

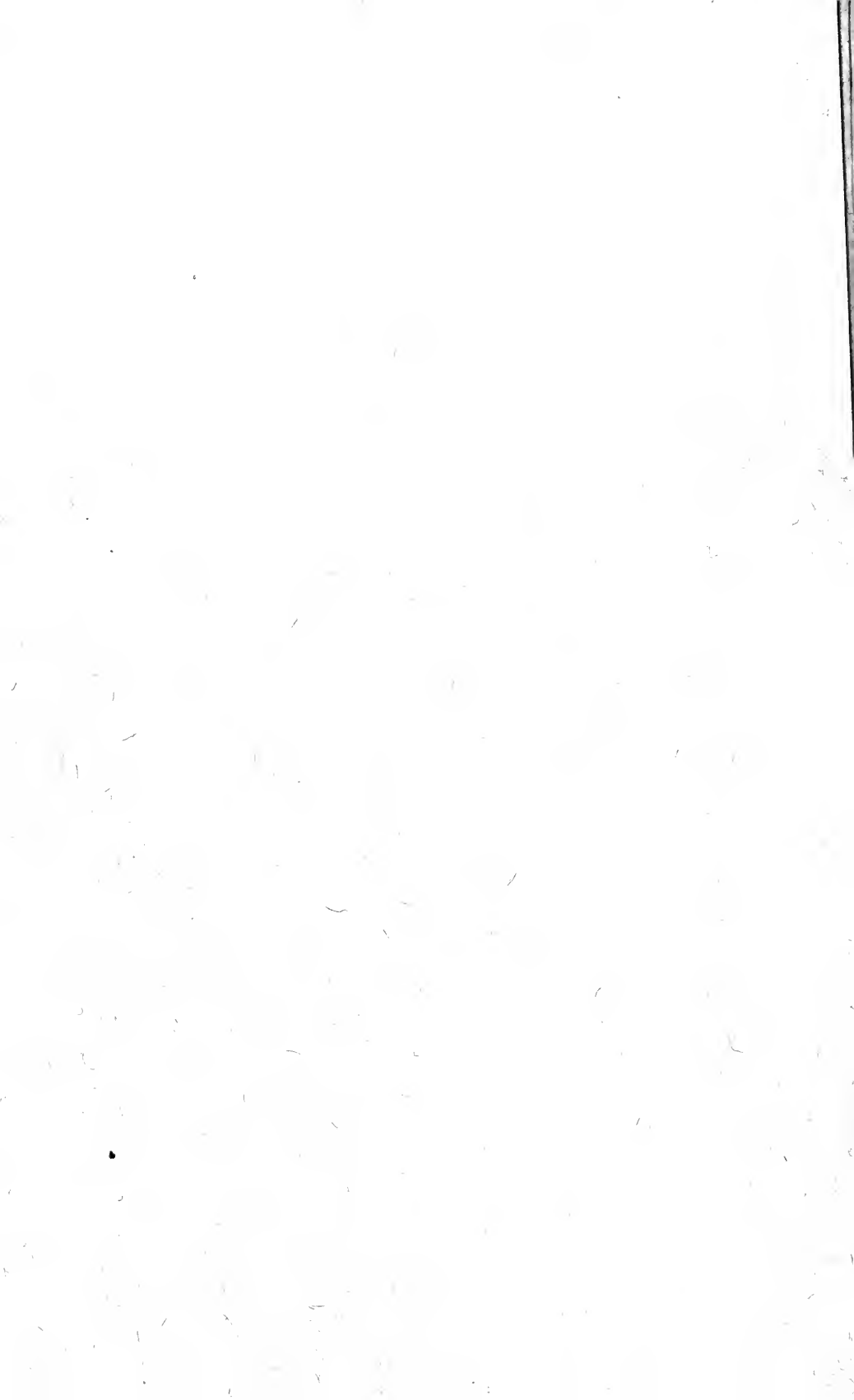
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01152255 4

صحیفه

صحیفه

۳۹۳	سبب خرابی	۴۲۴	قوشلر قلعه‌سی
۴۰۰	اغاز داستان بغداد	۴۲۵	امام اعظم قلعه‌سی
۴۱۵	ستایش قلعه بغداد	۴۲۶	خالک بغداد و جریان ایدن انهار
۴۱۸	مهرخانه عثمانی و کوس خاقانی	۴۲۸	اوصاف قصبه موسی کاظم
۴۳۱	ستایش نخل خورما		

۳۰۹	شهر اشویه	۳۵۴	اوصاف قلعه درکزین
۳۱۰	قلعه دمبولی	۳۵۸	اوصاف قلعه بیله‌ور و دناور
۳۱۶	رومیه‌دن تبریز و اصفهان سیاحت		و جمجناپ
۳۱۸	قلعه سلماس	۳۵۹	اوصاف قلعه دست‌پول
۳۱۹	قلعه نسوی	۳۶۰	شهر قدیم قزوین
۳۲۰	اوصاف قومله	۳۶۷	شهر الموت
۳۲۱	تبریز شهرینه دخول	۳۶۸	قلعه دیلم
۳۲۶	آمدن خبر از جانب وان وارجیش	۳۶۹	قلعه پرویز
۳۳۰	موصل و بغداده مواصت	۳۷۰	اوصاف قلعه باغ جنان
۳۳۲	اوصاف شهر ذوالقدریه	۳۷۱	اوصاف قلعه مهربان
۳۳۲	ستایش قلعه قره‌مان	۳۷۲	شهر عتیق سینه
۳۳۳	شهر مراغه	۳۷۲	شهر قم
۳۳۳	قلعه کهروان	۳۷۵	مدینه قاشان
۳۳۴	اوصاف شهر عظیم اردبیل	۳۷۷	اشکال قلعه قین قاشان
۳۳۶	ستایش شهر سراو	۳۷۸	شهر جربان قان
۳۳۶	زیارتگاه شهدا و وزیرای عثمانیه	۳۷۹	دیار عجمده کی حروف تهجی
۳۳۹	اوصاف قصبه موصله	۳۸۰	شهر ساوه
۳۳۹	اوصاف شهر آوند	۳۸۲	شهر شهپیری
۳۴۱	اوصاف قلعه نهاوند	۳۸۴	کوه دماوند یا یلانغی
۳۴۳	اوصاف قلعه کنکور	۳۸۴	کوه عقره
۳۴۴	اوصاف قلعه سرخ بید	۳۸۵	قلعه دماوند
۳۴۴	اوصاف سورکلکون	۳۸۷	کوه دماوند
۳۲۵	ستایش کوه بی‌ستون	۳۸۸	قلعه درتنگ
۳۴۶	اوصاف شهر همدان	۳۸۸	قلعه درنه
۳۵۳	اوصاف قلعه کرمانشاه	۳۹۲	بغداد بهشت آبادک بانیلری

- ۱۵۴ ترتيب آلاى عساكر
۲۵۵ مزاد اشياى گرانها
- ۱۶۱ قلعه وان
۲۶۱ وانه متوجهاً حرکت
- ۱۶۵ ستايش صخره وان
۱۶۴ سرگذشت چومار بلوك بائى
- ۱۶۸ اشكال قلعه وان
۲۶۵ چومار بلوك باشينك كپانه
- ۱۸۳ وان قلعه سنك قبولى
قانونو جنك ايتديكى
- ۱۷۴ وان قلعه سنك حاكمى
۲۷۱ واندن اياچيلك ايله عجم ديارينه
- ۱۸۶ سپاه وخدامى
حرکت
- ۱۷۶ سنجاق حاكمى
۲۷۲ خوشاب قلعه سى
- ۱۹۰ بتايس خانى اوزرينه سفرک
۲۷۴ قلعه اره جنك
- اسبابى
۲۷۵ قلعه آباغازى
- ۱۹۲ سرگذشت ملك احمد پاشا
۲۷۵ وان قره حصارى
- ۱۹۴ نصيحتنامه ملك احمد پاشا
۲۷۶ قلعه بينياش
- ۲۰۰ بتايس خانى اوزرينه سفر
۲۷۸ قلعه قوطور
- ۲۰۷ بتايس خانك متريس وعسكرلى
۲۷۹ اشكال قلعه قوطور
- ۲۱۱ سرگذشت تماشاى مخوف
۲۸۰ قلعه آلباف
- ۲۱۴ ملك احمد پاشانك دعاسى
۲۸۱ قارنى ياريق قلعه سى
- ۲۱۵ منقبة ملك احمد پاشا
۲۸۱ قلعه بردوك
- ۲۱۹ ملك احمد پاشانك رؤياسى
۲۸۳ قلعه غازى قيران
- ۲۲۰ جنك عساكر وانهمزام خان
۲۸۶ قلعه روميه اذربايجان
- ۲۲۸ هزيمت عبدال خان
۲۹۰ صورت عهدنامه
- ۲۳۰ مشاوره استخلاص بتايس
۲۹۹ احوال قلعه روميه
- ۲۳۷ ملك پاشانك عسكروه احسانى
۳۰۰ شهر روميه
- ۲۴۱ عبدال خلك خزان و اشياى
۳۰۳ ستايش بحيره روميه
- ۲۴۲ گرانها اشيا
۳۰۴ اولياء الله روميه
- ۲۵۵ خانم سلطانك ضياقتى
۲۰۸ قلعه دومدومى

﴿ فهرست ﴾

صحیفہ	صحیفہ
۸۱ ملاقات احمد پاشا بخان بتلیس	۳ اسکداردن وانہ عزیمت
وضیافت عظیمہ	۷ اوصاف قلعه ملاطیہ
۸۵ اوصاف شہر قدیم بتلیس	۲۱ قلعه کیل
۸۷ اشکال وزمین قلعه بتلیس	۲۳ باش خاندن دیار بکرہ
۱۰۰ عبدال خانک ہزارفلکی	۲۴ بلده دیار بکر
۱۰۴ ستایش خیابان خان	۲۹ دیار بکر قلعه سنک اشکالی
۱۰۵ منظرہ بحیرہ خان	۴۱ شط العرب نہری وتوابی
۱۰۸ خانک ملک احمد پاشایہ ضیافتی	۵۲ تہہ کلیات دیار بکر
۱۱۰ عجائب وغرائب کار پہلوانان	۵۶ الجزیرہ
۱۲۰ صنایع شہر بتلیس	۵۷ قلعه ماردین
۱۲۸ بتلیسدن وانہ عزیمت	۶۰ قلعه خاتونیہ
۱۲۹ خسرو پاشا خانی	۶۱ قلعه سنجار
۱۳۰ وان در یاسنک توصیفی واکا اقان نہر لر	۶۳ سبب خاقت پیرہ وکھلہ وچیان وعقرب وفارہ و مرہ
۱۳۴ اوصاف شہر قدیم اخلاط	۶۴ اشکال قلعه سنجار
۱۳۷ اشکال قلعه اخلاط	۶۵ جبل سنجاردن آقان نہر لر
۱۳۸ اخلاط خرابہ لری	۶۵ سنجار طاغنک اصلاحی
۱۴۲ اوصاف قلعه عاد لجواز	۶۸ صالحی کوردلرینک توصیفی
۱۴۵ سبحان طانغی	۷۱ دیار بکردن وانہ روان اولدیغمز
۱۴۷ اوصاف قلعه ارجیش	۷۱ اوصاف قلعه میافارقین
۱۴۹ اوصاف کر ماب ارجیش	۷۳ اشکال قلعه میافارقین
۱۵۰ اشکال قلعه بارکیری	۷۸ اوصاف قلعه حزو
۱۵۱ اوصاف قلعه عمیق	۸۰ اوصاف بلده چالندر

شجرهٔ زیتون دخی بویله معمر اولور . خورما اغاجنک برشیشی هوایه کیتمز
 خانہلر ایچون عمود اولور . خشبی ، ومصر دیارنده جبرلر اورولن قابوغی وار .
 یاشی اولان یرلرندہ کونا کون لیفلرندن اپیلر وسپورکہ اوررلر . یاراغندن
 حصیر ، فردہ ، زنبل یاپارلر . حکما قولی اوزرہ خورمانک اوچیوز قدر
 خواصی واردر . میوه سی مقوی ، مصالح المعدہ وسریع الهضمدرلر سرکھی
 وشربتی آدمہ حیات ویریر وقوهٔ بصری زیاده ایدر . اکبر بوخل خورمانک
 اشجاری وثمرہ سنک خاصه لری تھریر ایدرسک برطومار دراز اولور .
 انجق صده رجوع ایدہ لم . خاک بغدادک لطافتی سبیلہ نخل خورما سر آمد
 اولور . زیرا زمینہ نیجہ بیک پیغمبران ونیجہ کبار کلمن عالمان خیر دعای
 فراوان ایتکله بوارض بغداد واسعه الاقطار ، رخیصة الاسعار بردار و دیار
 اولوب بوادیم ارضہ مثل ومانندی یوقدر . زیرا ولایتی واسع ومعمر
 وخالق دائمًا مسرور ، بقعه لری خوب وخاک پاکی بین الناس مرغوب
 ومزارعلری وافر ، خیرات وبرکاتی متکاتردر . بواراضی عراقده نیجہ
 بیک عدد کنوز عظیمہ ودفائن جواهر جسمیہ ، خیابای کثیرہ وعطائب
 عزیزہ واردر . ونیجہ یوز عدد حکمی منسوخ اولمش مطالبات غریبہ
 اتارلری وارکہ آدم حیران اولور . حتی مورخ مقدیسی شویله ترقیم ایدیور :
 زمین مداینده برخطوه ارض خالیہ یوقدرکہ آندہ مدفون برکنج قارون
 اولیہ وحالا کسرادن ماعدا اعمال صائلہ دن واعلام هائلہ دن اتار عظیمہ
 واطوار عجیبہ دن نیجہ بیک عدد آثار بناورصیف وترعه وشدادی بنالر
 واردرکہ بی آدم کوردکده انکشت بردهان تعجب اولور ، حالا بودیازک
 مزارعلری وافر وخیرات وبرکاتی متکاتر ودشت وهامونلری نخلستان
 وکستانلی ارض مقدسدر . اهالیلرینک نعمتلری فراوان وزمینک انہاری
 جاری وران برشهر آباداندرکہ جمیع سلاطین ملوک مابینده حسرة الملوک
 برشهر عراقدر . الحاصل بوخاک پاکک عجایبات دهردن وغرائب عصردن
 نیجہ بیک آثار عبرتباری واردر .

آغاچلری کبی پست کورمدم . کویا عینتاب دیارینک اوزوم باغلی یدر . اما بغدادک نخلستانی کهکشان آسا آسمانه سرچکمش در .

ستایش نخل خورما — مورخین وقدمای مفسرین بو نخل خورمای جناب حق دست قدرتیله تخمیر ایتدیکی طین آدمک فضلہ سندن خلق ایتدیکنه قائلدرلر . کل سر نام بر شجره طیبه در که جالا هند جزیره لرلرندہ بی حساب حاصل اولور . بودرختک کل سر نام بر جوزی اولور که رومه هندستاندن کتیره رک ایچنده کی یاغلی میوه سی یرلر . غایت مقویدر . بعده قابوغنی بر قویاجق حقه ، فلجان ، کاسه ، قاشیق یاپارلر . آدم کله سی قدر اولانی هونی پیاغی کبی بر موضع شی یاپارلر . سیاه رنگ بر جوز مدورددر . امعان ابه دقت ایدلسه آغزی ، بورنی ، قاشلری ، کوزلری ، صاچلری ویقلری وارددر . وجناب حق ینه صنع ازلیسنی اظهار ایچون آدم صفینک چاموری بقایاسندن جزیره هندستانده شجر الواق واق نامنده نیجه درخت عظیم خلق ایشدر . آندہ بی آدم شکلنده میوه لر حاصل اولور . جمعییی باشلرندن مصلوب ایش کبی طورلرلر . بامر خدا بومیوه لر کالن بولدقده واق واق دیه بر صدا چیقارہ رق قرق کونده زمینه دوشرلر . بیک کونا مخلوقات او واق واتی تناول ایدرلر . جناب حق آدم بی یه حیات ویروب دعوت ایتدکده بقیه طینی کوفده قالب ابتدا نخل خورما کوفده تنور صوبی کنارنده خلق اولنمشدر . انکچون برالرده خورما چوقدر . قدی بی آدم کبی سر آمددر . باشی وار . نارمار اولمش یایراقلری کا کلریدر خشلرینی قات ایتسه ک اصلا ضرر ایرمر دها زیاده بیتر . بی آدمک ده لویه وکا کلترین قات ایتسه ک دراز اولور . اما خورمانک باشن قطع ایتسه ک یاخود بینی وار آنی قطع ایتسه ک آدم باشی قطع اولنمش کبی قائلر صوبی اقرار او نخل قورور . بامر خدا خورما ارکک در و دیشیلی در . دیشی خورما کندی کندینه اصلا خورما ویرمز . ارکک خورمادن بر خشب دیشی خورمانک قلبنه صوقولسه دیشی خورما جماع ایش قدر حظ ایدوب یکی اوتوز صالقم خورما ویرر . وهر خوشه صالقمی قرقر اللیشر بطمان کلیر دیشی خورما نسا کبی حیض کورر . وخورما اوچ بیک سنه معمر اولور دیرلر .

ناشکفته درلر . پدرلرندن غیری ار یوزینی کورماش وارکک سوزینی ایشتامشدرلر . حقه دهن ، لعل فام ، سیم بدن ، نازک اندم اولورلر . سوزه کلسه لر حقا که بدیع البیان و فصیح اللسان اوله لر جنبش رفتار و حرکات کمتارلری انسانی حیران و سرگردان ایدر .

مورخان سلف کوفه مداین ، و عراق طوبراقلرینی ارض مقدسه دن صایمشلر . حقا که بر صحرای فرحفزادرکه اهالیسی صیف و شتاده زنده دل خوب روی اولورلر . هامونلری ، قرا و قصباتی ، خلیج ترعه ، عیون جاریه ایله معمور و آبادان و هر طرفی کستان و نخلستان اولوب روضه رضوان مثال باغ جانلری و مشبک بوستانلری واردر . خورما خیابانلری ایچنده بیر ، پلنک ، آرسلان چوق بولنور . بصره ، لحسه ، عمان ، کوفه ، نجف صحرا لینه وارنجیه قدر نخلستانی جهانی طوتمشدر . باغبانلرینک قولی اوزره یتش درلو خورما اولور . هر سنه بغداد دیارندن یوزلرجه کیلر یوکی خورما هندوسنده از جمله کوزل احتصادی خورماسی اولدرکه کویا عقیق یعنی در . یوز بیکلرجه دوه یوکی خورمانی قبائل عربان یوکه دوب ذنار هممدان و اصفهانه کوتورلر . بوخورمالقلرک اصلا صاحب لری اولیوب نامکه ومدینه و یمن چولنده نهایت بولور اوج آسمانه سرچکمش سرآمد خورما غاچلریدر . حتی امین عالی افندی بغداد دفرداری ایکن بودیار عراقک خورما غاچلرینی شو شعر یله مدح ایتمشدر :

خاک بغدادی زین ایدن شجری نخل خورما صانیر کورن اما
طوغلر درکه قالدی منزله چیکیلوب کیتدی لشکر خلفا

شاعر عالی حقا که درخت خورمانی طوغه انی تشبیه ایلمشدر . هر بر نخل مناره وار عیوقه سرچکوب بر سرو سر بلند کبی خرام ایدر . نه مصرده نه سودانده نه ده تلمسانده بویله قدکش نخل سرکش کورمدم . کرچه مدینه منوره ده طویل القد شجره خورما اولور . اما مدینه نکل شمالی خارچنده حضرت حمزه باصفا زیارتی یولنده جمله خورما درختلری بر آدم قدی قدردر . ایکی اوج سنه ده بر دال دال خورما و یروب هر صالحمی قوم یانار بر معجزه رسول الله در . ارض مقدسه بر دیارده مدینه خورما

امام موسی کاظم اوج آسمانه سر چکمش برقبه بالا ایجره مدفوندرکه هارون الرشید بناسیدر . صدوقمی دروازه سی و آستانه عالیسی سیم خالص ایله بنا اولمشدر . وقبه پرانوارینک دروننده اولقدر مصنع آویزه لر وقادیل مرصع وچراغدان وشمعدانلر واردرکه وصفنده لسان قاصردر . اوقاف عظیم اولدیغندن ایکوز عدد خدای وار . دیار عجمدن برچوق نذرات کلیر بهر سنه نیجه بیک عجم وفات ایدوب تادیار عجمدن نعشی کتیروب بوآستانه جوارینه دفن ایدرلر . قصبه خاکی هب امام موسی خدامیدر . امام موسی حضرتلرینک نسب شریفی اما موسی بن جعفر صادق بن محمد باقر بن زین العابدین امام حسین بن حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنهم . بوربطه قوشلر قلعه سی خاکنده شطک قبله سنده وکنارنده ایکی بیک قدر باغ وبانچه لی خورما اناجلی معمور قصبه در . قارشو بغداد خاکنده قصبه امام اعظم ایله مقابلدر . آره لرندن شط جریان ایدر . جامع ، خان وحمای مساجد وتکیه لری ، اوچوز مقدار دکانلری وار . جمیع پای وکدا زواره نعمتی مبدول عمارتی دخی وار .

زیارت امام محمد التقی ابن علی الرضی — اون ایوانامک طقوزنجیسیدر .
۲۲۱ سنه سنده یکریمی بریاشنده مرحوم اولوب جدی موسی کاظم یاننده مدفوندر ...

تتمه شهرت انکیز کلیات بغداد — بوشهرعتیق زمان قدیمدبری جمیع علما ومنبع فضلا مسکن صلحا وبرج اولیادر . تأثیر اقلیمدن جمیع علماسی علوم غریبه وفنون کثیریه مالکدر . صیبانی دخی همچنان تیز فهم اولوب نیجه کتب معتبره یی تکمیلا حفظ ایتشلر . وسلیقه لری سائقه سیله ورسی ایبات واشعار سمته کتمشلردر . آنکچون شعرا ومؤلفینی بی حسابدر .
قادیزلری — حسن وجمال ولطف اعتدالده اولوب تکلاتلری موزون ودیشلری کویا درمکنوندر . کیسوی مشکبارلرینی خم برخم ایلدکلرنده عشاقی کندی جانبلرینه بیک دل وجان ایله آقیدرلر . اما هر بری (رابعه العدویه) مرتبه سنده خاتونلردر . دختر پاکیزه اخترلری غایت پرهیزکار اولوب کویا هر بری برردریکتای ناسفته وغنچه ملاححت آرای

دریا مثال نهر شطی دجیلان حفرینه آیتدی . ودشت کربلائی سیراب ایدوب
 نهرک یمین ویسارینه اوچیوز پاره قرا انشا ایتدی . و خاک عراق عباسیلر
 عصرنده کی کبی ابادان اولغله اورایه دجیلان حاکمی کبی برهیر بنام نصب
 ایلدی . بوقریلردن حالا بهر سنه پادشاهه بشیوز کیسه والی بغداده اوچیوز
 کیسه و حاکم دجیلانه یوز کیسه حاصل اولور . شطک جانب شرقیسنده نهر
 انواردن غیری اولو نهر یوقدر اما شطه غرب طرفندن بی حد وبی پایان
 صولر قاریشیر . بونلری بکا کلکجی حسام نام بر اختیار بنام تقریر ایلدی .
 ممالک عراقده جریان ایدن امارک اصلی طقوزدر . نهر مره شطدن غرب
 طرفه آریلوب شمال جانبنده اولان قرایی ریان ایددرک نهر دیره ریزان
 اولور . (نهر دیر) ده مشهد محمد الحنفی قصبه سندن نهر شطدن آریلوب
 نهر مره ایله اره لری اوچ میل مسافه در . و (ثبق نهری) شطدن آریلوب
 نهر دیردن اشانغی برکونک چولده محو اولور (نهر معقل) ثبق نهرینه
 قریب شطدن چیقوب بصره خاککی سقی ایددرک بصره دیننده مینا شهری
 خرابه سی قربنده (ابله) نهرینه قاریشیر . بوایکی نهر بر اولدقده بصره
 آلتنده (اینه نیک) نهری نامنی آلرلر . حضرت عمر خلافتنده بصره فتح
 اولدقده ملکی معقل بن بشاره نیک امریله معقل نهری مخرجندن التی
 فرسخ اشانغی بصره بی کچیر دلشدر . (ابله) بصره دن اشانغی اکری کیدوب
 نهر معقل ایله برلشهرک مد ایله شطه مخلوط اولور . جذرده رجوع قهقری
 ایله رجوع ایدر . ارض عراقده معقل و ابله نهرلری نصف دائرة کیدر .
 بورالره جوغرافلر جزیره عمان دیرلر . (نهر یهود) نهر ابله آلتنده و بش
 فرسخ قریب بریده شطدن آریلوب خرابستان وارسلان یتاقلردن جریان
 ایدر . (نهر ابوالخطیب) نهر یهود ایله اره لری ایکی فرسخ در . (نهر امیر)
 نهر ابوالخطیب بر فرسخدر . (نهر مندیل) دخی شطدن آریلوب چولده
 اولان قرایی ریان ایدر . نیجه انهار دخی بصره دن اشانغیده جاری اولوب
 بحرهمزه جریان ایدر دیرلر . اما حقیر بصره دن اشانغی سیاحت ایدمه مدیکمدن
 معلوم دکدر .

اوصاف قصبه امام موسی کاظم — بوقصبه معموره دروننده حضرت

(هرماسين نهري) نصيدين قلعهسى طاغلرندن چيقوب جريان ايدهرك
 نهري ترناره منصب اولور. نهري ترنار ايله برلكده بلد خطيه سنجانر قلعهسى
 چولنه اوغرايوب قلعه تكيدي ياننده شطه قاريشير (نهري عيسى) كوفه شهري
 مقابله سننده (وهما) نام قصبهده منسعب اولور. نيجه كندلري سقي ايدركن
 فراتدن ايريلان ونهري عيسى مخرجي آلتندن عبور ايدن نهري صارصار ايله
 برله شوب بغداد ايله مدائن شهري آره سننده شطه قاريشير. طغيان شطده نهري
 عيسى ايجره عظيم كيلر كوره بيلور. (نهري سراب) اوزرنده دكر منلر اولمغه
 غلال كيلري بونك ايجنده يوربيه مز. (نهري ملك) فراتدن ايريله رقي
 مدائن آلتنده شط قاريشير. (نهري كوني) فراتدن ايريلوب نهري ملك قورنده
 شط قاريشير بونهرلري شطدن وفراتدن ايرانلر هپ عباسيلردر. وايلك
 اول آبادان ايدن منصورك عمدهسى سلطان عيسى بن علي در. عباسيلر زماننده
 شطك كنارنده قريه لر وبلد لر بربرينه متصل ايدى. وبونهر ايجره كيلر
 ايشلردى. اما شمدي طلومدن كلك كيلري ايشله مده در. (نهري باسناق)
 ديار بكر قورنده كي ميفارقين قلعه سنندن طلوع ايدوب حزيه شرقتده بش
 فرسخ آله رقي نهري شطه قاريشير. ضرب اعلا، ضرب اسفل اولجه يازلمشدر.
 اصل شطدن ايريلان انهار — نهري قاطول اعلا المتوكل على اللهك
 يادديرديني قصر جعفرى نام قريه دن چيقار. وديار عراقه داخل اولدوقده
 نهري وان اسمنى آير. وبادان قريه سى اشاغيننده شطه قاريشير. (نهري
 قواطيل ثلاث) بونلرك اوچده ايريلوب (سله مى زاي) قلعه سى اسفلندن
 عبور ايدوب ينه دجله يه قاريشيرلر. (نهري دجيلان) بوده بالاده كي محلدن
 اشاغنده شطدن ايريلوب نيجه قرا وقصبائى ريان ايدوب بعده بطالح نام
 نواحينك آلتنده وجانب شرقيسنده و طرف غربيسنده بوندن نيجه ترعهر
 ايريلوب مدن فرانته مشتمل كوره كيره كندلرينى سقي ايدهرك چولده غائب
 اولوب وجود ابدن اثر قالماز. اما شمدي مرضى پاشا افدمز بوتاماشا
 ايتديكمز محله نهري دجله نك يوقاردن كلن يري سدايله بر منزل شطك
 يوقاريسندن برحفر عظيم آچوب كندى مائندن كامل بيك كيسه خرج
 ايدهرك اللى بيك قدر تركان وعربان ايله يدى آيده مناره قدى وقازب

وامامی کویوندیردم زعمنده بولنورلر . آخر سلیمان خان بغداد اوزره کلیرکن برچاوش امام اعظم ایچون بر واقعه کوروب بعدالفتح امامک قبر قدیمی (طاشقین خواجه) نام برمسن بنام بیلورمش اول کشی زمین امامی کوستروب قازارلر ، و حقیقت الحال اساس قدیم ظهور ایدر و بیوک طاش چیقار ، اول طاشی قالدیریرلر . کوزل بر رایحه انتشار ایدرکه جمله خلقسک دماغی معطر اولور . هان سلیمان خان اول سـک عظیمی حالی اوزره قویوب خاک ایه پر ایلرلر . اول قبرک برغیری طرفه اساس بنایه شروع ایدوب قبر امام اوزره برقبه پر انوار بنا ایتمشدررکه دیلر ایه تعمیر اولونماز ، بر عمارت و بر مدرسه بنا ایدوب اطرافده برقلعه یاپدرمشدر . برجامع ، برحمام ، برخان ، قرق الی عدد دکان ، قلعه یه درزار و یوز الی عدد عسکر و کفایه مقداری جبهه خانه‌سی ، طولیرلی وار . قلعه‌سی شکل مربعدن طولانیجه در . دائرأ مادر جرمی سکز بیک آدیمر . طشروه بانچه‌لی و باغلی ربطه‌سی معموره در . و بغدادده مقدا ۱۰۵۸ تاریخده ملک احمد پاشا ایه کیندی کمزده بو امام اعظم آستانه‌سی اعمار ایدوب ساقیه‌لی قبولر قازوب و حجره‌لر یاپدیرندی . آستانه‌دن قیا سلطان بر التون قندیل کوندردی . مراد خان عتیقه سفلی و علویسنی ، قیو قنادلرینی و قبر شریف شبکه‌لرینی جمله سیم خالدن ایلمکه جامع و قبر امام کویا جنت فردوس اولدی . اول عصردن بری جمیع وزرا و وکلا و اعیان کبار برر آثار بنا ایدرک کونا کون آویزه‌لرله مزین ایتمش ، کویا نکار خانه چین ایه مشدر .

خاک بغداد و مداین و عراقده جریان ایدن انهار

بغدادک دیندن جریان ایدن نهر دجله دیار بکرک جانب شمالنده ترجیل ، بالسو ، دمیر قابو ، ارغنی طاغلرندن برر شعبه طلوع ایدوب برلشهرک دیار بکره کلیر . آندن حسن کیف ، جذریه ، موصل طریقله بغداده اینر . شطک بوقسمی اولجه دیار بکر سیاحتمزده یازلشدر اکا نظر اولنه . اما شمبدی بغداد قربنده و جنب اربعه‌سند شطه قاریشان نهرلری و ترعهرلی بیان ایده جکزر :

بسلرلر . و بونلردن بهرینک بش یوز غروشه آلتوب صائیدیقی چوقدر .
 بو قوشلر مصر و دمیاط و اسکندریه ، جزائر ، تونس ، فاس ، مراکش
 ینبوع ، جده ، مکه و یمنده دخی بسلرلر و دائما بونک واسطه سیله ایسته دکلری
 محملره خبر کوندرلرلر ، حقیر مصر و دمیاطده ، رشیده ایکن برقاچه اطلاع
 حاصل ایتدم . کوکرجین ایله هله دیاره مکتوب کوندرمک بغدادده کی قوشلر
 قاعه سی ره باندن قالمشدر .

عبرتمای دیگر — بغداد اقلیمی غایت شدت حار اوزره اولمغله نهر
 شط العرب حمام صوینی کبی جریان ایدر . بغدادک صاحب طبع اولان کسنه لری
 بر قومقومه نیک آغزینی پرکیدوب قباغنه و بوغازینه بررایپ و برطاش باغلابوب
 قومقومه نی شط العربک قمرینه آنجه مذکور قومقومه نیک قباغنی باغلی ایپ
 چکوب ایچنه شط دیندن بوز پاره سی کبی آب حیات صو طولار ، طشره
 چکرلر و نوش ایدرلر کویا تازه بوز یاره سی قومشدر . حقا که شطک دیبی
 غایت صو قودر . ساده یوزندن بر قولاج قدر صوینی صیجا قدر . بغداد اوکنده
 شطک شطک عمقی یکرمی ، اون بس ، اون یدی ذراع راده لرنده در .

امام اعظم قلعه سی — ۹۴۱ تاریخنده بالذات سلطان سایمان خان علیه الرحمة
 والغفران حضرتلری تبرکا بنا ایشلدرلر . حتی اولجه بغداد سلطان اوزون
 حسنک النده ایکن امام اعظم ، تر به دارینک واقعه سنه کیروب « بنم قبرم
 اوزره صندوقی فلان محله کی مزاره قوی که اوراده عذاب ناره مستحق
 برکافر مدفوندر » دیدکده تر به دار خوابدن بیدار اولوب امامک تعلیمی کبی
 ایدر . مکر اول عصرده امامک قبر منورنده قباب و هیاب و تکلفدن برشی
 یوقش . انحق کندولری المنصورک حبسخانه سنده ایکن وصیت ایدوب قضایی
 قبول ایتدیکی چون حبسده سکسان یاشنده مرحوم اولوب اوداسی کندولری
 سنت اوزره دفن ایلدیلر . بعده سلاطیندن بری اوزرینه بر صندوقه یایدیریر .
 تر به دار مذکورده امامک تعلیم رؤیاسی اوزره صندوقه مذکوریه کافرک
 اوزرینه قویوب آز زماندن شاه اسماعیل بغداده استیلا ایدوب « بوامام نه
 شکلدر . « دیسه بدایت جنکده امامک قبری اوزره هجوم ایدوب مذکور
 صندوقی قبروب و قبری آچوب بر جسد ملوث بولورلر . آتسه یاقارلر

ممر ناس ايله پيراسته اولمش بر جسر عبرتمادر . جمله مصر في ميريدندر . جسر باشنده آينده باسبانلر آينده ورونده يوكلردن باج عشمري آلورلر جسرک مرماته وغمري قلعه مهماننه التي بيك غروش مصروف اولور .

عبرت نماي ديگر — بوخك مداينده بر عبرت نماي عظيم دخي او ايدى كه بو جسر باشندن تا كعبه شريفه اون منزلده وارنجه هارون الرشيد خانوني زييده خانم التندن صوكلر بر ديوار اشا ايتمشدى كه اعمال ديواره بايشه رق كعبه يه كيدرلردى . حالا خراب اولوب نيجه يرلرده برر ، ايكيشر قوناق يرده ظاهر و باهردر .

قوشلر قلعه‌سى — مذکور جسر باشنده شدادى طوغله بنا چار كوشه بر قلعه رعنادر جسر باشنده كي قپوسى جانب شرقه مكشوفدر . خندقى ، باشقه جه درذارى نقراتى ، كفايه مقدارى جبه خانه لرى وار اماما ر عماراتى طشرده . در . بكتاشى تكيه‌سى ، شط کنارنده حضرت خضر تكيه‌سى واردر . بونك قوشلر قلعه‌سى ناميله مشهور آفاق اولماسنه سبب بودر كه زمان جهالنده بو قوشلر قلعه‌سى زميننده بر راهب وار ايدى ، بوقاچه زميننده بر ديركهنه وار ايدى اول باباسى غايت عقللى ايدى . بوديرده برقله بالابنا وانشا ايدوب قلعه نيجه بيك كوكرجين بسله يوب بوروى ارضك اقاليم سبعة سنده اولان بطريق وقسيس ورهبانلر احوال عراق ومناينى يازوب بر كوترك بوغازينه كچروب مراى ارلان دياره اول مرغ زيرك پرواز اوروب پاپاسك دوستى خانه سنه وارهرق كلن خبزه كوره خبرلر وسائر آلوب بوغازينه آصقى كچي آصهرق هانف كچي پرواز ايدر كليردى . اول پاپاسك دائما كارى بو ايدى [١] حالا بو خاطر ايله « قوشلر قلعه‌سى » اسميله بنام قالمشدر . حالا بغدادك كوكرجينلرى شهردر . اهالى بغداد بسله يوب و برانا شامه ، حلبه ، مصره ، هندوسنده كتوروب آنده قانادينه كاغلدر باغلا يوب حبسدن ازاد ايدر كچي براقيرلر ، مصر ويمن وعندن بر آنده كلور ، بغداد تجارى اكثريا

[١] اوليا چلي نك ، اومدق و فكرياً پك مترق وبالا پرواز سياح شرقك پك بيوك برصافيت ووقوف ايله يازدينى شو سطرلر كوكرجينچيلك ونسطورى زاهلبرى تاريخى نقطه نظرندن پك مهم اولسه كر كدر .

غیری حبوبات دخی بولسبته در. شعیر ، ارزن ، ماش ، فول ، پریج
یتیشور .

درفصل کزیده مثمرات — شهر بغدادده اوزوم باغی یوقدر . اما امام
اعظم طرفنده باغچه جقلری چوقدر . لکن شهر اطرائنی وایالت واکنافی
خورما نخلاستانی طومشدر . بغدادک حصتای ، بذرای خورماسی مشهوردر .
مشروباتی — بصره شکری شربتک ابواعی و خورماشرابی غایت لذیذاولور .
عبرتیا آثاری — کوه نمرود : اوج آمانه سرچکمش ، چارکوشه بنا
اولمش عملی برکوه بلددر . نمرودک ربویت ادعاسنده بولندینی عصرلرده
بنا اولمشدر ، جمله طین وجم و ترابنددر ، برقات داری صاپی ، برقات طین
وبرقات قامش کوکی وبرقات جیم ایله مبنی برجبلدرکه بوقدر بیک سیلدن بری
قنا بولمامشدر

بورادن جانب شرقه کیدرک بغداده قریب (طاق کسری) یه کلدک .
نوشروانک یایلاق سیرانی ایتمش . اثربناسی حالا ظاهردر ، افلاکه یوزیکرمی
ارشون قدر عالی برسرجکمشدر . سراپا طوغله بنادر ، اما اوپله برطاق
طمطراقدرکه کویا طاق خورنقدر بناسی غایت متین وقویدر .

عبرتیا جسر شط العرب — قلعه بغدادک جانب قبله یه ناظر اولان جسر
قپوسندن قارشی قوشلر قلعه سنه وارنجه نهر دجله اوزرنده جمله قرقق بش
طومباز کیلیری اوزره برواجب السیر جسر عظیمدر . قارشی مکه خاکنده ،
جسر باشنده قوشلر قلعه سی وار ، بوجسر بغداددن قوشلر قلعه سنه کلنجه
واسعدر . اوچ آراهه بوروبه جک درحه ده انلیدر . بوجسره شط ایچنده
بندلر وسپتترلله طاشلر براغوب یابان آصمه سی ایله ده پیر زنجیرلله کیلیری
باغلا یوب جسر برقرار اولور . بوجسره دیار بگردن ، حسن کیفدن ، موصل
وجزیره دن برکک کیسی کسه جسر اوزره کوروجیلر جسرک اوچ درت
کیسینی قپوکی آچوب کلک کیلیری کچوب کومروک اوکنه یاناشوب ینه جسرک
قابولرینی سد ایدرلر بعده جمیع آینده ورونکان عبور ایدرلر . جمیع دلیران
وساعیان بغداد کندیلرینی بوجسر اوزرندن شطه القا ایدرلر . بغدادک بر
مسیره سی دخی بوجسر باشلریدر . قهوه خانلر ومولوی خانلر ایله آراسته ،

شطن سقارله کلک ایله عسرت اولدیغندن لذیذ قوبولری وار .
ایالت بغداد یمش بش ناحیه در . تحت ارضی المی کوره ، فوق الارضی
قرق کورده بولنشدر . حسن نظر جهندن احسن اقلیمدن اولدینی کبی
خیر یوزندن اوسع ، قرا جهندن اکثردر .
حامری — بشیوز قدر سرای وکبار حاملری واردر . اصل عموم
حاملردن جغاله زاده خانی قربنده بکتاش حامی ، خفافلر حامی ، محکمه
قربنده قاضی حامی قرانلق قپو قربنده دباغلر حامی ، عبدالقادر جیلانی
حامی پیخ علی حامی ، حسبالله حامی ، حیدر چلبی حامی ، آت میدانده
شعبان افندی حامی مشهورلیدر .
عمارتلری — مشهورلری عبدالقادر جیلانی عمارتی ، شهاب الدین
سهروردی عمارتی ، امام اعظم عمارتی ، امام موسی عمارتیدر .
کلیسالری — سکر عدد نصاری کلیسای وار . فرنک ، روم ، قبطیسی
یوقدر . اما یهودیسی چوقدر . اوچ یهودی ضاغوسی وحماملری واردر .
اما میدان قربندهکی وجورجه‌دهکی اره‌نی کلیساری غایت معموردر .
لسان واصطلاحات اهالی — بغداد اهالیسی اکثریا فارسی عربی ،
کوردی لهجه لری اوزره فصاحت و بلاغت اوزره ایراد کلمات ایدرلر .
عوامی ارمنیجه وهندیجه دخی بیلورلر .
صنایعی واهالیسنک کار وکسبلری — هرکارلری ممدو حدر . اما سراجی
مشهوردر . حتی جیلان دریسندن برکونا اوزنکی دوانی اوررلرکم سحر
آناردر . زرکرلری خیاطلری ، حداد وقایجیجیلری دیاربکر لیدن زیاده
مشهوردر .
عسکری طائفه سنک بر قسمی روماحیه وجوارز وغیری خدمتلر ضبط
ایدرلر وبر قسمی هند وسند وعجم ویمه کیدر عنقا بازرگانلردر وبر طائفه
سوق سلطانیده اهل حرفلردر .
درمدح غلال حبوبات — بوخالک پاک بغدادده بامر خدا اول مرتبه غلال
حاصل اولور کیم بر طغار کندمدن سکسان طغار بغدادی حاصل اولور .

خفافیر ، قویو بیجیلر ، غزازلر ، قویو بیجیلر ، قرانلق قپو چارشیبسی جسر قاپوسی چارشیبسی وسأره در .

رنک روی اها ایسی -- جمله اهالی بغدادک نمایش بشره لری کندم کوندر .
 اما غایه الغایه حسن صورته مالک وجیه المنظر و کثیر اللحیه خاتی واردر .
 جوانلری جمله پری پیکر و ملک منظر جوانلردر .
 در مدح خوبان -- صاحب جمال و لطیف الاعتدال اولوب قاشلری یای
 و کرپکلری اوق ، غمزه لری تاناردر . مرالی ، غزالی منور یوزلی مثال آفتاب
 جوانلردر .

کبار واعیانی -- ابوشکر خواجه علی ، حسب الله چلبی ، محمود حدید
 زاده ، حیدر چلبی ، روزنامه چی افندی وسأره در .

طیب و جراح لری -- بوشهرده حاذق و نبیاض اطبا غایت چوقدر .
 اما حکیم زاده حمزه چلبی ، کمال اوغلی رضا چلبی ، حسن یارچلبی مشهور در لر
 جراح لردن محمد چلبی استاد یاردر که بر مجروحی اوچ کونده تندرست ایدر .
 میدانده جراح اوسته علی علم جراحیده فلقوش تانیدر .

مشایخ و شعرا سی -- شیخ الاسلام کورد مصطفی افندی ، مفتی الانام
 زین العابدین افندی ، غراب افندی ، اوغلی محمود افندی عالم و عامل لردن
 صابور . قرق عدد دیوان صاحبی فصیح و بلیغ شعرا سی وار . از جمله پاک
 زبان شیخ زاده چلبی ، بالی ضیائی چلبی ، ملازاده ، غرابی محمود افندی
 مشهور لریدر .

قادین وار ککلرینک انوابی -- اعیان و کباری شدت شتاده سمور ،
 سنجناب و نافه کورک و اطلس بغداد کیرلر و شدت حارده الوان صوف
 و بیاض بدیه کره که کیرلر . سائر خاتی چوقه دن کره که کیرلر . قادینلری
 آلتون و کموش عراقیه کیوب یوزلرینه برقع و نقاب قورلر . بیاض لکفوری
 بوغاسی عذار بورونوب و صاری چیزمه کیرلر .

صو قویولری -- درون شهرده التي بیک عدد صو قویولری واردر که
 آب حیاتدن نشان ویرر . کرچه بوشهر شط ساحلنده در . اما صولری

دارالقراری — التي عدد دار القراسی قالمشدر نیجه کره دست دشمنه کیرمکه نیجه‌سی خراب اولمشدر اما جغاله زاده دار القراسی ، امام زاده دار القراسی حالا موجودر . اوللری بوراده یتمش قدر دارالحديث نبوی وارسهده اما حالا قرق عددی آبادندر .

تکیه‌لری — جمله یدی یوز عدد تکیه‌سی تعداد اولنور . زیرا هر زیارتگاهده آرامگاه برر تکیه بولنق مقرر در . از جمله امام اعظم ، امام موسی کاظم ، شهاب الدین سهروردی ، عبدالقادر الجیلانی ، مولویخانه تکیه‌لری مشهور در . چشمه‌لری — ایکی یوز عدد جانپور چشمه‌لری وار ، صولری سقارله شطدن کلیر از جمله آت میدانده مراد اغا چشمه‌سی وجامی قربنده ینه مراد اغا چشمه‌سی مشهور در .

سیللری — یوز عدد سیلدر . اما صولری ینه سقارله شطدن کایر . از جمله حیدر چایی سبلی ، حسین پاشا و موسی پاشا سیللری ، ابوبکر خواجه و حسب الله چایی سیللری مشهور در .

بغدادک محله‌لری — ۳۴ عدد محله‌سی وار . باشایجه‌لری : میدان ، حیدر خان ، قبر علی ، قاضی الحاجات ، وشتی ، دباغیر ، قرانلق قیو ، جسر باشی ، جورجیه ، بیخ علی ، اکمکچیلر ، قورنه باشی ، بالقجیلر ، جو مرد قضاسی ، یهودیلر محله‌سی .

اشراف و اعیانی — جمله یوز الی عدد خاندانلدر . پاشا سرایی برجدن خارج حمامی ، باغچه‌سنده صنوبر درختلی ، ایکی یوز حجره‌لی سرایدر ، یکچیری اغاسی سرایی : حسب الله سرایی ، صدر چایی سرایی باشولجه‌لیدر . خانلری — جغال اوغلی خانی سراجخانه باشنده در . مراد پاشاخانی ، ابراهیم خانی سپاه‌پازاری باشنده در . قاضی محکمه‌سی قربنده خورمالی خانی ، محکمه مقابله‌سنده بصره‌لی خانی ، بکار خانلری دخی کارگیر خورمالی وکاله وقوزه باشنده کراسته خانی ، خلف جامی خانی .

چارشی وپازاری — (۲۰۰۰) عدد دکانلی بازار بندردر . اولابکارگیر بدستانی وار ، اوزون چارشی ، جورجیه باشی ، مراد پاشا و سراجخانه

و « اوغرون قپوسی » وار دانا مسدوددر . مراد خان رابع زماننده بکر صوباشی جلالی اوله رق بغداده قبابوب عجم شاهنه خبر کوندردی که : « شاهم بغداد سنکدر البته کلیرسن » شاه کلدکده جلالی بکر قلعه‌نی شاهه ویرمیوب جنکه آهنگ ایندیکی جلالی بکر اوغلی درویش محمد بواجی قلعه‌تک مذکور خندق قپوسنی آچوب شاه عسکرنی بغداده قویوب عجم استیلا ایندیکی منحوس بر اوغرون قپودرکه حالا مسدوددر . اما بیوک قپوسنک داخنده شب وروز جمله دیده بانلر پر سلاح آماده طورلر . بیلمدکلری آدمی قلعه‌یه برافه‌لری احتمالی یوقدر . زیرا جمله جبه‌خانه و خزینه و بارود سیاه و جمله ارزاق سیاه بواجی قلعه‌ده محفوظدر . بوقلعه‌ده بشقه‌جه دزدار و نفراتی واردر . درون حصارده طوپراق ایله مستور عادی خانه‌لری واردر . بر مراد خان جامی وار ، اما بانی اولی سلیمان خادر . صوبقپولری ، جبه‌خانه مخزنلری ، غلال انبارلری ، شاطر حسین پاشا حامی واردر .

قلعه بغدادک جامعلری — اولا شهر بغداد جمله اتی یوز آلتش بش عدد محرابدر . جمله سلاطین سلف جامعلرندن جورج باشنده (خلفا جامی) قبله ، مناره‌لی معبد قدیمدر . جسر قپوسنک ایچ یوزنده (حسین پاشا جامی) قبله‌لی وایکی مناره‌لیدر . پاشا سرانی قپوسی اوکنده (سلیمانیه جامی) قبله و مناره‌لیدر . امام اعظم قپوسنک ایچ یوزنده (مراد پاشا جامی) تعمیر و ترمیمه محتاجدر . (مراد پاشا جامی) قبله‌لی وایکی مناره‌لیدر و بیخ علی یوننده (عاقوایسه جامی) مناره‌لی بر جامعدر . (قنبر علی جامی) مناره‌لیدر . (شیخ شهاب الدین وردی جامی) بر مناره‌لیدر . (سراجخانه جامی) جماعت کثیره‌یه مالیکدر . کسار قهوه‌سنده (سبیلخانه جامی) ، قورنه باشنده (خانکی محمد پاشا جامی) یکی بر جامعدر و بر مناره‌لیدر ، اما نایت مفرح و لطیمدر (الشیخ عبدالقادر الجیلانی جامی) سلطان سلیمانکدر قبله‌لی و مناره‌لی ، جماعت کثیره‌نی حاوی بر جامع برنورددر .

مدرسه‌لرینک مکلفی (مرجانیه مدرسه‌سی) در . سراجخانه ده (خلفا مدرسه‌سی) درکه حالا بوراده یکچیریلره آت تعیینی ویریلور .

قلعه بندلری اوزره واروب صباحه دك برهای وهوی و فصل و حلوا صحبتلری اولوب حسین بیقرا فصللری ایتمکه رخصت اولمشدر . اما شراب عشرتی بموعدر .

بیان مهترخانه عثمانی و کوس خاقانی — اولاً بعد العشا وقت شافیده سکز قات مهترخانه عثمانی فصلی اولورکه مصر مهترلری فصلندن مکلف فصل ایدرلر ، بر سر حدده بویله مکلف مهترخانه یوقدر ؛ جمله قرق نفردر . چآنکه ایچ قلعهده فصل ایتدکلرنده آشوری قوشلر قلعهسنده و امام اعظم قلعهسنده رایگان استماع اولنور . اما بر مفرت کوس خاقانسی واردر . چآن استاد کوس زن کوسه ولوله و دبده ایتدکجه بر مسافدن زیاده یردن استماع اولنور . زیرا اوچ ایاق زردبان ایله چیقیلیر و بر باقردن ایشله نیلمش کوس عظیمدرکه (بغداد کوس) نامیله روم و عجمده مشهوردر .

قلعه بغدادك قپولرندن جانب شماله « امام اعظم قپوسی » غایت صعب و متین قپودر و خندق اوزره جسری دخی قویدر ؛ خندقه ناظر مفرت بال بیزر طوپلری واردر . هربری اژدر هفت سر کبی آتش فشان طوپلدر . جانب غربه ناظر « قرانلق قپو » قات قات دمیر و قوی قپولدرکه هربری دروازه اسکندردر . خندقی و جسری دخی متیندر ، مهیب بال بیزر طوپلری واردر . بغدادك برقله متینی دخی بو محلهدرکه عجم بو محله قپانوب جنگ عظیم اولمشدر ، مظلّم بر یرده واقع اولمغله « قرانلق قپو » دیرلر . (آق قپو) دخی جانب شرقدن بر عجمده دیاله نهری جانبنه مفتوح قات ، قات دمیر قپولدر . خندقی و جسری جمله با بلردن قویدر . (جسر قپوسی) جانب قبله به مکشوفدر . خندقی یوقدر ، شط کنارندهدر (طاسم قپوسی) قرانلق قپو ایله آق قپو آراسنده بر کوچك قپودر ؛ اما دائماً قپایلدر اما مذکور درت عدد قپولر مفتوحدر .

ایچ بغداد قلعهسنی بیان ایدلم — اولاً بواج قلعه بو طشره سور کیرک جانب شرقیسنده بردوز یرده مربع الشكل سنگین و طوغله بنا برقلعه رعنادر . اطرافنده خندقی وار . جانب قبله به شهر ایچنه مکشوف بر قپوسی وار .

دیواری اوکنده اصلاً و قطعاً خندقی یوقدر . جمله در و دیوارلرینی نهر شط العرب دوکوب بعض زمان شط العرب طعیان ایتدکده قلعه دیوارلرینه رخنه اوروب یینه تعمیر و ترمیم ایدرلر . حتی پاشا سراینک نیجه قصرلرینک پایه کار کیرلری نهر شط ایچنده بنا ایدلمشدر . بومحله درون بغدادده شدت حاردن اسان بولمق ایچون سردابلر واردر . بعض زمان شط بغداد ایچر کیروب بوسردابلرده مالا مال اولور . زیرا بغدادک جمله عمارتی شط کناری سمته واقع اولمشدرکه جمیع برج و بارولر اوزره شطه ناظر خانداندر . بوطر فدن قلعه بغدادک اصلاً خونی یوقدر زیرا نهر شطک قارشی قبله طرفی کعبه خاکنده قوشلر قلعه سی جانی بر قورشون منزلی مسافه بیعده نهر عظیم اولغله بوطر فدن بغدادک هیچ پرواسی یوقدر و بوطر فده عمارتی چوقدر . بر قاج قات دیواردرکه قدی الای ذراع مالکی قدر عالیدر و شط کنارنده جانب شمالده در . قلعه ک دایره آ مادارنده اوله قلهلر واردرکه هرری برر قهقهها قلعه سیدر ! بودیارلرده قلهلره « برج » دیرلر . اما جمله برجلردن متین و محکم قلعه ک آوقبو سمتنده و جانب جنوبنده « برج عجم » غایت متین قلعه عظیمدر . امام اعظم قپوسی قربنده « حسن پاشا قلعه سی » و « یعی قلعه » ، « مظلم قپو قلعه سی » و شهاب الدین قربنده « کوچک حسن پاشا طایبه سی » ، « ملک پاشا طایبه سی » و ذوالفقار تپه سی اوزره « طایبه عظیم » در . بوقلهلر جمله شهرک ایچنده کی سحرالرده قرقر ، الیشر عدد بال بیز طولی قلهلردرکه هر برنده بیکر آدم بولور صغیر قلهلردر و هر برنده مازغال دلیکلی دیرسکلردرکه هربری بری برینی قورلرلر . سور بغدادک اطرافده جمله یکریمی درت بیک بدندرکه کرات ایله حساب اولمشدر . حین محاصره ده هر بدنه ایکیشر تفنک انداز لازمدر ؛ نابومرتبه باروی عظیمدر و هرکیجه بو بدنلر اوزره سکنر بیک آدم تا وقت صباحه دک « الله یکدریک » دیوب نوبت بکلر و هر شب بلداده قرق اغا پر سلاح قول دولاشوب خواب غفلتده یاتان پاسبانلره یوزر عدد دسته چوب اوروب تعزیر ایدر . پر سلاح آماده بولنان نکهبانلره دخی احسان ایدر و هرشب شهرک ظرفاسی جک و چغانه وساز و سوز مطربانه ایله

عما القہدن باغ و پدری داد نام کسہ لر حضرتہ واروب رخصت دیلدیلر .
 بوقلعه بی دعا ورخصت رسول ایله بنا و آباد ایتدیلر .

قلعه دیواری اوزره آہستہ ، آہستہ یورو مک اوزره قلعه بغدادک چار
 گوشہ سی دائراً مادار یکر می سکز بیک سکز یوز آدیمدر . ایکی بچق فرسخدن
 ایکی یوز آدیم اکسیک برقلعه در ، زیرا هر فرسخ اون ایکی بیک آدیمدر ؛
 بو حساب اوزره سور بغداد ایکی فرسخ ودرت بیک سکز یوز آدیم احاطہ
 ایدر قلعه کیرہ در . میل حسابی اوزره قلعه بغداد یدی میل وسکز یوز
 آدیم زیادہ در وهر میل دردر بیک آدیمدر . اگر میل حسابی وا کر آدیلامق
 حسابی اوزره بویلدہ در . اما شط العربک جنوب طرفی گوشہ سندن آق قپو
 جانبندن نا امام اعظم اطرافندہ کی قلعه بغداد گوشہ سنہ کانجہ قلعه نک خندق
 خارجی کنار یلہ حصار بغدادک دائراً مادار جرمی کامل اوتوز بیک خطوہ
 لوندانہ در . اما خندق اول قدر عمیق دکدر ، التمش ذراع قدر اینلیدر .
 شط العرب طغیان ایله جریان ایتسہ خندق صو ایله لب براب اولور . آق
 قپو طرفی خندق غایت واسع و عریض و عمیقدر . قلعه دیوار لری جملہ ریختم
 بنای شد ایدر کہ بوقلعه دیوار بیک ایچ یوزی جملہ کمر کمر با اولنشدر .
 حتی مراد خان رابع آدم قفاسی قدر قلعه کوب طوب کلہ لری اوردقدہ
 مذکور کمر لک آرارینہ اصابت ایدوب طوغلہ دن جرمی قدر یردن کذر
 ایدوب غیری دیوارہ ضرر ایتزمش . اما جملہ طاشدن یابیلمش اولسہ یدی
 طوب ضرب لرندن قلعه منہدم اولوردی . اما خراسانی او یلہ طوغلہ بنا اولمغہ
 حالانجہ بیک آدم قفاسی قدر یرلر سیدہ قلعه بغداددہ داغ درون اولوب
 طورر . بوقلعه دیوارینک تا خندقدن بدنلرہ وارنجہ قدی آلتمش
 آرشون قدر بالادر و بدنلر اوزره دیوارینک اینلکی بعض یری اون ذراع ،
 بعض محلی اون بش ذراع قدر عریضدر و خندقک ایچ یوزی کنار یلہ حصار یچہ
 دیواری غایت متین و مستحکم اولدیغندن تفک انداز مازغال دایک لری ایله
 آراستہ ونجہ بیک دیرسکلر ایله پیراستہ اولمش حصار یچہ برحاستہ برقات دخی
 سورددر . اما بوقلعه بغدادک جانب قبلہ سندن شط العرب کنارندہ اولان

حتی دیار عجمده بغداد حاکمنه خلیفه الخلفا دی رلر . بغداد ملاسنک خاص سنوی سکز یوک آچمه در . منصبک دخی بروجه عدالت (۲۰) بیک غروش حاصلی اولور . یکی چری اغاسنک خاصی اوچ بیک غروشدر اما اغالر یکی چری قوتیه یوزبیک غروشه قانع دکلردر . خاصی امرا — خاص زنک آباد (۲۷۰,۰۰۰) ، خاص حله (۹۵۱,۰۰۰) حالایالت اولمشدر . جوارز (۲۲۰,۰۰۰) ، روم ناحیه (۴۴۵,۰۰۰) چنکوله (۲۰۰,۰۰۰) ، قاره طاغ (۸۰۴,۳۸۷) حالا حکومتدر .

درتنک (۵۲۰,۰۰۰) ، ساوت (۲۵۵,۰۰۰) ، درنه (۴۰۶۹۳۱) ، ده بالا (۴۲۶,۰۰۰) ، قره خان (۲۰۰,۰۰۰) ، کیلان (۲۰۰,۰۰۰) ، الصاح (۲۰۰,۰۰۰) ، زعامت کتخدای دفتر بغداد (۱۰۰,۰۰۰) ، زعامت دفتردار تیمار بغداد (۸۰,۰۰۰) ، خاص لوای واسط (۲۲۰,۰۰۰) ، لواء کرد (۲۳۹۲۶۰) ، لوای ناپور (۲۰۰,۰۰۰) در .

ستایش زمین واشکال قلعه بغداد : اشبو قلعه خاک عراقک بریبانی ایجره دشت قاجاق هامونی کبی بروادی تیه ایجره واقع اولمش اولوب شیط العربک جانب شرقیسنده وساحلده شکل مر بعدن طولانیجه واقع بیاض طاش ومجلا طوغله ، کیرچ وحراسانی ایله بنا ایدلمش بر حصن حصین واستوار درکه دورفلک کچر فتارده بر مثلئ دها کورولمه مشدر . جانب اربعه سنک برر مرحله بر مسافه بعیده دن بو قلعه به نظر اولنسه او یله مهابت وصلابتلی کورینورکه کورن دشمنلرک زهره لری چاکک اولور ؛ خرابنه سعی ایدنلرک وجودلری البسه در خاک اولور . زیر بوراسی حضرت پیغمبرک نظر پاکی اثری اوله رق عمران تام بولمشدر .

سبب عمران بغداد — بالادده ذکر سبقت ایدن اسکی بغدادی تحت النصر خراب ایتدکن صوکره آلتی یوزسنه خراب یاتوب بعده حضرت رسالت پناه یکر می باشنه بالغ ایکن نوشروان عادل اسکی بغدادی یکر می سنه ده عمار ایتدکن صکره ینه بر زلزله عظیم اولوب اسکی بغداد خراب اولدی . بو حال اوزره براز خراب قلوب حضرت رسول قرق باشنه وارنجبه اهالی عراق دن اولاد

یرلره (ارض مملکت) دیرلر. حله، زنک آباد، جوراسی، روم ناحیه چنکوله، قره طاغ سنجاقلری کبی اونبر سنجاقدنه تیار وزعامت یوقدر انجق سنجاغنده سنحاق بکی خاصی واردر. بعض قرانک مزارعی بکلره بروجه تخمین خاص ویرلمشدر. بوولایتلره (ارض عراق) دینورکه درتنک‌سماوات، بیات، درنه، دهبالا، واسط، کرد، دمیرقاپو، قرانیه، کیلان عراق، آصاح سنجاقلری آنلردندر. ونیجه‌سی نجم حدودنده در.

بوایالت بغداده تابع اولان عمادیه ایالتی بغدادک شمالده واقع اولمش بر اولکای عظیمدر. حاکی ملکیت اوزره متصرفدر. عزل و نصب قبول ایتمزلر. اللرنده خط شریفتری واردر. (و نسل عباس) دندرلر. انشاءالله محمده قانون و آیینلری و شهر و عمارستانلری تحریر اولنور.

ایالت بصره بغدادک جنوبنده، شط‌العرب کنسارنده عظیم بر ایالت اولوب دور سلیمان خانیده حاکی ملکیت اوزره متصرف ایدیله. اما مرتضی پاشا فتح ایدوب حاکی افراسیاب اوغلو حسین پاشا عثمانلی‌یه اطاعت ایتمکله عثمانلی ایالتی اولمشدر. لحسه ایالتی ملکیت اوزره متصرفدر. عمان کوچ مکران، جزائر حاکی ملکیت اوزره متصرف ایسه‌لرده هرسنه پادشاهه وهرماه وزیر بغداده هدایالر کلک قانون سلیمان خاندنر.

سنجاق بکلرینک خاصلری — بغداد وزیرینک خاصی اون‌کره یوزینک والتی بیک آچودر. ایالتدن پاشایه بروجه عدالت درتیبوزکیسه حاصل اولور. یتمش التی باره افلام خاصلرک جمله‌سی پاشا التزام اوزره ضبط ایدوب فائد وضرر هرنه ایدرسه کندی‌یه اولور. ملک احمد پاشا کندی قلمیه‌سندن یوزکیسه قوله مواجب ویرمه‌نی قانون ایدوب شام طرابلسندن بغداده کان مال آستانه‌یه کیدر اولدی. وقرق بیک قولک غلات وانبارلرینی پاشا ضبط ایلیوب ضرر ایدرسه تضمین ایدر. پاشا دفترداریه قرق قلم دیوان عراق خلیفه‌لری حسابنه کوره بغدادک هر اوچ آیلق مضارفی ایکی بیک کیسه‌در. سنویسی (۸۰۲۰) کیسه ایدر. اما شمعی تنزیل اولندی دیرلر. جمیع مهمات ولوازماتی جمله خیر وشری باشادن صورولور. بیوک حکومتدر.

بونلره منسوبلردر . بو بغدادك بارودى قدر كسكين بارود مكر فزنيكستانك انكاييز بارودى اوله (۴۰) نجى ضابط معمار باشيدركه بشيوز آدم ايله قلعه عمارتدهدر . (۴۱) نجى حاكم شهراميني دركه عسكرى يوقدر اما شهرك جمله امورى بوندن صوريلور (۴۲) ضابط خراج اغاسيدر . جميع خرستيانلرندن جزيه تحصيل ايدوب قوله وظيفه ويرر (۴۳) نجى ضابط استانه سياه كتبخدايريدر . اما يكي چرى سردارلنى دخى ايدر . (۴۴) نجى ضابط زعامت دفتر دارلقيدر .

بوتحرير اولمان اسلوب اوزره مراد خان درون بغداده جمله سكران يدى بيك يديوز عسكر قويوب وطقسان بيك عسكر دخى صدراعظم قره مصطفى پاشا ايله خارج سورده محافظه جى بر اقوب كنديلرى عزم دارالساظنه ايدرلر . و صدر اعظم دخى ملك احمد پاشا ايله حدود عجمه عزم ايدوب درنه ودرتنك واسطه وكرنده حدودلرينه شاه ايله حدودلر كسوب طرفيندن اياچيلر چيقوب قره مصطفى پاشا در دولنه كلوب ملك احمد پاشا دخى ديار - بكرده قاهره قانك جنب بغداد انتظام ونظام تام بولور . بعده ملك احمد پاشا مراد خلك فرمان پنهانى اوزره كوردستانده عماديه مزورى حاكى يوسف خانى اله كتيروب نجبه بيك آدمى قتل ايدررك خانى قلعه ديار بكرده حبس ايدهرك بو خبر مسرى مراد خانه حالت نزعهه يتيشديردكلرنده قوجه مراد خان « الهى ملك احمد معمر اولوب دشمن شرندن امين اوله سك » ديه دعا ايدر . بعده مرحوم اولور . ملك احمد پاشا مراد خانك فوتى استماع ايدوب « الحكيم لله » دهرك يوسف خلك بيك كيسه نى آوب ينه منصبه مقرر ايلدى .

ازين جانب بو حقير بغداده مراد پاشا حكومتده كلدم . و پاشايه رجا ايدوب دفتر خانه پادشاهى به مراجعت ايدهرك قانون سايمان اوزره ايالت بغداده نه قدر سنجاق و حكومت وار ايسه انلرى تحرير ايلدم : ايالت بغداد جمله ۱۸ سنجاقدر . خزينه دفتردارى ، دفتر كتبخداسى ، تيمار دفتردارى دفتر امينى واردر . يدى سنجاغنده سائر مملكتلرده كى كى زعامت و تيمارلرى اولان

عاشری برطوغلی پایه‌سیله مال دفتردارى ، اون برنجی حاکمی کومروک‌امینی ،
اون ایکنجی چاوشلر کتخداسی درکه اوچ‌بور چاوشی واردر . اون اوچنجی
حاکمی چاوشلر امینی ، اون دردنجی‌سی چاوشلر کانجی در . بوایالت بغداد
الزام ایله ضبط اولدیغندن حین نحربرده خاص هاپونلردن ماعدالرنده نیار
وزعامتدر . اون بشنجی ضابطی الای بیکی ، اون آنتنجی چری باشیسی اون
یدنجی تیمار دفتردارى ، (۱۸) نجی دفتر کتخداسی ، (۱۹) نجی ضابط
دفتر امینی در . بونلرک زعامت و تیمار اولان قرالینه حکم ایتدکاری زهین
قانون سامانی اوزره ارض مملکت عد اولنور . بو حاکمردن اشانجی (۲۰) نجی
حاکم یکچیری اوچاغندن پاشا یاننده محضراغا چوبراجیدر ، کرچه قرق
اوده یکچیری چوبره جیلری دخی واردر ، اما حکومتیه سرباست دکلدر ؛
انجق کندی نزلرینه ضابطلردر .

(۲۱) نجی ضابط یکچیری اوچاغندن باش چاوشدر . (۲۲) نجی
ضابط یکچیری افندیسیدر (۲۳) نجی ضابط روزنامه‌چیدر ، (۲۴) نجی
موقوفانجی ، (۲۵) نجی‌سی محاسبه‌جی ، (۲۶) نجی‌سی محتسب اغا ،
(۲۷) نجی‌سی طاهر صوباشیسی ، (۲۸) نجی‌سی شاهبندردر . (۲۹) نجی‌سی
ایچ قلعه دزواری ، (۳۰) نجی‌سی طشره قلعه دزواری ، (۳۱) نجی امام
اعظم قلعه‌سی دزداری ، (۳۲) نجی‌سی شط مقابله‌سندره قوشلر قلعه‌سی
دزداریدر .

قلعه بغدادک اغوات وقوللری — (۳۳) نجی حاکم صاغ قول اغاسی
اولوب (۵۰۰) عسکره مالکدر (۳۴) نجی‌سی صول قول اغاسی درکه (۱۵۰۰)
عسکره مالکدر . (۳۵) نجی‌سی یرلی یکچیری اغاسیدرکه بونلرده یکچیری
کیچه‌سی کیر ، جمله اوچ بیک عدد کزیده توفنک اندازی واردر ؛ اما چوغنی
شعیلردر . (۳۶) نجی حاکم حصارغرب حصاراغاسیدرکه بیک عدد عسکره
مالکدر . (۳۷) نجی حاکم یرلی جبه‌جی اغاسی درکه بیک عدد عسکره
مالکدر ، (۳۸) نجی حاکم یرلی طوبجسیدرکه بیک عسکره مالکدر (۳۹) نجی‌سی
باروتجی باشیدرکه جمله بیک عدد استادبارونجیلره مالکدر . جمله قهوه دوکو جیلر

پاشا ايله بغداد خارچنده مكث ايدوب محافظه جى قالدیلر . اما قبودان پاشا ایالتیه روم ایلی ایالتی ومصر بکی چركس شوارب بك پادشاهدن اذن اولوب کیتدیله . اما وان ، قارص ، آخجقه ارضروم ، طربزون کبی ایالتلر انهای سر حدده اولغله تحت بغداده کله مشلردی . اما خدمت بغدادده قالان ایالت وزیرلرینک زیر لوای حکومتلرنده جمله بش یوز عدد سنجاق بکلریله قرق بیك عسکر بیرون بغدادده مکث ایدوب جمیع مترس یرلربی مالا مال ایدوب دوزله یهرك محافظه ایدرلردی .

سلطان مراد خانك فرمائی ، اوزره بغداد ایچره قالان حاکملى وقلمه نقرائی - اولا یکیچری اغالغندن معزول کوچك حسن پاشا وزارتله ، سکر بیك توابعیه والی بغداد اولوب بکناش خانك بنا ایتدیکی سرایه نقل سرای ایتدی . بش یوز ایچ ايله برمنلا تعیین اولندی شیخ الاسلام وزین العابدین افندی حاکم ثالث قالدی . حاکم رابع نقیب الاشراف وحاکم رابع ایاق ناٹی ، حاکم خامس یکیچری اغاسی یرینه بکناشی اغا قرق اوده یکیچریله بکرمی بیك توفك انداز یکیچری قالدی . حاکم سادس جبه جی باشی اون اوطنه جبه جی یدی بیك عسکر ايله قالدی . حاکم سابعی طویجی باشی اولوب آتی اوطنه طویجی بش بیك عسکرله قالدی . وفرانسه دن دخی بش یوز عدد فرنگ طویجی قالبو حالا خدمت بغدادده مقیدلردر ؛ جمله زعامتلى شامده در . جمله (۲,۰۰۰) طویجیان وصغیر وکیر بیك آلتش پاره طوپ [بال بیز ، قولومبورنه ، شاهی ، صاحجه ، هوان ، شایقه ، خرزن] عبرتمارله خدمت پادشاهیده قالدیلر . بوقلمه بغدادده اولان طویلر بر دیارده یوقدر ؛ الا استانبولده ، بودینده ، آق دکزده ، بوغاز حصارلرنده ، رادوس قلمه سنده وار ؛ یوقسه سائر سرحدلرده یوقدر . خصوصاً آتی قبوده ، قراناتق قبوده ، ایچ قلمه ده و برج عجمده ، کوچوک حسن پاشا طایبیه سنده ، موسی پاشا طایبیه سنده سر آمد وکزیده طویلر واردرکه هربری برر قلمه دکر وحسن پاشا وذوالفقار دپه سنده کی طویلر غایت مفرت بال بیزلردر .

حاکم نامی وزیر کتخدا سیدر ، حاکم ناسعی وزیر صوباشیسی ، حاکم

والحاصل بغداد چو استانندن تا بصره و عمانه جزائر ، مکران ، لحسه ، یمن ، مکه ، شام ، حلب ، مار دین چو استاننده خوش نشین اولان قبائل آتی یوز عدد قبائل شیخ و امیر لری کیلان آت و هدایای فراوان ایله کنسیدیلری کلوب جمله سنه خلعت پادشاهی لری کیدریلوب شیخ العربانقلری جمله مقرر اولوب خدمت بغداده هر بار کلمه مأمور لر اولدی لری که حالا حکم بغدادده آتی یوز عدد قبیله عربان اولوب دنیای طوتمش لردر . بعده کورستانک جمله بیک آتمش عدد میر عشائر لری و او جاقاق خان لری جمله هدایا لریله کلوب پای سمند مراده یوز سوروب یوردلق و او جاققلری کندولره مقرر اولوب کیتدی لری . الامعاده موروزی خان یوسف خان ایله بتلیس خان عبدال خان کلدکلرندن مراد خان غایت غضب آلود اولوب کمرندن قلیجی عربان چیقاروب و سلحدار ملک احمد اغایه عربان سینی و یروب « احمد ، بو قلیج ایله اول ایکی عدد کلین خانلرک حقلرندن کل » دیه امر ایتمد که در حال ملک احمد پاشا دست یوس ایدوب بسم الله نوبت الغزا دیه قلیجی آلدقه مراد خان ایغه قلوب اینده کی سمور کورکنی ملک احمد پاشا اینه کیدریوب بلنده کی قلیج قینی احمد اغانک کمرینه بند ایدره ک دیرکه « احمد ، سکادیار بکر ایالتی وزارتله احسان ایلدم ، کوریم سنی عسکر دیار بکر ایله بغدادی نیجه محافظه ایدرسین و بو ایکی تمرد خانلردن نیجه انتقام آیرسک » . بویه دیدکن صوکره افندمز ملک احمد پاشایی صدر اعظم قره مصطفی پاشایه مسافرته کوندردی . بغداد فتح اولدینی ائنده شهید اولان طیار محمد پاشانک جمیع خیمه و خرگاه ، بارگاه و قطار و ایچ غلاملرینی ویدی بیک کزیده عسکر لری اوج یوز کیسه مالیه ملک احمد پاشایه و یروب بر کوکب و بخت سعادتلی وزیر دلیر ایتدی که جمیع وزانک آب روی اولدی .

مراد خان اولا مهر صاحبی قره مصطفی پاشایی قپوسی قولیله اون ایکی بیک عسکر یله سردار معظم ایدوب حدود بغدادی قطع ایتکه مأمور ایدر . شام ، طرابلسن شام ، حلب مرعش ، اورفه ، آدانه ، قره مان ، سیواس ، اناتولی ایالتلریله جمله سکسان بیک کزیده عسکر وزیر اعظم قره مصطفی

اولدق « ديه شريفه برخلعت زردوزى طواشى سعيد اغا اياه ارسال ايلدى .
 بده هداياسيله بصره حاكى افراسياب خان مطيع ومنقاد اولوب ملكى
 كندويه مقرر اولدى . وقورنه قلعهسى . مفتاحلى دىخى كلدى . بعده
 عمان حاكمىك هداياسيله تمش پاره قلاح مفتاحلى كلوب زين الدين خانه ينه
 حكومت عمان عنایت اولدى . بعده حسنه حاكى شفيع خاندن هدايالر اياه
 التمش پاره قلعه مفتاحلى كلوب ايالت كندويه عنایت اولدى واستانلر
 ويرلدى . بعده يمن وعدن امامى يوسف مصر بدن هدايا ونامهلر كلدى
 ايسده اصلا نظر اولمىوب هداياسى يغمايه كتدى . بعده جزائر خارداد
 حاكى شمس الدين امير دن وخرمن خاندن هدايالر كلوب استانلر
 ويرلدى . بعده بصره بندرينك مدوجذرندة لنگرانداز اولان خاقان هندستان
 كميلرندن هند پادشاهنك هدايا ونامهلرى كلدى كه مالى شو ايدى « غزاکر
 مبارك اوله همىك امامى امام هانمىزى دست عجمدن خلاص ايلديكز .
 مقبول درگاه اوله ، حقا كه عجيب خيرات ايلديكز . اماسز دن بر رجامز واردر
 بودى ثواب عظيمدر . رجامز اولدر كه بوسنه مباركه ده كهبه مكرمه يي
 اورتم « نامهسى قرائت اولندوقده همان مراد خان آتش كسيلوب « تيز
 صدق اقدى هند ملكنه برنامه تحرير اياه اكر خيرات استرلسه ديار رومده
 چبلاق كزن هنديلبرى ديار هنده دعوت ايدرك آنلرى كيديرمك كهبه
 اورتمدن زياده خيرات عظيمدر « ديدى . وشو يولده برنامه يازلدى :

دل بدست آور كه حج اكبرست از هزاران كهبه يك دل بهترست
 كعبه بنيا د خليل آذرست دل نظر گاه جايلل اكبرست

مضمون فسوفى اوزره كهبه اورتمدن برسفيل ، پاسر برهنه هندينك
 عورت يرينى اورتمك مردلكدر . همان هديلبرينى هنده قاچرسونلر ، بزم
 روملبي ده هندده بولورلسه قيرسونلر والسلام . . بونامهلر هند پادشاهنه
 بكر اغا نام بر قپوچى باشى ابه همان كوندردلى . اما ايران زمين طرفندن
 وشاه صفيدن اصلا بر اياچى كلدى .

صوكره اصفافدن ، مدلهدن ، مواليدن ، كيسدن ، على فارسدن

فؤاد). (عسکر شاهی دوشونجه فتحه تاریخ اولور). (آلدی بغدادی
عدودن جنک ایله سلطان مراد) سنه ۱۰۴۸
بغدادک اق قپوسی اوزره شیخ شهاب الدین طرفه جرید اندیغنه تاریخدر
کفته جوری :

دیدى تاریخن کوروب جوری آفرین ای دلیر سام اقران
دیگر تاریخ کفته افزونی :

ای فزونی فتح بغداده عجب تاریخدر درت عدد خان کیم چیمچه بلده بغداددن
بوتاریخ مصنع تعمیه طریقیله دینلمشدرکه نزاکت شعریه‌سی واردر .
دیگر تاریخ عجملر آغزندن :

شاه ایران کوریکور اولسون آناک خوب وینشی قالمدی امداد هی
هی خلف خان ناخلف و نغسای یزید ایتدیر و بسین خانه‌سز بر باد هی
اولدی تاریخ شاه صفینک ناله‌سی دبرایمش کیم : واه هی بغداد هی

بعده سور بغدادده سلطان مراد مرادی اوزره قراردادده ایکن بغدادک
الزم لوازمندن اولانلری کورمکه جدتام و بذل اهتمام اوزره اولوب بغدادک
جوانب اربعه‌سنده مشا اولان دیارلره عسکرلر کوندردی و رعایای منقاد
ایتدیروب نیجه ایالت و قلاعی قبضه تصرفه آلدی .

از جمله بغداد فتح اولدینی کون مکه مکرمه شریفی شریفزید حضر تلبینه
برجانی هیین دوه ایله چولدن بغداد فتخی مژده‌سینی اوچ کونده مکیه
کوتوردی و شریفدن نامه و هدایالر ایله مفتاح مکینی شبیه اوغلوندن آلوب
اوچ کونده مکدن یته بغداده کتوردی تا بوقدر یقین یولی واردر اماپر
طاووس کبی اوچار هیین کوندرمک لازمدر . و اول یقین یولدن هارون
الرشیدک خاتونی زبیده خانم بغداددن تامکیه وارنجهیه قدر ایچی بوش برکر
انشا ایلمشدرکه اعمالر اول اساسه یایشه‌رق کیده‌لر ، سام بل و شدت حار
کورمیه‌لر . بو حقیقیر بغداددن و بصره دن ایکی کره چول یولیه کیدرکن
مذکور دیوارلری کوردمکه حالا اثار بنالری ظاهر و باهردر حتی بو یول
ایله شریفه نجافی کلوب مکه مفتاحیه هدایالری ورنجه مراد خان « حمد خدا
بوسنه مبارکده هم فاتح عراق اولدق وهم هنوز خادم الحرمین الشریفین

پمانه وفا ايتموب اون ايكي بيك بي كنهان قليچدن كچير مشدر كور! عزيز،
ذو انتقام اولان ذوالجلالى كه اوچ سنه صوكره سكسان يدي بيك عسكرى
بغداده جنكده قليچدن كچمشدر . (من دق دق) ديمشدر .

خلاصه كلام (۱۰۴۸) تاريخنده سلطان مراد فاتح بغداد اولوب
خطبه سنده « مولانا خادم الحرمين الشريفين ومولانا ملوك العرب والعراقين »
بو يولده اوقونمشدر . وسكيني بو يولده ضرب ايتدير مشدر . بغدادى يدي
بيك مهندس بنا ايله او يله متين ومستحکم ايلديكم بغداد بغداد اولهلى
بو عمارت و ابادانیاكى يكي و برنجى دفعه اوله رق كور مشدر و اها ليسى عدل
ايه دلشاد اولمشدر . فاتح و باني و مالك انا عشر سلطان مراد اولمشدر .
بغدادك برج و بارو تيرين و طاييه لردن سمار ايدوب آمام ايتدكن صوكره امام
اعظم رضى الله عنه افدمز حضرتلرينك قلعه سن سليمان خان بنا ايتديكى
اوزره قبه سنى و قبر منورى شبكه لرین جمله سيم خالصدن انشا ايلمس و نيجه
يوز ذهب خالص و جواهر دن و فضة خالصدن قناديل ايله تزئين ايلمشدر .
و باب سعادتك جناحلرن و عقبه عليا و سفلى سن هب خالص كموشدن انشا
ايتديروب مرحوم پدرمرك دست كاريله جمله سيم و زر اوانى بنا اولمشدر .
نيجه شمعدان و بخوردان و نيجه بيك ذى قيمت تحف آويزه كونا كونا ايله
رونق و لطافتى برقات تزويد اولمشدر . فتح بغدادده پدرمزر كرران
درگاه على ايدى و بو استانه امامك ائمه و خطباسن و خدام و قلعه سى نفراتن
جملة خزينه پادشاهيدن توظيف ايلمشدر . و درون بغدادده حضرت
عبد القادر جيلانى قبه سن و امام موسى كاظم تره سن و آق قپو قربنده شيخ
شهاب الدين سهروردى استانه سن و دها بوكا مماثل برچوق استانه لرى اعمار
ايلدى . شهر بغدادى روشن اباد ايدوب غيرى تداركار كوردى . اولان انشا
ايتديكى بنالك اوزرينه و بغداد دروازه لرينك عقبه سنه علامتم اولسون ديوبغداد
فتحنه متعلق مصنع تاريخلى بياض مرمرلر اوزره جلى خط ايله قازيردى
و ذهب خالص ايله يازيردى . اوتارخلك آخرمصرعلى : (كوش ايدوب
جورى ايدركن وجه تاريخن خيال) . (ايلدى هاتف بو بيتى كوهر كوش

اعظم طیار محمد پاشا شهید اولوب قره مصطفی پاشا صدر اعظم اولدی . اول آن بغداد اوزره اویله شدتلی هجوم اولمشدره دشمنک باشلری قیغولی آشه اوغراندی . کوردیلرکه چاره یوق هان برج وبارولر اوزره بیاض امان بایراقلری دیکوب امان الامان ای کزیده ال عثمان دیه باغریشمغه باشلادیلر . همان قلعه دن بش عدد خان بوغازلربنه قلیجلرین آصوب حضور مراد خانه چیققدلرند کوردیلرکه وزیر اعظم مقامنده غیری آدم وار . خانک بری « طیار مرد رفت » دیر . آندن مراد خانک حضورنده سر زمین ایدوب قلعه مفتاحلرین تسلیم ایلدیلر . امان ایله چیقمغه اوچ کون مهلت ایستدیلر . مراد خان مهلت ویرمیوب « عربان بی سلاح بوآن قلعه دن چیقوب برجانبه روانه اولک » دیدی . برسر چشم بوخانلر مراد خان حضورنده رهن قابوب درون قلعه یه عساکر اسلام طولدی . عجم عسکرینک هربری برصرفه نالان ، سرکردان فراره یوز طوتدی . برطاقلریده ایچ قلعه یه وقارانلق قویوه قپانوب تکرار جنکه آهنگ ایتدیلر . حکمت خدا اول محله دشمن عسکری جبخانه یه آتش ایدوب نیجه بیک دشمنی ونیجه یوزغرات مسلمیندن صاحب صواش برهوا اولدی . بونی کورن عسکر صبر ایده میوب همان جوف عسکردن یز دشمن قیرلسون دیو برصدا چیقار . اول آن عجم عسکرندن قرق بیک قدری قلیجدن کپرلمشدر . بقیه السیوفی ده هربری برطرفه تارمار اولوب برچوغی ده نهرده غرق اولمشدر . بو جنکده سکسان یدی بیک قدر عجم لشکری جام مماتی نوش ایتدکلرین کزدولری روایت ایتمکده درلر .

« خدا منتقم حقیقیدر » مراد خان (۱۰۴۴) تاریخنده سلطان مرادخان روانی یدی کونده فتح ایدوب درون روانه مرتضی پاشا معیتده اوله رقی یکریمی بیک عسکر مؤمنین قویوب کندیلری دارالسعاده یه دوندکلرنده شاه روان اوزره کلوب مراد خانک یدی کونده آلدینی روانی یدی آیده کوچیله الدی . اوده سردار مرتضی پاشا شهید اولمسی سببیه امان ایله آلدی عساکر اسلام سفیل و سرکردان هربری برطرفه چکیلمکده ایکن شاه کمرام .

تر به سنده دفن ايتديلر . بعده (١٠٤٧) تاريخنده مهر ديار بكر واليسى طيار محمد پاشايه كيدوب بغداد قبحه نشبت اولندى (١٠٤٨) تاريخنده بالذات مراد خان رابع قطع منازل وطى مراحل ايدەرك قونيه ، قيصريه ، حلب ، موصل طر يقتريله بغداده عزيمت بيورمشلردر . بغداده واردقده خارج بغدادده مكث خيام ايتمشدر . يكيچرى اغاسى كوچك حسن پاشايه امر ايدوب بغدادى اطراف اربعه دن احاطه ايتديرمش ، طرفه العين ايجره عسكرى مترسلره صوقمشدر . قلعهده محصور اولان قوم عجم بوخالى ، بوخارق العاده سرعتى كوروب حيرتده قالمشلردر . مكر سائر سردارلر قلعههني محاصره ايتدكارنده بش اتى كونده آتجق مترسلره عسكرى كيرديره بيلورلر مش عجم ايسه بونى سابق محاصره لره قياس ايدوب بر نفنك بيله آتيوب اغراض ايدر . صدر اعظم بر طرفدن ، ديكر سردارلرده ديكر طرفدن غضنفر وارى هجومه باشلاينجه عجم باشنه كله جك بايههني اكلامشدر . محاربه اولقدر كسب شدت ايتمشدر كه آدم قانى سيلاب آسا جريانه باشلايوب نهر حائى آلمشدر نيجه بيك عربان ، عربان ، كحيلان اسبلرى اوزره سنانلرى اللرنده چولستانى محافظه ايدوب ونجه بيك دوه يوكى ذخار جليله عساكر اسلامى غنيمت ايلمشلردر .

قوجه خلفخانك برادرى پرتو خان روايتى اوزره درون بغدادده محصور قالانلر ايجنده شاه دفتريله شاه چوره كن چكن اون برخان وار ايدى . بونلردن يشقه تيمش عدد شاه معلومى شاه صفى دستدن جام چكمش وجام ايجمش سلتنلر وار ايدى . شيخ الاسلامى ، نقيب الاشرافده وار ايدى . عسكرى قرق (٤٠٠٠٠) بيك تولونكى نكر ديزچوكن ، تيمش بيك شاه چوركليسى اولوب جمعاً يوز اون بيك راده سنده ايدى . اوتوز بيك قدرده عجمدن اصناف وار ايدى . عثمانلى عسكرى ده يوز تيمش بيك قدر اولوب قرق كون قرق كيجه على التوالى جنك دوام ايدوب طرفيندن طوپ ، تفنك ، خمبره ، باروت ايله مملو طولوبه فرنك آتيلوب دقيقه واحده فاصله ویرلماشدر . اون التى عدد نغم يرندن آتلمشدر آخر قرقنجى كون تمام اولديغنده صدر

قلعه - زیدیه تعمیر ایدوب اکاده محافظه جی قویدقندن سوکره سردار معظم کلوب مار دینده قیشلا مشدر . خسرو پاشا ارضروم ، نخشوان و تبریز ، اردیل ، همدانلرندن ینه بغداد اوزره کیتمک افکارنده ایدیسده مهردن معزول اولوب تکرار حافظ احمد پاشا صدر اعظم اولدی . خسرو پاشا قومه توقاده کلوب آنده صاحب فراش ایکن حافظ احمد پاشانک القا و اغواسیله جامه خوابنده یانار ایکن مغدوراً شهید ایتدیرل مشدر . نغشی اسلامبوله نقل اولمشدر . (۱۰۴۰) تاریخنده حافظ احمد پاشا دخی دیوانه قول النده یاره ایدل مشدر ، و رجب پاشا صدر اعظم اولمشدر وینه (۱۰۴۰) تاریخنده سایامیده ساکن بزم ولی نعمتمیز بوشناق دفتر دار مصطفی پاشایی قتل ایتدیلر و آت میداننده ایقلرندن چنار اغاجنه صلب ایتدیلر . ویکچیری اغاسی اولان حسن خلیفه مصاحب موسی چایی بی اتلاف ایلمشدر . فوتنه تاریخ « موسی به جمالیله تجلی قیله باری » سنه ۱۰۴۰ ایوبده مدفوندر . بوندن سوکره رجب پاشا دخی قتل اولوب یکریمی بیگ کیسه مالی چیقدی . طبانی یاصی محمد پاشا صدر اعظم اولدی .

(۱۰۴۴) تاریخنده شهر رمضان شریفک یکرمنجی سبت کونی بالذات مرادخان قلعه روانه کیدوب یدی کونده قلعه مزبورده فتح ایتمشدر و قوجه کنعان پاشایه دخی اخسیخه قلعه نی فتح ایتدیرمشدر . ینه مرادخان بالذات روان ، نخشوان ، آذربایجان ، اوچان کبی تمش پاره نهر معظملری فتح وبعما و تاراج ایدوب وانه کیتمش آندن ارحیش عادلجواز اخلاط بتلیس و سائر اولحوالیده بولنان قلاع کشیره نی ضبط و تحکیم ایله دیار بکر اوزره دار السلطنه العلییه عودت بیورمشلردر . بو ائشاده ارضروم محافظه سندن بولنان طبانی یاصی محمد پاشان خبر کلدیکه « شاه کمره مرتضی پاشا لندن روانی آلوب رواندن امان ایله چیقان عسکر اسلامی ده شاه قیروب کچیردی » بو خبر اوزرینه محمد پاشا مهردن معزول اولوب (۱۰۴۷) تاریخنده بیرام پاشا مهر ایله عراق بغداد اوزره سردار اولوب کیدرکن یواده مرحوم اولدیغندن نغشی درسمعاده کتیروب عورت بازارنده کی

قتل ایدہ رڪ دار السلطنت علیہ سن اشقیادن پاك ایلدی . (١٠٣٥) تاریخندہ حافظ احمد پاشایی بغداد اوزرہ سردار ایدوب کوندردی . حافظ احمد پاشا طقوز ای بغدادی محاصرہ ایلمش ایسہدہ شہاء بغدادك امدادینہ شتاب ایلدیکنندن حافظ پاشا بی فتح عودت ایلمشدرکہ ینہ بوجلد مزده بیان اولمش ایدی . سردار معظم حافظ پاشا خانبا (١٠٣٦) تاریخندہ بغداد دن کلدکده . مہردن معزول اولوب خلیل پاشا وزیر اعظم اولدی . (١٠٣٦) تاریخندہ دیشان حسین پاشا ابازہ اوزرہ مأمور اولوب قارص قلعه سی استخلاصنہ کیتدی . ابازہ پاشا الیلہ دیشان حسین پاشایی قتل ایتدی (١٠٣٨) تاریخندہ خسرو پاشا وزیر اعظم اولدی . و سردار معظملق ایلہ آبازہ اوزرہ کیتدی .

اخسقبہ ، قارص ، ارضروم قلعه لر بی فتح ایدوب ابازہ پاشایی قید و بند ایلہ دردولتہ کیتیردی ینہ ابازہ پاشانك دفتر جرمنہ سلطان مراد خان قلم عفو چکوب بوسنہ ایالنتی احسان ایلدی .

١٠٣٩ تاریخندہ خسرو پاشای دایر ینہ مہر ایلہ بغداد اوزرہ سردار معظم اولوب ہمدان ، در کبزیں شہر لرندن ماعدا یتمش التی پارہ عجم شہر لرین خراب و بیاب ایتمشدرکہ بالادہ ذکر اولمش ایدی . اما بامر خدا بغدادك فتحی خسرو پاشایہ میسر اولیوب قرق کون شب و زور اولنسان جنک نمرہ سز قالمشدر . عجم عسکری درون قلعه دہ دنج اولوب آل عثمان بہادرلری ایسہ یتمش التی پارہ قلاع متینہ بی فتح و بلا دینی تمہب و غارت ایتمکدن یورولمش و غیرت و ہمتلرینہ کلال کش ایدی . چونکہ جمیع عسکر مال غنائملہ مقتم اولوب ہر بری کینج قارونہ مالک اولمش ایدی . طوق ارسلان شکار آلہ ماز دیدکری کچی بونلر دخی بغدادہ او قدر شدتلی هجوم ایتدیلر . قیش تقرب ایتمش اولوب بطوب کشان جاموسلردن برچوغنی دہ تلف اولدیغندن جملہ وکلا ووزرا مشاورہ ایدوب (الامور مزہونہ باوقا تھا) دیوب رفع محاصرہ بی تندیب ایتدکلرندن ١٠٤٠ صفر الحیرینک یکرمی یدیسندہ بغداد دن عسکر حرکت ایلمش ویولده حلہ قلعه سنہ مقدار کافی محافظ برادقن و موصل

نام داشی! سن، قیصر زمین شاه‌ی عثمانلیک چورکاک چکنیه‌سک و آکا عاصی و عاق اولوب عراق من‌مشتاق ایکن قپانه‌سین! مکا خبر کوندره‌سین. من عظمتله کلدکده منی یلد اویوب صواش پرخاش ایده‌سک! بوکیدینک کوزلرینه میاچه چکوب باشنه قزغین طاش قویوب اودونی آغزندن کتیرک! « دیدکده اوستاد تیغ زن جلاد بی‌امان شاه حضورنده بکر اغایه آل عثمانه خیانت ایدوب قلعه‌ی ویردیکی ایچون یدی کونده یوزیتمش پاره‌آلات شکنجه‌ی بکر صوباشینک باشنده ووجودنده اجرا ایدوب سکزنجی کون کله‌ستی غلطان ایلمشلردر. صوکره بکر صوباشینک اوغلن کتیروب: «سن یخشیلیک ایدوب قلعه دروازه‌سن کشاده قیلوب منی صاحب عراق ایتدک! آنک مقابله‌سنده من ده سکا عوضک ایدم! دیو قید حیات ایله بغدادک سرماز نکانغین یعنی بابلقده کیدی باشیغک علی طریق الحقارة ویرر. قریب‌العهده دکین اولولدزنانی بی‌دین حیاتده اولوب دیوت باشغیله باشلی باشنه مرد اولدی بومنوال اوزره شاه عباس مالک بغداد اولوب عمار ایتدی. بعده شاه التمش بیک عسکرله قاسم خانی موصل محاصره‌سنه کوندروب موصل بکلربکی حسین پاشا قاسم خانی (قزل‌خان) نام محله قارشوله یوب صواش پرخاش ایدوب بامر خدا حسین پاشا منهزم اولوب قزل‌خانه قپانور. بوکره شاه امانیله قزل‌خانه دن عسکری چیقاروب ینه شاه کمرام ویردیکی امانی نظره آلمیوب قجه‌لکه حسین پاشای عالیجنابی قتل ایدر. وبو صورتله قلعه موصله استیلا ایدوب ودها نیجه قلاعه مالک اولور.

استانبول طرفنده دخی کوندن کونه عصیان و طغیان یکچیرتی و سپاهیان طرفلرندن اجرا ایدلمکده ایدی‌ماه ذی‌القعدة نك اون دردنده سنه ۱۰۳۳ تاریخنده سلطان مراد ابن احمد خان تحت عثمانی‌یه جلوس ایتدی. وابتدا وزیر اعظمی ایکن کپانکش علی پاشایی قتل ایلوب سنه ۱۰۳۳ تاریخنده چرکس محمد پاشایی مهر ایله آازه پاشا اوزره سردار ایدوب آازه پاشا (۱۰۳۴) تاریخنده مقهور اولوب ینه قلعه ارضرومه فراز ایتدی. اوچ سنه مراد خان گاه ادرنه وگاه بروسه زیارتلری ایده‌رک زوربا اشقی‌الری

مره پاشایه خبر کوندروب هر سنه یوز بیک غروش ویرمکی عهد ایندیکی
 وقلعهیه قپاندینی خبری کلنجه همان صدراعظم مره پاشا چوپور بکره ایکی دونم
 ایله ایالت بغدادی توجیه ایدوب خر یوب بکی ابراهیم بک پدرمز خانه سنده
 مهمان ایکن چوپور بکر پاشا بک امر لری وخط شریف لک ایالت بغداد
 مژده سیله کورتور مشدر . اما ، بری طرفده چوپور بکر اغا بغدادده قبانوب
 شاهه خبر کوندردکده در عقب بغداد اطراف لرنده قریب اولان خانلردن ،
 سلتانلردن یتیش بیک عدد شاه لشکری زیر بغداده کوب مک ایتدیلر .
 بوکره درون قلمعهده متحصن اولان چوپور بکر اغا آل عثمان طرفه خبر
 کوندروب ایالت بغدادی طلب ایتدیکی خبری منتظر اولدیغندن بغدادی شاه
 عسکرینه ویرمیوب درون دلدن وجان کولکدن قپاندقده عجم جیشی دخی
 بدرستی جنک اغاسک ایدوب طوپ ، تفنگ ، غملمره باشلایوب طرفیندن
 کرما کریم جنک اولمقده ایکن حافظ احمد پاشا ایالت بغداده والی اولدم دیه
 کلکده ایدی بغداده قپانان چوپور بکر دخی الغار ایله بغداده کلهده اما بکر
 صوباشی قزل باش ایله جنک عظیم اتمده ایدی . بو ائنده حکمت خدا بکر
 صوباشینک بولد زنا زاده بیچ کاده سی جنک اناسنده بغدادک ایچ قلعه سنک
 او عرن قپوسنی کشاده ایدوب قزل باش عسکرن قلعهیه طولدروب جیش عجم
 ایله مالا مال ایلر . ۱۰۳۳ تاریخنده سلطان مصطفی خلافتده ومره حسین
 پاشا صدارتنده سوء تدبیر مره ایله مره واحده بکر صوباشی نام ملعونک
 دستندن دست عجم کیروب شاه عباس اول « حاکم سبع عشر » اولدی
 بالاخره بکر صوباشی کوردی که بغداد کبی بر حصن حصین وسد بندر متین
 محسود ملوک وسلاطین وتختکاه خلافای عباسین وسلفای خاقانیان پیشین
 اولان بغداد کبی بر شهر دلنشینک بویوزدن لندن کیدوب دست عجمه
 کیرمسنه تحمل ایدهمیه جنک وشاه عباسک مرانیه ایردیکنه طاقت کتیره میه جنک .
 بر تقریب ایله بغدادی شاهک لندن تخلیصه چاره بولوق ایچون مدارا
 ومداهنهیه باشلادی وشاه ایله کوزل کچمکک طریقی اختیار ایتکی قوردی
 ایسهده شاه عباس کندوسنی حضورینه چیغروب « ای آدی یمان کشیلرک

اولادم بو آدم هر کسه مرام ایتدکرینی ویردی. و خزینه پادشاهیده مال قالمایوب احوالده استانبول ایچره مستتم آدملرک خانلرینی باصوب ماللرینی آماغه باشلادیلر. آخرکار علمای عاقبت اندیشلر یکدیگریله مشورت ایدوب داود پاشایی مهردن عزل ایدرک مصردن معزول قره حسین پاشایه مسند ضدارت عظامیایی ویردیلر؛ اما قوله ویره جک خدمت و علوفه قالمدی. بودخی کوننده «اتلاف خزینه ایتدی» دیو معزول ایدوب مهری لفتهکی، مصطفی پاشایه ویردیلر. و قرق کونندن آئیده معزول ایدوب وزارت طوای کورجی محمد پاشایه ویردیلر. مقدما اوچ کره قائم مقام اولمش مدبر آدم ایکن قره حسین پاشا قول اشقیالریله یکدل ویکجهت اولوب دفعاً قره حسین پاشایی وزیر ایتدیلر. بو ائنده عجم فرجه بولوب بغداد طرفلرنده نیجه شهرلری استیلا ایتمکه باشلادی بری طرفده ایسه قاره پاشا اولیه جبار اولدیکه گویا ضحاک مازی ایدی.

حتی برکون دیوانده بر میرمیرانی علی ملا الناس آشانخی آلوب بیک دکنک اوردی. وینه ازمیردن معزول بر ملایه دیواننده بیک تازیانه اوردی. آغاز داستان بغداد — اوسنه بغدادده دخی نیجه یرلی قولی و قپو قوللری مابین اولوب بر بریله جنک وجدال و حرب و قتال ایدوب کاهیجه بغداد پاشایی اوزره طوب چکوب جنک عظیم ایدرلردی. حاصلی اورادهده علی الاتصال نبرد عظیملر اکسیک دکل ایدی. حافظ احمد پاشا دخی دیار بکر والیسی ایکن ایالت بغدادی طلب ایدوب درون بغدادده اولان اشقیایی جمله قتل ایده‌یم دیه دو دولتده مره حسین پاشایه عرض ایدر. مره حسین پاشاده حافظ پاشانک بغدادی بویوزدن طلب ایتدیکنی بغداد اعیاننه کوندردیکی تأدیب مکتوبلرنده بیلدیرر. و بغدادی ده حافظ احمد پاشایه ویردی. قطع منازل ایده‌رک حافظ احمد پاشا بغداده قریب واردقده بغداد بهشت آبادک جمله ملکی و ابوالکلامی اولان بکر صوباشی نام شتی عاصی حافظ پاشانک کله جکندن خوفه دوشوب قلعه بغداده قپانوب جنکه آهنگ ایتندی و بر طرفدن شاهه خبر کوندردیکم «شاهم بغداد سنکدر یتیش» و بر طرفدن

کونی بغداد بهشت آباده داخل اولوب شهرى بزه درك جميع برج وبارولرى
 عسکر اسلام ابله پرايدوب دندان بدنلرى طوغ ، علم ، سنجاق ، بيراق
 وفلانديره لر ايله زين ايدر واوج يابليم طوب وتفنك شادمانلقلرى ايدوب
 قلعه مفتاحلرني مسرت خبرلريله سليمان خانه ارسال ايدر . سليمان خان دخى
 ماه مذکورك يكرمى التنجى كونی دريا مثال عسکرله آلاى عظيم ايدرک
 کليرکن ابتدا امام اعظم وهام اقدمى زيارت ايدر وقلعه يه داخل اولورکن
 طوب وتفنك شادمانلغندن قلعه بغداد مرغ سمندر وار آتش نمرود ايچنده
 قالير . تختگاه سلاطين آل عباس اولان سراى ابادان شمدمى ده تختگاه آل
 عثمان اولور . اول آن قبر شريف امام اعظم واستانه عبدالقادر جيلانى عمارتى
 ايچون يوز بيك آلتون صرفى فرمان اولنور وسليمان خان بغدادده اولان
 کبار اولياء اللهى جمله زيارت ايتدکن صکره دست کر بلاده امام حسينى
 (رضى الله عنه) وکوفه شهرنده على الرضى الوفى کرم الله وجهه حضراتى
 ونجه يوز شپيدان دشت کربلايى زيارت ايدوب ماه مذکورک يكرمى يدنجى كونی
 تکرار سعادته ينه قلعه بغداده داخل اولورکن عظيم الاى اولور وبغدادده کامل
 اوج آى مکک ايدوب قلعه بغدادى کونا کون بروج متينه وحصين طايه لرله اويله
 عمار و محکم ايدرکه کوياسد قهقهها اولور . ووزارتى روم ايلي وزيرينه
 ويروب ايلت روم عسکرى دخى عموماً قيو قولى قيد اولنهرق جمله يتمش
 ايکي بيك عسکر محافظه جى قويوب کندولرى ده اما اعظم وسائر کبار اوليايه
 وداع زيارتى دخى ايفادن صوکره تکرار درون بغداده کيروب بوتاريخى
 جلی خط ايله امام اعظم پوسنک عتبه بالاسنه يازديرير : (فتحنا العراق) سنه ۹۴۱
 ديگر تاريخ : «کلدى برج اوليايه پادشاه نامدار» سنه ۹۴۱

دها نيجه تاريخلرى وارسه ده حقير بو قدرله اکتفا ايلدم . بعده سليمان
 خان عراقدن دار السعاده لرى طرفنه عزم راه ايتديلر . آندن صوکره قلعه
 بغداد عثمانلى النده معمور و آبادان ايکن ۱۰۳۱ تاريخنده جلوس مصطفى خاننده
 قول جانبدن کونا کون فسادلر يابيلدى و دنيا فساد ايله تولدى . وقره
 حزاق رأييله داود پاشا صدر اعظم اولدى . ومسند صدارتده برقرار

وبوران اولورکه نزول برف وبارانک کثرتندن و طین سیاهک و فرتندن نه نصب خیماته مکان و آرامگاه وار ، نه یول بللی ، نه ده شاهراه وار ، نه علف نه ده کیاه وار . آخر یوز بیک دردرسر چکهرک جمله غزات مسلمان ایله (قاره قان) قلعه‌سی آلتنده رکز خیام اولندوقده اهالی قلعه‌نک مفتاحی سلیمان خانه تسلیم ایدرلر . آندن ده نیجه بیک رنج و عنا چکهرک و قاره قانلر یوده رق قره قان دربندی عبور ایدرلر و سلیمان خان حدود اصفهانده درکزین و همدانه آندن بر قاج منزله قصر شیرینه آندن طقوز اولوم نام نهر عظیمک ساحلنه اینه‌رک نصب خیام ایدر . بغداد خانی تکلی محمد خان مکر سنیاندن و محب عثمانیاندن ایمش . سلیمان خانه برورقه کوندرر « پادشاهم حضرت رسولی واقعه‌مده کوردم بنم مذهبی صاحبی امام اعظمی ، سلیمان دست ملاحظه ورنادقه دن خلاص ایتمک کلیرهمان قلعه بغدادی اکا تسلیم ایله که بوقدر مخلوق خدا پامال رمال اولماسونلر » دیه بیوردیلر . حضرت امام اعظمی ، عبدالقادر جیلانی حضرتلرینی منامده کوردم سلیمانه قلعه‌ی تسلیم ایله دیدیلر . پادشاهمه قلعه بغدادی خدا مبارک ایده . سز عظمتله قریب کلدکده بن برجانبه روان اولورم » دیو بغداد خانندن خبرلر کلدکده سلیمان خان بو واقعه‌ی کندی رؤیای صالحه‌سنه مطابق بولوب همان سردار معظمی اللی بیک کزیده عسکر ایله طلیعه لشکر ایدوب بغداد اوزره کوندرر . عقینجه کندیلری دخی سعادتله حرکت بیورلر . نه‌ری کچرکن طغیانه راست کله‌رک نیجه یوز قاطر یوکی اشیابارگاه مغروق اولور . اما محمد خدا برجانه ضرر اصابت ایتمز . بوسر کذشتی سر زرکران درگاه عالی پدر عزیزمن درویش محمد اغای ظلیدن استماع ابتدک زیرا اوغزالرده بیله اولدق لری حیثیته حقیقت حاله واقف ایدیلر . سردار معظم بغداده واردوقده بغداد حاکمی محمد خان اهل و عیالیله کشتیلره بنوب بصره طرفلرینه کیدر . عجم نکرلری دخی دیاله نه‌ری عبور ایدوب (درنه) و (درتنک) جانلرندن دیار فارسه شهر قم وکاشانه یوز طوتارلر . سردار شجاعت کردار بو احوالی استماع ایدنجه ایکی کون الغار ایدوب بسم الله ایله امام اعظم یانندن (۹۴۱) تاریخنک شهر جمادی الاولی سنک یکرد دردنچی

شاه كمرام بوایشدن اگاه اولوب القا و تحریكاتیه فقیر ذوالفقارخان توابعلرینه شهید ایتدیره رك مجدداً مالك عراق اولوب خانلغی (الشكرخان) ه احسان ایدوب خلیفه الخلفا لقبیه تلقیب ایدرك الینه برلیغ بلیغ ویر . نهایت (۹۳۰) تاریخده اوغلی طهماسب شاه جلوس ایدركه « سلطنت شد ، جای پدر کرفتی ، ظل » لفظلری تاریخ جلوسیدر . سلیمان خان خوفندن بغدادی اول قدر معمور و متین و مستحکم ایدركه کویا سد اسکندر اولور . و درون بغداده (۴۰۰۰) دیز چوکن عسکر قویهرق کویا راحت اولدم دیر . اما العبد یدبر والله یقدر . چونکه بغداد دست عجمده قالدی شیعی نکرلر حضرت عبدالقادر جیلانی ، قصاب جو مرد و سائر کبار اولیاءاللهک و بیرون بغدادده مدفون حضرت امام الاعظم وهام الاکرم حضرت تدرینک قبرشریفلرینی عثمانلی اماملر دیر دیه رك خراب و بیاب ایدرك آخور انخاذا ایدرك آتار باغلا دیلر . بلکه قبر منورندن جسدم امامی چیقاروب شطه القا ایتمکه سعی ایلدیلر . همان برکیجه قرق قدر کبار اولیا سلیمان خانک واقعه سنه کیروب « یا سلیمان بزى عجم النذن خلاص ایلمکه بغداده کل که عراق بغداد و اذربایجان دلشاد جمله سنکدر » دیدک لریده همان سلیمان خان خوا بدن بیدار اولوب واقعه یی شیخ الاسلام ابو السعود افندی یه نقل ایدنجه مفتی همام « فرصت ونصرت سنکدر پادشاهم الله مبارک ایلیه همان عزم بغداد ایدک » دیر و مقتول ابراهیم پاشایی قرق بیک کزیده عسکره سردار معظم ایدوب بغداده کوندر . عقیدنجه کندی یوز بیک غزات مسلمین ایله قطع منازل و طی مراحل ایدرك مقدم جیشی اولان سه سالاره ایریشوب جمله دریا مثال عسکرله شهر تبریزه داخل اولنجه جمله علما و اعیان تبریز « خیر مقدم ای سلیمان شاه » دیه سلیمان شاه زمانک استقباله چیقوب حریر پای اندازلر سرلر . بای و کدا ویر و جوان پای سمندینه یوزلر سوروب تبریزک غارت اولنماسنی رجا ایدرلر . درحال سلیمان خان روم ایلی والیسنی شهر تبریزک محافظه سنه مأمور ایدوب شهری غارت ایتدیرمز بعده تبریزدن قالقوب بر قاچ منزله سلطانیه شهرینه کلیرلر . جمله اهالیسی مطیع و منقاد اولور . آندن قالدینی کون بر قار و تپی .

ویرمیوب بغداده متصرف اولوب معمور ایتدی . بعده شهزاده سنی بغدادده
یرینه قویوب تیمور شاه ییلدیرم بایزید خان اوزره خروج ایدوب آخر کار
دست تیورده ییلدیرم خان منهزم اولوب عسکری تارمار اولدوقده همان ییلدیرم
خان بالذات تانار عسکری اوزره دال قلیج اولوب کیرسهده حکمت خدا
برایش کوره مز ؛ آندن تکرلنوب صوکره ییلدیرم خانی قوم تانار حضور
تیوره کتورر لر . تیمور : « اولیه اولور برادر ، بوبخت حالیدر ! » دیو
دلنوازلقلر ایدر . آخر تیمور کندوسنی حبس ایدر و حبسده ایکن حمای
محرقه دن وفات ایدر . صکره چلی سلطان محمد تیموره یتیشوب تانار عسکرینه
ایله بر قلیج اوررکه تیمور شاه اوز باشیله دیار خراسانه دوشوب مرحوم
اولور . بعده بغدادده اولادلری حاکم عراق ایکن آخر آق قیونلی قره یوسف
شاه بغدادی آلوب معمور ایدر . برده آق قیونلیدن اوزون حسن شاه
بایندری عراقه شاه و صاحب اولور صکره ۹۰۵ تاریخده شاه اسماعیل قهرمان
عجم چیقوب ۹۳۰ تاریخده بویوزدن مالک عراق اولدی . شاه اسماعیل
دیار بگری محاصره ایدوب اوراده محصور اولان قره قیونلی (امیرشاه) بکی
بالضروره قلعه‌ینی تسلیم ایدر . شاه اسماعیل دخی ایالت دیار بگری (استاجلو محمد
خانه) و یروب آندن قلعه‌ ماردینی فتح ایدمه‌یرک قلعه‌ موصل و شهر زوری
پیمان ایله فتح ایدوب عازم بغداد اولور . بغدادده اوزون حسن نسلندن
اولان امیر کبیر یار بک خان شاهک جنکنه مقاومته قادر اوله‌می‌جغنی بیلوب
اوزون حسن اولادندن مراد بن یعقوب ایله بغداد چولندن (عنه) ، (سلمه)
قلعه‌لری اوزرندن شامده مصر سلطانی وزیر سینال خانه واروب دخیل
دوشر لر . بری طرفده شاه اسماعیل قلعه‌ بغدادی تهی بولوب بلا جنک
و جدال متصرف اولوب حکومتی خادم امیر نام خان بنامه و یروب
بغدادی معمور ایدر . حکومت بغداد (۹۲۹) تاریخده ذوالفقار خانه
دکر . مکر بوخان ، درون دلدن سنی ایمش . پس برده دن سلطان سلیمان
خانه خبر کوندروب درحال اولاقلرله شام و حلب و دیار بکر و مرعش
وایلرینه امر ویرر لر . آندر دخی عسکر عظیم ایله الغار ایدوب کلیرکن

بنم شفاعتمه كل « دیرلر . حكمت خدا ایرتسی كون منصور دوانقی مرحوم اولوب مکه مکرمه خارچنده جانب شمالده باب معلا تام مقام بنامده قیاب ایچنده مدفوندر . رحمة الله علیه . (بانئ رابی) خلفای عباسیه دن خلیفه عبدالله بن محمد بن علی بن عباسیدر . بانئ خامسی ۲۴۴ تاریخنده امیر المؤمنین هارون الرشیددر . بانئ سادسی مأمون خلیفه درکه بغداددن مصره واروب جیزه طرفنده کی هم طاغرنندن کنز قارون چیقاروب اول کنز فراوان ایله بغدادی بهشت آباد ایتدی . آندن بقیه مال ایله دیار یونانه سفر ایدوب آدنه شهرینک جانب غریبسنده اتی ساعت قریب شهر طرسوسی قرنک النذن دست قهریله فتح ایدوب بعده قلعه یی تعمیر وترمیم ایدرکن مرحوم اولوب (جامع النور) نامنده برجامع منوری ساحه سنده آسوده اولوب مرمر صندوقه سنده تاریخیه مسطوردر . بعده بو شهر بغدادی ینه عباسیانندن المستنصر بالله خلیفه ایکن قوم تاتار عدوشکاردن هولاکو خان بغدادی استیلا ایدوب خلیفه و تمش بیک صرزه خاتونک قارتی یاروب قتل ایدوب بغداد بهشت آباد ایکن خراب آباد اولدی . بو بغداد بهشت آباده آل اکراددن شام خلیفه سی حضرت نورالدین شهید مالک اولوب بغدادی توسیع وترمیم ایتدی . اول سنه حضرت رسالتی واقع سنده کوروب « یتیش یا نورالدین بنم جسمی دشمنلر آلق ایستلر » دیدکده هاندم نورالدین شامدن الغاروله یدی کونده مدینه یه کیروب حضرتیه وضع ید ایدنلری قتل ایدوب قبر رسول اللهک شش جهتی طونج ایله صرف ایدوب قبه رسولی و قلعه مدینه نورالدینی بنا ایتمشدر . بعده مرحوم اولغله قبری درون شامده محکمه یه متصل بر قبه پر نور ایچنده مستوردر . آندن صکره اذربایجان شاهلرندن غیاث الدین شاه معمور ایتمشدر . بعده دیار ایران وتوران وعراق و اذربایجانی طوائف ملوک دونوب نیجهرلی بغدادک یولنده نی سرینجه شاهلر مالک تاج و افسر اولوب هر شاه عراقه مالک اولمغه جد تام وبذل اهتمام ایدرلردی . آخر ۷۹۳ تاریخنده صاحب خروج تیمور پرزور اون سکز شاهلق یری قبضه تصرفه آلوب اون ایکی شاهی رکابنده پیاده جه بوریدوب بغداد اوزره کلدکده امان وزمان

ایدی۔ حضرتہ معتقد اولوب حاتم طی نام عرب بکنی ہدایا ایلہ حضرتہ کوندروب مبارک آغزی یارلرین رجا ایتمشدی حضرت رسول اکرم دخی رجاسنی قبول بیورمش و آغزی یارین آب زمزم ایلہ ملمع ایدوب احسان ایلمشدر۔ حاتم طی دخی انوشروانہ کتوروب انوشروان ایسہ حضرتک آغزی یارین کرج ایچنہ قویوب طاق کسری بی تعمیر ایتدی۔ الی هذا الان رایکان تریاک انوشرواندر۔ اول سنہ حضرت رسالتپناه ہنوز یکرمی سنہ بالغ ایکن اول سنہ انوشروان و خاتم طی نام میر عرب مرحوم اولدی۔ حکمت خدا انوشروان اولدیکی ساعت بر زلزله عظیمہ اولوب جملہ خلقیلہ اسکی بغداد منہدم اولدی۔ بو زمین منحوس اکبردر دیہ یکرمی سنہ قدر معطل یاطوب حضرت رسالتپناه قرق باشندہ نبوت کلدکدہ باغ بن داد بن عنقای الدارین، کہ املاک عمالقہ دن دی، حضرتہ کلوب باغ و پدیری باد حضور رسولہ ایمان ایلہ مشرف اولوب ملک باغ برقلعہ آباد ایتمکہ حضرتدن اذن طلب ایتدی۔ حضرت دخی اذن ویروب «دارنعلہ نعیملہ دار بغداد اولہ» بیورمشلر۔ آندن باغ و پدیری داد عراقہ کلوب حالاً شمیدیکی بغدادک اساسنہ شروع ایدوب حضرتک نبوتی کونندن تاجرت رسولک اولکی سنہ سنہ اتمام بولوب باغ و پدیری داد بنا ایتمکہ اسمنہ (قلعہ بغداد) دیدیلر۔ بانی ثانیسی ہرمز تاجدار بن نوشرواندر۔ اکاسرہ ملکلری بوتاجداردہ اقراض بولدی۔ اما کورجستاندہ قوم دادیان دخی اکاسرہ دن اولوق ادعاسنی ایدرلر۔ بانی ثانی آل امویہ دن الملک المنصور دوانقی توسیع ایتدی وغایت معمور ایتدی۔ بومنصور دوانقی غایت خسیس ولیم و ناکس اولوب خست و دناؤتندن بردانقی بیلہ حساب ایتدیکیچون منصور دانقی دیرلردی۔ کرچہ غدار خلق اولہ دیرلر اما آل امویہ دن اولہ بر صاحب کرم و صاحب الخیرات کلہ مشدر۔ بو بغداد قلعہ سنی توسیع ایتدکن صکرہ مکہ مکرمہ یہ واروب حرم مکہ بی وجملہ قبایلرینی مجدداً توسیع ایدوب وایکی عدد منارہ سرآمد انشا ایدوب حالاً حرم شریف اطرافدہ یدی منارہ عالی اولمشدرکہ ہر بری بشر، دردر شرفلی منارہ بالاردر۔ بعدہ دوانقی حضرت رسولی رؤیادہ کوروب «یا منصور،

كوردستان طاغلرندن كلوب دجله نهرينه بوهرمداد آلتنده مخلوط اولورمش ونهر عيسى ايجره ونهر سراب كنارنججه نيجه بيك اسياپ ديققلر دوران ايدوب وينه بونهرلر اوزره نيجه كشتيلر شناورلك ايدرك شهر هرمداده تجارلر ايله متاعلريني كتوريرلر مش . ايشته نه مرتبه بر شهر معظم ايدوكي بوندن معلوم اوله . بوشهر ايجره حمام خاص وعام التمش بيك قدر ايمش . « حتى جرير طبري دخي بواسكي بغداد هرمدادك قرق بيك صرمه كشي و آلتى بيك زر كوبي وار ايدى . غيري اسواق وپازارى ونيجه كره يوز بيك دكانچهلر ونيجه يوز بيك آتار وعمارانى آكاقياس اولنه » اما بوشهر شمدي كان مار ومورو مركز بوم وغراب اولوب آنجق آتار بنادن « طاق كسرى » نام بر بنای بنام قالمشدر . ان شاء الله محلنده او دخي تحرير اولنور . ايشته اهل حال اولانلر بوكهنه آبادك خرابندن عبرت المق كر كدر كه (كل شئ هالك الاوجهه) آيت كريمه سنك ناطق مؤداسيدر .

سبب خرابى — بوشهر هرمداده بر زمان قوم يهود چوغالمغله بخت - النصر خون يحيي طليحچون خروج ايدوب ابتدا بوشهرك جمهورلريني قيروب شهرى دخي خراب ويباب ايتدى . آلتى يوز سنه قدر بو حال اوزره خراب ياتدى . ولادت حضرت رسول زمانلرنده نوشروان بر چوق خزائن الله ايدوب بو عتيق بغدادده طاق كسرى بي بنا ايتديردى . بو طاق كسرى بر قصر عليا بي همتا اولوب جميع سلاطين عراقك يايلاق محلى ايدى . حضرت رسول اكرم سعادتله رحم مادر دن مکه مكرمه ده مشتق اولديغى ليله مباركه ده بو طاق كسرى منهدم اولدى . واورفه شهرنده كي آتشكده نمرود سوندى وطر بزونده اوچ يوز طلسمات سرنكون اولدى . وقرم ديارنده قلعه كيفده طونجدر بر آلتى صورت نكون اولدى والحاصل ليله مولود نيده بوروى ارض ايجره تيمش بيك علامت ظهور ايتدى ديو جمله مورخلر بيان ايتكده در . خصوصيله روم يانوان ، مقديسى ارمن تاريخلرنده ده واضح صورتده بيان ايدلمشدر زيرا بعض نصارى حضرت رسولى انكار ايمز اما قوم عربيه بعث اولندى ديرلر . ازين جانب بعده انوشروان حضرتك زماننده بغداد ملكي

چتیلرلہ ، قالیجہلر وماردین یصدقلریلہ دوشہ یوب برکسہ دخی حمام آچہسی احسان ایتدی . شب وروز کندولرینک ندیم خاصلرندن اولوب قلعه بغدادی دخی تماشاہ مشغول اولہرق علی قدر الامکان عین الیقین حاصل ایتدی کمز شیلری یازمغه باشلادق .

بغداد بہشت آبادک بانیلری

مورخان عرب و عجم و ہند و سند و روم و نکتہ پروران ذوی المفہوم قوللری اوزرہ بعدالطوفان عیص اولادندن (ہرمداد) نام بر ملک بوقلعه عظیم و حصن حصینی بنا ایدوب کندی اسمیلہ مسما قیلہرق (ہرمداد) دیشدر . حالا معمور اولان بوبغداددن اشاغیدہ « اسکی بغداد » دیکلری یراوشہرک خرابہ سیدرکہ شط العرب کنارندن تانہر دیالہیہ وارنجہیہ قدر ایکی کونلک بوشہردہ آثار عمارات ظاہر و باہردر . انسان خراب آبادی ایچرہ کیرسہ غائب اولور . مورخین قدامدن مقدیسیؑ ریاضی بوخاک عراق تخریرندہ یدطولاسنی عیان و بیان ایدوب مذکور اسکی بغدادی یعنی ہرمدادی شویلہجہ تخریر و بسط مقال ایدر : خاک عراق حدودیدر ، طولاً تکریت شہرندن تاشہر ساوانہ وارنجہیہ قدر ایدی . عرضی شہر قادیسہدن تاشہر حلوانہ وارنجہ اولوب آیروجہ حدودلری وارمش . نفس شہر ہرمداد شط العرب کنارندن جانب شرقہ ایکی یولہ نہر دیالہیہ واریرمش ، طولاً و عرضاً بویلہجہ بر سور معظم ایدی و وسط شہر ایچرہ تانہر دیالہدن اوچ عدد ترعہ کلوب جریان ایدردی . اول عصرده جملہ خاک عراقہ نہر شط و نہر فرات و نہر دیالہدن جملہ یدی بیک ترعہلر جریان ایدوب ارض عراقی سقی واروا ایدرمش . بوہرمدادک وسطندہ برتپکدہ وارمش کہ جمیع قبابلری اوچ بیک عدد عمود منتهی اوزرہ مبنی اولوب (۳۰۶) قبہکی و بونک ایچون دخی یدی بیک قدر خدای وارمش . نہر وان دخی

تیمار وزعامتی ، الای بکی وچری باشیسی اولوب یوز اللی آقچه پایه لی قضا در .
 (۸۶) عدد معمور قراسی واردر . بورادن کیدوب (کرنه) قصبه سنه
 کلده . خاک عراقک بر عجمنده اولوب بشقه جه سنجاق بکی تختیدر . بکینک
 خاصی (۲۳۹۲۶) آقچه در . ناحیه سی بغداد قولنک خاصیدر . بورادن دخی
 (قرانیه) قصبه سنه کلده . ایالت بغدادده بشقه جه سنجاق بکی تختی اولوب
 بکنک خاص هایونی (۲۰۰۰۰۰) آقچه در . ۱۵۰ آقچه پایه سیله قضا در .
 کویلیرنی پاشا اغالری ضبط ایدر .

بورادن دخی حرکتله (۱۰۶۶) سنه سی ربیع الاولنک یوم انیننده یعنی
 روز فیروز مولود نبویده (شهر بغداد) بهشت آباءه داخل ارلوب والی
 عراق قره مرتضی پاشا حضر تلرینک حضورینه واروب دست بوس ایدرک
 ملک احمد پاشا افندمزک مکتوب محبت اسلوبلرله هدایا اوله رق کوندر دکاری
 مرصع غلافلی قلیجی وبر عدد جوهرلی خنجر ذوالفجای ، بر عدد چارقاب
 تیرکشی ویردی کمده مرتضی پاشا جهت جهت حظایتدی وحقیره : « اولیام ،
 خوش کلده و صفا کلده . تا تبریزدن چیقوب برادر مزی دست عجمدن
 خلاص ایدوب بوجانبه توجه ایتدی کیزی چوقدن استماع ایشدم » دیدکه
 حقیر : « سلطانم « اول الرفیق ، ثم الطریق » فحواسی اوزره علی اغاقولکنز
 ایله بک افدی قرنداشکنز مناسب رفیقلر اولدقلرندن و سلطانم بغدادده
 اولیوب دجله اریغنی تطهیر ایتکه عزیمت ایتدی کیزدن بر قاچ کون دیار عجمده
 همدان ، درکیزین قم کاشان و سائر یتشیدی پاره شهر معظملرده اکلنوب ،
 کزوب بوقدر بلاد معظمه نی سیر و تماشای ایتدک و سلطانمک مبارک جمال باکالی
 کوروب برادر عزیز کیزی کتیره رک خدمتکنزده بولندق » دیدم . پاشانک
 علی اغاسی وقرنداشی کلوب زمین بوس ایتدکلرنده هان مرتضی پاشا ایاغه
 قالقوب برادر مهتر جانبرابرینی باغیرینه باصوب ایننده کی سمور کورکی قرداشنه
 کیدوروب بر کورک دخی علی اغاسنه وبر سمور لباچه دخی حقیره کیدوروب
 مرجانیه مدرسه سی جنبنده بزه بر قوناق و جمیع ما کولات و مشروبات
 ایچون دخی اوچ آشسباز تعین ایلدی . یدی عدد حجره لر مزی قامکاری

آندن جانب قبله‌یه کیدوب یاقوبه خاکندن عبور ایدرک معمور و ابادان
 قرا و خانقاهلری کچوب یدی ساعتده شهر بان قلعه عتیقنه کلدک . ایلك
 بانسی نوشیروانک قیزی بانوی جهان شهر بانودر . اما حقا که عراق مدائن ،
 کوفه ، عرب ، عجمک دارالسلام کبی باغ ارمیدر . بغداد بهشت ابادک ایکی
 منزل قدر جانب شرقیسنده (نهر دیاله) نک قارشى طرفده بیدجه بر
 فضای فرحفزاده روی ارضی زین ایتش کلستان و نخلستانی برشهر شیریندرکه
 جمیع سلاطین سلفک حسرة الملوکیدر . بورادن (زنک آباد) قصبه‌سنه
 کلدک . زمان قدیمده هارون الرشید خلافتده (زنکی خزینه‌دار) نام شخص
 بنا ایتمکه اسمنه زنک آباد دیرلر . حالا ایالت بغدادک برعجمنده بشقه‌جه
 سنجاچ بکی حکمنده اولوب بیک عدد عسکره مالکدر . بکینک خاصی
 (۲۷۰۰۰۰) آچهدر . بروجه عدالت اون سکرز کیسه طونار . تیار
 وزعامتی ، چری باشی والای بکیسی واردر . (۱۵۰) آچهلوق قضا اولوب
 یتش پاره قراسی واردر و بغداد قولنه اقلام قید اولنش خاسدر . پاشا
 اغالرندن بر نامدار ایکی یوز توابعیله بوخاصی ضبط ایدوب قرق یوک آچه
 حاصل ایدر . بورادن جانب قبله‌یه میال (۵) ساعت کیدوب (قرل رباط)
 قصبه‌سنه کلدک . ایالت بغداده زنکلباد سنجاچی خاکنده ناحیه‌در . بغداد
 قولی ایچون (۹) یوک آچهلوق خاسدر . پاشا طرفندن بر اغا کلوب اون بش
 یوک آچه تحصیل ایدر . بورادن (بعقوبه) قصبه‌سنه کلدک . خاک بغدادده
 بر عجمده اولوب بغداد قولی اقلامی قید اولنمشدر . پاشا اغالرندن بری
 یتش کیسه التزام ایله آلوب یوز کیسه حاصل ایدر . آندن سمت قبله‌یه
 کیدوب (بیات) سنجاغنه کلدک . قانون سلیمان خان اوزره بشقه‌جه سنجاقدر ،
 بکینک خاصی (۴۰۰۰۰۰) آچهدر . خاک پاکنده تیار وزعامت اولمادیغندن
 آلای بکی و چری باشیسی یوقدر . (۱۵۰) آچهلوق قضا در . ناحیه‌سی
 التزام قراسیدر . (۷۰۰) آچیه بر پاشا اغاسی التزام ایدر . آندن طرف
 قبله‌یه متوجهاً کیدوب (بکی قصبه) یه کلدک . خاک عراقک برعجمنده اولوب
 باشلیجه سنجاچ بکی تختیدر . میرلواسنک خاصی (۲۶۰۰۰۰) آچهدر .

سهل معمور اولوب سليمان خان قانونی اوزره ایالت بغدادده سنجاقل تخنی اولمشدر . بیک مقدارى عسکرى وار . بکینک خاصى (۴۰۶۹۳۱) آچهدر . قاضى و دزددارى ، نفراتى ، محتسب ، شهیندرى ، باجدارى وار . آندن ینه جانب قبله یه کیدوب (خانقاه کبير) منزله کلدک . درنه لواسی حکمنده در اوللری آينده ورونده ایچون برخانقاه ایمش . صوکره بورایه بیک قدر خانلر یایلوب معمور ایدلش . متعدد جامعلری ، خان حمام ، مفید و مختصر بازار و دکانه لری واردر . آندن ینه قبله یه کیده رک الی ساعتده (خانقاه صغیر) منزله کلدک . واسع بر قضاده بیوک برخاندر . درنه لواسی خاکنده و شهراه اوزرنده کوچک برخاندر . اطرافنده بشیوز خانلی معمور برکندی وار . بورادن سمت قبله یه کیده رک سکز ساعتده هارونیه قصبه سنه کلدک . ایکوز قرق درت تاریخنده خلیفه هارون الرشید بنا ایتمکله اسمنه هارونیه دیدیلر . بورادن ینه قبله جانبنه کیده رک کیلان قصبه سنه کلدک . ایالت بغدادک عجم خاکى طرفنده بشقه جه سنجاقل بکی تختیدر . میرلواسی نک خاصى (۲۰۰,۰۰۰) آچهدر . (۱۵۰) آچه پایه سیله شریف قضا دره . زمان قدیمده (جیلان) نامنده برکنند ایدی . حضرت شیخ عبدالقادرک وطن اصلیسى اولدیغندن اسمنه عبدالقادر جیلانى دیرلر . اما کیلانی دکل . چونکه کیلان دیار عجمک شالنده شیروان و شماخی ولایتی قربنده بحر حزرز کنارنده دمیر قابو قلعه سنه قریب بر بندر عظیمدر . بورادن (آالصاح) سنجاغنه کلدک ایلك بانیسى آل صالحدر . بشقه جه سنجاقل اولوب بکینک خاصى (۲۰۰,۰۰۰) آچهدر . (۱۵۰) آچه پایه سیله قضا دره . اوزون بایندرلر زماننده عظیم اولکا ایمش . حالا معموریتدن بی بهره در . اکثر قراسی بغداد قولی مواجینه اقلام قید اولنمغه بر پاشا اغاسی التزام ایده رک اون آچه یه ضبط ایدر . بورادن (قره طاغ) حکومتنه کلدک . خاک عراقده بصره کبی یوردلق حکومتدر . بکینک خاصى (۱۸۰۴,۳۸۷) آچهدر . بورادن (جنکوله) قصبه سنه کلدک . خاک عراقک بر عجمنده سنجاقدر . بکینک خاصى (۲۰۰,۰۰۰) آچهدر . بوسنجاقل درنه ودرتنک سنجاقلری مناسبتیه تحریر اولندی . وینه (هارو- نیه) یه کلدک .

اوزره کلیرکن بو طاق کرایه اوغرایوب (یکی امام) نام یول ایله طاق رواتی خراب ایتشدرد. حالا اول عصر دن بری ناتمامدر. درتک قلعه‌سی حدودنده بیك خانلی جامع و خان و حماملی قصبه‌در. بورادن قالقوب جنوبه ایکی ساعت کیده رك (درتک بوغازی) نه کلدک. نعوذبالله بر مخوف و مخاطره بار درکه کچن تجارک یوکاری بو محله دوه لردن و قاطر لردن یقیلوب پایمال رمال اولور. و پیاده آدم لر طار عبور ایدر لر. ایکی جانبی اوج سایه سرچکمش شاهین وزاغنوس قوشی یووالریدر. دردنجی سلطان مراد بعد فتح البغداد استانبوله عودت ایتدکه وزیر اعظم قره مصطفی پاشا ایله دیار بکر والیسی ملک احمد پاشا بورایه کلوب عجم شاهیه بودرتنک بوغازنده حدود کسوب حالا بوغاز اغزنده بر عمود منتهایه جلی خط ایله حدود نامه یازمشلرکه بر میل طولنده بر مر مردر. آندن ایچری جانب عثمانلینک بغداد حدودیدر. طشره طرفی عجم شاهی حدودیدر. بو بوغازک آغزنده وشاه کدیکنده دوه طاملری قدر اوزون مخزن و مغار لر واردرکه عجم بورایه جنک اتاده ذخیره طولدیرر. بو بوغازی سلامتله کچوب بش ساعتده (درتک) قلعه‌سنه کلدک.

ارصاف قاعه درتک: ایلك بانسی نوشیروان عادلدرکه ارض عراقی مغول، اوزبک، هند تاتارلردن محافظه ایچون بو طار بوغاز آغزنده بنا ایتشدرد. حالا قانون سلیمان خان اوزره خاک بغدادده بشقه‌جه سنجاق بکی تختیدر و یوز قدر عسکره مالکدر. بکینک حاصلی (۴۳۰,۰۰۰) آچهدر. الای بکیسی، چری پاشیسی واردر. کویلی امراسنه خاص قید اولنمشدرکه طقسان پاره ناحیه قراسندن سنوی بکینه یکرمی کیسه، قاضیسنه بش کیسه حاصلی اولور. قلعه وزواری، اوجیوز قدر قلعه نفراقی، محتسبی باجواری، شهنبدری وار. بورادن ینه جانب قبله‌یه کیده رك طقوز ساعتده (درنه) قلعه‌سنه کلدک.

ارصاف قاعه درنه: (یزد جرد) شاهک بنامی اولوب اول عصرده شهر معظم ایمش بده تیمور خراب ایتشدرد. صوکره ینه معنور اولمش ایسه‌ده (۱۰۳۹) تاریخنده خسرو پاشا خراب ایتشدرد. حالا عثمانلیده

کوه دماوند — بو طاغده کوه بی ستون و کوه الونده مانند برکوه سربلنددر . نیجه یوز بیك حیوانات چرا کاهلرنده تناول گیاه ایدوب سیمین اولورلر . بوکوه اوزرنده عرب ، عجم ، ترکان کوچهلری یایلا فصلن ایدوب ری خانه و بغداد والیسنه یایلا حتی ویرلر .

آندن ینه سحرای دماوند ایچره معمور و آبادان کند و بلداندن عبور ایدوب بش ساعتده شاه کوپروسی منزله واردق . بوکوپری دیار عجمده (بل شاهی) نامیله مشهور افاق بر جسرنه طاقدرکه طقوز عدد طاقی طاق کسری دن نشان ویرر . دماوند ایله کوه بی ستون جانبندن کلان انهارک جمله سی بو قنطرة عظیمة زیرندن کذر ایدرلر . بو جسر عبرتسندان عبور ایدوب کوه بی ستون داملرنده قلعه سرخ بید سحراسی ایچره اوچ منزل کیدوب دوردنچی کون کرمانشاه قلعه سنه کلدک . بوقلعه شاه اسماعیل بناسی اولوب اوصافی مقدا تحریر اولمشدر . بو محلدن نهاوند ، قم ، کاشان دیارلرین سیر ایدوب تکرار قلعه کرمانشاهی به کلک ایجاب ایتدی . زیرا بو کرمانشاهی دیار همدانه اوچ منزل اولوب بغداد یولی اوزرنده واقع اولمشدر . لکن بو حقیر بو محللری کشت و کذار ایتک ایچون سبعة سیاره وار دور دیار ایدوب کرمانشاهیدن جانب جنوبه اوچ ساعت کیدوب (نجارخان) کندینه کلدک . بوراسی بیك خانه لی جامع ، خان ، حاملی بر کند مزیندر . آندن ینه سمت جنوبه یدی ساعت کیدوب کند (سهرابه) کلدک . بوراسی کرمانشاه خاکنده بشیوز خانه لی و بر جامعی کنددر .

آندن ینه جنوبه کیده رک بش ساعتده (سرخله) کندینه کلدک . اوچ یوز خانه لی کویدر . آندن ینه جانب جنوبه سکز ساعت کیده رک (طاق کرای) قصبه سنه کلدک . زمان قدیمده هلاکو خان بغداده مالک اولدقده اوغلو کرای خان نام شهزاده ازاده بو محلك صید و شکارندن حظ ایده رک بر شهر بنا ایدوب اسمنه (طاق کرای خان) دیمش . حالا اولقدر معمور دکل اما نیجه یرده طاق رواق علامتلی وار . سلطان مراد رابعک سه سالار معظمی اولان خسرو پاشا همدان و درکزینی خراب و بیاب ایده رک بغداد

المق ایچون بغداددن لشکرکش اولوب بر چوق قلعه‌لری و مسافه‌لری کذر ایدرک کوه دماونده کلدکده کوردیکه بغداد ایله همدان و تبریز یوللری اوزره جای مناص اوله‌جق بر قلعه یوقدر . آخر جمله غزات ایله مشاوره ایدوب مذکور کوه دماونده بر سور استوار بنا اولمشنی رأی احسن کوروب بر قلعه بناسنه مباشرت ایدرلر . کندولری دخی عسکرله اول حوالیده‌کی التمش پاره قدر قلعه‌لری فتح ایلوب تاشهر تبریزه وارنجه جمیع قصبات وقرا و کند و بلده‌لری یاقوب بیقوب خاکه برابر ایدرک بتون ایرانیلرک وجودلرینی صحیفه‌ عالمدن قالدیرمق ایسته‌مشدی . یوقدر غارت اولنان دار و دیارلردن اوله مال فراوان اولمشدی که حسابی خدای بیچون بیلور . جمله غزات مسلمین اوقدر منال غنائمه مغتم اولدیلرکه مقدماسراوده منهزم اولدقلرینک یوز کره یوز بیگ قات حرص ایله عجمدن انتقام آلمشدرکه حالا دیار عجمده داستان دوستاندر . بعده سردار جغاله زاده ینه جانب بغداده توجه ایتدکده نیجه قلاع متینه‌ینی دخی فتح ایدرک بنایه مباشرت اولنان کوه دماوند قلعه‌سنه کلدکده هنوز دخی اتمام بولیوب عساکر نصرت مآثر ایله سعی تام و بذل اهتمام ایدوب ۹۹۵ تاریخنده قلعه دماوند حد ختامه رسیده قلوب قلعه‌یه اوچ بیگ عدد نفرات ویتمش عدد طوب و نیجه بیگ کونا جیخانه ولوازمات قویوب کندیلری دیار بغداده عزیزت ایتدیلر .

اشکال قلعه کوه دماوند — دماوند دامننده برپشته عالی اوزره برقلعه سر بلندر . اما بو دخی خاک چیم‌ایله ریختم اولمش بر سور عظیمدر . لکن اطرافنده خندقی یوقدر وایکی قپوسی واردر . بری رتی قپوسی وبری بغداد دروازه‌سی در . قلعه ایچره حالا اوچیوز خانه وجامع مرادخان ثالث ، خان ، حمام ، کفایت مقداری دکانلر واردر . داراً مدار جرمی ایکی بیگ آیدمدر . دست عجمده ری شهری حکمنده سلطانلتمدر . بیگ عدد کزیده نکره مالک . آب وهواسی باغ وبنجه‌سی انواع زینت‌ایله اراسته اولمش مقصوره‌لی حدیقه ازم‌لری واردر . جمیع خلق شیعی المذهبدر .

دینه مال چیقار . اشته بوسبيله نجه مخلوق خدا کار وکسب پیشه‌سندن
اواره اولوب شب وروز فرهادوار چالیشه‌رق کنز کسالغه جدی اهتمام
بوجهتدن کندوسنی در بدر بنام ایدوب بویه افنای وجود ایدر لر . بونک
برفالنیده اولدرکه بومحلمده کنزواردر دیه مثلا برخاندانه نجه یوز آدم
اوشوب فرهادی تیشه‌لر اوروب بوشهر آبادانی اسکمی مصر کبی خراب
ویباب و آشیان بوم و غراب ایتمده‌در لر .

زیارتگاه شهر ری — حضرت عمر خلافتنده صحابه کزیندن نجه
مهاجرین وانصار بوشهر ری‌ده ساکن اولور لر . آخردار آخرته انتقال
ایدن لر بوشهر جبهانه‌سنده دفن ایدر لر دی . حالا مقابر اصحاب کزین شهرک
جانب قبله‌سنده زیارتگاه عظیمدر . (زیارت شاه رخ قای) برقبه عالی‌ده
آسوده‌در . (زیارت سلمان کوفی) سقارک پیری اولوب حضرت علی بان
باغلامشدر . (۱۳۰) یاشنده وفات ایلدی . بوشهر خارجنده برقبه‌ده
مدفوندر .

بوزی شهرینی بوکونا تماشایتمدکن صوکره جانب غربه کوه دماوندک
قبله‌یه میال طرفه کیدوب شیلر علی کندینه کلدک . ری خاکنده کلتر لکدر .
آنی‌ده عبور ایدوب بر فرح آباد دلکشا باغ جنان مثال خیابان ایچره عیون
فراوانلردن نوش ایدوب کیدوب کوه دماوند قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه دماوند — مقدا زمینده خلفای عباسی‌اندن برقلعه انشا
ایتمشدر . اما کرچی بنا اولدیغندن مرور ایام ایله بر باد اولور . مؤخر (۹۹۵)
تاریخنده مراد خان ثالث وزیر جغاله زاده سنان پاشا سردار معظم‌لک ایله
دیار بغداده کلوب آندن دریا مثال عسکر ایله جم جمال یولیله ولایت
آذربایجانده شهر دلاویزه عطف عنان ایتمدکه شهر ری وشهر قم ، شهر
قاشان ، شهر درگزین ، شهر همدان ، شهر مهربان ، شهر باغ جنسان ، شهر
الصوص ، شهر غزوین ، شهر جم جناب ، قلعه شهر بان وشهر تبریزه وارنجیه
قدر نجه قلاع وشهر عظیم‌لری نهب وغارت ایتمکله عهد وامان ایتمشده .
زیرا اولجه سراز قلعه‌سی آئنده منهزم اولمش وبودناملنگ انتقامی عجمدن

لعل بدخشان و یا قوت و سیلان چیقار . بوشهرک مزارع و بساتینی (کوه دماوند) دن کلان صولرله صولانیر .

کوه دماوند یایلانغی — بویر کوه سربلند اولوب زمان قدیمده یدی عدد سورمتین ایله آبادان و قلعه دماوند نامیله مشهور عالمیان ایتمش . (۹۹۵) تاریخنده مراد خان ثالث وزیر ی جغاله زاده سنان پاشا قلعه دماوندی یدی کونده فتح ایدوب خاک ایله یکسان ایتمش و کوه دماونددن بشیوز بیک قویون سورمشدی . حالاینه بویایلاده اون کره یوزبیک قدر دواب مقوله سی شیلر بولنور . بویایلانک شرق جانبده یایلایان آوشار ، کهرانی ، دمبولی ، ومدی ترکنلرندن یایلا حقلرینی عجم شاهی طرفندن منصوب ری شهر ی خانی آلیر . اماینه بوکوه دماوندک جانب قبله سنده و طرف غریبسنده یایلایان عربان و ترکان و ظبری اکراندن یایلا حقی عمادیه حاکمیله عقره بکی ایرلر . نابو مرتبه محصولدار برکوه عظیم اولوب حدید معادنی بک چوقدر . بو اجلدن صولرک نفی یوقدر . بونک شمالنده عقره طانغی واردر .

اوصاف کوه عقره — لقب صحیحی (کوه اقرع) در . بوده (شهر ری) ک جانب غربی شمالسنه میال و نمایان فقط اوچ مرحله بعید بری درخت و عریان جبل اقرعدرکه کوردستانک عقره بکیله عجم آره سنده واقع اولمشدر . اولجه بورادن عمادیه کیدرکن بوکوه اقرعه مکث ایتمش ایدک . ملاکارونی بو طاغده التون معدنی واردر اما اکراد دیارنده اولمغله زر خالص حصوله کتوره میوب خرجی حاصلیله برابر کلز دیمش ایدی . مکریلان ایتمش . بو حقیر شهر ری تماشاسنده ایکن اقرع طاغندن یدی قطار قاطر یوکی تبر آتونی (ری) . کلوب خان تیز آب ایله صویه چکوب بعده آتش کرما کرمده قال ایتدیروب بریومشاق زر خالص حصوله کتوردی که تعریف اولنماز . خان یینه اوقاطرلرله تبری شاهه کوندردی . بوشهر ری اطرافنده بر عمارت اساسنی حفر ایتسهر آلتدن بش اون ویا اون بش قطعه ذی قیمت لعل و یا قوت طلاشری چیقار .

تماشای غریب — بوشهرک درون و بیروننده هر سنه البت برر ایکیشر

خواجۀ انامی ، شیخ سادات کرامی ، اشیک اغاسی ، مهمانداری واردر .
بو حاکم شهر ایچره حقیقهٔ اجرای عدل و داد ایدرلر .

عمارات و خاندانلری — کرچه سائر دیارلر کبی قلعه‌سی معمور دکدر اما
شهری غایت معموردر . طقوز بیک سکز یوز قدر دروازه تعداد اولتورکه
باغلی ، باغچلی خاندانلردر . هر دروازه ایچره اقل مایکون اوزر ، اون بشر
خانه بولتور . بنالری هپ کریچ ایله یابلمشدر دروباملری تراب پاک ایله
مستوردر . اما شهرک جوانب اربعه‌سنده سور حفری خندق مثل واسع
و عمقی عظیمدرکه بوجهته باغی و طاعیدن امیندر . اطرافنده سکز عدد
دروازه‌لری وار . اما جمله‌سی خشبیدنر . شهرک شهر اهلری غایت الغایه
طاردر . زیر اعرابان و اکراد باغیلری خوفدن یوللرینی تیره ایلمشدرکه بر
طرفدن دشمن شهره ظفر بولورسه طاراجق یولورده ازدحام و عسرت اوزره
باغیلر کچرکن هر خانک دام و بام و روزن و جاملرندن ، قرعه و شاهنشینلرندن
خانه صاحبلری اوق ، تفنک ، صپان ، طاش آتله‌ر او و جهله دشمندن انتقام
آله‌ر . شهرک هر خانه‌سی ساقز جزیره‌سی خانه‌لری و حلب قرعه‌لری کبی
قلعه‌لری مثال یرلردر . شهر ایچره جمله یوز اون عدد چشمه سارلر واردرکه
آینده و روندکان و مسافرین دوابی نوش ایدر . اما شهر خلفنک صاحب طبع
اولانلری جاه مآدن نوش ایدرلر . شهیدان کربلا عشقنه یمش یرده سبیل
خانه‌لری واردر . از جمله (شاه سبیلی) غایت معموردر . بو شهر جانب
غریبسنده کی کوه دماونددن ایکی کوچک نهر کلوب شهرک باغ و بوستانلرینی ،
خاندان و عمارتلرینی سقی واروا ایدرلر . آب روانلری جبل دماوندک تیور
مغانندن کبکله ممدوح دکدر . اوجهته درون شهرده طقوز بیک آب حیات
مثال صوقیولری واردر . بو (ری) شهرینک هواسی سائر دیارلر کبی
ممدوح دکدر و شدت حار اوزره‌در . صیف و شتاده جمیع خاخی طاملری
اوزره هر کیچه سریر سروب اوزرنده یاتارق کسب طراوت ایدرلر . کیچه‌سی
غایت لطیف اولور . بو شهرک اطرافنده حفر ایدیلان نیجه یرلرده ذی قیمت

درہم ، (استاد) التی یوز درہم ، (درہم) اوتوز اوچ ارپہ آغیرلنی
 (قیراط) بش ارپہ آغیرلنی . اوزونلق جہتدن (فرسخ) اون ایکی بیسک
 آدیمدر . (میل) درت یوز آدیمدر ، (آدیم) درت ایاق ، (برایاق)
 اوچ اوجہ یکریمی ایکی آرپہ قدریدر . (حوقہ ارشونی) اوچ قاریش ایکی
 پرماددر . (معمار ارشونی) برذراع خیاطی وبرنث زیادہدر . (ذراع مکی)
 مکہ مکرمہ تعمیر ایدلیدیکی زمان ایجاد اولنشدرکہ برحقوق ذراع خیاطدر .
 بوحساب وکتابلردن شہر ساوہ خلقی علم اراقامدہ دخی کویا فیض اللہ
 ہندی درلر .

بوشہرذن ینہ جانب شرقہ کیدرک (حیدر قان) کندینہ کلدک . یوز
 خانہلی ، جامع ، و خانلی برکنند معظمدر بورادن طرف جنوبہ کیدرک
 (سلطان دوزع) کندینہ کلدک . قاشان خانلرینک خاصی اولوب بیسک خانہلی
 برکنند آباداندر . بورادن ینہ جنوبہ کیدرک (ری) بندر مشورینہ کلدک .
 اوصاف شہر شہیر ری — مورخان ایران زمین قولی اوزرہ بوشہرک
 ایلیک بایسی اسکی ایران وتوران شاہلرندن (کیومرث شاہ) در . مرور
 ایام ایلہ ہر طرفدن طانغی وبانغی رخنہیہ اوغرایوب خرابہ مؤدی اولمشہدہ
 بعدہ (شاہ ہوشنک) یکیدن بنا ایلمشدر . اولہ معمور و آبادان اولمشکہ
 اسکی بغداد یانندہ برکنند قدر قالمزمش ... عادت چرخ کچرو اوزرہ نیجہ
 ملوکدن ملوکہ انتقال ایشمش وحالا خاک عراقدہ وحکم مجمدہ کوہ دماوندک
 جانب غربیسندہ برفرحفزا چہراز ایجرہ بروسہ شہری کبی تہوج ایدوب
 قات قات باغ ارم ذات العماد مثللی مزین برشہر دلشاد و آباددر . بوشہر
 آبادانک شرقدن غربہ طولی کامل ایکی فرسخ یعنی یکریمی درت بیسک
 آدیمدر . تیرہ ومغیسا شہرلری کبی طولاتبجہ واقع اولمشدر . اماعرضی نصف
 فرسخدر . شہرک غرب طرفندہ وایکی مرحلہ یردہ (کوہ اقرع) واردرکہ
 حدود کوردستاندر . ساوہ شہری بوشہرک جانب شرقیسندہ و اوچ مرحلہ
 یردہدر . امابز آہستہ ، آہستہ ایکی منزلدہ کلدک

حاکمیری — خانلی یدی بیسک قدر نکرہ مالکدر . شہر مناسلی .

اما قلعه‌سی خرابدر. اسکیدن طور اراق ایله بنا قلتمش و انتهای سرحد اولمغله. سوری بیاب و تراب قالمشدر. اما طشمره شهری جمله بش بیک عند علوی و سفلی خاک عنبر پاك ایله مستور خاندان معموردر. حاصلی جمیع محل خیرات و عماراتی شهر قمه مانسدر. بوشهرک آب و هواسی و اهاالینسک کوزللك و تندرستلکی همدانندن صوکره سائر شهرلره ترجیح اولنور. ایچیلرنده بر چوق سنیلر وار، چاریار کزینه سب ایتدکلری کبی ایدنلری ده عزل ابد، نفی بلد ایتک ایچون الرنده یرلیغ بلیغ شامی وارددر. بوشهرک وصفی کایلیق یازسوق اوزون بر مسوده اولور. اما حسنانلرندن ایکی شیئه عشق اواسون: اولاً بوشهر خاکی جمله عسکریدرکه بر شیئه محتاج دکلدردر. برده ضبط وربط، نرج و خرج قانونلرینه عشق اولسون. هر شب جمله دکانچهلری کشاده قالب هرکس خانه لرنده بی باک و بی پروا یاتارلر و پاسبان و نکهبانلر تابصباح نکهبانلق ایدوب طور لرل. اول قدر مضبوط بر شهردرکه ما کولات و مشروبات مقوله‌سی اشیایه بانچه سنده و دکانچه سنده بیله دهندر ازلق ایتمز لر. برده بوشهرک یورطه‌سی، بیشمش طاووغی، چوربه‌سی، پلاوی، هریسه‌سی هب طارتی ایله صاتیلور. اصلاً قطعاً کله و شنیک و غلبه، پیانه استعمال اولتماز. بو وجهله خاقلک عهد و پیمانلری وارددر. اوله غنیمتدرکه برکز کندم دانه دار یاریم عباسی‌یه، بر باطمان بیاض امک بر تقایس قاطیکینسندر. بر شوق تردیانی اوچ قاطیکیه در. جمله خلقی عالم و مدقق اولدقلرنندن غایت حسایلردرکه کار و کسب ایچنده بردانه‌یه وارنجه‌یه قدر حساب ایدرلر و «قانون شیخ صفی در» دیه نرغ شاهیلری اوزره جمله ویریرلر.

بوشهرک نرغ و اوزانک مقداری — (کز) یدی یوز قرق سکز بیک سکز یوز درهمدر. (شق) التمش ایکی بیک درت یوز درهمدر. (ققیز) اون ایکی بیک درت یوز سکسان درهمدر و بر ققیز اون ایکی صاعدر. (مکوک) بیک بش یوز التمش درهمدر. (صاع) بیک قرق درهمدر. (مد) بش یوز بکر می، (متن) ایکی یوز التمش درهم، (رطل) یوز اوتوز

بری عیش و طرب محفلرنده اللرینه برداثره آلوب اون ایکی مقام ، قرق
سکنز ترکیب ، یکریمی درت اصول ایله خوشمالانه فصل ایدرلر ، دکلهین
حیات جاودانی بولور . اکثریا مرابعلری طرز خراسان اوزره بسته‌لنمش
اولوب کفته وبسته‌لرندن بعض مناسبلری یازیلور :

مقام صبا اصولش اوفر ، بسته قره‌چیقا

تبریزک باغی کوزل ای جانم باغچه‌سی ، داغی کوزل ای جانم
دون ایشتم که رقیب اولمش بو خبر دخی کوزل ای جانم

مقام عراقده سمعی اصولنده ولارستان طرزی اوزره :

نه‌هوای باغ ونه‌ساز نه‌کنار کشت مارا همه حیرتم به دهقان همدان بهشت مارا
درکزین بهشت مارا ، شهریان بهشت مارا
دیر ، دیر تن ، تن ، تانا درنی تلاره تلاره تانی تانی ، تانی تانی
ایشته بووجهله سحرالرده گوشه بکوشه آغاز سوز وساز ایدرلر .

بوشهره شهر قم بر مرحله بعیددر . اول راه اوزره بو شهر خارچنده
مزارستان واردرکه « کیچی جمدر کیچی دارا یانان مونایی سویلتسهک »
مصراعی اوزره نیجه سلاطین وقا‌انلر آنده مدفوندر . از جمله (قرقلر
مقامی) ، (حضرت خضر مقامی) ، (نج حسین مقامی) . (رجال الغیب مقامی) ،
(امنا مقامی) ، (نجیا مقامی) کبی زیارتگاهلر دخی چوقدر .

بورادن جانب شرقه میال کیدوب (ساوه) شهر قدیمه کلدک

اوصاف شهر قدیم ساوه — بونی مورخلر بنای نوح نبی‌دیه کوسترلر
وقعد ساوه دیرلر . قعد عربجه شهر دیمکدر . کویا بوشهر اوزمان اولیه
معمور ایش که طولاً وعرضاً کمال وسعتی اوچ کونده دور اولتورمش .
بعده ولادت حضرت پیغمبردن ۶۰۰ ی متجاوز سنه مقدم وحضرت
عیسی زمانه یاری مصادف برزمانده بخت النصر کوردستاندن خون‌یچی
طلبیچون خروج ایدوب بوساریه‌یه کله‌رک ایکی یوز بیکی متجاوز یهودی
اولدیرتوب شهری‌ده خراب ایدر . بعده شاه یزدجرد بورایی معمور و آبادان
ایلمشدر . حالا خاک عراقده وحکم قاشانده بشقه‌جه سلطانلقدرکه بیک عدد
کزیده شهبازه مالکدر . منلا وخواجه ونقیبی واون ایکی حاکمی واردر .

مغسانه در . بوراسی خاک عراقده و حکم شاه عجمده و قاشان ایالتده بشقه جه سلطانقدر که بیک قدر کزیده نکره مالکدر . سوری خراب ایسده شهری معمور و کامیابدر . جمله اطراف خندق ترابدر . اطرافه اوزدرت قپوسی وار : شهر مهربان دروازه سی ، شهر اصفهان دروازه سی ، شهر قاشان ، شهر ساوه ، شهر دماوند ، شهر بغداد ، شهر دلم دوازه لری ، درتسک دروازه سی شهر الموت دروازه سی وسائره ... ایشته بوقپولر داخلنده کی شهر مزینده جمله یدی بیک قدر معمور و آبادان خاهلر واردر و جمله یمش محرابدر . جامع و حماملری ، خان ، چارشو و بازارلری غایت معمور و مزیندر ، خاکی جمله شیعیلردر . اما « عارفان ظریفان عجم » عد اولنسلر لایقدر . جمله سی نکته دان ، فارسی حوان مرد دریا دلردر . خصوصا چوجقلری غایت نجیب ورشید اولور و مکتبلرک حروف هجا شومنوال اوزره قرأت اولنور : دیار عجمده کی حروف تهجی — اولا (الف) بیله الا ابل الا ال الی ال اب (ب) بیله بالا بیل بل بلا بل ولی بل بب (ت) تیه تلاتل تتل وتلاتل تلالی تل تت (ث) ثیه ثلاثل وثلاثل ثث (ج) جم جمله جلا ججل و جلا جل جلالی جل جج (ح) حاحله حلا ححل و حلا حح ححل حح حح الی

ایشته یکرمی طقوز حروف هجا بوکونه تلاوت اولنور .

اما بو حروف هجا اعراب معجمه سیله بویه اوقنور — (الف) زیر « ه » زیر « ثی » ، پیش « ثو » (ب) زیر « به » ، زیر « بی » ، پیش « بو » (ت) زیر « ته » زیر « تی » پیش « تو » (ث) زیر « ثی » ، پیش « ثو » (ج) زیر « جه » زیر « جی » ، پیش « جو » (ح) زیر « حه » زیر « حی » ، پیش « حو » الح

اهالیسی — بوشهرک اهالیسی نیجه کونه علوم غریبه و عجیبه و فلسفیانه واقفدرلر . اما غایة الغایه شیعیلردر . قلمکاری و حلکاری ایکی پیشلی خفتان کیوب باشلرنده تاج رواج ، آیاقلرنده یشیل طون و یشیل که خابای بوش (بابوج) مهاج کزدرلر . خاکی اکثریا علم ادوار اوزره خواننده لردر که هر

یازیلیدر . حالا براهل بلد ویاغربب الدیار بوشهر کیرکن اوچ کره « مسافر م »
 دیه ندا ایدرک کیرسه بامر الله کندوسنه بر ضرر اصابت ایتمز . حقیقت
 بوکچی مضر حیوانلر نه قدر جان صیقار . حتی بزم سیاحت رفیقمز
 (خراسانی بابا عبدی) اناطولی دیارلرندن بالکسری شهرنده پیره دردندن
 متأذی اولدوقده شکایت آیز بر منظومه یازمش و بوکاشانک عقر بلربی دخی
 یاد ایلمش :

ایات بر غوثیه

نه پیره هر بری بر بردن ایدر ایسه هجوم
 نه پیره بیعز امان ، و برض امان جانه قیار
 پیره بر هیئت ایله خلقه هجوم ایلر که
 دیوی ده باغلاز -- لر ایلیه من بونده قرار
 بوبله جه بر پیردی کور -- لر ایدی بی شک
 اهل قاشان دیر ایدی عقر به رحمت هربار
 بالکسریده خدا عبدی به قیلمزسه مدد
 پیردر آتی شهید ایلیه جک زار و نزار

اوصاف زیارتگاه ملوک و ساف سلاطین — بالذات حضرت عمر رضی الله
 عنه بصردی خوارج لندن فتح ایتمکده جمله اصحاب کرام ایله حضرت خالد
 بن ولید بوقاشان اوزره کله رک جنک عظیم اکده نیجه صحابه کرام و مهاجرین
 انصار بنام بوراده شهید اولمشلر . آخر کار قاشانک فتحی اسود بن مقداد
 ایله میسر اولوب نیجه سنلر دست اصحاب کزینده قالمغله معمور اولوب نیجه
 اولاد صحابه (قرآنه عرب) نام محله مدفونلردر .

بوشهری ایوجه سیر و تماشا ایدوب آندن جانب مشرقه آبادان کندلر
 ایچنده کیدرک (زلین) کندینه کلدک . ایکی بیسک خانلی ، باغلی ، باغچلی
 بر ربضه زیبادر . آندن ینه شرق طرفه کیدرک (جربان قان) شهر کلدک
 اوصاف شهر جربان قان — [۱] نوشروان عادل امراسندن خاتم طائی
 نام عربک قارداشی امیر جربان قان بناسی اولدیغندن (جربان خان) نامیله
 مشهور اولمشدر . مغوللر بوشهره قان دیرلر که چینجه و مغولجه قان (حاکم)

[۱] شاعر شهید قانک وطنی اولسه کرکدر .

اشکال قلعه قین قاشان — منوچهرک بناسی اولان قلعه قیندر . شهر قاشانک ظاهرند بر صحرائی وادیده اولوب جانب قبلهسی کوه قین قبایدر که افلاکه سرچکمش ... بونک دامننده ایکی فرسخ قدر بعید برارضده چمنزار وکستانلی ، بوستانی بر محله شکل مر بعدن طولانیجه واقع اولمش و بر کونا طین ایله انشا اولمش بر قلعه رعنادر که کویا قلعه ماغوث جزیره قبریسدر . دائراً مدار جرمی اون اوچ بیسک یدی یوز خطوه در و بو حسابی قلعه دیواری اوزره تعداد اولمشدر . اما طشره خندق کنارنجه کجاهدر ، غایت عمیق خندقی وار و قعر خندقی غایت تمیز و پاکدر . روی دیواری باران و آفتابدن فنا بونسون ایچون سراپا خراسان و کیچ ایله صیوانمش ، بیاض ایخو کبی نمایان بر قلعه در . دیواری نیک قدری قعر دن سکسان ذراع عالیدر و عرضی یکر می ذراع قدر در . اوزرنده نیجه سواریلر چوکان اوینایوب لعبده یازلق ایده بیلیرلر . بوشهر براز قم شهرندن کوچو کجه در . صولری هپ قین قبان طاغندن کلوب نهر دو ماتیز ایله بر اوله رق شهرک جمله عمارت و باغ و بوستان وکستانلری اروا ایدر لر . بو شهر اون طقوز نیچی اقلیم عرضیده واقع اولمشدر . بوشهرده عقرب و چیان پک چوق بولنور . جمله اهالیسی اهل کار و دکانچه لیدر که بوراده ایشله ن الات حربیه و سلاح طاقلری هیچ بر یرده کور یاه مز . حقا که بوشهر خلقی بو جهندن ید طولا کوسترمشدر . بورانک الوی نجاریسی ، قازیمورطه سی بر یرده بولنه مز . آرمودلری ، قری مشمش غایت آبدار ولدید اولور . بوشهرده عقرب چوق اولمغله بعضیلری (شهر کژدم) دیه یاد ایتمشدر . اوله عقرب اولور که هر بری کویا بحر رومده اولان ینکچ حیوانی قدر اولور ، قوروغنی کیچ قیلوب زمینده اولان حشراتی صید ایتمه کیتدکه کلر کی سکیردوب شکار آلورلر ، قاطری طیرناغندن ، دوهی طباندن صوقسه امان وزمان ویرمز هلاک ایدر . حکمت خدا هارون الرشیدک حرمی بوشهری آبادان ایدرکن برکاهن جهانیان بولوب بو عقرب ایچون برطلسم ایتدیره رک (ناوان) نام دیرده دفن ایتدیرمشدر . او طلسم اوزره علم وفق ایله « مسافر م ، مسافر م » دیه

اولمغله نیجه سنه معطل قالب عقرب وچیان کانی اولور . بعده آب وهواسنک لطافتی جهتندن بحث اولتوب ، خاك عراقده بویله بر شهر معظمك خراب ویباب قالمسی معقول کورلیسوب (۲۴۳) سنه سنده امیر المؤمنین هارون الرشیدك خانونی زبیده خانم کنز قارون خرج ایدوب بوشهری اویله معمور ایدرکه کویا شهر لارستان اولور . بعده بوشهر کاشان وقف دنیا ایچره نیجه ملوگدن ملوکه انتقال ایدوب کاه عمار وکاه خراب اولوب اخر الامر بغداد خلیفه‌سی المستنصر الله اوزرینه مغول قومی کلوب بغدادی قبضه تصرفه آلدقلرنده بوقاشانده آقا جای نام بر وزیرى حاکم اولوب اویله عمار ایدرکه کویا دمشق شام اولور . آخر پادشاهی اولان (اینچول شاه) بغداددن کاشانه کایر واول وجهه پای تخت اینچولیان اوله رق آبادان اولور . قوم مغولده شاهلره اینچولیان دیرلر .

اینچولیان اوچ نفر در . اوچی ده بوقاشانده قتل ایدلمشدر . حالا خارج کاشانده سر آمد برقه ایچره مدفون بولندقلری برمشهد اینچولیان مغول دبه معروفدر . اما قوم مغول بوشهره کندی لسانلری اوزره قسوات دیرلر ایدی . کوردلر کشاو دیرلر وهندیلر (کردمان) یعنی عقرب دیاری وعربلر کاسبان یعنی کار ایدیجیلر ، لسان چغتایده کشان ولسان عجمده کاشان وقاشان دیرلر . زیرا قاف وکافک قرب بخرجلری واردر . اما صحیحی قاشاندر . شهرک اسم قدیمی (قیل مان) در . بعده زبیده خانم (۴۵۲) هفته ده آتام ایتدیکندن قاشان لفظی ده ابجد حسابی اوزره (۴۵۲) اولمغله بویله جه تسمیه اولنشدر . یسده ۷۹۱ تاریخنده تیمور خان مالک عراق اولدقه داب ظالمانه‌سی اوزره هر دیاری خراب ایدرکن بوقاشانده یازینی کلوب اوغلی یعقوب شاهه احسان ایدرک پای تخت ایتدیرمشدر . صوکرده سلیمان خان فرمانیله شاه اسماعیل زاده القاصی میرزا برطاقم اشخاص ایله کلوب هم بوقاشان شهرینی هم ده همدانی خراب ایتمشدر . او عصر دن بری زیاده سیله معمور و آبادان اولمغه یوز طومش بولمغله بزدهخی دریادن قطره کونشدن ذره طریقله توصیفنه ایتدیر ایدم :

مؤخرأ سلیمان خان و مراد خان ثالث دور لرنده فتح ایدلدی ، اماینه عجمده قالدی . دور سلیمان خاندہ ۹۵۴ سنہ سنندہ القاصی میرزا بن شاہ اسماعیل تخریب ایتشد . بوتخریبینک سببی اولدرکه : القاصی میرزانک برادر مهتری شاہ طاهماسب شاہ ایران اولنجه برادر کهتری القاصه شیروان شماکی حکومتی ویرسده القاصی شاهلق ادعاسنده بولور . آخر میرزا الفاصک شاه طهماسبک حسن زندکانیسی اولمیوب ولایت قاپچاق وقاینادقن قریمه ، آندن کی ایله رومه کلوب سلیمان خانک پای سریرینه یوزلر سوروب برسرای عظیمده مکک ایدر . بعده ترکان کوردستان وسائر یرلردن القاصی میرزایه سکسان بیگ قدر دیرتی عسکر و یریلوب بغداد دیارینه واورادن همدان درکزین وبتون آذربایجانی خراب ویباب ایدرکه نیجه خزائن وکنج قارون دفائن الله ایدرکه مشتای حلبده یتشوب سریر سلیمانی پی بوس ایلر . ویر چوق تحف وهدایا عرض ایدر . ایشته اولعصر دنبری بوشهر القاصی میرزا رخنسندن طولانی معمور اوله مامشدر . بیگ التیوز قدر صو قیولری وار . برجایی چول اولمنله نهر جاریسی یوق . جمله عمارتلری قیو دولابلریله سقی اولور . علما و مشایخی غیر دیار خلقیدر . شهر خاتی جمله شیعیدر . شهر بقول بطلمیوس اون طقوزنجی اقایم عرضیده واقع اولمشدر . هواسی شدت حار اوزره در . ما کولات وحبوباتندن کندمی وشعیری آز اولور واکثریا دیار حله دن کلور . اما هر نعمتی لطیف الا حلواسی پک کوزلدر . قندیغی ، فستی غایت چوقدر . مشروباتندن شیراز شکرکی شرتی وآب زوله سی ، طوققاری ، مثائی غایت لذیذ وخبودر . بیگ قدر باغ وباغچه سی اولوب زمان قدیم دنبری هر بری کونا کون مقصوره لرله اراسته وقاعه نشیمنلرله پراسته در . سرجم باغی مشهور لرندندر . بوشهر همدانک جانب شرقیسنده وبش مرحله قریبدر . زمان قدیمده حصن حصین وسور عظیم ایش قصر اللصوص شهرینه قریبدر . بورادن قاتقرق قاشان شهرینه کلدک .

اوصاف مدینه قاشان — مورخ مقدیمی بورالده سیاحتی سببیله کوزلجه توصیف ایتشددر . ایلمک بانسی منوچهر اولوب زلزله دن خراب

بوقله ایله چیک احمد قلعه‌سی اوزره عراق عسکریه کلوب دها آهنگ جنک اولمادن درون قلعه‌ده محصور قالان عسکر قلعه‌ی جیخانه و مهماتیله براقوب فرار ایدرلر و بو عسکر موصل قلعه‌سنه واروب سردار خسرو پاشایه خبر ویردکلرنده پاشا ساثر امرا واسرائی یاننه چاغیروب : « بره ملعونلر ، بن سزه وقف اللهدن بوقدر بی حساب جیخانه ویردم اوسینه قلعه‌سی بن اویله متبن ایلمکه بر آی محاصره‌یه تحمل ایدردی ، باری اوچ کون جنکه تحمل ایدیدیکیز . بامرالله ایکی کونده بن امداده کیدردم . نیچون جنک ایتهدن سینه قلعه‌سی بوقدر مال فراوان ایله دشمنه ویردیکیز » دیوجله سرکارده اولان کسه‌لردن سراپرده اوکنده یوز اللی آدمک کله‌لرینی بدنلرندن جدا ایتدیریر . اول عصردن بری سینه قلعه‌سی دست عجمده قالمشکن ۱۰۴۷ تاریخده بیرام پاشا بغداد اوزره سردار معظام اولوب کیدرکن شام وزیر یی کوچک احمد پاشایی ایالت شامک قرق بیگ کزیده عسکریه احمد پاشا طلیعه عسکر اولوب بوسینه قلعه‌سی آلتنه کلدکده یتمش بیگ عسکر ایران ایله کوچک احمد پاشایی قارشولایوب جنکه آهنگ ایتدکلرنده حکمت خدا کوچک احمد پاشا تحت روان ایچنده خسته حال ایکن باشسز ، بوغمز عسکر اسلام ایچره جنک ایدرک آخر بزم عسکر منهزم اولوب قیریله ، قیریله پک از کسه خلاص اولدی . حالا سینه قلعه‌سی عثمانی شهداسنک استخوانلری اوچ یرده پشته ، پشته بیغلمش طوریر .

بورادن حرکتله (قم) شهرینه کلدک .

اوصاف شهر قم — بایسنک اکا سرهدن نوشروان عادل اولدینی ایچنده برستون بالا اوزرنده مرسومدر . بوشهره (قرالقم) دخی دیرلر . حقیرائشایی سیاحتمه قریمه آق کرمان قریبنده بر (قرالقم روم) دریایی کوردوم . اوده بوده اولاری اجنه حکمنده ایش ! ان شالله مخلنده بو دخی تحریر اولنور . اما بورانی موال و بی کس خالق استیلایدوب عماراتنه مانع اولورلر . نوشیرواندن صوکره ۲۵۴ تاریخده مأمون خلیفه دخی معمور ایتشدر . صوکره شاه غیاث الدین ، تیور خان زاده یعقوب شاه معمور ایتشدرسه ده

خاك عراقده بغدادك شرق جانبنده واسع رصحراده تراب پاك ايله مستور برسور ايله محاط بر شهر اولوب حالا دست عجمده بشقه جه سلطانقدر . قلعه سی بغداد ، موصل ، شهر زور سرحدنده اولغله معمور اولوب ايچنده اوچ يوز قدر دارجه خانه لری واردر . درون قلعه ده بر جامع اوچ غلال انباری اولوب ساثر اثار و بنايي شهر خارجنده کی واروشده در .

سینه شهرينك واروشی — اطرافي طور اقله يايلمش سور اولوب اون التي بيك آديم جرمنده در . قوبچه خندقی وايکی دروازه سی واردر . بغداد قپوسی جانب قبله یه ، موصل قپوسی جانب شماله ناظر در . درون سورده آتی يوز خانه اولوب جمله سنك مكلفی سلطان سرايی ومنلا خانه سیدر . اون ايکی ضابطی وار ، خانی ، حامی ، کنایه ایده جك قدر دکانی واردر . اطرافي چول اولغله باغی ازدر . اسکی زمانده بوقله چیم ايله بنا اولتمغله مرور زمانه خرابه مؤدی اولوب بعده ۱۰۳۹ تاریخده مرادخان رابع وزیري خسرو پاشا بغداد اوزره سردار معظم اولدقده بوسینه شهرینه قریب کلدکه درون قلعه ده متحصن اولان عجم عسکری صاواشه طاقت کتورمیه رك قلعه دن ذی قیمت متاعلرینی آلوب جیخانه لرینی براقارق قاچارلر . خسرو پاشا دخی دریا مثال عسکریله قلعه نك زیرنده رکز خیام ایدوب قلعه یی تماشا ایدرکن کوررکه بغداد فنحک لوازمندن مهم بر قلعه در . وبغدادك جانب شرقیسنده برجای مناصدرکه هر وجهله بغدادك امدادینه انفع در اما يك خراب اولوب قلعه دینه جك یری قالمش در حال عسکر دریا مثاله قول ، قول فرمان ایدوب واودیارلرک استاد کامل بنالرینی کتیردوب برخندق عظیم حفر ایتدیریر . معجون مثال کریچ کیرچ ايله برقلعه انشاسنه مباشرت ایدوب کامل بر آیده کریچدن برقلعه رعنا انشا ایتدیررکه . دیل ايله تعبیر اولسه ماز . جیخانه ، وخرکاه مقوله اشیا سنی بوقله یه لب برلب ایدوب قلعه سنی جیخانه لرله مالامال ایدرک اماده ایدوب خلیل و ذوالفقار پاشالری نیجه امرای محافظه سنه مأمور ایدر . کندیلری بغداد لوزرینه یوررلرسه ده موفق اولاملری سببیه شاه عجم فرصتی فوت ایتوب

دوشوب و بوسحراده شدت هجومدن بیش یردن منهزم اولوب نهر مهربان اوزرنده کی شاه جسرینه جان هولیله بتشیرلر ، عثمانلی عسکرلری دخی عقیلرنجه قوغوب قیرارلر ، کوپریدن کچرکن نیچلری دوشوب غرقاب اولورلر . بوچنک عظیمده عسکر برچوق غنائمه نائل اولور . حتی بر عسکر برقطار دوه یوکی ماله نائل اولمشده «ایا بن یوقدر مالی نیله‌سه‌م کرک» دیه سرسری کزرمش !... بعده غزات غانمین و سالمین اردویه کلوب دیوان آصفده جمله ایش ارلرینه مرتبه‌لرنجه تعظیم و تکریم اولنوب اول سرور شادمانی ایله سردار معظم مهربان قلعه‌سی اوزرینه عزیمت ایدوب چیک احمد قلعه‌سندن جانب شرقه ایکی مرحله‌ده کله‌رک قلعه‌ی محاصره‌ایدر و عسکری متریسه دوکر . اصلا امان و یرمیوب (۱۳۰۹) تاریخنده فتح ایله‌رک درون قلعه‌یه مرعش پاشاسی سایمان پاشایی محافظه‌جی تعیین ایدر . بعده ینه سردار معظم‌قله بغداده کیدوب بامر خدا مأیوساً و بلا فتح عودت ایله قلعه‌ موصله کلوب اوراده برقله‌ بالا انشا ایدر و بعده قلعه‌ شهر زوری تعمیر و ترمیم ایدوب اوقیشی توقاتده قیشلارسه‌ده آنده شهید اولوب دارعقبایه کیدر . بری جانبده عجملر شکر یزدان ایدرک چراغانلق و شادمانلق ایدرلر . آخر (۱۰۴۸) سنه‌سنده مراد خان بالذات بغدادی فتح ایدرسه‌ده ماوراسنه نظر ایتمه‌کله مهرماه قلعه‌سی دست عجمده قالیر .

توصیف حال قلعه‌ مهربان — حالا دست عجمده اولوب عراق خاککنده بشقه‌جه خانلقدرکه خانی درت بیگ نکره مالکدر . زمانمزه‌کی خاننک اسمی (طبلرخان) اولوب خاک کهر و اندن شجیع دلیر بر ذات ایدی . مهربان شهرینک منلاسی ، خواجه‌ اسلامی ، شریف الشرفاسی ، کلنتری منشی و داروغه‌سی ، یساول اغاسی ، دیزچوکن اغاسی ، شاه بندری و الحاصل اون ایکی قدغه حاکمی واردر و دار جنسان ایله بونک آراسی ایکی مرحله‌در . بورادن حرکتله (سینه) شهرینه کلدک .

اوصاف شهر عتیق سینه — ۶۴۷ تاریخنده کوردستان حاکم‌لرندن امیر غیاث‌الدین بنا ایتدیرمشدر . بوندن صوکره ملوکن ملوکه انتقال ایتمش در .

طوتمشدر . بشقهجه خانلق اولوب خانی اوچ بیک نکره مالکدر . منلا
وخواجهٔ اسلامی ، فقیهی ، اون ایکی حاکمی واردر .

بورادن قبلهیه کیده رک (یساوول) کندینه کلدک ، بش یوز خانه لیدر .
ینه طرف قبلهیه کیدوب (چیک احمد) قلعه سی صحراسنده (بادانلیجه)
کندینه کلدک . اولجه شهر زور حکمنده ایتمس . حالا مهربان حکمنده سکز
یوز خانلی برکند معظمدر . بورادن ینه جانب قبلهیه کیدرک (مهربان)
قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعهٔ مهربان — سردار معظم خسرو پاشا همدان وجوار قلعه لری
محاصره ایدرک بلا امان وزمان اون یدی پاره قلاع متینه بی جنک ایله فتح
ایلیه رک کندیلری چیک احمد وحله قلعه لری تعمیر وترمیم ایدرکن مهربان
قلعه سی اوزره غارت ایچون روم ایلی ایالتیله آناؤد دلی یوسف پاشایی ،
حلب پاشایی چرکس محمد پاشایی ، یکچیری اغاسیله قرق اوطنه قپو قوللری
دوردر بلوک سپاهیلریله کفایه مقداری طوبجی وچبه جیلر وسکسان عدد
شاهی طوپلر وقرق بیک عسکرله برای محاصره کوندریر . عسکر قلعه آلتنه
واروب وضع خیام ایدرلر . شاه طرفدن الی بیک کزیده عسکر پرسلاح
ایله (زینل خان) نام خانلر خانی عسکر عثمانی مقابله سنده چتر ملمعی رکز
ایدر . سردار عاقبت اندیش اوآن خسرو پاشایه خبر کوندروب امداد
طلب ایدر ، سردار اعظم ایسه اون بیک قدر کزیده ، نم دیگر نیست ،
دیه صاحب شجاعتی برای امداد کوندریر . زینل خان ایسه بوقدر عسکره
مقابل طورور . وقوعه کان جنکده اول عجملر غلبه ایدر کبی اولورلر
واردونک بر جانندن کیرلر ، مال غنائم خساره سنه دوشوب یوزلرجه
خیمه لری قبضهٔ تصرفلرینه آلورلر . خلیل وحسین پاشالر بو حالی کوروب
« اولدی اوله جق اما ، سردار خسرو پاشایه نه جواب ویره لم » دیو جمله
غزات دال قلیج عجملره اوزره سوره رک عجمه اصلا کوز آچدیرمیوب
شدتله آغاز جنک وجدال ایدرلر . بر طرفدن روم ایلی ایالتی غازیلری ده
طوپلریله هجوم ایدرلر . عجم ایکی عسکر آراسنده قاهره ق باشی قورتارمق دردینه

جانب قبله‌یه کیدرک اسداباد قلعه‌سنه کلدک .

ستایش بلده بی داد قلعه اسداباد — عراق عجمده همدان خاکنده بیک
نکرلی سلطانلقدر و همداندن عراقه کیدرکن ایکی منزل یولدر . اسدالدین
کرمانی نام برشاه بنا ایتمکه قلعه اسداباد دیرلر . قلعه‌سی بروادیده شکل
مربع برقلعه مصعدر .

اوصاف بلده خوبان قلعه باغ جنان — عراق عجمده موصل خاکیه
همدان یننده برصعب و چنکلیستان و خیابان ایچره بریالچین پشته بلند اوزره
کهکشان آسمایه سرچکمش برقلعه سر بلند باغ جناندر . ابتدا بانسی مأمون
خلیفه در دیورلر . اما قلعه قپوسنک عتبه علیاسی اوزره « شاه شاهان شاه
اسماعیل ، دیه یازلمشدر . بوراسنی (۹۴۱) تاریخنده سلیمان خان وزیر
رستم پاشا فتح ایتمشدر . آندن ۱۰۳۳ سنه‌سنه عجملر استیلا ایتمشدر .
بعده (۹۹۳) تاریخنده مراد خان نالک عصرنده چیغاله زاده سنان پاشا
تکرار فتح ایلمشدر وینه عجم مستولی اوله‌رق (۱۰۳۹) تاریخنده مراد
خان رابع وزیر خسر و پاشا دریا مثال عسکرله درکزین ، جم جناب ،
بیله‌ور قلعه‌لرینی فتح ایتدکده بو باغ جنان قلعه‌سنی محاصره ایتک مراد
ایدندکده کوردیکه بونک محاصره‌سی بر امر عسیردره ، همان اغماض عین
ایدوب جمله جیوشه چاپوللر و چاپغونلر باغ جنان صحراسنده واقع
(چیک علی) نام قلعه‌یه وارنجبه سکنز یوز قدر شهر مثبال کندلری غارت
و آلان و تالان و خلقتی بریان و نالان ایدوب مال فراوان ایله واصل اولدقلرینی
قلعه‌ده کیلر کورونجه امانه دوشوب قلعه مفتاحلرینی سرداره تسلیم ایلدیلر ،
پالو حاکی علی بک محافظه‌جی تعیین اولندی . وزیر دلیراورادن عزم عراق
ایدوب بغداد بهشت آباددن بی فتح عودت ایدنجبه بو قلعه دخی استیلا
عثمانیدن رها بولوب الی الآن دست عجمد قالمشدر . بعده بالذات فاتح بغداد ،
دردنجی سلطان مراد خان عراقی فتح ایدرک همدان درکزین و بو باغ جنان
طرفلرینه نظر ایتیب دارالسلطنته العلیه‌سنه واردقده واصل جنان اولمش
و قلعه‌ایسه آرتق مؤبدأ دست عجمده قاله‌رق کیت کیده معمور اولمغه یوز

وارسطو مثال شافعی المذهب آدمیری وارد. تفسیر دیلمی صاحبی دخی مسقطرأسلری بوشهر اولدیغندن تفسیر دیلمی دیرلر. باغ و باغچه سی و میوه سی فراواندر. کندمی دانه دار، سرخ اندامدر. لکن نانی غایت لذیذدر که کویا نان همداندر. اک اعلا و لطیف کندمی قلعه الموت بنسا اولدیغی (دودیاری ناحیه سی) ندن کلور.

قلعه پرویز — پرویز شاه زماننده ابادان اولمش بر بلده معظم ایدی. نیجه ملوکدن ملوکه حرامیلک ایله آلتوب قاقق ایله (قلعه لصوص) یعنی (حرامی قلعه سی) دیرلر. اصلنده اسمی (پرویز آباد) قلعه سی ایدی. تیمور خان خراب ایتمزدن مقدم بوقلعه نك اوصافی مورخان عجم شویله تحریر وترقیم ایتمشدر: « بوقلعه همان بر قصر عظیم اولمق اوزره بنا اولنوب اون ایکی طبقه ایدیکه بش منزل یرده حضرت علی رضی الله عنه وکرم الله وجهه نك قبر شریفی نمایان اولمق اوزره بودرجه عالی بنا اولمش ایدی و جمله طبقانده اون ایکی بیک روزنلری وار ایدی. »

حالا اثر بنالری آشکاره در. خاک عراقده قزوین عجمده بشقه سلتانقدر. بیک نفرنکره مالکدر. قضاالزنده عربان کیسی و موال (کیسی عشیرتی و موال عشیرتی) ساکن اولدقلرندن اولقدر ابادان دکدر. قلعه سی دخی کذلک ابادان دکدر و بونده بر جامع پرنور واردر که بناسی مدحتنده و روشلکی جهته مثل مکر قلعه دمشقده جامع امیه اوله. اما جماعتی یوق، شیعیلر ایچنده غریب قالمشدر. شهری قلعه اسد آباءه قریبدر. همدان و شهر قزینه دخی قریبدر. صحرا سنده تادیاله نهرینه وارنجه پمبه سی و حیواناتی فراواندر و خلقی جملة شیعی در. جمله سی حرامی و کما دالر در کم بر قیرچیل حرامیسی اون آدمدن یوز چویرمز. صاحب جرأت خر سزدر و قصر اللصوص تأثیر یله اکثریا خلقی لص درلر. چراکسه قومی کبی سورمه دن کوزی چالوب سورمه کوزده قالیر. تا بومرتبه حرامی حرام زاده درلر.

زیارتگاه قصر اللصوص — اولا شیخ شجاع الدین قزوینی و شاه منصور بعروزی و حضرت علی ترمیزی باشلیجه زیارتگاه درلر. آندن

قویدر . کویا تبریز قربنده شهر رومیه نك طویراق قلعه سیدر . داراً مادار جرمی التی بیک ذراع مکیدر . اون بیک خطوه بر ایدر . بر قاچ عمیق خندقی واردر وایکی دروازه واردر . جانب قبله یه غزوین قوسوی و جانب شرقه شهر دیلم دروازه‌سی اولوب درون قلعه ده جمله آلتی بیک خانه‌سی واردر . متعدد جامع و مساجدی و حمامی و کفایت مقداری چارشوی شاه‌سی واردر . قضاسنده اللی یدی پاره آبادان کند معظمری واردر و بعضی کندلرندن معموور قلعه‌لی واردر . اما آنلره واروب عین الیقین حاصل ایتدی کمزردن معلومنز اولماغله تحریر اولمندی . شو قدر که غنیمت اولکادر . کندمی کثرت اوزره یتشور ایسه ده نانی اسمر اللون چیقار . میوسه بی حد و بی پایاندر . آنندن جانب شرقه حرکتله دیلم شهر شیرینه کلدک .

ستایش شهر قدیم ، معظم ، دار عالمان ، قلعه دیلم — عراق عجمده خاک قزوینده حالا سلطنتلقدور . بیک نفره مالکدر . سلطنتی پیر یار ساتاندر . بانسی آل عباسانندن المستکنی بالله در . المستکنی بالله غایت غضوب بر حکمدار اولدیغندن اوغلانی بوکنده نفی ایدوب اوغلونی حبس ایتک ایچون اشبو قلعه‌بی بنا ایتشدور . آنکچون اسمنه قلعه دیلم دینور . حالا دیلم عراق دیرلر . یعنی عراق زندانیدر . بو عراق عجم دیلمیدر . اما عراق عرب دیاهی قدس قربنده قلعه کرکدر . رومده محبس‌خانه (حبس‌خانه) قلعه رادوسکدر . دیار عجمده دیلم قلعه قهقهادر و دیار قریمده قلعه منکوبدر . دیار له‌سده قلعه قانچه‌در . دیار بودینده اوستورغون قلعه سیدر . دیار المانده قلعه پوژوندز . مذکور قلعه‌لر جمله ذکر اولتان دیارلرک درک اسفلی کیدر . اما بو دیلم عراق جمله دن اشدر . جرمده سرخ بید قلعه سنه ماننددر . کوه دیلم دامنده بر پست پایه پشته اوزره نمایشلی بر قلعه سجن عراقدر . اشاغی واروشی آنجق ایکی بیک خانه‌در . اما بنالری غایت عتیقدر . خلق علما اولماغله هرملوکه اطاعت ایدوب شهرده طیبی غارت و تخریب اولتیوب بنای قدیم اوزره باقی قالمشدر که غایت کهنه بناخانه زیبالری واردر . جامع ، خان ، حمام و چارشوی شاه‌سی واردر . هواسی غایت لطیف اولدیغندن نجیب ورشید پسرلری

رنکارنک برسنگ بوقلمون عبرت نمون کورلماشدر . اوزرنده عبرانی و یونانی
 نیجه خطلر یازلمشدر . (زیارت خامیث بن یافث بن نوح علیه السلام) بوکا
 اورا خرسستیانلری چوق اعتبارایدرلر . (زیارت شاه غیث الدین بانی قزوین) ،
 (زیارت امیر زاهد خماء باش) بر جامع مشبک و عبرت نما صاحییدر . (زیارت
 جاندماه خانم) هارون الرشیدک قزی اولوب برقبه عالیده مدفوندر . (زیارت
 افکنده شاه ابن فرخ زاد) حاکم بغداد ایکن بونده مرحوم اولمشدر .
 (زیارت تکاه قرافه کبری) سور قزوینک مشبک قپوسی قربنده مزارستاندرکیم
 سنک مزارلرنده اولان تاریخلرین آدم برسالده قرائت ایده مز . بووادی
 خاموشانده نیجه یوز بیک اولیای کرام و مشایخ عظام و نیجه بیک مصنفین
 و مؤلفین ، مفسرین و محدثین ذوی الاحترامدن کملین کسهلر واردرکه تحریر
 و ترقیم اولنقی ممکن دکدر . حتی (کان صحبا) نام بر جبانه بنامی واردرکه
 اول محل اجابنده اوج بیک صحابه کزین مدفوندر . زیراشب و روز بو محله
 نور برق اوروب کیجه سی روز روشن اولور و بورایه قریب زیارتگاه شهدا
 نامنده بر قبرستان واردرکه هر جمعه کیجه سننده نیجه یوز زهاد بو محل اجابته
 کلوب اول شب یلدالرده تابصباح عبادتاه مشغول اولورلر . نیجه یوز کسهلر
 علی ملاء الناس رایکان نور منوری مشاهده ایدرلر اولو بر آستانه در .
 قدسنا الله سرهم العزیز رضوان الله تعالی علیهم اجمعین . بوشهری سیر و تماشا
 ایدوب ، خاندن احسانلر آلوب جانب شماله الی فرسخ کیدوب شهر الموته
 کلدک .

ستایش شهر الموت قلعه موت — قزوین حکمنده کلنترکلدر . قلعه سی
 نظرگاه بریرده شکل مربعدن طولانیجه برقلعه سلطانیدر . بانیدی حضرت موت
 سلطان اولدیغندن قلعه موت دیمشدر . جرمی معلوم دکدر . اما کوچک
 اولوب اطرافده خندقی واردر . اوچیوز دیز چوکن نفراتی ، کفایت مقداری
 جبخانه و شهی طوبلری واردر .

اشکال ربطه بیرون — طشره قلعه سین (۲۴۶) ناریخنده حسن ابن
 زید الباقر بنا ایتمشدر . اورته قلعه بی احاطه ایتمشدر . شکل شمس برقلعه

فارسی، عربی، پهلوی لسانی بیلیرلر. اما نکرلری مغول لسانی لهجه‌سی اوزره کفیت و کوایدرلر. بولسان ده ان شاء الله محلنده تحریر اولتور.

عجایبات شهر قزوین — بوشهرک نیجه بیسک بیلدن بری بر کورستان یهودیسی وارکه ایچنده اصلا هیچ بر اثر بنسایدار اولماز. مثلا بر یهودی دفن ایتمک ایسته‌سملر بر طاشی بر طاش اوزره قویغه قادر دکلدردر. همان طاشلری قعر زمینه کچر. بنادن اصلا علامت مشهود اولماز، همان بر وادی و حشت آزادر. بوشهرقزوین خلقتک بر آتسک، ویاغیری بر حیوان و طواریسک قارنده موت مفاجات اولوب ده هلاک مرتبه‌سنه کلسه مذکور حیوانلری وجع حالده بو کورستانک اطرافنده بر قاق دفعه دوران و سیران ایتدیرسملر بامرالله تعالی او حیوانلرک صانجیسی دفع اولور غایت مجر بدر.

برده بر باغده قدیم بر صوقویوسی واردر. حاکملر قاتل و مجرم ظن اولنان کیمسه‌ینی قویونک کنارینه قیدوبند ایلرلر، اگر حریف حقیقه مجرم ایسه قویودن بر دود سیاه چیقوب کره بر رایحه شم اولتور. بعده حریفی قتل ایدرلر، قویودن دومان فلان حقیقه‌مازسه آزاد ایدرلر.

ینه حضرت دانیال دیری قربنده بر باغده اسکی بر صوقویوسی واردر. حاکملر سرقت ایتمش اولان حرامی بی بو قویو کنارینه قورلر، اگر حریف حقیقه سارق ایسه قویودن «بودر، بودر» دیه بر صدا استماع اولتور. بی کنانه ایسه چاهدن هیچ بر صدا کلز، حریفی رها ایدرلر.

تمه شهرانکیز قزوین — بوشهره شهر ديلم قریبدر. بغداد جانب قبله‌سنددر. قزویندن جانب شرقه اصفهان اون منزلدر. شهره اوزرنده کی اولو شهرلرک برنجیسی (ساوه) و شهر (قم) در. بو قزوین قدیم تختگاه ایتمش، حالا بر شاه تخت نشین اولدقده ابتدا بو قزوین شهرینه کلوب جالس اولدقجه مستقل شاه اولماز. شهر اردبیله کیدوب جمله اجدادینی زیارت تکبیر شم شیر ایتدیروب بیلنه قلیچ باغلامق قانون ایران زمیندر.

زیارتگاه شهر قزوین — (زیارت حضرت دانیال) کرچه قیاب ایله بنی دکلدردر اما قبر منوری اوزره بر سنک عظیم مستورددرکه بو کونا اوله

فراج غلام ، سرنده غلام ، الوند غلام ، بوداق غلام ، جاریه لری زبیده .
 دمساز ، چاره ساز ، مہ پارہ ، عشوہ باز ، شہناز کی اسمرا الیرلر . اہالیسی عریف
 و ظریف فصیح ، بلیغ اولدیغندن بربرلرینہ نازکاه فارسی سویلشورلر .
 اما عربی دخی بیلیرلر . هواسی معتدل اولمغله اہالیسی اکثریسی ایض اللون ،
 قوی البسنددر و بعضا کندم کون اولوب قدوقامتلی وسط الخالدر .
 نعمتلی دخی مبدول و فراواندر . پسران شہر قزوین عجم عراقده ،
 کاشغر و خراسانده ممدوح اولوب حسن و جمالده و لطف اعتدالده اولمغله
 اہوی ختن کوزلی منور یوزلی جواناندر . هواسی غایت لطیف اولوب
 باد صبا و باد نسیم رنج سحر وقت سحرده اسینجه انسان حیات جاودانی
 بولور . دم و بامندہ خواب آلود اولاندر صفا ایدرلر .

عصولات و ما کولات و مشروبائی — یدی کونادانہ دار بغدادی ، یاغلی
 آرپہسی کورلیجه ، لوبیہ (بوکر بیجہ) ، سی دانہ دار و فراوان اولورلر . خاص
 بیاض کل پنبہ مثال چاغل اکمکی ، لوشہ اکمکی ، کعک ہمدانی ، شلبہ جورولی ،
 توراج بورہ کی ، مصطبہ جوربایی و لاخنبایی ، یازیہ بازلامہسی ، عاشورا
 و شیر ارزنی بردیاردہ یوقدر . قرق درلو آزمودی اولور . انکور ابداری ،
 الوی خوشخواری ، باذامی ، شفتالوسی ، قارپوز و ہندوانہسی غایت ممدو حدر .
 مقدما شہردہ یدی یوز عمارت وارمش ، شہر ملوکدن ملوکہ انتقال ایتمکله
 جملہسی خراب اولوب یدی دانہسی قالمشدر .

تفرجکاہلری — کرچہ شہرک ہر جانبی مسیرہ یریدر . اما تیش یردہ
 مخصوص و معین تفرج نشیمنکاہلری واردر کہ ہر بری بر روضہ رضواندر .
 مشہورلری : ہزار باغ ، چارباغ شاہان ، قویاخ باغ شاہان ، خیابان و مندی
 ماہ باغلری در .

باغلری — خواجہ بالی نقلی اوزرہ جملہ اون یدی بیک باغ و باغچہ
 و خنین و غیطاندر . صولری قات اوزرہ اولمغله باران رحمت ایلہ یاخود
 ساقیلرک صوقیولرندن کتوردکاری صولر ایلہ سقی واروا اولتور .
 لسان واصطلاحلری — جملہ خاکی لسان کوردی ، ابرازدہ تورکائی ،

واعظ سبلی ، خواجه حسام سبلی مشهور و مکلفدر . بوشهرده عیون جاریه یوقدر . لکن درون شهرده چارشو جنبنده بای تیمورخان جامی حرمیدن برعین جاری طلوع ایدرکه دانیال نبی معجزه سیدر . آب کوثردن نشان ویرر ، اما خلقته کفایت ایتمز . اوچیوزعدد سرایی واردر . از جمله خانلره مخصوص آرامگاه ، ملاجاء سرایی ، منشی سرایی ، شاه بندر سرایی اغا سرایی مشهوردر .

چارشیمی — کلتراغا نقلی اوزره ایکی بیك التمش دکانچه‌سی وار . نیجه‌سی کارگیر بنادر . اما بدستانی ، قهوه خانلری ، بربر دکانلری غایت پاک و مزیندر . بونلردز بشقه اون یدی بیك عدد باغ و بوستان قبولری واردرکه هربری برر آب حیاتدر . شهرک جمله عمارتی بوقبولرله سعی اولنور .

علما ، طیب ، جراحی — بوقزوین شهری اون عدد شهر معظمسک آب رویی اولمغله هر دیاردن برر استاد کامل طیب و جراح نجیب موجوددر . اما حذاقنده کنج علی حقا که ولی جراح لوندخی بی بدلددر . درون شهرده نساکن اولان اقوام اکراد شاهی و قوم دیاهی در . حقیر بوشهرده ایکن یکرمی ایکی عدد دیوان ترتیب ایتمش شعرا‌سی وار ایدی . مشهورلری : هائی ، کاشائی ، نیجاهی ، یاری ، فرضی ، کشانی ، صبائی ، واعظی ، خطائی ، در . مشرف اولدیغمز یاران و برادران جان علی ، یار علی ، قربان شاه ، رضاقای ، یزدانکار کبی حسن الفته مالک خلوق و سلیم مرد میداندردر . بورا خلقنده بدلا و ملامیوندن حال صاحبی وار . از جمله (سونجه‌لی دده) نک نیجه کرامتلی طاهر اولمشدر .

البسه : ارککلری باشلرینه آلاجه سربند ، بیاض دلبدن صاروب الوان چیت و بوغاصی کیرلر . قادینلرک یوزلری دوواقلی و برقلی ، پچه‌لی اولوب اوزرینه بیاض و ایاقلرینه الوان چیزمه کیرلر .

اسامی مرد و نسوان — اکثریا خلقنک لقبلی علی بشنو ، قولی سنجه ، میرزا جلی ، حیدر قولی ، عجز اقا کبی اولوب قادینلرینک لقبلی نمه خانم ، هویدا ، ماهیه ، ها کبی اسملری واردر . چاکر و جوارینک اسملری :

خیال پسند تصرف‌ری وارد ر . اما ملوک سلف ایچون بو جامع ایجره بر مقصوره واردرکه بنی آدم آنی کوردکده واله وحیران قالب دیله تعبیر و قلمیله تحریر ایده مز . بو جامع پر انوارک بانسی شهر غزوینک دردنجی بانسی شاه عماد الدین حضرتلرینک عبد مملوکی اولان (حمایس) در . مورخان عجم بو جامعه بر شتر باری آلتون صرف اولندی دیه تحریر ایتمشدر . ایشته جامع شریف بویله جنت عدنه مشابه بر عبادتخانه دلکشنا ایکن جماعتدن غریب قالمشدر . محراب اوزره اولان قبه کیری افلاکه سرچکمشدر . جمیع قباب هر دیارده صراحیجه بنا اولمشدر اما بو قبه سرآمد طوب کره ارض کبی مدور وجوفده اولقدر انواع فصوص مقوم محکوک ، کونا کون صدفکاری و اورخام عبرتمون معکوکار ایله معقود قلنمش ذی قیمت طاشلر واردرکه چشم بنی آدم خیردنیر . بو حقیر بو قدر کثرت سیاحتمده هر آناز بنایه امعان نظر ایله نظر ایتدیکمه بو دین سرحدنده قلعه استرعونک ایچ حصارنده کی قرل اما جامی قبه سی و برده بو قزوین جامی قبه سی آثار عجیبه وغریبه دندرلر . کویاکه :

رأینا جامع الدنيا جميعاً ولكن ما رأینا مثل هذا

بتی بونک حقنده دینلمشدر . شهر قزوینده دهانجه جامعلر دخی واردر ، اما جمله سنک آب روینی بو جامع پر انواردرکه آدم اوغلی انک وضع بناسی تعریفنده عاجز و قاصردر .

ستایش عمارت قلعه قزوین — بر واسع و محصولدار صحرا ده بی حائل ، شکل مرابعده سنک تراشیده ایله بنا ایدلمش بر قلعه حضر باشدر . بونی اولا اردشیر بابک بنا و صوکره غیاث الدین شاه تعمیر ایتمشدرکه بالاده توصیف اولنان جامع قربنده قلعه نك مشبک نام قپوسی اوزرنده بانیرلرینک اسملرله سنه لری تحریر اولمشدر بو قپونک خارجی مقابله سنده واقع عظیم مزارستان نیجه بیک علمای سلفک قبرینی محتویدر . باب بغداد دخی قلعه قپولرندندر ، براق مدرسسه تکیه و مکتبلری وار . چشمه لری وار ایسه ده اکثریسی دولابدن ات و اوکوزلر ایله صو چکرلر . سیدلرندن یساول آقا سیلی ، قولو خان سیلی ،

افخم حضرتلرینک قبر شریفنی ید عجمدن خلاص ایدوب ہمدان درکزیں
وبوقزوین شہرلرینہ نظر ایتیوب آستانہ سعادتہ کلدی. (۱۰۹۸) تاریخندہ
مراد خان جوار رحمتہ روان اولوب اول زماندنبری بوشہر قزوین دست
عجمدہ قالوب اولہ معمور و مزین اولمشدرکہ کویا شام جنت مشام و خاک پاک
مسک عنبر فام برشہر بنامدر .

شہر قزوین عراق عجمدہ و خاک پاک بغداددہ مشا بر متعظم خانلقدرکم
بومحمدہ خانی شاہ صفی قولی جیغالی علی خان ایدی . خاک ہر مزدن
صاحب کلام برخان بنام ایدیکہ امثالی نادر بولور . اون ایکی حاکی اولوب
قانون ایران زمین اوزرہ تخت حکومتندہ آنلردہ حاکمدر و حکم ایالتندہ
اوجیوز قرق بش کندعظیمہ مالکدر . ہربری برشہر بندرہ مانندکندلردر .
ملاسی ، مفتیسی ، تقیب الاشرافی واردر . جامع ومساجدی ایکیوز قدردر
بیت مناسب :

- خط کلسہ نولہ ابروی برتاب یرندہ مسجد بیقلیرسہ نولہ محراب یرندہ
مضمونی اوزرہ جامع ومسجدینک محرابلری یرندہ ایسہ جماعتک یرندہ
یلر اسر .

اولابای طمور جامع قدیمدر . حرمنده بر عین قنا جریان ایدوب اگر
جماعتی اولوب ابدست آلہلر بوقنادن تجدیدوضوء ایدرلر . (جامع شہرستان)
خلفای عباسیانندنالمقتدرباللہکدر . جامع ساوہخان — منارہسز برجامع روشندر .
محراب ومنبری غایت مصنعدر . (جامع دہک) — بوجامع شریفی عماریدہ
دہک قلعہسین بنا ایدن آل عباسدن (شیخ دہک) حضرتلری بنا ایتمشدر .
بوجامع برانواردہ برروحانیت مشاہددرکہ بشقہلرندہ کورولمامکدہدر . جملہ
زوارک وجودینہ رعشہ ویرر بر عبادتخانہ سیناندر . شیعیلر دخی بوجامعہ
معتدلرلر . (جامع مشک) بوجامع غایت عظیم اولوب شہر قزوینک اسکی
حصارینہ قریب بر جامع کیر عبرتتادر . قبلہ قپوسوی غایت عجیب بر باب
واجب السیر بردروازہدرکہ وصفندہ لسان قاصردر . روم وعجمدہ بوحقیر
بویلہ برباب کیر کارخور کورمدم . نیجہبیک علم ہندسنہ اوزرہ بنا کونا کون

ایمش . العهدة على الراوى . بعده بخت النصر « حمد خدا حضرت يحيى نك قانن قوم يهوددن آلام » ديه حضرت دانيالى ازاد ايدوب ايمان كتوروب بردير عظيمده دانيال نبى قاضى ايدر . حالا اهالى قزوین اول زعم اوزره درلر کم حضرت دانيال زيارتگاهى اولان قزوین شهرى کنارنده مدفون اولوب وشهر همدان مقام پیغمبران وارض مد سندر دیرلر . ارض مقدس اولسه بعید اولمیه . اما بوعبد کتر حضرت دانیالی آطنه شهرى قربنده شهر طرسوس قلعه سی ایچره بر آستانه بنای آل عباسیانده مدفون بیایم . حالا زیارتگاه ارباب دلاندر . مؤخرأ بخت النصر مرد اولوب (دیر دانیالی) ه کومولمشدر . هلا کو شهرى بغداده آل عباسیان اوزره المعتصم باللهه کیدرکن شهر قزوینی خراب ایلمشدر . صوکره شاه عراقدن اردشیر بابک عمار ایتدی . بعده ینه تیمور صاحب زور ۷۹۱ تاریخنده خراب ایدوب بغداده مالک اولمشدر . بعده ینه شاه عمادالدین شیرازی اولیه عمار ایتدیکم بخت النصرک بخت ورختن اونوتدیروب پای تخت شاهان عراق ایلدی . نهایت سلیمان خان (فتحناالعراق) تاریخنده سنه ۹۴۱ بغدادی فتح ایتدکه اهالی قزوین دخی فکر دورین ایلوب سلطان سلیمان خاکی پای سمندینه یوزلر سوروب مفتاح قلعه قزوینی تسلیم ایلدیلر . وایالت تحریر اولتوب میر میراناق ایلدیلر . (۹۹۲) تاریخنده عجم استیلا ایدوب صوکره لری ینه مراد ثالث عصرنده جغاله زاده سنان پاشایه مطیع اولدیلر . (۱۰۳۲) تاریخنده تکرار عجم استیلا ایدوب کیفمایشاه متصرف ایکن (۱۰۳۹) ده مراد خان رابع عصرنده خسرو پاشای دایر همدان ، درکزین ، حله ، باغ جنانی فتح ایدوب بو اهالی قزوین خاک پای خسرو شیر اصفه هدایالر کتوروب مطیع و منقاد اولدیلر . اوزرلر ینه آطنه پاشاسین نکههان قویوب بغداد اوزره کیدر . حکمت خدا بغدادک فتحی میسر اولیوب قلعه توقاده واروب صاحب فراش ایکن حافظ احمد پاشا خط شریفله خسرو پاشای جام خوابیده شهید ایدوب رومه کیدر . (۱۰۴۸) سالنده مراد خان رابع دست عجمدن بغداد بهشت آبادی فتح ایدوب امام اعظم وهام

متوجهاً آتله نوب صید وشکاره چیققدق که کوردیکمز وتماشای ایتدی کمز محللری بیان ایلم:

اولا شرق جانبده (طقوز اولام) نام آب زلالی آتله ایله عبور ایتدک. بونهر (دماوندی الوند)، کوه جم جنابدن نبعان ایله نهر دیالیهیه قاریشوب آندن شط العربیه ریزان اولور. آنی کچوب ینه شرقه کیدوب (شهر عرق حلون) واردق. بوشهرک بانسی آل عثماندن سلیمان خاندنر. مؤخرأ تیمور خراب ایتشدر. حالا خاک بغدادک حدودنده خاص آباداندنر. بورادن ینه شرق طرفه کیدرک قزوین شهر شهرینه کلدک.

اوصاف شهر قدیم قزوین — مورخان مدقق روم ونکته شناسان ذی المفهومک قوللری اوزره تاریخ حلکانده، تاریخ عوان عنوانده، تاریخ حططده؛ تقویم بلدانده بوشهرک عدد اسمن بیان ایتشدر. ابتدا اسمی قزویندر. اما ظرفای عجم قزوین دیرلر. نازکان پارس غزوین؛ تولکیان عجم قرمین، فصحای عرب بلده غازمین، قوم خراسان کند قارمین، لسان هندده (کان کا ظمین) دیرلر. لسان مغولیده قزمون دینور. خلاصه شهر عتیق اولدیغندن السنه مختلفه نک هر برنده بر نام یاد اولتقدده. ابتدا بانسی بقول مورخان عجم بعد الطوفان حضرت نوح علیه السلامدر. (نوح اینده) یعنی نهاوندی بنا ایتدیکی تحله اوغلو یافت بوشهری عمار ایدوب نامنه یافت دیمشدر که حالا لسان عبرانیده اسمی یافتدر. بخت النصر بو دیاردن طلوع ایدوب حضرت یحیی علیه السلامک قانن طلب ایچون بنی اسرائیل اوزره کیدوب شامی و بنی کنعان و شهر صفقی و شهر طبرستانی و شهر (زغره غبی)، شهر عسقلانی، ارض فلسطینی، شهر حاسانی جمله جمله خراب و بیان ایدوب نیجه کره یوز بیک یهود قانی دوکشدر. حضرت دانیالی ده شهر صفتده بولوب آنی ده قید و بند ایله اسیر ایلمشدر وتوکنمز و حسابنه قوللرک عقلی ایرمیه جک قدر کترلی مال غنائمه عودت ایدوب بوشهر قزوینه کمشدر. بو قدر مال غنائمه شهر قزوینی مقام یافت نبی در دیه اولقدر عمار ایتش که همدان در کزین شهر خلوان بوشهر قزوینک بر محله‌سی

مستور قصبه معموری وارد در . بازاری دخی معمور در . آندن جانب شرقه کیدرك دست پول قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه دست پول — بانسی معلوم دكلدر . اما لسان مغولیده دست پول چولاق آدمه دیرلر . خاك عراق عجمده بر خیابان واورمانستان اورته سنده و (نهر جناب) ساحلنده بر وادی كلستان ایچره واقع مشكل مدور سنك بنا بر سور رعناردر . خندقی ، بر دروازه سی ، نكرلری واردر . اما خانه لری طاردر . جم جناب خانلنی حكمنده كلنترلكدر . زیر قلعه ده بیک بشیوز خانه خانلی ، حماملی ، جامعلی ، چارشو و بازارلی واروش مزینی واردر . بو قلعه دست پولك ، قلعه جم جنابك دخی فاتحی (۹۹۴) تاریخنده جفاله اوغلی فتحیدر . بورادن شرقه کیدرك قصر شیرین نام محله كلدك .

ستایش نيك نام دارامین یعنی آثار بنای قصر شیرین — ابتدا بانسی اكاسره نوشیر وانیاندن ملك پرویزدر . بعده هارون الرشیدك دختر پاكیزه اختری شیرین نام بر بنت بنام بو محله بر قصر بنا ایتمكه اول کریمه صاحب كرمك اسمی ایله سما اولوب قصر شیرین دیرلر . یوقسه توارینخده اسم قدیمی قصر پرویز دیه یاد اولنقده در . حالا عراق عجمده بغداده قریب و جانب جنوبی چولستانده غربب قالمش بر قصر شیرین ایکن کاخ غرابدر . بوشهر زمان هارونده اول قدر معمور ایتمشکم باغ و باغچه لری بره نزل یره وارمش . حالا اثر بنالری ظاهر در . تیمور پرزور خراب و بیاب ایتمشدر . بوشهر قصر شیرین ایله همدان و شهر خلوان اوچی صاج ایانگی واقع اولمشدر . قصر شیرینك جانب شرقیسنده شهر قزوین قریبدر . اما کندیسبی غرببدر . حالا خراب اولمده در . ماتقدم بر حصار مستحکم و بر سد متین ایتمش که دوری کامل اون ایکی بیک آیدمدر . حالا اثر بنالری معلومدر . یکرمی یرده دروازه علامتاری وار .

بو محله بغداد والیسی مرتضی پاشا حضر تلرینك بغداددن (دجیلان) آریقنی تطهیر ایتمكه کیتدیکن استماع ایدوب بو قصر شیریندن شرق جانبه

دیه جمله اطاعت ایدوب نهایت ۱۰۳ سالده شهر درکزین دست عثمانی‌یه کیروب سردار معظم سهران خاتی یدی بیک عسکر اسلام ایله محافظه‌چی تعیین ایدوب کندیلری عزم بغداد بهشت آباد ایتدیلر . بورادن ینسه جانب شرقه کیدرک (پیلهور) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه پیلهور — بانئسی شهر زور حاکی قوم مغولدن پیلهور خاندنر . برپشته عالی اوزره مربع الشكل بر کوچک قلعه‌در ؛ اما بی حواله اولمغه‌غایت صعبدر . درکزین خاکنده داروغه‌لقدر . درت یوز قدر قلعه‌نگرلری وار ، کفایه مقداری جبه‌خانه‌سی ، طوبلری ، شرقه مکشوف بر دروازه‌سی واردر . بوقلعه بالا بغدادک شمالنده وقلعه جمجال یولی اوزره واقع اولبشدنر . آشاغیده بیک خانه‌لی ، جامع وحماملی واروشی واردر . بورادن جانب شرقه ایلرولیه‌رک دناور قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه دناور — بودخی خاک عراقده درکزین حکمنده بر پشته اوزره بادمی الشكل سنکین بنا بر قلعه رعنادر . آشاغیده بش یوز خانه‌لی ، جامع ، خان وحماملی ، بازارلی قصبه‌سی واردر . بودخی کلنترک حکمنده‌در . بوقلعه ایله بالاده‌کی پیلهور قلعه‌سی ۹۹۴ تاریخنده سلطان مراد ثالثک وزیرلی جغاله زاده سنان پاشا بر آنده ایکسینی فتح ایتشدنر . بورادن قبله‌یه کیدوب (جم جناب) قلعه‌سنه کلدک .

ستایش دیار کوه‌بات یعنی قلعه جم جناب — بانئسی اکاسره‌دن ملک پرویز جم جنابدر . آنک اسمیله مسما بر قلعه زیبا ومصنعدر . بونده اولان هندسه اوزره تصرفلر وخرده‌کارلقلر وکونا کون صنعت فروشلقلر ایدوب ایجاد علی‌الایجاد ایلمشلر . برپشته بست اوزره مسدس الشكل مهر سلیمانی اوزره طرح اولمش بر قلعه محبوبدر ، دائراً مدار جرمی اوچ بیک آدیمدر . درون قلعه‌ده اوچیوز خانه واردر و اوچیوز تولونکی نفراتی و جانب بغداده ناظر بر دروازه‌سی واردر . بشقه خانلقدر . ایکی بیک نکره واون ایکی حاکمه حاکدر . زیر دستنده یوز سکسان پاره کند ربطه‌لری واردر وذیل سوردده باغلی باغچلی آب روانلی ، جامع وخان وحماملی بیک قدر خاک ایله

شریفچون نیچلر دیشلربی چیقار دیرلر ایدی . نتیجه کلام اول کون یوم عاشوراده درگزین قضاسی خون انسان ایله رنگین اولوب لاله رنگ اولوردی . جمیع عاشقان و صادقانک داغلا اوزره داغ داغ اولدی و هر برینک سینه بازولرندن سرکون خونلر روان اولدی . بوهای و هو دن صکره جمله محبان و دوستان قانلربی روان ایدرک بر توحید سلطانی آتسدرکه جمله سی مست و حیران اولدی . بعدالتوحید میدان محبته دسته خانلر کلوب نیجه بیک صخون ممسک عاشورالر و طعاملر خوشک پلاومز عفر و زرده بریانلر کیتدیلر و جمله مخلوق خدا تناول ایتدیلر . شهیدان دشت کربلایه دعا ایتدیلر . بو صحراده اول کون نیجه بیک یرده عاشوره و سائر نعمت و نفعسالر تناول اولنوب بعدالعصر درگزین شهرینه کیتدیلر ، بودخی بوکونه بر مسیره ایدی که واجب السیردر .

تمه شهر درگزین — بوشهرک قاوونی دیار بکر و بکسازاری و بهتان قاوونلرندن دهالذید و آبدار و خوش خواردر ، غایت اوزون ایری اولور . تاریخ و فتوحات شهر درگزین — ۳۸ تاریخنده بعده محرة النبویه ، خلافت حضرت عمرده حضرت ساریه الجبل فتحیدر . صکره ۹۴۱ تاریخنده سلیمان خانک رستم پاشاسی فتحیدر . بعده ۹۵۵ تاریخنده مراد ثالث خانک سرداری جیغاله اوغلی سنان پاشا معرفتیه فتح ایدلمشدر . بعده معلوم اولدییی وجه اوزره زمانمزده ۱۰۳۹ تاریخنده مراد خان رابعک وزیری خسرو پاشا همدانی فتح ایتدکه بودرگزینی دخی محاصره ایدوب زیر قلعهده نصب خیام ایله اون کون مکک ایدوب صخرای درگزینک اطراف اربعه سننده اوادان کندلرنده و کوهلرنده کی غارلرندن نیجه بیک قاطر و دوه یوکی متاع فراوان و دوشیزه بنات و نسوان چیقاروب اردویه کتیردی . شهر واروشنک زیر زمین و طرقلرلرندن دیبا و شیب و زرباف و کمخا و خار اچیقاروب غزات موحدین مغتم اولورلردی . صحراده و طاغلرده اولان کند و قرانی احراق بالنار ایدوب ایرانیلره بو قدر خسران غدر و زیان اولدی که تعریفی ممکن دکل ، عجم بو حالی کوروب « امان امان ای غازیان سنان عثمانیان ! »

زوویلیری اوزون قولاقلی ، شترلب طوطاقلی ، ایاقلری طولاقلی ، کوزی سورملی ، ریش وشواریدن مبرا قبیح المنظر ، مستکره چهردی شیخ نامیلہ بردنام ہام رایکان اولتجہ جملہ پیر وجوان ایاغہ قالقوب سلام ویرہ یار . شیخ سلام آلوب کرسی یہ عروج ایدہ رک ابتدا بر فاتحہ بعدہ شاہہ و حضار جملہ دعا ایدوب شاعر فضولیؒ بغدادینک مقتل الحین نام تالیفی قرائت ایتکہ باشلادی . حادثہ کوفہ شہیدان دشت کربلا محلنہ کلدکدہ کیمدہ جان قالدی عسکر عجم ایچرہ برغر یو فریاد قویدی کہ کویا روز محشر ایدی . جملہ سی بر آغزدن ای یارغار شاہ حسین وای مجاہدان بدر وجین ، رفیقان جد الحسین دیو بکا ایدوب طور دیلر . کویا ہر بر لرخی صرء طوتاردی . بو اتنادہ بدی سکز یوز عدد قدر بر برلر الارندہ اوستورہ لر یلہ کز مکہ باشلادیلر . بر برلرک الارندہ شمع عسللر یا نمش و پنبلی قیتلار امادہ ایدی . بو کرہ جمیع حضار مجلس (کیمی سر برهنہ ، کیمی سینہ چاک) ، (کیمی زخمہ کشا کیمی دردناک) بیتنہ ماصدق دوشورک یاعلی ویا حسین دپہ وجده کلوب چشملری طاس پر خونہ دوندی وحاضر باش اولدیلر . خان : « ای اولیا آقام . عاق کورکہ نہ تماشا ایدہ سن » دیدکدہ حقیر اوتوروب تماشا یہ امادہ اولدم . شیخ کرسی اوزرہ مقتل الحینک شہیداک فصلنہ کلنچہ کرسینک اردندہ کی پردہ آچیلوب بر آدم بریشیل عماملی امام حسین اشکان وجودیلہ چیقار دقدہ جملہ خاق کوردیلر کہ صورت امام حسینک کردندن قنلر آقوب سر سعادت کی کردندن جدا دوروب بر صنعت ایلہ خون حسین فوارہ وار جریان ایدرک بوصورت حسین ایلہ اولاد وانساب حسین میدان محبتہ کلنچہ العظمۃ اللہ جملہ محب خاندان اهل بیت فریاد وفغان ایلہ « واه حسین شاہ حسین » دیوب سینہ و بازولری سلمانیلر طوتوب سلمانیلر دہ بازو سینہ لرینہ اوستورہ لر اوروب شرحہ ، شرحہ سینہ لرینی صیریم ، صیریم ایدوب عشق حسین ایچون قانلر روان ایدردی . بعض استاد سلمانیلر نیچہ بیک کسہ نک سرلرینہ عشق حسین ، دپہ فیلہ لر ایلہ طاغیر یاقاردی . نیچہ یوز آدم قاتن آقیمق ایچون حصرت رسالتک احد غزاسندہ شہید اولان دندان

قوت ایدینورلر . حتی بریکله سندن سکسان کیله آلورلر . زمان قدیمده برکند اصغر ایمش . یزدجرد شاه عمارندن صوکره (۷۴۰) تاریخنده بر آشاخی واروش عمار اولمشدر . خلقی علم اسطربلاب وحسابه مقیدار سطو تدبیر عالمردر . اماشیعی المذهبدرلر . بوشهرک بغچه لرنده اون کون عیش ونوش وذوق وصفالر ایلدک که هر دم عیسی اولوب هر مجلسهز مجلس حسین بیقرا اولدی . اما یاران باصفایه خفی اولیه که عیش وعشرت ایتدک دیدیکمزدن بر نقش غیر آکلاکه یه . بو حقیقیر بو آنه قدر عرب وعجمده ویدی سنه قرالارک پاتنته خطلریله بش اون خدمتکارم ایله فرنگستانده سیر و سیاحت ایتدیکم حالده نه او قرالار حضورنده ونه بو عجم خانلری پیشنده والله العظیم بر قطره عرق و شراب نوش ایتمامشدر . حمد خدا عالم صباو تمدنبرو جناب باری بویه یاری قیله رق سلیقمه جانب سیاحته دوشوب کشت و کذار جهان ایتمده ایم . همان خدای لم یزل صحت ویره . بودرکزین شهری ایچره سیرو وصفالر ایدرکن بیک التمش التی محرمنک اون التنجی کونی یوم عاشوراده دخی بولندیغمزدن درکزین خانی قداغملر ایتدیروب منادیلر ندا ایده رک طعام عاشورا جمعیتی اولدی .

در بیان روز نوروز عاشورا وخواندن مقتل الحسین (رضی الله عنه) — ماه مزبورک اونبرنجی کونی خان درکزین شهری خارچنده نیجه یوز چادرلر و سرپرده ناموسیه اواناغ زرتاقلر قوروب شهرک اعیان و کبارلری خیمه و بارکاهلریله مکک ایدنجه اوفضای هامون کونا کون چادرلره کویا لاله زار اولدیلر . شهرک آشبازلری دامن درمیان ایدوب عاشورا ونیجه کونا محسکالر پیشیرمهک باشلادیلر . بر طرفدن دخی خان دارات واحتشاماتیله سوز و تقارملر چالارق کلوب سرپرده سنده قرار ایتدکده جمله کبار کزین شهر درکزین خانک اوطاغنه قات اندرقات جمع اولوب سرپرده خان ایچره چتساجت زانو بزاتو اولوب اوتوردیلر ومقتل الحسین تلاوتن دکله مکک حاضرلندیلر . بعده میدان محبته چارپا ، صدفکاری برکرسی کتیروب پنچکاه قدمه برزردبان قوردولر . آندن سرپرده آردندن باشی زور

اوصاف قلعه درگزین — ایلك بانسی یزدجرد شاهر . بوکا «درگزین» دینه‌سی قلعه قپوسی کبی قبالو و محفوظ بریرده اولسندن نشأت ایتسه کرکدر . عراق عجمده درگزین بوغازینک جانب شرقیسنده همدان سحراسنه ناظر بروادیده برپشته بستی اوزره شکل شمسی ده کارگیر بر قلعه قویدر که هرسنک خاراسی طبل اصفهان و کوس بغداد قدر واردر . اما بوقلعه همدانند اصغر اولوب جرمی بش بیك آدمدر و جمله قرق بش قله دردر . جمله اوج عدد دروازه لری وار . همدان قپوسی ، بغداد قپوسی موصل وار . دائراً مادر اطرافنده خندقی و جامع لری واردر . خان ، حمام ، چارشو و پازاری طشره ده در . دروننده نه مقدار خانه ایدوکی معلوم دکدر . آجق حاکن درگزینی بیان ایده لم :

شاه طهماسب زماننده سلطانق ایمش . بعده سلطان مراده بغدادی ویرن شاه صفی همدان درگزین ، اردبیل ، قزوین کبی شهر لک دست عجمده قالدیغنه شکرانه اوله رق بوقلعه نك قدر و قیمتی بیلوب خالق ایدر . بغداددن مراد خانک امانیله چقان خلف خانک برادرینه شاه صفی درگزین خانانغی ویرمش . بر قیرچیل آدم ایدی . « اما والله ، بالله علی مرتضی حقیچون من سنی یم » دیه یمین ایدردی . اوچبیک عسکره مالکدر . بیك عدد قلعه نکری ، دیز چوکن اغاسی ، کلنتری ، داروغه ، منشیسی ، یساوول اغاسی ، قوروجی باشیسی ، قاضیسی ، خواجه انامی اشرف الشرفاسی واردر . قلعه سنده کوزل طوبیجاغیزلری و کف سایه مقداری جبه خانه‌سی واردر . اشکال و باط بیرون — جوانب اربعه‌سی قعر زمینه اینمش خندقلی بر واروش عظیمدر . کلنتر قیرچیغه اغانک نقلی اوزره یدی بیك خانه ، یدی جامع ، بش مدرسه ، اون مکتب ، یدی خان ، درت حمام ، یدی بیك چارباغ و بوستان ، التیوز دکان واردر . اما چارشوسنک تزیننه قهوه و بربر دکانرینک شیرینلکنه عشق اولسون . آب و هواسی لطیف ، بنچه و قصر مزینلرله آراسته بر شهر کزیندر . او جوزلق یر اولوب فرد آفریده خوبات و نباتاته محتاج دکدر . جمله خاخی دهقانی اولدقرلرندن کندی کنسیدلرینه زراعت ایدوب

مال غنایم لرخی الوب قلعه‌یه عمادیه حاکمک قرداشی زینل بکی محافظ تعیین ایدوب حاکم نصب ایتمه دن عزم بغداد ایتمشدرکه بوده انشاءالله محلمده تحریر اولنور .

زیارتگاه همدان — بوراده حضرت ساریه قنخندن برچوق صحابه کرام قبری واردر . (حضرت جعفر انصاری) ، (خلیل بن حسان شاعر) ، (ناصرالدین ابن ایوب شیخانی) ، (شهاب بن ذاننون المصری) و علمای عجمدن مصنفین و مؤلفیندن نیجه یوزبیک کسه لر مدفوندر . قنخی بری تحریر اولنه . چای کنارنده (۹۹۵) تاریخنده جقاله اوغلی جنکنده شهید اولان علی فقی پاشا ودلی درملی بک و صباحی پاشانک دخی مزارلری معلومدر . بورادن قالفه رقی ینه جانب قبله‌یه (۷) ساعت کیده رک (اوه) کزیننه کلدک . درکزین خاکنده اوچ بیک خانلی ، چارشولی متعدد جامع ، خان و حماملی ، شهر مشال برکندر و داروغه لقدر . خاخی و باغباندر . نعمت و میوه لری فراواندر . قبله‌یه کیده رک نیجه آبادان یرلری ایکی کونده کچوب (کرمان شاه) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه کرمانشاه — بونی شاه اسماعیل بنا ایلدیکندن آدینه (کرمانشاه) دیرلر . همدان خاکنده برواسع صحراده کریچ بنا برحصار رعنادر . شکل شمشیده بنا اولنوب ایکی دروازه‌یی ، بیک نکری وارو باشقه‌جه سلتانقدر . حالا شاه وزیر ی شیخ علی خان حکمنده اولوب و کلی سلتاندر . بوشهر اصلاً لورستان حدودنده شهر معظمدر و جمیع عمارتی ، باغ و بیغچه‌یی مزیندر . بورادن جانب شرقه (۹) ساعت کیدرک (درکزین بوغازی) نی کچدک . اللهم عافا ایکی طرفی تنک و طار یالچین قایالی برکوهساردر که میلی مناره قدر وار . قیالزنده عقاب ، شاهین ، زغنوس ، بلبان ، کرکنس قوشلری طوتمشدر . بوقیالرده اویله غار قدیم و کهمف عظیملر واردر که گویا قلعه وان مغاره لریدر . حتی ۱۰۳۹ تاریخنده سردار معظم خسرو پاشا بو محلدن مرور ایدرکن مذکور مغاره لره نیجه بیک دشمنلر متحصن اولوب بوراده غزات مسالمینه بیوجک رخنلر ویرمشلدر . بورادن ده ایلری کیده رک (درکزین) شهرینه کلدک .

مبارکده بغداد عراقہ دخی مالک اولدیلر . چونکہ ۱۰۳۳ تاریخندہ سلطان مراد خان رابع جلوس ایدوب ۱۰۳۵ تاریخندہ بغداد اوزره حافظ احمد پاشایی سردار معظم ایتمکله یدی آی بغدادی محاصره ایدوب شاه عجم امداد بغدادہ کلنجہ حافظ احمد پاشا بغداد ایله شاه عجم عسکری اراسندہ اولوب ذخیره دخی قالمیہرق بالضروره جملہ عسکر اسلام یکدل ویکجهت اولوب شاه عسکری اوزره یورودیلر . امانہ شاه بونلرہ کلدی ، نہ عثمانلی آنلرہ واردی . آخربنہ متریسلرہ کیردیلرکہ درون بغداددن عجم متریبی باصمہیہ کیردیلر . عثمانلی شاه وقلعہ بغداد ایله جنک ایتمدن و ذخیره قلتندن وشدت حاردن ، جبه خانہ سزلکدن بی تاب وتوان قلوب بومنوال اوزره کامل طقوز آی بغدادی محاصره ایتدیلر . نیجه بیگ آلام وشداند چکدیلر . آخر الامر شاه دخی صلحہ رغبت ایدوب طرفیندن ایلیچیلر واروب کلوب باصلح جملہ عساکر عثمانیہ دیار بکرہ کلدی . حافظ احمد پاشاخائب و خاسر و بی فتح کلدکده مہردن معزول اولوب دفعہ ثانیہ ۱۰۳۶ تاریخندہ خلیل پاشا صدراعظم اولدی . دیشان حسین پاشا آبازہ پاشا اوزره سردار اولوب آبازہ پاشا حسین پاشایی ایله شہید ایتدی . بعدہ خسرو پاشا ۱۰۳۸ تاریخندہ آبازہ اوزره سردار اولہرق آبازہ دن ارضرومی و عجمدن آخصقہ وقرصی فتح ایدوب ہمدان ودرکزین ، نہاوند و بغداد خانلرینہ « حاضر باش اولک » دییہ کوندروب آبازہ پاشایی قید و بند ایله سلطان مرادہ کتیروب مراد خان آبازہ پاشایی آزاد ایدوب بوسنہ سرحدینی احسان ایتدی . بعدہ ۱۰۳۹ تاریخندہ وزیر اعظم خسرو پاشا اول بہارده بغداد اوزره سردار معظم اولوب قطع منازل ایدوب دیار بکرہ ، آندن بکرمی منزلدہ موصلہ واصل اولوب شط العرب نہرینک دریا کبی اولدیغنی کورنجہ بو قدر دریا مثال عسکر اسلام ایله ہبایرہ مکک ایتک اولماز دییہ موصلہ التندن عسکر ایله ہرجانبہ آقینلر فرمان ایدوب برچوق غسایملہ مغتم اولوب ایکنجی کونندہ ہمدانہ کلوب شہرینی ، اطراف واکنافی غارت و خسارت ایتدیردی . قاعدہ متحصن اولان عجملر امانہ دوشوب قلعہ نک مفتاحلرینی خسرو پاشایہ تسلیم ایدوب نیجه یوز بیگ

استالتلر و یروب وزیر ی پایه سندن ایدوب باشنه ابلاق شاهی و کمرینه بر مرصع شمشیر شاهی بند قیلوب و قورقماز خانی و بر قاج دلاور سلطانلری قورق بیگ قدر کزیده عسکرلره باش بوغ ایدوب عسکر اسلام اوزره کوندروب شهر همدان قربنده کوه بلندلرایچره جیوش بدمعاش کمن کاهلرده خاموش باش اولوب یانارلر، عسکر اسلام ایسه زیر همدانده مکث و آرام ورکز خیام ایدوب اوته اوتلوغه کیدن خداماندن نیجه کسهلر کر قنار قیدبلا اولورلر. همان سردار سنان پاشا سنانی دسته آلوب نیجه بکلری و بکلر بکلری جانب اربعه یه قراووللر و چرخه لر تعیین ایدوب (علی قتی) نام برپاشای دلیری چرخه جی تعیین ایدوب حالبوکه نجم بوایکی دلیرک اوستنه دوشوب جنک قیزیشوب ایکسی ده شهید اولوب بری طرفده همان عسکر اسلام نجم اوزره الله الله دیه رک هجوم ایدنجه مقدمات کینکاهلرده بنهان اولان عجملر دخی بوچه لر دن چیقوب «شاه شاه» دیه رک همدان سحر اسنده دریا مثال ایکی عسکر بی پایان بری برلینه قاریلوب، قاتیلوب بر جنک اولدی که یدی ساعتده قانلر نهر کبی جریان ایدر. کوررلر که نهاوند طرفندن یشیل علملر ایله بر عسکر کلوب آل عثمان عسکری ایچره کیرلریدی. عسکر دن بری: «سلطانم سز نه سز، نه کونه عسکرلر سز که سزده اصلا کلمات یوقدر. آتلی کزده یوقدر» دیدکده اول جن: «بزنه اوند غزاسنده شهید اولان ارواح کزیتز» دیر. همان عسکر اسلام بر هجوم دخی ایدوب آج قورد کبی عجم عسکرینه کیروب آن ساعتده قورق بیگ کزیده سوار عجمک باشلرینی تنلرندن طراش ایدوب سردارلری اولان قورقماز خانی قید و بند ایله حضور سرداره کتیر لرلر. اما شاه و یردی خان کهره وانه فرار ایدر. بقیه السیف اولانلر کوه بلندلره کیدرلر. حمد خدا بوغزای عید اضحی کونی اولغله قربان قانلری یرینه عجم قانی جریان ایدوب منصور و مظفر قلعه همدان التنه کلنجه اهالی همدان: «امان، امان ای کزیده آل عثمان» دیو قلعه نیک مفتاحلرینی جغاله اوغلی سنان پاشایه باصلح تسلیم ایدوب قلعه همدان ایالت عثمانی اولدی. بعده مصطفی خان خلافتی زماننده شاه عجم همدان و درکزین و قومله یه استیلا ایدوب متصرف ایکن اول سنه

کوه بیستون طاغیدر . بوهمدانده سائر شهر اهایسینک دخی باغلیری بولنور . انسان باغلیرینه کیرسه حیران اولور . جمله درختلری وقصر خور نقی هندسه اوزره طرح اولمشدر .

کلیات شهر انکیز همدان — خاک عراق تجمده اولوب بلده جیلدن عد اولنور . یعنی کوردستان طاغلرینک جانب شرقیسند و واقع شهر لردندر . شهر قم قدیم همدان شهرینک جانب شرقیده در . بینهما بش مرحله یردرکه تقریباً یکرمی درت بیک آدیمدر . قصر اللصوص ، غزوینی شهرلری ایله بوهمدان اوچی برلرینه قریب اولوب ساج ایانغی کچی واقع اولمشدر . خاک پاکلری بری برینه مشا اولوب ارالرنده غیری شهر یوقدر . بوشهرک حائلنده (کوه الوند) یابلاغی وارددرکه عرب وعجم ورومده مشهور اولوب اینچنده نیجه یوز بیک بهائمله اکراد وظائفه ترکانیه یابالاله نیرلر . حتی شعری اکراد :

الوند	مالوندا	پاداش	ویارغارما
یکجام	بده این باده را	فرزند	کوه الوندا

دیمشلردر .

نواحیسنده وکوه الوندده وغیری پشتلرده قلعه مشال غار عظیملر وارددرکه هربار همدانه برباغی کاسه جمله اهالی بوکھفلرده امان بولورلر . بورادن ظالم علی صحراسی بر مرحله یردر .

همدان شهرینک قدیم فتحاری — بعدالهیچره ۲۸ نجی سنده حضرت عمر خلافتنده دائره استیلای اسلامه کیروب نهایت سنه ۳۴۴ تاریخنده هارون الرشید فتح ایتمشدر . خلاصه کلام نیجه بیک درد وبلادن کیری قالمشدر . آخر ۹۴۰ تاریخنده سلیمان خان عصرنده قوچه ابراهیم پاشا امان ایله فتح ایدوب مفتاحلرینی سلیمان خانه ایصال ایلیوب ایالت همدان عثمانلی میرمیرانغی اولدی . ینه شاه عجم استیلای ایدوب مراد خان ثالث وزیراسندن چیغاله اوغلی سنان پاشا بغداد بهشت آباددن دریا مثال عسکر ایله همدان اوزره کلیرکن شاه عباس اول خبر آلوب کوردستان حاکمی شاه یردی خان شاهه هنوز قول اولوب شاهدن تاج کیمش ایدی . شاه عباس شاه یردی خانه

آدملری وار شیعی ، رافضی ، معتزلی مذهبنده آدملری اولدیغی کبی ایچلرنده غایت پنهان وقت کچیرر سنیلری واردر .

شهر هواسی برودت اوزره در . فقط غایت موافق صحت اولوب پیر وجوانی شحم و لحم صاحبی اولورلر . شهرک جمیع عیون جاریه سی غریبسنده بولنان کوه الوند سر بلنددن کله رک عمارتلرینه تقسیم اولنور . طقوز بیک التمش عدد صو قویولری وار اولدیغی اهل بلدی نقل ایتدیله . بو قدر قویو بولنه سنک اصل وسببی اولدر که حین محاصره ده جمله متاع و اهل و عیال لرله بوزیر زمینلره کیروب متحصن اوله رق باغی طاعی و طاعیلرله جنک وجداللا ایدرلر .

شهرنده یدی عدی کنیسه [کلیسا] لری واردر . از جمله نوشروانک (بهتک دیری) غایت مکلفندر ، بورالده روم ، فرنک و قبطنی یوقدر ؛ اما یهودیسی چوقدر ، همدان جهودی مشهوردر .

حبوبات و محصولات — اون درلو بغدادی واردر . غایت دانه دار و براق خنطه در . کونا کون جوداندر . سمندر ولوبیه سی ، پرنجی و فولی واردر . نباتات و گیاهی فراواندر .

ما کولات مشمرات و مشروباتی — اکمکی شیخ صفی بطلمانی ایله بر (قضبکیه) کلیردیرلر . بر بطلمان ایکی یوز التمش درهم اولغله برا کمکی ایکی اوقه کلش اولور . فقط نانی براز سیاه جهره در . باغلی فراوان اولغله قرق درلو الماسی ، آلوی مشمشی ، آلوی بخاراسی ، کیلان آرمودی مشهوردر . اوزومی تلخجه اولور . ناری ، لیون و تورونجی ، انجیری اولور ایسه ده اوقدر ممدوح دکلدر . کوه الوند شربتی مشهوردر . اما باده سی یوقدر . پرنج بوزه سی کوزل اولور .

شهرده اوچ برده عمارتی واردر که جمله آینه و روندکان مسافرینه کشکک و هریسه سی و خشک پلاوی مبدولدر . از جمله شاه جهان عمارتی ، شاه خدابنده عمارتی معمور عمارتلدر .

باغلی وحدایقی — جمله قرق التی بیک باغی وار . جانب غریبسی .

فرسدر . فصاحت و بلاغت اوزره کلام عربیده ماهرلردر . حتی همدان
حقنوده بوشمر دینامشدر :

بلدا تول فی فضل وصفه وصفاته لاخیر فیہ لانہ اقبیح البلدان
صیانہ فی القبح مثل شیوخہ وشیوخہ فی العقل کالصیان

ستایش قباہی اہالی — ارککاری آلاجه قلمکاری چیت کیوب
باشلرنده الاجه سربند و قلاقلی تاج و ایاقلرنده کچه چاقشر ویشیل طون
و آلاجه جامه ویشیل ، جنکاری ، طورونجی پابوج کیرلر . قادینلری التون ،
کوموش عراقیه و دیبا تقیه کیوب یوزلرینه حریر بر قلملری و اوزرلرنده
بیاض لکفوری و ہرام پوری مثال بر چارشاف و غرارلر بورینورلر .
و اویلهجه شہراہلرده رفتار ایدرلر .

ارککلرینک اسملری — قرهخان ، قرهجان ، قرهقول خان ، قرہبرہ ،
سیف الدین ، شمسی ، خرم قای ، صونقور قای ، شاہ لونداقای ، کیجہباہی ،
الونداقایی .

قادینلرینک اسملری — مرجہ خانم ، ہنکونہ خانم ، شادباد خانم ، مرجبا
خانم ، سوندک خانم ، کل بان ، ازله ، تنزیلہ ، کل چہرہ ، ملک روح ،
جان دلان ، شاہ بان کبی .

کولہلری — کولہلری اکثریا کورجیدر قولی ، یشار ، کندی بال ،
شاہبندہ ، خدا بندہ ، کل کیت ، چاراپار ، التلی ، پرویز ، بہرہ ماز ، یارعلی ،
قولی کلندر ، صیامی کبی .

جاریہلری کورجی و کیلانندن کلش روسلردر : شلغہ ، ہلہجہ ، کلہجہ ،
ہنسہ ، سوادیہ ، مہریہ ، تابندہ ، کل چین ، مہچین ، کندسہ ، امتہ کبی .

لسانلری — تورکمن لسانی اوزرہ سویلہ شیرلر : « ہارزہ ایدک ، پس
من نیلرم ، من دیلہدیکم ایدر من . ہزیتسہ من یمنلری کوزلجہ شاہ باسجوبہ
وعنی مرضی حقیچون و دووازده اماملر ارواحیچون » دیرلر . کوردجہ
وارمنیجہ دخی بیلرلر .

رنک رولری — جملہ خاقلی اسمر اللون و کندم کون و قدبالا و توانا

قپوسی طرفنده (شاهرخ) تکیه‌سی مشهوردر . یوزاللی قدر چشمه‌سی وار . فقط عثمانلیدن فرهاد پاشا چشمه‌سی وعلی اسن چشمه‌سی مشهور و مصنع بنالدر . صولری کوه الوندن کلیر . شهر ایچره چارشی وبازارده سیلخانلری چوقدر وتموزده یخپاره‌لی آب زلالری واردر .

جمله سکنز بیک عدد تحتانی ، فوقانی کارگیر بناخانلری وار . اما خدا ویردی خان سرایی ، حمزه سلطان ، پیر بوداق ، سلطان ، ام شاه خان سزایلری اک مشهورلریدر . جمله‌سی خاک پاك ايله مستوردر . اوچ یرده کارگیر بنا مهمانسرای رعناسی وار . جمله‌سنک مکلفی (فرهاد پاشا کاربانسرای) ايله لوند خان مهمانخانه‌سیدر . بو شهرده اصلا قورشونلی اثار بنا یوقدر . اون بر عدد خانی وار . جمله‌سنده هند ، سند ، روم ، عرب ، عجم بازرکانلری ساکن انواع اموال واقشه فراواندر . قپولری پولاد نخشوایننددر . چارشیمی — ایکی بیک دکانجه‌لی بر بازار شاهیمی اولوب غایت پاک ومعمور ومزیندر . اما حلب ، شام ، بروسه دکانلری کبی کارگیر بنا دکلدر . شاه راهلری اوزرندن خشب ايله مستورلدر . یدی عدد حامی وار ؛ ایکی یوز قدر اعیان سرایی حاملری واریمش .

مشرف اولدیغمز اعیان و اشرفی : هبا اوغلی ، قشار اوغلی ، کنج علی ، مهمان قولی ، پیریار ، شاخ بوداغ میرالکلام وفارسیده نکته‌دان آدملردر . طیب وجراحلری — جان قولی خان شیرازی ، یارعلی بدخشانی ، خواجه اتی ترمیزی ، خوی حسن میمندی ، جناروت همدانی کبی طیب حاذقلردر . بوشهرده جراح فلان یوقدر . حتی بر غلام آندن تکرلتوب سهل مجروح اولنجه بر جراح کوچ ايله بولندی . اوده عمادیله بر آدم ایدی .

مشایخندن منلا بر زنجی ، منلا خرامی ، شیخ سرخی بیدی کنخ عزلندن منزوی وغیری دیارک آدملریدر .

مصنفین وشعرامی — همدانک حدوحصری یوقدر ؛ چونکه دیار

فلك شيدا دل پولاد دارد بسی لیلی و محنون یاد دارد
 زکوه بی ستون هر کل که روید ذفیر زخمه فرهاد دارد

بورادن جانب قبله به میال بر سخرای آبادان ایجره معمور کندلری کذر
 ایدره ک (همدان) شهر شهرینه کلدک

اوصاف شهر همدان — مورخان عجم و هندوستان خصوصا صاحب
 تاریخ ینوان تحریری اوزره بوشهرک ایله بانیسی چشید ابن شداد در که کوه
 بی ستونده برکنج عظیم بولوب اومال ایله بوشهر همدانی بنا ایتشدر . خاک
 عراق عجمده بر سخرای عظیمده واقع اولمش بیوک شهر در . میقدیسی
 تاریخنده بوشهره مرد جواز دیور . لسان مغولیده بوکا (قالجاق) شهری
 دیرلر . لسان یونانیده (دارینه) دیرلر . زیرا دارا شهرینک بر تختگاهی دخی
 بوهمدان ایدی . کوردلر (هم اودان) دیرلر صولو شهر دیمکدر . فقط فارسیسی
 همداندر . قلعه سنک جرمی کامل درت بیک آدیم وشکل مثلیدر . یتمش قلعه
 اولوب هر برطاتی حمام قبه‌سی وفیل محمودی کووده‌سی قدر واردر . اطرافنده
 خندقی وار ایسه‌ده عمیق دکلدر . زیرا دیواری اولقدر عالی اولیوب
 اکلیدر . دروازه قم ، دروازه بی ستون ، دروازه درکزین ، دروازه بغداد
 نامیله درت قهوسی وار . قلعه‌ده ایکی بیک قدر حجره صغیره لر اولوب حمام ،
 جامع ، خان ، دکانلری واردر . کفایه مقداری جبخانه وسرامد طویلیری ،
 بیک قدر قلعه نکری وار . ایالتی بشیوز پاره کند آباداندن عبارتدر . خاک
 عراقده اتمهای سرحد اولوب بشقه جه خالقدر . خانی (جان آبی) ،
 خاندنر که اوچ بیک کزیده بر سلاح دیزچوکن ، چیک بیان ، چورک چکان ،
 طونلق کیان تولونکیلری وار . اوچ بیک قدر اسب سوار جنگاور ودلاور
 عسکره مالکدر . ملاسی ، خوجه انامی ، سید السیاداتی ، دیزچوکن اغاسی
 یساوول اغاسی کلنتر ، منشی ، دارواسی ، شهبندر اغاسی واردر . جامعلری ،
 طفوز قدر حجره لری معطل مدرسه لری ، قرق عدد مکتب صیبانی وار .
 خرم آباد ، شاه جهان کنج یار ، هاوران مشهورلریدر . اونبر عدد تکیه لری
 وار . باغتر ایچینده پنچ باز ، امام اتی ، عرب جباری تکیه لری ، بغداد

قلعه ده یوز الی خانه بی ستون سلتاننک بر عالی سرائی و مراد خان ثالث جامعی و انبارلری چاه غیادن نشان ویرر بر قویوسی واردر . سلتاننک بیک نکری اولوب سائر عمارتی اشاغی درده در . قلعه ده حالا جفاله زاده نك قویدینی طویلر وار . اشاغی واروشی کوه بی ستون دامننده اطرافی سورسز ، خلقی اکراددن حضورسز اوچ بیک خانلی شهردر . شهر اهلیری چارشو و بازار ی غایت پاکدر . زیرابی ستون دامننده اولغله اوچیزدن زیاده بیکازلری آریق آریق بوشهر ایچر آقارلر . حبوبات و نباتات فراوان اما میوه سی اندکدر .

ستایش کوه بی ستون عبرتمون — بوطاغ اوقدر عالی دکدر . اما عبرتتا اولدیفی جهته مشهور افاقدر . عاد و یا تمود قومی بوکوهک آلتی کسمشدر . آلتنه نیجه بیک عسکر دواباتیله کیرسه یرم طار دیمز . ایچروسنده حوض عظیملر وقاعه قدیملر و نیجه کونا و حوس و طیور اشیانلری واردر . آدم برکره بوکوه آلتنده (هو) دیسه طاغلر رعده کبی ایکله یوب کورلر ؛ انسانک زهره سی چاک اولور . بوغازک ایچی کویا بر صحرادر . اوزرینه اوکوه بلند سایبان اولمشدر . بوکوه پرشکوه دیرکسز طور دیغندن کوه بی ستون دیرلر . بعضیلر فرهاد دلدی دیه فکر غلط ایدرلر ؛ اما که مقدر بشر دکدر . بو حقیقک عقل قصیرجه اظهار صنعت و قولرینه اعلام قدرت طوفان نوحده تأثیر امواج دریا ایله بوکوهک ترابی صحرای همدانه چکدیروب قیانک آلتی بوش براقشدرکه کورنلر انکشت بردهن حیرت اوله . اما ذروه اعلاسی بیوک بریایلاقدر . بونده کی گلستانلی آب روانلر ایچره بیکلرجه الوان ماهیلر وار . اسکی بغداد خلیفه لرینک و بیاب آثار بنالری و مقصوره لری نمایاندر . کورد ، ترکمن اوشاری ، یقامان ترکانلری اوزرنده یابلانیرلر و نیجه کره یوز بیک عدد حیوانلریله التی آی صفالر ایدوب وقت شتاده (دومدومو) (دنبولی) ، (سهند) ، (رومیه) ، (سلماس) صحرالزنده اکلنیرلر . بوکوه بی ستون حقنده شو قطعه بی سوبلمشدر .

اوصاف قلعه سرخ پید — بانیسی هارون الرشیدك (قزل اوغلان) نام برندییم بنامنك بناسیدر . لسان عجمده (سزخ پید قلعه‌سی) « قزل سوکودلی قلعه‌سی » دیرلر . نهاوند خاک‌کنده بر سوکودلی طاغیر و اوزلر ایچره بر پشته عالی اوزره چار گوشه بر قلعه شیریندر ؛ اما کوچوکدر . جانب شمالنده نهاونده مفتوح بر قوسوی وار . ایچنه داخل اولمادم ، اشاغیده سلتاننك باغنده مهمان اولوب بر یر زال ایرانی سلطانی وار ، یوز قرق یاشنده در دیدیلر . بیک عسکره مالکدر . قاضی وکلنتری اون ایکی حاکمی واردرکه قانون شاه ایران زمین اوزره اجرای حکم و حکومت ایدرلر . اشاغی رباطی باغسز ، باغچه‌سز ، آب روانلی ، اوچ بیک خانلی آبادان قلعه بهارستارندر . بوده عراق عجمدن عد اولنور اما خاک شهرزور ایله مشادر . بو شهرک هر عمارتی موجوددر . بوقلعه‌یی دخی جغاله‌زاده فتح ایدوب (سر پید) نامنده برسنجاق ایدرک عقره‌لی علی بکه احسان ایدوب بعده عجم بوقلعه‌یه استیلا ایدرکن علی بک شهید اولوب شهراه اوزره قبری ظاهردر . بوقلعه‌دن قالقوب مناسب رفیقلمز اولمغله سرسریانه گاه شماله و گاه جنوبه ، شرقه ، قبله‌یه کیده‌رک و جناب حقک نیجه یوز بیک کونه صنع وعظمتی مشاهده ایدرک کیدوب بعده ینه قبله‌یه کیدرک (کوه‌بی ستون) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف سوورکلکون یعنی قلعه کوه‌بی ستون — بوقلعه‌یی ابتدا مجدداً ۹۹۹ سنه‌سنده سلطان مراد وزیری سردار معظم جغاله اوغلی سنان پاشا بغداد ایله همدان ودرکزین ایله نهاوند آره‌سی تبریزه وارنجیه قدر امن وامان اولسون ایچون بوقلعه‌بی ستونی کوه‌بی ستون دامننده بر پشته عالی اوزره سنک تراشیده ایله بر قلعه انشا ایتمشدرکه بوسرحدلرده اوله قلعه یوقدر . حتی بعض دون همتلر عثمانلی قلعه یایاماز دیرلر یوزلری قاره اولسون . حالا بوقلعه‌بی ستون واجب السیر عبرتمون بر قلعه کلکوندرکه جمله در و دیواری سرخ کون سنک خارادندر . جرمی اوچ بیک آدیمر . یالچین پشته اوزرنده اولمغله اطرافنده خندق یوقدر . جانب شماله مکشوف بر قوسوی واردرکه زیار عجمده اوله بولاد دروازه قوی کورمدم . درون

دیه اهالیسی کسب مفاخرت ایدر لر . حقا که کلاملرنده دروغ یوقدر .
خلقی اهل هوا اولوب اعتدال اوزره کچنیر لر .

بوشهر یوز اللی پاره قرا ایله مزین برایتدر که هر برکندی شهر مثال
جامعلی و خانلی و حاملی چارشی و بازار ایدر . بوشهرک بیروننده بر باغ کنارنده
برچمنزار و لاله زار یرده چار گوشه بر حجر مرمرده استاد ساف مرمر بر
صراحی شکلنده بر برداق تصویر ایله مش ! حقا که بر اثر بهیندر .

بورادن ینه جانب جنوبه کیده رک (سیدلر) کندیته کلدک . بوکندک
جمله خلقی سادات سینلردر . ینه جانب جنوبه جغاله اوغلی یوایله کیدوب
(حضرت سعد وقاص) کندیته کلدک . نهاوند خاکنده بیک خانه شهر مثال
جامع و خان و حمام و چارشوی شاهیلی برکندار مدر . نهاوند جنکنده حضرت
سعد وقاص کندی اولا دشمن اوقیله مجروح اولوب بوکندده صحت بولنجه
ساکن اولوب ، عمار اوله ، دیه دعا ایتشدر . حالا مقام سعد وقاص اولو ،
پرستانه در . برقاج سنی تکیه نشینلری وار ، اما کندولری نیجه یرلرده مدفون
اولدیغنی ایشتمشزدر : مدینه منوره بقیعه ، مصر اسکندریه سی قلعه سنک
باب اخضری داخنده ، شامه قریب جسر یعقوب ایله جب یوسف اراسنده
عظیم آستانه لرینی زیارت ایتشز . بورادن دخی عبور ایدرک (کنکور)
قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه کنکور — بانسی نوشرواندر . نهاوند خاکنده داروغه لقدر .
قلعه سی برپشته اوزره شکل شخصی ده ، سنک بنا رعنا بر حصاردر ؛ اما
جرمی معلوم دکدر . اشاعیده بیک خانلی بر واروشی وار . جامع ، خان ،
حمام و بازاری و باغلری واردر . اکثر یا خلقی شهر زور اکر ایدر
و شیعیلریدر . بورادن نهاوند ساعتله برمرحله در . بوقعه یی ۹۹۵ سنه سنده
جغاله اوغلی فتح ایدوب بعد ینه عجم استیلا ایتشدر ، حالا ینه دست
عجمده در .

دامن کوه بیستونده شاه جسرینی عبور ایدوب آندن جانب قبله یه
میال کیدرک (سرخ پید) قلعه سنه کلدک .

باب عراقده ہارون الرشید بناسی اولدیغنی بیلدیرر تاریخ واردر . باب اردبیل . شماله ناظر ، باب همدان و باب سهند غربه ناظردر . بورباط عظیم اون اوج بیگ آدیم محیطنده اولوب ایچنده یتیش محراب ، یدی مدرسه ، اتی تکیه ، قرق مکتب ، قرق چشمه ، درون شهرده یکریمی سبیل ، یتیش سرای خاندان ، یدی کاربانسرای واردر . بیگ دکانچہلی برچارشوی شاهسی وار . اما بدستانی یوق . آب وهواسی لطیف ایسهده دیارینک زمینی مرتفع اولغله برودت اوزره در . صولری کوه الوندن کله رکه شهرک باغ وبغچہسی ومشبک بوستانلرینی میوهسی فراواندر . اوزومی ، الماسی ، دانه دارکلناری ، آرمودی ممدوح عالمدر . حبوباتندن کندمی ، جوی ولو بیہسی (بوکر بیجہ) بنہ وسائر نباتی ممدوحدر . خاکی کورد وشعیلدر . اشراف واعیانی ، جراح ، وصادق طیبانی فراواندر . شاعران ومصنفینی چوقدر . اختلاط ایتدیگمز یاران بافصادن کنج اورلو ، علی یار ، حسن میمندی ، خداداد کندمی ، شہراب افندی ، شہباز آقا ، تولکی بای میرکلام ادملر ایدیلر . جملہ خاکی قلمکاری چیت (بسمہ) لکفوری الوان بزرا ایله ذولشلی قفتانلر کیوب کبودی ، زردوا کورکلر کیرلر . قادیئلری همه سیم وزر تاج کیرلر . یوزلری نقابلی بیاض ازارلی پابلری آسمانی یشیل چیزمہلی درلر . قادیئلرینک آدلری بوکونہ در . کل دمیدہ ، کل دمدم ، کل اندام ، کلچین ، کل شاخ ، کل بوی ، عطرشاه ، نومہخان ، نومیکہ خان ، ہماخان ، النجہخان ، کل رخ ، پری پیکر . کولہ لرینک اسملری بوکونہ در — ترمذ ، جانبولاد ، های های ، وای وای ، های قولی ، وای قولی ، قرجیفا ، حرم ، کندیرلی ، قرہ قای ، بای اولان ، سندہ کی ، سوندل غلام شاد ، شادی .

آزادلی وجوارینک اسملری بویلہ در — جکہ جان ، جدارلی ، صنیقہ ، سنبلہ ، قدنہ ، خناسہ ، سنہ ، یمامہ ، پیمانہ ، کندیدہ ، خرمنہ ، سراہ بان ، سروقد ، درخشان ، شہناز ، جان جہان .

جلہ یدی حمای وار (پیر بوداق خان حمای) ، (سنان پاشا حمای) ، (منشی آقای حمای) مشہوریدر . یوز اتوز قدر خاندان حماملری واردر :

واسطه سیله رومیه کولنه منصب اولور . محصولاتندن قزل کندمی . آریه سی پنبه سی ممدوحدر . اوزومی عقره کوردلرندن کلیر . سهندک شمالنده مراغا شهری طورانچی اوچ منزدر . سهند ، شهرزور ، عمادیه مساج ایانی کچی واقع اولمشلردر . آره لری اوچ مرحله ک یردر .

بورادن حرکتله نهاوند قلعه مشهوره سنه کلدک .

اوصاف قلعه نهاوند — بوکا عجم نازکاری (نهر اوند) دیرلر . لسان مغولیده ساره سوری یعنی ساریه قلعه سی دیرلر . بوشهری کیومرث نوشیروان وحضرت عمر خلافتده سردار (ساریه) رضی الله تعالی عنهما ، هارون الرشید ، شاه غیاث الدین صیره سیله معمور ایشلردر . نیجه انتقالاته اوغرایوب نهایت هلاکو ، تیمور پرزور ، سلیمان خان عصرنده سردار ابراهیم پاشا ، مرادخان ثالث عصرنده جغاله اوغلو ، عثمان خان ثانی عصرنده خلیل پاشا مراد خان رابع عصرنده خسرو پاشا کیلر . بونه اوند قلعه وشهرینی خراب وییاب ایشلردر . عراق عجم حاکنده شهر همدانک جانب جنوبنده برکوه بلند اوزره زمینی مهابت وصلابتلو شمال طرفدن نمایشلو پای تخت شاهان قدیم برشهر عظیمدر . قلعه سی برپشته عالی اوزره سرآمد برحصار عبرت نکیندر . دائراً مادار جرمی طقوزبیک خطوه در . اطرافده خندق وار ایسه ده واسع دکل ؛ طاردر . درون قلعه ده بیک مقداری باغ وبنجه سزخانلر وار . درت جامعی وار . خلیفه عمر جامعی ، ساریه جامعی ، هارون الرشید جامعی مشهور لیردر . یوز الی برج وباروسی ایکی قبوسی ، سازنده قلعه سی ، یدییوز نفراتی ، دیزچوکن اغاسی ، یساوول اغاسی ، داروغه وکلنتری ، منشیسی واردر . بشقه جه خانلقدرکه اوچ بیک کزیده نکره مالک (بوره خان) نام برکورجی خانی وار ایدی . غایت صاحب کرم اولمغله حقیر ومرتضی پاشا اغاسی قارنداشمز خان سراینده مهمان اولوب اوچ کون صحبت خاصلر ایتدک .

رباطی — قلعه بالانک تحتده شکل مربعیده اطرافنی خندقلو برقات دیوارلی سوردور . اما زمانه قلعه لری کچی متین دکلدر . جانب قبله یه مفتوح

اوغرامشدر . بعده ینه معمور اولمشسهده طالحی برج عقربده اولمیدر که جنک وجدالدن آزاده قالاماز . حتی سلیمان خان فرمانیه عمادیه حاکی حسین خان بوسهند شهرینی علی الغفله باصوب اویله نهب غارت ایامشدر که برطاشی برطاش اوزرنده براقمهشدر . حالا عمادیه کوردلری مال غنایمله مغتتمدر لر . آندن الغارایدوب کهران ، مراغه ، اوجان ، تبریز ، قومله ، رومیه ، خوی ، مند ، تسوی ، سلماس ، اردو ، باروت ونخشوانه قدر یرلری عمادیه حاکی خراب ویبایدوب مال غنایمی جمله سلیمان خاه کوندریر . کندیمی ده یرینه کیدر . بعده ایران زمین خانلرندن وعجم ستانلرندن خیس اوغلی حمزه سلطان کرتبای سلطان ، حمی جان سلطان بیات امراسندن سینی ساتان جان آپاردی خان وعلی سلطان ودوکور سلطان ، مندی سلطان ، آلاکوزی بیوک سلطان ودها نیجه یوز خانلر ایله بغداد بهشت آباد اوزره عسکر کش اولدیغی ینه عمادیه حاکی حسین خان خبر آلوب جزره و عمادیه ، عقره ، کارنی ، هیرون ، اسپعدر ، کسان شروی ، مکس حسن کیف بکلرینک عسکرلری جمع ایدوب برکیجه ایچره تحت ماشا التندن عبور ایدوب شاه اردوسنی باصهرق جمله عجمی قیروب کمال قوتلرینی باصوب قوجه حسین خان قلیچی عرشه آصهرق بغدادی محاصره دن خلاص ایدرک منصور ومظفر نیجه بیگ بارشتر کنج قارون ایله عمادیه ده داخل اولور . بعده سلیمان خان کندویه موصل ایالتی احسان ایدر . آخرکار بالضروره شاه صلحه رغبت ایدر بعده ینه شهر سهندی عمار ایلر .

الحالة هذه سهند شهری عمادیه طاغری دامندن برمرحله بعید صحرای سهندده باغ ارمه مانند برشهردر . قلعه‌سی خرابدر . اردبیل خاکنده باشقه‌جه سلطانتقدر که ایکی بیگ نکره مالکدر . قاضی ومقتیسی ، داروغه وکلنتری واردر . شهرنده مفید ومختصر اوچ بیگ خانه واردر . زیرا بسیار خسار کورمش برشهر مغدورددر . متعدد جامعلرندن (پیربداق خان جامعی) معمور - جهدر . مناره‌لری چوقجه ایدی . خان ، حمام ، چارشو ، بازار کبی شیرلی واردر . قهوه‌خانه‌لری غایت مزیندر . صولری سهند طاغندن کله‌رک نهر سیلان

میدیکندن شاه عباس اولدن بری معطلدر . بکوه سیلاندن چیقان زلال کبی
 صولر اردبیل شهرینی ریان ایدر . ماباقیسی رومیه بحیره سنه ریزان اولور .
 بوجبل سیلانی عبور ایدوب ینه جنوبه عمادیه طاعلری دامننی عبور ایدرک
 جانب قبله یه کیدوب (معدن آهن یعنی قصبه موصله) یه کلدک .

اوصاف قصبه موصله — اردبیل خاکنده باشقه جه خالقدر که بیک
 نکره مالکدر . شهری ایکی بیک خانلی ، باغ ارم مثال دامن کوهده واقع
 اولمش معمور برربطه در . اما صوی دمی معدنلر ندن کلکله ممدوح دکدر .
 جامعلری خان وحامی ، چارشوی شاهینی واردر . دروازه وروزنلری جمله
 دمیردندر . زیرا بوشهرک حائلنده اولان کوهده یدی یرده دمی معدنی
 اولور که اشی کنجه دیارنده یوقدر . پولاد نخشوانیدن لطیف آهنی
 اولور .

عجایبات موصله — بوربطه معمورک حائلنده بریاچین قیالی حواله کوه
 پاره وارکه افلاکه سرچکمشدر . اما اول قیانک دبی غایت ایجه جکدر . بوقیا
 منهدم اولوب شهری خراب ایتمه سون ایچون — بوقصبه کان آهن اولوب جمله
 اهلی ده آهنکر اولغله — مذکور قیانی نیجه یرندن بیکلرجه قولاج اوزونلغنده
 آدم بازوسی قالینغنده دمی زنجیرلرله یاننده کی کوه بالارله صاروب اوله جه
 مال وجانلرندن امین اولمشلردر . برمنظره و تماشای رعنادر .

بورادن دخی کیده رک (سهند) قلعه سنه کلدک

اوصاف شهر اوند یعنی قلعه سهند — ایلك بانسی کیومرئک (اوند) نام
 جکر کوشه سی در . بدایت اسلامده آل عباس اشتهار بولوب ایران ، توران ،
 هندستان ، لازستان ، مولتان وخراسانه ، بلخ و بخارا وداغستانه ، شام و مصر
 وحبشه مالک اولوب شعشعه عباس علملر صالقدنه و او ائشاده ایسه هلاکو
 مغول ، قوموق ، قیتاق ، قزاق ، بلغار قالمخ قوملریه یکدل ویکجهت اوله رق
 دیرتی عسکرلیه دیار عجمی اوردقدنه عباسیلر لکان المستصر باللهک وزیری (سهند)
 بوشهر اوندده حاکم ایدی . خایفه نک فرمانیه سهند بوراده برقلعه استوار
 بنسا ایدوب اسمنده سهند دیمشدر . اما صوکره ینه هلاکو خرابنه

بازویه کتوروب جمله پریشان اولان عسکر اسلامی جمع ایدوب بوشهر اردبیل اوزرینه یورودکلرنده همان شاه طرفندن (بورون قاسم) نام نامدار کلوب بیک قطار دوه یوکی ذخائر واقشۀ فاخره هدیه ویروب (اردبیل) دیار ایرانک برتکیه سیدر وشاه شاهانک مرقد پرانورلریدر . اول شهری خراب ویباب ایدوب خانهلرین تراب ایتمیکز دیو رجا ایدز ورجاسی حیز قبولده واقع اولوب کتیردیکی هدایا و ذخائر ایله سردار معظم غزات مسلمینی بای ایدر . ینه اردبیل آلتنه کلوب قرار ایدوب نصب خیام ایدر . اهالی بو حال پرمسرتی کوروب شهر اردبیلی جمله ترین ایتدی و درون شهرده مدفون اولان شاهلرک اجدادی شیخ صفی حضرتلرینک وغیری شاهانک تر به لرنده نه قدر کموش والتون اوانی وجواهر قنادیل و ذی قیمت اشیا و حریر خالیچهلر وار ایسه جمله سنی آستانه یه کتورمشلردی . ینه اول محله ابراهیم قولی خان ایچی کلوب احمدخان عصرنده نصوح پاشا صلحی اوزره هر سنه آل عثمانه ایکوز یوک حریر و یوز یوک نفثیک و یرمک اوزره عقد صلح ایدوب شهر اردبیل دخی اوچ کون اوچ کیجه تنویرات اجرا اولنوب شادمانیک ایدیلوب آل عثمان عسکر یله عجم جیشی شهر اردبیل ایچره قارش قاتش اولوب ذوق و صفالر ایتشلردر که حالا اردبیل ده اوزوق صفای نقل ایدرلر . قریب العهد اولغله حالا بوصلح اردبیل خاطر مددر . بوصلح نامه شیخ صفی آستانه سنده دفتر دار پاشا خطیله محفوظدر . حقیرک منظوری اولمشدر . بوصلحک مسرتی ایچون شاه ، عساکر اسلامه بیک قطار بارشتر ذخائر و بیک قطار سائر ملبوسات و ما کولات نوعندن هدایالر کوندره رک عثمانلی عسکرینی بای ایدر و میرزا حسین نام بر ایچی بی نامه لر ایله دردولته کوندره رر . علی العقیب سردار دخی استانه سعاده کیدر . حالا بوصلح اردبیل خلقی لساننده شایعدر .

آندن اردبیل شهری اعیانیله و شیخ صفی تر به داری شیخ واحد ایله و اردبیل خانیه و داعلا شوب بر قطار دوه یوکی ذخیره احسان ایدوب جانب جنوبه اردبیله حائل کوه سیلانه متوجه اولدق . ایشته (سیلان طاشی) معدنی بونده چیقار که کویا عمل بدخشاندر . اما محسولی خرجنی احاطه ایتدیره .

دیواری خانه‌لری واردر . جامع‌لری ، خان ، حمام ، چارشولری مزیندر .
 بوشهر جبل سیلانک شرقنده واقع اولوب وجبل سیلان انک غربنده بش
 فرسخ یردر . جمله آبی نهر سراهدر کیم کوه سیلاندن طلوع ایدوب رومیه
 بحیره‌سنه ریزان اولور . جوباتی چوق ایسه‌ده میوه‌سی یوقدر . اما خلقی
 بیاضدر .

زیارتگاه شهدا ووزراء آل عثمان — بیقلی حسن پاشا ، ارسلان
 پاشا ومصطفی پاشا سجام پاشا جمله علامت‌لریله وسنک مزارنده تاریخ‌لریله
 معلوم مرقدر انوارلردر وبوسراو دن شهر اردبیل جانب جنوبه برمسافه‌در .
 آندن قبله‌یه ایکی منزله (قصبه منجیل حرزییل) در بوشهرده ینه زییل
 خاکنده برکوه بلند دامننده اوچ بیک خانه‌لی زیتونی جهانی طومش‌در .
 جامع ، خان حامی چارشولری معمورددر . بورادن شهر قزوینه اوچ قوناقلده
 وارمق نمکندر . بوندن طرف جنوبه واقع اولمش ارد بیل شهری واردر .
 اوصاف اولکای عظیم ، تحت ایران زمین قدیم قلعه اردبیل — بغداده
 قریب اولوب تبریز بواردبیلک شمانده‌اتی مرحله بعیددر . ملکلردن اردبیل
 ولدار دمنی بناسیدر . حضرت عمر رضی الله عنه افندمزنک خلافتنده حضرت
 ساریه نهاوندی فتح‌ایتدکده کفره نجره ، حضرت عمر افندمزنک خوفندن
 بو اردبیلی بنا ایتدکبری ونیجه ملوک الینه کیردیکی وایران زمین شاهلرینک
 اجداد عظامی شیخ‌صنی حضرتلری بواردبیلده مدفون اولدینی وجمع عمارت‌لری
 وعرض بلدی وطول نهاری جمله‌سی تبریز خانیه کلدیکمز جلدده بیان اولمش
 اول جلدده نظر اولنه . [۱] اما بو محله لطافتی محنه کلوب اردبیل خانی
 اوشارلی ابوالفتح خان ایله جان صحبت‌لری ایدوب باغچه فصللری ایتدک . اما
 سلطان عثمان خلافتنده سراو صحراسنده دلاور پاشا وخیل پاشا عسکر اسلام
 ایله منهزم اولوب تکیه‌لو پاشا وبیقلی وزیر حسن پاشا وارسلان پاشاودیاریبکر
 بکر بکیسی شیخ‌الاسلام دامادی مصطفی پاشا وغیری نیجه میرمیرانلر شهید
 اولمشلریکن سردار معظم دفتردار باقی پاشانک رأی احسنی ایله وار قوتی

اولتجہ جنگالہ اوغلو حسدندن « سن نیچون بنم جنکمدہ بولنمیوب باشلی باشکہ بویله ایش ایدرسین » دیو ناحق یرہ اول غازی جانبولاد زادہ حسین پاشانی زمره شهیدایہ الحاق ایلمشدر. مؤخرآ عسکرک انہزامنہ سبب اولمشدر دیہ جانبولاد زادہ لر علیہندہ در دولتہ بی اساس اولہرق عرض ایدر. آندن سوکرہ جانبولاد زادہ لر جلبدہ عصیان ایدر لر .

بو سحرادہ ایکنجی دفعہ اولہرق ہزیمت — بو معلومزدردکہ سلطان عثمان خان عصرندہ وزیر دلاور پاشا ، وزیر خلیل پاشا عجم سرداری اولوب عجمی صلحہ راغب ایتمشکن حکیم عثمان غافلک غرور یلہ سوء تدبیر ینہ او یوب تانار خانی قرق بیگ بیکت ایلہ اردبیل اوزرینہ طلیعہ عسکر ایدوب کتمدہ ، بری طرفدن اردو دفترداری دوربین ، عاقبت اندیش باقی پاشا بوایشہ حاشاتم حاشا رضا ویرمدی . اما العبد یدبر والله یقدر . اردبیلدہ قیر جیغان خان خبر آلوب سکسان بیگ عسکر ایلہ چیقوب طاغیردہ ویولردہ عسکرین امادہ ایدر . بو طرفدن تانار صبا رفتار عسکر ای اردبیل دیوب . سراو صحرا سنہ الغار ایلہ کلوب مکک ایدر لر . درت کونلک یولی برکوندہ آلمش آیلری یورغون اولمش وکندیلری بی تاب قالمش . همان عجم عسکر فرست بولوب ہر طرفدن شاہشاہ دیوب قلیچ اورمغہ باشلار . جملہ عسکر بی تاب و بی مجال ایکن ینہ اوچ ساعت جنگ ایدوب آخر عجملرہ میدان قالب تانارخان ایلہ ایلری سردار اولان بیقلی حسن پاشا وارسلان پاشا و دیار بکر والیسی مصطفی پاشا ونجہ میر میران شہد شہادتت ی نوش ایدوب دنیای فراموش ایلدی لر . قرہ پاشا ، الماجھی محمد پاشا ورشوانلی مصطفی پاشا ونجہ یوز امرا اسیر اولوب یکر می التی بیگ آدم بومنحوس سحرادہ شہید اولدی لر . حالا استخوانلری یغین یغین ظاہر و باہر در . بودخی برنخوست اکبر ایدی . همان چیغالہ اوغلو ہزیمتہ مشابہ ایدی . کندولرندہ ضرب مثل حکمنہ کچوب جنگالہ اوغلو کچی نامراد قالہ سن دیر لر . ستایش اشکال شہر سراو — خاک پاک اذربایجانندہ بر دشت هاموندہ چن زار و علف زار وادیدہ واقع اولمش بر شہر متوسطہ در . بو شہر نیجہ ملوکدن ملوکہ انتقال ایتمش برمنحوس بلدہ در کیم جملہ درت بیگ عدد کر پیچ

معظم اولدیغنده (المشاوره) حدیث شریفنه اعتبار ایتیموب مشاوره اولمدن
 نیجه وزرانك پایه لرین پس پایه آدم لره توجیه ایدوب از جمله تکلو پاشایه (وانی) ،
 راضیه قادین زاده یه (سیواسی) ویرمشدر . جمله اناطولی ایالتلرین توجیه
 آخر ایدوب بو حال ایله شاه اوزره عسکر چکوب کیدر . مکر شاه بونلری
 طاغ باشندن سیر ایدرمش . کامل وقت ایکندی اولجه شاه شاهین کبی .
 طاغدن سوزولوب عساکر اسلام اوزره هجومه باشلار . بر مدت طوب
 وتفنك آتیلوب نهایت ایکی عسکر بر برینه قاریشوب عظیم برجنك اولورکه
 قان ، سیل روان اولوب آقغه باشلار . آخر نسیم نصرت شاه عجم طرفه
 اسوب آنلر غالب ، عثمانلو مغلوب اولوب آذربایجان قدر جان آتوب خلاص
 اولورلر . تکلو پاشا قره قاش پاشا ، قجر محمد پاشا عجم لندن قاچوب اردوی
 اسلامه جان آتارلر . جمله جیخان و بارخانه و خزینه آل عثمان ایله طوپلر
 میدانده و جمیع شهدا ایاق آلتنده قلوب جغال اوغلوده بر طرفه فرار ایدر .
 بو محله جان پولادزاده حسین پاشا اون ایکی بیك عسکر ایله و تبلیس حاکی
 ضیاء الدین خان دخی اون بیك عسکر ایله هنوز امداده کلیرکن کورسه کیم
 جغال اوغلو سنان پاشا بوزلمش قچارلر . همان جانبولادلی عسکر یله ضیاء الدین
 خان دنج عسکری طاغلر ایچره بوصولره یاتارلر . عجم عسکری ایسه بوزلمش
 عسکرک اردینه دوشوب موج موج ، فوج فوج کلوب قوروق قیروب کچمکده
 ایکن بوکره ایکی پوصو عسکرک بیننده عجم عسکری قانجه کیروندن وایلردن
 کینکاهلر ایچره جانبولاد عسکری صدای الله الله قویاروب عجمه او یله صاتور
 جانبولادی آتدیلر کیم یکر می بیك کزیده عسکرک باشلرین تیغ انشتاب
 ایله طراش ایدوب فرار ایدنلری قووه قووه قیره قیره تا عسکر اسلامک
 بوزلدیفی یره کلیرلر . مکر هنوز شاه عسکری بو حال پرملالی کوروب آل
 عثمان دونک ایتدی ظن ایدوب جمله خزان شاهینی بر اقوب فرار ایدرلر .
 وزیر دلیر جانبولاد زاده حسین پاشا بی باک و بی پروا جمله جیخان و طوپلری
 و خیمه و خرکاهلری ضبط ایدوب عجمدن یکر می کله و اوچیسک دری
 قزلباشلری بتلیس خانی ضیاء الدین خان ایله برالای عظیم ایدرک وانه داخل

اوصاف شهر عظیم و بلدهٔ قدیم اردیل — کوه اردیلان دامنلرینه قریب بودخی جانب شرقه ناظر بر شهر معظم ایش . حالا اثر بنالری رایکاندر . هلاکو خان و مؤخرأ ۷۹۳ تاریخنده تیمور خان و دها صوکره ۹۴۱ تاریخنده سلیمان خان بغداده کیدرکن و ۱۴۰ تاریخنده ماه صفرک یکرمی یدنجی کونی مراد خان رابع وزیرى بالمله بو قلعه‌ی خراب ایتشلر ایسه‌ینه اعمار ایدلش. اردیل خاکنده داروغه لقدر. اذربایجان ارمنیه شهرلرنددر . حالا ایتش سکسان بیک قدر عتقا ارمنیلری واردر . اکثریا ابنیهٔ عالیهلری دیر عبرتتا اولدیغندن واهالیسی دخی عتقا بولندیغندن هرملوک غارت ایده کلشدر . اما ابتدا بانسی (منوچهر) در وانو شیروان عادل دخی زیاده عمار ایتشدر . حتی بونده بر دیر کیر وار کیم کویا قدس شریفده دیرقامه‌در . درون کلیساده بشیوزی متجاوز رهبان وار . اما بو شهر ایچره مسلمانز دیر برطاقم قزلباش واردر. جامع ، خان ، حمام و بازار چارشوسی واردر. اما کنیسه‌لری حددن افزون و قیاسدن بیروندر. بوشهردن بهر سال شاهه الی بیک اتون خراج همیان کیدر. ناغ و باغچه‌سنک حسابی لایعده‌در . مرالی غزالی ترکی کوزلی مغیچه ، محبوب و محبوبه مه‌پاره جوانلری اولور بر شهر کیردر . یدی بیک عدد باغلی باغچه‌لی خانهلری واردر جمله‌سی کارکیر بنادر . اقایم عرفینک اون سکزنجی سنه تصاف ایدر . قبله جهنده اوچ منزل بعدده (مصوله) قصبه‌سی اولوب (دمیر معدنی) در . آندن (شاه یش) قصبه‌سیدر . بو بلده بیکی متجاوز خانه‌دن عبارتدر. جامعی خانی حمای واردر . هواسی سهیل اولدیغندن کلی میوه‌سی ایرکنجه یتشور . نهر قندی عبور ایدوب ینه جنوب طرفه کیدرک (سراه) قلعه‌سنه کلدک . سراه ، لسان مفولیده (مراد) دیرلر. لسان اگراده (سه‌او) دیرلر. جمله خاقی یا قهار اسمنه مطهر اولدقلرندن باشندن ایاغه وارنجه صغر و کبیری آسه چکدکلرندن (سراه) دیرلر و طالع عمارتی عقربدر ویت مریخ مائیدر. انکچون بومنحوس شهرده آل عثمان عسکری نیچه کره غوغا ایتشدر. بردفعه سلطان مرادخان ثالث وزیرى جفال زاده سنان پاشا سردار

دیندی. بونی چینگاله زاده سنان پاشا خراب ایدوب برآقشسهده ینه عمار اولمشدر. قلعهسی سنکین بنادر، اما واروشتی شاه اسماعیلک قره خانی بنا ایتدیکندن عجم طائفهسی قره قان یرینه قره خان دیمشار دیبه بر روایت دها واردر. کهران ناحیهسنده باشقهجه ساتانلقدرکه بیک نکره مالکدر. جامع، خان، حمام و بازار شاهسی واردر. بردربندی واردرکه بو طرفلرده مثلی یوقدرکه عبور ایدن البته قره قان نوش ایدر. بوشهر خارچنده بر کر مابه واردرکه دیار ایرانده مثلی یوقدر، مکر بروسه شهرنده اوله، غایه الغایه نافع کر مایدر. بورادن ینه جانب جنوبه کیده رک مراغه شهرینه کلدک.

اوصاف شهر مراغه — بابسی مروان بن محمد الحار اولدینی و تبریز خاکنده باشقه سلطاناق اولدینی اولجه توصیف قلعهسدر. بوشهردن جانب قبله به صاریجه سرعتیله کیدیلسه ایالت شهر زوره و کرکوک قلعهسی خاکنه ایکی مرحلهده واریلیر. مراغهده برکون مکث ایدوب علی السحر جانب جنوبه کیده رک (طورنا چایری) نام چمنزاره کلدک. کهروان خاکنده بیک خانهلی صافی کوک دولاق ارمنیسیدر، آندن ینه طرف جنوبه کویار ایچره کیدرک (ستکبری)، (مان ماه) کندلرینی کچوب کیتدک، بونلر معمور و آبادان جامعلی، حماملی، بازارلی کندلردر. بورادن ایلری کیدرک کهروان قلعهسسه کلدک.

ستایش قلعه کهروان — بونی سلیمان خان خوفندن اوشار خانلرندن سفی خان بنا ایلدیکی وقوجه فرهاد پاشانک عسکرینه بو محلهده رخنه ویردیکی وبعده سلیمان خان وزیر ی خادم جعفر پاشا علی الغفله بوکهر وانی باصوب قلعهسنی فتح ایدرک مهتدی خانک میمنتن بوزوب قتل ایلدیکی وکهر وانی ضبط ایتدیکی تبریزدن اردبیله کیدرکن بوکهر وان قلعهسی اوصافی علی التفصیل تحریر اولمشدر. آندن جانب کیدرک (شاه بندر) کندینه کلدک. بر اولو کوه بلند دامننده جامعلی، خان و حماملی و چارشولی بر کنددر. آنی کچوب (بیات) ناحیهسسه کلدک. بوده اردبیل خاکندهدر. آندن ینه جانب جنوبه (اردبیل) شهرینه کلدک.

جنگ دوام ایدر و طرفیندن قرق بیک بنی آدم دندان تیغدن کچوب عثمانلی
عسکری منصور و مظفر اولدی لر و سلیمان خانہ کیدوب خلعت فاخرہ و مناصب
عالیہ آلدیلر. آندن ینہ عثمانلی اسم طور میوب تا اصفهان و همدان و درکزینه
و سائر نیجه بلدان کزبنہ و تاباب بغدادہ و ارنجیہ قدر نیجه و لایاتی آلان و تالان
ایدوب خلقتی اسیر و نالان ایتدی لر. بعدہ بز بوسرجم دشتندہ عجم لاشہ لر بنی
یدی یرده پشته ایتدک. من اول چاغندہ اون اوچ یاشی چاغندہ یکت ایدم.
بوجنکی یخشی بیایرم» دیہ نقل ایتدی. بورادن جانب جنوبہ معمور و آبادان
(القابیدایس)، (لاکدرج) کندلر بنی کذر ایدرک سلطانیہ قلعه سنہ کلدک.

اوصاف شهر ذوالقدریہ یعنی قلعه سلطانیہ — طقوز یوز یکر می تاریخنده
سایم اول عصر نده عجم شاهنہ امداد ایدن ذوالقدریہ لی شارخ بک اوغلو
محمد شاه بک، چیلدی رده منہزم اولوب سایم شاهک خوفندن بردخی مرعشہ
وارہ میوب شاه اسماعیلہ کیدر. اودہ کندییہ بو اولکینی صدقہ ایتدیکندن
اورادہ قلعه سلطانیہ نامیلہ برقلعه بنا ایدر. قلعه سی نہروان خانلی حدودندہ
بریاچین قیا اوزرنده مفید و مختصر؛ سنک بنا برسور رعنادر. شرقہ ناظر
برقبوسوی وار؛ درون قلعه دہ کی اولری غایت طاردر، سلتانلری حالا
ینہ ذوالقدریہ نابکارلرنندر. آشاغیدہ کی رباطی بیک عدد خاندانلردر.
جامع و چارشو و بازار ی وار اما ویراندر. بورادن قبلہ یه کیدوب (علمدن)
کندینہ کلدک. بوکا (استاشیر) دخی وار، بیک خانہ لی اولوب جملہ عماراتی
آبادان کنددر. بورادن ینہ حرکتلہ (سہادہن) کندینہ کلدک. بودہ ایکی بیک
خانہ لی، جامع، خان و حمامی کنددر. بوکندلر شهر قزوینہ، شهر قره قان
در بندینہ غایت قریب کندلردر. بورادن جانب جنوبہ بش ساعت کیدرک
(کچ آباد) کندینہ کلدک، آنی کچوب برسنکستان و مشقشکام جانکاهدن
کچورک (دودقات) ی کذر ایبلہرک (قارہ قان) قلعه سنہ کلدک.

ستایش قلعه قره قان — بو صحرا دہ هلاکو عساکری آل عباسدن یمش
بیک آدم قتل ایدوب قانلری بحیرہ کچی اولدیغندن «دشت قره قان» دیرلر.
بعدہ تیمور اولادندن بری برقلعه بنیاد ایدوب اسمنہ (قره قان) قلعه سی

(جولان دورق) کندلرندن کذر ایلدک . جولان دورق تبریزخا کنده بیک خانهلی جامع و خان حماملی برکند معموردر . بورادن جانب جنوبه عبور ایدرکن (آلاق بولاق) نام کندی یوز بیک رنج و عشا ایله کچوب (سرجم خانی) نام کنده منزل آلدق . سرجم صحراسنده مراغه اولمکه ناحیهسنده بیک خانهلی جامع و خانلی شیرین برکنددر . باغ و بسا تمینی نهایتسزدر . بوسحراده یدی یرده بی آدم استخوانلری مالامال ایدی . بزم ایله رفیق اولان اختیار یصاول اغاسندن بو استخوانلر نهدر دبه صوردیغمزده قیرچیل شویله جواب و یردی . ای اوغول (۹۴۰) تاریخنده سلیمان خان تبریزک اوچان یا یلاسنده اوظوررکن عجم دیارینی نهب و غارت ایتمکه سکسان بیک عسکر ایله ابراهیم پاشانی سردار ایدوب کوندردیکه اردبیل ، مراغا ، کهران ، کشان طرفلرینی آان و تالان ایده . شاه دخی عثمانلینک بو حرکتدن خبردار اولوب یمش بیک عسکر ایله خالف الدین خانی سپاهسالار . معظم ایدوب کوندردی . هرایکی عسکر بوسرجم صحراسی ایچره مکک ایتدیلر . آق قیونلی بک زاده لرندن مراد بک دیار خراساندن اوچ بیک فتا ایله عثمانلی به معین و یار ، عجمه عدوی خونخوار اوله رق کلدی . مراد بک قره غولده نکهبانلق ایدرکن عجم عسکرندن بر قوروجی باشی اله کتوروب سردار ابراهیم پاشا حضورینه یتوردی . ابراهیم پاشا دخی دلی سویله دوب شاهک دخی کله جکی خبرینی الدی و خوجه حافظ شیرازی دیوانی آچوب تفأل ایلدیکنده شوییت کلدی :

دوش از جناب آصف بیک بشارت آمد وز حضرت سلیمان عسرت اسارت آمد
همان سردار دلیرک شجاعت و جرأت طمارلری حرکت ایدوب سلیمان
خانک دخی اوچاق یا بلاغندن عسکر اوزره امداده کله جکی خبری کایر .
سردار جنکه آماده اوله رق طور مقده ایکن تبریز جانبدن سلیمان خانک
فرمانیله کیلان خانی مظفر خان نخشوان خانی تیمور نسلندن میرزا خان
اون یدی بیک عسکر ایله امداده کلسیله همان ابراهیم پاشا امان زمان و یرمیوب
عجم اوزره بوسرجم صحراسنده الله الله دیو هجوم ایدرهک یدی بچق ساعت

کیدرکن بوشهر تبریز احوالی سیاحتنامه‌مزنک جلد ناینسده بیان ایلدک . آکا
نظر اولنه [۱] .

ذی‌الحجبه‌ده اذربایجان تبریزدن قالقوب اصفهان‌دن چکوب دیار
همدان‌دن شهر زور وایالت موصل و بغدادی سیر و تماشایا ایتدیکنز

تبریز خانلی بو حقیقه بر کیسه غروش خر جراه و برقات اثواب و ایکی
رأس بساطیله قره چبوق آنلرندن معتبر آت و ایکی چپار یورغه آلاجه آت
و بر کورجی غلام، شهرامز اوزره اولان خان و سلطانلره کامل یتیش قطعه
مکتوب و یردی که خاندن خانه و سلتان‌دن سلتانه معزز و مکرم عبور ایدم .
حقیر معیتمده اولان آدم‌لردن اللی آدم بر اقوب ماعداسنی و انه خانک هدایا لر یله
یوللایر ق سبکبار قالدیم . مرتضی پاشا اغاسی علی اغانک دخی اللی نفر آدمی
قالدی . تبریز خانلی بزه اللی نکر و علی اغایه‌ده بر کیسه غروش و بر آت و یردی .
خدا اول اغادن راضی اوله . سبکروح حلیم و سلیم رفیق صادق یار و همراه
موافق اولوب ازلدن سیاحتیه طالب و راغب ایمش . دیار عجمی طولاً و عرضاً
کز مکه عزیمت ایتدیکنزده اصلا تردد و کلام ایتدی . اولاً بسم الله ایله تبریز
خانلی ایله و داعلا شوب تبریزک جانب شرقیسنه بش فرسخ بعید (مهران
رود) ناحیه‌سنده منزل آلدق . قصبه مثال جامع و خان و حماملی بر کنددر .
ناحیه‌سنده التمش پاره کندی وار . بورادن جانب شرقه کیدرک بربری آردی
صره (کندروت) ، (کند ایسوح) ، (کند سعید اباد) نام قرانی کچدک .
شاه طهماسب وزیر ی عمار ایتدیکی ایچون بوکا سعید اباد دیرلر . سلیمان خان
بغداده کیدرکن خراب ایتدیرمشدر . حالا ایکی بیک خانه‌لی یدی جامعلی
خان و حماملی شاهنشین چارشولی بر ربطه معظمه‌در . بونک صناع طرف
شمالنده قومله قلعه‌سی خیلی مسافده‌ده قالدی . صکره سراوردی ، دوستی

ایشتمشم ، شمیدی ده مکتوبن کورمشم ، اولیه که بوکشی عجم فرزندلرندن اوله « دیر ، علی اغا : « شاهم ، اصلنده کوتاهیه لیدر ، ملک وزیر افندمزنک امامی ومصاحب و یار غاریدر . والدهسی طرفندن پاشامزه قرابتی واردر . سلطان مراد خانک چراغ افروختهسی وحافظ کلام اللهدر » دیه حقیری شاهه حسن توجهلر ایدر . شاه : « رومیه خانی سفیدن قرق بیک قویون تحصیل ایدوب حالا اولیا اغا خانک جرمنک عفوینی رجا ایتمشدر » دیدکده همان علی اغا فرجه بولوب : « شاهم ، من دخی رجا ایدرم » دیر ودرحال یر ایغ شاهی یازیلور ، دیوان تبریزه چپار ایله نامه کلدکده قرائت اولندی که صورتی بودر :

« اول بنام خدا ، ثابیا بنام محمد محمد لولاک . اولکی رومیه خانی بدنامی بی نام ایدم دیوقید و بند ایله حضورمه کتیروب اودین سیخندیرسه م کرک ایدی . روم اغالری رجا ایتمکن جرائم دفترینه عفو قلمی کشیده قلوب جمله اموال وارزاقی ینه کندویه ویره سین . طوغ و سنحاغ و علم و کوس و نفیر و کره نایلرن آلوب خزینه مه کوندره سین و کندویی عزل ابد ایدوب بیک تازیانه اوروب آزاد ایده سین . « جمله ارباب دیوان حمد ایدوب فقیر رومیه حاتی میدان سیاسته کتیروب کامل بیک تازیانه اوروب خلاص ایتدیلر . حقیر یاننه واروب حال و خاطرینی سؤال ایتدم ، خان حمد خدا ایدوب : « شکر اولسون که کوزم چیقاروب اوزوم چیقارمدیلر . « دیه حقیره قویندنیدی قطعه الماس طاشی و بر اینجو تسبیح ، بیک آلتون چیقاروب و یروب « دخی چوق شی ویررم » دیدی ، همان اول آنده جراحلر و حاذق حکیملر کلوب خانک وجودنده اولان قریاج زخملرندن حجامتلر ایله شیشه لر چکوب قان آلدیلر و مومیای کانیلری بادم یاغیله ایچیروب کویا تازه جان ویردیلر . اول کون خان ایله وداع ایلدم ، بیچاره نی نفی ابد ایلدیلر ، آنلر دخی رومیه جاننه کیتدیلر . حقیر ینه شهر تبریزه قایتمار خان ایله ذوق وصفایه مشغول اوله رق اعیانیه حسن الفت ایلدم . مقدا ارضرومدن نخشوانه

وزیرمنز خانمله دوست و قدداش اولدی . هیج بوجانبه حقارت نظریله نظر ایدرمی ؟ « دیه تبریز خانته انشراح صدر وذوق درون ویردم . اما فقیرخانه تلاش ال ویرمش اولمغله « بووان عسکرندن چاشتلم خبر آله‌مدیلر ، من کوزلجه شاهه نه جواب ویره‌کیم » دیه سرسری کزردی . برکون واندن بر چاشت دخی کلوب « خانم مؤده‌کم وان وزیر جویودوغی بتلیس خانی قاجمش ایمش . هزه ینه بتلیسه کیش . ینه عسکرله ملک پاشا اول خان بی‌جان اوزره کیتمه‌ده‌در . « دیه خبر مسرت کتورنجه قایمار خان چاشته اون آلتون ووروب « تیزینه سن کیدوب دخی زیاده خبرله کل « دیدکده چاشت دیز چوکوب : « ایشته کردیم ، ایشته تیغک ! منم خرده‌لرمی وتورتللمی وجکر کوشه‌لرمی غریب قوما کله . قنی یارغارم چاشت خداداد نیجه اولدی ؟ صورمازن ، هی خانم « دیوب چاشت آغلادی . خان دخی : « سویله هی نابکار ! « دیدکده چاشت : « خانم خداداد ایله منی وان اردوسنده چاشتر دیه طوتوب ملک وزیرک سرپرده‌سی اوکنه کتیردیلر . آدی ملک ، کندی ظالم ! بزى سویله دوب من تهریم ، دیه دیز چوکوب بر عشر قرآن اوقویه‌رق (فاتحه !) دیدم . هان اول آن فاتحه برکاتیه ملک پاشا بی آزاد ایتدی . خدا داد فقیر « مدد امداد و داد ! « دیرکن وزیرى اوکنده جلاد اکا اوله بر قلیج اوردی که کله‌سی فریاد ایدرک غلطان اولدی . حمد خدا من خلاص اولدم . بی خانم بکامین تومن آخچا ویرسن من بردخی بووان پاشاسی دورنده وان چاشته کیتمزم ، هنرمنده ارلک وهنرورلک قالمشدر ، والله ، بالله « دیوباقاسیلکوب یمین ایتدی . حاضر مجلس اولان مردان صفانک اول میدانده خندان اولمهدن بی‌در مان قالدیلر .

حمد خدا اون ایکنجی کونده شاه اشیکندن ینه براشیک اغاسی ایله یرلیغ شاهی کلوب رومیه خاننک وحقیرک دستمزه اولان حجتلرمی کتوروب تبریز خانیه حقیرک مکتوبلری شاهک دستنه ایرمکه شاه یاننده اولان علی اغامزه حقیری سؤال ایدر ، « نه‌منه کسنه‌در من آنی برکه اولیا اغا نامیله بغداددن همدان خاننه کلدی ایشتدم ، برکرده کنجه خانی یاننده

حقیر : « خانم (المعنی فی بطن الشاعر) مضمونی اوزره سوز پاشای کامکارده در . یوقسه غیری نابکار وحیله کارلرده سوز یوقدر . جمله کلام یاشاده اولمغه چاشتکز خبر آباره بیلمه مش . عثمانلی همیشه هرایشه بویه اندیشه ایدرکه چاشته محتاج دکلدر در . ملک احمد پاشا اقدم و جمله عجم خانلری ایله و میر عشائر ایله ، علی الخصوص رومیه اولکاسیله و سزک تبریز اولکاسیله دائماً صلح و صلاح اوزره در . الایتلیس خانی اوزره سفری وارد در ، برکون ایشیدر سزک وان دریاسنده کمیلره طوپلر قوشوب بتلیس اوزره سفره کیتمشلدر در » دیدم . همان چاشت : « والله خام اولیا اغا دانیشیق ایتدیکی کبی وان اسکله سنده یکر می پاره کمی آماده ایدی . احتمالدر سفر اول طرفه اوله دیرلردی ، اما هنوز کیمسه سفرك اصل و فرغنی بیلمزدی » دیه جواب ایتدکده خان دیدی که : « ای کوته بختلی چاشت ! اوکنارلره کمی قویمغه خواب خرکوش دیرلر ، عثمانلی طاوشانی عربه ایله آولار ، دیرلر . قیصر زمینک بیسک کونه تدبیرلری وارد در . عثمانلی تاتار صبارفتار عد و شکاره بکزر ، برکون کوررسک که بتلیس خانی اوزره و حکاری ، پنیانش اوزره دیرکن بزم رومیه و سلماس ، خوی و مرند ، قومله و بتیز صحرالرینی نهب و غارت ایدوب تاتار کبی شبخوناق ایدر . ایمدی یمان کونک تدارکنی یخشی کونده کورمک کرک . جستک ایشی ، غافل کشینک باشی کسلیبر دیمشدر ، نه دیرسین ؟ اولیا اغام بومشاوره و دانیشقلقلری یخشی دکلیدر ؟ » حقیر : « خانم عثمانلی اوغوز طائفه سیدر ، دریا مثال عسکره مالک اولمغه حیله و خدعه نه در بیلمز ، بر جانبه خواب خرکوش کوستروب بر طرفی اورمغه تنزل ایتمز . خادم الحرمین الشریفینا که اول حیله بدنامی دوشمز ، هیچ بر زمانده عثمانلی عهد شکنلاک ایدوب بردشمنک اوزرینه علی الغفله و اراماشدر . ابتدا صاحبه مغایر بر پیشه کارلق ایدنه اولا ایلیچیلر ایله نامه لر کوندروب مدارالر کوستریر و وقتکه حاضر باش اول دیه خبرلر کوندر در . صکره سی دریا مثال عسکر ایله هانکی دشمن ایسه اوزرینه چکوب انتقام آلیر . یوقسه خانم ، عثمانلی ووزراسی اول کندیلری عهد شکنلاک ایتمزلر . خصوصاً بزم ملک احمد پاشا

آمدن خبر موخش از جانب وان وارجیش

ایرتسی کون علی السحرکه اولدی ، خان حقیر قاتنه قغروب « ای برادر جان برابرم اولیا اغا! خبردارمیسک که واندن چاشتم خبر آباروب کله در گوش قیلرسن؟ » دیدی . حقیر : « نوله اولسون خانم » دیدم . خان : « چاغیر کلن شوپیس کیدی بی » دیدکده کوك دولاق چاشت کلوب دیدی که : « خانم! قیصر زمین خانی واندن کول میداننده سراپرده سن قورمش . هزه باشنده نکر بریکدیروب خیمه وخرکاه وکافه بارکاهیه اول چرا کاهده مکث ایدر ، دها قلعه واندن بال بیز طوپلر وکله طوپلری آباروب خانک چتر ملمعی پیشه قویارلر وعظیم سفر تدارکی ایدرلردر . اما خانم وان شهری قزغان من کچه اولتمس ، ایزد یزدان پروردگار حقیچون وعلی المرآضی نك پاك روحیچون بوقدر جست وچالاکلک ایدوب چاشتلام . یک ذره خبر آباره بیلدم که سفر نه جانبه در وقتی اولکجه در » کوك دولاق چاشت بوجواب ناصوابی ایتدکده قایتمار خان حقیره خطاب ایدوب دیدی که : « اولیام ، بونه منه تجدید صلحدرکه سن ایلیچیلک ایله کلیرسن ، ایش بیتیرسن وایاچی طلب ایدرسن . بزلر دخی ایلیچی چویررم . سزک خانلر خانکزر هزه عسکر جمع ایدوب ظاهر ایران زمین اوزره لشکر چکدر . بونه سوء تدبیردر . من آنه حیرانم » حقیر جواباً کمال احتیاط ایله دیدم که : « خانم ، چاشت یخشی اما سفر نه جانبه درجبر آباره بیلدم ، دیر . خانم ایسه محیر بازار البته سفر بوجانبه در ، دیه وجود ویررسز اما خانم علم الله ، شهد الله وباب علم علی عالمدرکه سفرینه بتلیس خانی اوزره اوله . زیرا فرار ایدن خان اله کیرمه مش ایدی . ایشه خانم ، من بوتبریزدهم ، اکر بویه دکلسه منم هرکلام صحیحم دروغ ولاغ اولسون » دیدم . خان : « اولیا اغام ، بو بزم چاشترمز شاهدن و بزدن دونلوخ کیرلر وچورک یرلر . هربری تکمیل فنون ایتمش عرب وهند واوزبک ، تاتار وسیاحی چاشتردر ، غیری زمان خبر آباریرلر . شمعی سزک خانکزرک زماننده نیجه خیر آباره بیلملزلر من اکا حیرانم » دیدکده

حرم هایونه آلوب قزق بیل صکره فاتح روان مراد خانه سلجدار اولوب
 روان، نخشوان، قطور و تبریزده، بعده بغدادده جمله بیله ایدی. حالا اوتوز
 بیلدرکه خاندن. شمدی سردار معظمک ایله واندن خانلر خانیدر « دیدم .
 خان : « اویله ایسه اولیا اقام وزیریکز بودیارلرک احوالی یخشی بیلیر » دیدی
 حقیر : « بلی خانم، اسکی وزیردر . ضبط ایتمدیکی مناصب قالمامشدر » دیدم .
 خان : « ای اولیا اقام، بوبتلیس خایله بورمضانده قیرغین جنک علی
 ایدوبدر اصلی نه اوله ؟ » دیدکده حقیر : « خانم، عجم تجارین ویکچری سود-
 اکرانن باج ایچون رنجیده خاطر ایتمدیکی اجلدن وان کمر وکی معطل قالدی .
 آخر پاشانک بر قاچ کره تنیه ایتمدیکندن متنبه اولمایوب اوستنه یتمش بیک
 عسکر و بوقدر کیملره وان دریاسندن طویلر چکوب ۱۰۶۵ رمضاننک یکرمی
 بشنجی بازار ایرتسی کونی خان عسکرینه بر سیف ملک اوردی که فلکده
 ملکلر پسند ایتمیلر . آخر کار بتلیس خانی فرار ایله نابود اولغله جکر
 گوشه سنی برینه خان ایتمدی » دیدم . خان : « قوجه ملک وزیر یخشی ایتمدی .
 اول خاندن بزم تبریز تجارلری دخی عاجز ایدی . اول کیده لی سودا کرلرمن
 آسان و امان عثمانلی به کیدوب گلشدردر » دیدکده حقیر : « خانم، بزم وزیر
 ایله حسن الفت ایچون سزک دخی ایلیچی نامنده براغا کز کیتسه یخشی آتلر
 آلسه کلسه آرده یخشلیق و سرحدده امن و امان اولوردی » دیدم . خان :
 « والله بنم اولیا اقام بوکلاملری سنکله آنک ایچون دانیشیق ایتمد . وقت
 سحر بر پاک زبان اقامی ایلیچی کوندیررم . هله واندن خبر آپار یجیلرکله . ا که
 بقارم » دیدی . علی الصباح اسد افا نام براغایه اللی عدد طلوس دوه سیله
 روان پرنجی ، اون بش تفنک مازاندران و اون کورجی غلام ، اللی عدد قیلان
 پوستی ، بش عدد دوشه مه اصفهان کچه سی ، بش عدد ایک لیجان خالیجه سی
 یوز قطعه کاسه ، طباق و فغان ، اون رأس الاجه بورغه والی رأس قره
 چبوق آتلر ایله پاشایه نامه لر کیتدی . حقیر دخی وسیله اولوق ایچون یکرمی
 عدد نفر قوشدم . آنلره خان اوتوزر غروش و برر کشان قطیفه سی و یروب
 جمله یوز نفر آدم لر ایله دیار وانه روان اولدی .

خانك عقلی کیدوب دیدی که : « خان قرنداشمن یخشیلق ایتدی ، حق برکات ویرسون ! » وقت ظهر اولنجیه قدر آتلی تماشا ایدوب آخر مرصع زیننه آته سوار اولوب حولیده بر قاج صکره جولان قیلوب صفاسندن گویا جهان آنک اولدی . آندن دیوانخانه‌یه کلوب دیدی که : « اولیا اقام من بواسب سفیدی کوزلجه شاهمه کوندروم » حقیر : « خانم عهدم اولسون وزیر قرنداشکن سکا اویله ایکی رأس کحیلان کتوروم . اما خانم ! عزیز باشکیچون وکوزلجه شاه باشیچون شوقیر خانی خلاص ايله » دیه تما ایتدم . « بسر چشم اولیا اقا ، کوردم » دیدی . آندن میدان محبته دسته خوانلر کلوب بر ضیافت عظیم تناول اولنورکن حقیر : « شوقیر خانی دخی زنجیریه طعامه قفره من » دیدم خان : « شاه غضبلیسیدر ، قانون ایران زمین دکدر » دیدی ایسه ده خواه ناخواه رجاسز قبول اولوب اشیک اغاسیله ایکیسی بر زنجیرده طعام تناول ایدرلرکن فقیر خان فراوان ناز و نیاز پیاز کر - شمه لرایتدی . تبریز خانی : « اویله اولور ! مصرع « عاربا یدشیرا درسلسله » دیه خاه تسلیلر ویردی . بعد الطعام خانی ینه حبسه کوندروب بز دخی مرتضی پاشا اغاسیله قوناغمز کیتدک . سهل استراحتده ایکن کوردمکه خانک بش کرده بالش زردوز و بش جامه خواب یورغان زرباف ، اوچپوز غروش و بر بوغچه جامه طون و بر شامه عنبر خام و بر قره چبوق عجمانه آت هدایاسی کلدی . اول کیجه بدرستی شاهه قاصد لر کوندروب الله اعلم خانی درون دلدن رجا ایدوب پاشادن کتیر دیکمز قیر آتی مرصع اکر یله هدیه کوندردی . اول کیجه حقیر شاه اشیکنده کی بزم علی اغایه خانک خلاصی رجاسیچون عجبنامه لر یازوب و خان طرفندن وافر وعده کریمه لر تحریر ایدوب رومیه خانک چپاریله خبر کوندردم . علی السحرکه اولدی ، بو حقیری خان تبریز دیواننه دعوت ایدوب دیدی که : « اولیا اقام ، سزک خانکز نه مننه شخصدر ونه باغک کلیدر ونه بوستاک بلبیدر ؟ » حقیر « خانم ، استانبولده طوخنخانه شهرنده وجوده کلدی ، بش یاشنده آبازه دیارینه سود آسانسه کیتدی ، اون بش سنه آبازه دیارنده قالوب صکره سلطان احمد خانه هدیه کلدی . احمد خان

رومیه خانك ایشی اللهه ، آندن ده کوزله شاهه قاله دیر . بونك البته کوزلرینه شامدیجه ، باشنه قیزغین طاسجه کچریردر و او دین صیخدر در « دیدکده حقیر : « حاشا ، ثم حاشا خانم ، سز بو حجت شرعیه لری کوردیکز . البته شرع محمدی بی وقانون شیخ صفی بی اجرا ایتدیررسز . بونامه و محبتلری کوزله شاهه کوندروب بوققیر خانی آزاد ایدر . مقدا من دخی شاه اشیکنده آفامزه کوسفندلرک تحصیل اولندیغنی بیلدیرمشم ، سزده هکذا . » دیدم . تبریز خانی « بلی اویله اولدی . مکاباق یخشی ورقک رومیه دن کلوبدر » دیدکده حقیر « خانم ، قویونلر طوپدن تحصیل اولوبدر . بو خانی حیب خدا عشقنه آزاد ایدک که هم ابوالکلام سردار معظمسک » دیدم . تبریز خانی : « برای خاطر اولیا آقای ، ای اشیک اقای ، کوزله شاه باشیچون اول سفیه خانک پای بندلرین آل کلن . شاه زنجیر یله قالسن ، یخشی کوزله . من بر کره کوزله شاهه بومکتوبلری و محبتلری کوندرلی ، بنده وسن ده ورقلر یازله شاهه کوندرلی ، کورلی ، نه ظهور ایدر بیله لی » دیدکده حقیر و جمله ارباب دیوان تبریز ، شاه اغاسی و جمله ارباب دیوان دست پوس ایدوب اول آن خانک ایاغندن زنجیرینی و کردندن دوشاخنی آلوب الحق فقیر خان التون زنجیر ایله کوز حبسنده قالدی . اول آن شاهه نامه لر و حجتلر و حقیرک قویون تحصیل ایتدیکم دفترلر چپار ایله کوندریلوب انحق شاه ایله خان اغاسی تبریز خانی یاننده مسافر قالدی ، حقیر ایله مرتضی پاشا اغاسی خان کتخدا سنه . همان اولما من امر اولیجق حقیر تبریز خانه : « خانم ملک احمد پاشا قرداشکز خانمه سلام ایدوب بوجواهرلی خنجری پیشکش کوندردی . دیه مرصع خنجری خانک دستنه ویردیکمده دقت تام ایله تماشاسنه صرف اهتام ایدوب باقه ، باقه ، دیوان خلقنه باقدیره ، باقدیره تمام اولدیلر . بعده کمرینه بند قیلدیلر . آندن ینه حقیر : « خانمه ایکی صافات الجیاد مثلی آتار کوندردی کیم بری عثمانلی پادشاهنک آتلرندن بری شام جنت مشامدندر » دیدیکمه آتلی حضورینه چکدیردم . چآنکه مرصع کم وا کرلی ، پاک رخت و بساطلی کخیلان آتلی کورنجه قوجه قیرچیل قاتیار

خانلر حالغندن معزول اولمش، یعنی صدر اعظم معزولی برذات ایدی . همان
 ملك احمد پاشا اقدمزك مکتوبلرینی ویردم ، اینه آلوب بوس ایدرك سربنه
 قویوب وعلیکم السلام ديه نامه یی بی باک پروا او قویوب دیدی که : « اولیا قام ،
 وان وزیر قیرنداشمز بیورمشلرکه اکر رومیه خاننک طلا دینی قرق بیک
 قویون تحصیل ایدوب اولیا اغایه تسلیم اولمازسه نقض عهد ایران زمین طرفندن
 اولوب بز دخی اکا کوره تدارک ایدرك . عثمانلی تدارکی برآلای اورغونجی
 عسکردر؛ ایران زمین مملکتن الان وتالان ایدرلر . ایشتمش سن هی کبوت بختلی
 هند وانه کوختلی رومیه خانی چلبی سی . پس سیز نه منر میدهتسنکم قیصر زمین
 خانلرندن سنک حقه ک بویه شکایتلرکه . من سکه هر برنامه تی جور منر میدم که
 ای سفیه مادر بختادینی حقه سن کم انتهای سرحدده سن . عثمانلی ایله حسن
 زندکانی ایدوب نیک نام قازانه سن ، سن که شاه یاننده منم عمیلرم واردر ديه
 مغرور اولوب کرنایکه ، طوب و تفنککه که عثمانلی سرحدینی اورورسن . چونکه
 جلاد ودلاور فناسن ، کیده سن هند ایله قندهارده جنک ایده سن . یا خود منم
 کبی شهر کیلانده کافر کشتیلریله جنک ایده سن . ایشته اولیا آقام اول
 جنکنده حاضر ایدی . منم شاهد عادل ایدی . « دیدکده حقیر « خانم
 حضرت دلدلسوار اسد الله علی کرار داماد رسول الله روحی ایچون
 اولسون ، دووازده امام روحلریچون اولسون عفو ایله معامله ایلک . بزم
 وزیر نامه سنده : اکر قویونلر تحصیل اولمازسه تحصیلنه سعی بلیغ ایده سز »
 دیمش . حمد خدا قرق بیک قویونی بو عید حقیر تحصیل ایدوب جمله پنیاشی
 ایله خاندن ابرا واسقاط محبتلری آلدیم ، قرق بیک قویون پاشایه واصل اولدینی
 مکتوبلرده بو حقیره واصل اولمشدر . ایشته مکتوب ، ایشته رومیه منلاسنک
 حجت شرعیله لری « ديه جمله ورقلری و نامه لری خانه ویردم ویدی عدد
 پنیاشی کوردلرندن آدملر کورمشدم . آنلر شهادت ایدرك « بزم قویونلر منر
 قالمادی ، دعوا و نزاعمز طاوسیدی « دیدکلرنده تبریز خانی پاشانک « قویونلر
 بزه واصل اولدی « ديه رومیه خاننه مکتوبلری و حجت شرعیله لری او قویوب
 « حمد خدا هم عثمانلی ایله برطرف اولمشینخ . اما اولیا آغا شمیدیکری بوسفیه

شرقه کیدوب (جعفر پاشا خانی) کندندن کچوب (بندماهی) کندینه کلدک .
تبریز خاکنده بیك خانہلی کویدر . بورادهینه (شام محمدغازان) نك قبرلرینی
زیارت ایتدک . نته کیم ۱۰۵۷ تاریخنده ینه زیارت ایتشدک .

بورادنده عبور ایدرک جانب شرقه کیدوب (حاجی حرامی) کندینی
کچدک ، اوراقدن (سنبری) کندینه کلدک . بیك خانہلی ، جامعلی ، حماملی
کنددر . بوراده جمله من اسباب سلاح واحتشاملر منزه الای ایله کیدرکن تبریز
خاننک کتخداسی عظیم عسکر ایله قارشلی چیقوب فقیر رومیه خانی دست
برقفا آدم دریاسی ایچره حجاب ایدرک کلیوردق بویله جه (۴) ساعتده (تبریز
دلایوز) شهر داپذیرینه داخل اولدق .

تبریز شهرینه دخولمز

بوشهره آلائی عظیم ایله داخل اولدجه رومیه خانی تبریز خاننک ایاغنه
دوشدکده خان اصلا باقدی وحقیر واریرکن خان یرندن قالقوب « سلام علیکم »
دیدى . زیرا قانون قدماى عجم اویله درکه او طه لرنده اوتوران خانه صاحبی کلن
مسافره سلام ویریر . حقیر دخی اولدن قانونلرین بیلوب « وعلیکم السلام ،
خان عالیشانم ! » دیدم . آردی صره مرتضی پاشا اغاسی کنتجه آکاده سلام
ویردی . اول دخی سلام آلوب هر بریمز دیوانخانه تبریزده قرار ایتشدک .
اما تبریز خانی حقیره ستاریجه نغاز ایدوب « اولیا اغا من کیلان خانی ایکن
اوزون شیروان وشمالی خانلرینه وداغستان شاهنه کلن اولیا آقایی دکلیسین ؟ »
دیدى حقیر : « کوزل خانمی اسنده ، امانده ، تندرستلکده بولدم » دیوبویتی
ترتم ایتدم :

منت خدایه ایردیم اش سروقامته شکریم بودرکه قالمدی حسرت قیامته

بووجهله خانه وافر تواضع و تملقاتله معامله ایلدم . زیرا غایت قدرشناس ،
نکته دان ، صاحب وقار و عالی تبار ، مدبر ، ارسطوتدبیر ، دوربین فکر صاحبی

داروغه وکلنتری، دیزچوکن اغاسی، آلتی یوز قلعه نکرلری، جبخانه و طوپلری واردر. زمان قدیمده یزد جرد شاهک (تسوبان) نام حریمی بوقلعه‌ینی بنا ایتدیرمکه اسمنه تسوبان دیمشدر. بعده تیمورلنک بونی خراب ایدوب صوکره جهانشاه اعمار ایلمشدر. قلعه‌سی اریز نه‌ری کنارنده اوچ بیگ عدد طوپراق ایله مستور خانه‌سی اولوب یدی جامع، اوچ حمام، آلتی خانی واردر. مرندن اون ایکی فرسخ بعید اولوب آب وهواسی خوب ما کولات و مشروباتی مرغوبدر. اون ایکی درلو آرمودی غایت خوش و آبدار اولور. بوشهر اولجده روان، تختوان، خوی و بهستان سیاحتلر مزده مفصل تحریر اولنمشدر. [۱] بوسهرده خان عظیم بر ضیافت ایدوب بعد- التناول رومیه خاننک بوشهرده الی دکاچیه‌سی ویکرمی التی باغ وخیابانی تحریر اولنوب ایرتسی کون ینه جانب شرقه ابادان صحرالر ایچره کیدرک (۶) ساعت (قومله) قلعه‌سنه کلدک.

اوصاف قومله — ۹۹۸ سنه‌سنده سلطان مراد ثالث دورنده فرمان شهریارای ایله سردار معظم قوجه فرهاد پاشا بوقلعه‌ینی یصه‌مشدر. ولیا داغی دامتنده شکل مربعده سنکین بنا برسد رعنا اولوب جریمی و اوصاف ساثره‌سی تبریز سیاحت مزده مندر جدر [۲] بوراده دخی فقیر خانک سراینی و برچفتلکنی ویدی باغنی تحریر ایدوب قومله خانندن شاهه عرض محضرلر آلوب ینه جانب شرقه کیده‌رک (سونجه) کدینه آندن (ورقه خانم) — شاه قرلری خاصیدر — کدینه آندن (مزید خان) کدینه کلدک. شاهلرک اردبیلده اولان جدلری شیخ صفی وقفیدر. بو محله تبریز ایله قومله بیننده جریان ایدن قره صو نه‌ری منبعی الباق وقارنی یاریق قلعه‌لری طاغرنندن الوب نیجه یوز کندلرک مزرعه‌لرینی ری ایدرک جریان ایدر؛ رومیه دریا سنه قاریشیر. بورادن حرکتله وقت عصرده اوننجی ساعتده (سوجه‌جان) کندنده مکک اولندی. التی یوز خانه‌لی جامع و حماملی معمور یردر. آندن ینه جانب

[۱] جلد ثانی : ۲۴۲ صحیفه .

[۲] جلد ثانی : ۲۴۲ صحیفه .

خلق سنی المذهب ایسه لرده نهانیدر، اهالیسی تجاردر. طشره رباطی اطرافده سوروی یوق، جوانب اربعه سی خندق کسيلمشدر. اوچ قیوسی وار، رومیه قیوسی جانب قبله به، تسوی قیوسی غربه، تبریز قیوسی شرقه مکشوفدر. بورباطک اطرافی یدی بیک خطوه در. بوشهرده جمله اوچ بیک خانه، اوچ اعدد جامع معمور و طقوز محله وار. درت محله عجم سنیلریدر، بش محله سی ایسه کوی دولاقدرده. خان و حماملری مزین دکانلری قهوه خانلری وار. شهر اهلری غایت پاک اولور. برتوشه انکوری یگری اوقه کلیر. شیره لی و آبدار اولور، قرق درلو آرمودی وار، نباتات و حبوباتی فراواندر. اهارای زیر زمینده جاری و رواندر. ولایتی واسع و معمور، خلقی مسروردر. حالا مراد خانک مکک ایتدیکی چتر مله می زمین بر مسیره در. سلماس شهری خوی شهرینک طرف غریبسنده در، اما سهل جانب شماله میالدر. ارالری یدی فرسخلک یردر؛ تبریزه اون فرسخدر.

بورادن شماله میللاً (۲) ساعت کیده رک (کج آباد) کندینه کلدک. روضه رضوان مثلای بیک خانلی برکند معموردر که هواسی غایت لطیف، محصولاتی فراواندر. جامی، خان و حماملری، چارشوسی واردر. ینه جانب شماله کیده رک (سراو) کندینه کلدک. اصل شهر سراو تبریز ایله اردبیل ارسنده در. بوکنددر. عجم و مغول اقوامی بونه (سرای) دخی دیرلر. تبریز باغلری ایله بوسراه باغلری مشا ایسه ده ارالری اوچ قوناقلق یردر. برسراه ناحیه سی سکسان قدر آبادان، رباط واری کندلری حاویدر. هربرنده، خان، حمام و چارشولر واردر. بورادن تبریزه کیتیم یوب خان چفتلکلرخی و سائر اموال و ارزاقلرخی ضبط ایتمکه شاه اغاسیله تسوی شهرینه وقومله شهرینه طوغری روان اولدق.

اولا جانب شرقه واسع صحرالر ایچره معمور و آبادان کندلر ایچره کیدرک (۳) ساعتده تسوی قلعه سنه کلدک.

اوصاف قلعه تسوی — تبریز ایالتنده مرند سلطانی حدودنده تسوی باشقه سلطانلقدرکه ایکی بیک نکره مالکدر. قاضی و مفتیسی، سرتاج سیدی، منشی،

مراد رابع روان سفرندن کلنده بوراده مکث ایتمش. معمور برکنددر. ینه جانب شماله کیدرک (۵) ساعتده (سلماس) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه سلماس یعنی شهر دلماس — ایلك بانسی بزر جهمردر . محصولدار بر قضاده اولوب کوسفند و جاموس ماستی چوق اولمغله حکیم بزر- جهمر بوشهره « دل ماست » نامنی ویردی که کوکل یوغوردی دیمکدر . بعده هلاکو خان قوم مغول ایله کلوب آل عباسدن المستنصر بالله اوزره بغداده کیدرکن بوشهری خراب ویباب ایتمشدر . بعده جهانشاهک سلماس نام وزیر ی بونی معمور ایدوب اسمنه (سلماس) دیمشدر . بوقلعه دینه کلدی کمزده قلعه خانی استقبال ایدوب اشیک آغا سیاه رومیه خانی کنندی سراینه آلدی . مرتضی پاشا آغاسنی کتخداسنه و بزی منشی سنه مهمانلغه ویردیله . قلعه‌نک سیر و تماشاسنه باشلادق . قلعه‌سی عظیم بر صحرا ایچنده واقع اولمشدر . جوانب اربعه‌سنده رومیه ، تسوق ، قومله ، قره باغله ، خوی ، مرند ، بهستان ، جورس خانلریله مشا سلماس صحرا سیدرکه باسین و موش صحرا لرینک بشی قدر دشت قیچاق کبی برفضای واسعددر . شماله نظر قلعه قپوسندن ایچری کیررکن صاغ طرفنده چار گوشه برطاش اوزرینه (عمر هذا السور المتین یایام تاج الدین عالیشان و بنای خواجه نقدی مقریزی) دینه تحریر اولمش ، سور ی دائراً مدار بیک آدمدر . هواسی برودت اوزره در ، جانب غربده برنهر اولوب کوردستان پذیرش و آباغای طاغله‌رندن کلوب نیجه یوز بیک باغ وحداً تقدن عبور ایدرک رومیه دریاسنه منصب اولور . آبروانلری وارددر . شهراه اوزره چاه مالری وار . عجم عثمانی عسکرندن بو قیولرده برچوق آدم آلوب اسیر ایتمشله . بودیارک صولری جمله تحت ترابدن عبور ایدر . درون قلعه‌ده اوچ یوز عدد خانه ، بر جامع وار . دیواری جیم و سنک فرحدر . عمیق خندق وار . حان سرانی قلعه‌ده و طشره واروشنده دخی وارددر . خانی ایکی بیک نکره مالکدر . تبریز ایالتی حکمندهدر . قلعه‌ده بتس بوز دیز چونکر لری وار . مفتی و داروغه منشی و کلنتری ، یصا وول آغاسی ، شاه بندری و مهمانداری وارددر . اکثر یا خلقی اسب سواردر . قریه لری

بعده بودیاره عجم استیلا ایتدکده ینه امام رضایه وقف ایتدیله . برواسع قضاذه باغ ارملی ، اوچ بیك خانه‌لی كلنتر ومهماندارلی متولیلی ، متعدد جامعلی ، خان وحاملی ، کفسیاه مقداری دکانلی کند عظیمدر .

(زیارتگاه مقام امام رضا) امام رضا رضی الله عنه بغداد بهشت آبادن دیار خراسانه کیدرکن بوکندک آب وهواسندن حط ایدوب براز ساکن اوله‌رق عبادت ایدر . حالا برچوق شاه وخانلرک عمارتلیله ابادان اولمش عظیم برتکیه‌سی واردرکه وصفنده لسان قاصردر . ایچنده اوچ یوز عدد پاسربرهنه درویشلری واردرکه هربری برباغک وبرر خیابانک سنبلیدر . مطبخنده سکسان قدر انبارلری وار . کل یوم آینه ورونده پلاو وچوبده ؛ هرپسه ونان بی امتنانی میدولدر . فقیر خانی بوآستانه کتوردک ، زیارت ایتدکده « عهدم اولسون بوکرداب برزخدن خلاص اولورسه بورایه برالتون قنیل دوزدیرهیم » دیه وعد ایلدی . حقاکه اول آستانه نیجه بیك عدد مضع ومصلوب آویزه‌لر واردرکه هربری برر خان وشاهک یادکاریدر . عمارتنده شاه طهماسبک برقزغانی وار . ایچنه باقر آباق نردبان ایله اینیلر ، یوم عاشوراده ایچنه اوتوز صیغیر قویوب طبخ ایدرک فقرايه بذل ایدرلر . بو حقیر بوآستانه مقام رضایه کندی حسن رضامله روی ذردمی سوردیکنده خاطرمه شویت خطور ایتدی ؛ روی دیوارینه یازدم :

یار-ولی رضایی حق ایچون اب شفاعت حقا رضانه سن

آندن ینه شماله (۵) ساعت کیده‌رک (شاه‌نبون) کندینه کلدک . سلماس خانلنی حکمنده برواسع فضاذه بیك یوز خانه‌لی ؛ باغ ، باغچه ، خان حمام واللی قدر دکانلی قصبه مشال برکند رعنادر . خلقی شاه سونلردر ؛ بورالر زیاده‌سیله اکین اواجغی اولدیغندن اهالیسی دهقانلردر . آب جاریلری روان بررواندر . بورادن ینه (۳) ساعت شماله کیدرک (بیجور) کندینه کلدک . برر حفرا صحرای چنزارده ، سلماس خانلنی حکمنده سکز یوز معمور خانه‌لی کنددر . آنی کچوب ینه شماله (۵) ساعت کیدرک (یزدان) کندینه کلدک . سلماس حکمنده ، بیك خانه‌لی صاف کوک دولاق کوییدر . سلطان

رومیة دن تبریز و اصفهان نصف جهانہ کیتدی کمز

۱۰۶۵ سنہسی ذی الحجہ غرہ سندنہ شهر رومیة دن چیقنجه فقیر خانی کردندنہ طوق لعنت وار ایکن آتہ بندیروب آنک قارنی آلتندن آیاقلرینہ دمی رنجیر باغلابوب قرق نفر کیمسہ بی دہ آتلی اوزرہ کردلرندن سلسلہ لرلہ قید و بند ایلدیلر. اول یوم نحس مستمرده رومیة دن جانب شمالہ چیقیدیغمز ائنادہ قارشودن عجم عسکری فقیر بر اولوب کردغبار اوج آسمانہ پیوستہ اولدی نیایان اولوب ایچندن بر عسکر ظاهر اولدی. آنی کوردک کہ بر عجم عسکری فقیر و کرہ نای و کوس دهلرک اوره رق کلدی و بر عظیم الشان خان ایران کلوب اشیک اغاسیلہ قید و بند اولان کنج علی خان ایله کوریشوب آغلاشلدیلر. «الحکم لله برادر همان کوزلجہ شاه صاغ اولسون» دیوب آلی عظیم ایله رومیہ کیردکلرندہ رومیہ نک طوپراق قلعه سندن اول قدر طوپ و توفک شادمانقلری اولدی کہ زمین و آسمان تیر تیر تره دی. حقیر: «بوخان نہ در؟» دیبہ عجملردن سؤال ایتدم: «بوکا کل رستم خانک کچی اوغلی تقی خان دیلر. بو قید و بند اولان کنج علی خانک یرینہ رومیہ خانی اولدی» دیدیلر و حقیر: «شمدی خانک جلہ مانی قبض ایدوب شاهه کوندریلر، یا عجبا بو حقیر خانی کوزلجہ شاه نیلر؟» دیدیکمدہ «بس نیلسہ کرک، منافق سوزینہ اویوب عثمانلی اولکس سن اوره، مال آبارہ، آدم تپلہ، نیجہ اگرادی قولغہ جاقلہ. آنک ایشن کوزل شاه یخشی بیلور، شمدی وارانده ایکی کوزلرینہ میل چکر و باشنہ قیزغین دمی طاس کیدیریر، ایرتسی کونی اودینی آغزندن چیقاریر و جکرخی و پوره کنی قولتوقلری آلتندن چیقاریر و بوقرق نفر باغلو آدملرہ دخی بر کونہ اشکنجه ایدیسر کیم ایران زمینده نشان اولور» دیدیلر. فقیر خانہ یازیغ کلدی. اما چه فائده. «ایده من دفع صاقمنقلہ قضای کیمسہ» بیک صاقنسک اک صوک اوله جق اولسہ کرک» دیوب بو حال پرملال ایله اول کون شمالہ (۷) ساعت کیدوب (امام رضا) کندینه واردق. مقدا رومیہ و تبریز عثمانلی اندہ ایکن بو کند تبریزده جعفر پاشا جامعی وقفی ایش،

اشیکینه کیدن آغامزه وتبریز خانه اعلام ایتشدم که کوزلجه شاهه بیلدیره لر ،
دیبه محبتنامه لر یازدم « دیدیکمه آغا : « بلی ، من قدغه شاه یریغن آلوب
بوجانبه توجه ایدرک اصفهان دن ایکی مرحله بر چیقانده بوخانک چپارلریله
سنگ مکتوبلرک هزه شاه ایشیکنده کی آگاکزه کتوریرلردی . من آندن مقدم
چنشم « دیدی . بن : « ایمدی آغام من بوخان مظلوم وبی کناهاک اوغرینه
کله می غلطان ایتدیریرم ، کوزلجه شاهه بیله کیدرم وقویونلری تحصیل
ایتدیکی بیلدیریرم « دیدم . اشیک آغاسی : « بره خوب کشیسن و محب
خاندان سک اگرکه بویله ایدرسک درست مؤمن وموحسک « دیدکه
« والله ، بالله کیدرم ، بورومیه ده طور منم « دیدم . هان اشیک آغاسی : « ای
خان نکرلری ، شاهک سزه قدغه سی اولدرکه خانک جمله بارکاهنی ، چیل خانه
وبارخانه سنی شاهلغه نکیلیه سز « دیدکه خان دیدی که : « بو اولیای آغامنک
قرق کوندر مونده خدمت شاهیده تک وپوسی وار . بوکونکی کون خانه
کیتسه کرک ایدی . من اکه برکیسه غروش ، بش آت اوج قطار طاووسی
دوه ، اوج کورجی غلام وبرپاکیزه بنام وبش شامه عنبر خام وبرتبع خوش
اندام ویرسم کرک ایدی . بامر خدا بویله اولدی لطف ایله منم مالی شاهلغه
قبض ایله . اولیا آغایه وعده کریم اولان اشیا وساعتلری ویره سز « دیدی .
شاه آغاسی دخی : « والله بالله لایقدر « دیبه خانک دفتریله جمله اشیا بی حقیره
تسلیم ایتدکه مرک شادی یه اوغرایه یازدم . اول آن جمله متاعلری دوه یه
تحمیل ایدوب بزمه تعیین اولان قرق عدد آدملره مذکور اشیا بی تسلیم
ایدوب « البته شاه کدیکنی آشهرق عثمانلی خاکنه قدم باصوب دوه لری وان
آغاسی سلیمان بکه وسائر متاعلری مهریله ودفتریله خداملره تسلیم ایده سز «
دیدم ؛ انلر کیتمه ده اولسونلر ، بری طرفده شاه آغاسی خانک جمله مانی
قبض ایدرک شرعله مهرلیوب قرق آدمی دخی قید وبنده ایدرک اشکسته
ایتدی .

کورکلی و باشی تللی و جواهر تاجلی ، بیل جواهر قلیجلی محتشم و صاحب
صلابت آدم ظاهر اولنجه جمله ارباب دیوان ایاغه قالدقهرق تعظیم ایتدیلر .
تماشای موحش — کلن اشیک اغاسی کندی بوغازندن التون و جواهرلی
زنجیر درازک براوجنی صاغ انه آلوب دیوانخانه قپوسی دیننده دیدی که :
« ای اهالی رومیه وای خان ترکستان ایران آذربایجان بیله سن واکاه اوله سن
بوکونکه قدغه شاه شاهان شاه عباس ثانی ایله قدغه کلشدرکه ال دپرتیمه سز ،
جمله کر کوزلجه شاهک قید بندنده سز » بونک اوزرینه جمله ارباب دیوان « امر
شاه ایران زمینکدر » دیو یوز ارسته یاتدیلر. همان خان بی درمان دیوان
میداننده یوزی اوسته یانوب اشیک اغاسی التون زنجیرک براوجی شاهک اشیک
اغاسی بوغازنده قلوب خان ایله ایکسی دیوانخانه کوشه سنده زانو بزناو اولوب
اوتوردیلر. همان حقیر ایاغه قالقوب کلن اشیک اغاسنک یانه واروب تمنا
ایدرک « آغام ، صفا کلدیکز خیر مقدم » دیدیکمه حقیره ایاغه قالقوب
الم آلوب یانه آلدی . حقیر « آغام ، بونه حالدر ؟ » دیدم . اگا « هر نه حال
ایسه سزک قیصر زمین شاهنک وان وزیرندن اولدی که سزک ملک احمد
پاشان کوزلجه شاهه نامه لر ایله براشیک آغاسی کلوب بوخان صلحه مغایر
ایش ایشله یوب پینانشیدن قرق بیگ قویون سوروب بو قدر آدم هلاک اولوب
پینانش اولکه سنی نهب و غارت ایتدی . یا بوقیونلر شاهمک در دولتنده
تحصیل ایدیلوب جمله اصحابنه رد اولنور و یا خود سردار لغمز حسیدله بز
رومیه اولکه سنی اورمق اقتضا ایدوب صلحه مخالف مصلحت شاهم طرفندن
اولمش اولور » دییه وزیرکزک نامه لری کلنجه شاه عالی جاه منی بوخانک
قید و بندینه مأمور ایلدی « دییه جواب ویردی . حقیر : « بره جانم ، قربان
اولیم سکا ینجی آغام . یا من قرق کوندر مونده قرق بیگ قویونی تحصیل
ایدوب پینانش قوميله عقد صلح ایتدیروب بوخانک و پینانشیلیرک اللرینه
ابرا واسقاط حجتلری آلوب و یروب قرق بیگ کوسفندی بزم وان وزیر
عالیشانمزه کوندردم . اشته بو شهر منلاسنک محکمه شرع رسول بیننده
مسطوردر . اکا برکره نظر اولنه ! و قویونلرک تحصیل اولدینن کوزلجه شاه

اوزره طرح ایتمکله همه شهر اهلری ده راستدر . هر یولک ایکی طرفی چنار منتها وید سر نکونلر ایله مزیندر . جامعلری ، خان و حماملری ، چارشو و یازاری کوندن کونه معمور و آبادان اولمده در . (زیارت غازی رمضان باشا) دمبولی جنکنده شهید اولمش بر وزیر دلیر ایمش . بوراده مدفوندر . آندن ینه غربه (۴) ساعت کیده رک (میرزاخان) کندینه کلدک . رومیه خانلرینک خاصیدر . بش یوز خاهلی نصاری کوییدر ، بردیری و برجوق باغلری وار . آندن آلتی ساعتده رومیه شهرنده قوناغمزده داخل اولوب خان ایله ذوق و صفایه مشغول اولدق .

نیجه ضیافتلرده بی حساب احسانلر آلدق . یوم مذکورده وانه کیدن آدملریمز کلوب یکر می بیک قویونک باشایه ویزم قویونلرمنک وکیل خرجه تسایم اولندیغنی وسائر اشیا منک دخی آدملریمزه ویرلدیکنی مشعر مسرت مکتوبلری کلدی . بز لر دخی خاندن مأذون ، ولایت تبریزه کیتمه حاضر باش اولدق . خان حقیری تک و تنها قفته چاغروب : « عمرم ، سن بنم برادر جان برابرم سک . لطف ایله تبریز خانی یاننده زانو بزانو اولانده هر دانشقده منی خانه یخشی مخطیبه سن » دیو قویندن اوچ یوز عدد ممسک التون و ایکی یوز غروش ، بر ساعت ، بر کورجی کوله سی و بر عجمانه اکرلی و رختلی قره چبوتی آت ، ایکی بورغه آلاجه چپارات احسان ایدوب « سهل آرام ایده سز که سزک یوللرکز اوزره اولان خانلره و تبریز خاننه ورقلر یازام » دیدی و مکتوبلر تحریر اولنوب حقیره تسلیم اولندی .

حکمت خدا او اواننده خان قبوسنده آماده اولان جمله نکرلر ، دیز جو کنلر و چیک ات یینلر پراکنده و پریشان اولمغه باشلادیلر . خان غربیک رنگ روی متغیر اولوب « هی کشیلر ، بو وولوله ندر ؟ » دیدکده « ای خانم ، عتبه عالیدن اشیک اقای چپار ایله کله در » دیدیلر . هماندم خانک عقلی باشندن کیدوب حقیره « اولیا اقسام ، من آخرته کیدرم منی دعادن اونومه » دیدکده حقیر تسلی خاطر ایچون « ای خانم ، اوغور که جان وباشم ویرمشم ، هله بر کوره لم اصلی و فرعی ندر » دیرکن همان خان دیوانخانه سنک ایشیکندن بر سمور

اولور . دمبولی وکیلان بازار لڑی عجمہ مشہور در . بوپازار ایچون دمبولی شہری خارجندہ اوچ بیک قدر مفید و مختصر دکانلری واردر کہ جملہ سی خیابان و درختستان سایہ سندہ در . آئندہ ورونڈکان ہر بار بورالردہ مهمان اولور لر . ایچ قلعہ سنی تماشایدہ مدک « کوزلجہ شاہ قدغہ ایلمشدر » دیبہ دیدہ بانلر مانع اولدیلر . اما ینہ اوکیجہ قلعہ ینی بر چراغان ایتدیلمکہ تعیر اولتماز . بوشہر خلقی جملہ آلاجه قومیدر . باشلری آلاجه واکنلرندہ کی قلمکاری چیت آلاجه ، یشیل طون و یشیل صاغری پابوج کیرلر . صنایعک تمدوحی ، قلمکاری باصمہ چیت وکونا کون چارشفلر و پردہ لر کہ سحر اعجاز و بوقلموندر . چارشی وقہوہ خانلری مزیندر . بوشہردہ اصلا میخانہ کورمدم ، مست و مدہوشی نہدر پیلملزلر ، کندولرجه سرخوشلق غایت عیب و مذمومدر . خانلری ، حاملری ، شہراچیندہ آب حیات قیوصولری واردر ، فقط آقار صولری یوقدر . باغ و باغچہ لری چوقدر ، ہواسی غایت ایدر ، زیرا دریدان بعید اولمغہ بر طرفی صافی قومصال صحرادر . خلقی تموزدہ اکثریا خریر طاغلرینہ و اشویہ طاغلری یابلاغہ چیقارلر .

دمبولی زیارتکاہلری — باغلر کنارندہ (شوری بابا) ، اکا قریب (شیبہ ددہ) و (جیغالی سلطان) نام ذاتری زیارت ایتدک .

بعدہ خانک ہدایاسنی آلہرق و برضیافتی تناول ایلیوب باطی جانبہ غیرى شہراہ ایلمہ رومیہ شہرینہ روان اولدق . اولاینہ مرتضی پاشا اغاسی علی اغا و مرتضی پاشا قرنڈاشی کورجی تمرس بک و حقیر و خانک تبریزہ کیدہ جک اون آدمیلہ دمبولی شہرندن چیقوب جانب غربہ بش ساعت کیدرک (سوندک خان) کندینہ کلدک . درکزین خانلغندن معزول درماندہ بر اختیار خانک بیک خانہ لی برکندیدر . بورادن ینہ معمور و آبادان قرا ایچرہ کیدرک (۶) ساعتدہ (علی یار) قصبہ سہ کلدک . بوقصبہ حضرت علی آستانہ سنک و قفیدرکہ ہر سہہ محمولنک صرہ سی مشہد علی یہ کیدر . بوشہر برکوکہ بلندک زیرینہ واقع اولمش اولوب کویا باغ ارمدر . کامل بیک خانہ لیدر . بوکوکہ بالادن بیکارجقلر کلہرک اہالیسنی سقی واروا ایدر . بوشہری استادبنا شطرنج نقش

الاسزکه کوزلجه شاه سؤال ایئنده بوسئد ايله حبسدن اطلاق ایلمشه دیمکه دستمه برسند و مسند اوله « دیدکده حقیر : « خاتم ! خدا یاور و نکهبانک اوله . سن بو آدمی بزه تسایم ايله و بمله برنکرک بيله قوش ! بزم تبریز خاننه دخی هداایالرمز و نامه لرمز واردر . تبریزه وارنجه بسر و چشم من خاندن سنک اچون اول کاغدی الام » دیدم . درحال خان : « ای زندان بان غارده محبوس کورجی آدملری واردر انلری کتوره سک » دیدکده زندان بانلر یدی قات قعر زمیندن اون یدی نفر کسه لری چیقاروب کتبردیلر . جمله سی آدم هیئندن چیقوب کویا تمیم داری اولمشلردی . فقیرلر بزی کوردکارنده یوزلرین یره سوروب آبدست و طهارت لری یوق ایکن بشر کره سجده شکر یزدان ایلدیلر . مرتضی پاشا اغاسی بونلره برر قات اثواب و یروب جمله سنی حمامه کوندردی . حمد خدا آدم قیافتنده اولدیلر . بزلر دخی مصلحت تمام اولدیغندن مسرور اوله رق شهرک سیرانبله مشغول اولدق . ایککیک عدد باک و مسلح دمبولی تورکچاندن کزیده نکرلری وار که هر بری برر آرسالنه بکزرر . بوشلرک قاضی ، مفتی ، دیز چوکن اغاسی ، یساوول اغاسی ، کلنتر اغاسی واتی یوز قدر قلعه نکرلری واردر .

اشکال قلعه دمبولی — رومیه دریاسنک قبله طرفده خیلی مسافه بعیده ده بر صحرای عظیمه واقع اولمش ، شمس الشکل شدادی بنا بیاض طاشدن بر قلعه رعنادر . دوز بر یرده واقع اولغله عمیق بر خندقی وار ، دأرآ مادار یدی بیک آدیدر . قرق عدد متین بر جلری وار ، اوچ قپوسی وار . جانب غربه « خریر قپوسی » دیرلر که کوردستان ایلنک خریر طرفلری بو طرفده در . جانب شماله رومیه قپوسی ، جانب جنوبه اردبیل قپوسی وار . شهر اچنده بیک عدد خانه وار که تراب ايله بنا ایلمش تحتانی و فوقانی معموره لدر . جمله یدی محرابی وار . (حاجی خان جامی) سلیمان خان عصرنده وان وزیر ی اسکندر پاشا بوخانی دمبولیده باصوب قتل ایتمشدر که جامنده مدفوندر . (شمس خان جامی) ، (بقابای جامی) ، (شان جهان جامی) و سائر هدر . یتمش قدر دکا نجه لری وار ، هر نوروز ده قرق کون قدر کرما کرما بازار

بورادن قالقوب جانب شرقه رومیه کولنه طوغری متوجه اولوب یدی ساعتده (قوجفا بابا) کندینه کلدک . بورانی رومیه شهرنده مدفون اولان قوجفا سلطان عمار ایتمکه کند قوجفا بابا دیرلر . دمبولی خاکنده باغ و باغچه‌لی جامعلی بر کند معموردر . بوراده رومیه شیخی اجدادندن خیلی کیمسه‌لر مدفوندر . بورادن دخی الی ساعت کیدرک (دمبولی) قلعه‌سنة کلدک .

اوصاف قلعه دمبولی — ایلک بانسی نوشروان عادلدر . بعده غیاث‌الدین کیانی تعمیر و ترمیم ایتمدر . ابتدا بوقلعه‌نک اسمی (تلون) ایدی . هارون الرشید خلافتنده عمار اولماغیچون ترکانک دمبولی قومنی بو صحراده مکث ایتدیرر . رومیه خانلی حکمنده بشقه‌جه خانلقدر . خان آلائی عظیم ایله استقباله چیقوب آت اوزره بری بریمزله مصافحه ایدوب شهره داخل اولدق . قلعه‌دن طوبلر آتیلوب شادمانقلر اولوب خان مرتضی پاشا اغاسنی کندی سراینه قوندردی و حقیری منشی سراینه قوندروب دیوان خان اولدقده حقیر ملک احمد پاشا اقدمزله رومیه خانک مکتوبلرینی ویردم . بوس ایتدی . مرتضی پاشا اغاسی دخی مرتضی پاشا مکتوبلرینی و براکرلی آتی وهدایای ویردی . خان قبول ایلیوب مسرور اولدی و مکتوبلری قرائت ایدوب مفهومی معلومی اولنجه « ای کوزم بر بونی مرتضی پاشا قرنداشیدر بیلمز دک . آنجق کورجستان بکلرینه بزم عجم سرحدلرنده مشا اولان تفلیس خانی چپار الفاروب برورق یازمش و دیمش که اول طرفله قیصر زمین شاهی ایچون و ایران زمین شاهی ایچون آرده رهن اولان کورجستانک آچیق باش بکلرندن بر بک بغداده قاچوبدر . قغیکزک اولکه‌سنة واررسه قید و بند ایده‌سز . بلکه عثمانلی طرفندن طلب اولنه . ایشته بویله خبر کلدی . بونلر دخی بز بغداده کیده روز بغداد خانی (قاره قیرینی) خان منم قرنداشیدر . منی قویور سکا قرنداشیدن چوق مال حیوه یرم دیه دور . چونکه سز لر وان خانی ملک پاشادن گلشسز . حسینم میرزایی حبسندن اطلاق ایدرم . اما رومیه خاندن ایشته ورق کلدی . مو بنا تمسکدر . اما بکا بزم اولکن خانمز اولان تبریز خاندن

بورادن ینه جنوبه باغبر کچی کندلر ایچیندن کیدرک (۷) ساعتده
(اشنویه) شهرینه کلدک .

ستایش شهر اشنویه — هارون الرشید خلیفه نیک بر دختر پاکیزه اختری
تحصیل مزاج ایچون عراق عربدن بواشنویه یابلاغنه کلرک بوشهری بنا
ایدر . بعده مغول طائفه سی خراب ایدر . صکره سلطان اوزون حسن
معمور ایدر . اذربایجان شهرلرندن اولوب دمبولی حاکمی حکمنده بشقه جه
خانلقدرکه ایکی بیک عسکره مالکدر ، قلعه سی خرابدر . شهرزور ، حریر ،
آردیلان کوردلرینک خوفندن شهرینک اطرافنه چوقورلر قازیلمشدر .
کوشه بندلرنده تدریه لر وضع اولتمش معمور ومضبوط شهردر . دائراً مادار
اطرافنی طقوز بیک آدیم احاطه ایدر . جمله خانلری پس پایه کار اولمشدر .
شهر رومیه نیک جانب غریبسی وجنوبیسنه میالجه واقع اولمشدر . مذکور
طاغ رومیه واشنویه شهرلری آراسنده اولوب رومیه ودمبولی حدودیدر .
اشنویدن جانب شماله ایکی کونده سریعاً رومیه شهرینه واریلیر . بوشهر الی
بیک قدر پست خانه دن عبارت اولوب اکثرنده باغ وبانچهلر واردر . اکثریا
بوخانه لرک درت دیواری کرج ایله بنا اولتمشدر . دام وباملری دوکلی کرج
ویکجه دن صیوانتمش مصیقل داملردر . هواسی رومیه دن لطیف اولغله جمله
اهالیسی نوروز خوارزم شاهیدن اعتباراً دام اوزرنده یتارلر ، داملرندن
دخی بری برلرینه نامحرملری کورتمز . خلقی هپ سنی اولوب تازه یکتلری
صقاللرینی اصلا تراش ایتمزلر ، اختیارلری اصلا صقال قیرقزلر . (هشدک)
قومی کچی اوزون وقبا صقاللی اولدقلرندن شاهلغه آیروجه صقال خراجی
ویرلر . نهاییه جماعته نماز قیلارلر . خلقی هپ تجار ومحب غربب الدیار
قوم زواردر . جمله یکریمی محله واون محرابدر . صفی خان جامعی ، الم شاه
جامعی ، کپایسان جامعی ، مهروماه جامعی مشهورلریدر . یصال وول اغاسی ،
قوروجی باشیسی ، قاضی ومفتیسی واردر . مکلف بنا حمللری و خانلری ،
مزین ومعمور قهوه خانه ودکانلری وار . باغ وبانچه سی چوقدر . فاکه .
لرندن انکور خوشخواری و آرمودلری مشهوردر .

مثنی قریه‌لری کچوب (۴) ساعتده (جولان) کندینه کلدک . ساکنانی سنیلردر ، آندن ینه جانب جنوبه کیدرک (۶) ساعتده (دوم دومی) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعهٔ دوم دومی — ایلمک بانیسی یزد جرد شاهدر . بوکا بویه دینمه‌سی تلاطم دریانک کلوب دوم اورمه‌سندن ایبری کلاسی کرکدر . بوقلعه اغاسی دخی استقبالمزه چیقمش اولمغله خیمه‌لریز ایله زیر قلعده بر قلعده بر باغ ارمده مکث ایتدک ، بوقلعه رومیه ایالینده ورومیه دریاسی کنسارنده بالا بر قلعه اولوب دائراً مادار جرمی اوچ بیک آدیمر . جانب شماله بر تیور قپوسی وار . اطرافنده خندق یوقدر ، اما غایت صاردپر . بر طرفدن اصلاً حواله‌سی یوقدر . هیچ بر جانبدن ظفر ممکن دکلدر . اتی یوز خانه‌سی ، بر قولی خان جامعی وار ، سائر عمارتدن بر شی یوق . دیز چوکن اغاسی ، اوچ یوز نفر دیز چوکنلری ، شاهی طوپلری ، مستوفی جبه‌خانه‌لری واردر . اما بعض زمان دریا چکیلوب قلعه بو صحراده قایر . اما اشاغی رباط قلعه‌سی معموردر . مربع الشكل شدادی بنا بر قلعهدرکه شاه طهماسب بنا ایتمشدر . درون قلعده یدی یوز قدر اولری وارکه (اشویه) طاغلری دامنه دوشمشدر . بوقلعه‌نک اطرافنده خندق وار ، دائراً ماداری التی بیک آدیمرکه ایچ قلعه قیاسنک غرب طرفنی احاطه ایتمشدر . اون محرابلق جامعی اولوب شاه طهماسب جامعی ، شاه عباس اول جامعی مضعدر . جیغاله اوغلی سنان پاشا جامعی روشن بنا بر جامع رعنا اولوب طرز رومدهدر . آنجق علی خانک بر حوضلی حمامی وار ، سراپا کاشی چین ایله یایلمش بر حمام روشاددر . چارشوسی دخی علی خانکدر . برخان سوداگرانی واردر . خانه‌لری اکثریا تختاندیر . صولری هپ اشویه یایلاغندن کلیر آب نابدر . هواسی رومیهدن لطیفدر . باغلرنده عنابی وایکده‌سی وودودی مدوحدر . بوشهرک شرق طرفی دریا ، غرب طرفی باغلردر .

زیارتگاهلری — شیخ عرب جباری ، منلا دهاقانی ، شیخ ترمندی ، ناجی ، کاشف ، اسرار معانی ، منلا ناصر سروانی (قدس سرهم) ..

ایله عذاب پروردکاره لایقدر (من دق دق) مضمونی اوزره من دخی بویه دیلری کویوندیرم که ایران زمینده دکل جهانده داستان اولسون « دیدکده داغلیر کبی آتش نمرود علو برعلو اولدوقده ابتدا طوقاق خانک کوزی اوکنده جمله اولدلری بیه بعده التی بوز قدر نکرلری وفتوا ویرن مفتی کذاب وقاضیلری آتسه آتار . حالا ایرانده بوقعه یی بیلن اختیارلر چوقدر ، صکره کور خدابنده شاه قوچغا سلطان آستانه سنی اولیه معمور ایتشددرکه توصیف اولنه ماز ، حقیرک قوناق محلمزه قریب اولغله توحید خواجکاننده یولنوب باغ و باغچه لرله عمارتلی تماشا ایدردک .

(زیارت یوز اولو سلطان) فقرای نقشبندیه دن اولو سلطاندر .

(زیارت صالح افندی) بونلر واحدی طریقندن اولوب ایران شاهلرینک

جد اعظمی شیخ صفی باش خلیفه لری ایش . شیخ صفی نک (سومه سوندرمه)

کرامتلی کندیلردن صکره بوضالح افندی ممنوع ایتشددر . قدس سره .

(زیارت داودان سلطان) کملی طریقنده نیجه کشف و کرامتی ظاهر

اولمش بر اردر .

(زیارت امام بوغه بای) سلطان اوزون حسنک امامی ایش ، قرق بیک

رأس جاموسه مالک اولدیغندن اسمنه « بوغه بای » دیمش لر در . هر سنه ماه

ذی الحججه نک یوم عرفه سندن بر کیجه اول - که اول کیجه یه (ترویبه کیجه سی)

دیرلر - بوشیخ رومیه شهرندن غائب اولوب اوچ آیدن صکره حجاج ایله

ینه شهر تبریزه کلیرلر مش . اول حساب اوزره بر کیجه ده تبریزدن عرفانه

واروب حج ایدرک کلیرمش ، حالا زیارتگاه اهل دلاندر .

بعده خاندن مکتوبلر آلوب دمبولی خاندن پاشا قرداشنی خلاص

ایتمکه کیتدک .

اولا رومیه دن اوچ یوز عجم نکرلری خان بزه رفیق و یار صادق و یروب

حراضی پاشا اغاسی علی اغانک یوز آدمی ایله ، اللی نفر بزم آدمز جمله درت

یوز اللی عدد آمله رومیه دن چیقروب جانب جنوبه رومیه دریاسی کنار ایله

کیدرکن (اسونه) طاغلی صاغ طرفزد ، قالوب نیجه یوز عدد ارم ذات العمداد

طوقاق خان آتسه کوندر دیکنی (کور خدا بنده شاه) استماع ایدوب قزویندن قطع منازل ایدر. رومیه یه کلد کده قوجغا بانک بعض یرلری منهدم ایدوب باغنک مشرانلری یغما ایتدیرر، کل طوقاق خان شاهه دیرکه: «کوزلجه شاهم، بوسنیلرک تکیه سنی دخی خراب ویباب ایدلم» جواباً کور خدا بنده: «جانم طوقاق خان بوقوچغانی نیجه بولدک، آتسه کوبوندورسین، مکامونی یخشی ایت کلن؟» دیر. و خان دخی: «ای کوزلجه شاهم، سنیلر بوشهر ایچره رایگان جماعتله نماز قیلمغه باشلادیلر. و میتلری اوکی صره» «وحده لاشربک له» دیمکه باشلادیلر، آخربنده بر قاج نکری و سنیلری قتل ایلوب قوجغه قوچغالی دخی آتسه کوبوندردم. اما کوزلجه شاهم، نه تأثیر سحر در که قوچغا دده اولهلی شوقدر اولمش دیرلر کورینی آچوب کوردمکه بیاض پنبه مثال تر وتازه ایدی. من آنک تر وتازه لکنه باقیوب آتسه کوبوندیررکن یاخی، یاخی دیه فریاد ایتدیکنی بوجله نکرلم ایشتمشدر. دیدکده کور خدا بنده شاه: «آفرین، ای طوقاق خان! سکا چوره کم حلال اولسون» دیه باشنه بر تاج زرین و ایننه برقبای خوب ورنکین احسان ایدر. شاه «قوچغانی کوبیندیرن نکرلرک کیملدر؟» دیدکده طوقاق خان: «ایشته شاهم، بونلدر، بویچ عدد اولادلر مدرکه قوچغانی آتسه کوبیندیرمکه چالیشمشلدر» دیر، شاه دخی دیرکه: «شمدی بز آنلره خدمتلری مقابله سنده یخشی خدمتلر ایدرز». فی الحال قوچغانک نغش شریفی آتسه یاقدقلری یره شاه دخی واروب طوقاق خان و اولادلری وچررکن چکنلری و قوچغانی آتسه کوبوندرمه ده بولنان جمله یدی یوز عدد نفری دست بر قفا باغلا یوب حضورینه کتیره رک دیرکه: «بره کافر طوقاق خان، نیرانه کیتمکه سزاوار مسکین! قوچغا سلطان محب خاندان بر اولو سلطان ایدی. بودنیادن آخرته انتقال ایدلهلی شوقدر سنه اولمش، سن آنی کورمیه سن و بیلمیه سن؛ اکا بوعداوت نه ایدی؟ قوبرندن تر وتازه چیقاردیغنی کوره سن. یهودیلر جرجیس نیی آتسه یاقدقلری کبی سن دخی قوچغانی آتسه یاقه سک، بن دخی بوکون آنک عدالته کلوب قوچغای یازوغنی آلمش کرک. تیز آتش یا فک، کرچه آتش

روحی چون اولسون باری منی ازاد ایله . مقصدک مال ایسه آل . جمله سنی سکا ویردم» دیرکن خان بی ایمان : «من سنک شمدی قوجغا سلطانکی نیلرم» دیه بیچاره درویشی قتل ایدوب جمله مالی ضبط و قبض ایدر . بعده ینه خانک حدتی تسکین اولیوب قوجغا سلطانک ده قبر شریفین کشاده ایتدیروب آتسه یاقق ایچون جسد مبارکن چیقاررکن اول عزیز هامک جسد شریفین بیاض بلور کبی براق ، پنه کبی تروتازه ویومشاق کوررلر . (طوقاق علی خان) :

«های های سحر ایله ریاضت و پرهیز ایله شیخ کندوسن بو حاله قویمش اوله ییلیر . آتیز بوشیچی برکایم ایچنه قویاسز وقلعه خندق کنارینه کتیره سز» دیر . ظالملر سلطانک نعشی اول محله کتوروب نیجه یوز عربه ودوه یوکی اودونلری بیقوب آتش نمرود ایدوب جسد عزیز ی انداخت ایدرلر . جسد آتسه آتیلدیغی ائشاده (منم ابراهیم ثانی یاحی یاحی) صدای بلندی یدی دفعه استماع اولنور . یدی ساعتدن سوکره آتش سونوب برده باقارلرکه جسد عزیزک خاکسترخی جناب حی وقدر بر معصوم پاک صفتنده خلق ایتش . بونی کورنلر جزع و فزع ایدوب (طوقاق خانه) روبرو سب و شتم ایدرلر . بعده برآلای فقرا عزیزک معصوم هیئتنده خلق اولان کولی آلوب برکفته صاروب ینه مصلاده نیجه کره یوز بیک عبادک نمازین قیلوب توحید و تذکیر ایله تکرار قبر شریفنه دفن ایدرلر . اونک ایچون مناقب اولیای کار زوئیده «قوجغا سلطانک ایکی کره نمازی قلنمشدر» دیرکه بومعنایه اشارتدر . عزیزک وجود شریفی منحرف اولدیغی یرده سونمدن اطرافنده چمنستان و سنبلستان بیتمهک باشلار . آتش سوندکده بامرالله تعالی کل کلبستان و ریحان ازهارستان اولور . الی هذا الان رومیه قلعه سنک جنوب طرفدن چوکان میدانی قوبنده زیارتگاه بر مقام کلبستاندرکه ریحانی ایچندن برقتا آت ایله مرور ایتسه کورنمز . بومرتبه عالی ریحانی اولوب کندی بیتر کندی بیتر . اهل بلدک زعم صحیحلری بو محل قوجغا سلطانک کولی دوشدیکی یردر دیرلر . حقا که غیر یی یرده اوله ریحان اولماز .

نتیجه تصرف کرامت قوجغاسلطان — قوجغا سلطانک نعش شریفی کل

اوزرنده معمور قلعه سی وار . قاعه نکرلری هپ صیاد ماهیلردرکه عظیم کار ایدوب وظیفه لرینی آندن چیقاریرلر . (جزیره حرسک) بوندهده برپشته عالی اوزره (حرسک) قلعه سی واردر . بو جزیره لر تبریز خانانی طرفه سهل متصل اولغله آنک حکمندهدر .

غریبه و عجیبه — بو ایکی جزیره ده کی بالقری آوجهلر شبکه سز ، اولطه سز ، مرک ماهیسز شو کونه صید ایدرلرکه واجب السیردر . چونکه بوبجیره ایچره برکونا سیم اندام خرده بالقدر اولورکه صیادلر آنی طوتوب یاغندن فیلملری یاقه رق کیجه وقتی قایتلرینی چراغان ایدوب روی دریاده کزدرلر ، قعر دریاده کی کونا کون بالقدر روی دریاہ چیقوب کنیدیلرینی اوشمعه نك بولندینی قایق ایچره پرتاب ایدرلر ، عین ساعتده قایتلر بالقدرله مالی اولور ؛ حکمت بوندهده دیگر بر آتش یاقوب کیتسه لر دریاده کزسه لرده برباق آشکار اولوب صید ایدله نك احتمالی یوقدر .

رومیہ ده کی اولیاء الله و مشایخ مقابری

شمع دانش ، چراغ آفرینش ، شمع عالم ، چراغ حرم ، قطب عالم روحانی ، معدن حکمت ربانی صاحب یقین بی کان خلوت نشین بی نشان (الشیخ حضرت قوجغا سلطان) : سلسله لری حضرت ابابکره متہی اولور ؛ طریق خواجگاندن اولو بر ذاتدر . مدفنہ حالا بر اولو آستانه در . جانب اطرافی ککستان و بہارستان اولوب اوچ یوزدن زیادہ فقراسی واردر . سرایلری و باغ و باغچہ لری حالا عمارستاندر . قوم عجم بوسلطانه معتقدلردر . آئینده ورونده یہ نعمتلی مبدولدر . (مناقب) — قوجغا سلطان دار باقیہ ارتحال ایتدکن صوکرہ فقراسندن بری غایت منعم و مالدار اولوب خان بونک مالنه طمع ایدر . بو ذاتی اولدیروب مالنی ضبط ایتک ایچون اذا وجفایہ باشلار . باشنه طوقاقله اوررکن بیچاره : « هی خان ! مرحوم قوجغا سلطان

اولورکه کویا غلال حوران شامدر وشعیری کویا سیواس آریه سیدر . باقلاسی
ایکیشم درهم کلیر دانه واردر . بویله فول (باقلا) هیچ بر دیارده بولتماز .
حبوبات سائره سنی ده اکا ایتلی . یکریمی بیگ قدر باغی اولوب آبدار اوزومی
اولور . شامک زینی اوزومنه وبوزجه اطه سنک مسکت اوزمنه واسلامبول
قربنده بازار کوی وقومه اوزمندن لذیذ ابدار وخوشخوار انکور بهترین
اولور . آماسیه آرمودی وملجه آرمودی اویله آبدار اولورلرکه شیرشیر
اقار . آب وهواسنک لطافتندن کوزلاری مندو حدر . صلحاسی غایت
چوقدر . حتی نهاییه جماعتله نماز قیلار سنیلری واردر . جانب غریبسنده
شهرزور ، شمالنده سلماز ، شهر قوسوی ، شرقنده تبریز ، جنوبنده اریبل
اولوب رومیه بوشهرلره دوردر منزل مسافه ده اولدیغندن مورخان ایران
زمین بوبلده یی شهر اوسط دیه یاد ایدرلر . بر قفا آتیه مراد ایدینوب
کتسه بوشهردن شهر وانه درت منزله اینر . اما حقیر جهانی تماشا ایچون
بشر والتیشم ساعت کدم .

ستایش بحیره رومیه — بوکایچه لر بحر رومیه ، بحر دمبولی ، بحر ارده بیل
دیرلر . روی دریاسنده نیچه یوز صیادماهی قایقلری واردر . بعضیسی آینه
طرفی وروندکان تجار سودا کرانی کتوریر وکتوریرلر . شرق طرفی تبریز
شهری اولوب غربی دمبولی قلعه سی ورومی شهریدر . جنوب طرفی اردبیل
اولوب خیلجه مسافه ده در . بوبحیره دائراً مادار اون ایکی کونده دور ایدبله .
بیلیر ، بناء علیه وان دریاسندن بیوکدر؛ عمقی یتمش قولاجدر . بوکا اطرافندن
قرق بش قدر صغیر وکیرر صولر منصب اولورکه باشلوجه لری شونلردر :
سپلامه صوبی : اردبیلی ری ایدوب بوبحیره یه قاریشیر ، کهران صوبی : وان
ایلرینک حکاری اولککسندن کلوب پنیانشینک بردوک قلعه سندن کذر
ایدوب رومیه قربنده بوبحیره یه منصب اولور . دیکر صولرک منشأ اصللری
یقیناً معلوم اولدیغندن یازمدم ، حقیرک مسلکم اولدرکه عین الیقین حاصل
ایتدیکم شیلری تحریر ایدرم . بوبحیره ایچروسنده اون ایکی جزیره وار ؛
(جزیره کبوتر) اون میل چویریر واسع ومعمور بر اطه در . یالچین قیا

رایحه‌سی عاشق و معشوقانک دماغلری معطر ابدر . هر قهوه‌نک البته جانب اربعه‌سی کل کلسستان و حدیقه چنستان درکم هر کوشه‌سی برر کونه جمع عرفاندر . بربر دکانلری همچنان کان کان ظریفاندر و پنجه افتاب سلمان پاک کوچکلری سربندلری اوزره چیچکلری واردر . و بر بذارستانی وارکم کویا قلعه‌در . جئر و در و ازه‌سی چار باغ و بازار کاغه مکشوفدر . جمله قبایل ایله اراسته و دولابلر ایله پیراسته بر بازار حسندر . عنقا خواجگانلری واردر . جمیع دیارک کالای والاسی موجوددر . نان باز ، و آتبارلینه عشق اولسون و حاکم‌لریک نرخ شیخ صفی دیو ضبط و ربط ایتدکلرینه پاک‌کننه عشق اولسون . عباسی و بسته‌لرنده (لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله) یازار . بو سکه اوزره خلاف ایدن آدمی و سکه قلب ایدوب کسن آدمی اول آن امان وزمان و یرمیوب قتل ایدرلر . جمیع بازارلرده جمله ما کولات و مشروباتی بیع ایدنلر وزن علی ایله فروخت ایدرلر . حتی بغدادی ، میورطه ، پشمش طاوونخی و بیاض نانی الحاصل جمله اشیایی اوانی ترازو ایله فروخت ایدرلر . کیم قادردرکه نرخ صفی اوزره خلاف ایده . چونکه حیلله بازلرک درحال کوزلرینه میلیحه و باشنه قزغان طاس اوطور دیرلر . نیجه سنک اودین چیقارلر و نیجه سنک قارن یاروب یورکن چیقارلر . غایت ضبط علی واردر . بوشهرک جمیع عمارتلرین و باغ و مشک بوستانلرین ری ایدوب اهالیسنک نوش ایتدیکی آب حیاتلری شهرک جانب غربنده (جولان) طاغلرندن (و حریر و ازللی) کوهلرندن کلوب شهری سقی ایتدکن صوکره جانب شرقنده بحیره رومیه ریزان اولور . بو رومیه اولکهنده یوز اللی پاره معمور و آبادان کندلر واردر کیم هر بری ایکشیر اوچر سک خانلی باغ ، باغچه ، جامع ، خان و حماملی و چارشوی شاهیلی قرای معظمه دندر . جمله قرق برپاره قصبه واللی پاره قلاع متینه و مستحکمه‌یی حاویدی . ها ، دینسه بو اولکادن (۲۰) بیک عسکر چیقار . اما اوچ کره یوز بیک رعایا تحریر اولمشدر .

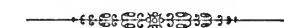
ستایش ما کولات و مشروبات رومیه کبری — اولاً یدی الوان کندمی

انتقال ایلمشدر . التمش محله والی بیک عدد خاک عنبر پاك ایله مستور خانهلر واردر . دیوارلری دخی تراب ایله معموردر . رومیسه خانی سرانی کویا بر ارمدر . تیش عدد صفه ، کاخ مقصوره لری واردر . جامعلری سکزر محرابددر . سلطان اوزون حسن جامی ارزنجان شاهی ایکن بنا ایدوب ابوالفتح سلطان محمد جنکنده اوزون حسن منهزم وتبریزده مرحوم اولدوقده بوجامع پر انوار نامام قالمشدرکه مؤخرأ اوغلی یعقوب شاه اکال ایتشدر . غایت مزین ، منقش ومصنع صورتده بنا اولنوب سکزر قبه وبر مناره موزونی واردرکه وصفنده لسان قاصر وقاملر کاسردر . وسطنده عشرأ فی عشر بر حوض عظیمی وارکه کویا حوض کوثردر . نه چاره که جماعتدن محروم نمازه کلن اولسه بیله صلاتی منفردأ ادا ایدوب (نماز دعادر) دیه دعاسزجه قبودن طشره فرار ایدرلر . (جامع علی خان) روشن ، آبادان برجامع دلکشادر . (جعفر پاشا جامی) ، (فرهاد پاشا جامی) ، (قوچمتا سلطان جامی) رومیسه شهرینک ال بیوک جامعیدرلر . (کلنتر جامی) ، (شیخ جامی) ایشته مشهور جامعلری بونلردر . ماعداسی مساجددر . بوشهرده اصلا قورشون ایله مستور بنای معمور یوقدر . اتی مدرسه ، اوچ تکیه ، قرق مکتب صبیان ، اون بر خان وخیلی حمای واردر . (رومیسه شیخی حمای) بنای عظیم وزیارتگاه قدیمدر . اکثر خسته کیرسه صاغارلر ، بر حوض واردر . آب وهواسی لطیف روشنادر . (حمام کلنتر) بودخی زیبا بر حمام خوب ودلاکلری محبوبدر . (داروغه حمای) (قورقونقش حمای) بونلر جمله حوضلی حماملردر . ایکوز عدد چارشوی شاهینسی واردرکه هر دکان نیجه بیک الوان چیچکلرله مزین اولمش مسک وعنبر وازهار کونا کونله . طونادلمش اولوب رایحه طیه سندن بیع وشری ایدنلرک دماغلری معطر اولور . شام وحلب کی حوض وشادروانلی قهوه لری واردر . خواننده وسازنده مطربان ، رقاصان ومحبوبانی ایله غایت مزینددر . چای ، ثعاب ، محلب ، شکر شربتی ولبن خالص پیشیرلر ونیجه بیک ادویه ایله ترکیب اولنمش مقوی ومفرح معاجین کونا کون بذل ایدرلر . هر قهوه ده شکوفه

بش بیک خطوه‌در. قلعه مازغالارندن خندق اوزره اوزون دیرلر اوزانمشدر. هرکیجه اول تیمورلره مشعللر آصوب قلعه‌ینی چراغان ایدرلر و هرروز جمعه قلعه دیوارین فلاندره علملر و بایراق‌لره زین ایدرلر. جمله درت بیک عسکره مالکدر. طوپچی و جبه‌جیلری واردر. اوز دیر اوغلو عثمان پاشادن بری یدی بیک شد بارودی و درت کره یوز بیک کله‌سی و اوچبوز اون پاره طوپلری واردر. اشانغی طبقه‌ده یتیش عددده بال یمز طوپلر واردرکه ارضروم و تبریز قپوسنده بولنان طوپلره ماننددر. خندق اوزرنده برتخته جسری واردر. هرکیجه جسری قالدیرلر. درون قلعه‌ده کوس و نفیر و کره‌نای و سورنا و طبل و قدوم فصللری ایدرلر. قلعه‌دن طشره اصلاعمارت یوقدر. صحرای رومیه‌ده بیاض قوغوکبی طورر برقلعه منوردر. آنجق خندق کنارنده برچوکان میدانی، قصری واردر. اودخی مفیدو مختصر برقصر خورنقدر. حقا که قلعه‌ینی کوزتمک عجمه قالمشدر. حیرانمکه بوقلعه ترابدن اولسه‌ده درودیارنده وزیر خندقده نباتات و گیاهدن بر جشین بتمیه. بوقلعه‌نک جانب شرق جنوبیسنده بر بجزیره‌صالح وارکه سم هلاهدر. قلعه‌دن بر مرحله دوردر. شهر رومیه‌یه بر طوپ منزلی قلعه‌نک شباله‌در. قلعه‌نک هواسی سهیلدر. خلك عسکری رومیه ایالتنده اون بش بیک نکر واردر و بونلر جمله شاه چوره‌کک چکنلدر. غیری نکرلری‌ده یکریمی بیک آدم اولور. جمله خاقلی شافعی اولدیغندن جعفری مذهبده دعوت ایچون شاه طرفندن برمفتی کلوب خلقه اصرار ایلمکده‌در. قومی جمله پرسلاح کزدرلر. اما یرار و شجیع دکلدرر.

اوصاف شهر رومیه — باغ و بوستانلی بر شهر آباداندر. دأثراً مادار جرمی اون یدی بیک آدی‌در. باغ و باغچه‌سیله بر آتلو اطرافنی کوچ ایله دور ایدر. اسکیدن اطرافنده خندقی وارمش اما مرور ایامله مالی و تراب ایله پر اولمش. اما ینه هر طرفندن قبولری واردر. غایت کهنه بر بلده‌در. اکثری خاقلی سنی المذهب اولدیغندن آل عثمان نهب و غارت ایتمزلردی. ابتدا بانیسی خاقلای عباسیه‌دن هارون الرشیددر. صکره دولتدن دولته

قتلی استماعزده دیار عجمده بر کون بر کیجه شادمانلق ایلدک و چراغانلرله در
و دیوار منزی تنویر ایله مسرور و خندان اولدق . سندن قصدی سؤال ایتدم
حقا که کلاملرک عین حقیقتدر « دیوب پک محظوظ و ممنون اولدی .

در بیان احوال قلعه رومیه

بو قلعه یه السنه عوامده « طراق قلعه » دیرلر . اما مورخان عجم
« سورتلای غازان » دیرلر . زیرا (۶۹۴) تاریخنده محمد شام غازان بنا
ایتمشدر . مغول قومی بوکا (اورمیه) دیرلر . قوم عجمه (رومیه کبری)
دیرلر . بعض مورخان ترکستان (ایران) دیرلر . بعده (۹۳۲) تاریخنده
شاه طهماسب توسیع ایلدی . بعده فرهاد پاشا و خادم جعفر پاشا و طواشی
سلیمان پاشا و جفاله اوغلی سنان پاشا جمله اعمار ایتدیلر . جمله عماراتی
صاری جیم بر آب پک ایله و داری صاپی ایله و قامش کویله بنا اولنمش
بر قلعه قویدر . جمله دور دیواری بیاض چینی کیرج ایله صیوالی آق قوغی
کی قلعه زیبادر . دندان و بدنلری یوقدر . همان سراپا مازغال دلیکلریله
اراسته و متین طابیه و قله لرله پیراسته غرب طرفنده بر دمیر قپوسی
واردر و درون قلعه ده خان سراپی واردر . برده غازان جامعی وار فقط
جماعتی یوقدر . بغدادی انبارلری و صو قیولری و اوچیوز نفرات حجره لری
اولوب بشقه خان و حمای یوقدر . دائراً مدار جرمی اون بریک آدیمر .
یدی طابیه و شکل مربعدر . خندقدن دیوارینک قدی یتمش عدد ذراع
ملکیدر . دیوارینک عرضی اوتوز ذراعدر . آتلولر اوزرنده چونکان اوینارلر .
بر عظیم خندق وار . استاد کامل بو قلعه نك بناسنه باشلدیغنده ابتدا خندق
حفره بدأ ایتمش و چیقان طوراعی چامورینه و سائر لوازمه صرف ایدرک هم
قلعه یی اکیال و همده خندق عمقی درجه مطلوبه یه ایصال ایلمشدر .
خندق اوله عمیق قازلمش که کامل قرق قولاجده پیکارلر چیقمش .
عرضی سکسان ذراعدر . دائراً مدار قلعه یی احاطه ایتمش . اطرافی اون

اسیر الیکز . بونلرده ابشیره احوال پر ملالین عرض ایتدیلر . ابشیر
 حابدن پادشاهه عرض ایدوب بن عجم اوزره کیده جکم سندن عسکر
 و خزینه ایسته تم دیمشدر . بزم ملک پاشا ایشه مطلع اولدقده پادشاهه
 « حاشا پادشاهم ، عجم صلحه مغایر برایش ایتماشدر . شاید صلحه مغایر بر
 ایش اولدیسه اگراد طرفندن اولمشدر . ابشیرک استانبوله کلسی فرض
 عین مرتبه سنده در . البته آدم کوندرك « دیدکده فی الحال قاصدرله خط
 شریفلر کیدوب « البته در دولتمه کله سین . شاهی قید و بند ایله در ودولتمه
 کتیرسه ک مقبول هایونم دکلدر « امری شرفصادر اولدی . ایسته بو امر
 ابشیره واصل اولدقده بالضروره در دولته کلدی . برکون سعادتلو پادشاه
 اثنای کلامده ابشیره ایتدی : « بره لاله ، سکا تا حلبه قدر مهری کوندردم ؛
 نیچون سائر وزیرلرم ککی اون کونده در دولتمه کیوبده بش آی
 اکلندک ؟ عجم اوزره سفر ایتک و مراد خانک صلحن بوزمق ایستدک ،
 و بوخصوص ایچون بکا برفاچ دفعه لر معروضاتده بولندک و شمدهی استانبوله
 کلدک . بنم اسکی وزیرلری نیچون متأذی ایدوب مال طلبنده اولورسن
 و نیچون پنیانسی قومیه فتنه و فساد ایدوب عجمه اولکامی اوردردک ؟ » پادشاه
 عالمناهک بو عتاب شتابندن عسا کر آل عثمان خاطرینک ابشیره مقبر
 اولدیغن اکلماشلردر . هان قوللر غلو ایدوب « پادشاهم بز بو ابشیر پاشایی
 قتل ایده جکز « دیه آلوب کوتوروب کله سنی کسوب آت میداننه فودیلر .
 ایسته ابشیرک سبب قتلی بو فسادندن ایلر و کلشدر « دیدیکده هان خواجه
 تقدی « ای قربان اولهیم ای عثمانلی سکا کورورمیسک که ایران ایله صاحی
 بوزماق ایچون ابشیر کبی مدبر بروزیر دلیری قتل ایتدی « دیدی .
 بوکره خان « او یله ایسه قوی او یله مفسدی فتنه و فساده ساعی ملحدی
 قتل ایتسون . عثمانینک دست و بازوسی قوتلو اولسون ! همیشه قتل ایتدکری
 او یله مضر اولسون او یله ایسه ، ابشیرک قتلیله عثمانلی ایرانه یخشی حرمت
 ایدوبدر . بز ابشیرک خوفندن خانانمزده راحت ایده مزدک . ایسته بن
 ابشیرک قتلندن سوکره هفت اقلیمه شاه اولدم ؛ سندن نه صاقه یلم ابشیرک

زمین شاهلین ، خانلین قیروب کوکلرین کسرلر پس نیچون وزیر قره مصطفی پاشا وهزار پاره احمد و فاتح حانیه یوسف پاشا و صالح پاشا و قوجه وزیر و امثالی بر چوق وزیرای قتل ایدرلر و خصوصاً شمعی ایشیر بی نظیری نیچون قتل ایدوب کله سن غلطان ایدرلر که اوپله برنامدار قهرمان زمان و صاحب قران یخشی به یخشی، یامانه یامان بروزیر آل عثمانه نصل قیلیر آنک صولت و صلابتدن ایران زمین خلقی تبریز برک خزان کبی دترودی .

سببی بر خوشجه بیلدیره سین « دیدی . حقیر ایتدم : « اگر خاتم بو عبد کتردن ایشیرک سبب قتلک دانشلق ایدرسه ک حکمت درسی آریستودن شفا خبرین حضرت لقماندن دیکله « دیدیکمه خان ایدر : « بلی عمرم ، کوشلرم سنده اولوب سامعیندم » دیدکده حقیر ایتدم : « وقتاکه سلطان محمد خان ایشیره مهری حلبه کوندردی . « البته تیز کله و جزیره مالطه اوزره سفره کیده سک » دیو نامه یازدی . مهر ایشیره واردقده ، دولت قناره یریدر .

هر واران وزیری استانبولده قتل ایدرلر ، زعم فاسدیه بیک عذر و بهانه ایدوب بش آی استانه سعادت کلدی . عجم دیارینه بر سفر آچوب روان قلعه سی التده کندی مرادخانک امیر اخوری ایکن عسکری قریلوب مجروح و آغانی طوپال اولمش اولدیغندن عجمدن انتقام الموق ایچون سردار معظملق ایله روان اوزره کیمکه خیلی تدارکلر ایلدی . اخر کوردیکم عجم طرفندن صلحه مغایر برایش یوقدر . آخرکار بر کره کندوسی وان حاکمی اولدیغنده بو ، قویون صاحبی اولان پینانشی قومنه خبر کوندروب « سنزک دونلوغکز سنجاق و چوره ککزی زیاده ایدیم . عجم طرفن نهب و غارت ایدوب صلحه مغایر ایش ایدک . اما طوب تفنک آتوب طبل دوکدرک وارماک » دیدی . بو خبر مسرت ایشردن پینانشیلی به کلدکده جانلرینه منت بیلوب بر الای عقلی کوزنده اگراد قومی خرسزلقه و قویون سورمهک باشلدی . سز زرده ایشیره عرض ایتدیکز ، اعضاء عین ایلدی . نهایت سز زرده مجبوراً پینانشی قومی اوزره هجوم و اموال و اغنامین نهب و غارته مجبور اولدیکز و عسکر و ولایتن طوب و تفنک طوتوب بر چوغنی دیار عدمه کوندروب اوچوز نفرلرین ده

ایشی اسدی قلیج ویردی و بین‌الحلق اون تومن اقیچه و یروب « معذور اوله » بیوردی. توابعمه دخی برر تومن عباسی اقیچه ویردی. یوز کشی به جمله بش یوز قویون و یروب « صفا نظر! » دیدی. بوقویونلری جمله اعیان ولایت و دیوان حضورنده پنیانش قومنه قرق بیك دیبه صایه‌رق تسلیم ایتدم. خان پنیانشیلی قومندن قطع علاقه و فصل خصومت حجت شرعیه‌لری طاب ایتدکه محکمه شرعیه‌ده حجت یازلدی. هان حقیر جمله قویونلری و سائر هدایای الی عدد توابعمه تسایم ایدوب بزم علی بکی دخی آنلره سردار ایلدم و شو و جهله تنیه ایتدم: « تیز علی الصباح بومالاری شاه کدیکندن ایجری عثمانلی اولکه‌سندنه غازی قیران اوچاغنه دوشوره کورک اولیه که قطور دره‌سنه کیره‌سز و طور میوب اکلن میوب جمله قویونلری تاوانه سوره‌سز. آندن پاشا یکر می بیك قویونلر عشر دیبه آله. زیرا باتمش مال ایدی. مقدا کیدن یکر می بیك قویونلر احسانه کفایت ایدر و پاشانک دست شریفی بوس ایده‌رز » بونلره بوتنیهی ویره‌رک خانک حضورنده اللرینه پاشانک مکتوبلرینی و یروب قویونلرله الی نفر توابعلریمی یوز الی عدد پنیانش کوردلرله یوللایوب حقیر الی نفر آدمه رومیه‌ده قالدیم. اول کون اول کیچه آدملریمز کیدوب شاه کدیکنی آشوب عثمانلو حدودینه کیردکلری خبری کلنجه خانه پنیانش اعیانی لندن قطع علاقه حجتلری ویرلدی. خان مسرور و خندان بالجه ارباب دیوان دخی شادان اولدی. و حقیر تبریزخانه « قویونلری بالتمام الدم قبض ایتدم و پنیانشیدن قطع علاقه حجتلرین الدق » دیو مکتوبلر یازوب خانه ویردم و شاه اشیکنه کیدن علی اغایه دخی اولیه برمفصل فصیح بلیغ بر مکتوب یازوب خانک حسن حاللرینی و رعایا و برایا ایله حسن الفتک تحریر ایدرک خانه ویردیکمده خان جهان حظ ایدوب کویا رقص ایتدی. هان اول آن آدملریمزک برین تبریزخانه برین آصفهان یولیه علی اغا جانبنه علی‌العجله کوندروب انشراح صدر و ذوق درون بولوب بعده شهر رومیه‌ده ذوق و صفایه مشغول اولدق. برکون انشای کلامده خان « ای جانم اولیا لطف ایله منمله یخشی دانیش ایله هر بار بوقیصر

شمدی همان جمله سلطنتانلر بوشهرده ایکن آنلردن وغیری آدملردن یکرمی بیک قویونی تحصیل ایدوب بکا تسلیم ایدوب بکا دخی رعایت ایده سز . قرق بیک قویون تمام اولدیغنی پاشایه علی العجله چپار ایله حجتلری کوندردم . تبریز خاننه دخی و رقه تحریر ایدوب « کنج علی خاندن قرق بیک قویونی تحصیل ایتشم » دیه اعلام ایدرم واکر آرزو ایدرسه کز شاه ایشیکنه کیدن علی آغا قرنداشمه دخی « قرق بیک قویونی علی خاندن الوب تسلیم ایتشم وپنانش قوميله بینلرین صالح ایتشم » دیه بر نامه یازارم . سنک چپارک نامه یی علی اغایه طپشئرلر ، علی اغاده نامه مزى کوزلجه شاهه کوستروب هر طرفدن ایش آسان وجهله حاصل اولور . همان صدد باقی قالان یکرمی بیک قویونده در والسلام » دیدیکمده همان خان الیمی اوپوب « کنج علی خان سکا قربان اولسون ، مدد بنم دادم امداد ایت کن » دیوب قویوندن شاه سکه سیله بش یوز عدد ممسک قزل التون چیقاروب ووروب و بش شامه عنبر واون نافه مشک ختن ووروب دیدی که : « عمرم ، سکا دخی چوق شی وزیرم ، همان اغاکز هنوز شاه ایشیکنه وارمهدن نامدلر اکا واصل اوله . همان تحریر ورق ایده کور ، من دخی سکا اون بش بیک قیون تسلیم ایدرم » بونی دیدی وسراینه کیتدی . اوراده دیوان ایدوب جمله ایاتی اعیانندن وسلتانلردن ایکی کونده اوتوز بیک قویون تحصیل ایتدی . بامر خدا اول دیارک طاش و اغاجلرینی قویون دوتمشدر . بر قویون اوتوز قرق وقیه کلیر . قیمتى بر دبستی شاهیه یعنی یکرمی بیک اقچه در ، تا بومرتبه غنیمت بردیار در . اوچنجی کونده دیوان عظیم ایدوب یکرمی بیک قویونی حقیره تسلیم ایتدی ، پاشایه دخی اون بیک قویون واون عدد قره چپوق آت و یکرمی قطار نزه ویش دوه ، بش قطار طاووسی مایه دوه ، بش قطار آروانه دوه یوکیله اصفهان کچه و خالیچه لری ، بش رأس کورجی غلام هدیه ویردی وحقیره دخی اوچ بیک قویون ، اوچ رأس آت ، ایکی عجم خالیچه سی وبر سمور قفا کورک ، اوچ کورجی غلام بش عدد دوه وکندی انوابندن برقات زر اندوز و قلمکاری البسه ، بر التون غلافلی کارخانه

قوطنوری ویکره‌بشر قطعه الوان بوغاصیلار و یروب جمله‌سی معذور اوله دیه عذر دیله دیلر . بعد‌العصر طبل بازلر مزی دوکه‌رک صید وشکار منزله رومیه‌یه داخل اولدق .

ایرتسی کون علی الصباح خان بزم قوناغمزده کلدی . اون طبله طعام ممسک فطور کتیردی تناول ایتدک . اماخانه برتلاش ال ویرمش هیج صفای خاطر یوق ایدی . بعد‌الطعام دیدیکه : « برادر جانبر ابرم بجان عزیزم دن اغز عزیز اخ اغزم اول محمد المصطفی (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزک روحیچون اولسون وچاربار کزین (رضی الله عنهم) روحیچون اولسون — ومن سنی اوغلو سنی یم — بوکون خاک‌پایکه گلشم . منمله یخشی دانیشیخ ایت کلن ، ودرستی راست سویله کلن . والله بالله سکا ووزیر ملک احمد پاشا پدریمه چوق رعایت ایدرم . طوغری سویله کم سزکه واندن بر آغا چیقوب بزم کوزلجه شاهه کیتدی می؟ » حقیر « بلی خاتم ، صاری علی اغا نام بو آغای هرم ایکی یوز عسکر یله وشاهه درت رأس کهیلان آتلاز و محبتنامه لر ایله شاهه هدایا کتوروب کیتدی » دیدم . همان خان « حقا که منم چاشترلم آخشام کلوب او یله کلدی . جانکه رحمت طوغری دیمش سین » دیدی . حقیر « خاتم بزه مؤمن و موحد ز محب خاندان و خدام و زرایز ، بزده یلان حرامدر . خصوصاً حضرت رسالت‌پناه (الکذاب لیس، من امتی) بیورمشلر . بزلر درست سویلرز » دیدم . خان : « جینی جینی اولیا افندم نامه‌ده نه تحریر اولنمشدر . ونه ماده ایچون اول آقا کیتمشدر بلمش سن؟ » دیدی . حقیر « والله بالله خاتم ، بوصول صلاحه مغایر ایش اولوب ایشته بو قویونلر ماده‌سی ایچون مذکور آغا شاهه کیدوب بن خانمه گلشم » دیدیکمه فقیر خان ایکی اللرینی دیزلرینه اوره رق « ای وایلا ای واولدا ، ای کنج علی خان هزه باشکه دخی برباغ اوله ! » دیدی وعقلی باشندن کیده یازدی وهان المی الینه الهرق دیدی که : « آنی بیلدمکه سز برصاف دل مرد میدانسز . من غریم ، منمله تبریز خانی قوجه قایتمار خان بو قویونلری تالان ایتدیکم عدوی جان دشمن دین وایمان اولمشدر . اما بوکه چاره نه در؟ » حقیر درون دلدن حمد ایدوب « بنم خاتم جانم »

بن اکاروان خانلغی رجا ایدرم . باباسی یوردینی اعمار ایتسون « دیدیکمه خان بومفرح کلامردن صفا ایدوب » ملک وزیر بابامز اولسون . بزى بين الاقران ممتاز ایتدی . الله دخی آنی سرافراز ایتسون « دیوب مرصع اکرلی آنک سیم خالص رکابنه نظر ایدره رک بالارکاب سوار اولوب سرای میداننده برقاچ مشوار جولان ایدوب جهان قدر حظ ایلدی . ایکسنی دخی حضورنده کوش بربنده اوزوب دیوان خانیه چیقدی . دیدی که : « اولیا اقام انشاء الله براز براز قیونلری اژدرهفت سردندانندن چیقاریرز . اولیه الاخیر و بزمله تالانه کیدن نکرلرک سرکرده لر بنه و جمله سلتانلره منشی ورقه لر تحریر ایتسون . هموسی کله لر دور » حقیر بویوزدن فرجه بولوب « خانم ! برکون مقدم بوقیونلری تحریر ایدسن . اوزوک قضا و قدردن خلاص اوله سک . بن دخی پاشا پدریکه شوقدر بیک قیونلر تحصیل اولدی دیه خبر یوللاییم » دیدکده « بسرو چشم عمر عزیزم اولیا اقام » دیه حقیر ایله حسن الفت ایتدی . مراتضی پاشا اغاسی ده کلوب طعام نفیس لر تناول اولندی . بعدالطعام خانه مزه کلدی کمزده عقیمزجه اوچیوز غروش حمام آقچه سیله برقاره چبوق طرز عجمانه لجاملی یخشی آت کلدی . ایرتسی کون رومیه دیواننه سلتانلر کلوب اوچ کونده یکریمی بیک قیون جمع اوله رق حقیره تسایم اولندی . اول آن پنیاشی آدم لر یله بزم اون عدد آدم لر مزه قیونلری تسلیم ایدوب وانده پاشایه یوللایارق « عشرمی وعشریکزی آلاسز . انشاء الله بعدالایوم تحصیل اولنان قیونلری ده کوندرمک اوزره یز » دیه مکتوب لر تحریر ایلدم . خان مکتوب کوندردی کمدن دلشاد وسهل غم وغصه دن آزاد اولدی . اول کون خان ایله سیدوشکاره کیدوب چوکانلر اوینادق . خان (قوچغا سلتان) عزیزک باغ خیاباننده حقیره وجاهه سلتانلره ضیافت چکوب بعدالطعام بیوردی که : « اولیا اقامه منم خاطریم ایچون بر زاد باغش لر سز . زیرا قیصر زمین شاهندن یزه مأمور اولوب کلمشدرکه اکا اکرام لازمدر » مکر اولجده رومیه ده تنبیه ایتمن . اول آن سکن سلتان ، سکنز رأس قاره چبوق ، سکنز رأس الاچاپار یورقه آتلر وایکیشر عدد قپلان پوستلری بشرقظه کشان قطفه لر ی . اونر قطعه کجرات

قويدلغىمىزى اونوتىيۇب «تقضى عهد» دىر. ھى كوربىكور اولەسىن عثمانلى ، بلى خانم ، ھان بىراق بىك كوسفندتھىصىل ايدوب اربابنە وىرەلى ، واواليا آغاىە رعايت ايدەلى « بونىصىحتلردىر . جملە حصەمند اولوب حىرتدە قالدىلر . حقىر « خانم تھت حكومتكزده اولان ساتانلرە وزيرمزدن مکتوبلر كوتوروب وىردىم . جملەسى بزخان حضرتلرىنك امرىنە مأمورز دىە حواب وىردىلر . ھان على الصبح انلرە چىارلر كوندرك كلوب مشاورە ايدەسىز « ذىهرك تىناھ ايدوب ھان قوناغىزە عزىمت اىلدىم . بزم آلاى وخالك بىك عدد نكرلرى بزى قوناغىزە معزز كوتوروب كلنتر باغى نام باغ مرامە قوندوردىلر . جملە توابە مۇدب اولوك دىە تىبىە ايتىدىم . خان عالىشان حقىرە بر مكلف اوطة دوشەمەسى ، يكرمى ياصدىق ، التى عدد الوان زرباف يورغان وكردە بالشلر وكوما كون اثواب واوانى اوچ بوغچە خلعت ، عود وعنبر ، التى نفر استاد آشبازلرلە اتى عربە يوكى ذخىرە ، اون عربە اودون ، التى عربە شمىرات كونا كون كوندردى . قپومزە دخى بردىز چوكن اغاسى كلوب دربانىز اولدى .

مراتى پاشا اغاسى دىحى شاه بندر باغنە قوندردىلر . اكا دخى ھىچنان ذخىرەلر كىتدى . بعدالصرخان ظرفندن اشىك اغاسى كلوب « بيورك سىزى خان اىستىر » دىدكە وان اغواتىك مکتوبلرىنى ، محمودىلى ابراهيم واواليا بكارك قيون تھىصىلى اىچون وىردىلر رجانامەلرى آلوب پاشا افندىمىزك خانە ھداىە اولەرق كوندردىكى اتلرى رختىلە ومجوھر زىنىلە پاك وملبس اكرلىوب دىياذلپوشنى بىلكندىز قىلوب پاك يدىكىلر چكىدى . ىنە آلاىە بزم آدملىمىزك مكلفجەلرى بىلە كىدوب خان آدملىرى دخى مقدمجە كىدرك خان حضورىنە اىكى راس كچىلان اتلرى چككىنچە مرصع اكرلى آتى كورونچە خالك عقلى باشندن كىتدى واوبر آتى دخى كورەرك حىرتدە قالدى . « پاشا پدركز قىصر زمىن آتلىدىر . معذور بيوروب قبول اىلسونلر . دىيە خانمە سلام فراوان ايدوب بو قىصر اقلرى ھدىە كوندردى . بيوردىلر كە : خان عالىشان اوغلىمىزك ياندى پىنائىش فقراسنىك قيونلرى رجامى كچرسە بز آنلرە چوق كچىلان روم اتلرى كوندىرىز . دنيا و آخرت اوغلىم اولسون ، انشاءالله شاهدىن

علی ملائ الناس عهد شکنک ایله پنیانشی دیارین خراب ایدوب قرق بیک
 قویون و اوچیوز کله آپاردک . حالا بوقدر آدملری مجروحدر اولکه لری
 خراب و جامعلری طوپ ضربه سندن بیابدر « دیدم . خان « والله اولیا
 آقای دوکلی یدی طوپ آمیشیخ « دیدی . حقیر « خان طوپ آتمسه کده
 طوپ کشانلق ایتدیکنک صاحبه مغایر ایشدر « دیدم . همان کوردمکه خانک
 فلاغیسی دوشوب ، لونی متغیر اولدی ، « پس موکا چاره نه در « دیدی .
 حقیر « بوصلحه مغایر ایش آل عثمان پادشاهنک مسموع هایونلری اولغله
 دامادی ملک احمد پاشایی سردار معظمایله بومواد ایچون وان ایالتنه
 کوندردی . بلکه ایشتمش سزکیم وانه داخل اولنجه باشنه یوز بیک عسکر
 جمع ایدوب بتلیس خانیه جنک ایده رانک ایلمن و مملکتین خراب و بیاب و اوج
 بیک آدمی کباب ایتدی و شمعی بوایشی قاریشدرمغه باشلادی . ایمدی
 خانم عزیز باشک ایچون اینجمنه بن سنک چوره کچی بیدم . همان برکون
 کوررسون که ملک احمد پاشا طغرای غرایه دست اوروب بوماده ایچون
 دیار بکر ، ارضروم ، آخسخه وان ایالتلرینک یتمش سکسان بیک عسکرخی
 بودیارلره چکوب خراب و بیاب ایدرلر . باخصوص سعادتلو پادشاه دانما عجم
 اوزره سفر ایتسم مراد خانک آلدینی روان قلعه سنی فتح ایتسم و عجم صالحی
 بوزوب مکو . وقطور قلعه لرینه آدم قویوب عهد شکنک ایلدی . شمعی ده
 پنیانشی ولایتمی اوردی دیه قهرندن کیه کوندوز شکارده کزر بر پادشاه
 جم جنابدر . ایمدی خانم ، بوایشک عاقبت کاری مشتد اولوب جمله عسکر
 بودیاری اورمه دن همان قیونلری تحصیل ایدوب پاشایه تسلیم ایله تجدید
 صلح ایده سز . الا بوایش آیریقی اولورسه بودیارلردن عسکر چیقما ییچق شاه
 طرفدن عتاب و خطاب کوررسکز . عاقبت اندیش ، بی غرض کسه لرله مشاوره
 ایدک « دیدکده خان : « قرمزی مراتضی علی کمرینه اورسون هرکیم بوایشی
 بکا ایتدیرمشدر « دیه کوزلری نمناک اولدی . همان خواجه نقدی دیدی که :
 والله جانم ایاجی اولیا آقای یخشی دانیشیخ ایتدی . حقا که بکون چوره ککیزی
 صادقانه بیمش ! اما خانم کوره سین عثمانلی بی بزم مکو وقطور قلعه سینه عسکر

چاغین هنوز وجوده گلشهم اما بزم خوجه نقدی وحاجی قربان قولو یخشی بیلور. انلری چاغین» دیدی. در آن آنلر کلدکده خان «ای خواجه لر سلطان مراد ایله شاه صفی بغداد دیلنده نه منه صلح ایتدیلردی» دینجه خواجه نقدی «ای خانم ایشته عهدنامه پیش تخته لرده بکرمی ماده اوزره تخریر اولمشدر» دیدکده خان پیش تخته‌نی کشاده قیلوب صورت عهد نامه‌نی اله الدی.

صورت عهدنامه

اول بنام خدا، ثانیاً محمد لولاک لولاک لما خلقت الافلاک، ثالثاً بنام چهاریار کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین. بن که خادم الحرمین الشریفین ومولی ملوک العرب والعجم، سن که ایران زمین شاه‌ی کچینر شاه صفی بهادر سین. اصلحه الله المملک القادر قرق سنه صلح وصلاح اوله دیه رجا ایتمش سن. بکرمی سنه ویکرمی ماده اوزره عقد صلحه رضای هاپونم اولدی. ماده اولی اولدرکه طرفیندن اورغونجی ویاغماجی وتالانجی اولیه. اله کلیرسه طرفیندن حقلرندن کلینه. ایکنجی ماده — عسکر چکیلوب کره‌نای ونفیر ایله طوب و تفنک آتیلوب اولکه اورولیه «

بو ایکی ماده قرائت اولتنجه حقیر — خانم جدکه رحمت. ایشته بو ایکی ماده بزه و سزه حجت وبرهاندیر. بوکونا عقد صلحدن نه افاده ایلدیکز؟ « دیدم. خان «ابتدا صلحه مغایر ایشی پنیانلی قومی ایلوب رومیه التندن باش آپاردیلر وقویون سوردیلر» دیدی. حقیر «خانم! پنیانشیلی طوب و تفنک آتوب عسکر چکه رک رایکانمی کلدی؟» دیدم. خان «یوخ شبخون ایله کلدیلر» دیدی. حقیر «خانم باباک جاننه رحمت اوله یاسن ایران زمین شاهنک وکیل مطلق و سردار معظمی سین. صلح نامه موجیجه نیچون یغماجیلاری وخرسز کوردلری طوتوب حقلرندن کلدکده سهل بهانه بکرمی عدد خان و قرق بیک عسکر جمع ایدوب طوب و تفنک ایله جنک ایده رک

سلطان و پیره دوس سلطان و غیره سلطان و غیره سلطان اولکه سندن اون ایکی بیک کوسفندلریمیزی اپاریرلر. بز دخی عالم حیرتده قلوب « آیا بوصلحه مغایر ایش اولماسنک اصلی نه اوله؟ » دیه مشاوره ایتدک. نیجه من دیدک که « بزده پینانشیندن بر قاق دیل الوب سویله دهلم، کوردهلم که یوتالوک اصلی ندر بیلهلم » فقط مدبر اختیارلر من بوکاره کوزلجه رضا و یرمیوب شاهه اعلام ایدلم، دیه ککش ایتدک و شاهه اعلام ایتدک. شاهمز دخی پادشاهکزه و حلبده وزیریکز پاشایه نامه و عرض محضرلر کوندردی. اول نامراد ابشیر وزیر دلیرک یازینی کلیوب، من آنلرک حقندن کلیرم، دیه اغماض عین ایتدکده ینه پیناشی قومی سلماس و تسو آلتندن باشلر کسوب نیجه کاربان بود اگر انلری تالانه اوردیلر. بز دخی کوردخ اولمایسر کار مکاردر، تبریز خانمزک فرمانیه بر قاق خان و یکریمی بیک عساگر ایران پیناشی اولکه سنی تالایوب بر قاق کله آپاروب یکریمی بیک قویونلرینی الهرق سالماً غانماً رومیه یه کلدک. « بولک اوزرینه حاضر اولان پینانشینی قویون صاحبلری « خیر قرق بیک قویونمز و یوز الی آدمز غابدر. ، جمله سنی سز الدیکز » فریاد ایتدیلر حقیر « بره آدملر نه فریاد ایدرسیز. ان شاء الله خان دولتنده قویونلریکزی تحصیل اولنور. صبر ایدک چیقک طشره یه » دیه جمله قویون صاحبلرینی رد ایتدیردم. خان ایله تک و تنها قاله رق نیجه کلمات ایتدم و حقیر شو وجهله آغاز کلام ایلدم :

« خانم، واندن بری شرف محبتکله مشرف اولمیه جان آتاردم. حمد خدا کل جمالکله مشرف اولوب نعمتک ییدم. سندن برجام واردر اول محمد من نطق باضاد و اسد الله علی کرم الله و وجهه تک پاک روح شریفی سورسه ک جنابکله بو محله عالم اغیاردن خالی ایکن برداشق مشاوره ایدلم. اما حبیب خدا عشقنه اولسون اصلا طار جیقمه » دیدم. « والله بالله طار جیقمنم همان دستوردروسن مسافر منسک سویله کنن » دیدی. حقیر — « خانم، مرحوم و مغفورله سلطان مراد رابع بغدادی فتح ایدوب ایران زمین شاهی اولان شاه صفی ایله نه یوزدن عقد صاح ایتدیلردی معلوم سعادتیدر؟ » دیدم خان « من اول

صاعقه طویدن زمین وزمان تتره دی . قلعه‌نک جمله برجلرندن ، دندان بدنلرندن جمله سایه بانلر وطوغ وعلملر ایله فالاندرملر ایله قلعه سراپا زین ایدیلوب کویا برسور عروس ایملر . بو حال ایله قلعه رومیه نی سیر وتماشا ایدوب آلایمز ایله کدر ایدرک خان سراینه داخل اولوب ینه خان ایله بری بریمزی در اغوش ایدرک صاغ طرفه - بوحقیری ، صول طرفه ده مراتی پاشا آغاسی آلوب میدان محبته دسته خالر ویشکیر ومقرملر کلدیکه خیال کاری ایدیلر . بعده میدانه صافی فغفوری طباقلر ایله یکر می درلو پالولر ویکرمی کسه چوربه کلوب چاشنکیر باشی جمله طباقلر آراسنه کیروب خان اوکنده کی مزعفر پلاودن کچه ایله هرکسک اوکنه قویاردی . مثلاً داخل مجلس اولانلره کچه ایله هرشی طانغیدردی . ذاتاً عجمک پلاوندن غیری نعمتی ممدوح دکدر . براق کونا چوربه لری وبریانلری ده ممدو حدر . بونلر خوشای هیچ سومزلر ویمزلر . یمکن صوکره خان ایله حقیره لیکن ابریق کلوب آیین عثمانی اوزره اللرمزی غسل ایلدک . دیکر لری اللریخی اوجی ایصلانمش مقرملره سیلدیلر . غیری قوروجی نکر لری جمله صاغ اللریخی صول قولتوقلرینه ، صول اللریخی ده صاغ اتکلرینک پشلرینه سیلدیلر . بویله جه عجیب قانون وعادتلری واردر . صکره قویندن پاشاک نامه سنی چیقاروب وحقیر بوس ایدوب دست خانه ویردم . او دخی وعلیکم السلام دیه محبتنامه نی بوس ایدوب باشنه قویهرق ایاغه قالدقده جمله ندما وحضار مجلس دخی ایاغه قالقوب نامه نی انره کوستردی وصوکره منشی به ووروب قرأت ایتدردی . مالی معلومی اولیجق شو وجهله سوزه باشلادی :

« اولیا آقا سن خوش کیش سن ، سن صفا کیشک ، سن بر رسول - سک ، بریوروق قولوسک . بوکار اوکاردن سنی آکاه ایدم . دانیشغمه کوشکه منکوش طوت کان : چنانکم بز اوز حالزله بوشهر مزده آسوده حال اوتوروب شاه ایران وتوارنک دعا وثناسنده ایکن آنو کوردک برکیجه بوپیناشی قومی شبخون ایدوب بوقلعه دیندن کله ودیل آپارور . چولان

حقیر و مرتضی پاشا آغاسی قرن دہم دخی همچنان اسباب احتشامزله آت باشی برابر اولوب رکاب رکابہ کیدوب اوکز صرہ اوچ عدد کھیلان آتلی چکیلوب جملہ ایکی یوز قدر پرسلاح بیکیترله رومیہ سحرانندہ کیدرکن آتی کوردک کہ قارشی طرفزدن برکرد سیاه پیدا اولدی. ایچندن برعسکر ظاهر اولوب کرہ نای ونفیر وسورنا وکوس دھلار صداسی آفاق طوتدی. آنر کلمہده بز وارمدهه ایکن آتی کوردم عجم قریباً نمایان اولیجق عسکر ایچندن بش، اون آدمله خان ظاهر اولدقده حقیر دخی علی آغا ایله آلایمزدن طشره آنرہ قارشی آت دپوب میدان محبتده آت اوزره خان ایله اوپوشوب کوروشوب آنر بزہ، بز آنرہ محبت اوزره آشناقلرایتدک. خان « صفا ککش سبز، خوش کلوب یوز باصہ کلشسز » دیدکده حقیر دخی « یخشی امان بولوب کولر جمالکزک شمع منورینه محبت ایله پروانہ اولمغه کلشم » دیدم. کوردیکه مرتضی پاشالی طرفندن برسوز یوق، حقیر ایله آت باشی برابر اولوب دیدی کہ « قانون ایران زمین دکلدرکہ خانلر افرانلردن غیری یه استقباله چیقہلر. من عثمانلی یه محبت قارشی چیقشم » بیلدیمکہ دروننده غرور وتبلک وارہان « خام، حق سنی خطان صادقلانسون. حضرت رسول کبریانک (اکرموا الضیف) حدیث شریفنه امتثالاً مسافر کرہ اکرام ایتیمکہ کلوب دریا دلاک ایتدیکز » دیدم. بوکونه نیجہ کلمات ایدرک، نیجہ عسکرلر چوکان اوینایہرق قلعه یه قریب واردق. بر ساعت یرہ شہرک نیجہ بیک آدملری استقباله چیقوب شہراہک یمین وپسارنده قات قات پیر وجوان واغوات سالامہ دورمشلر. خان برعسکر چاپور کوستردیکہ دللر ایله تعبیر اولتماز اما کوردمکہ خان هنوز مزلف وپیش نوجوان برخان عالی شان اولوب دارات واحتشامی ویقہ خداملری کم دکل، جہاہ مضبوط و مربوط نکرلری وار. نتیجہ بوکوکبہ ودبدبہ ایله قلعه یه قریب واردقده خان ایلری کیدوب بز ینہ آغا ایله آت باشی برابر کیدرکن ہان طوپراق قلعه دن برکرہ آواز دھل وکوسلرہ طرملر اوریلوب قلعه نک جہاہ بدنلردن بال بیجز طوپلرہ آتش اورولدقہہ عظمت خدا،

اوردیغمزده یکر می خان ایدک . آلدیغمز قویونلری کوزل شاهمز « ویرک » دیرسه باش ویوز اوستنه « دیو حقیره اول آن بلندکی قلیجی باغشلا دی . حقیر « یوق قلیجکی آلام ، عثمانلی آره سنده عیبدر » دیدم . « هی قربان اولهیم ، عثمانلی سکا » دیوب برغر بی قلیج ، برقره چبوق آت هدایا ویروب رومیه به اول دخی کله جک اولدی . شمعی یه قدر تحریرایتدیگمز یدی سلانک هپسی ده اونز بیگ تورکانه مالک بکلر ایدیلر که حریر و آردلان طاغرانده یابالالانیرلردی . و مراد خانک جلوس کوننده عجم تبریز و رومیه بی استیلا ایدوب بونلرده جمله شاهه تابع اولدیلر . اما جمله سندن خبر آلدیم ینه عثمانلی بی ایسترلر . اللهم یسر بوسلتانلردن هدایا آلهرق ینه جانب شرقه کیدرک (۷) ساعتده (خرمن شاهی) منزله واردق . بودیارلر هپ رومیه خانی حکمنده در . بوده رومیه سحر اسنده بش یوز خانه لی باغ و بئچه لی معمور کنددر . جامی و حامی وار . بورادن ینه رومیه سحر اسی ایچره کیدرک (۵) ساعتده (رومیة آذربایجان قلعه سنه) کلدک .

اوصاف قلعه رومیة آذربایجان — (طوپراق حصاره زان) آل جنکیزدن ۶۹۴ تاریخده اسلام اولان سلطان محمود غازان بو قلعه بی بنا ایتمشدر . بعده نیجه ملوکدن ملوکه انتقال ایلمش و ۹۳۲ تاریخده شاه طهماسب توسیع ایدرک زیاده سیله معمور ایلمشدر . سلیمان خانک طواشی سلیمان پاشاسی و خادم جعفر پاشانک دخی جمله دو و دیوارینی متانت اوزره بنا ایتدیردکلری بعده ذکر اوله جق اولان بوشهره نصل کیردیگمزی بیان ایده لم : برکون مقدم خرمن شاهی نام محلدن بر متکلم و صاحب وقار آدمزله کتبخدا سنه خبر کوندردک . آدمز خان ایله بولوشوب دست پوس ایدرک « علی السحر حرکت بیوروب تشریف ایتسونلر » دیبه اوچ آراهه یوکلای مشروبات و ما کولات و مشمرات مقوله سی هدیه لرله بر محبتنامه کنوردی . برابر کلن آدمه ، ربا اولسون ، صرف عرض عثمانی ایچون بر خیلیجه شی ویروب حقیر دخی بر قیا سلطان مقرره سی ایچره بر محبتنامه قویوب خانه کوندردم . علی الصباح جمله توابعمز آلات سلاحه مستغرق اولارق عیدیلرینی کییوب

کیدرك (پیره دوس سلتانی) منزله كلدك . كندوسى برپير فانی مشوش الحال اولوب كرده بالمش نالشده فریاد و داد ایدردی . كتخداسی استقبالمزه چیقوب مهماندارلقلر ایدرك بزى كوتوردی . مکتوبلری و یروب كندوسى حرمنده جامه خوابنده بولشدیغمزده «خیر مقدم یوز باصه كلدیكنز . خیر مقدملر ایله كلدیكنز» دیبه دلنوازلقلر ایتدی . زیارت خفیف لازمدر ، فیکریله قوناغزه واردق . قصبه‌سی غایت معموردر . بش جامی ، خان و حمام و چارشولری وار . بورادن جانب جنوبه كیدرك (۵) ساعتده (ازدلی ساتان) استقبالمزه چیقدی . كندیسی شاه عباس ثانی چراغ افروخته لرندن كهروان دیارندن كله برفارس الخیل ساتاندر . بزى كندی سراینه قوندوروب مکتوب محبت اسلوبدن حظ ایدرك «هی قیران بو عثمانلی قیصر زمین» دیو عثمانلی بی وافر آرزولادی . «ان شا الله رومیه دیواننده سز لرله مشرف اولورز» دیدی . بعدالضیافه سراینه واروب رباطنی تماشا ایتدك . خیابان كلستان ایچره برشهر شیریندر . جامعلری خان و حماملری ، کافی دكانلری ، وافی خداملری وار ، بیک عددنكره مالكدر . اما بورانك كوزلنه عشق اولسون كه غایت تراندام اولورلر . بارمقلرندن ایلککری سیر اولور . صولری و فرت اوزره اولوب مشبك بوستانلری مدوح كلنارلری ، الوان آلورلی ، آرمودلری واردر . بورادن سهل قبله به ۵ ساعتده (جنه) كندینه كلدك . ازملی سلتانی حدودنده شاه اسماعیل وقفی اولوب بیک خانلی ، حدیقه خیابانلی برکند عظیمدر . اها ایسی كورد ، كوك دولقدر . بورادن ینه جنوبه كیدرك (۳) ساعتده (حریر سلتانی) منزله كلدك . كتخداسی قارشو چیقوب سرای سلطانیده مكث ایدوب طوردق . مكر سلتان شكارده ایمش . بیک مقداری نكریله آودن كلوب حقیر ایله كوروشدكده «بره آعم اوغلی جانم بره سن خوش كلدك» دیو حقیر ایله آشنائی كلات ایتدی . مكر توركان آدملرندن قزقلی قبیله سندن ایمش . یدی بیک قدر آدمیله شهر زوردرن عجمه كلوب شاهدن اكلیل کییهرك خوشنشین سلتان اولمش . مکتوبمزی ویرنجه یوزینه ، كوزینه سوروب ینه حقیره ویرهرك «اوقو» دیدی . حقیر تلاوت ایتدیكده ، مفهومی معلومی اولنجه «والله بز رومیه خانیله پنیانشی بی

درختلری هندسه اوزره دیکمشلر ، اصلاً آدمه افتاب عانتانک تأثیری اولماز .
اشته بوظالم درده (۹۹۳) سنه‌سی چیغاله زاده سنان پاشا سوی تدبیر سببیه
سراو جنکنده شهید اولان علی پاشا ، تیردلی فضلی پاشا ، واسع علمیی ،
دفردار پاشا ، فرخ بک ودها بونک کبی نیجه اعیانک قبرلری واردر .
قبرلری نیک سنک مزارلرینه اسم و رسملری یازمشلر حقا که سکه مرمرده
قازمشلر . اما بونلری تبریز و رومیه خانلقلری عثمانلی دستنده ایکن
یازمشلردر دیبه نقل ایتدیله . بورادن جانب جنوبه شهر زور طاعلری ،
حریر واردیلان کوهلری داملری جانبه (۵) ساعتده (چولان سلطان)
منزلته واردق . برکوه بلندک دامننده بیک خانه‌لی ، باغ و بقیچه‌لی ، جامع خان
وحماملی ، یوز قدر دکانی برکند عظیمدر . چولان سلطان نام برقرچل قوجه
تولونکیان استقباله چیقوب آلائی ایله بزی سراینه ضیافته کوتوروب جمله
توابعمزی کندی باغنه قوندوردی . مرتضی پاشا اغاسی قرداشمزی اوغلنک
باغنه قوندوردی . بوچولان سلطان اصلاً غازی قیران کوردلرنددر . شاهدن
تاج کیه‌رک سلطان اولمشدر . دیار عجمده سنجاق بکارینه «سلطان» دیرلر .
برقیرچیل قوجه آدمدرکه بیک عدد نکره مالکدر ، اما قاعه‌سی یوقدر .
پاشا اقدمزک مکتوب دربارلری ویردیکمزده پوس ایدوب قرائت ایتدیره‌رک
مفهومی معلومی اوایجق والله من بنیانشیدن برکوسفند آبارمامشم ، انجق
رومیه خانیه شهرلین طلاوه وورمشم» دیدکده «ای امدی برقاج کوندن
سزکه رومیه خانی دیواننده مشرف اولورز» دیبه قوناغمزه کیدوب علی الصباح
هدایاسنی آلوب ینه جانب جنوبه کیدرک (۵) ساعتده (آشارلی ساتان)
منزلته کلدک . بوده استقبال ایدوب بزی باغنه قوندیره‌رق ضیافتلر ایلدی .
مکتوبلری ویردک . قرائت ایدوب «بلی بسر چشم . سزکه رومیه دیواننده
کور وشورخ!» دیوروی دل کوستردی . اصلاً تورکان آدمسیدر .
شاهدن اکیلیم کیمش . اون بیک تورکانه مالکدرکه حریر داغسلرنده
یایلانلیرلر ، منعم آدملری واردر . کندی بش یوز خانه‌لی جامع ، خان وحماملی
اولوب باغ و بقیچه‌سی جهانی طوتمشدر . بورادن ینه جانب جنوبه (۶) ساعت

طرفه عشر ویریرلر . آنی کچوب (حریر) کندینه کلدک . بونلر غازی قران کردلرینه تابعلردر اما عجمه ده عشر ویریرلر . معمور یردر . بونی ده کچوب (۳) ساعتده (غازی قیران) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه غازی قیران — بوقلعه نیجه کره عثمانلی به وعجمه کچمشسه ده حالا عثمانلی النده اولوب ایالت واندن پنیانش اوجاق بکلری حکمنده در . بوقومک نصفی عجمه تابعدر . زیرا کوی و کندلری ، مزرعه و بقیچلری هپ عجم خاکنده در . انجق قلعه لری صارپ اولغله متحصن اولوب ید عثمانیانه قالمشدر . بوقومه « غازی قیران » دینه سنک سببی اولدرکه بونلر اول عصرده سکزیبیک عسکر اولوب شاه خانلری غازیانلریله قلعه روانه امداده کیدرکن بونلر عجمک اوکنی آلوب او یله قلیسچ اورورلرکه بردانه سنی بیله باشنی خلاص ایدمزر . اوندن بری آدلری او یله قالور .

اشکال قلعه — رومیه صحرا سنه ناظر یالچین برقی اوزره مربع الشکل برکوچک کهنه قلعه در . درون قلعه ده اون قدر خانه وبک سرانی واردر . اما مکلف وهوادار سرای عماردر . بکی اوجاقلق حاکمیدرکه حالا بیک عسکره مالکدر . ابواب محصولاتی کندویه خاصدر . بونلر مقطوع القلم ومفروض القدم مدرلر . عثمانلی به زیاده محبتلری وار . « آم برکره عثمانلی کلسه ، زیرا عجم ایله عثمانلی صالح وصلاح ایدملی فقیر اولدق ! » دیرلر . رباطی اطرافی قلعه سز برواروشدرکه جمله باغ و بقیچلی خانه لرله مزیندر . بورادن جانب جنوبه کیتمک اقتضا ایدنیجه اصفهانده شاه ایران زمینه کیتمکه مأمور اولان صاری علی اغا ایکی یوز عدد آتیلرله بزدن آریلوب آنلر جانب اصفهانه ، بزطرف اذربایجانه متوجه اولدق . طرف جنوبه کیدرک (۵) ساعتده (قویاخ دره سی) نه کلدک . بومحل عجمک چولان خان حدودنده غازی قیران ایله بینلرنده اولان بودره شاه کدیکیدر . غربی عثمانلینک غازی قیرانلیدر . بو او یله بردره درکه کویا خیابان کلستان ارمدر . نیجه یوز بیک الوان شکوفنک رایحه طیبه سندن آینده وروندکانک دماغلری معطر اولور . شهرام جاده نک طرفینه بیدسرنکونلر و سرو صنوبر ، عرعر و شمشاد و چنار

بوبردوك قلعه سنه كلك . جمله پنياش قومی استقباله چيقوب خيمه لر يزله -
باغلر نده مهمان اولدق .

اشكال قلعه بردوك — بريار اوزره مفيد و مختصر كوچوك برقاعه در .
خندق يوقدر . جانب شرقه بر آماج قبوسى واردر . دائراً مادار جرمى سكر
يوز آيدمر . ايجنده ايكي يوز مقدارى اوطلرى وار . نفرانى ينه پنياش
قوميدر . اوچ طوبوچغزى . برجامى وار . واقعا چارشى وپازارى يوق ايسده .
عجم دياريله مشا اولماسى حسييله هر نه مراد ايتسهك بى قيمت كچى بولور .
قلعه نك جنوبى طشره سنده داودان نهري كنارنده اوچ يوز عدد باغلى ، بغچه لى
قواق اناچلى خانه دن عبارت بر رباط معمورى واردر . جامعى چولاق مير
عزير كدر . خان و حمام كتيف آنكدر . بو حمامه حقير كيردم ، انجق اتى آدم صيفار
برحمام مسخره در . بوروبطه ده انجق اوچ بيك مقدارى پنياش قنارلى
ساكندر كه كرات ايله ديار عجمه كيروب شاهك خانلر خانى بوز مشلر در .
غيور وشجيع قوم شديد درلر . باشلر نده سربندلرى اوزره چانككى
آصمشلر در . حالا مشالر نده اولان عجمك روميه و تبريز ولايتلى خانلرى
بولر هربار ذخيره و آنلر و پارچه حريرلر هدايا كوندروب شلرلر دن امين
اولورلر . اما بوسفر عجم عظيم عسكر ايله اوزرلر ينه كلوب جنك ايدرك قرق
بيك قيونلر ينى يايلا دن سوردى . بزم آنلر ك تحصيلى ايجون مباشر اولديغمز
معلوملرى اولوب بزمله روميه خانه برلكده كيتمك ايسته ديلر .

حقير : « بزه سزك قيونلر كز ايجون نيجه عجم خانلر ينه وان وزيرلر دن
مكتوبلر وار . بز چوق طولاشيريز ، سز صوكره روميه به كليكز » ديدم .
حظ ايتديلر و بزه خيلى هدايا و يرديلر . بوروبط ايجره جريان ايدن نه
داودانى صوردم : « حرير طاغلرلر دن وارديلان بلرلر دن و حكارى طاغلرلر دن
جمع اولوب شهر يمز ايجره عبور ايدرك مشرق طرفنده پنچولان خان خاكندن
كذر ايدوب روميه درياسنه ريزان اولور » ديدلر .

آندن شرقه (۳) ساعته ده (حسينه) كندينه كلك . اوچيوز خانلى
كويدر . هم عجمه ، هم پنياشه به تابعدرلر . ايكي قليج آلتده اولوب هرايكي .

لكن چارسوى شاهيى اولوب مرادخانك اوناغى يرنده هفته بازارى واردر. آندن حر كته (۷) ساعته (قارنى ياريق) قلعه سنه كلدك .

قارنى ياريق قلعه سى — بونى ۹۲۲ تاريخنده (قارنى ياريق) ناميه ملقب برخان بنا ايمكله آدى اوليه قالمشدر . بر كوه بالا اوزره شدادى بنا بر قلعه زيبا اولوب شكل مربعدن طولانيجه واقع اولمشدر . قلعه يه بزي قويه ميه جقلى معلومنز اولغله چيقوب تماشايتمدك . اينجده انجق برجامى ، برسرايى ، اوج يوز مقدارى توفكى نقراتى واردر ديه نقل ايتديلر . اما آشاغى رباطى كنارنده خيمه لريمزله مكث ايدوب سيرو تماشايتمدك . بيك عدد خاك پاك ايله مستور ومعمور خاندانلردر كه باغ وبغچه وحوض روانلرله آراسته بي نظير خيابانلر ايله پيراسته اولمش بر ربطه زيبادر . متعدد جامعلرى ، خان وحاملرى ، كفايه مقدارى دكانجه لرى واردر . سلطان مرادك اوتاغى يري مسيره دركه اكا قريب (مناشجاع الدين كرمانى) مدفوندر . آندن جانب شماله ميلا (۴) ساعت كيدوب (خوباش) منزله كلدك . مرادخان يولندن صاپادر . تسوى شهرينك مناره لرى رايكان صول جانجزده قالب باغلى ايجره كچه رك بوخوباشده خيمه لريمزله مكث اولنه رق كئنترى ، كند شاحنه سى وافر مهمانداراق ايدوب جمله يه رعايت ايتديلر . تسوى شهرى نواحي سننددر . بيك خانه لى ، جامع وحاملى كند معموردر . آندن ينه جانب شماله (۴) ساعت كيدر (بردوك) قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه بردوك — بو قلعه عجم حدودى ايجره واقع اولمشدر . وان ايالتنده پنيانئش اكرادى حكمنده در . عجمك نهب وغارت ايتديكى قيونلرك ا كئريسى بونلر كدر . زيرا يايلا لرى عجمك آوشارلى قوميله هم محدوددر . بو قلعه بالانك بانيسى ۱۰۲۵ تاريخنده پنيانئش بكارندن چولاق مير عزيز بك بنا ايتمشدر . بورردوك قلعه سى پنيانئشك قلعه سنه قتي ياقيندر اما اقتضا حسيله دعوته اجابت ديهه بر قاچ قلعه لره واريلوب مکتوب محبت اسلوبلر ويره رك

مهمان ایکن قلعه‌نک جمیع برج و بدنلری مشعلر ایله چراغان ایدوب دیده بانلری تا وقت سحردهک « خدا خوب ! » دیه فریاد ایدرلردی . حقا که قلعه بکله مک عجمه قالمشدر ، قلعه بنا ایتمکده فرنکه ! قلعه‌نک دیزچوکن و اشیک اغالری اشانخی خیمه‌لریمه اینوب خیلی اعزازلر واکراملر ایدوب مهماندارلق ایلدیلر . علی السحر بونلر بزه اللی مقداری دیزچوکن ویره‌رک (محمددره‌سی) نام محله واردق . بر اچاق کوهدرکه ابتدای عجمدر . مذکور شاه کدیکنی ۱۰۶۵ ذی‌القعدة سنده آشوب عجم اولکاسنه قدم باصدیق . آندن (۴) ساعت ایلروده (آلباق) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه آلباق — سبب تسمیه‌سی اولدرکه ۶۹۴ تاریخنده محمد شاه غازان عصرنده شاه بندر تبریز اولان (علی‌باق) بو قلعه‌نی بنا ایدوب بو (علی‌باق) دن غلط اولق اوزره مغول وکوردلر (آلباق) دیرلر، نیجه ملوکدن ملوکه انتقال ایتمش برغر اینخانه خرابدرکه قلعه‌سی عالیدر . حالا وان، اذربایجان ، رومیه اوجان شهرلرینک تاوسطنده وذیل کوهده مربع - الشکل بر قلعه جکدر . ایچنده یصاول اغاسی ، دیزچوکن اغاسی واردر و شاه دستندن طولو نوش ایتمش دیزچوکن توفنگلری واردر . باغی ، باغچه‌سی چوقدر . حتی مراد خان فتح رواندن عودت ایدرکن بو آلباق الته قونمش ، شهری تهی بولغله خراب و بیاب ایتوب عبور ایدر . حالا اوتاغی یرنده برمسیره چمنزار یرده صفه‌لری واردر . او محل مبارکده هر هفته اهالی کند جمع اولوب بازار عالی ایدرلر . قلعه‌دن طشره ، جامی ، خانی ، حامی کفایه مقداری دکانلری واردر . (شمس‌الدین خوبی) حضرتلری طریق خواجه‌کندن اولو زاندرکه نیجه کشف وکرامتلی ظاهر و باهر اولوب بوشهرده مدفوندر .

آندن جانب شماله (۵) ساعت کیدوب (جلوا) نام کنده کلدک . بر حکاری جلوس شاهده تاج کیوب بوکندی معمور ایتدیکندن (جلوا) کندی دیرلر . خالق جمله شیعیدر . آندن ینه شرقه (۳) ساعت کیدوب (خناصون) کنسینه کلدک . سلماس حدودنده واسنع وچنزار برصحراده بیک خانه‌لی ، باغ ، بغچه ، جامع ، خان وحمالی برکند معموردر .

ایدر، کاملاً تعمیر و ترمیم ایدوب متانت اوزره استحکام ویریر. حتی ۱۰۴۵ تاریخنده فاتح روان سلطان مراد خان بعد الفتح بودرده مکث ایتدکه عسکر اسلامک بوقلعه اوزرینه کنلرینه اوقدر طوب اورورکه برینی یاننه اوغراتماز. مراد خان « بو طوب صداسی ندر؟ » دیه صورار. « پادشاهم اول قلعه بزم ایدی. شمدی عجمک دستنده اولغله عسکره طوب آثار » دیرلر. همان مرادخان علیه الرحمة والغفران نوغای ایلی نام آتته سوار اولوب بوقلعه سربلندی تماشای ایدرک « حق بلاسنی ویرسون، نه طرفه صعب حصار ایش! شمدی بونی محاصره ایتسهک وقت شتا قریبدر. بلکه محاصره سی کوندن کونه مزداد اوله. بوکا مباشرت ایتهدن ایتامسی معقولدر. اولیه الاخیر! » دیو سراپرده سنه کلوب تا که ۱۰۴۸ تاریخنده بغدادی فتح ایدوب عقد صالح محمده مراد خان قره مصطفی پاشایه دیرکه: « مصطفی، بوصلحده عجم روان قلعه سی قربنده مکوقلعه سنی منهدم ایتسون، وان ایالتنده کی قطور قلعه سنی ده منهدم ایتسونلر » در. حقیقه الحال نطق دربارلری اوزره مکوی و قطور قلعه لرینی منهدم ایتوب ایچندن جمله عسکر لرینی چیقاروب قطور قلعه سنی حالی اوزره براقیرلر. حکمت خدا سلطان مراد بعد فتح بغداد استانبوله مرحوم اولوب بری طرفه ایسه عجملر فرصت بولوب جلوس ابراهیم خاندن نقض عهد ایدوب مکوی و قطور قلعه لرینه عسکر قویوب اوله مزین وقوی ایلمشدرکه کوبا بیاض بردر نجقدر. حالا وان ایالتنده پینانش بکیله همحدوددرلر. زمان قدیمده قطور سنجاق بکمرک تختی ایدی، قلعه سی عجم انده در اماینه جمله قطور نواحیسی عثمانسکدر. قطور بکی وار، حتی بتلیس جنکنده بزمه برابر ایدی.

اشکال قلعه قطور — بردره نک جانب جنوبیسی نهایتده اوج آسمانه سر چکش شکل مر بعدن طولانیجه اولوب برقا اوزره شدادی بنا بر قلعه در. اما نقدر خطوه ایدوکی معلوم دکل. لکن کوچو کدر. حالا عجمک سر حداتهایسیدر. درون قلعه ده اوج بیک عدد کزیده ماز اندرانی توفک انداز، دیز چونک نگری وار. بز آنده برکیجه آشانغی باعجه لرده

التي بيك عسكری وار . بونلرده محمودی صایایلر . القابنده (امرای
پینایش) دیه تحریر اولنور . عقلی کوزنده ، صادق اوزرنده ، شمشیر بلنده ،
خنجر النده آتشار آدملردر . غایت عنقا اولوب حيله و خدعه دن بریلردر .
بونلردن بزمه و اندن کلان یوز نفر بوراده قالبون اون نفر منتخبلریله عجمه
روان اولدق .

بورادن جانب شرقه کیده رک (رواجق) ده منزل آلدق . سلطمان
مراد ربع رواندن عودتنده بوراده مکک ایتمکه حالا اوتاغی یرنده بر صفة
واردر . بو محل پینایش حدودنده اولوب عثمانلی خاکیدر . بوراده بر صو
واردر که قدس شریفک اب سلوانندن ده لذتیدر . هر کیم بو صودن قرق
کون نوش ایتسه شجیع وتوانا فتا اولور . انکچون بودیاردی محمودی قومی
بهادر در . اما بونک یوللری سنکستان و چنککستاندر . یاچن قیالرنده کچی
وقویون واردر . قیلان ، قیشان ، زردوا بی حسابدر . کوی اولقدر معمور
دکل (۳۰۰) خانیهی جامعدر . کورد کوی اولوب هر هفته اطرافنده اولان
قرانک خلقی جمع اولوب عظیم بازار دوزر لر . بورادن جانب شرقه (۶)
ساعت کیدرک (قوطور) قلعه سنه کلدی .

اوصاف قلعه قوطور — لسان مغولده « قوطور » صاریاغه و معاند
اولان آدمه دینیر . قوم مغولک جنکیزیلری شرف اسلامه نائل اولدقلرنده
حکمدارلری اولان محمود شاه غازان حضرتلری زماننده قوطور نامنده
بر وزیر عنودی وار ایدی . حکمدار وزیره شوسنکستانده بر قلعه بنا
ایتمسی امر ایدنجه وزیر ۶۹۴ سنه سنده بو قلعه یی بنا ایتمکه آدینه (قوطور
قلعه‌سی) دیر لر . بر قوطور قلعه‌سی هر سک سنجاغنده نووه قلعه‌سی
کورفرزی نهایتنده بویله صارب قیالر اوزره واقع اولمش اولوب حالا
وندیکلیک لرنده صعب ومتین بر قلعه در ، بو قوطور قلعه‌سی ده عجم حکمنده در .
(۹۹۲) تاریخنده فرهاد پاشا فتح ایتمکه دست آل عثمانده ایدی . صوکره
۹۹۶ سنه سنده جغاله اوغلی سراو التنده منہزم اولوب جمله جیخان و بارخان
وسائر کارخانلری براغوب فرار ایتدکه عجم فرجه بولوب بو قلعه یی استیلا

اول قباڼه دوشرلر . قپلان ووشاغی اولدیروب پوستنی آلرلر . بوراده ات قدر قپلانلر اولور . بوقلعه دن اشاغی (بزدوك) دره سی کنارنده آلتیوز عدد كورد خانه لری واردر . اما اطرافنده رباطی اولیوب صافی خندقدر . بزدوك نهری کنارنده نچه بیك سر آمد قواق اغاجلری وار .

حكمت غرب و تماشنا — بوقوم صبیانك جراتنه حیرانم كه چن بودیارك اشجارینه صویوریمكه باشلار ، جمله صیانی بریره جمع اولوب هر قواق اغاجنه صغیر وكیر یتمش ، سكسان ویوز مقداری غلاملر طیرماشوب چیقدهغه نازروء اغالرینه واریر . اغاجك بونلری كتورمكه تحملی قالیوب اول بار ثقیلدن هان یای كبی اكيلوب سر نكون اولمغه یوز طوتار ، جمله چوجقلر اغاجك دالارینه یاراصه قوشی كبی صاریلوب اغاجك اوچی آغیرلقدن تایره دوشه نوب یانار . بوكره چوجقلر برر برر كندیلری یه آتارلر . اغاجك یوكی خفیله شوب اوزرنده آنجق قرق الی اوغلان قالور . اما زهره دار اولانلری تا اغاجك طوروغنده قالور . بوكره اغاج دپره نوب قالمق ایستر . اما اوزرنده غلاملر چوقدر . بردن اون قدر غلام كندوبی یه آتجه قواق كورله یوب قالقوب تا او بر طرفه یه اكيلور . بو طرز اوزره بچاره اغاجلر الی غیر النهایه بویه یانار قالقلرلر . غربی شوكه هیج بردیارده قواق اغاجلرینك بویه ایکی طرفه بوكولمك احتمالی یوقدر . هر یوم جمله صییان بعد العصر خواجه لرندن ازاد اولنجه بواغجلر اوزره شقالر ایدوب اوینارلر . عجیب تماشنا كاهدر . بوشهرده انجق برجامع وبرمسجد ، مسافرین ایچون برخان وار . حمام و چارسو بازار یوقدر . اما یایالرنده قویونلری چوقدر . فقط حلب والیسی ابشیر پاشانك تحریكیله عجملر بوقومك قرق بیك قویونلری آلمش سورمشدر . بزده او قویونلری تحصیله مأمور اولدیغمز جهته بوقوم بزه اكرام ایدوب مذكور اغاجلر سایه سنده ذوق وصفایتدیردیلر . اب وهواسی غایت لطیفدر .

احوال قوم پښتانه — بونلر (۹۵۵) تاریخنده سلیمان خانه اطاعت ایدوب ینه كندی ولایتلرینك ابواب محصولاتیه اوجاق بکی اولمشلردر .

اولیایز، بزلر سعدا کبرده خلاق اولنشمز، البتہ بومہرہ باش اورورم» دیہہ ابرام تام ایتدیکنی بیلدیکمده حقیر همان «صفا نظر، خام مبارک باد» دیدم. جهان آنک اولوب «تیز اولیا چلی قرن داشمزه بش یوز کورغند محمودی ویرک» دیدی. برسمور پاچاسی کورک، برمصنع شیخانی قلیچ، برشمودی آت دخی احسان ایتدی. مرتضی پاشا اغاسنه، بزم پاشانک اغاسنه برآت احسان ایدوب وداع ایتدی. آندن یارار قلاوزلر آلوب جانب شرق شمالہ بش ساعت کیدہرک پاسیک اغا قریہ سنہ کلدک. بوده اولیا بکک یوز خانہلی کویدر. برجامی و جاججا باغلری واردر. آندن ینہ شرقہ اوچ ساعت کیدہرک صارب سنکستان ایچندن کچوب (ملا-ین) قریہ سنہ کلدک اوج آسمانہ سرچکمش طاغیر آره سنده برواسع درہ ایچرہ بیک خانہلی باغ و بفتحہلی کرد کویدر. اہالیسی شافعی المذہب اولوب غایت کزیدہ عسکر درلر. بویکارک باشنده اولیا بکک مزین بفتحہسی وار. کتخداسی کلوب بوبغچہدہ برضیافت ایتمشدرکہ تعمیر اولماز. بورادندہ پیش کش ہدایا آلوب بشیوز عدد قیونلرمی وانہ فروخت ایتیکہ کوندردم. آندن اوج ساعتہ (بینیانش) قلعه سنہ کلدک.

اوصاف قلعهٔ بینیانش — اوج آسمانہ سرچکمش برقیبا اوزرہ واقع برواجب السیر قلعه درکہ اصلا بنی آدم کاری ذنیلہ من. همان بامر اللہ تعالی برج، بدن بدن قیالردر. ایچندہ یوز عدد مغارہ لر واردر. اون قدر خانہسی و صو صہرنجہلری واردر. مغارہ لرندہ ذخیرہسی چوق فقط قلعه نیک حوالہسی واردر. اما قلعه اثر بنا اولما، غلہ بر ضرر کلز. حتی بیک یکرمی درت تاریخندہ کل رستم خان بوقلہ بی کامل سکز ای محاصرہ ایدوب طوبلر ایلہ دوکش ایسہ برچارہ ایدہ میوب مایوس کیتمشدر. جانب جنوبہ برقوسی واردرکہ اکادہ نزدبان ایلہ چیقلور. نزدبانی ایلرلہ قلعه یہ چکرلر سہ ہیچ بر طرفدن عروج ممکن اولماز. ایچندہ برجامی، انبارلری واردر. قلعه یہ حائل اولان طاغیردہ قیلان ووشاق وکیش بیانی چوقدر. حتی بعض کورد عارفلری او طاغیرہ قبان ایدوب قازمشلر. بو حیوانلر کچدیکی زمان

سلطان مراد خان رابع مکث ایدوب تنارول ایتشدر . بزدخی بواره جک بکنک ضیافتی بیوب هدایاسنی وقولاغوزلرینی آلهرق آندن شماله میالجہ طاغیر ودره لری آشوب کامل ۸ ساعتہ (آباغی) قلمہ سنہ کلک .

اوصاف قلعه آباغی — (آباغی) دن غلطدرکہ «قایی» پادشاه دیمکدر .
نتہ کیم مصر حکمدار لر ندهده قاتیبای وسائر بوکبی اسملر واردر . وانه اون ساعت قریب غرب جانبہ دوغری یولی واردر . قلعه سی شخصی الشکل اولوب پریالجین قیا اوزره وشدادی بنادر . حالا محمودی بکنک حکمندهدر . آندن جانب شرقہ ۷ ساعت کیدرک (وان قرہ حصاری) نہ کلک .

وان قرہ حصاری — : کردلر بوقلعه یہ (قرہ جہ قلعه) دیرلر . اکثری طرفنی سنک سیاه ایله آل عباسدن غیاث الدین بن المقتدر بالله بنا ایتدیرمشدر یک کهنہ آباددر . ملک عثمانیدہ انتجی «قرہ حصار اکراد» بودر . سائر لری افیون قرہ حصاری ، شین قرہ حصاری دوه لی قرہ حصار ، انطالیہ قرہ حصاری ، قرہ حصار صاحب بودہ سائر قرہ حصار لر دن قالماز . اوج آسمانہ سرچکمش برکوهنی مانند اوزره بر حصار سر بلنددر . اما کوچوکدر . جوانب اربعہ سی چاه سقر اولدیغندن تقدیر آدیمدر بیله مم . اما شکل مربع دن طولانیجہ واقع اولمشدر . حالا محمودی بکارندن اولیابک آداشمز حکمنده یوردلق و اوجاقلق اولق اوزره بولنیور . کندیمی طبیل و علم صاحبی بر میر محترمدرکہ جمیع کردستان امراسنی احسانیلہ بند ایتشدر . درت بیک عدد کزیده و مسلح عسکری اولور . بو اولیابک جملہ رفیقلمزہ اشاغی خیابانده برضیافت عظیمہ ایتشدرکہ جملہ نعمت نفیسه سنک شکری سکر حمویدن ایدی . بعد الطعام یارماغمده کی (فرید) خطیلہ دامله لی زمرد اوزره یازلمش بر خاتم واردی کہ کورملی : همان اولیابک «کوردم اولیام کورم مهرنی» دیدی . «کوروک خانم» دیو الینہ ویردیکمده قرائت ایتدی . «از رئیس اتقیا وانیا ، داردامید شفاعت اولیا» یازیلی ایدی . او قودقده عقلی کیدوب «اولیام ، البه بونی بکا جبہ لرسک» دیدی . حقیق : خانم بوبکاسعددر غیر ییہ نخسدر «دیدم . همان بالبداهه دیدیلرکہ : اولیا وانیا نخس اولماز ، سن و بن خاص الخصاص

خوشاب نهرى: بونهر زلال حكارى ديارينك طاغلرندن وحسنى يابلارندن جمع اولوب بوقلعه التده (نهرخوشاب) نامنى آلهرق جانب غربه جريان ايله وان صحراسى ايجره اردهميت باغلرندن كذارايدر. حكارينك وسطان قلعهسى ديبنده بحر وانه مخلوط اولور.

بوقلعهده بريكجه مهمان اولوب خاندن كوناكون تحف هدايا آلهرق على السحر حر كته ۵ ساعتده (دوادان) قريه سنه كلدك. محمودى حكمنده يوز خانلى، برجامعلى كورد كوييدر. برجهراز فضاذه خيمه لرمزله مكث ايدوب اول كيجه اهالى قرا جمله عسكره قوزو، قرهجه، صيغن، بيان قوبونى ويروب ضيافت ايتديلر. اماسود، داغى وتره ياغيله برطعام كتورديلر مكر بوكا «پوخن» ديرلرمش، اول پوخندن جمله مز بيدر، اما لذيد پوخن ايمش! كرچكدن صفا ايتدك. مكر بوديارده پوخن معتبر طعام ايمش. انكيچون هر مسافره اكرام ايجون پوخن بيدريرلرمش. اما بعض كرد چاقينلرى «پوخن يرمسز؟» ديه صورمغه باشلا دقلرندن بزم عسكردخى «بداسمى وار» ديه بيز اولديلر. اما حقا كه لذيد ايدى. آندن ينه جانب شماله مياجه ۶ ساعت كيدوب (آرهجك) قلعه سنه كلدك.

اوصاف قلعه آرهجك — ياچين برپشته باشنده مهربى الشكل برقلعه در. اماذروه اعلايه قدكشان اولمغه چيقوب تماشا ايدمدم. حالا محمودى بكي حكمنده در. اسكيدن مركز محمودى بوقلعه ايمش. شمى اول قدر معمور دكلدر. اماينه وان اياالتده وسنجاق بكي حكمنده در. اير بيك عسكره مالكدرد. محمودى آتارينك كزیدهسى بوراده اولور. ابواب محصولاتى بكنه اوجاقاق اولمشدر. بكي قلعهده اولوب اشاغى رباطى بردره كنجنده بش يوز خانلى جابجا باغ و باغچىلى، قواق اغاجلى بر رباطدر. برجامى، برخانى، بر كئيف حمى، اول قدر دكانى وار

آرهجك بجهر سى: قلعه نك كوچوك برخليجى وار. اون اوقه كلير ييخى آلابالى اولور كه كوردستانده مشهوردر. صيادر صيد ايدوب اوكا، بوكا هديه كوندر لر. اصلا بالق رايحه سى يوقدر. بوخديجك كنارنده فاتحروان

مرحوم سلیمان بك اول قبائل اوزره صنعتلر ایله دمیر چرخلر ایلیوب یوز قولاج دمیر زنجیر ایله آشاغیده جریان ایدن . نهر خوشابدن صنعت دولاب ایله صوچکلدیکنی اشاغی رباط خاقلی چارشودن سیر ایدرلر غریب و تماشاکاه برقلعه در . حاکمی ابراهیم بك ایله بتایس خانی جنکنده بولندیغمزدن قلعه ده حقیره ورفیقلرمزه ضیافت ویردی . قلعه یی ده برخوش تماشا ایتدیردی . جوانب اربعه سی چاه غیادن نشان ویرر . اطرافنده اصلا خندق یوقدر . آنجق شمانه ناظر برقبوسی وار . وقپوسنك ایچ یوزنده درك اسفلدن نشان ویریر بر خندق واردرکه جسمى طوپ تحتله لرندندر . بوخندق ایچی لبالب صهرنج صویدر .

آشاغی رباط : بودیارده واروشه « رباط » دیرلر . بوده بردره ایچره جوانب اربعه سی حواله لی اولوب غرب طرفی خوشاب نهریدر . الحق دیوارلی قرق قله ، ایکی قبولی و خندقسز درت بیک آدیم جرمنده برقلعه در . ایچنده سکز یوز قدر خانه سی ، برجامی ، برخانی ، برکشیف حمای ، برقاچ دکابجنی وار . غیری بنا موجود دکل .

محمودی کردلرینك احوالی : ۹۵۵ تاریخنده سلطان سلیمان اطاعت ایدوب تبریز ، نحشوان ، روان سفرلرنده خدمت وافرملری سبقت ایتمکه اولمکلری کندولره توجیه اولنوب اووجهله یوردلق و او جاقلق نامیله حکومت اولمشدر . حالا وان ایالتنده طبل و علم صاحبی او جاقق بکی وار . اولمکسی تحریر اولمغله قانون سلیمانی اوزره زعامت و تیمارلری واردر . بکینك خاصی کندی دیارینك ابواب محصولاتیدر . اوتقریب ایله وان والیسيله سفره کیدرلر . استانه طرفدن یوز اللی اچهلوق قاضیسی وار . سکز بیک عساکری اولور . کرات ایله عجم شاهنه قارشى قومیشلردر . غایت شجیع و یارار ، شهباز غازیلردر . جمله سی صقاللری آل ، یشیل ، صاری ، قرمزى بویالره بویالی آدملردزکه دیندار ، شافعی المذهب ، مؤمن و موحددرلر . آرالرنده بر آدمك کذبى ظاهر اولسه « سن کذاب سک » دیونقی بلد و عزل ابدایدرلر . حتی اولاد و عیالی دخی رد ایدرلر .

طاعی شجرستانی آشوب (۵) ساعتده (هندوستان) قریه‌سنه کلدک . وان نواچیندن اوچ یوز خانلی، باغلی کوی اولوب خراجی وان قولی اقلامیدر، دفتردار طرفدن ضبط اولنور .

بورادن قالدق (۵) ساعتده (قولی چایری) نام چمن زار محله کلدک بورادن ده (سایمان بک چایری) نام آیرقلی چایرانی کچوب (خوشاب) قلعه‌سنه کلدک .

خوشاب قلعه‌سی — قلعه‌سی دیندن خوشاب نه‌ری کچمکه اسمنه قلعه خوشاب ، دیمشلم اسم قدیمی (ارچک بالا) در . آل عباسدن (حکاری) بناسیدر . ۸۰۰ سنه‌سنده محمودیلرک اله کیرمکه حالا محمودی بکلرینک تمرکزیدر . بعد ۱۰۶۰ سنه‌سنده (سایمان زمان) نام‌عظیم‌الشان برخان بو قلعه‌یی توسیع ایدوب جانب شرقینده سهل حواله‌سی اولمغله اول حواله‌یه حائل سایمان بکه برقلعه سلیمانی انشا ایتدیرمشدرکه هر طاشی فیل منکروسی جشه‌سنده وار . هر طاشنک طولی یکریمی آیاق اولوب اوزونلغنه دیواره قویوب اوچلرینی خارج دیواره چیقارمش ، طوب ضرب‌سنه طایانسین ایچون قلعه دیوارینی قابلی باغه (قبلمبغه) آرقه‌سی کبی یامش . نه قدر طوب اورسهر اصلا تأثیر ایتیموب قیاز . حتی ۱۰۶۰ تاریخده شمسی پاشا اوغلی محمدامین پاشا یکریمی طقوز کون بو قلعه‌ینی دوکدیروب برطاشنی قوباره میهرق خائب وخاسر رجوع ایتمشدر : ممالک عثمانیده قلعه قپولری هپ اغاچ اورزه حدید قابلی قپولدر که آتش ایتسهک اغاچی یانار ، ده‌یرلری دوکولور . اما بو خوشاب قلعه‌سی قپوسنک هر قنادی اوچ یوز قطار پولادنخشانیدندر . اصلا اغاچی یوق استاد بنا بو قپویی ایکی قله آرهنده پنهان ایتمشدر که اصلا کورونمز . و قلعه ایچره حاکم محمودی ابراهیم بکدن غیری کیمسه اولماز . غایت کوچوک قلعه‌در . دائراً مادار جرمی بیک ایکی یوز آدیمدر . ایچننده یرزاویه‌سی بکه مخصوص بر حمامغزی ، غلال انبارلری ، زیر زمینلری ، مستوفی جبه‌خانه‌سی ، اون یاره شاهی طوپلری واردر . صوینی باران رحمتدن جمع اولور صهرنجلری وار . برقیاسی فیل خورطومی کبی طشره اوزانمشدر .

شاهك والده سی ایچون دخی مرصع زینلی برآت ، بش چفت قماش ایچنده خینال صرمه لی کوملك کوندردی . وزیر شاهه دخی برآت ومکتوبلویروب علی اغایهده خیر دعالر ایتدی . اوده بنم کبی زمین بوس ایدوب کیتدی .

۱۰۶۵ ذی القعدة سنك ۳ نجی کونی واندن ایلیچلیك ایله عجم

دیارینه کیتدیکمز

اولا صاری علی اغا ایکی یوز عدد پرسلاح ، کزیده عسکر ایله شاهه کیتمکه مأمور اولوب چیقدی . بو حقیر دخی یوز عدد پاك ، مسلم ، « منم دیگر نیست » دین شهبازلر ایله بر قطار قاطرمی چکوب عزم دیار ایتدم . رفیقمز اولان مرتضی پاشا آغاسی علی آغاده کامل یوز عدد بیگیت ایله واندن چیقدی ، ینه رفیقلمزدن قویون شاکیلری اولان پنیانش اعیانلری دخی یوز نفر آدم ایله سور واندن چیقمغله جمله مز بش یوز نفر آدم ایله برالای عظیم اولوب ینه پاشا اقدمزك وداع محننده خیر دعاسیله قلعه دن طشره چیقوب جانب شرقه متوجه اوله رق شهر وانك ارده میت باغلری صاغ جامزده قالب اوچ ساعتده (زكوك كدیکی) نام صارپ بیلدن کچوب (زكوك) قریه سنده منزل آلدق . اوچ یوز خانه سی بر دیرلی بر کویدر خراجی وان قولی اقلامیدرکه دفترادر طرفندن ضبط اولنور . آندن ینه جانب شرقه اوچ ساعت کیدرک (ورك) طاغنده (ونك ورك) نام دیره کلدک . بودیارده کلده سالره « ونك » دیرلر . بوکایسا ورك طاغنك تا ذروه اعلا سنك سهل آلاخنده برخیابان کستان ایچره کارکیر قباب ایله منبی ، قلعه مثال دمیر قولی بر دیردرکه هیچ بر دیر قدیمه مشابهی یوقدر ، ایچنده اوچ یوزی متجاوز قیس و رهایی واردرکه هربری برشغله مأمور در . اوکیجه بش یوز نفر عسکر مزی اوله اعزاز واکرام ایلدیلرکه تمیزی ممکن دکل . علی الصباح رفیقلمز وحقیره برر وشاق پوستی هدایا ویردیلر ، علی السحر بیک رنج و عنا ایله (ورك)

حضورینه چاغیروب شاهک نامه لرینی ویره رک « بصیرت اوزره اول » دییه
تنبیه ایدرک کوندردی. بعده حقیری یانته چاغیروب « اولیام ، بولک اوزره
اولان عجم سلطنتلرینه حسن الفت ایله برده رومیه خانی کنج علی خان ایله
حسن زندگانی ایدوب برکون مقدن پنیانشینک قرق بیسک قویوتنی تحصیل
ایده سک زیرا بنده یقینده واندن معزول اولوب آستانه یه کیده رم ، بوا کرلی
آتی ، بویلکندز آتی خانه هدیه کوتوروب التیامی الدن قومه ، والبته قویونلری
تحصیل ایتهدن غافل اولمه » ومرتضی پاشا قرنداشمک قرنداشینی حبس ایدن
دومبولی خانه بو آتی ، برمکتوب و دیگر بر آتی و یروب البته مرتضی پاشا
قرنداشینی خلاص ایده سک ، بوجواهرلی قلیچی و بوجواهر خنجری وشو
جواهر چارقات تیرکشی مرتضی پاشا اوغلمزه هدایا کوتوروب بومکتوبلرمزی
تسایم ایله اما بغدادده چوق اکنمه . همان عودتده شهر زوردن واحمد
قاهه سندن ، ظالم یابلا سندن حریر واردیلان ولایتلردن حکازی ایچندن وانه
تیزکل ، بونامه نی ، بوجوهر اکرلی و بویلکندز آتی ، بوجواهر خنجری
تبریز خانی قیرچیل قایتمار خانه و یروب اکا جمله دن زیاده اعزاز واکرام
والتیام کوستر . زیرا برمدر ، کار آشنا . آز موده وزیر ایراندر . بز بغدادده
ایکن قندهار سفرینه سه سالار جیش اولدی . صوکره خانلر خانی اولدی ،
شمدی اوده وزیر اعظم لعدن معزولاً بزه مقابل آذربایجان و تبریزه خانلر
خانی اولدی . حتی بزم بتلیس اوزرینه حرکت ایتدی کمزده دیار مجمده خیلی
غناغه اولوب احتراز اوزره بولندیلر . خان ایله جنک ایتدی کمزک اسباب
واحوالی البته سؤال ایدرلر . عین الیقین حاصل ایتدی کمک اوزره تقریر ایله .
رومیهد قویونلردن بقایا قالورسه تبریز خانه هدایا و نامه لریمزدن صوکره
اعلام ایدوب البته قوجه خان ایله غایت حسن الفت اوزره اول « دیو دهها
نیجه نصیحتلر ویردی . جمله هدایا و نامه لری آلوب دست بوس و خیر دعاسیله
بهره مند اولدق . صاری علی اغایه دخی جوهر اکرلی ، جوهر رختلی ،
بتلیس خانی کاری خوطاسلی اشهب برکهی لان آت و اوچ رأس صافات مثالی
یلکندز آت ، برقلعه شاهنامه ، برقلعه هایوننامه و یروب شاهه کوندردی .

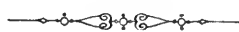
دینلری چوق بولنور، ذمام، تمام، فصال، مداح شاعرلری چوقدر. سنی امتحان ایدرلر، بصیرت اوزره اولوب شرع رسول مینى الدن قومیهرق آنلری التزام ایده کور، دائما صلاح حالی، زهد و تقوای ذهاب اهل سنت و الجماعتی الدن قومایوب اوقات خمسسه یه سنت رسول اوزره مداومت ایله، عرض و ناموسکه مقید اولوب توابع ولوا حقکی ضبط وربط ایتمده قصور ایتمه. بزم بار اقلردن یتیش، سکسان عدد صاریجه توفک انداز سکبان و صاریجه کوتور». دها بونک کبی نیجه وعظ و نصیحتلر ایدوب سوزی اوزاتمده ایکن حقیر دیدم: «سلطام، بیورر سککزکه عجم دیارنده برخوشجه وادیب کز صوکره بیورر-سزکه: سکبان و صاریجه حشراتی کوتور: اوبله برز صاریجلری نیجه دیارده ضبط ایدهم، عزیز باشکز ایچون اولسون بنم بالطممی یمکه ارتکاب ایدوب ضبط و ربطمه راضی اولان آدملردن کوتوره یم، برسلاح، مؤدب، مؤمن، موحد، ناموسکار آدملردن کوتوره یم». پاشا «آفرین، برخوردار و معمر اوله سک سن بیلیرسک» دیدی. بن دخی سکسان عدد مؤمن و پرهیزکار سکبان جمع ایدوب هر برنی پاشایه برر برر کوستردم، غایت حظ ایدوب او سکبان آدمه برکیسه غروش خرچراه و بردی. جمله سی پاشانک داماتی بوس ایتدکلرنده آنلره: کوره یم سزی عرض و ناموس محمدی ایله اولوب اولیامک سوزندن طشره چیقیمیک صوکره چیقوب ده طشاش قوپاریسه کز بنده سزندن باش قوپاریم وارک الله ایشکزی آسان ایده، دیو تنیه و خیر دعالر ایتدی. و صاری علی اغایه تنیه ایدوب: «سن ده اصفهان نصف جهانده شاه عباسه کیده جکسک حاضر اول، ایکی بایراق بیکیت کتیر» دییه اکاده برکیسه غروش و بردی. ابرتسی کونی مرافقی پاشا اغاسنه اذن و بردی. قویون تحصیلنه کلن وزیر اعظم اغاسی عمر اغایه «بو قویونلری ان شاء الله تحصیل ایدرز، سز لر بیوروک در دولته» دییه بش کیسه و برکورجی غلام، بررأس اسب کهیلان و یروب آستانه یه یوللادی. قویون صاحبلری اولوب شکایتنه کلن پنیاشی بکنه واعیاننه دخی «سز دخی اولیاچلی ایله یارین کیتمه حاضر اولک» دییه فرمان ایتدی. ینه او ساعت صاری علی اغایی

اولوب چومار قلیچندن قورتیلنلر بو سرگذشتی بویله نقل ایلمکه پاشا دخی زیارت ایلدی . حالا ایالت وان و شیروان و میان غازبانده چومارک بوسرگذشتی داستان دوستاندیر . حتی برغازی یکیت چومارک قبری کازکیر یایدیروب چومارک کندییی دریاہ انوب اوچدینی قیایه نارینخی طاشه قارمشدر . سؤال اولنورسه که بو آدم کندییی برقیادن دریاہ آتمش وبرکناره چیقمش قتل ایتمشلر . یا بو درجه طول ودراز مدح ایتدن مرام نه اوله ؟ جواب اولدرکه کرچه صاریجه حشراتی ایلدی اما قبو یولداشمز اولوب نان و نمک حتی اولدیغندن دخی دکل ، حق الانصاف اولدرکه صالح و متدین مؤمن و موحد و شافعی المذهب ملاطیه قربندهکی ایزولی کردلرندن شهباز ، بهادر ، سرور برار ایدی . حتی شامده (ناقوره) بوغازنده بر جنک عالی ایتشدرکه آز دکل بو عبد حقیر قرق ایکی ییلدن بری نیجه جنک کرده نیجه بیک غازیلر کورمشم . اما سید احمد پاشا و کدغاج پاشا و بو چومار بلوک بانئی کبی نفسده بهادر و شجیع از کورمدم ، انکچون مدح ایتدم . رحمة الله علیه مال کلام دور ودراز ، خیرالله یاد داری واقف راز . آندن جانب شرقه کیدوب آتلی ایدی ، جمله سنی پاشانک میر آخوری آلوب قبض ایتدی . پاشا او آتلی برر برر اربابنه و خان جنکنده آتی تاف اولانلره و وان اغالرینه و یردی . حمد خدا بودعا کویوده برآت و برقیصراق و یروب « حاضر اول سنی عجم دیارینه کوندرسم کرک » دیدی . کویا جهان بنم اولوب « ینه می عجم اولک سنی سیر و تماشا ایده جکم » دییه سرورمدن ایانم یره باصماز اولدی . اول آن آتلی کتورن اغایه برکیسه غروش و یروب یوسف کتخدایه مسافر و یردی ، و دیوان افندیسه « مرتضی پاشا قرنداشمزک قرنداشئی حبس ایدن دومبولی خانه مکتوب مؤکد یاز ، یا پاشا قرنداشمزک برادرینی مطره جیسيله حبسدن اطلاق ایتسون ، یوقسه شاهه بیلدیروب حقندن کلدیروم » دیدی اول کون حقیره برکیسه غروش خرچراه ، برسمور قفاسی سیاه کورک ، برقات لباس فاخر ، وبرکمر رخت نادر ، برصرمه مبروم شماره و بزغلامه پاره احسان ایدوب دیدی که : اولیام ، وار اجغک دیار عجمده « فرزندندی ! »

اويله يرار يكيديك يولنه جان وباش فدا اولسون شمدي بوراده بو قدر آدم قيروب آتيله درياهه جان آتدي ، كور درياهه يالق كبي يوزوب كيدير ، الله ايشيكي اوكاره « ديدك . ويجه يوز آدملر آتليله و بياده لريله چومارك كندويي درياهه آتديني يردن دريانك قارشى طرفده اوچ ساعتده طوشوب چومارك اوكني آلمغه ات براقيرلر . زيرا چومار كندويي درياهه آتديني ير ايله قارشوده چيجه جنى يره وارنجق انجق اوچ ساعتده طولاشيلور ، واسطان قلعهسى بوغاز يدر كه اول بوغاز قربنده خوشاب نهري درياهه قارشير . جمله حكارى عسكرى چومارى قارشولامغه كيممه ده . اما حكمت خدا چومار قارشى طرفه يوز بيك رنج و عنا چكرك آتيله چيقار ، اما بامر خدا بر باقلى و چتاقلى كناره چيقار ، كندى يورغون ، آتى طورغون . آتدن اينوب كاه آتى قالديرير ، كندى باناره . كندى چيقار اتى بانار . اخر جزمه و چاخشيزين براقوب پار به آتيله كامل بر نساات اول باناقدن چيقمغه چاليشيركن حكارينك يوروك آتليلرى كلوب يتيشير . چومار كورور كه نه تفنگدن نه ده اوقدن فائده يوق و آتنده دخى درمان يوق . همان بر ايلرى كلنله ، دال صاطر اولوب يكرمى نفر حكاريليلرى قاچيروب ينه آتنگ ياننه كلهرك بر كره ياجى ديوب آتتى قالديرير . آت دخى سهيل اوروب اياغى طور اغانه باصار . همان چومار آتنه سوار اولوب خصمنه صونار . اما كورر كه آتده تاب وتوان قالماش . اما بمقتضاي قدر خصملى چوغالوب درت يانندن اوشرلر . چومار فقير ايصلاح چيلاق شلاق ملاق كاه آتيله كاه بياده جنك ايدر ك بر كره آتنه سوار اولور . نه كورسون آت بش التى يردن يارمتمش و اصلا درمانى قالماش . اخر آتدن مايوس اولوب دونهرك ينه رستمته بياده دال صاطر اولوب جنكله شهر ك لب دريادن (سورن بابا) نام بر زيارته كيروب پنجره دليكندن جنك ايدر كن برى چوماره بر قورشون اتوب الندن اورنجه شهيد ايدوب باشنى حكارى خانه كتورور . بعده يكتيدر دخى ديو باشنى جسدى ياننه كتيروب (سورن بابا) چيننده دفن ايدرلر حالا زيارتگاهدر . ملك احمد پاشا افدمزه اول جنكده حاضر

بش ساعت دوام ایدر . اما چومارک الی یکینده یکر میسی قیریلور . اوتوز
آدمله قالور . بویله ایکن ینه دشمنندن یوز نفر قیروب اورمده ایکن و سطان
قلعه سندن حکاریلی به ایکییک قدر امداد کلیر . بونک اوزرینه چومار کوپک
کبی قودوروب جنک ایدرکن کورورکه جمله یکتلری قیرلدی . کندیسیده
اللی ساعتک جنکده بی مجال قالمغله برغلامیله انک یانته واروب ایکی کوزلری
اوپه رک بسم الله ای داغلی طورو دیو سوار اولوب دال قلیج حکاریلرک اره سنه
آت سورر . ینه آت اوزرنده آدم قیرارکن کورورکه اوطار کپان بوغازنده
اوج بیکی متجاوز آدملر کندی بی چوریر . شلر . برطرفدن کندی به رهاب
اوله جق بریر یوق . دریابه ناظر قیالر اوزرده آدملر چوق . ایکی سلیمانیه
مناره سی قدر یالچین قیالر اولوب اشاغیسی وان دریاسیدر . چومار هان
بر کره یا الله سکا صیغندم . دیو طولو دیزکین آته اوکجه اوروب کوزینی
یوموب کندی بی وان دریاسنه آمار . خدا علیمدر اول جنکده اولان
حکاری قومی پاشایه او قیا باشنده شویله نقل ایتدیلر : سلطاتم انی کوردک که
چومار بوقیادن یا الله دیوب اوچاردی . اما کدی هوادن یره نیجه اوچارسه
چومارک انک ایاقلری ینه کالاول سکر دیر کبی یومولمش وچومار اوستنده
آته صاریلوب بوزلمش ایدی . بو حال اوزره اوچدیغنی کوره رک آخر پاره
پاره اولدی دیو مقید اولیبوس هرکس جرائنی تحسین اتمکه باشلادق . نیجه
کیمسه لرده بر ایکی ساعت بردن قیالری طولاشوب وارلم لشنده کمرندن
قلیجی و تفنکی وغیر بساطدن بر کلپیرینی اله لم دیرلرکن بر قاچ آدم کلوب
« بره قومک چومار ایشته آتیه دریا ایچره یوزوب قارشو وان دکزی
کنارینه کیدیور » دیدکلرنده آنی کوردک که آنک صاغ طرفه آصلمش ،
آنندن ایریلیموب آتیه یوزه یوزه قارشنی طرفه بی باک کیدیور . نجه لمر
دیدکی که : بره امت محمد ، بو چومار بوقدر زماندر بزم حکازی اوجاغندن
بوقدر مال غنائم ایله بوقدر کله لر آلمشدی . شمدی کذلک ایکی یوز قدر
آدمیزی قیرمشدی ، وشمدی قارشنی طرفه کیدوب خلاص اوله ، یارینکی
کون حکازی حاکمی یزدان شیر خانیمزه نه جواب ویره لم ؟ دیدک نیجه مزده

وخسارت ايدوب وچفتلكي آتسه اوروب بوقدر مال ومنال ايله طوغرى واندە شمسى پاشا اوغلى محمد امين پاشا ملك پاشالى اولمغه آكا واروب ينه بايراق آجاز . محمد امين پاشا واندە حكار يله خوشاب حاكي محمودى سليمان بك ايله خصم اولوب بوجومارى سردار ايدوب كاه حكارى وكاه محمودى كويلرني نهب وغازت ايتديروب باى وغنيم ينه وانه كليردى . نيجه كره بويله حكاريدن انتقام آلوب باش ودل ومال آلوردى . آخر وانليلر بوجومارك فالغندن حظ ايدوب جوماره ديرلك ايتديلر . آخر ۱۰۶۰ تاريخنده افدمز ملك احمد پاشا وزير اعظم ايكن واندە محمد امين پاشا عاصى اولوب جنك ايدركن يوقارى قلعه دن يكيچريلر اشاغى قلعه يه بال يمز طوبلر اوره اوره اشاغى قلعه ده حسين اغا سرايى نيجه يرلرني خراب ايتدكارنده ديار بكر واليسى حيدر اغا زاده جمله ايات ديار بكر ووان عسكر يله وانك امداد ينه كلاجه محمد امين پاشا قلعه دن كمند ايله اينوب طشره ده حاضر اولان اتلرينه بينه رك واندن طقوز كونده ملك احمد پاشا افدمزه كلوب دخيل دوشد كده دفتر جرائمه عفو قلمى چكيلوب روم ايلنده كوستنديل سنجاغى احسان اولنه رق كرده كيمكه مأمور اولدى . برى طرفده چومار بلوك باشنك باشنه آتشار يانوب امين پاشادن صوكره واندە طور مق بكا حرامدر ديو طوغرى بتليس خانه قاچار . خانك برمكلف اغاسى اولوب صفاسنده ايكن وان قولى جومارى محبته وانه ايسترلر .

چومار بلوك باشينك كپانده قاپانوب جنك ايتديكي

چومار دخى الهى عدد كزیده يكيديله قوصقون قيران يولنده وانه كليركن مكر حكارى خانك بش التيوز نفر آدملى چومار بلوك باشيني بوكان نام قپانده كوزه ديرلر مش . در حال حكار يلى چومارك اول كپانده ارديني اوكنى چويروب چتاجت جنكه باشالارلر . همان چومار آتندن اينوب بره قومه ديو حكار يلدين طرفه العين ايچره تيمش آدم دوشورور . جنك قزيشور

خلاص ایچون دیمشلسر . بو ائشاده بر قبر کوردکده عقلمزه شوو سرگذشت
عظیم کلدی .

سرگذشت چومار بلوک باشی

۱۰۵۵ تاریخده نیجه قبیوه انتساب ایتمش چومار بلوکباشی نام بر نامدار
ار وار ایدی . حتی اوائلده کورجی نی و قاطرچی اوغلی ایله برلکده
اسکداره کلوب صدر اعظم مراد پاشا و چرخه جی دفتردار زاده محمد پاشا
ایله جنک عظیم ایدوب حکمت خدی ساعته سوکره کورجی نی
بوزیلوب بو چومار بلوک باشی دخی فرار ایدر . حقیر دخی بو اسکدار
جنکینده بولوب مراد پاشادان اولاق امرلرن آلوب شام شریفده مرتضی
پاشایه کیدرکن آدنه قربنده چاقط خانی قربنده بر اورمان ایچنده چوماره
راست کلوب بر حرامی ظن ایتدم ، بلی ینده حرامیلکه اینمشدی . اما حمد
خدا حقیره آشنا چیتوب « های قیو یولداشم و قربنداسم جانم » دیو
اوپوشوب کوروشدکن سوکره ماوقعنی نقل ایلدی . کندوسنه « کل برادر ،
سنی شامده مرتضی پاشایه کتوره یم » دیدیکده جانتسه منت بیلوب
برابر شامه واردیغمزده بو چومار بلوکباشی نی مرتضی پاشایه انتساب
ایتدیروب صفده کیدرکن درزی سفرنده بیله اولوب ناقوره بوغازنده
خیلی یوز آقانی ایلوب شامه کلیرکن شامی ابشیر پاشایه ویردیلر . مرتضی
پاشایه دخی ایالت سیواس ویرلسیله سیواسه واردیغمزده پاشا بوچومار بلوک
باشی یه بایراغیله نیکسار شهری صوباشیلغنی ویردی . آلتی آی متصرف
اولوب اوزرندن صوباشیلغنی طبانی یصلی مرزیوانده ساکن دلاور اغا
آلوب محاسبه ایچون دلاور اغا چومار بلوکباشی نی حبس ایدوب جمله مالنی
آلوب چومارک انحق اوج آتی قالدی . آخر چومار حبسدن خلاص اولوب
جمله یوز عدد یکیتلریله مرزیوانده کندویی حبس ایدوب مالنی آلان دلاور
اغانک چفتاکنی باصوب اللی مقدار کخیلان آتلینی آلوب بو قدر غارت

اولوب واروب جزیره‌ی تماشا ایستدک. یدی یوز آدیم جرمنده برشدادی طاش بنا برقلعه رعنادر. جانب غربه برباب صغیری واردر، درون قلعہ مذکور دیر قدیمدر. اما روان یاننده اولان اوچ کلیسا، ونخشوان یاننده یدی کلیسا و قدس شریفده قامه کلیسایی بونک یاننده هیچ برشیدر! بودیرک بنا و حجره لرینی، اویزه و عمارت لرینی برر، برر بیان ایته‌ک برطومار دراز اولور. ایکی یوزی متجاوز رهبان و قسیدسلری وار درکه ریاضت و پرهیز ایله، سیاه البفی ایله قوریمش، بقله یدن قدید محض اولمشلر. اویله غلاملری واردرکه تفرجه کلنزه اول قدر اعزاز و اکرام ایدرلرکه نعمتلرنده قوش سودی و قطر نباتی بولنور دیبا و شیب وزریاف جامه خوابلری وار درکه هر مسافرینه خدمت ایدرک دیرک جمله آتی مغازلردرکه ما کولات و مشروت ایله بالامالدر. نازک دنیا شکنده اوچ یوز مقداری ترزیلری واردر. جمله کلن نذرلرله کچینورلر، صولری جمله صهرنجلرده در.

آندنینه قایق ایله بری طرفه کچوب بوجزیره‌نک جانب غربیسنده بش میل مقداری بعید (آق کیرینی) یه کلدک. بونده قلعه یوقدر، اما کواشلیرک کچیدی چوقدر. اندن پاشا ایله لب دریادن جانب شرقه کیدرکن صول طرفی وان دریایی که برخلیج صغیرکی نمایاندر اول قیلرک آلتلرینه سراپا وان دریایی کیزوب مذکور طاغلرک آلتلری جمله بوشدر. طاغ طرفنر ایسه اوج آسمانه چیقمش (کپان قیاسی) نام برکوه بنامدرکه سنک خاراسی چاقاق طاشی کبی آتش ویریر. بودیاریده صارپ یوللره و بیللره «کپان» دیرلر. روم و عرب و عجمده وان دریایی کنارنده قوصقون قران یولنده حکاری طاغلرنده مشهور برکپاندر. بر آدم یوقاری قیلردن بر طاش یووارلارسه بیک آدمی هلاک ایدر، اشاغیسی چاه درک اسفل غیادر، یوقاروسی یالچین قیادر. حتی خیابانی احمد پاشا نام بروزیر هام دریادن طرفه کارکیر بنا ایله برقورقو لوق ایله سد ایدوب طاغدن طرفی کوهکنلره کسیدیروب شاهراهی واسع ایدیم دیوهمت ایتمشکن «عجملر و لایتمزه آسان وجه ایله یول اولور کیمکه» دیو مانع اولمشلر، لفظاً اویله دیمشلر اما معنأ دولت وزیرلندن کنندی دیارلرینی

عسکرینک پیاده لری کلبانک محمدی کتوره رك عید شریفك اولیكی كونی اوله سنكستان ایچره لب دریا ایله درت ساعتده (كوزل دره) قریه سنه كلدك . بودره شروان وهیزان طاغلرندن جمع اولور برآب زالدرکه بومحله بجر وانه مخلوط اولور. اما یاز وقیشده کچید ویریر برنهردر . کونی بتلیس خاکنده اوچ یوز خانلی کورد کوییدر. اغاسی کوزل دره لی مصلی اغادر. ایکی بیک کزیده روژکی عسکرلیه کلوب اوکیجه اردوی اسلامك اطرافلرنده کشیک بکلدیله. آندن کوزل دره نی کیمی آت و کیمی جسردن طوبلری دخی کچیروب بوکره وان دریایی کنسارلیه جانب شرقه المیاذ بالله سنکستان وچنکلسنستان ایچره کیدرکن خاندن بریایا چاشت کاغد ایله کلوب : « بنم اقدام غافل مباح حبسکزده اولان بکلری بر خوش ضبط ایدوب یولارده چرخه وپوصو ایدوب قراوولار ایله کیتمه دن خالی اولیه سز » دییه خبر کلدکده کان آدمه اون آلتون و یروب پاشای مدبر محبوسلری آتلا اوزره قید و بند ایدوب جمیع پیاده لر مزی طاغلره دوکوب کیدرک (۶) ساعتده (صورت) قریه سنه کلدک . وان دریایی کنسارندن بعد وان خاکنده ایکی یوز خانلی معمور کویدر . بردیر قدیمی وار پاپاسلری پاشایه هدایا کتوروب جمله عسکر اسلام طاغلره و طاشلره قویوب پاشا برچن زار اوز ایچنه وانلی ایله مکث ایتدیله . و بکلری اول کیجه قید و بند ایدوب جمله قوصقون قیران طاغلرینه قراوولار قویدیله . آندن صکره علی السحرینه توغلرایله قالقوب (آخظامار) قلعه سی جزیره سنه واردق . ملک جالوت بوراده بردیر بنا اتمشدرکه جمیع مات مسیحیه ایچره معتبر بردیردر . اما بوجزیره وان دریایی ایچره شرقدن غربه طولانیجه واقع اولوب افلاکه سرچکمش برجبل عالیدر . دائراً مدار جره نی یدی میل احاطه ایدر ، آنجق جانب جنوبندن برصعب چالندیر یولی واردر . اما جنوب طرفده وان خاکنده کواش صوباشیلغنده اسکله سنه اوچ میل قریبدر . ذروه اعلاسنده اولان دیرلری نمایاندر . دیردن کلن پاپاسلرک هدایالری قبول اولندقه پاشایه « صفا کلدیکز » دیو قلعه لردن یدی عدد شاهی طوبلر آتدی جمله پاپاسلر قایقلره بیتوب کیدرکن حقیر دخی یدی عدد خدامله بیله قایقارینه سوار

قدر اولافتر ايله ايكيوز كيسه لك آلتونلري درودلته كوندروب آنلر آستانه سعادت طرفه روان اولديلر . ايرتسي كون پاشا آلاي عظيم ايله شهر بتليس ايجره شرف خان جامعنده صلوات جمعيني ادا ايدوب بعده اهالي بتليس ايله وداعلاشوب اهالي بتليسه (انما الصدقات للفقراء والمساكين) نص اوزرينه صدقات بي پايان ويروب حمد و ثنا ايله اسب صبا سرعته سوار اوله رق شهر ايجره سلامنه منتظر اولانلره سلام ويروب ايكي طرفه مطره جي باشي ، شاطر باشي التون بذل ايدرك آلاي عظيم ايله اوتاغنه كلدي . ايرتسي على الصباح توغلر- كيدوب على العقب كندولري ده سعادتله يوله روان اولديلر .

۱۰۶۵ سنه سي رمضان شريفنك يكرمي طقوزنجي كوني وانه

متوجهاً روان اولديغمز

اولا خان جديد ايله پاشا آت باشي برابر آلاي عظيم ايله منزله كلوب پاشا سرا پرده سنده مكث ايدنجه خان وداع محلنده پاشانك اياغنه مبارك يوزيني سوروب هيزان بكني رجا ايتدكه پاشانك جاننه منت اولوب رجاسي حيز قبولده اولنجه همان اول محلده پاشانك خزينه سنه اون اوج بيك التون ويكرمي زره وبرقطار كموش تساييم ايدوب برخلمت ايله هيزان بكني آزاد ايدوب خانه تساييم ايلدي . خان كلوكار بكني دخي رجا ايتدكه پاشا خاني آزاد ايدوب « ان شاءالله شمدى وانه واردقده ديوان ايدوب اول ديوان پادشاهيده كله ريني غلطان ايدر م كه برديكرينه دخي عبرت وان واليلرينك فرمانه مطيع ومنقاد اولوب درنك پادشاهيده حاضر اوله لر، وار حكومتكده برخوشجه بصيرت اوزره اول « ديو خان جديد راس بوس كسوب خان دخي پاشا ايله وداعلاشه رق يولنه روان اولدي ايرتسي پاشا على الصباح تحت وانندن قالقوب وان درياسنك جنوب طرفي كئاريله (قوصقون قيران) نام يوله عزيمت اولوب ابتدا ظاغله زياده حكار بيليردن وسكبان وصاريجهلردن دو كوب حاضر باش اوله رق وان

دریا مشایعسکرله عودت ایدوب یوز دیکش‌دیروب (راه اووا) نام محله (خسرو پاشا) خاندنه مکک اولندی . زیرا اول محله اردو قومک مزخرفات متعنه‌سندن حرکت اولندی . واکراد حشرات شهردن بعید اولماسی معقول کوریلوب هجرت اولندی . وضیاء‌الدین خانک دولتی نظام وانتظام بولماسی ایچون بومحله برکونه تقاعد فرمان اولوب ارضروم ایالندن امداده کلن سنجاچ بکلرینه برخلعت فاخره ایله اذن ویریلوب سردارلرینه برخلعت و اوج کیسه و برخلتک و براسب اشهب احسان اولوب ارضروم والیسنه دخی برجهوهر خنجر و برمرصع غداره کوندروب مکتوبلر ویردی . اما بری طرفده محبوس قالان کوردستان بکلرینی قید و بند ایله ضبط وربط ایدوب خان جدید رجاسیله شروان بکنک اوتوز کیسه‌سی . آلوب « بردها آل عثمان وزراسنک امرینه اقیاد ایله باشکی کسرم ، اما هله خان اوغلمک خاطر ایچون آزاد ایتدم » دیوخلعت کیوب دست بوش ایدرکن پاشا بکک کله‌سه ایله مشت آصفی اوردیکه زمینی دخی ایکی کره بوس ایدوب فقیر بک « بانم یره دوشدی » ظن ایلدوب ایکی کره باشنی یوقلایوب پریشان خاطر اولدیغندن اوناغ قپوسنی غائب ایدوب ایچ اغلری ایچنه کیتمک ایستر ، آندن طشره چیقوب اول آن فیئرلرینی چالمادن قالقوب شروانه طوغری کیتدی . آندن پاشا جمله میرمیرانلر و جمیع کبار واعیانلر ایله خانلرک تفرجگاه و صید کاهلرینه ، چفتلکلر یله شکار یرلرینه و شهر اطرافنده اولان نیجه هامون وتلالی و وادی و جبالی سیر ایدرک کوشه کوشه ضیافتلر اولوب هدایای فراوان ایله ینه اوناغه کلنوب جمله میرمیرانلر و وان اعیانلرینه پاشا برر او شکاری کوندروب آنلرده هر واران آغالر برر کهیلان آت و نیجه الوان کجرات و یروب پاشایه دخی برر هدایا کله‌سی مقرر ایدی . و هر کون علی الصباح خام طرفندن یوز صحن فطور طعامی و خان طرفندن ایکی یوز صحن ایله طعامی کله‌سی مقرر ایدی . بومنوال اوزره یکی خاندن سعادتلو پادشاه ایچون یوز کیسه‌رومی قلمیه تجدید حکومت و یوز کیسه دخی وزیر اعظمه و سائر ارباب خدمت ایچون عوائد و فوائد جمع اولوب پاشا سعادتلو پادشاه تلخیص ایدوب یکریمی

یدی کیجہ درکہ بوحوالیدہ برطرف برامدق، نام ونشانندن برخبر آمدق
 اما ماللریاہ قلعہ دن فرار ایدن خان عسکرندن ایکی یوز آدم بولوب قیالر
 ایجرہ برعظیم جنک ایتدک . ایشته یوز قدر قضا و قدره اوغرامش کله و یوز
 قدر دخی دیری آدملر کتوردک « دیدکلرنده پاشای مدبر « نرہده جلاد؟ »
 دیوب یوز عدد آدملری میدانه چوکر دوپ جلادلر حاضر اولدقده پاشا
 نمازہ دوردی . ایکی رکعت نماز قیلنجہ سرپرده اوکنه عسکر جمع اولوب
 پاشا نمازی ادا ایدوب لینه عصاسنی آلوب اسکمله اوزرینه اوتوروب
 « باشلایہ جلادلر » دیدکده وان اغالری پاشانک ایاغنه دوشوب رجایتیلر .
 پاشای مرحتکیر رجالری قبول ایدوب هراغابہ برر، ایکشر آدم باغشلا یوب
 « اما بونلر بنم آزادیلر مدر . البته بونلری چراغ ایدہ سکز » دیہ نئیہ
 وتاؤکید ایدوب جمله اغالر « جان وباش اوزره » دیوب آزادیلرک چادرلرینه
 کوتوروب چراغ ایتدہده ، بری طرفده بوآدملر ایله کلهلری کتورن بکلرہ
 اوچرخلعت فاخرہ وباشلرینه برر طالی چانکلر کچیروب خیر دعالر ایتدی .
 ویوز عدد کله کتورن قتالره بررچلنک احسان ایلدی . همان بو محله حقیر
 « یا ، سلطانم متریس جنکی کونی بو حقیری محمودی بکنه کوندردیککز کون
 سلطانه امداد ایستمه فریادینه کلدی کمدہ صلحان لعینک باشنی کتوردیکمدہ
 یزیم کله من اول آن آرایہ کیدہ یازدی . شمدی بو آن اول کله مزک قانی
 بهاسی رجا اولنور » دیدکده همان پاشای قدر شناس « تیز اولیام ،
 بوغزاده بولنوب فتح شریفلر تلاوت ایدوب واقعه لرمزی خیر ایله تعبیر
 ایدوب متریسلره کیدہ رک آتش ایچنده قالدی . حقا که صلحان لعینک باشنی
 کتوردی » دیہ رک اکنیمہ برخلعت زردوز ویوز عدد غروش و یروب مبارک
 ایله باشمه برچلنک صوقوب ال آچرق خیر دعا ایلوب بین الاقران بو عبد
 کمتری ممتاز اعیان ایتدی . (هذا من فضل ربی) بوانساده پاشا افندمن
 دیاربکر والیسندن کلن رمضان اغاسنه اوچ کیسه خرج راه وفراری مصطفی
 پاشایہ بر مجوهر خنجر وبرملوک سیاه و یروب مکتوبلر ایله دیار
 بیکرہ یوللادی . بعدہ ۱۰۶۵ سنه رمضاننده شهر بتایسندن قلقوب ینه

اولنان قیونلری ایچون ارایه مصلحین کیروب یتمش کیسه مال ویریلوب پاشا
 و خان جدید بوندن ده حجت شرعیه آلدیلر و محمد بک پاشایه اللی کیسه مال ایله
 مقدما پاشانک خان غنیمه سندن کتیروب ویردیکی اوتاغنه کیتدی . باقی ماللری
 پاشادن باشقه بر فرد آفریده سؤال ایتیموب مزاد ده کندیکنک آرتیروب
 آلدینی ذی قیمت ماللر ایله اغالرینک هله حقیرک آلدقلمیز اموال نفیسه کیسه
 طرفدن سؤال اولنمادی . و خان جدید ضیاء الدین خان بتلیس اها لیسنه عادت
 قدیمه لری اوزره قدومه اوچ یوز کیسه مال جمع ایدوب پاشایه کامل یوز
 کیسه خدمت ، بش طویله ات ، اون قطار قاطر ، اون زره ، اون غلام ، بش
 عدد پاکیزه دختر کل اندام و براوتاغ منقوش واللی شامه عنبر خام ویردی .
 یکی خان سعادتلو پادشاهه تجدید برات ایچون یوز کیسه مال ویرمکی تعهد
 ایدینوب بالاده تخریر اولنان اوچ قطعه صندوقه لری تکرار آچوب جمیع
 جواهرینی قیراط قیراطه تخریر ایتدیروب پاشایه الله اماتی ویریلوب پاشادخی
 وان قوللرینه تسلیم ایدوب وان قلعه سی خزینه سنده حفظ اولندی . و سعادتلو
 پادشاهک تجدید حکومت براتی مصرفه و آستانه ده صدراعظمه کیسه لر
 خان تعهد ایدینوب اوزرینه مطره جی دبه محمد اغا مأمور اولدی .

حکمت خدا خانک عقینجه ایکنجی دفعه ده مأمور اولان ارجیش
 و عادالجواز و موش بکلری تعیین اولنمشدی . آنلر اردوی اسلامه کلوب
 خاندن نام و نشان بولامیوب آنحق طاغلرده ملاذ کرد بکی محمد بکک نشانی
 اکیه یکریمی بیگ التمش قویون بولمشلر . محمد بکه خبر اولوب کلدکده یکریمی
 بیگ قویونی کندویه تکلیف ایتدکلرنده « حاشا آلام قوجه وزیر ، بوقیونلر
 ایچون دمین یتمش کیسه آلمشم ، بویکریمی بیگ قویون بندن سکا حلال
 خوش اولسون » دیدی پاشا محمد بکه ینه برخلعت ویردیروب قیونلری دخی
 وکیاخرجه تسلیم ایدوب حیله کوندروب آنلره فروخت ایتدیروه رک قیونلرک
 بهاسنه جمله ییلاق چوقه واطلاس کلوب پاشا عسکرینه ییلاق ویرلمه سنی فرمان
 ایتدی . وینه ارجیش و عادالجواز ، موش بکلرینه « برخوردار اولک ، اما
 عاصی بی بواق کرک ایدیکز » دیدکده آنلرده « والله سلطانم ، یدی کون

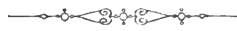
انلرده « بلی دولتلی وزیر، بویدی عدد یوکاری خان باج نامیله آلوب درخزینه ایشمدی. لکن بونلرده باج ویرمکه تعن ایشلردی. آنک ایچون غوغا اولمشدی. باج ویرمیوب همه سی سلطانه کیتمشلردی » دینه شهادت ایتدکارنده « تیز، قابون اوزره باجنی الک » دیو باج آلدیروب اویدی عدد یوکی جمله اصحابنه رد ایلدی. یتمش عدد دخی دیساوزرباف و سرنک و خارا اوکونا کون قلمکاری سراپردلر و غیره پردۀ زنبوریلر و مذهب ایشلمه مقعدلر چیقدی. یدی عدد صندوقه ایچره جمله یتمش نخه سمور کورکلر وارن الی عدد الوان چوقه لره قابلی سمور کورکلر و بکرمی عدد سنجاب کورک صوف الوانلره قابلی، واللی عدد وشاق کورکلرکه کونا کون لوندره چوقه لرینه قابلی، اون بر عدد قاقم بیاض کورکلرکه رنکارنک صوفلره قابلی، ایکی یوزدن زیاده عجم کبودی کورکلر قابسز چیقدی. پاشا آستانه دن کلوب شهر بتلیسده خانه مسافر اولدقده خانه کیدیردیک ییاض سمور کورکی بیک غروشه وان یکیچری اغاسی طرفدن آندی. بوفروخت اولسان اشیادن ماعدا قرق یوک کامل صندوقلر ایچره خانم سلطانه و یکی خانک حرمنه و سائر آزادلی جواریه یه متعلق اولان اثوابلرک بریسنه اصلا و قطعاً وضع ید اولنمیوب جمله غزاتک حضورلرنده جمله نیک اذنیله قرق یوکی بردن خانم سلطانک غیر اغاسنه تسایم اولدی، حرمه کوتوردیلر. اکر بونلرک افرادی و مشتری و بایعلری فراده فراده یازلسه سیاحتنامم باش اغریده جق قدر دراز اولور.

نتیجۀ تمام مزاد و عواند ملک پاشای عالی نژاد

بو مزاد درت کونده اتمام بولوب تحصیل اولسان مالدن وان قولک ایکی یوز کیسه خراجلرینی پاشا عموم مواجهه سنده اغالرینه تسلیم ایدوب حجت شرعییه قید اولنوب پاشا و خان جدید اللرینه حجتک برر عینی آلدیلر. وان قوللری ده پاشایه اللی کیسه اجرت قدم ویردیلر. و بووجهله خاندن انتقام آلمش اولدیلر. ملاذ کرد بکی محمد بکک قرق بیک عدد غارت

اوکون مزادده یتش قاطر یوکی سخن ، تجره ، طشت ، لکن ابریق ، قازان کبی باقر اوانی یدی عدد سیر ابرایق ، یدی شر سکرر اوقه کلیر سکز عدد سیم شمعدان ، خردۀ دخان یاغنه مخصوص یوز عدد نازک شمعدانلر ، قرق عدد سیم مقراص ، سکز بخوردان مجوهر ، یکرمی عدد کونا کون مرصع کلابدانلر چیقوب فروخت اولندی . یکرمی قاطر یوکی کچلی صندوقلر ایچنده سکز یوز عدد ففوری کاسه ذی قیمت طبقلر مرتبانلر الوان چارکل فلجانلر ، بلغامی طبقلر ، ازنیق چینیسندن منقش کاسه وطبقلر ، یوزاللی عدد بلغمی وخسروانی کویلر چیقدیکه بونلر کبات ، اماج ، کابلی ، آلوی ، بخاری خراسانی ، تفاحی رچلار ایله زنجبیل ، جوز بواجوز هندی ، جوز رومی ، خیار شنه ، ریباس ، آشقین ، تمر حبشی کبی نیجه مربرلر ایله طولی ایدیلر . فقط مزادده ده کررکن بایعلر چاشنی حالایلمدر دیوینیه نیبه جمه کویلر بوش قالمش ودلاللر بارتیلمدن قورتولمش ایدی . بیسک النیوز عدد بلغمی مرتبانی دخی بهالی بهاسز فروخت اولندی . قرق یوک کوسه دستار میدان محبته کلوب خدا علیمدر ، ایچلرنده خیال قرق و او توز درهم کلیر دستار محمدیلر واردی . بش یوک احمد آباد ، کولکند آباد ، دیوبندر آباد ، محمود آباد نام هند دیارلرینک الوان وخیال بزلی چیقدی که هربری بر خیال مقرمه ایدی . لوحه سرودن بر بیوک صندوقی درت زبردت آدم میدانه کتیروب آچدقده ایچندن چرقاب ایشلمه جوامرلی شیب خلعت و نیجه یوز عدد الوان کشمیری شالار چیقدی که هربری بر خاتمدن کچر . ده نیجه زردوز خلعت فاخرلر و سائر زرباف و باغی ، کشانی ، حریری و نیجه کونا کون البسه دن عبارت یدی یوک میدانه کلدی . همان وان یکیکچر بلرندن یدی نفر ایلری واروب ایچلرندن بر متکلمجه سی دیدیکه : سلطانم دولتلی وزیر ، مقدما ماه شعبانده وان قلعه سنده سلطانمک حضورنده فریاد ایدوب « خان بزم یدی یوکیزی باج المق بهانه سیله آلوب بزدن آدم قتل ایلوب نیجه لمزی دخی مجروح ایدی » ديه عرض شکایت ایدنلر بزز . پاشالی حالی اهالی ولایتک بیغرض آدملرندن وکروک خداملرندن سوال ایتدکه .

«اولا هر بخندن كندی بیسون صوكره بزله تكلیف ایلسون» دیدی . هان عارف عنبر اغا نوله بسم الله دیوب تاپاشا ایله زانو بزانو اوتوره رق هر طعامدن تناول ایدوب پاشایه واغوانه تكلیف ایتدی . حقا که جنت طعامی دینسه سزاییدی . فقیر دخی اویله بردندان اوردمکه کورنلر حیرتده قالدی . بعدالطعام برغیری دسته خان ایله سگری و عنبری و ممسك خوشابلر تناول اولنوب اللر غسل اولندقدن صوكره عنبر اغا دست پوس ایدوب : سلطان افندمز ، سلطانم حضر تدرینه سلام ایلیوب صحت و عافیتلر اولسون لطف ایلسونلر جمله طعام اوانیلرینی قبول ایلسونلر که ددهم غازی زال پاشادن قالمشدر . ینه انلره لایق دكل ایسهده بزه هیچ لایق دكلدر . مطلقا قبول ایلسونلر دیدی « دینجه پاشانك جان عزیزینه ینه منت كلوب « برکات ویرسون تیز اغایه بنم اگرلی آتمی چكك بر آتمزه بنسون » دیو برآت احسان ایدوب سلطان سلام ایله دیو عنبر اغایی کوندردی . پاشا ضیاءالدین خانه دونوب دیدیکه « اوغل والدهك بزى عجيب حجابه قويدى . اما اولمیه الاخير » .

دیگر مزاد

بو ائنده حکاری جلورینك ماك غنایمدن درت آرچه یوکی چواللریله عود و صندال کیرر . وخیمه لر نده سود ایله ضاری آشی پیشیرمك اقتضا ایدر . بونلر طماغ آرمی اولمغله عود و عنبر و صندال نهدر ؟ نه بیاسونلر . آجلقلری قبارمش سودی تجره یه قویوب عوده و صنداله آتش ایدرهك طعام پیشیرمکه باشلارلر . عود و صندال رایحه سی اوردی . خلقنك دماغلرینی مومطر ایتدکده چاوشلر بونلری سز ، خان باغندن عود یغما ایتمش سکز دیه درت یوك عود و صندال لریله پاشا حضورینه کتیروب نقل قصه ایلدیلر . حضار مجلس کولمه دن غمی اولدیلر . پاشا « بر آلاى غازیلردر اویله اولور . آنلر آنك قیمتی بیامزلر . الی قویك خرارلری وازاد ایله يك آنلری » دیوب نزا کتله درت خرار یوکی عودی اکراد انشندن خلاص ایتدی .

اولوب جمله اعيان و کبار جمع اوله رق مزاد اولماسنه منتظر کن خانم سلطانک ضیافتی وقوعه کلدی

خانم سلطانک ضیافتی

شهر بتایس طرفدن اوچ یوز عدد پیاده آدملر نمایان اولوب کلدی . هر برینک باشلرنده بر کاسه وطباق فغفوری و مرتبانی ، کونا کون سیم خالصدن صحنلر کلدی ، بونئری عنبر اغا پاشا حضورینه قویوب « خانم سلطان افندیمز سلطانم حضرتلرینه سلام ایدوب تحت الفطور کوندر دیلر » ديه کمرینه برزر دوز بیشتال باغلا یوب اولا برزر دوز دسته خان کار اصفهان دوشه دیکه کورنلر « هزار حسنت » دیدیلر . اندن برزر اندرزر بیشکیر سردی . لکن ابریق کتیر دیکه فغفوری و صافی مجوهر ایدی . پاشا اللری بیقاد قدن سوکره بسم الله دهرک جمله مرتبانه لرك قهقلری آچیدیلر . عظمت خدا عود و عنبر مشک ایله طبخ اولمش نغم نغیسه نك رواح طیه سی پاشا اوتاغی ایچنده اولانلرک دماغنی معطر ایدی . خدایه عیسان اوچ یوز عدد فغفوری مرتبانه لرك ایچنده بولسان اطعمه کونا کون حقیقه انفس الفایس ایدی . ساده جه پلاولی بریان ، مزعف ، کوکو ، چلاو ، اوشله ، خوشک ، عنبر ، کلنان ، صار مساق ، ماورد ، کیده ، بادام ، صنوبر ، طوت اعیان امشالی کبی دورلولری وار ایدی . پاشا ، صفره باشنه اوتورنجه جمله وکبار وانه بیورک دیدی . وان دفتر داری پاشایه متعارفانه دیدیکه « سلطانم ! بو بتایس شهرینه بز . نه قلیج اوردق بیایر میسک و مکر زنان نام برکتاب واردر آنی قرائت ایتمش میسک ؟ بز بو طعامدن شیر حورما ، و قطر نبات حموی دخی اولسه یمن مز (یمیز) » وهان کیری چکلدی . پاشا بره کل بیی شانی افندی ! دیدکده وان اغاسی تیمورجی اوغلو : خانمک عنبر اغاسی بر ، واجب الرعایه کسه در سلطانم ایله طعامه اوتوروب چاشنکیر باشیق ایدهرک

ویریرسه کز مالز قندن چیقار ؟ « دید کلرنده پاشا دیدی که « مالکیز
چیقمازسه بدن آلك قالدیرك شو صندوقه لری « دیه امر ایلینجه
طواشی اغا صندوقه لری خانم سلطاننه تسایم ایلدی ، خانم بغایت شاد و خندان
اولدی

پاشا بو صندوقه لری خانمه کوندر دکدن صوکره نیجه بی قیمت اشیا دخی
فروخت اولنوب بعد العصر دیوان بر طرف اوله رق نهایت اثنای لیلده عالم
اغیساردن خالی ایکن خانم طرفندن اون بوغچه کونا کون اقمشه فاخره
و ابریشم کنارلی سراویل و قیصلر . اوچ کیسه بند قانی النون و قیا سلطان
ایچون بر تاج کیانی ، بر تاج مرصع ، یدی چارقاق مجوهر قفتان ، قرق قطعه
یاقوت ، یوز قطعه لعل بدخشانی ، یوز عدد پیروزه ، الهی عدد زبرجد ،
الهی قطعه اونر قیراط کلیر الماس مقبول اناس ، غایت ابدار و اتش تاب
ایکی قطعه پیروزه خنجر قبضه سی ، الی عدد صندوقه جقلرده عود ماوردی
کلدی ، حتی بولوچه صندوقه نك بری عوددن ایدی « کامل قرق اوقه مشك
ختن ، کامل ایکی یوز شامه عنبر ایدی . اوچ پیروزه فنجان ، اوچ عقیق
کاسه یمنی ، بر زمرد فنجان ، اوچ عدد سیلان صبق کلدی وینه قیا سلطان
ایچون بر هند قوطوسی ایچره زرخالصدن مجوهر و مرصع طرز خراسانی
بلازک و بر خلخال عربی ، الی عدد منکوش کیانی ، بر صورغوج ها ، بر مرصع
طلسم و نیجه قلمه کلز بی حساب ذی قیمت اشیا کلدی که حددن بیرون و قیاسدن
افزون ایدی . بو محله پاشای عارف هدایایی کتیرن عنبر اغایه دیدی که :
ای ، خام قزبزدن بزه بوهدایا کلك لازمی ایدی ؟ بزم آنلره بر ایلیکمز
اولامادی ، بزه هدایایی اولاد خان کوندرمک کرک ایدی . زیرا چراغ
افروخته مز اولدی . اما انشا الله خانم قزبزه بونک عوضنه آستانه سعاده
وارد قدده موش خراجندن کندویه بر عظیم خاص هایون ایتدیریرز . بزدن
اوله جه سلام ایله بزى خیر دعادن اونو تمیسه سن . اولیه الاخیر . « و عنبر
اغایه بر سمور خلعت فاخره کیدیروب کوندردی . و پاشا بو قدر ذی قیمت
اشیایی الوب خاموس باش اولدی . ایرتسی کون علی الصباح دیوان پادشاهی

بونلری کوروب حیران قالدی . وبر صندوقده دخی التون وکמוש بلهزیک
 خالخال ، طوب صورغوج ، استافان کنکره تاج ، عراقیه ، منکوش اولو
 وکونا کون آصقیر ، وکردان قاصقیر ، تاج آویزه لری وکونا کون مجوهر
 هیکلر و بازوبند معطلر ، کامل طقسان عدد جواهرلی مرصع قوشاقلر چیقدی که
 هر بری بر روم خراجی دکر ، اما جمله زنانه کمرلری که اصلا بری برینه
 بکزه منر ، هر بری بر طرز تحف و دلنشینده ایدیلر . پاشای عادل « بونی
 دخی پنهان ایدک » دیدی . آندن سوکره بیوک بر صندوق دخی کتیریدیلر ،
 ایچنده نیجه بیک منقش دستمال پیشکیرلر ، دسته خانلر دستار اورتیلری
 و پرده زنبوریلر ایچنده برکوچک یدیشخته صدفکاری چیقدی . یدی یردن
 کلیدلی ومهرلی اولغله استادلر آچق قصد ایلدکلرنده بتلیس اهلایسی رضا
 ویرمدیلر . وانایلر ایسه « البته آچیلسون » دیدیلر و خواه ناخواه آچدیلر .
 عظمت خدا ایچنده کامل یدی یوز قطعه لعل بدخشان آبدار ، اوچ یوز
 قطعه یاقوت احمر و یاقوت اصغر و یاقوت کبودی ، کامل اوچ بیک قطعه
 پیروزه نیشابوری ، اتی عدد پیروزه دن خنجر قبضه‌سی ، یدی عددینه
 پیروزه دن شربت کاسه‌سی ، یدی دانه پیروزه فنجان ، اوچ عدد زمرد
 فنجان ، برزمرد سرخدان ، اتی عدد عقیق کاسه ، یدی سیلان طبق
 واردی . ساده ایکی یوز قرقق بش قطعه الماس سرندیجی بر حجره جکسدن
 چیقدی که جمله‌سی خانم ایدی . اما برصاری قوطو ایچنده یمش قطعه خاتمسز
 الماسلر وار ایدی که هر بری بر شب چراغ کبی بارلایورلر ایدی . اهالی
 ولایت شهادت ایدوب دیدیلر که : علم الله صباحدن بو آنه دکین تاماشا ایتدیککیز
 صندوقلر و بو صندوقه مجوهر جمله‌سی زال پاننازاده قزی خانم سلطانک
 اولوب جهازیه عادلجوازدن کیشدر . حالا مقتاحلری آنده در . جمله سنک
 جهاز سنوان اولدینی منظور شریفکزدر « پاشای دریادل دخی اجرای
 عدالت ایدوب جمله اعیان و کبار حضورنده اون یدی عدد صندوقلری
 خانم سلطانک طواشیسی غیر اغایه تسلیم ایدرکن وان اغالری و سائر وانیلر :
 « دولتی وزیر ، خانک ذمتنده بزم بوقدر مال و بو اقیمزوار ، بونلری

وفروخت اولندی . یوز عدد خالك كندی ایشی صاری ، بیاض صیرمه ایله بومکه هوتاسلرکه هربری برر کیسه تروشه بیع اولندی . اتی یوز چفت مذهب حدید اوزنکی ، سکسان چفت سیم خالص رکاب کونا کون چیقدی . بیک قطعه دیبا ، زیبا ، شیب ، زرباف ، دارایی ، کمخا ، سرنک ، اطلاس ، الایورغانلر یورغانلر چیقدی ایکی بیک عدد پنبه لی واهی قطفه وسائر اقمشه دن یاصدیقلر صانیدی . ایک یوز عدد حریر عجم قالیچه لری ، یتمش عدد قرقر ذراع طولنده دوشه مه لك منقش اصفهانی کچلر ، یوز الی عدد فرنک کلیملر ، عربان جیجملری ، بابورد ذیللری ، عشاق قالیچه لری ، مصر سجاده لری واریدی . یتمش عدد چرکه اوچ اوتاغ نه طاق عبرتمون ، التیوز ناموسیله خیمه ، اوچ یوز منقش چرکه ، التیوز خیمه وخرکاه اوچ یوز خرده چادر بیع اولندی . وقت غروب اولمغله دیوان طاغیلوب اوکیجه یکی خان طرفدن بیک نفر آدم ایله پاشا طرفدن اوچ بیک عدد پر سلاح عسکر اوتغی محافظه ایده رک فروخت اولنمان اشیانی بکله مکه مأمور اولدیلر . ایرتسی کون علی السحر اوتاغده ، ینه آدم دریایی جمع اولوب ایک یوز عدد مالامال ایاقلی وایقمز دوه صندوقه لری . اکثریسی شجر سرودن اولوب چوغی حلب شهرینک سبت صندوقلرندن ایدی . نیجه سی خان مهریله و خانک اهلی خانم سلطان مهریله مهور ایدی . اولکی کبی وان ملاسی ، بتلیس قاضیسی . اعیان بتلیس حضورنده بر صندوق آچیلدقه ایچنده کونا کون ذی قیمت حریروزر دوز خلعتلر ، چارقات قفنانلر واریدی . هله صاحب خانه ایچون اولان ملوکانه اشیالری هرکم کوردیسه چشم عبرتی خیره لندی . نیجه لری نجسین ایدوب دمبسته قالدیلر . بر صندوقه صیرمه لی و آتی کنارلی نسوانه متعلق قیص وسراویلر و منقش مقرمه لر و چارشابلر چیقدی پاشا « بونلر عورتلره مخصوص ، مردانه شی دکلدلر شویله طورسون » دیدی . بر صندوق دخی آچدیلر آتی کوردک که صافی عورت ففتانلری دال دال صیرمه . جوامر ، درتیم ایله ایشانمش چارقات خلعتلر که دوکمه لری فندق قدر حبش ایچولرندن ایدی . نیجه سنک دوکمه لری زمرد اسوانی ایدی . پاشا

جدالری ، قسطمونینک صاغری صاریقی کموش تلمی مزاراقلری چیقدی .
 کامل ایکی یوز عدد اوسته پروانه ، بروسه لی حاجی رجب کلیبولی خیرلی اوغلی ،
 غلطه لی محمد ، مصریلی یوسف ، جان شیرازی ، خان قولی شیرازی ، بیاله
 شیرازی ، یورلی و شیرازی اوسته عمر رومی ، اوسته قورد مصری ، میرزاجان
 بانجی کبی استاد کامللرک مصنع و منقش یابلری چیقدی و بیع اولندی . یوز بیک
 درلو خدنک ، تیر ، سهیم ، ناوک ، اوق چیقدی که هر بری بر دیارک یادکار
 معرفتی ایدی . هر برینک یلکاری پر طاروسدن جناح ها ، قوقودن اولوب
 قامش اوقنرک یوکاری پر کپوتر زیرکدن ، هزار یاره قلم اوق یلکاری شاهین
 جیغاسندن اولوب هر برینک بیکانلری زهرله صوواریلمش ایدی . کامل
 بیک عدد فرنک پررنک ایجادی تفکر چیقدی که هر بری بر دیار کارخانه سنک
 یادکاری ایدی . مازندراندن قارچ ، نای حدادی ، صبیء بانجی ، لاجن یاقم
 شاه اصفهانی ، مظفر بای خراسانی ، سوندک خان بانجی ، اوسته اوروج
 مصری ، اوزون عمر اسلامبولی ، اوسته می ، اوسته کوچک عمر ، اوسته
 اوزون محمد ، قره محمد کتبه لی نام استادلرک چیره دست مهارت و صنعتی
 ایدی . هله الحاج شائی مصطفانک ایچی طیشی بورمالی برکونا تفنکاری
 وار ایدیکه هر سک ، طاشایجه ، بازارجق ، اسلامبول کبی یرلرده بیله منلی
 بولمز ایدی . کندیمی اینه بولی شهرنده ساکن اولوب جواهر سنز تفنکنی
 بیله بشیوز غروشدن برنقره اکسکه و پرمزدی . بیله آنجق ایکی تفنک
 یاپه بیلردی . اوسته رجب قریمی دخی بانجه سرایده محمد کرای خان کار خا-
 نه سنده ایشلر . بوده بی بدل بر استاد کدر . کامل اوچیوز عدد قبالن ،
 ببر پوستلری ، یتش عدد مجوهر طپوز ، ایکی یوز عدد سیم خالص طپوز ،
 بیک عدد حدید طپوز ، ایکی یوز عدد فرهادی کولونک ، ایکی یوز حدید
 بوز طوغان طپوزلری ، اوچ یوز عدد زنبرک یابلر ، سکسان عدد کموش
 زین مضعلر ، بیک عدد صیرمه ، قدیفه ، چوقه اکرلر ، ایکی یوز عدد شامی
 و مار دینی شقه بندلر ، سکسان عدد الوان چوقودن زردوز ذیل پوشلر ،
 ایکی یوز عدد صیرمه لی دیک دیک ، ایکی یوز عدد صیرمه عبایلر بیع

« سن ایی منکر ایتمکه مأمور دکلسک . اما بن اجرای حکومت ایدرک مزادده ایکی بیک غروشه چیمش کتابی بوزمنی سکا کوستریم . آل اشانی شونی » دیدی . حریف هر نه قدر « بن قپو قولی یکچیرسیم » دیدی ایسهده جلاذر امان زمان ویرمیوب بیک دکنک اوره ورق بتایس قاضینک حکمی اوزره مال میری ایچون بیک التی یوز غروشهده تحصیل ایدوب دلاله اون غروش ویردیله . پزمرده اولان شهنامه یی دخی حریفک انه ویروب اردودن طشره سوردیلر . حریف ، « های الله بلاسنی ورسون » دیه یورودی . جمله اردو خلقی بی چاره یی تشیع ایدرک میمونه دوندردیله . آردی صره طاشار آترق دیار بکره کوندردیله .

بر مجموعه عجبیه دخی اوچیوز سکسان ورق ایدی . هر صحیفه سنده سلف مهرکنلرینک مقبول جهان تعلیق ، نسخ ، رقعه ، بعضیمی منظوم ، بعضیمی مسجع برچوق دکرلی اثرلری انسابک کوزی خیره لندیرر ایدی . مهرکنلرک باشلیجه لری : نقشی ، سلامی ، شهلاذبک ، جان بک ، ممی ، سهی ، جمبک ، چنی بک ، احمدبک ، محمودچابی ، فرید چابی ، سری چلی خاندن . بر صحیفهده اولان مهر باصمه سی دیگر صحیفهده یوق ایدی . بومرقع دخی چفتجی انه دوشمش بازه دونمش ایدی . آخر یوز غروشه دیوان افندمز غنائی زاده علی اندی آلدی .

اوچیوز سکسان عدد مجوهر و مصنع غلافلی شمشیر آتشتابلرکه هربری شیخانی ، مقرای ، صونقوری ، اسدی ، جیسقاوی ، داوودی ، هندی ، اصفهانی ، شامی ، مصری ، عتیق استانبولی ، فرنکی والمانی ، سالنیکی دمیرلردن اولوب هر برینک خاصیتی قوت بازو ایله کردن دشمنده معلوم ایدی . اما حمد خدا بونلر جنکده میدانه چیممیوبده شمده مزاد سلطانیده ظاهر اولدی . اوج صندوقه غلافلی و عربان کوردستان یادکاری خنچرلر چیقدی . ایکی بیک عدد حاجی ، عینتابی ، مصری ، طاغستانی ، دیار بکری بولاددن معمول قالفانلر چیقدی که هربری برباش قورتارر . کامل بیک یدی یوز عدد بغداد و بصره قارغی صیریقیلری مزارقلری ، مصرک غوری طرزی

او موضع چهره لرینی نازک لباس لرینی اغزننده کی مکروه بلغم و توکریکیه تلویث ایتمش . کورملی طبیعتی که بویله بر ذقیقت کتابک هرورقنی استاد آتجق بر آیده حاصل ایتمش ایکن بویله بر ادبسنز بر آنده آغزنی صاینه سیله ملوث ایدیور . حتی ایرتسی کونی دلال آقچه سنی طلب ایتمه که واردقده « بن نه ایدیم . صورتلی پاپاس کتابنی صورت حرام اولدیغندن اله آلیوب هپ صورت لرینی بوزدم . » دیه شهنامه یی دلالک اوسته آتار . دلال کتابنی آچار بقار نه کورسون بر صورت قالماش « بره امت محمد ، بوشهنامه یی کورک بوظالم نه ایلمش » دیه فریاد ایدر . حریف ناظریف دیرکه : « ائی واردم خوش ایتدم کی نهی منکر ایلدم . همان بر صورت الیقویدم . اوده بنم تیره شهرنده کی اوغلانمه بکزمه دیکی ایچون » دلال بی مجال کوررکه جنک وجدال ایتمه که اولماز . همان پاشایه کلوب حریف مزبور دن شکایت ایدرک « داد خوار ای وزیر دلیر ! شوشهنامه یی حکاری بکی کتخداسی جلومرک قلعه لی خان مراد بک بیگ درتیوز غروشه مزاددن آلوب قبض ایتمش ایکن تیره لی حاجی مصطفی نام حریف بیگ التی بوز غروشه آلوب قبض ایتدی . کتاب اوچ کیجه یاننده یانیدی . مکر حریف قاضی زاده لی ایتمش « تصویر حرامدر » دیه جمله صورتلرک کوزلرینی دلوب بر چوق تصویرلری بابوج سونکر یله سیلمش . بوشهنامه ذی قیمتک اللی مجلس تصویر لرینی تلویث ایدوب کتابنی بی قیمت ایتدکن ماعدا بوقدر دلایه مه غدر ایتدی » دیه شهنامه یی پاشانک حضورینه براقدی . پاشا شهنامه یی کوردکه آه ایدوب ارباب دیوانه کوستردی . حضار مجلس حریفه لغت اوقودیلر . دلال ، « سلطانم امان بنم دلالغه غدر اولسون » دیدکده پاشای زور کار « بره دلال ! فارغ بال اول . سنک دلالغه غدر ایتماش . مال پادشاهی به غدر ایتمش . تیز او تیره لی حاجی بی کتورسونلر » دیدکده توابع حریف صاحب تلویث کشان برکشان سورویه رک دوکه رک پاشانک حضورینه کتیردیلر . پاشا « بره آدم نیچون بوکتابنی بویله ایتدک » دینجه حریف دیدی که : « یا ، او ، کتابمیدر . . . پاپاس یازیسیدرایی ایتدم . نهی منکر ایدرک بوزدم » پاشا :

شکل و تصویر لری وارد کرد که کورن ذی روح ظن ایله ، جمله سی قلم فرنک پررنگدن چیقمادر. ایکیوز جلد عبرت نما عجم و فرنک قلملریله تخریر اولمش عبرتیا، بوقلمون مصور مجموعله واریدی که هر بری سحر حلال درجه سنده ایدی. اولا فرنک مانی سیاه قلم ایله ایکی عدد قره قهسی (قروکی) بر فیایوت قالیونی ایله بر توج دریاده بری برینک جنک وجدال لرنی اویله تصویر ایتمشکه کویا هنوز حرب ایدیور لر دی. شاه قولی ، ولی جان ، شمسی خان ، مالک ارژنک ، اغارضا ، محمد رضا ، مهزاد نام ماهر نقاش و رساملر قلم اعجاز کاراندر لریله اویله خیال پسندیده اشکال و تصاویر ایتمشلر که کورن حیرتده قالر ، تماشا سنه دو یاماز حتی براسب جادو ، برییل جادو و تصویر ایتمشلر که کویا سحر و فسوندرد. قلم پری زاده پری بیکر و ملک منظر لریاز مهده پری زاد ایمش . حاجی مراد ، اغاجان ، تقی الدین باجی کبی بیوک رساملرک سحر آثار خیال پسندیده قلملری پک بیوک ایش کورمش ! قلمکار رضوان بکک سیاه باصمه قلمی دخی مصر شهرنده ذاتاً فرید عصر ایدی . حاصلی نیجه بیک مشهور آفاق استاد کاملرک واجب السیر ، سحر آثار قلملری مزاد سلطانیده کز رکن اگراد کونا کون وحشرات بی فون ، سائر نیجه بیک اشخاص بی ادراک بو تصاویری الدن اله کز دیره رک هرورقی قارشیدر دقلرندن بعض اوراق پزمرده و پریشان بر حالده دست دلالده خیمه دن خیمه یه کزردی .

ومن العجائب دعوی واضحوکه غریبه — بونلر هپ بی بها کبی بیع اولنور لر دی . حتی بر مرائی و متعصب ، صبی پرستلردن ، قاضی زاده لی فرقه سندن کچین نامرد ، ذمام و نمام ، فصال و دخال ، مذموم جهلای جهان مهمل و مستعمل ، مادر بخطا خییث طائفة منکریندن ایکن طمع خامه دوشوب بر سحر آثار شهنامه بی مزاد سلطانیدن بیک التي یوز غروشه آلوب اوزرینه یازدرر ، حریف ناظریف خیمه سنه واروب « تصویر حرامدر » دیه جمله صحائفده اولان تصاویری برباد ایدوب کوزلرین چیقاریر . او صورتلرک ترکس مشال کوزلرینی اترک بجاغیله حک ایدرکن هرورقی ده لیک ده لیک دلش . بعض تصویر لری بوغاز لادم زعمیله بیچاقله بوغازلردن چیزمش . هله

هبوط آمدن عمر بن عاص حضرت تارینک مصری فتح ایتدیکی زمانه قدر وقوعات یازلمش بر تاریخ معتبردر ، بوکتابی شهاب چلبی منظوم وسلیس اوله رق اولیه کوزل ترجمه ایتشدرکه واجب القراءه در . بوشهابی چلبی تاریخ صاحبی سکری زاده در که یکنه دوراندر — فتوحات مصر لابن عبدالحلیم ، فضائل مصر لابن عمرو الکلبدی ، کتاب ابن دولاق ، کتاب ملکان ، الخطط القضاعی ، کتاب ابن الیسیر ، کتاب ایقاظ المنفضل ، کتاب ایقاظ المغافل لتاج الدین محمد بن عبدالله ، کتاب المسالك لابن فضل الله ، کتاب المختصر نسیمی نصر الدین کرمانی ، کتاب مناهیج الفکر ، کتاب مناهیج العبر ، کتاب عوان عنوان الیسیر ، سیر نبی لنوح افندی ، سیر نبی لویسی افندی ، واقعه نامه ویسی افندی ، عوان الصواب محمد بن عبدالمکک همدانی ، کتاب تاریخ الصحابه ، التجرید فی الصحابه لنهیی ، الاصابه فی معرفه الصحابه ، رجال الکتاب العشره حسینی ، کتاب طبقات الحفاظ الذهبی ، کتاب طبقات الشافعیه لابن السبکی ، طبقات المالکیه لابن فرحون ، کتاب طبقات شعرانی ، میزان شعرانی ، طبقات الحنفیه لابن دوقماق ، کتاب مرآت الرمان لسبیط بن الجوزی ، کتاب البدایع والنهایه لابن کثیر ، کتاب السکران لابن حجه ، کتاب سجع الهازیل فی اوصاف النیل ، تاریخ غابن ، کتاب نمار الاوراق لابن حجه ، قاضی خان ، بزازیه ، تاتار خانبه ، کشاف ، سن داود ، دده جنسکی ، عقائد برکوی ، محمدیه ، جامع الکبیر ، جامع الصغیر انوار العاشقین ، تحفه الابرار ، کلیله ودمنه ...

خانک کندی تألیفاتندن فارسی ، عربی ، ترکی یتمش التي مجلد تألیفاتی ، یوزبش باره کونا کون رساله لری چیقدی چوغی لسان فارسی اوزره ایدی . ایکوز جلد فرنک باصمه سیله الغلاس مینور ، جه اوغرافی ، پایا مونظه ایله هیئت وحکمت کتابلرینک انواع متعدده سی واردی . « کوره نک عقلی کیدر اوزکه تماشادر بو » دیدیکی کچی یکی دنیا واسکی دنیامک نیجه اشکال وخریطه لری چیقدی که کوره نک عقلی شامار . جمیع نباتات وکیاهک حکمایه لازم کلن خشباتک و علم تشریح موجنبجه کافه اعضای نبی آدمک باصمه

حقاً مرتبهٔ اعجازده در . بو تعالیقردن او یله مرقرعات چیقدی که هر بری
پردخهٔ افراسیاب دکردی . حمد خدا بو حقیرده بر قراج دانسنه ملک اولدم .
بو مرقرعات او یله اوجوز فروخت اولندی که نان یاره لر بر نقطه سنک بیاه
بهاسی دکندی .

خانک کندی مهریله مهمور یدی دوه یوکی صندوقه لرندن چیقان کتب معتبره

فوحات مکیه : تألیف شیخ محی الدین العربی ، فصوص : لمحی الدین العربی ،
شرح فصوص : تألیف صاری عبدالله افندی باخط مؤلف ، فنوحات مکیه :
تألیف قطب الدین حنفی ، فتحنامه مصر : بدست سلطان سلیم خان تألیف
کاتب یوسف جان ، ملل ونحل : تألیف نوح افندی ، مناقب الشیخ
ابو اسحق کارزونی : تألیف شوقی افندی ، سعادتنامه : من مؤلفات مرحوم
جامع رواقی ، عاشق پاشا ، مناسک الحج : لسان افندی ، مناقب الاولیا :
تألیفات الشیخ دده مقصود اخلاطی ، تاریخ خطوط مقریسی ، تاریخ
صالح افندی ، تاریخ جامع الحکایات ، تاریخ میرخواند ، لغت لامبی ،
منظوم شروط الصلوة : للشیخ شمس الدین الفزاری ، منظوم پندنامه شیخ
عطار ترجمه می : تألیف امیر چلبی من خدام بایزید خان ، جریده العجائب ،
تاریخ مرآت کائنات ، تاریخ طبری ، قانوننامه لطیفی پاشا ، تاریخ غزاوات
سلطان مرادخان رابع ، تاریخ پچوی ، رساله عقاید کمال پاشا زاده بشرح
قوصونی زاده ، ترجمه مرآت کائنات لفسائی طربزونی ، تقویم البلدان
تألیف عاشق چلبی طربزونی ، صحبة الابرار در جواب سبحة الابرار :
تألیف عطائی چلبی ، ذیل الشقائق لنوعی زاده عطائی چلبی ، تاریخ
سکری — فاتح مصر سلیم خانک جمیع غزاواتی جمع ایشدر — ، تاریخ
مصر لشهاب چلبی ، (حسن المحاضره) یاخود تاریخ شیخ سیوطی ، —

استطراذ

خطار — دیوانی ، ٹک ، نسخ خطربنک اربابی برر بر بیان ایلک .
خطربجانی — الشیخ اسحق فقیہ کوتاہیہ وینک ایجادی برنوع خطدرکہ
حالا درون کوتاہیہ دہ (ساق فقی [اسحاق فقیہ] نامندہ برجامعی واردر .
ابتدا بوخط رومدہ اشتہار بولمشر .

خط سیاق — بوخط مصر دیارندہ کی قبطنی قومندہ آشکار اولمشر کہ
حتی بو حقیر مصر وسودان دیارینی سیاحت ایدرکن قونجندسا ولایتندہ
(رمیلة الحما) نام برسواذ عظیم خرابستان واردر کہ اورادہ آت میدانندہ کی
کچی عمودلردہ کی برنوع خطار کوردمکہ حضرت ادریس خطی دیدیلر .
بغداد بہشت اباد قربندہ کی کوفہ شہرندہ برکونہ خط غریب و عجیب تالیف
اولنوب آکا « خط کوفی » دیدیلر . صوکرہ لری تراکت زیادہ اولہرق الان
اولنایکی درلو خط کوفی واردر ؛ باشایجہ لری : کوفی عثمان ، خفصی ،
مغربی ، فامی ، مرانکوشی ، تلمسانی ، سناری ، حبشی در . دیار مصردہ مصر
عتیقہ جامع عمروبن عاص ، جامع منیل ، جامع برقوق ، جامع ست نفوس ،
جامع آی بک الزکائی ، جامع فرج ، جامع طیلونی ، جامع طاہر بیبرس کچی
قدیم معبدلردہ کونا کون کوفی خطلری واردر . مغرب زمیندہ قرطبہ ،
تلمسان ، طانجہ شہرلرندہ کی خط کوفیلر بر دیارندہ یوقدر . اگر دہا ایشی
تحقیق ایدوب ایرویہ کیتسہک صدن چیقاریر .

خط تعایقہ واصل الاصل امیر علی تبریزی ، عماد الحسینی ، محمد
رضا التبریزی ، قطب الدین محمد ، قطب الدین یزدی ، شاہ محمود ، حسن
شاملو ، معز الدین ، محمد الحسینی ، احمد الحسینی من تلامیذ عماد الحسینی ،
شرف خان من اجداد خان ، فخر البرسوی خطلری وار . بو فخرینک
دخی اویمالی خطلری نہ بو کوندہ کورلمشر ، ندہ ایلریدہ کورولہجک !
جناب رب العزت بوکا اویلہ برقوت بصر ویرمشکہ کویا چشمی شب چراغ
ایمش . حتی برکلام عزت ، برکستان ، بربوستان کتابلرینی اویلہ اویمایمشکہ

دمشقی ، سمرقندی آبادی کاغذلر اوزرینه تحریر اولمش کتاب مستطابلر ایلی . یمش عدد تفاسیر شریفه دن (تفسیر صبری طبری) ، (تفسیر دیلمی) (تفسیر فیض الله هندی بی نقاط - که قرآن عظیمدن غیر نقظه لی کلماتی یوقدر -) ، (تفسیر ابوالیث السمرقندی) ، (تفسیر نیح) (تفسیر بغوی) ، (تفسیر قاضی) ، (تفسیر ابوالسعود سلیمانی) وسائر بونک کبی تفاسیر معتبره که هر بری بر شیخ الاسلامده بولماز . بیک اوچ یوز عدد کتب احادیث نبویه دن غیر ق دوری ، ماتقی ، کشاف ، قهستانانی ، منلابرمی ، تجویددن منظوم شاطبی ، منظوم حریری ، لغت قاموس ، اختری ، شمی ، لغت ابن مالک ، چارپردی وبونک کبی معتبر کتابلر واردی . یکریمی جلد خط تعلیق ایله محرر شهنامه فردوسی طوسی ، بیک جلد خطوط کونا کون ایله خمسة نظامی ، دیوان حافظ ، عرفی ، کاستان بوستان ، نعمت الله ، دیوان منلابرمی ، حسن چابی تذکرة الشعرا سی ، تذکرة لطیفی ، دیوان صائب ، دیوان باقی ، دیوان نفعی ، سهام قضای نفعی ، دیوان نثاری ، دیوان انوری ، دیوان خاقانی وبونلر کبی منقش ومدون فاخر کتابلر ایلی . ایکی یوز التمش قطعه مجموعه عبرت نمون مرفعلر که هر برینک تحفیه سنده کی قطعه لر یوزر غروش دکردی . ساف خطاطینک کونا کون خطوطی واردی . هله بر مجموعه سنده التی یوز ورق واردی ، جمله قطعه لری سلطان بایزید ولی عصرنده کی شیخ حضر تارینسک خطیدر . احمد قره حصاری ، بکری ، عبد الله القریمی ، اسکداری حسن چابی ، قره حصاری حسن چابی ، خالد افندی ، استادمنر اغا قوسی مکتبی خواحه سی حسین افندی ، یوسف افندی ، قره علی چابی منطقی چابی ، درویش علی ، صویولجی زاده ، حکمی زاده . تکنه جی زاده کبی اساتذک بو جلدده بشر : اوزر قطعه لری واردی . خط دیوانیده عاشق بیلیرم خان صادق چایبسی تاجر زاده ، جنسدره جی زاده ، اوچی زاده ، اوزر قباننده کلای زاده احمد چابی خطلر یله ایلی . حاضر مناسب دوشمشکن خطلر حقنده بر استطراده کچلم :

کهربادان ، بری قرمزی مرجاندن بری صافی عوددن ترتیب اولنمش اون بر عدد ذی قیمت صدقلی ، مصنع چارکوشه صندوقلر بر مجوهر صافی سیللدنلی پدش تخته ، بری صافیجه مرصع پدش تخته ، بری صدفکار پدش تخته ، دیکر ایکی عدد رخنه کار پدش تخته لره که کورنلرک کوزلری خیره نیوردی . جمله خلقک اوکنده بونلرک مهرلرینی بوزوب ایجریلرینی آچدیغمزده هر برینک ایچره اوتر قطعه کتب نفیسه و معتبره وار ایدی که هر برینی بر مشهور خطاط یازمش آیه من آیه الله شیلر ایدی . اول قدر ذی قیمت جواهر مقوله سی ربکدان ، کلابدان بخوردان ، پیروزه سرخدان ، مصنع ، مرصع مقراض لاله ، بی حساب مرقات شهنامه ، کلستان ، شرفنامه مرصع دوانلر ایله بوضادیق میدان محبت کلتجه نیجه کتابلر و مجموعلر ضیاء الدین خط و امضاسیله صدور ایلدیکندن ضیاء الدین خانک چشم غزالانسی دولوقدی . پاشای عارف : « اوغول ، نه خوش بکا آلود اولدک ؟ سنک دیدلرکدن نم قایدیم . یوقسه بویشتهخته لرسنکمیدر ؟ » دیدکده خان جدید : « بلی ، جمله بنم ، بابامک دکلدیر . زیر ا اکثری کتابلری کندی خطمله در کتبه لری ، امضا و مهرلری شاهد عادلر . » دیدی . پاشا عدالت و عین عنایت ایلیوب اوزدرت عدد صندوق ویشتهخته لری آبرولری و مفتاحلریله ضیاء الدین خانه هبه ایلیوب جمله حضار مجلس پاشایه خیر دعا ایتمیلر .

خانک خزانلندن چیقان کرانها نفیس اشیادرکه پاشا حضورنده
علی ملاء الناس فروخت اولندی :

اون یدی عدد مجلد و مکلف ، ملوک ایچون تحریر اولنمش ، مجوهر جابدلی یاقوت مستعصمی ، احمد القره حصاری ، الشیخ بایزید ولی ، الشیخ قره محمد ، عبدالله القریمی ، اسکداری حسن چابی خالد افندی ، دمیرجی قولی حسن چابی من تلامید قره حصاری ، بکری خطاریله محرر کلام عزتلی . بیک اوچ یوز مجلد کتب نفیسه و تفاسیر لطفه که هر بری آهارلی خطائی ،

مبارك ايله به خانم ديوب برفاتحه اوقودى . صوكره برادرى بدرالدين كلوب بيعت ايتدى . صوكره برادرى نورالدهر كلوب بيعت ايدركن كوزلرى يشاردى . حقير بونى كوروب نقش آلدن بيلدم كه دروننده برعقدنسى واردر . انشاءالله بو عقدنسى محلنده يازادم . صوكره ضياءالدينك لابوين برادرى شرف - الدين اندن شمس الدين ، اسماعيل ، حسن ، حسين بك نام برادرلرى كلوب بيعت ايتديلر . صوكره شيخ الاسلام ، نقيب ، سائر علما وصلحا ، امرابيعت ايلديلر . پاشان تيمش عدد خلعت فاخره كيديريلوب حيدر اغا نامنده يوز سكرزباشنده براختيار دخى عمومك راييله خانه كتبخدا اولدى . پاشا كادخى برخلعت ، سمور كيديرروب كوره يم سنى اوغلوم كوزل خدمت ايدن سن ديدى . عمومه على الصباح ديوانه كللى ننه اولندى . اهالى خانلرغى آلوب طقوز قات مهترخانه ايله سرايه كوتورركن قلعه دن بريابليم طوب وتفنگلر آتيلوب اوچ كون شادمانلق اعلان اولندى . ايرتسى كون ينه ديوان اولوب بتليساك اشراف واختيارلرى كلوب اوتاغده يرلورلر ننده قرار ايتديلر . پاشا فرمانيله يوسف كتبخدا و تيمش عدد اغارله شهر قاضيلى و حقير قلعه به كيدوب مهرلديكمز جمله اشياى قاطرلره تحمیل ايدرك اوتاق اوكنه طاغلر كې ييغندق . صوكره ينه كتبخدا ايله شهر مقتيسى وملاسى وسائر اغوات خانه واروب حجرلرين آچهرق خزينه ، جبه خانه كې شيلردن هپسى ضياءالدين خان معرفتيله يوز اللى قاطره تحمیل ايدوب جمله اوناغ اوكنه پشته ، پشته ييغديلر . صوكره بتون عسكره وامرايه خبر ويريلوب راه اووا سحراسى آدم درياى اولدى .

عبدال خانك خزان و اشياى كه دفترى مهر حقير ايله

ممهور ايدى

برى عاج و برى آبنوسدن ، برى سرو ، برى سندیانندن ، برى يكي دنيا و برى پلا صانطانن ، برى شير ماهى ، برى دندان ماهيدن ، برى صاف

گوستروب اعزاز واکرام ایلدی . همان اوانشاده ملا محمد بهتی دیدی که :
 « ای وزیر دایر بیلورسنکه برکومه خلق ینه گلشنز . جمله اعیان و کبار منک
 سوزلری دوکلی بنده در و جمله حاضر لر در . رجا ایدر لر که بوضیاء الدین بکی
 بزه حاکم و خان ایدم سز ایانکه دوشوب رجایه گلشیخ (گلشنز) « پاشا دیدی که :
 « جمله کزک رجالی باشم و جام اوزره در . اما بوبکی سزه خان ایدر سزم .
 معین و ظهیر اولور میسکز » جمله بای و کدا قسم بالله ایدوب دیدیلر که : « جمله من
 بوضیاء الدینک اوغربنه جان فدا ایدم رز . زیرا اللی سنه در که قوجه خانک
 در دینی چکوب مملکتتمزی نیجه الان و تالان ویرمشز . سندن رجامن اولدر که
 مادامکه جنک اولوب بوقدر جان تلف ارلدی . البته و البته عبدالحسانی اله
 کتیره سز بو اولاد لری و بزلر دخی جمله بیزار و غمخوارز » دیه تظلم ایلدیلر .
 پاشا دیدی که : « ارجیس و عادلو اوبکریخی ارقه سی صیره کوندر دم مطلقه طونار لر .
 ای اهالی واقاضیاء الدین بکی بک نصب ایدمک اوزره دیه رجا ایلدیکز اما خانک
 وان قولنه ایکیوز کیسه دینی وار ملاز کردبکی محمد بکه قرق بیک قیون ویره چکی
 وار . بور جای تدی بککز ایله برابر بوکا ضامن اولوب محصلینه همت ایدر سه کز
 بکه خلعت کیدیروب سعادتلو پادشاهه دخی تاختیص ایدرم . بوشر طی قبول
 ایتمزه کز مملکتکیزی سایمان خان عصر نده اولدینی کبی ملک عثمانی دیه ضبط
 ایدوب پادشاهه ده بیلدیریرم » دیدی . جمله علما و اعیان : « نوله سلطانم خانک
 جمله بور جلبرنی ویرملم . شمندی خان فرار ایتدی ایسه ده درون قاعه ده
 اولیا افندینک مهربله مهور بوقدر مال و منال وار . خان باغنده دخی قابوجیلر
 کتخداسی مهربله مهور نیجه خزینه لر واردر که اوچ بیک آدم بکه بور .
 اومالی بوجه عدالت اردوده ساتوب بورج صاحبلینه ویره سکز » دیدکار نده
 بونیته الفاتحه دنیلوب ضیاء الدین بک خان اولوب آل چوقیه قابلو برس مور
 کورک ، اوزرینه زراندوز برخلعت فاخره باشنه بر اباق سانجیلوب در عقب
 اوتاغ اوکنده اوزپاره طوب انداخت اولتدی . قابوجیلر کتخداسی خانک
 والده سنه مژده یه کیدوب اون کیسه آلدی . پاشا ضیاء الدین خانک قولتوغنه
 کیروب کندی زراندوز اسکله سی اوزرینه اوتورده رق ابتدا کندیسى الله

زمینی بوس ایدوب خلعتلره وچانکدرله رسنه آبول آبول یورویوب کتدیله.
 بواناده دیار بکروالیسی طرفدن امداده کلن بش عدد سنج بکلرینه سردار اولان
 فراری مصطفی پاشا دمی رمضان کلدکده پاشا انی اعزازوا کرام ایدوب «برادر خوش
 کلدک یا عسکر بکزر قنده در» دیدی. رمضان انا سلطانم فیح وفتوحاتکری
 استماع ایتدی کمد بزم کله مزه احتیاج قالدیغنی اکلایه رق جمه عسکر منی
 ایالتمزده اولان حزو قلعه سه کوندروب بو حقیق اقدمک فرمانلری اوزره
 خاکپایه یوز سورمیه کدم. غزاکر مبارک اوله اقدم «دیه مدانه ایله
 لاف و کرافلر ایدوب پاشا اکننه برسمور کورک وباشنه برتل صوقوب
 سردار اولدیغنی یدی عدد سنجاق بکلری ایچون برخلعت فاخره ویره رک
 دیدی که: «سزه امانت اولسون شد رحل ایدوب امداد مزه کیکه مأمور اولان
 بک اوغولار مزه بوخلاتلری وکیلمز اولوب کیدره سک» مذکور رمضان
 اغانی یوسف کتخدایه قوناق ویردی. صوکره وان اغالری نه برر خلعت
 فاخره ایله برر چلنک احسان اولندی. ایکیدیک یوز یکر می عدد کله کتیرن
 غازیلرک سرلرینه برر کموش چلنک صوقولوب هر شهانه برر دستار محمدی
 احسان اولندی. الحاصل بودیوانده ایکوز یتمش خلعت فاخره یدی عدد
 سمور، طقوز بشاق، یکر می سنجاب کورک کیدرلیدیکی بو آنه دک ایکوز
 بش کیسه مصارف اولندیغنی معلومدر.

(۱۰۶۵) سنه سی رمضانک یکر می یدنجی کونی بتلیسه بکی خان تعیین

اولندی.

بودیوانه بتلیسک علما و مشایخی، اعیان و اشرفی دخی کلدی.

اولا زال پاشانک قیزندن اولان ضیاء الدین بک بن عبدالخان کلدی که
 غایت کوزل و آفت زمانه ایدی. آندن مهتری عرب خاتمندن اولان
 بدرالدین کلدی. آندن بشقه جاریه دن اولان خونخوار نورالدهر بک
 کلدی. بواوچ برادرلر بتلیس اعیانیه کلوب دست بوسی ایتدیله. پاشا بونلری
 بوس ایدوب ضیاء الدین بکی صاغ طرفنه بدرالدین بکی آندن اشاغی صیره
 ایله عشار بکلرینی دخی اوتوردوب بتلیسک شیخ الاسلام و ملاسنه روی دل

احسان اولوب ملاز كردلى محمد بكمده خانك منقش بر اوتاغنى ويردى كه اونوز بيك غروش دكردى. قاطر و اتلر آتسز قلان غازيلزه بذل ايدلى . جبه خانه به متعلق آلات، سلاح، سيف، بيك يدى يوز عدد تفنگ جمله خزينه پادشاهى ايچون ضبط اولوب دفترله جبه جى باشى به تساييم اولدى . طوبلرله ساتر مهملر تختهوانده كميلره قوبوب عادلجواز طوبلرينك عادلجوازه وان طوبلرينك وانه كيمسى فرمان اولدى. حسب الاقتضا اوتاغ اوكنده اون ياره طوب قالدى. بعده ديوان عاليده سكرز قات مهترخانه لر چالوب جمله امرا و اوجاق اغالرى يمىن ويسارده على الترتيب ال قووشديروب طورركن ديوان چاوشلرى بر آغزدن « غزا كز مبارك اولسون تكرى پادشاهه عمر لر ورسون » ديه دعادن صوكره باشانك يوسف كنجدهاسى كلوب دست بوس ايتدى. ابتدا برسياه سمور بر نور كورك كيدىروب اوزرينه زر اندر زر منها قوشاقلى خلعت فاخره كيدىريلوب باشنه پاشا كندى اليه اوچ چتال برچلنك صوقدى. ديوان چاوشلرى « خلعت وچلنك مبارك اولسون » ديه آلفشلاديلر. آندن تشريفاته رعايت حكارى حاكمك امداده كلن وزيرى ملاحمه برخلعت فاخره ، برچلنك ، آندن محمودى بكي ابراهيم بكه ، پنايشى ، غازى قيران ، باركبرى، ارچيش، عادلجواز، موش بكارينه برر خلعت فاخره ايله برر چلنك احسان اولدى. امداده كليمان بكاره حبس اولدولرندن برشى وىرلدى. ارضروم يالئندن امداده كلن بكاردن ملاز كرد بكي محمد بكه ، خنس، بايزيد، عونيك، باين ، تكمان ، قوزيجان بكارينه برر خلعت فاخره ويروب باشلرينه اوچر چتال چلنكلىرى كندى اليه صالحدى . ملاز كرد بكي ديديكه : « قوجه وزير كرچه عبدالحان بنم قرق بيك قيونمى غارت ايدوب ايم ، ولايم خراب ايتك مراد ايدندى. اما الله سنى خطادن صاقلاسون بنم خاطر م ايچون خان اوستنه سفر ايتدك . بزده قايىچ چالوب اردويه غنائمه كلدرك آنلردن شديد انتقام آلدق شمدنكرو اولديكمه غم يم . »

(بيت)

اكرچه خيلى شكدركشى دنيا ده كام آلتى بتون دنيا دكر اما عدودن انتقام آلتى

کلدیله. اما هیزان بکی برك خزان کبدر. تتره یوب زمین بوس ایتدکلرنده پاشا برینک یوزلرینه باقیوب بردقیقه دن صکره «بونلر نهدر» دیدی. «سلطانم بوشیروانلیدر کیم تاتارک اوغلی دیرلر» دیو قوجیلر کتخداسی توصیف ایتدکده پاشا ایتدی: «نه کوزل مزلف قولتی توکی صقاللی چلییدر. هله بونک غدیری عورتلردن دیناده در کیم بونی خان صقاللندر مشدر کیم خان خاطرندن کچمیوب بزم امدادیمزه کله نامشدر. یا بوکیمدر؟» بو هیزان بکیدر. «هاقصینه معلومدر. قیزلر قلیج چسکنندن حظ ایتمیوب غیر آلات شحصه ایله جنک ایدوب سپر ویریر» دیدی. «یا بوکیمدر؟» کارنی بکیدر، دیدیلر: «بره قوجه ملحد، سن هانکی چقوره دوشوبده کلرک» دیدی و جمله سنه برر کوناظن آمیز جوابلر سویلیدی. وان اغالری ارجیش وعادلجواز بکلری «بو بکچکلر- لری نره لره مسافر ویردم. بکلریمزه رعایت ایدک» دیدکده کارنی بکی «سلطانم بزم چادر و عسکرلریمز واردر. چادرلریمزه کیدرخ» دیدی. پاشاهان قالدیرک شو کافرلری دینجه مکر اولدن نذیه اولنمش ایش درحال یدی عدد بکلر و وان اغالری بونلری قایوب خیمه رنده زنجیره اوره رق قید و بند ایلدیلر. بو حالده فرار ایدن خانک آرقه سنی قومغه کیدن ملاز کرد بکی محمد بک کلدی. آتلی قالمش عسکری یتاب مجال اولمشدی. اما خان فرار ایدرکن طساغلر ایچنه براقدیغی آت، قاطر، بارنقیل و سائر خیمه، اوتاغ، چادرکی شیلر بیک یدیوز عدد مرکب ایکیوز کچیلان آت اغتنام اولنمش اولمغله بونلر کلوب اوتاغ اوکنده بیغلیدیلر. طساغلرده دره و تپلرده فرار ایدن یدیوز عدد الی باغلی یکیتلر کتیر دیلرکه هریری برر قلعه دکر. کوزلری یاشلی باغملری طاشلی آه و اینلری اوجه عروج ایدر. بو آدملرک چوغنک کله سی تیغ جلاد بی اماندن کچدی.

بعد الفتح ملک پاشانک عسکره احسانی — وقت ظهر اولدوقده جمله آلائی چاوشلری امرا و سائر عسکرلری دیوان وزیره جمع ایدوب مهترخانلره طره لر اورولدی. بیک بر آیان آباق اوزره اولوب ملاز کرد بکنک کتوردیکی مال غنایمن ابتدا اوچیوز چادر و جمله چرکه و اوتاقلر امرا و اعیان کباره.

۱۰۴۸ تاریخده سلطان مراد خان افندم بغدادی فتح ایدوب بعدالفتح عودنده بتلیس خانی غزا کز مبارک اوله دیمکه کلدیکندن مراد خان متالم اولوب « احمد ، الله امانی اولسون ، بتایس خاندن بنم بو انتقامی آل ، دیمشدی . ایشته اونفس مؤثرک تأثیریه بوجنک اولمشدر . بن دخی بوسنه آستانه سعادتده ابشیر پاشاک یدی آی قائمقامی ایکن ابشیر آلی ایله استانبوله کیردیکی کیچه وقعه‌مهده سلطان مراد وان قیاسنده بکا برقانه بولاشمش اتمک ویروب « بر پاره‌سنی قیا قزیمه ویر ، بر پاره‌سنی ده بتایس خانه ویر » دیدیکینک تعبیری ایشته بووقعه و جنک عظیمدرکه « سلطان مراد سبیله اولمشدر » دیدی . بعدالحرب پاشا ایله خان متریسارک تماشاسنه کیدوب کوردک . اتن لشه چانیلمش سبجان الحلاق بویه طاشلق وصارپ یرده بزم عسکر بونلری نیجه قیردیله دییه حیرنده قالب « الهی قوت ، قدرت ، نصرت سنکدر ، تیز بولاشلری بتایسایله دفن ایتسونلر ، بزم شهیدانی ده آروجه برمرقده دفن ایدوب مجروحلر منری جراحلره ویرسونلر » دییه تنیه و تأکید ایدوب سر پرده‌سه کله‌رک مشاوره جمعیتی یاپدی . اوطاق قات قات آدم درباسی اولدقده قوجیلر کتخداسی حضور وزیره کلوب « سلطانم بوجمعیت کبرایه کلیوب امداد کوندرن کوردستان بکارندن شیروان ، هیزان ، کانی ، اسیمیرد ، زریقی ، کسان بکی نام شقیلر کلدیلر . سلطانه بولو شماق ایستلر » دیدکده پاشا « (بعدخراب البصره) اوکوز اولدی بویوندروق قیریلدی دیدکلری کی طواطاونوب صاوصاولا . ندقدن صوکره کان عاصی خائنلرک شمدنکری گهلرندن نه فائده ! . جهنمه کیتسونلر » دیدی . همان وان اغالری : « امان ، قوجه وزیر عالیشان ، بونلرک حقلرندن کل » دییه فریاد ایندیله . پاشا : « ایالتمزده پادشاه بکلریدر ، بلکه کلدکلرینه بررعدزلری واردر . هله امدادلری کلدی . اما امدادلری وکندیلری کینلرله حائلز نه‌یه منجر اولور ، انلرله ، نه ایشه‌بوب نه یاپه جغز ، سز آنی مشاوره طریقیله بیان اینک » دیدی وانایلر ایسه « ان شا الله آنلرده بتایس خانی کی بلالریخی بولورلر » دیدیلر . آنی کوردک ابتدا شیروان بکی واردی . صره هیزان بکی وکارنی بکی واسیمیرد بکی وزریقی بکی وکسان بکی

اللہی اوچ، التمش آدم آیردم. پاشا دیدی که: بره اولیا، بر فاتحه سینه هپسنی
 چیقاروب کتوریرسن. یتشیر « حقیر غیری جرأت ایده میوب قورتاردیغ
 بیچاره لری خیمه مه کوندروب طعام ویردیردم. ینه پاشانک اوتاغنه کلدم.
 کوردم که پاشا بر غضب و جلال آمش، النده کی خزرانیله دیوان پادشاهیده
 اسکمله دن قالموب « تیز شونلری قیران قیرانک اولسون » ديه نعره
 اورونجه العظمت لله جمله سکبان وصاریجه بونلری سیاست ایتدیله.
 و نزار اولوب هر بری قوبون قوزیسندن آیریلرکن ماهشیر کچی ملول، ملول
 مله شوب، هر بری قصابلر النده کی قناره قیونلری کچی غربو وواویلا ایدوب
 اولدیله. اوراسی میدان حشردن بر نمونه اولدی. بواننده روژوکی بیگتارندن
 بریسی برجلادک الندن بوشانوب قلیج قاپوب یدی آده قلیج یتشیرره رک
 آلاق بوللاق ایتدکده پاشا: « اورماک، اورماک » دیو قتیر یکسی آزاد ایدرک
 وان قولی ایلدی. صکره پاشا اغواتی، وان اعیانی بو قلیج شاقیردیسنی
 کوروب جمله سنک یازیقیرلی کلدی! . همان حقیر: « بره امت محمد! پاشانک
 کوزی بر آدم رجاجیسی دیبه دوزر اما بریکیز واروبت رجا اتمزسکز. کور-
 مز میسز که بکا بر فاتحه ایله التمش الی باغلی آدم باغشلا دی، کورمز میسز که
 شومیدان خون انسان ایله اوچ کوندن بری خیدجه دوندی. بیره وارک
 آدملر رجا ایدک » دیدیکمه بزم پاشا اغالری ووان اغالری هپ واروب
 پاشانک ایاغنه دوشه رک « سلطانم فرمان پادشاهی یرینه کلدی، بقیه السیوف
 اولانلری جمله آزاد ایلیک » دیبه رجا ایتدیله. رجالری قبول اولنوب بقیه
 بش بوز اللی آدم خلاص اولدی و بوجنکده خان طرفندن جمله (۱۰۶۵)
 قدر آدم شهید اولدی. سنه مک ده (۱۰۶۵) اولماسی زهی تصادفدر! پاشا
 طرفندن ده طقوز یوز آدم دوشمشدی. ایشته اول فاعل مختار الله معلومدر که
 بوکا رخانه دنیا برهای وهوی ایله قورولمش دنیا اولوب بنی آدم بویله
 من الازل قیریه کیشدر!

بعد الفتح ملک احمد پاشا حقیره: « اولیام بوجنک وجدالک اصانی
 بیلیر میسن؟ » دیدی حقیر: « خیر، سلطانم بیلیم » دیدم. پاشا: « اول زمان که

آما بره ملعون ! اوزمان سن دیاد بکر ده بنم میرا خورم ایکن نیچون قاجدک «
 دیدکده قره علی دیدی که : اوزمان چقال آتم نیچون زبوندر دیه المی دکنک
 اوووب خلق ایچنده رسوای اولدیغیم اها لیدن ناموس ایدوب سنجاردن بر
 کیجیه ده ماردینه آندن حسن کیفه ، آندن بوتلیس خانسه کوب قول
 اوله رق اهل و عیال صاحبی اولدم . تا اوزماندن بری دکنک آجیبی حالا
 درونمده در ؛ بی کنه ایدم حالا حقم سلطانمک اوزرنده قالمشدر « پاشا —
 ایشته ای نامرد ، ناحق یره اللی دکنک بیدکسه شمدی آنک مقابله سته
 سنی لشکر ایچدن چیقاروب آزاد ایتدم . « دیدکده قره علی اگا کلوب زمین
 پوس ایتدی . پاشا — اما نامرد ، بنم نان و نمک ابله پرورده اوله سگ ، نام
 و نشانم ایشیدوب حقوق سابقه یی کوزمه تیرک نهدن قلعه یه قیلدک ؟ «
 دیدی . علی اگا « اللی دکنک بیدیکمک داغی درونمندن رفع اولسون
 دیه قاپادم « دیدی . پاشا — یکتدر ملعون هپ طوغری سویلر «
 دیه قره علی یه برخلعت فاخره کیدیره رک یوسف کتخدایه مسافر ویروب آزاد
 ایلدی . اما قلعه دن کن یدی یوز نفرک آلتی بوزی هنوز دست بر قفا طور لر دی .
 پاشا دیدی که — سعادتلو پادشاهدن کن خط شریف اوزره بن بونلری
 قیرارم ، تیز قران قرانک اولسون اثواب و ائقالی دخی اولدیره نک اولسون .
 دیدی . پاشانک طبیعتنه برفرد آفریده مطلع اوله مدیغندن هیچ برکیمسه
 حضورنده دم چکوب رجا ایتمه که قادر اوله مازدی . هان حقیر اول قدر
 آدم دریایی ایچره جرأت ایدوب پاشای کامکارک یاغنه دوشه رک دیدم که :
 سلطانم ، دونکی واقعه کزی بو حقیره تقریر کزده اون اتی عدد قارنجه دخی
 باغشلام بیوردیکیز الکریم اذا عهد وفاه « پاشا — الله بیلیر واقعه مده اویله
 کوردم ، وار ایمدی اولیام ، شو واجب القتلا رک ایچندن اون آلتی آدم آل ،
 اما هر بریسی ایچون پیغمبر روخنه برختم اوقو « دیدیکنده حقیر — سکسان
 ختم شریف اوقویهیم ، سن هر ختمه ایکی آدم احسان ایله « دیدم رجامز حین
 قبولده واقع اولغله میدان سیاستده (فالحه) دیو نعره اوروب خدامارم و پاشا
 چاشنکیر لریله قتل اوله جق الی باغلی آدم لردن قرق عدد آدم چیقماریرکن

قانون پادشاهه عصیاناً جنگ ایدنلردر « پاشا — یا دمین قعه دن چیقمش
یدی یوز آزاد ایتم ، آنلر نه ایدی ؟ یوسف کتخدا — سلطانم ، انلر
قلعه یه امان ایله بیراق دیکوب امان ایله ده طشره چیتانلردر که جمله شهرلی
ایدیلر . اما بونلر بوندن سوکره بزلی الدادوب خان نلعه سنه قاپانان خان
قوللری سکبان وصار یجملردکه قتلرینه اوچ کون مقدم خط شریف دخی
کلمشدی ، فرمان سلطتمکر « دیدی . دیوانده هرکس تماشا یه کلمش لردی ،
جلادلر ایسه دال قلیج حاضر طور بیورلردی پاشایه بونلرک سردار سردار بی
کتورک « دیدکده سیاه چهره ، قره علی نام واجب القتل شقی نامداری
کتیردیلر . پاشا بوکا پک دقتله باقدقدن سوکره « یا اونلر ندر » دیدی .
« آنلرده لشکر لریدر دیدیلر . بونک اوزرینه تیز جلاد دینجه اوتاغ اوکنده
جلادلر بونلری برر برر کسمکه باشلادیلر پاشا « سردارلری اولان مرداری
چاغیرک « دیدکده فقیر قره علی اغایه میدان سیاسته چکیدیلر . پاشا « بزم
اویسا چایی بی چاغیرک « دیدکده حقیر ایلری واردم ، بیوردی که : دون
صبح دیوانده آقشام ایغمی بر قاره قارنجیه پک ایصردی آجتدی او بر
قارنجیلر ایغمی ایصیرمادیلر دیمده دیدی ، ایشته ایغمی ایصیران قارنجیه بوقره
کافر ایدی . قلعه یه قبانوب ده جامی آجتدی . تیز قتل ایدک « دیو امر
ایدوب ده جلاد دال قلیج اولنجه حقیر — سلطانم وویاکز پک صحیح
وطوغر بدر اما آنی واقعه کزده آراد ایتمش ایدیکز ، حالا واقعه پادشاه
باشیچون آزاد ایدیکز « دیه یراو پدم . پاشا — قالدیرک ، شوملعونی
دینجه همان قره علی اغا دیوان سیاستده ایاق اوزره قالقوب « دولتی وزیر سر
ایکنجی دیار بکر والیسی اولدیرتمکزده بن سنک امیر آخورک دکلی ایدم «
دیوب بر کره آم ایدوب آغلادی . پاشا — های ، اوصوچلی ملعون
سنکی سنکه صاحلی طاعی جنکنده قاجوب ده بو جنکنده ایله کیردک ، بره
اورک شوملعونی ! « دیدکده بیلدم که پاشا یواشیدی . هازینه ایغنه یوز سوروب
« سلطانم ازاد ایلدیکزی تکرار اولدیرتمیکز واقعه کزک تأثیری بودر .
امان سلطانم « دیدم ، پاشا — هایدی اویله اولسون دیدی قره علی به —

پاشانك طوپ آتدیردیجی جهندن ضمناً معتمد علیه آدملر رجا ایدلدی .
یوسف کتخدا ، وان دمیرجی اوغلیسی ، زیر قلعه‌یه کلککه وانلی اغایی قلعه
ایچنه آدلیر ، قلعه کتخداسنی طشره رهن و یروب آرالرنده قسم بالله ایدیلرک
قلعه‌نک ذکور واناث ، بای و کداسی تیغ و کفن برکردن کلوب انواع تضرع
وندلر برله سلاحسزحه قلعه‌دن طشره چیقیدیلر . آنلر اولریمزه کیدرز
ظن ایدرلرکن سکبان و صاریجهلر بونلری کشان برکشان پاشا سراپرده‌سی
اوکنه کتورنجه جمله‌سی حیاتدن قطع امید ایدرک مأیوس اولدیلر . اما الله
پاشانك قلبنه مرحمت و یرمکه یدی یوز قدر اولان بوافرادی عفو و آزاد
ایلدی بری طرفده قلعه ایچره یوسف کتخدا قلعه قپوسنی سد ایدوب
خان قله‌سنده قپانان قلعه سردارینه امان و یردیسده او قله‌دن طشره
چیقمدی . نهایت : « بره امان ، قلعه قبضه نستخیره کیردی ، چیق طشره
والله سنی خلاص ایدرم » دیوبمین ایتدکه حریف طشره چیقهرق قلمه‌وخان
سراینک قرق سکرعدد مفتاحلرینی کتخدایه تسلیم ایلدی . نهایتده ۱۰۶۵
رمضانک یکرمی بشنچی صالی کونی بتایس قلعه‌سی سهولتله النوب یوسف
کتخدا ، باش بلوک باشی بیك عدد کزیده یکیت ایله مستحفظان نصب
اولنوب خانک سراینک اوچ یوز عدد حجره‌لریه حزینه و چیمیل خانهلری
ضبط اولنوب بو حقیقیرک مهرلیه مهرلنرک ینه قلعه قپوسنی سد ایدلدی . خان
باغنه دخی اون بایراق سکبان و صاریجه ، اون عدد کزیده قپوجی باشیلرله
وان قولندن بیك عدد کزیده عسکر ، دیوان افدیسی غنائی زاده علی افدی
کیدوب خانک اوچ یوز اتمش عدد اندرون و بیرون حجره‌لری ضبط اولدقدن
صوکره جمله جبخانه و خزینه‌سیله چیل خانه‌سی قپوجیلر کتخداسی مهرلیه
مهرلنرک کتخدا بتایسک اشاغی قلعه‌سنه کلدکه قلعه‌ده قپانوب جنکه
آهنک ایدن قلعه سرداری قره علی اوغلی اغایی دزدار کتخداسی ، سائر
یدی یوز قدر حشمرات دست بر قفا بند ایدوب آلائی عظیم ایله پاشا
اوتاغنه کوندرلدی . اوراده جلاده انتظار ایدرلر پاشا اسکمله اوزره لنگر
ویروب بونلر ندر ، دیه سؤال ایدنجه یوسف کتخدا دیدی که : قلعه‌ده

عثمانی قولی اولوردی ، بز جمله خان قولی یز « دییه وارن آدملرک برقاچنی قاعه دن آشاغی آتمق مراد ایدرلر . هله کوچ ایله خلاص اولوب پاشایه کلدکارنده ماجرا سولندیریلوب عصیانلری سجل شرع مینه تحریر اولندی . پاشا برحمت قاطعه آلوب جمله امرا وایش از لرینه ، عسکره قاعه محاصره سی فرمان اولوب وقت غروب اولغله عسکرلر قلعه نك اطرافنی چویروب یاندیلر . غیری عساکر دخی بتلیس شهرینک جانب شرقیسندن راه اووایه چیقاقق محله پاشا چادرینی قورمغله ، چادرله چتاحت مکک ایدوبینه قانون اوزره اطرافه قات قات قراغوللر قونلدی . وقت شافعی به وارنجه عسکر خوابدن بیدار اولوب اون بیئک قدری شب مظلومه متریسلمه کیروب ملک ایدندیلر . یدی یردن چیتلر و سپرلر آردینه طویلر قویوب جمله سنک مهمات ولوازمی آماده ایتدیلر . درون حصارده محصور اولان ارباب فتن دخی های های عثمانیانی طوبوب سر انجاملری فکر ایدرک :

افکر الدخول قبل الخروج فللمنازل خروج وحلول

معناسی اوزره بر الای یزیدیلر اوشب مظلومه قاعه نی شمع و نفت ایله چراغان ایدوب : « الله یکدر یک » دیه فریاد ایدرلردی . بومنوال اوزره وقت فجر اولوب اهالی قلعه کوردیلرکه قلعه حائلنده اولان طاغیر ، تپه لر ، دزه لر کیجه دن عسکرلرله مالا مال اولمش وقت سحر کم اولدی :

سحر چون کرم اولوب بازاری دهرک	آصار آلتون ترازوسن سپهرک
آنکچون زهره کرم ایتشیدی بازار	که نقد عمره قیزغین مشتری وار
مکر مبرانه چکمش یوسنی ماه	که کج آچمش ذلیخای سحر گاه
سحردن طوغدی چون نور الهی	زهردی قبه نك زرین کلاهی

بیتلرینک مضمونجه کونش طوغوب بر کره صدای الله الله کوراینجه قلعه نك اگه سنده کی طاغیردن او قزل چبو قلی باغلردن ابتدا وانلیلر شاهی طویلره ، پاشا بال یمز طویلره آنش اورنجه قلعه نك نیجه یرنده برج و بارولری رخنه دار اولوب منهدم اولدقده درون قلعه دن بر امان فریاد و صداسیدر قوئدی . آنی کوردک که قلعه قپوسی اوزره بر بیاض ویره بایراغی دیکلوب

تا کید و تشدیدلر صادر اولمغله هیچ کسه نك برمانه زیان اولدی . بر بیضه‌سی کتمدی .

مشاوره استیخلاص قلعه بتلیس — شهر بویه امن و امان اولمغله قالمایوب بتلیس قلعه سنده اولان یزیدی کوردلرینه شهر ایچنده کی آئیده ورونده به قورشون و طوب آتوب خاك مزله سر لر دی . بوخبر پاشایه وارد قده عسکر آت اوزرنده ایکن بتلیس قلعه سیچون جمیع امرا و اوجاق اغالر به مشاوره ایتدی لر . وان قولاری دیدیلر که : « دولتی وزیر ، حمد خدا زمان دولتکده بویه بر فتح مبین اولدی ، اما بو بتلیس قلعه سنی فتح ایتمیجه کیمه زیرا خاك جمیع ماملدی ، جواهر مقوله‌سی ذی قیم متاعلری هپ قلعه ده در ، اهتام تام ایله قلعه یه صار یالم ، بال یمز طویلر اورالم ، اولمایه الاخیر » دها بعض ابوالکلاملری « دولتی وزیر ، خان بزم یدی بیللق موش خراجمزی ، شهر ی ایچنده یعقوبیلرک خراجنی تغلباً ضبط ایدوب یدی سنه در دانه خردل ویرمدی . حالالرمزده تمسک شرعی و حجتلرمز واردر که خانک ذمتنده او قدر مالز وار . شه دی خانک جمله ارزاقی بوقلعه متینده در . طویلر اورالم ، بامرالله فتح ایدلم . » پاشسای دورین دیدی که « سزک و بزم خصممن خان ایدی . حمد خدا فرار ایتدی بوقلعه پادشاهکدر . قلعه یه طوب چکنجه صعب برسوار استوار اولمغله احتمال که محاصره‌سی متمد و مشتمد اوله . اما فراغت ایتکده مشکل ، غیرت اغران وار ! قلعه یی دوکرکن شهر کرچکدن نهب و غارت اولوب بوقدر عباد الله پراکنده و پریشان اولور . » بونک اوزرینه امرا و اعیان « سلطام ، عاینا الضمان سز قلعه یی محاصره ایدک ، رعایا و بریادن برصه کیدرسه بز ضامن اولوب بر یرنه بیک ویرلم ، جمله عسکر مزلی ، قرق الی بیک ده اولورسه ، ضبط ایدلم که طاغده ، باغده بر مردک اودون پاچه‌سی ، حتی بر ایکنه‌سی منایع اولمایه » دییه عسکر آغزندن رجا ایتدکلرنده رجالی قبول ایدیلوب یونیه فالحه او قوندی . ابتدا قلعه ده محصور اولانلره بر ایلیچی کوندریلوب « قلعه نك مفتاحلرینی پادشاهه تسلیم ایدک » دیو خبر ویریلنجه ایچنده کیلر « قلعه خانکدر ، عثمانلینک نه علاقه‌سی وار ؟ عثمانلی قلعه‌سی اولسه ایچنده

مودیکی طاغلیتیه بش بیک تفنک انداز ایله قاچدی . خان مودیکی علی اغایه خصم ایکن آخر علی اغایه واروب دخیل دوشدی . اهل وعیانی آنده براقوب سالت و سبکیار قلمغه آنده برآن قرار ایده میوب نیجه طاغلیر آشهرق نابود وناپیدا اولدی . پاشا بو احوالی ایشیده زک خانک عدوی جانی اولان ملاذ کرد بکی محمد بکی آردی صیره آرمغه کوندردی . بری جانیده ایسه خاک نحوستی سببیه متر سارنده او قدر بیک مخلوق خدا ناحق یره تنف اولوب دوکلی متر سار فتح و تسخیر ای دیله زک عسکر دخی بتایسه آج قورد قویونه کیرر کبی هجوم ایدوب شهری غارته باشلادیلر . آخر اعیان ولایتدن نیجه مشایخ و سادات علی المجله پاشانک پای سمندینه یوزلر سوروب انواع اضرع و ناشار ایدرک « داد فریاد ای وزیر عالی نجاد خصم کتر خان ایدی . حمد خدا منهزم اولوب فرار ایتدی . یاوقدر عبادالهی بچون غارت ایتدیررسن » دیه تظلم حال ایله ککرینی اوجاق اغالرینی همان آت اوستنده یانته کتیردوب دیدیکه « الله عظیم الشان حقیچون ، پادشاه باشیچون اگر بو آندن اعتباراً شهر ایچنده یغماجیلر بولنور و بردخی فریادجیلر کلوب تظلم ایدرلرسه سزی عزل ایتمکه متسلی اولیوب باشکزی ده کسرم . یغماجیلرک آلدینی اشیانی اخچانه رد ایدک ایشه بنده عقیبکزجه شهره کلیورم سز بیلورسز » بوصقی بی ویردکن صوکره یوسف کتخدایه ایکی بیک بیکی ووروب « یوری شهر ایچره یغماجیلری قتل ایدوب آلدقلمری متاعی یاربانه رد ایت ، یاخود اوتاغه کتیر » دیه فرمان ویرمکه یوسف کتخدا شهره کیررکن کوردیکه یدی کرد بر اودن بی نه-ایه اثواب ایله چیقوب صاحب حواج دخی آردی صیره فریاد ایدر . همان قیو اوکنده دیدینک دخی کله سنی کسوب شهره قرق الی یرده دلالر کوندردی . درون شهره برقاچ یرده بویه یغماجیلری قیرمغه شهرامن و امان اولدی . اما قبل الننییه نیجه عسکر یغمالرینی آلوب طاغلیره قاچش لردی . او ائنده جمله کورد بکلرینه و ایش ارلرینه

عسکر به بزم کوردستان عسکرینک باشلری آلاجه سربندلی ، کندیلرده
 الاجه شایک البسه‌لی اولدقلرندن بری برینه مشابه ایدیلر بوججهه جنکده
 بزم طرفزده مجروح وشهید اولانلردن نیجه سنک باشلرینی - بیلمه مزالکله -
 بزم عسکر کسوب پاشایه کتیره رک احسان آلورلردی . آخر بویه اولماسون
 ایچون وزیردایر بویه جه برحسن رأی وتدبیر ابراز اتمکله هنوز تازه جان
 بولدی . حقیر امداد خبرینی کتیردیکم ائشاده اوچ بیک عدد کزیده کورد
 عسکرلی اوچ بیک قدر زور آوران عسکر به یوسف کتخدا سردار اوله رق
 کورد بکار بیک امدادینه یتیشوب مذکور متریسلهه قاپانان خان عسکرلی
 اوزره کوز قرار دوپ جوانب اربه دن قول قول صاریلوب اوبله برصاواش
 اولدیکه فلک ده بکندی . آخر خان عسکرلی هجومک کثرتندن متریس
 ایچندن دال قایچ طشره چیقوب بزم عسکره برکومه دن قویوله رق عسکر
 آلاق بولاق اولدی . اول سنکستانده کوچ حال ایله تکرار جمع اولوب ایت
 جنکی ایده ، ایده خان عسکرلی تپه اشاغی شهر بتایسه طوغری فرار ایدرک
 قلعه الته واروب امین اوله رق قلعه یه کیردیلر حقا که رستمانه جنک ایدرک
 چوغنی خلاص اولدیلر . حاصلی بودیرتی وعلوفه سز عسکر نکبتلرینک درنکی
 بوزولدی . عثمانینک وان قولی بومعرکه ده حقا که اولقدر بهادرلق ارک ،
 سرورلک ایدیلر که خان عسکرلی قانندن قیالقلر آراسنده خلیجبار حاصل
 اولدی . اوتنه کی عسکر الامان دیدیکی حالده وانمیلر امان زمان ویرمیوب کله لری
 تندن جدا ایدرک زمینه صالارلردی .

هزیمت عبدال خان بجانب عشیرت مورکیان

عبدال خان باغ دلستانده قپانمس ایدی . آیاحا نه یه منجر اوله دیرکن
 باغدن دوربین ایله کوردی که عثمانلی عسکرلی متریسلهه ایچره کیرمش
 کلپورلر . جان باشنه دوشوب اهل وعیالی براسب تازی یه بیدپروب
 کتورمه ده ، قیمتده کران ذی قیم کپیا مقوله‌سی ائشایزینی برابر آلوب

کيسه سنه قويوب سبکبار اولوب برکه دخي کسمکه کيدرلردی. بومنوال اوزره پاشا حضورينه يکرمی قولاق، اون بورون، اوزبش، يکرمی بورون و قرق قولاق ايله کيش اولاق وصولاق يکيتلر واردی. اما حق الانصاف بودرکه بوزولمق، غالب کلمک الله الله در، خان عسکرينک روزکيلرنده دخي بهادر، دلاور ارلر وارمش. بونلرک منهزم اولدقلری معلوم اولدقندن صوکره خان عسکرينک سرکرده وعشيرت بکلرندن مودیکی، صوربلی وسائرلری کفن در کردن ايدوب کوندل درهلی موصلی اغا کوزلجه همپا اولوب بزم حکاری جلورینی اوقبار ايچنده دهمت، دهمت قيرديلر. ينه خانیدن قرق بايراق قبالرده پوچه، پوچه مجتمع اولوب ارقه ارقه مازاندارانی مثال داليان توفکلرینی آنا آنا جنکه آهنگ ايدوب عسکرمنه اويله قورشون اورديلرکه يانلرينه برقورشون منزلی ياقين بولنانلردن برجان بيله رها بولامیوب روی زمينه جسد انسان بوريا کبی دوشردی. ايشته بومنوال اوزره جنک ايدرک قلعه بتليس حائلنده برمنهزم اولمش متریس ايچنه کيروب کندويه ملک ايدنجه بزم عسکرينه بوخانیله شرکل اولوب چناچت جنک ايدرلرکن قلعه بتليسدن يدی عدد طوپلر آتيلوب بزم عسکر تارماز اولدی. خان عسکرى سلامتده قالدیلر.

مشاوره ورأى حسن — همان جمله امرا بريره جمع اولوب بر بوجهده مشوره ايدهرک «بره، ايش ايشدن کچدی خان بوزولدی. جمله عسکرمن شهره نهب وغارته کيتديلر. شمدي خان عسکرى بومتریسده قلنجه بلکه برحيله ايله شیرينايه. بره بوکا برچاره؟» دیو حقیری پاشايه کوندروب امداد ايسته ديلر. حقیر پاشايه طرفه العین ایچره يتيشوب (سلطانم، کورد بکاری سلام ايدیلر. شمدي برقاچ بيک عسکر امداد ايسته ديلر «دیو قصه بر حصه نی نقل ایتدم. همان پاشا يوسف کتخدانی اوچ بيک پاشالی به سردار ايدوب «بهادرلرم آتلرينک صولوق کلمرينه برر بيض مقرمه نی علامت اوله رق آسونلر. جمله پاشالی دستارلرينک ايکشر اوچنی طيبسان محمدی کبی صارقيه سونلر.» ديه فرمان ايدنجه عسکر موجبی اجرا ایلدی. زیرا خان

دخى صعب مترسلرنده قانوب وار قوتى بازوبه كتيروب درون دلدن جنكه
اهنك ايتديلر . و درون مترسلردن طشره چقمش بولسانلر كورديلر كيم
جوانب اربعدن عثمانلى و وائلى احاطه ايتمش همان آنلرده بريره جمع اولوب
طوموز طوبى اوله رق قودورمش كلب كې هجومه آغاز ايتديلر . ايكي عسكر
الله الله ديوب بربرينه قاريشدى مترسلردن نيجه بيك توفنك هبايه آنلدى .
اول يورويشده بزم محمدى عشرتندن برآت ، بر آدم شهيد اولدى . و قرق
آدمده مجروح دوشدى . بونلركده برچونغى آتدن تكلنوب مجروح اولمدر .
اول كون جناب حق بزم عسكره اول قدر قوت و قدرت و نصرت احسان
ايتديكه مترسلرايچره حمام قبهسى قدر طاشلر و دره و تپهلر و نيجه بيك . لاجد
چوقورلرى ، بالاده تخرير اولنديغى اوزره نيجه بيك كمينكاهلر وار ايكن
كوبا عسكرلر مذك كوزلرى بوقدر بيك عقبه و مصيبتلرى كورمىوب پيادهلر
عمرو عيار وار پرتاب ايدوب ، آتيلر بى باك و بى پروا آت سوروب لايعد
ولايحصى قليچ اوروب كه دوشورلردى . همان بزم طرفده حكارى خانى
پياده جلولرى مترسلره قاپانانلرى كوروب خان عسكرينه برنوبت دخى
توفنكلر صيقيلوب آتديرمه امان و يرمىوب مترس طاشلردن طيرايايىل
كې قيادن قيايه اوچوروب خواه ناخواه مترسلره كوز قارادوب كيرديلر .
قليچ اورمه باشلديلر . مكر مقدهما حكارى جلولرى ايله خان روژيكسى
يئنده قان عدارتلى و ار ايتمش . اول عداوت قديمه بئاء حكارينك جلو
قومى فرصت غنيمتدر ديه وان قوليله يك دل ، يك جهت اولوب كامل اوچ
ساعت نجومى مترسلر ايچره اويلاه قليچ اويونى اويناديلر كه خان طرفدن
مترسلده شخص واحد قالمدى . قانارى قيالر اوزره سيلاب مثال جريان
ايدوب بقيه السيوفى پاى بسته ، شكسته و خسته اولوب هر برى برجلادى امان
النده دست برقفا قيدوبند اولنديلر . و نيجه بيك خك مذلنده پايمال رمال اولوب
مجروح ، بى تاب و توان قالمشرايدى . بونلكه برابر بزم عسكر كوزى قيزمش
اولديغندن كه لر ين طوب چوكان كې غلطان ايدوب كه لر ن آلورلردى كيمسى كه
بارتقىلدر ديه كه آلمغه تنزل ايتىوب همان كه نك برونك و قولاكلرين كسوب قليچ

بويله جنك محلنده غازيلر جنك آور اولمق ايچون زره كيرلر . بونلر ايسه اصل بواننده چيقارسونلر « برفتادن » اعلى نه اوله ؟ « ديه صوردم » بلي ، بونلر شمدي جنك عظيমে كيرلر كه صافى قورشون جنكيدر ، حالبوكه قورشون جنكنده زره فنادر . برقورشون طوقونسه زرهك حلقه لرني آدمك وجودينه طيقوب اولدير مه سه ده كيت كيد . صاحب فراش ايدر ، اما زره اولمسه قورشون كيروب چيقار ، يا آله يا ويره ايدر . انك ايچون بويله زره لرني چيقارديلر . كوركه محموديلر نه جنك ايدرلر ؟ « ديدى . آنى كوردمكه بو عكرك چوغى آتلى ني براقوب اوچ سيكى پياده ، ايكي سيكى آتلى اوله رق الله ، الله ديه قايلاره يازاهه كبي طيرناق اورهرق چيقوب متريسلرده قرارداه اولان خان عسكرى اوزرينه هجوم ايتديلر . نه چاره حقير ات اوزره قلوب حجابمدين كبرى دونيوب غفلت ايله شمردى قرمى ايچنده قالدلم . الله عليم ودانادر كه بر كره باشم دونوب كوزوم قراردى . بده جانم يرينه كلوب خوف وخشيتدن برى اولدم . كوزلرم طاش برخونه دوندى . طرفيندن قورشون باران كبي ياغمقده خلقك كيمي دوشوب ، كيمي قالمقده و كيمي ده يرله سريلوب ياتمقده اولديغنى كورر كورمز جانم باشمه صچرايوب اول يالچين قايلر اوزره حقيرده خيلى خياللق ايلدم وافر فضوللندم . آندن كيجه ايله كيدن نيجه پيادانك آنيلان طويلرك صدا سن استماع ايتدكلى كبي آنلر دخى قلعاه بتايسك شرق طرفده عين اسكندر دره سى متريسلرينه الله ديوب يورويش ايلديلر . چتاچت نفشكلشه رك اول طرفى آنلرده بوزوب شهره قويلديلر . واوخ دره سندن ارجيش عسكرى كيرديلر . تفلان دره سندن عادلجواز عسكرى قويلديلر . قصاب چشمه سى بوغازدن جمله وان عسكرى (آج قوردقوينه كيرر كبي) كيرديلر . وقناخ دره سندن موش بكي وتكمان بكي كيريشديلر . واوخ دره سى طرفندن قوزجان بكي وپاسين بكي متريسلره دو كولديلر . الحاصل جميع عسكر شهر بتايسك جانب اربعه سنده كي سد سيد متريسلردن ايچرى كوز قازدوب (الله ، الله) ديه كيرديلر . بر بيله قفادار اولوب خان عسكرينه اويله قليچ اورديلر كه مريخ فلك بوكه رشك ايتدى . همان آنلر

وانلی طرفدن شاهیلره آتش اوریلوب طوب کولاهلری طاشلارده باشلره
اصابت ایدوب خان متریسارنده ثابتقدم اولانلر بوکره تارمار ، آلاق
بولاق اولوب ینه برقرار اولدیلر . آنلر دخی درون دلدن کلبانکه رها
بولدیردقلری کبی بزم عسکرده الله الله نعره جانکارانه سیله آنلره گویا جواب
ویردیلر . بوپازارک بیع وشراسنده حقیر ده بسته وحیران قالدیم . آخر بر
یایلم طوبلر دخی متریسارله آتیلنججه جمله سنکستانلی متریبسی تارمار اولوب
رخنه دار اولان یرلردن عسا کر دال قلیج متریسار ایچنه کیرنججه ایکی عسکر
بری برینه قاریلوب قاتیلوب طرفیندن نیجه بیک طوب و تفتکار آتیلوب
ایکی عسکرده آتش نمرود ایچنده قالدیلر . اول آن روز محمردن برنشانه
اولوب دود بازود سیاه اوجه عروج ایدنججه دوست ودشمن یرلرینی سچنیجه
ده دیوان طاغلرینک نازروء اعلاسنده اولان چاکر اغا کوردیکه عثمانلی عسکری
متریسار ایچندن قلیج اوروب کلیرلر . کندیبسی طابیه سنده ثابتقدم اولوب
برخیلی جنکی ایتدیسده آخر آنی ده ملاذ کرد و محمودی بکلری یرندن
قویاروب چیقارنججه آشاغی بتلیس شهرینه فرار ایلدی . پاشا طرفدن دخی
جمله وان قولنه اجازت و یریلوب آشاغی قصاب دره سی طرفدن وان عسکری
قصاب کبی خان عسکری ایچره کیروب قیره ، قیره متریسار قانلر اوزره
ایرماقلر کبی چاغلاردی ؛ هر طاش انسان قانیله لعلکون اولمده ایدی .
بومحمدله حقیری پاشا بردستمال ایله محمودی بکی ابراهیم بکه کوندردی . آلتی
غلامله بکه واروب پاشانک سلامنی تبلیغ ایدرکهدیه مقرمه نی ویردیکمده بک
اواشناده جهان قدر حظ ایتدی . « بک افندی ، پاشا حضرتلری سلام
ایدوب بیوردیلرکه غیرت بنم دکل اصل غیرت وحمت محمودی اوجاغندکر .
کوره یم انلری دین مبین ودولت اوغرینه نیجه جنک ایدرلر ! الله ایشلرینی
اسان ایلسون . » دیدیم . همان ابراهیم بک جمله عسکرینه خطاباً : « عیاندن
الله و محمدنی سون زرهلرینی چیقارسونلر » دینجه درحال اوج بیک زرهلی
زرهلرینی چیقاروب جمله بریره بیغوب زرهلر یاننده بیک قدر آدم براغوب
هر برلری یکدیکریله حاللاشدیلر . حقیر تعجب ایدوب دیدمکه : به جانم ،

او قوسونلر بيلميلرده (اذا جاء) سورده سنی تالوت ایله سوانلر « دیهه ننبیه ایتدی . چاوشلرده ننبیهی اجرا ایلدیلر . بومنوال اوزره جمله عسکر راه اووه صحرا سنده چالقانوب آهسته ، کیدوب جمله چاوشلر طرف ، طرف ، قول قول کزوب « بیلك ، آگاه اولك ، غازیلر ! بوکونکی کون کربلا جنکیدرکه اوککزده کی جان خصم لکر یزیدیلردر . عذر و بهانه برطرف ، بوکون عثمانی صاواشیدر ، غافل مباشید » دیه شو

اجل کلیر برکون ایدر نقد حیاتیکی تلف ایتمه تغافل آچ کوزک عذر و بهانه برطرف بییتی ترنم ایلدیلر ، خاکی جنکه قانیدریلر . بو اسلوب اوزره کیدرک خانک مترساری نمایان اولنجه درون عسکرده پاشا چنک حر بیلر اصهار لایوب ابتدا اوچ کره درون دلدن کلبانک محمدی چکیله رک زمین وزمان ایکلهدی . علی العقب طقوز قات مهتر خانه ایله امرانک طبل و قدوملری چالنه رق زمین و آسمان کوم ، کوم کورله یوب علم و یلغان و نیزه لر شعشه سندن چشم بنی آدم خیره لمتکده ایدی . نیچه بیک بایراق و سنجاقلرک ، فلاندره لرک شاقیردیسندن زهره لر چاک اولوب راه اووه لاله زاری غنی آدم ، آت ، قاطر ، شتر صدا سندن ، کرد سیاه ابر کبوده پیوسته اولوب خان عسکرینک اوزرینه نزول ایدردی . عسکر بو صحرا ده او یله کلتاکلت اولمشدیکه هیچ برفردک لجام چو یروب کیری کیتمه سی ممکن دکلدی . بو ترتیب اوزره جنک طلنه طره لر اوریلوب محل معرکه یه برطوب منزلی قالدقده جمله ایش ار لر یله ، امرا ایله معهود اولدقلمری یرلره ، طاغله ، طاشلره ایسپیر کچیسی کچی طیر ماشوب ملاذ کرد بکی ابتدا خانک وزیر ی اولان چاکر اغانک اولدینی ده دیوان طاغنه حواله اولوب آماده طوردی . صول طرفده آوخ طاغی اوزره متریسده اولان خانک عرب خلیل اغاسی اوزره مروی ، کارنی بکلری تعیین قلندی .

نتیجه بتلیس شهرینک جوانب اربعه سنی چو یرمه که تا کیجه دن پیاده لر کیدوب شهری قات قات چویره رک آماده بولندقلرینک خبری پاشایه کلدکده قوشلق و قتی و یریلان اشارت اوزرینه پاشا قولدن قلوبورنه وبال یتزلر ،

اولور کوستره يم (دوشمنمه) ديه شمشير آتشتابني تنه بند قلوب سرا پرده سنده ايکي رکعت نماز قیلدی. بعدالسلام الهی حبيک يوزی صوينه ، غوث اعظم اولان قوللرک يوزی صوينه ييرينديرمه عسکر اسلامي خطادن صاقابه . جمله ايچ اغالرينه فتح شريف تلاتونه باشلايك ديدکده جمله سی بر آغيزدن فتحیه خوان اولوب او طاع ایچره کنديسي دخی طاوس کبی بر جلوه ايله جولان ایدهرک همان ساعته باقوب الحمد لله ديهرک چادرک سايبانی آلتنده

(بیت)

ای سوار اسب ناز اولان رکاب جانه باص جنک میدانی سنکدر ایاغک مرهاده باص ديه اسب تازیسنه سوار اولنجه وانک دیوان چاوشلری « عزیزتمک مبارک اولسون جناب باری مظفر ایتسون تکرری تعالی پادشاهه عمرلر ویرسون دولت ايله چوق یشا » ديه آلقشلا دیلر . پاشا برکده میدان محبته آت چوکر دوب یمین ویساره جولان ایلیهرک جمله به سلام ویردی طرفینده اولان غزات مسلمین علیک آلوب الله ایشک اوکاره دیدیلر . پاشا آتہ بیننجه وکیل خرج ابراهیم اغا یاننه کلوب آتی اوکنده قرق عدد قویونلری قربان ایتدی . همان اوچ دانه قویونک ایاقلری بندی چوزولملکه بریسی باشی صالنه صالنه دیکر ایکیسی باشسز ایاغه قالقوب اوچی ده آنک اوکی صره خان طرفنه طوغری بر خیلی سکیرتدیلر . وان عسکری بو حالی کوروب الله الله صداسنی کوکلره چیقاردیلر و دیدیلرکه : « بو بوغازلانش قویونلرک یورومه سی خیردر ، رجال الغیب بزمله در » بو حال هر کسی دلشاد ایتمکه جمله عسکر فوج فوج آت باشی برابر اولدیلر .

(بیت)

عزّه خیلن دیزر اول غمزه فتان صف صف کویا جنکه طورر نیزه کناران صف صف بیتک مضموننجه آلایلر آراسته ، کیشکاهلر پیراسته اولوب هرکس یکدیگریله استحللال ووصیت ایلرکن چالینجی مهتر باشی طبل قدوم وچنک حربی چالغه اذن طاب ایتدکده پاشا « وقتی دکدر ، دعا زمانیدر ، تیز آلائی چاوشلری کلسون » ديدکده جمله سی کلدی ، پاشاده « وارک عسکر فتح شريف

وقت سحرده الای چاوشلری اردو ایچره (نباها) دیه فریاد ایدرک کشت و گذار ایلدی. جمله عسکر آتلا نوب مقدا امور دیده مشاورلرک تعیین ایتدکاری مرکز لره کیتمک ایچون جمله امرا پاشا اوتاغنه کلدی. پاشانک خیر دعا لریه هرکس مأمور اولدییی یره کیتمک قرارینی آلدی اما کیچهدن جمله تفنک انداز ایلر و کیدوب کینکاهلرده بنهان اوله رق قلب عسکرده پاشا یاننده قابوقولو یکیچریلری پاشانک سکیان و صاریجه لری وانک پیاده نفراتیه جمله سکنز بیک تفنک انداز قالمشدی. ماعدا پیادکان ایسه مأمور اولدق لری پوصولینه کیتمشلردی. سکنز بیک کزیده عسکرله (محمودی بکی) صاغ جناحه، الی بیک یکیت ایله (ملا زکرد بکی) صول جناحه، (۶۰۰۰) یکیتیه محمودیدن شرف بک بایزید بکی ایله اورته جناحه کیتدی لر. ارجیش عاد لجواز موش تکمان قوروجان، پاسبین، عوینک، خذس بک لری صاغ جناحه، کارنی، هیرون، اسپیرد مکس، سروی، کسان بکلرینک عسکر لری صول جناحه (۱۲۰۰۰) عسکرله حکاری پاشانک چرخه جیسی یعنی یوکر وک بایراغی اوکینده طلیعه عسکر اولدی. سائر امرای اکراد دخی اون بیک عسکر و جمله خدامان، ساییس، سراج، عکام و مشعله جی، اردو جی، بازار جیلرله اردونک یورد یرنده (قران دیی) نامیله قلوب اردو اطرافنه قره غوللر تعیین اولنق فرمان اولندی. یورد یرینی تحکیم ایدرک وان قولنک صاغ قولی پاشانک صاغنده، صول قولی صولنده آماده طور دیلر. وان قلعه سی پیاده لریله سائر قلاع نفراتی، حکاری پیاده عسکر ی، قیو قولندن آلتی او طه یکیچری، جبه جی، طوپچی، حصار ار لری ایله جمله (۱۲۰۰۰) ه وار ان پیاده عسکر ایچنده یکر می سکنز عدد شقه علم اولوب الی شاهی، اون قولو مبورنه، درت بال یمز طوپلری وانک باشلی، طاشلی، حسنی، حسینی تعبیر ایتدکاری کزیده مسلح عسکر لر بو طوپلرک یمین ویسارنده آهسته کیتمکه، اوچیک پیاده سردن کچدی عسکر دخی عقینجه یورو مکه مأمور اولدی لر. اندن پاشا عسکر ی دخی آماده اولوب تمام اوچ بچق ساعتده بو عسکر دریا مثال یرلی یرینه طور دقده پاشا اکننه ذرهن کیدی. (طاشغر خنقه سی زره لر کیدیرو بدر تمه، جبه صاتمق نیجه

بن دخی جان هوليله بالديرمی صیغادم همان ایانمه چیقسان قارنجهلر هلاک اولوب یره دوکولدیلر. کوردمکه نیجه سی دخی جانلیجه مرحمت ایدوب ایچلرندن برقاچنی چیقاروب اون التیسنی اولیایه ویره رک بونلری یوله رینه قوبو ویردیم. برقاچنی دخی وان اغاسی تیمورجی اوغلو نه ویروب وارشونلری دلیکلرینه قو انشا الله خلاص اولورلر، دیدم. مکر اولمش قارنجهلر ایچره ایغمی ایصیران قاره ضعیف قارنجه صاغ ایمش ای امدی سنی دخی ازاد ایدیم دیه او قارنجه نی یردن آلوب یوسف کتخدایه ویره رک شونی تیمار ایله دیدم. اولو قارنجهلر ایچندن دیگر برقاچ قارنجه نی چیقاروب پاپوجله ازهرک هلاک ایتدم» بونک اوزریه ملا محمد حکاری دیدیکه «اولکی قارنجهلری اولدور و بسون خان ایله صالح و صلاح اولورسون سندن برقاره قارنجه دخی ایچمیسردر». حقیر ایتدم: بکا که برقاچ قارنجه باغشلا دک خان عسکری بوزولوب غیمتدن بکا برقاچ قاره کوزلو قارنجه بیلیلی کوله لر باغشلا رسک» پاشا «هرا یکسیده ایو تعمیردر. العلم عند الله» بیوردی.

اوکون بتلیس شهرینک علما واعیانندن نیجه آدملر کلوب پاشانک خاکپاینه یوز سوره رک یوزلرجه کیسه لر وعدیله خانی رجا ایتدیلر. رجارلی بروجه هه قبول اولغیوب پاشا «اغدیلر! بوتدارک، واندن کندویه نامه کوندروب شرع شریفه دعوت ایتدی کمز زمان کرک ایدی بن بو قدر دریا مثال عسکرله رنجوعنا چکه رک کلدیم بوکون یا تحت اوله یا بخت وارک سویلیک وقتنه حاضر اولسون» دیه جمله اهالی یی تهب دست کیری دوندردی. زیرا جنکه اماده اولمق ایچون جمله عسکره تنیه اولغله هرکس وصیتلر ایدوب حاضر باش اولمشلردی.

جنک کرما کرم عسا کر وانهرام خان

بیك التمش بش سنه سی رمضانک یکر می دردنجی بازار ایرتسی کونی

بوخبرلر كلنجه پاشا دلشاد اولوب كويا رقص زهره ايتدى . صفاسندن خير آپاريجي به يوز مسمك التون احسان ايدوب اول آن ينه مکتوبلرله مزبورچاشتي كوندروب « البته يارين بتليس اوزرينه يورويه سين » ديو پس پرده دن خبرلر كيتدى . عجيب حكمتدر كه خانك متريسارندن شهر بتليسدن عسکر خان آجاقندن بزم اردويه فرار ايدوب كنيكه باشلاديلر، پاشا ايشتيديكه نيجه كوردستان بگلري كرمه لرنده پنهان اولمش نيجه كوندن خان عسكري فرار ايدوب گلشردر، همان اول آن پاشاي مدبر اولمايه كه برحياه ايله خان عسكريمز ايجره عسكرك قويه ، ديبه دلالدر ندا ايتديريكه : اردو ايجندن ، خان عسكرنندن آدم بولوب كيم كاهسني كتوريرسه اللي التون و برآت دونلني وارد در » بركيجه ده اوچ بيك قدر خان عسكري طاغله و غيري باغله فرار ايتديلر . او كيجه جوانب اربعه قراووللرينه غايت تنيه و تا كيد اولنوب ايرتسي كون جمله عسكرك آماده طوريركن صول طرفده كي طاغله ايجره برهاي وهوي اولوب بر خيلي توفنگلر آتيلدي ، آن ساعتده تمش بر عدد آدملري قراوولجيلر كتوروب پاشا بونلري سوپلندكده والله وزيرم كيمز خان آدمي يز، كيمز ديار بكر لي يز، كيمز بتايسلي يز، خاك ظامنندن و آجلقندن ، كيريده كي ديار بكر عسكري خوفندن بر طرفندن ده سنك خوفكندن طاغله فرار ايدلم ديركن جهاني طوتوب قوش اوچورميان قراووللريكه بزى دخي اوچوروب قاچيرماديلر ، قيد و بند ايله سلطانمك حضورينه كتيرديلر » ديدكلرنده پاشاي عادل بونلري اوچ يوز قدر عسكركه تساييم ايدوب كوزل دره طرفنه كوندردى ، بو خصوصه زهي عدالت و حقانيت ايلدى .

ملك احمد پاشانك رؤياسي — على الصباح اولدى بعد صلوة الفجر اوراد واذكار تلاوت اولندقدن صوكره برخيلي اغوات اره سنده ملك احمد پاشا حضرتلري ديديكه بوكيجه رؤيامده كوردمكه بر آلاي قره قارنجلر اياغمه او شوشديلر . اما ايصيرمديلر ساده جه ايجلرندن بر اولوقره اينجيكمه طير ماشوب طورديغندن خيلي قوجوندم . آني كوردمكه برسياه قرنجه راوزره سكرده رك او قدر بيك آدمي كچوب بكا كاهرك ، اياغمي چيقوب ايصيردى . اما پاك آجيتدى .

سفر اوزره اولغله اغماض عین ایتدی. ینه اوکون وان کورد بکلرندن شیروان بکی تانار بک اوغلنک اوچ بیک عدد مسلح عسکری کتخداسیله کلوب آلای کوستره‌نک کتخدان خلعت کیوب ذخیره‌یه کیدنلرہ تعیین اولندیلر. اما بکی کمدیکندن پاشا مغبرالخطر اولدی اما کشف راز ایتزدی. ینه یوم مزبورده هیزون بکنندن کتخداسیله اوچ بیک عسکر امداد کلوب کتخداسی خلعت کیه‌نک پاپشن خانی طرفنده قراوله تعیین اولدیله وینه یوم مزبورده کارنی بکنندن ایکی بیک آدم کتخداسیله کلوب خلعت کیه‌نک راه اوواده دزده خان طرفندن قراوله تعیین اولندی. ایچیرد بکی طرفندن کذلک ایکی بیک آدم کتخداسیله کلوب خلعت کیه‌نک طاغیر طرفه مأمور اولوب طاغیره کوبالریله مورومار کی طیرماشوب قراول بکلرلردی. اما بودرت بکلرک مع‌الکراهه جزئی آدم‌لری کلوب کندیلری کمدکارندن پاشای دریادل غایت دلفکار اولوب «اولیه‌ال‌اخیر» دیدی. غرابت بونده‌که کار کار، کسان، اغاکیسی، بنی‌قطور، بردع، اره‌جک، شورکر، چوبانلو، داله‌کرر، زربقی، کورلادک، مکس بکلرندن نه‌امداد ونه خبرکله‌مشدر. پاشا بالضروره امداده کلن بودرت بک عسکرلری حین‌جسکده بردونکلک وعسکره رخنه ویریرکونه عصیانلری اولماسون دییه هر بکک عسکرلری ایچنه کندی معتمد اغالزندن برخی ایکیشر یوز پرسلاح بیکتارله کوندردی. «بصیرت اوزره اولک» دییه تنیه ایتدی. ینه اول کون دیار بکره عسکرطلبنه کوندردیکمزچاشنلر طاغدن طاغه‌کیجه یورویوب موش سحرانندن پاشایه کله‌نک دیار بکر والیسنک امداده مأمور اولان سردارندن مکتوبلر کتیردیله‌که مالی بو ایدی:

بنم افندم سنجاقلردن عسکرطلب ایدوب ره‌ضان المبارکک یکریمی‌بش‌نجی بازار ایرتسی کونی سعد ساعته‌ده بتلیس شهرینه کیره‌سز، دییه وارد اولان مکتوبکیز اوزرینه حرکت ایدرک حالا بومکتوب تحریرنده کفندر قلعه‌سی آلتنه کلشدر. ینه اول فرمانکیز حسابی اوزره یارینکی کون بتلیس اوزره یا الله دیوب کیرمه قول وقرار ویرلمشدر. همان سلطانتک برخبرینه منتظرزه

آپاره بيلمك آخر بوش كيميه لم ديو قراووله كليركن سزى كريدن كوردك ،
 اما سـچمزدك ، اوتلوغه كليرل ديردك. آخر سزى غائب ايدوب قراووله
 ساتاشدق ، اول معر كده سزده بزه ساتاشديغكز امر خدانكدر . حق بلا
 ویرسون خانه ، بزى جانن ايتدى . كوزى كور اوله « ديه خانه بددعا
 ايتدكلرندن پاشا ايكنسى دخى آزاد ايدوب برقچيده فرار ايدرك يوز
 سكسان بش كله ايكي يوز كچيلان آتلىرى غنيمت الوب هيئتمزه قبل الغروب
 داخل اولوب بزمله بيله اولان وان اغالرى پاشانك فاتحه اوقويوب « بوايلريده
 كيدنلر كيمدر؟ » ديه صوروب شمدى كورورسك ديو نيچ . كونه رموزكارانه
 كلمات سويليوب ايشله مه سنه كشف وكرامتدر ديديلر . دميرجى اوغلى عيسى
 بك دخى پاشانك فضائل وكراماتى ورد زبان ايلمشدى . بونى بتون مسلمين
 كوروب « ملك كچي مستجاب الدعوه بروزيرك عصرنده بويله برغزاده بولونه لم »
 ديو جمله غزات برى برلرني جنكه ترغيب ايليوب هرييكيت سلاحلرله مقيد
 اولمقده ايدى . ايرتسى على الصبح بو عر بدهده بولسان وان اغالرينه آغر
 خلعت فاخره لر كيدوروب باشلرينه كموش چلنكار صوقوب سائر اقرانلرى
 آره سنده سرفراز قلندى . پاشا ، كتخداسى يوسف اغايه نسيه ايدوب بيورديلر كه
 اغا يوسف جمله ميرلوالره وسائر وان اغالرينه وبلوكباشيلره ايش ارلرينه
 حسن معامله ونوازشكارلق ايله كلمات ايدوب وعده لر ايدرك هر برلرني
 ممكن مرتبه تطيب ايله جنكه ترغيب ايله « حقا كه يوسف كتخدا دخى مال
 وجانيه هر كسه مرتبه سنجه دن نوازلق وخير خواهلق ايدرديكه تعبيرى ممكن
 دكلدر . وان عساكرى دخى بو قدر استاتلرى ، لطف مكرم والتفاتلرى
 كوروب عسكركوندن كونه آرتار وسيل ناكهاني كچي تموج ايدردي . حكمت
 خدا ايرتسى كوني آستانه طرفدن بردرگاه على قپوجى باشيسى كلوب برقطعه
 خط شريف كتوردى كه مالى « ايلت وانده اولان سكبان وصاريجه يي
 براقايوب بولندقلرى يرده قتل ايده سن » ايدى . بوفرمانى قرائت ايدنجه
 پاشا « امر پادشاهمكدر » ديوب كندى صاريجه لرندن يوز عدد بيكئلرني ايچ
 اغاسى ايدوب « ان شاه الله صوكره فرمان پادشاهى ني يرينه كتيريريز » ديو

وان اغالری «سلطانم، اردو کیروده قالدی . بو طرف خانک یولی طرفلریدر . بز اول جوانبده نسلرز» دیدیلر . پاشا — یاشمدی سزکله جنک ایتمه فاتحه او قودق . او فاتحه هبایه می کیتسون . البته شمدی برعربده مزچکر « دیدی . اثنای کلامده «بزم اردودن چیقوب اوکز صره کیدن کورد یکتیلری قنئی عشیرتدندر ، قنده کیندر ، بیایر میسز؟» دیدی . وانلیلر «والله سلطانم حالا بزم اودومزده قیل براق دیارندن آدملر واردر : شمدی اردومزدن چیقوب تا اوته اوتلوغهمی کیدرلر کیم بیایر؟» دیدیلر . پاشا انده «شمدی کوررسکز ، دیدی . بو سویلنشلر اراسنده کوردلر اردودن خیلی ایاروله دیلر . مکر موش سحر اسنه کیده جنک چتال یول باشنده بزم پنیانش بکنک ایجه قراوول قوللری وارمش ، بزم بو قراوول بو کوردلری بزم اردودن کلدی کیچون پاشالی ظن ایدوب بطیجه حرکت کوستیریر . هان ایکی عسکر بری برلینه قاریلوب قانیلوب طرفیندن نیچه یوز تفنکر آتدی ؛ هان ملک احمد پاشا «ایشته فاتحه بونک ایچوندی . بره سلاحه ال ایدک» دیرک آلت باشی برابر قورت لینکی کیدرکن آنی کوردک که بزم قراووللر غافل اولدقلرندن یان ویروب بزه طوغری فراره یوز طوتدیلر . هان بونلری بوزان ایکی یوزدن فضله آتیلر قراوولجیلری قوهرق باشلرندن سربندلری بوغازلینه کچروب «خان خان!» دیرک ال تیغ ودال مزراق تفنک آنهرق کلدکلرنده بزم پاشانک ، وان اغالرینک آتلی یوکرک اولان یکتیلری خان آتیلریله دوکوشه کیردیکی کبی بو امداددن تازه جان بولان قراوولجیلرده یکیدن اهنک جنک ایدنجه پاشادخی دیدی ، سکنز یوز آتلی ایله یتشوب درحال پاشا اوچ کوردی مزر اغیله آقداردی . «قومه قوردلرم» دیه اوله نعره لر آدی که زمین وزمان ایکه دی . خلاصه آن واحده قالمایوب ایکی یوزا کراددن آز جان قورتلمیوب فقیرلر خانه جانلریله واره مدیلر . پاشا برقاچنی سویلتدکده «والله ایکی یوز یکیت خاندن احسان آلوب دعوا ی مردی ایله عدوی جانی اولان ملا زکرد بکنی قتل ایتمه بتلیسدن برر برر چیقوب سزک اردوده دریا مثال عسکر ایچره جمع اولوب اوس کس محمد بکی ایکی یوز آتلی چار

وردخندان کبی تبسم کزان برحالده بالارکاب شاهباز کبی آتیه بنوب حمدو ثنا
ایدرك راه اووه سحر اسنه عطف عان ایلدی . بهض ندمای خاصار ، نیجه
یوز وان اعیانی وایش کورمش ارلرله رکاب رکابی آت باشی برابر کلمات
ایدوب اردوبه کلیرکی وان اغالرندن بهلول اوغلی ، تیمور اوغلی ، خسرو
پاشا یکنی دلی سلیمان بک کبیر تسلیء خاطر ایچون « ان شاء الله قوجه وزیر ،
دعای خیرک برکاتیه فرصت و غنیمت بزمدر » دیه جمله سی حسن رضالریله
دولت اوغرنده جان و باش ویرمهکة تعهد ایلدیلر . پاشا دخی « آنی اویله جه
بیلمر مهکة دین مین اوغرنیه چالیشیر بر آلائی مجاهد فی سبیل الله غازی
یکیتلر سز » دیوب جمله سنه خیر دعالر ایتدی .

منقبت منیفه ملک احمد پاشا

بو محله ملک احمد پاشا اقدمز وان اغالرینه دعا ایدوب اردوبه کیررکن
آنلره خطاباً دیدی که : کرچه آغا اوغللم ، دولت اوغرنیه اولمهکة تعهد
ایدوب کونا کون مردلک دعواسنده . بولندیکز . اما شمدی شو بزم
اردومزک ایچندن چیقوب کیدن کورد عسکرلری دشمن اولسه لر بزی
کوروب کیرویه دونه رک اوزریمزه آت بر اقوب جمله سی براوغوردن هجوم
ایتسه کز بن ده « بره قوماک غازیلر ! » دیسه م نیجه صوناردیکز ؟ » وان
اغالزی دیدیلر که : دولتی وزیر ، دولت اوغرنیه قربان اولنجه باش ویروب
باش آلورز البته دشمنه بر باش واریر دوریریز « همان پاشا کویا کشف کرامتله
» غزایتنه الفاتحه ! « دیوال یوزه سوروب ساحدار اغانک الندن کنندی
مزاراغنی آلوب میدان محبته (محمودی دیونه) آنی چو کردوب بر قاچ کره
جولان ایلدکده آنی کوردک پاشانک کوزی طاس پرخونه دونه رکینه
دوران وجولان ایدوب اردوبه کیرمیوب راه اووه یولنه کیدر ایکی یوز
قدر کورد اتیلیرینک آلا رغه دن آردلری صره برخیلی مسافه کیدلکده

سعیرده برر غروش ایچون بکلمه دن بزار اولدق . فرار ایدنلردن برچوق
 آدملری خان قتل ایتدی ، سزک بوبله کلیشکرز خانی و بزى هلاک ایتدی .
 حتی دونکی کون خانک باغنی جمله عسکر باصوب جمیع ذخیره-نی آلوب
 خانه بردانه حظه براقادیلر . رعایا ایسه اولی بالطریق آج و محتاج و حال
 خراب ویبابدر ، کیروندن دیاربکر عسکری کورله یوب کله ده ! جمله خان
 عسکری و او یلتان آراسنده قاپاندیلر « پاشا بومفرح خبرلری ایشیدنجه
 حریفه اون اتون و یروب آزاد ایتدی . دیلی کتورن علی خانه دخی
 موعودی اوزره یوز اتون و یردی کیرو دونوب اونانغه کیدرکن بر چنزار
 نشیمن کوروب « صلات ظهیری ادا ایدم » دیو آتندن اینه رک حقیره اذان
 او قوتدی ، بعد الصلوه قبله یه متوجه اولوب « بن دعا ایدیم ، سز آمین دیک »
 بیوردیلر .

ملک احمد پاشانک دعاسی

ایکی رکعت صلاة حاجت قیلوب باشنی آچوب اومبارک یوزینی یرلره
 سوروب دیدی که : الهی حول ، قوت و قدرت ، نصرت و فرصت سنکدر ،
 عنایت و حمیت و هدایت ، عزت و رفعت ینه سنکدر . دین مبین غیرتنه
 برفرقه امت محمدی باشمه جمع ایلم ، الهیمی یوزیمه آلوب قپوکه دینلمکه
 کلدیم . بو حقیر احمد قولک اسکی سائلکدر ، آنی هیچ تهی دست کوندر دیک
 یوقدر ؛ ایده کلدیگک احساندر ینه پادشاه یچومدن دیلم که احمدک
 بورجاسنی ده قبول ایدوب بوقدر قومی یریندیره ؛ بو حشرات یزیدیلری
 سویندیرمه « بورسمه تضرع و نالشر ایتدکجه پریم کوزلردن قطره ، قطره
 یاشر دوکولیوردی . جمله مز بودعاله آمین دیوب آخرال یوزه سور دکده
 « مژده سزه ای اوغللر ، دعامن وفق مراد اوزرنده بارگاه عزتده هدف
 قبوله اجابت ایتدی ، ان شاء الله تعالی منصور و مظفر » دیدی مبارک جمالی

اوغلرینه او جاقلق علوفه قالمق اوزره خان ايله عهد و ميثاق ايتمشلر و دعواى مردى ايله سردن كچديلك ايدوب پاشايى شهيد ايتمه كيشلر . حقا كه پاشا اوغرىنه كنديليرى كبرديلر . پاشا بو خبرى محمد بك خيمه سنده ايشيدوب آرتق خيمه دن خيمه يه كزمر و زرهنى اگتدن چيقارماز اولدى .

ديگر سرگذشت غريب — ماه رمضانك بر كوننده بيك قدر كزیده عسكرله پاشاينه خان متريسلرينك جنوب طرفلرينى سير ايتمه كيدوب بنده برابر كوتوردى . بيغين ، بيغين فيل جهنسى قدر مرمر طاشلر ، حمام قبهسى قدر قيالز واردى . نجه چوقور و درك اسفل مثال غيالر ، يوقوشلر ، كوچ چاپارزلر ايتمشلر كه كورمه شايان . حاصلى « عثمانلى قولاي پورويش ايتسون ديهه اويلاه حياه و شىطنتلى درخت مننهالر ، قرينتيلر ، چرخ فلكلر دو كوكوب بتلىسى بودرلو جنكه مانع اولاجق چاپارزلر ايله قات قات قوشا ايتمشلر . بتليس دره سنى چالدر بندرينه دوندرمشلر ؛ هر قات متريسلره ده قات قات آدم طولديرمشلر . ديمك كه تحت وان آلتنده كى ديللرى سوزلرى طرغرى ايتمش . بوكونه حياه كار اولان اكراددن ماعدا بتليسك دره و تپه لرنده جميع سربشته و پشته لر در بسته اولمش ، دره آغزلرنده نجه بيك توفك انداز آدملر برى برلرينى تيركشوب كونا كونا كلبه و خيمه لرله جمله طاغلر مزين اولمشدى . پاشا بو آدم درياسنى كورنجه ديدى كه « بزدن هر كيم بو آدملردن ديل كتور رسه يوز التون ويره يم » همان محموديلر دن على خان « منم ملك پاشام ، سن دعا ايله بن بر آدم كتوريرم ، اما اولدورمه » ديدى پاشا دخى « اولديرم » ديدكه على خان تفنكى اله آلوب كيتدى . طرفه العين ايجره و جبهه مزك كوزى قارشوسنده خان متريسنه واروب كيردى ، بر آدم ايله تكرار طشمه چيقردى . پاشا حضورينه حريف ايله برابر كلوب زمين بوس ايلدى پاشا حريفه ديدى كه « آدم ، سويلاه خان عسكرى نجه در ؟ » حريف ظريف بزم حالز و خانك حال پر ملالى كوپك حاند ، كه سز تحت وانه كله ايدن برى طرش كلب كى آحيزها بوكون جنك اولور ، ها يارين جنك اولورده ياتخت ، ياتخت اولوب خلاص اولورز ديه بودر كه

بشقه مشورت ایدردك بوحقیر صائم اولمغله افطاریه شام فستقی وبادم قیروب
 دق دولاخ ایله اکلنیردم . انی کوردم برآل کحیلان اتلی آدم النده قطار
 صیرینی ایله چینلی قالقانیله اوتاغك سوقاقلوی طنافرین قلیچ ایله پاره لیوب
 اوزریمزه آت چوکر دوب کلدی « هانی پاشا بیتی ملک احمد پاشا » دیدی .
 کوردك که بردابه الارض مثال کرد آدمی ! همان حقیر ایتدم « پاشای نیرسك؟ »
 کوردلسانی اوزره (شومزراغی پاشانك قازنه سوقارم) دیدی . مفتاح غلامك
 عقلی کوزنده آبازه اولدیغندن « كلك شو کوردی اولدیروب آتی الهلم »
 دیدی . حقیر « بره نه ایسترسز؟ » دبو منع ایتدم وکرده دخی « ای لولو ، ایشته
 پاشا » دیو یوسف کتخدانك چادرینی کوستردم . همان پاشانك خدامی « بو اوتاغ
 سوقاقلرینی قلیچ ایله بو کوردمی کسدی؟ » دیو چادیر طوقاغی ، بالطه
 و بیچاق اوشوروب حرینی آتیه قاچیردیلم . بوکرده حریف بنم کوستردیکم
 یوسف کتخدانی صحیح پاشا صانوب اوزرینه برق خاطف کی ات براقه رق
 اوتاغك ایچنه کیروب کتخدایه برجدا ایله اولیه عشقی ایتدی که کویا خشت
 ایشیر پاشادر ، همان فقیر یوسف کتخدا جان هولیه یرندن پرتاب ایدوب
 « بره اورك شو کیدی بی » دینجه کورد جداسی یوسف کتخدانك یاصدیغنده
 صانجلی قالدینی حاده تیغهال اوروب اوزرینه کنلری تکرلیوب پاره له دی .
 اخرنده اوزرینه اوشوشان آدملمر کورده برزخم مهلك اوروب او اطرافه
 صالديران قودورمش کورد کویکیله جنك ایدرکن پاشانك اوتاغی یاتنه کلد .
 کلرنده اوراده پاشانك اوتاغی کیننده آماده بولنان بکر می قدر آرقداش لری
 رفیق لری نك خلاصی ایچون دال مزراق یورودیلم . یوسف کتخدانك
 چرکه سیله پاشا اوتاغی آراسنده کی فضا ده نیجه یوز آدملمر خیمه لرندن چیقوب
 ایجه برصاواش اوله رق آخر بونلمر عسکر دریاسی ایچره دوشدکلرندن هرکس
 پاشارینه اوشوشوب بویکر می کشی بی پاره پاره ایدرک کله لری نی سرا برده اوکنه
 آتوب جسد لری نه خسر و پاشا خانی دینه دفن ایدیلم . خدا عالم هنکام
 سیاحت مده بو قدر جنک اور بیکتلم کوردم فقط بو کوردلرک یمان مردبی
 امان ایدیلم . مکر بو حریفلمر بتلیس خانندن انعام واحسان آلوب اولور لرسه

قوشاغین قوشانوب (علوالهمة من الايمان) دیوب شویتی ترنم ایدردی :
 « ایکی یردن قوشانالمینه غیرت فدیجین ، بولاشوب توز ایله طوبراغه بودردی
 چکهلم . » اصلا ملامت یوزین کویستر مزدی . هر قولدن باش دیل کتورنلرم
 احسانلر ایدردی . وکاهیجه بر ایکی بیک عدد « بنم دیگر نیست » دین فتا ،
 بهادر ، دلاور ، سرور و هنردر . ارلرله اسب سبا سرعته سوار اولوب
 جوانب اربعه ده اولان قره ووللری دور ایدردی . وجهه خلقی جنکه ترغیب
 ایدردی . و اظهار غیرت ایدوب بالذات مجتمع اولان چرخه خانه شاهین
 سوزیلور کچی سوزیلوب گروه مرغ غناب غرابه صوزر کچی صوزردی .
 ومیمنه ومیسره ده اولان خصمه مقصود و مرامی اوزره صاپ کومه دشمنلره
 کیروب شکار آلوب صف چیقاردی غایت بهادر صاحب شجاعت ار ایدی .
 جمله امرای اعیان و کبار ایله مشورت ایدوب بالانفاق یوم رمضانی تناول
 ایتمکه عزیمت ایلیوب جمله غزاته سهاط عالیدن صکره بیوردیلر کیم « ای امرای
 آل عثمان وای اعیان قلعه وان سد ایمان ایشته بو محله کلدک و برقاچ کوندر
 مکک ایدوب کردستان بکلری کله دیدک تمکن اولوب کلدیله . ایمدی انلرک
 کلکسندن مایوس اولوب همان خان عسکری شیرینیوب بزمه مانوس اولمدن
 برکون مقدم خانه مقابله ایدهلم . یاتخت اوله یاتخت » جمله حضار مجلس
 « الامر امرکم » دیدیلر . اماینه دیار بکر طرفه کیدن چاشترک کلکسینه
 منتظر اولدیله . بومشورتدن صکره پاشا اقتدیتمز زرهک اکنته کیوب کزیده
 ایچ اغالریله ملاز کردیکی محمد بکک چادرینه دنوازلق و چاره سازلق ایدوب
 مشورت ایتمکه کیتدی .

سرگذشت تماشای مخوف

پانا محمد بکک خیمه سینه مشورته کیترکده بو حقیر اوتاغده قابوب مفتاح
 غلام وکیلا رچی باشی و اقبال نام برقاچ کزیده های غلمان خاصلر ایله بزده

ناخواه خانی عاق ایدوب جنکه آهنگ ایتدیردیلر . آخرخان دخی غیرت اجدادی کودوب اوتوز قرق بیك عسکر باشنه جمع ایایوب بوکونه حرکتلر ایدرک اخلاط قلعه‌سندن بری گاه بزم‌عسکر خان طرفندن ، گاه خان عسکری بزم طرفزدن کله‌ودیل آلورلردی . اما پاشایه پناهنشی بکی طرفندن بردیل کلدی . مکر غایت فصیح و بلیغ سوزابه‌سی ایش ! پاشایه دیدی که : سلطانم اول خان بدکان بی ایمان یزیدی ، خانی چکوانی یاپیری ، جلوی ، تماری ، مطرانی ، بذنی ، تانکی ، کواری ، کواش ، بزیکی ، قناخی قوملرندن کامل یکریمی بیك تفنک و قرق خریداتلی خیال ممتاز جمع ایدوب وزیر ی حاکراغا ایله بواکراد خانه خرابلر خانه امداد ایتمک ایچون کوه ده دیوانک جهنم دره‌سندن بوکیجه سزی باصه‌جقلردر . دیو خانک عسکر بی‌پایانی اوصافی ومهابت دارات وعظمت وصلابتی تعریف ایتدیلر که گویا سام نریمانی وزال رستمی مدح ایلدیلر . مکر حقیر مداحک مدح اخری خاندن تمام اولمش شاطر علی‌یه پاشا اشارت ایدوب فقیر حریف خان شویله در دیرکن ایاق اوزره کله‌سی ابریشم قالیچه اوزره دوشدی . کرچه پاشا بودیل شکلنده چاشتنلی کلوب خانی مدح ایتدیکندن پاشای عاقبت اندیش خانک نه مرتبه عسکرک وار ایدرکن بیایدی . اما خانک عسکری چوقلغندن اصلا متغیر ومغبرالخطر اولیوب ملال طرفنی کوسترمدی . برفرد آفریده کشف‌راز ایتدی . متوجه صوب مرام اولوب ازم لوازمندن اولان اشیالره مقید اولوردی . زیرا قوجه‌ملک پاشا بغداد صلحده ودرنه ودرتنک حدودلرنده وسنجارک صالحلی طاغنده ویوزجه کفار دوتماسنی محاصره ایتدکده ووارنه قلعه‌سین واوزی قلعه‌سین قزاق عاق باصدیغی جنکلرده کشورکشالک ایدوب عدوکشاک ایش بروزیر دلیر اولدیغندن دکمه دشمن کثرت ووفرتندن باک وپروامی یوغیدی . اوکون حکمت خدا اولقدر حرارت کسب شدت ایتدیکه پاشایه تأثیر ایدوب تاب‌وتوانن کسمش ومزاج نازک زجاجلرین آتشاره قیله‌رق فوق‌الحدشکست خاطر ایلمشدی که نطقه بحال برانامشدی .

ینه بویله ایکن جمله عساکر اسلامه قوت قلب اولمق ایچون ایکی یردن غیرت

وارمش! بزم عسکر یغماجیسی برخان عسکری اوسته اوغرایوب برعظیم جنک ایدوب بزده پاشا ایله او طوریرکن برتوفنک سسی ایشتنک . امانه ایدیکه معلوممز اولیوب پاشای مدبردن او محله آدم وارنجه یغماجیلردن ایکی یوز آدمی خان عسکری امان ویرمیوبه قیاجدن کچیره رک جمله سی جام شهادتی نوش ایدوب کله لریخی خانه کتیریرکن بو خبر مو حش پاشایه کلنجه بیره بنه دیوب طرفه العین ایچره بونلره قریب واردقده جمله باشلری براقدیروب آنلری بزمه تکلیف مالایطاقلر ایدوب محمودی بکی ابراهیم بک ایلریده بولندی . خانلیلرده بتلیس دره لرینه کیرمه صدنده ایکن ابراهیم بک آنلری چوریوب چوغنک آنلری قالب بتلیس دره سنه جان آتایم دیرکن آنلری ده قیدوبند ایدوب چتاحت برخیلوسی تفنکله شیرکن پاشا دخی یتیشوب التی یوز خان عسکرندن آنجق ایکی یوز الیسی پیاده سنکستانه دوشوب خلاص اردیلر . اوچ یوز الیسی همان اول محله دندان تیغدن کچوب جمله کله زری لشلری پاشا یاننده براقدیردی . بزم شهیدلرمنک ایکی یوز عدد کله لریخی همان اول محله بردره ایچره بریار آلتنده دفن ایدوب بعد العصر اردویه کیروب پاشا دیدی که : بره شونا مرد خان ، کرچه خانه سنده مهمان اولدیغمز زمان بزه حقه بازشکللی کوروندی . اماغایت مدبرایمش . کینکا هلرده بیکیت صاققاره مش . تیز دلالر ندا ایلسونلر که هرکیم یغما وتالانه کیدرسه قتل ایدرم » اوکیجه جمیع امرایه فرمانلر کیدوب طرف ، طرف جوانب اربعه یه اینجه قراولار تعیین اولنوب « هرکس چادرلرنده حاضر باش اولسونلر و چادرلرندن طشره های وهویه چیقماسونلر . آته بنه سونلر ، آتش یا قاسونلر توفنک آتاسونلر » دیو کونا کون تنیه وتا کیدلر اولنوب اردونک جوانب اربعه سنه برر تفنک منزلی بعید قات قات اینجه قراولار قونیلوب هرکس خیمه سنده حاضر باش طوریرلردی . زیرا امداده کلین کوردستان بکلرندن خوف اولنوردی . بتلیس خانی امور دیده اولدیغندن عسکر بی پایان ایله شبخون ایدر دیه قورقیلوردی . اما الله علیم اوخان عالیشان آلفته وآشفته مظلوم ، برشیدن خبری یوق ایکن بر آلائی غماز مشاورلر خانی پاشایه غمز ایده ایده خواه

بلندك ذروه سنه عروج ايتدك . مكر اكا « كوه تقيان » ديرلر مش . حقيقت
 آندن بر كره دوشن طاقه آتارق كدوينى بتليس شهرنده بولور . بوكوه بلادن
 اشاغى نظر ايتديكمزده العظمة لله بتليس شهرينك جانب و اطرافى آدم درياسى .
 احاطه ايدوب پرسلاح آماده طور بيورلر كوردك . بتليس قاه سنك برج و بارو لرى
 طويلر ايله آراسته و عساكر فراوان ايله پراسينه اولوب جمله دندان بويلرى .
 كونا كون سنجاغ و بير اقلرله زين اولمش پاشا دورين فكري الله الوب خيلى
 مسافه اولان يرلى تماشا ايدوب نه جانبدن بوشهره يورويوش ايدجكنى
 كوزدن كچيردى . آخر « همه الرجال تقاع الجبال » ديوب ياننده اولان اكراد
 امراسى ايله او كوه بلندك ذروه - منده مشورث ايدوب « ان شا الله تعالى هجوم
 كوني سن شو محلدن ، سن شوده پهدن شو پشته يه دك آتلى و بيان يورويوش
 ايدر سز » ديو سويلشديلر . پاشا او اون سكر عدد امرايه هجوم ايدجك
 يرليني كوستروب « شهر بتليسك اطرافده سز لر حاضر اولوب بز آشاغى
 راه اووا سحر اسنده وان و حكارى عسكر لريله و بن اون ايكي سيك عسكر ماله
 بيوك متر يسره هجوم ايدوب الله الله ديو بال ييز طويلره آتشلر ايتديكمده
 سز لر دخى بومامور ايتديكم اون سكر يردن بتليس هجوم ايدك . اما عسكر -
 كزه تنبيه و تاكيد ايدك اولا خانك آريسنى سونديره لم صور كره بالنى يهلم »
 عسكر رعايا و برابا و اهل و عياله وضع بد ايدوب خانلرى نهب و غارت ايمه سونلر .
 انجق همان خانى اله كتر سونلر . خانك باغنى قبض ايدوب قلعه يى محاصره
 ايتسونلر . « ديو تنبيه ايتدكده جمله سى بسر و چشم ديو مشاوره خير ايله يمين
 بالله ايدوب سبع المائى تلاوت ايلديلر . تماشا ايله اردوى جانبنه كيدر كن راه
 اووا سحر اسنك بر كوشه سنده بر چن زار يردنه تحت القهوه تناول ايتمكه نزول
 ايدوب جوانب اربعه يه قراولر قويدق .

حكمت خدا عسكربى پايانك كتر نندن و يغمه اجينك و فرتندن اردودن
 بر آلاى شكارچى آدم لر طاع ، طاش ، كهين و دره لر ، طريق و راه نه درييلمز
 بر رمار ابجى كيمسهر على الافاق بتليسك اطرافى نهب و غارت ايتمكه
 كيدر كن مكر خان طرفندن كينكاه ايجره التى يوز عدد كزیده عسكر روزگان

و تماشا به (قصاب چشمه‌سی) نام محله واروب بر توفنك منزلی بعید بر مسافه دن
متریسلی کوزدن کچیردی .

بتایس خانك متریس وعسکرلی

العظمة لله قوجه عبدالخان غیرت اجدادینی چکوب بر متریس بنا ایتمش که
حتی بتلیس طاغلینی سد اسکندره دوندیرمشدر. بتایسك شرق طرفده
راه اووا به چیقوب وانه کیده جك محله قصاب چشمه نام دره نك آغزنده
جانب شمالده ده دیوان طاغینك مقابله سنده مذکور قصاب چشمه‌سی جنوبه
(دیوان پست) دیرلر. برکوه یاندر آ نك عقینده کوه اوخی دیرلر برکوه بالا
واردر. بوده دیوان عالی طاغنك ذروه سنده ده دیوان پستك تپه سنه وارنجه
براوزون طوب مسافه‌سی وار، بوایکی طاغك آره‌سی غیا دره‌سی کبی طاردر.
بوده دیوانلرک تا تپه لرندن آشاغی دره ایچنه وارنجه بر طاغدن طاغه یدیشر
قات سد عزود کبی متریسلر ایچنده روژکی کوردلری قارنجه کبی قاینارلر.
یدی قات متریسلردن نیجه بیک درلوفلاندره و براقلر، طوغ و سنجاغ و عامرله
زین اولمشکن کویا کوه ده دیوان بر لاله زار کلستانه دونمش، جمله متریسلرک
یوزلری بزم اردو طرفنه راه اووا سحر اسنه ناظرلردر که اول طرفدن بر آدم
کلکه قادر دکلدر. بتلیسه کیرمچک دره آغزینی سد اسکندر کبی اول قدر
متین ایتمشکه آندن دخی بر قوش اوچماز، بیوکده دیوان اوزره خالک وزیر
مقامنده اولان چاکر آغاسی یوز اللی بایراق توفنك انداز ایله چناچت اولوب
باشقه قلعه مثال بر متریس ایتمشکه کویا سد قهقهه دار. قارشلی لچق ده دیوانده بر
متریس ایدوب خانك ایکنجی آغاسی عرب خلیل اغا قبانوب آنده دخی نیجه
عسا کر آماده ایدی. پاشای بصیرت آشنا امعان ایله نظر ایدوب « بر طرفدن
بونلره ظفر ممکن دکلدر » دیوده دیوان عالی طرفدن طاغلر ایچره کیدوب
گاه اسب سوار، گاه پیاده رفتار ایله کونا کون مشاوره کفتسار ایدرک برکوه

بایراق سبکان و صاریجه پیاده‌لری، ایچلرنده در در چفت آرابه آتلی چکن بال یمز طویلرله کامل اللی عدد شاهی ضرب زن طویلر، پنیانش عسکری ایجه قره غول یمن ویسارده ینه ایجه قراوول بکلر، صول چرخه‌جی محمودی حاکمی، صاغ چرخه‌جی ملا زکرد بکی، صاغده وان عسکرینک صاغ قولی، صولده صول قولی سائر امراده تعین اولندقلری یرلرده اولوب بارکیری بکی ایله بایزید بکی ده کیریده قزان دبی دمدار عسکرینه کلهده ایدی. اما امداده کلین وان بکلرینک طرفلرینه طقوز عدد بزمله اولان بکلری بزم عسکرک صول طرفه مأمور ایدوب آنلر دخی طاغیر ایچره، بشته عالیلر اوزره قراووللق ونکه‌بانلق ایدرک آباق آباق صول طرفزده یورومده ایدیلر. بوترتیب اوزره پاشا راه‌اووا محراسنی عسکرله پر ایدوب (خسرو پاشاخانی) نام محله ینه قانون قدیم اوزره مکث ایدوب سرپرده سنک جوانب اربعه‌سی عسکر قوشاده رق هر طرفه ایجه قراووللر، چرخه‌جیلر، اوتلو قجیلر کیدوب عسکرده هرکس جبهه وجوشنیه پر سلاح آتلی یاننده آماده دوروب غافل اولمیلر دبیه آلائی چاوشلری اکید آ ننبیه ایلدیلر. بوراده چرخه‌جی محمودیلی ابراهیم بک (پاشن خانی) قربنده ایکی دیل طوتوب پاشایه کوندردی. پاشا بونلری سوباتدکده «والله بالله بزخانلی دیلیخ موشلیخ» دیدکلرنده ایکسنی ده آزاد ایلدی. ینه بوراده ملا زکرد بکی چرخه‌جی محمد بک خان طرفدن اوچ کله ارچ دیل کوندردی. پاشا دیلیری سویلتمک ایستدی ایسه ده زباندرازلق ایتدکلرندن کله‌لرینی کسوب سرپرده اوکنه یووارلاندی. بوئشاده پاشا ایدی، سکز یوز عدد «منم دیکر نیست» دین کزیده وان عسکری وایچ آغالریله پر سلاح اولوب تبدیل قیافت اردودن اوغرین و آقرن چیقوب اردونک چوره‌سنی دوران وسیران ایدرک تجسس احوال ایچون نیجه آدملری سویلدرک کاه پیاده اولوب اردو بازاری ایچره کدر ایدوب غنیمتلری تماشای ایدوب اردونک چتاچت طبان طبانه قوندقلرینی، جوانب اربعه‌ده چرخه و قراوولرینی سیر و تماشای ایدوب مراد و مراملری اوزره قوندلیغندن حظ ایدوب ینه رفیقلری یانه کلوب آتیه سوار اولار ق جانب غریبه بتلیس خاننک متریسلری سیر

وان دریاسی کنارنده جنوبه اوج ساعت کیدوب تختوان خاننده نزل آلدق .
 بو محله دیار بکر عسکرینه چاشترله مکتوب کوندریلوب « ماه رمضانک
 یکریمی دردنجی بازار ایرتسی کون خانک اردندن اوره سز » خبری کیتدی .
 امداد مزه کلیان کورد بکلرینک جمله سنه وان قولی طرفندن چاشتر کیدوب
 تختوان سحر اسنده عسکر خیمه لریله مکث ایتدیله . وان دریاسندن ماعدا
 اطرافه حفظ و حراست ایچون چرخه جی عسکریمی و قره قولر قونیلوب
 یکریمی بیک قدر پر سلاح اوتلوغه کیتدیله . بو محله اوقات حمسه ده
 بعد الصلوه جمیع امرانک نوبتلی ، طبل و قدوملری چالغق فرمان وانوب
 ابتدا ملک پاشا ، سوکره حکاری حاکمک سوکره محمودی حاکمک نتیجه
 مراسم قرق سکر عدد میرلوارک طلبلری دوکولدکه راه اووه سحر اسنده
 عسکرلر سرور و صفا ایدرلردی . ایرتسی کون اردوده دلالر ندا ایدوب
 اون کون تقاعد فرمان اولندی . ینه یوم مذکورده یکریمی ایکی عدد جیخانه
 کیلری سالمین و غامین تحت وان لیمانته کلوب بر طوب و تفنک شادمانی
 اولدی . جمله طوبلر کیلردن چیقاریلوب پاشانک اوتاغی اوکنه علی الترتیب
 دزبیلرک مهمات اماده ایدلکدن سراپرده وزیرده سباط محمدی یینوب کلبانک
 صداسی اوجه پیوسته اولدی . یتیش بیک عسکر بریاییم تفنک آتدیگی کبی
 التی بال ییز درت ضرب زن شاهی طوبلره بر یاییم آتش و یریلوب
 صداسندن راه اووا وادیسی ، بتلیس طانغی قیالری دره و تپه لری رعدوار
 کورله دی بتلیس خانی بوسدای موحشی استماع ایدوب بر حمای سحره
 مبتلا اولدی دیه خبر کلدی یوم مزبورده طوب جاموسلرینه مأمور اولان
 اغایه خبر کیتدی ایرتسی کون بیک ایکوز عدد فیل محمودی مثال جاموسلر
 کلدی . اما صاغ قول کوردستان بکلری کلدی . پاشا اولیه الاخیر دیه
 اغماض عین ایتدی . بعده تختواندن جانب غربه شهر بتلیسه طوغری
 (راه اووا) سحرسی ایچره یورودک . ترتیب عسکر شو منوال اوزره
 ایدی .

قلب عسکرده پاشا و اون ایکی بیک کزیده عسکریمی ، اوکی صره یتیش .

وان ایالتیدن اسمبیرد ، کارکار ، شروی ، کارنی ، هیرون ، اغاکیس ، کشان ، مکک بردعه ، لادیک ، اره‌چیک ، دالا کرر ، چوبانلو ، حکاری ، بنی‌قطور ، اباغای بکری جمله‌خانه امداد کوندردکاری کبی کندیلری‌ده سزه امداده کلک اوزره درلر . اما گلزلر . حالابو ، اکسه‌کزده‌کی طاغلی ایچره کینکاهلرده پنهان اولمشلردر . ایا احوال نه‌یه منجر اوله‌دیه یوصولرده سزه‌منتظر درلر . اللهم عافنا اکر سز خان التده‌منهزم اولورسه‌کز آنلر طاغلردن اردیکزی آلوب سزی خان اوزره کتیرمه‌که سبب اولان وانلی‌ی قلیج‌دن کپیرلر ای قوجه وزیر بوباغچی اوغلونک سوزنی دیکر سه‌ک خاندن قورقه‌آک قومی روژکی درکه جنکاور اولمدقلری کبی جمله‌سی خاندن دلکیردرلر . اما بوسزه امداده کلیان کورجستان بکاردن غایت احتراز اوزره اول ! زیرا آنلر خان ایله عهد بالله ایدوب طوناق هدایا آلمشلردر . زنه‌ار غافل مباح ای وزیر دلیر . اما سلطانم جناب شریف‌کز مقدا دیار بکر والی‌سندن امداد طلب ایتمشز اوده بکرمی بیک عسکرله کلک اوزره . سزه یتیمش بیک عسکرله بومحله کادیک‌کزده شهر بتلیس ایچره برکفتکوی خوف و خشیت دوشوب ایکی عسکر بی‌امان ارسنده قالدق . حالنر یمان اندر یمان اولدی دیه بتلیسک ابجی حالا قیامتدن نشان ویره‌مده اما ینه جنکه امداده درلر . زیرا دیار بکر طرفدن دلیکی قیا یولارینی بوسزک طرف‌کزدن ده (ده دیوان) ، (اویچ) قیالرینی سد ایدوب اوزرات متریس چاتمشلردر « بودیل طرفینک احوالی بویله موقعی اوزره حقیقت کویانه خبر ویردیکندن پاشا کندوسنه یوز آلتون احسان ایدوب ازاد ایلدی . ویانه آدم قوشوب خان طرفه کوندردی . پاشای مدبر دیکر اون طقوز عدد دیلاری دخی سویلتمک مراد ایدندکده جمله‌سی (نظام‌خبر‌خانه) دیه هیچ بر شی سویله‌مدیلر . پاشا قیزوب اون طقوزینک دخی اوتاغ اوکنده باشلرینی کسدیره‌ک چوکان طوب کبی کله‌لرینی غاطان ایلدی .

یوم مزبورده چالیش چایی نام محلدن کوچوب دریا مثال عسکر ایله

بو انواده اوته کیدن یکتیلر ، اوتلوغه تعین اونسان ارضروم بکری
 کینکاهلره ادملر قویغنه خان طرفندن کله المق ایچون کان یکتیلر بریکیلر
 اوزرینه هجوم صددنده ایکن همان کینکاهدن چیقان بکار بو عسکرلری خان
 عسکرلی ایچره کوروب برعربده خاص ایدرک یتمش کله یکریمی عدد دیری
 یزیدی کوردلری آلوب الای ایله کله رک پاشادن خلعتلر وچانتکلر آلوب
 کله لری اوتاغ اوکنه براقیدیلر پاشا دیریلری بربر رسوبلندی . باغچی اوغلو نامه
 برمکثر الکلام بی باک و بی پروا دیدی که : واللہ سلطانم خالا خانک متره بسنده
 اون بیگ تفنک انداز ایله اون بیگ اتلو عسکر اماده سی وار . اللی بیگ
 الی حربه لی ، جاب تیرکشلی تفنک انداز رعایا و برایا دخی بتلیس شهرینک
 جوانباربعه سنی بشر التیشرفات قوشادوب اول سنکستان ایچره متره سلر
 یایه رق محافظه ایدرلر . خان قلعه یه دخی قره علی اغا نام اغاسنی اوچیسیک
 تفنک انداز ایله محافظه ایچون برامشدر .

خانک کندوسی دخی معیت عسکرلیه باغنی محافظه ایتمکده درکه شبهه سز
 آندهده اوچ بیگ تفنک انداز موجوددر اما سلطانم سز سعادتله عادجواز
 قلعه سنه کله لیدنبری بزم بتلیس شهری ایچره جمیع رعایا و برایا خان عسکرلی
 ظلمندن باغله و طاغله شرار ایدوب عورت اوغلان چکیلمده اولر غارت
 اولندهدر . درون شهرده بر واویلا و فغان واردر که شب و روز نمونه نمای
 محشدر « پاشا بو آدمک سوزلرندن حظ ایدوب » بری به کل ! به سویله !
 بقالم بکلردن کیم امداده کلدی « دیدی . حریف ظریف درست کو دیدیکه
 » واللہ سلطانم دیار بکر ایالتندن چپاچور و جشمکزک بکلری خانک امدادینه
 کلیرلرکن دیار بکر والیسی ماده بی استماع ایدوب عسکر کو ندره رک سز نیچون
 فرمانسز و پادشاهه عاصی اولان خانه امداد ایدر سز دیه ایکسینی دخی قیدوبند
 ایدره رک دیار بکره کوندردندی . اما سلطانم دیار بکر ایالتنده (خرو) بکی
 خانک دامادی اولغله بو جنکدن مقدم یاتنده ایدی مومی الیه (خرو) بکی
 (مراضی بک) حالا عسکرلیه بتلیس ایچندهدر . دیار بکر ایالتندن جسقه
 بکی وسزک وان ایالتندن زریق بکی حالا عسکرلیه خان یاتندهدر لر . ینه سزک

موش بېكىدە كلوب آلاي كوستروب پاشادان خلعت كيدى. ايراسى يىنە اخلاط قلعەسى نقراتىك نصفى پاشا ايله سفرە مأمور اولوب جانب قبلە يە درت ساعتمە (ازغاك) قريەسنە كلدك ارضروم سىنجاغدن تكماز بىكى آلاي كوستردى . خلعت فاخرە كيدى. بومحمدە محمودى بك ابراهم بك آتئى بيك يىكت ايله چرخەجى تعيين اولوب توغىلر ايلرو كىتمىوب پاشا ايله كىدە جك اولدى . و خاك عدوى جانى اولان ملا زكرد بىكى محمد بك اوچ بيك كزىدە يىكتىلە اينجە قرە وول تعيين اولدى . و تكمان بىكى وخنس بىكى صاغ قولە و موش بىكى ايله عادلجواز بىكى صولقولە تعيين اولدى . و پىنانى بىكى التيور بەادرى ايله صاغ قرە وولى تعيين اولدى . و غازى قران بىكى صولقولە اينجە قرە وول فرمان اولنوب بەدە بو (ايزغاك) كويندن قالقوب وان دريايى كىاربە (راه اووا) سحر اسدە چالش چايرندە جملە عسكەر پانا اوتاغى آردىنە آلوب هر كس قوللى قوللرنجە جوانب اربە يە قات قات خيمەلر قورولدى . بومحمدە عسكەر اسلامدن راه اووانك نەپائتە دك اوتە اوتاغە كىدن خداملردن خاك بو صودە اولان آدملىرى باصوب برخىلى جك ايدوب المى عدد يىكتلر يىزى خاك آدملىرى خاكە دوشوروب باشلرلە باشلرلە اتئى عدد يىكتلىرى خانە دىل كوتوردىلر . خان بونلرە نە قدر عسكەر يىكز واردر ارضرومدن كلن بكار كىملردر جىخانە و طوب احوالى نصلدر « دىە سؤالە حكوب هر برىنە اونر آنون احسان ايلدى . كلەلى دخى بونلر ك تركىلر يىنە آصوب ارودويه كوندردى . عسكەر بو يوزدن شەيد اولانلر ك كلەلىنى دوروب برىرە دفن ايدەرك جملە غزات انشەپارە كسىلوب بر برىنى جىنكە ترغىب اىتمكە باشلدىلر . همان پاشاى ارسطو تدبير وان قولنك صاغ قول اغاسنى اوتە اوتلوغە كىدنلرە سردار ايلدى . بو ائشادە ارضروم اياالتىن پاشىنى ، عونىك ، قوزوجان بكلرى عسكەرلرلە مەترخانلر يىنى دو كەرك پاشا حضورندن عبور ايتدىلر هر برى برر خلعت فاخرە ايله بەرە مند اولوب اول ان بو اوچ سىنجاق بكلر يىنى اردونك اظرافندە مكث ايتدىروب عسكرك اوتە اوتلوغە و ذخىرە يە كىدنلر يىنە قرا وول تعيين اولنوب وانك صاغ و صول قول اغالرىنى يىنە قلب عسكەرە تعيينى ايتدى .

مسلمان کوئیدرکه بالاده ممدو حدر . بو محمدن نهر جانیکی عبور ایدوب ینه جانب شماله کیدرک (قلعه بازکیری) یه واصل اولدق . بورایه براز بعید بند ماهی کنارنده مکث اولنوب محمودی بکلرندن (بازکیری) بکی شرف خان بک عسکر یله کلوب اردوی اسلامده مکث ایلدی . آندن بند ماهی نهری عبور ایدوب طرف غربه وان دریایی کنار یله کاه سازلقار کاه بظاقلقار اچره طوپلری کچوروب (ارجیش) قلعه سنه یتشدک قلعه دن پاشایه آلائی عظیم ایله استقباله عسکر چیقوب طوپلر آتیلوب عظیم شادمانیلر اولدی . ارجیش بکی دلی فرهاد بک پاشایه ضیافت عظیم ایلدی ، برکوش زیتلی آت هدایا ویردی عسکر یله اردوی اسلامده مکث ایتدی . بورادن ینه سمت غربه وان دریایی کنار یله اوج ساعتده (کترک) قریه سنه واردق . ارجیش خاکنده مسلمان کوئیدر . بورادن بش ساعتده (دمیرجی) قریه سنه کلدک ارجیش خاکنده مسلمان کوئیدر . بوراده بایزید بکی عسکر یله کلوب اردویه یتشدی . آندن ینه غربده (عادلجواز) قلعه سنه وصات اولندی . بورادن ارضروم والیسی مصطفی پاشا براغاسیله برقطار قاطر یوکیله الی عدد مجوهر تفنک واون عدد کورجی غلام پیشکش کوندروب ملا ز کرد بکی محمد بک دخی اون بیگ عدد کزیده عسکر یله کلوب اوراده مکث ایلدی . پاشادن خلعت فاخره کیدی . جبه خانه کیلرینه عادلجوازدن ایکی پاره بال یمز طوپ وسائر مهمات حربیه دخی قونمشدی . کیلر بادبانی آچوب روزکار موافق ایله کیتدیله . آندن ینه تمبره اوج ساعتده (صوب) قریه سنه کیتدک . عادلجواز خاکنده ساحل بجره قریب معمور مسلمان کندیدر . بو محله ارضروم سنجاغندن خنس بکی عسکر یله کلوب صاحب دولندن خلعت فاخره لر کیدی . بورادن قبله یه توجه ایدرک دریا کنار یله اوج ساعتده (اخلاط) قلعه سنه واصل اولدق . بتون قلعه نفرتی بر سلاح پاشانک استقبالنه چیقوب قلعه دن عظیم طوپلر آتیله رق شادمانیلر ایلدی . قلعه دزداری حقیرک خیمه سنه کلدی . هدایاسیله پاشا ایله بولشدیردم ، پاشا اکا اکرام ایدوب خلعت فاخره کیدردی . اقرانلری بیننده ممتاز وسر فرار اولدی . حقیره دنیا واخرت قرنداش اولدی . بوراده

طوپراغی برآیدن بری دینندن آلهرق دریایه دوکهرک مذکور ترابک التی بوش اولوب کوه بیستونه دونمش ایدی. حکمت رب العزه قولارینه منهل اولسون ایچون اول کیجه بو قدر رحمت اترال بیورهرق مذکور ترابی خیر ایدوب بر زلزله عظیمه ایله وان سحر اسنه اوچورمش ودویرمشدر .

بجمله تعالی اول قدر قلعه مثال بر ترابک سحرایه مستولی اولسندن بر فرده ضرر وزیان اصابت ایلمامشدر. حمد اول الله کیم قلعه وان تپورک ترابی رخنه سندن خلاص، جمله عسکر اسلامی ده مشقتدن بری ایلدی. جمیع خلق انشا الله اوغوردردر مشکل ایشلر من آسان اولور. دبه عسکره بر سرور وشادمانیک حصوله کلوب جنکه آماده اولدیلر .

اشبو سنه مبارکک رمضان غره سنده قرق بیگ عسکرله قاعه

واندن بتلیس خانی اوزرینه سفریمز

رمضانک غره سنه مصادف بازار ایرتسی کونی دعا و ثنا ایله وانندن قالدقدده قلعه واندن سلیمان خانک (کسک) نام طوپخی آتوب طویک الی قیه لک دمیر کوله سی عسکر اسلام اوزره برکونا فریاد ایدرک عبور ایتدی کیم جمله غزاتی دهشت استیلا ایدوب جمیع آنلر اور کدیلر. آندن جانب شماله درت ساعتده چای باشی منزله یتشدک . پاشا سرا پرده سنده مکث ایدوب جمیع امرایه ضیافت عظیم اولدی. پاشا دلنوازلقلر ایتدی. آندن علی الصباح ینه شماله درت ساعتده قاسم اوغلی چاری منزله واردق ، بو محله قلعه وانندن اون ایکی عدد شاهی طوپلر آت عر به لریله وخداملری وطوپچیلری وبشیوز نفر پرسلاح کلوب طوپلری اوتاغ اوکنه علی الترتیب بوغازلرنده زنجیرلرله دیزدیلر . بورادن ینه شماله کیدوب (قلعه امین) ی صول طرفزده براقهرق اوچ ساعتده (فره شیخلر) قریه سنه واردق. وان نواحیلرنده معمور مسلمان کوییدر. برجامع وار . ینه شماله کیدوب اوچ ساعتده (قره جانیکلر) قریه سنه واصل اولدق . وان خاکنده

اوجاق دشمنمزد ر. البته بوقدر عسکر وان درنکنده آماده ایکن سفرایدوب
 حقدن کلهم « ديه بيك درلو حيل وشيطنت ايله پاشانك طمرينه کيروب
 خواه ناخواه خان اوزره سفر ايمه-نی مقرر ايدرب التي بيك کزیده محمود
 عسکری ايله وان آلتندن پاشانك اوتاغی قالدیریلوب (چای باشی) قریه سنده
 مکک و ارام ایتدیرلدی . پاشا وان آلتندن سفر تدارکنه مقید اولوب شهر
 ایچره منادیلر ندا ایدرک هرکس آماده اولمغه باشلادی . یتش عدد قپوجی
 باشیلرومک اوتوزسنجاق یرده اولان بکلرینه و عسکری طائفه لرینه یتش عدد
 قضالره اوامر شریفه ايله کیدوب ینه ایکی قطعه امر شریف اوزرینه پاشا
 طغرای غرا چکوب اغالریه ارضروم والیسی طاووقچی مصطفی پاشایه ،
 کوندروب ایلنک کزیده عسکرلریله کللری ایچون ارغنی لی احمد اغا کیتدی .
 دیاربکر والیسی فراری مصطفی پاشایه دخی ایالتنده اولان کزیده عسکرلریه
 خانک آردي آلوب کللری ایچون براغا کوندردی . حاصلی کوندن کونه وان
 قلعه سی آلتنده خان اوزره کیتمکه دریا مثال عسکر جمع اولدی . همان پاشای
 مدبر قلعه واندن اللی پاره شاهی طوپلر و آتی پاره بال یمز طوپلری جمله
 مهمانلریه آماده ایدوب وان دریا سنک یکر می پاره کیلرینه بی حساب جبه خانلر
 ونیجه بيك قطار پکسات و بارود قویوب شادمانقلر ایدوب کلبانک محمدی
 چکدرک وان دریا سیله جانب غریبه متوکلا علی الله دیوب عادلجواز قلعه سی
 لیماننه حرکت اولندی . پاشای مدبر موش بکینه برقطعه فرمان کوندروب آتی
 یوز چفت طوب کشان چاموس تحصیلنه براغا کوندردی . العظمة لله حکمت
 خدا اول ائنه تهور بی نورک دانه دانه سوردیکی طوپراغی دریدان قطره
 وکونشدن ذره دریایه دوکرکن برکیجه برشب مظالمده اول قدر باران زحمت
 یاغدی کم نیجه خیمه وخرکاهلری سیل رحمت کوتوروب جمله غزات
 مسلمین غرق آب مطر اولدی و بومحله برزلزله عظیمه اولوب برکورلدی
 برصاعقه اولدی کم جمله جیوش اسلام وان قلعه سی قعر زمینه کچدی ظن ایتدیلر .
 علی الصباح که اولدی وان قلعه سنه نظر ایتدک سلیمانیه مناره سی قدی وان قیاسی
 بیاض و مجلا اولمش . بوقدر بيك غزات مسلمین تیمورک وان قیاسنه سوردیکی

كلمات يازمىسى، معمراولك . بوكمتر عبدالضعيف واحقر سلطانم ايله حقوق سابقه مزه مغرور اولوب شايده بربد وضع وحركت بوبنده لرندن صادر اولديسه (توبوا الى الله توبه نصوحاً) آتى اوزره توبه لر اولسون . (التائب من الذنب كمن لا ذنب له) مضمونى اورره جمله جرئى عفو ايدك ، اوزر يوزه اولان حسن نظر وعهد واما نكز دن رجوع ايتك . زيرا سز خليفه رسول رب العالمينك وزراسى سز (وخلفاء الراشدين المرشدين من بعده ووزرائه فى عهده) موحبجه بو عالم كون وفساده نظام وانتظامه رعايت وعهده وفاق ايله ملىسكز ، اوسايده آنحق بونديا آسوده حال اولمشدر واولور . حضرت رسالتناه وچار يار كز ين ووحلر يچون وسعادتلو پادشاه عالمناه باشيچون اولسون بين الاقران بو حقيرى شرمسار ايدوب منكسر خاطر ايله مك . حضور شريفه شو كستاخانه مكتوبمزله زينل اغامزى كوندردك خلاف انها ايله شكايت ايا نلر يزمى تطيب ايدوب آرامزى اصلاح ايله بو حقيرى يايمال ايتيمه سز . باقى اوله سز هميشه باقى والسلام »

نامه يى خان قرأت ايدوب مفهومى تصحيح واكل ايلدك نصكره براغابى ونجه بتليس اعيانيله پاشايه كوندردى . بونوازشنامه بوقلمه وانده پاشايه وارد قده ملاز كردبكي محمد بك يابلا قيونى حقى خانه ويرمه مك اچون اوزرينه كلوب جنك ايتديكى ومحمد بك متسعدى ومتم اولمغله دمى هدر اولديغى ، بكيچر يلرك خان اوزره غلو ايتلريله حقلرندن كلنديكنه دائر عرض محضر لر ي ديوانده قرأت اولنجه پاشا التيام آميز مكتوبدن حظ ايدوب ديدى كه : امانچون كندوسى جمعيت وانه وشرع رسوله كمدى ؟ ... خلك اغابى — سلطانم ، سهل شكسته خاطر در . سلطانم دن رجاسى اولدر كه بكيچر يلرله آراسنى اصلاح ايدمه سز « ايشته بو حقيرى وكيل ايدوب خاك ايكزه كوندردى . » دنجه همان هيئت اعيان وان دولتى وزير ، سلطانمه خواب خر كوش ويريور . حالا بش ، اون بيك عسكر يازمشدر . بركون كور ريزكه على الغفله ملاز كردبكي محمد بك ولايتى كجى خراب ويباب وخانه لر مزى تراب ايدرك دده سى شرف خان كجى ديار عجمه فرار ايدر . زيرا بونلر قديمى

ایلیه سز . بونک وبالی روز حشرده سز دن سؤال اولنزمی . ممالک عنایه نك
یتلیس شهری نهب وغارت اولورسه بوقدر اولادوعیال حشرات اکراد
طغیانیه پامال رمال اولورسه سعادتلو پادشاهمه نه جواب وبررسز ؟ . سعادتله
شهر مزه کلوب خانه مزده مهمار اولدیغکزده اوقدر وعده کریمه لرایتدیگزدی
ته تیز فراموش ایتدیگز . (الکریم اذا وعدوفاه) دکیدر ؟ . برکون ینه
بوداعی مخلصکرك کلبه احزاننده بیوردیلرکه « انشاءالله خان قرداشم ! سکا
موش سنجاغی احسان ایتدیروب برلیغ بلیغلیخی کتیریرم » حقیر جهات
جهات مسرور وشادان اولمشدم ، زمان حکومتکزده مردوزن ، کافه ناسک
آسوده حال اولسنی ایسته مش ایدیگز . رعایا پرورلک بومیدرکه بوقدر
عسکرله شهر اوزرینه کله سز . آسوده حال اولمق قنده قالیر ، قنده جای
مناص بولنور برکرده بیوردیکزکه « خان قرداشم ! سن بن ولی العتمم افدم
سلطان مراد خان غازی نیک چراغ افروخته می ایدک ! روان سنه سنده چوق
نعمتی بیدک حالا شمدی دخی بی حدوحساب نعم کونا کونکی تناول ایلدک .
سن دخی اهل وعیالکله دعای خیرمزده اونوب دوام دولت سلطان محمدخان
دعاسنه مداوم اوله رق ذوق وصفاده ارل » حمداً لله بوجی برچوق دعای
خیریه کزله بهره مند اولدی ملاحظه سیله آسوده حازن . کوردلر ملاز کرد
یابلاغنه چیقارکن قانون پادشاهی اوزره عدد اغنام حقی آله دیرایکن حدود .
مزده اولان محمد بک ملاز کرددن بوقدر عسکر چکرك کوردلری حمایه سنه
آلدی . بزم قویون حقی المامزه مانع اولدی . بزده بالضرور عشر اغنام آلمق
مهرا د ایتدی کمزده آنلر بزه اور ایلدیلر ناچار بزده آنلره . آره دن برقاج
آدم دوشدی لکن دملرینک هدر اولدیغنه مذاهب اربعه دن فتوای شریفه لر
آمشزدر . یکچیریلر دخی باج سلطانیزه مانع اولوب جبراً قانون اوزره
باجزی آلمق ایستدی کمزده غلوعام ایله پرسلح باغمزه کلوب نیجه ادملریمزی
مجروح ایلدکلری بوراده سجال شرع رسوله قید اولنوب حبتلری حضور
عزتکزه کوندرلدی ایدی . حال بویه ایکن اوظلمه گروهی مقدم تاریخ
ایله سزی تصدیع ایدوب انلرک دروغ سوزلریله بزه نیجه افترا کونه طعن آمیز

وجود بی سود پر مضرت کی صحیفه روزکاردن حک ایتمه نیت اولنوب راه اووا
حراسنه کله جگ وان بیکیترینه یزیدی ملعون روژکیلر کله قارشو چیتمه سن،
یتخت اوله یابخت! والسلام»

بونامه نحریر اولنوب ارضروم والیسی طاووقچی مصطفی پاشانک کوندر دیک
شکایتنامه دخی لف ایله پاشا افدمزک قیوچی باشیلرندن چرکس بن پولاط
اغایه ویریلوب قوصقون قران اوزرندن ایلغار ایله مکتوبلری خانه کوتوروب
ویردکده دیوانخاننده قرائت اولنوب مفهومی خاک درونی پرایدوب خان
«بره جام، بز عجایب جرم صاحبی اولوب واجب القتل اولمشز که ایلمز
ولایمز نهب وغارت اولمغه، بو قدر عتاب وتویجه مستحق اولمشز. امر
خدانکدر. ایکی ال برباش ایچوندر» دیو نامه کتورن اغانک یانده خواب
خرکوشاق اوضاعی کوستروب پس پرده دن ایسه بلکه ملک احمد پاشا بومکتوبک
عقیدنجه شبخون ایدوب شهرمی غارت ایدر ملاحظه سیله ایالتده اولان
کورد بکلرینه استعجال نامه لر تحریر ایدوب عسکر طاب ایدر. بر طرفدن
دخی دخه شرف خانی کشاده قلوب اطراف دیارلردن اون یدی بیک تفنک
انداز جمعنه مقید اولوب شهرک جوانب اربعه سنی متریس لر ورصیف اسکندر یلرله
مستحکم ایدوب شب وروز اطراف شهره اون بیک آدم نکه بانلق ایتمه که
ایدی. خلاصه یکریمی الی قاضیلق یرندن ودوستلنی اولان بالمله کورد
بکلرندن اون یدی بیک تفنک انداز پیاده واطراف قبائلدن اون بیک آلی
جمع ایدوب اماده جگ وستیز اولدی. بعده پاشایه شونامه درباری کوندر دیکه
صوردتیدر:

«اولا حمد ایدم اول خاق بیچونه که خی آدمه عقل کل ویردی -
واشرف مخلوقات اولمغه ممتاز ایلدیکه خیر وشری، ضر و نفی بیلوب مفسدین
وحاسدین و مکارلرک حیل و شیطنتلرینه آلدانیمه. وحاکم الوقت اولانلر اجرایی
عدالت ایدوب طشر امورینی غرضین عوضینز تجربه کارلره صوره و آنلرله
استشاره ایله. ایدمی بوروامیدر که بو ذره ناچیزک ذره قدر خطاسین ستر
ایمیوب سوء ظن ایله باشکزه دریا مثال عسکر جمع ایلوب اغاز حرب و قتال

نهب و غارت ایدوب اوج یوز عدد آدملری قتل ایدرک باشلرینه دنیایی دار ایتمک ایچون باشکه بتون یزیدی ، چکوانی ، خالی روزکی قبائلی جمع ایدوب دار و دیارلرینه ایراث خسار ایدرک آینده وروندکاندن قپو قوللرینک اشد عقوبت ایله مالارینی آلوب قوللرینی کس-رک مجروح ایدرسن . هر جانبه دست درازلق ایدوب قطاع الطریقک ایدرسن . حتی دار و دیارکده اولان علما « نیچون بویله ایدرسن ؟ » ديه وعظ و نصیحت ایتدکارنده سن « بوراسی کوردستادر . بری بریمز آراسنده کوشمال اولمق ایچون کاهیجه مشامزده اولان کیمسه لری غارت ایتمه مز قانون عباسیادر » دیرمش سن سکا عثمانلی دولتنده اویله برکوشمال ایده یمکه کوشکه منکوش اولوب اهل و عیالکله حلقه بکوش زرخریده کبی عثمانلی یه قول اوله سک . حتی بو عبداحقر درون پر نور مزله درونکده جلوه کر ملعتکی ییلوب اون کون خانه کده مهمان اوله رق راه اووا نام محله خیمک ایچره تک و تنها سکا پند و نصیحتلر ایدوب « آجانم خان ، بن وسائر لری وان ایالتی حاکمی ایکن مشا کرده اولان امرا و اهل تجارتاه ، رعایا و برایا ایله حسن زندکانی ایله » دیو وصیت ایتدیکم هپ بو حکمت و مصالحتلر ایچون ایدی . ایمی اویپند و نصیحتلر مزک سکا ذره قدر تأثیری اولیوب بو قدر فتنه و فساد ایله ، ولایتی غارت ایدوب صلحه مغایر ، نشرعی دست درازلر ایتدیکک اجلدن قطاع الطریق اولدیغنه شهه قالمیوب (فقطع دابر القوم الذین ظلموا و الحمد لله رب العالمین) نص جلیلی اوزرینه وارمق فرص عین اولوب جان و مالکز شرعاً حلال و زلال اولدیغنه مذاعب اربعه دن مکرر فتوا آلتدی مملکتی سن جلالین برباغی داغی شیریک اندن قورنارمق ، شهر اهلری تأمین و پاک ایتمک ایچون اوستنه وارمغه عزم و نیت اولمشدر . کر کدرکه مکتوب پند اسلوبم وارد قدده بر آن دور میوب وان درنکی آلتنده سائر امرا قردا شلرکله خدمت پادشاهیده بولنه سک . غارت ایتدیکک قویون ، مال و منالی اصحابنه رد ایتمک ایچون تحت واه کلوب مراعاته شرع اوله سک و الله ، بالله سکا وسائر توابعکه ، مال و جاننه ذره قدر حضا کز . البته کله سن . والا بوقه رخسار ایتدیکک مال و منال مقابله سنده سنک دخی ایلمک ، ولایتک نهب و غارت اولنوب

کندی الیه صاروب مستقل سلاحدار ومصاحب شهر یاری ایلدی . ایشته بوحال بوکوشکده جاری اولمشدر . بوقصرده سلاحدار اولدیغم زمان سنه ۱۰۴۵ ایدی الشکر لله ارادن یکر می سنه مرور ایتدیکی خالد، اشبو سنه ۱۰۶۵ شعباننده ینه تحت وسلامتله دستور مکرم وسرور معظملقه بومحله کلوب نعمت بیه‌رک عبادت ایلدم . هذا من فضل ربی ! .. »

همان پاشا بو وانک ایچ قلعه‌سندنه یکیچری اغاسی ضیافتنی تناول ایدوب جمله عسکر وامرا وایان وعلما الیه اشاعی سرا پرده چترلمعه اینوب « تیز بتلیس خانّه مکتوب یازلسون » دیو حقیره ابرام والحاج ایدنجه بوکونه شکسته وبسته برنامه تحریر اولندی

نصیحتنامه‌ء ملك احمد پاشا برای خان بتلیس عبدال خان

دولت عثمانیه‌نک مهینی اولان سنن که عبدال خان ضمال نام بر شقیء پر اضلال سن ... برده حیادن عاری ، عاز وناموسدن بری اولوب طوردیغک حالده عباسیلردن ساطان اوحد الله نسلندیم دیو غرور ایدرسن اما اوزعم فاسدله (لعن الله الداخل والخارج) لغتنی قبول ایدوب خارجیلردن ارباب رفض والحاد واسباب فتنه وفساددن اولان یزیدی کوردلرله اختلاط ایتمش خارجی مذهب بر آدمسک . جمیع مضحکان ، قشمران مطربان زمره‌سیله لعب ولهوه مشغول اولوب (وان عليك اللعنة الی یوم الدین) عتسایله تمام معاتب اولغه مستحق سن . بوحقیر ملک‌دیار ارضروم والیسی ایکن ایتدیگک شناعت وسنناحت وخیانتلره « تازه یکتدر ، مضی ماضی » دیه‌رک عفو ایتشدم . سن بوسن وسالده ایکن اصلاح نفس ایتیوب آینده ورونده اهل تجارتک باج بهانه سیله تاجلرینی قاپوب یوکلرینی چوزهرک ماللرینی اوجوز بها الیه آلورسک ؛ ارضروم ایاتی خاکی اولوب مشاکنده اولان ملاذ کرد بکی محمد بکک قرق بیک قدر قیونلرینی سوروب ایلنی ، مملکتی

اوتوز برسنده کوچ ايله خاص اوپه کيروب نيچه سنه ، بروسه ، ادرنه ،
 خوتين غزالين ايدوب آخر سلطان مرادخان رابع حضر تليريك چوقه دارلني
 خدمتيله شرفياب اولدم . روان فتحده دخي مصاحب شهر ياري ايدم .
 بعد فتح روان عودنده ولايت نخبجواني ، شيروان وشهر تبريزي ،
 ده نيچه يوز عدد ايران بلده ليني ضبط وتخریب ايدرك قطور قلعه سي آلتنده ،
 محمودي اكرادي ايچندن وان قلعه سنه داخل اولديغمزده سلطان مراد خان
 وان قلعه سني سير ونماشا ايدوب ايشته شمدي اوپورديغمز بوکوشكده
 طعام پيوب خواب آلود اولدي . اول زمان استادم قوجه نشانچي پاشا
 سلحدار ، بن ده چوقه دار ايدرم . حكمت خدا قضاي ناكهاني اوله رق
 مراد خانك اوزرنده كي يورغانلره مجرّه مدوره لرله عود وغنبر ويريركن
 بر شراره دوشوب بر سياه دومان ظاهر اولدي . اول آن مراد خان
 خوابدن بيدار اولوب « بره اوغلان » ديه بر صدا آتدي . همان حقيير
 اچيري كيروب كوردمكه دود سياه قصري مظلم ايتمش ! المله آتشي
 سوندوب خانني عود وغنبر خام ايله معطر ايتدم خشكار — نوبتجي كيم
 ايدى ؟ ديدى . حقيير — دلي حسين پاشا نوبتجي سلحدار اغا ايدى اما
 فقيري دوتاراق [۱] طوتوب جان حولنده ايكن پادشاهك جامه خواني
 سهل ياتمش « ديديكده پادشاه بيورديكه : بهي دلي ، بن آتش نمرود
 ايچنده قالدلم . تيز سلحدار كافري صرعه طوتارسده كتيك ، قلعه دن
 آشانغي آتالم كه ديكر سلحدار لرده عبرت اولسون » همان مصاحب
 سلحدار سابق مصطفى پاشا وسائر مصاحبين رجا ونياز ايدرك فقير
 سلحداري آزاد ايتديروب طشره نفي ايتديرديلر . بعده مراد خان
 تحت القطور تناول ايدركن التون سيندن بر نانپاره وبر مجوه فغفوريله
 كوناكون طعام قالدوروب « ملك احمد ، شمدن كيري بنم سلحدار مقرر
 اولوب بني بر خوشبچه كوزدهت ، آل شو بركتلي بياض اتمكي ييوب دعاي
 خيرمده اول » ديواكنمه برسور خلعت فاخره ، باشمه بردستار محمدني

[۱] طوتارق ، طوتورغه صرعه ، صرعه

مالمزی ویروب آنلری عسکر یازدی لر . حضورینہ واردیغمزده بزى اوردیروب بویله مجروح ایتدی لایقمدیرکه بزقوقولو اولوب سر حده دین اوغرنده جهاد ایدلم ده بویله حقارت کورلم . بونی الله کوتوررمی ؟ « دیه فریاد ایدیلر . پاشا عاقبت اندیش اولغله اولا « قطع طریق اولمش . حدی دکل ایکن ارضرومدن ولایت اورمش ونیچه یوز آدم قتل ایش « دیه درت مذهب شیخ الاسلامرینه فتوالرتحریر ایتدیردی . وان ملاسی ده قتوا موجبنجه حجت شرعیه تحریر ایدوب پاشاک الینه ویره رک « غزاکر مبارک اوله همان ایکی یردن غیرت قلیجنی قوشانوب اول شقینک وجودنی سیف محترم ایله عالمدن حک ایدک « دیه دعا و ثنا ایتدی . پاشا حضاره قارشو دیدیکه : « اولا کندویه برنامہ محبت اسلوب یازوب شرع شریفه دعوت ایدلم قانون سلیمان اورره وان درنکنه کلوب ملاز کرد بکی محمدبک وسائر شاکیرله مرافعه شرع اولسون . شرع شریفدن نکول ایدرسه بامر الله اوسته سفر ایتمامز مقررر « حضار دیدیلرکه « بره مدد سلطام شمدی خان متهم اولوب مسئول اوله جفنی بیلور . هرچه باد آباد دیه عسکر جمع ایدرک بزم اولکهمزدن ده یر اورر . الحمد لله تیمورک طوپراغنی سورمه کیش دریا مثالی عسکرمن وار . همان غزایه نیت ایدوب بوساعت طوغلری جای باشنه کوندرلم « پاشای عادل بوحواله رضا یرمیوب البته مکتوبلر تحریر اولسون دیه دفع مجلس ایتدی . وانک ایچ قلعه سنده یکی اغاسنک ضیافتی بیوب بعد الطعام ایچ قلعه ایجره بوحقیر برقاچ ندما ایله سیر ونماشا ایدرک کسک نام برج اوزرنده فاتح روان سلطان مراد خالک بنا ایتدیکی محصوره تحسانی اوزره چیقوب بر آه چکدرک حقیره خطاباً دیدیکه : اولیام ! سرگذشتمی سکا سویلیهم کوزلجه دکله ! تا که اسرار حق مشاهده ایده سک «

سرگذشت . ملک احمد پاشا

بن سلطان احمد خان طاب ثراه حضر تلرینک چراغ افروخته سی بم .

حقنده اول قدر همده و لمزه لك ايتديلر كه الغيبة اشد من الزناك تا اوته طرفه كچديلر . اما حكمت خدا البته اوله جق اولور . بوجيت كبرى خان مشاوره سنده ايكن قوجيلر كتخداسى كيروب « سلطاتم ارضروم واليسى طاووجقى مصطفى پاشا اوغلو كزدن اولا قلىرى كدى . وان يكيچرندن برقاچ مجروح يكيچريلر گلشدردر » ديدكده . پاشا تيز كلسنونلر ديدى ، ايجرى كيرون اولاق زمين بوس ايدوب ارضروم واليسنك مكتوبى ويردى . مفهومی ايدى :

« بنم افندم ! حبيب خدا عشقنه اولسون تحت حكومتكزده اولان تبليس خانى نام شقى ، حقيرك ايالمده اولان ملاز كرد بكي محمد بكك اولكهنه اون بيك آدم ايله على الغفله شبخون ايدوب بر سنجاق ير يمزي نهب و غارت و اوچيوز قدر امت محمدى بلا جرم قتل ايلدى . ومعدود قرق بيك شقانى قيونى سوروب اكل و بلع ايلدى . بنم افندم كندى ايانلكه در . البته حقندن كلورسكز . بو ايش بر طرف اولور والاجمله غارت اولان كسه لرله شهدانك اقربانك وتعلقاتى قانلى كوملك ايا در دولت طرفه كيدر لسه صوكره سلطاتمك ايشى مشكل اولور . اكر طمع شريفكزه موافق كلورسه او عاصى ورهزن اوزره برسفر ايدك بو حقير دخى يكرمى بيك عسكر ايله او جانبه واروب خا كپاى شريفكزده روماليدى اولمق ايجون نيم اشارت بكلم » بومكتوبى ايشيدن خان دوشمنلرى زهره مثال رقص ايتديلر . او اتساده حضور پاشايه بر آلاى وان وارضروم يكيچريلرى كلدى . برى دوشمش قولنى پاشانك اوكنه آتهرق « امان هى وزير بنم حقم حق ايله » ديه بر آغز دن فرياد و فغان ايتدكلر نده پاشا ديدى كه « بره غازيلر سزه نولدى » . مجروحلر — سلطاتم بز بو سرحدلر ياصدانوب تجارت ايدى كه كافله نيرز . يوكلر منزله بتليس شهرينه كيردكيمزده جمله يوكلردن باج آلمق قانوندر ديه بهانه ايله اخذ و قبض ايدوب قانون اوزره باج آلهرق محكمه ده قيد ايتديرديلر . اما اخر يوكلر مزي چوزوب ملاز كرد بكي محمد بكك ولايتى اورمغه كيدر كن بر خيلى اكراد حشراته

سحرای وانه مکث ایتدیلر. اوردو او قدر واسع اولدی که براوجندن دیگر اوجنه ایکی ساعتده واریلوردی. هان اوچ بیک قدر اهل سوق و آشپاز خیمه‌لری واردی. پاشا بوجمیت کبرایی کوروب حمدالله ایدرک جمله خدمت پادشاهی بی ادا ایتمه کلن بکله دنوازلق و چاره سازلق کوستروب احسان وانعامله بوغدقدن باشقه بهر کون ایکیشر کره جمیع امرا و میر عشایره ضیافتلر چکوب جبر خاطر ایدردی. بعد الغم کلبانک چکیلوب برصدای های هوی ایله طوبرانچی دریایه القا ایدرلردی. کوردستان عسکرلری دخی یواش یواش کلوب جمع اولمه ایدی. اما حکاری خانى بالذات کندوسی کلیوب (ملا محمد شطاطی) نام کتخداسیله اتی بیک چلو عسکرینی خدمت پادشاهی یه کوندردی. کرانها هدایای دخی کلدی. اما محمودی بکلرندن اولیا بکک نه کندوسی کلدی ونه ده امدادی. بتلیس خانى (عبدال خان) دخی کدک. پاشا بوندن غایت متألم اولوب ارغیللی احمد اغا ایله خانه محبت نامه لر کوندردی.

نامه خانه وصول بولدقه قرائت ایدوب «واندن بزم آتیزصو ایچمز» دیه جواب ایدرک واران آدمه نجابته صورت یوق شکلی ایتمهکه اغای مزبور دخی بتایسدن (قوسقون قران) اوزره ایکی کون ایکی کیجه ده وان دریاسنی طولاشوب پاشایه بی مکتوب کله رک نقل مصلحت ایدنجه پاشا قاو چاقق ایله کبریتلی آتشیپاره اولوب نه طوتولدی ونه طوردی. کویا دردینه درد قاتلدی.

بتلیس خانى اوزره سفر اولسنک اسبابی

اذا اراد الله شيئاً هياً اسبابه مضمونجه هان اولکون پاشا علی طریق السیر وانک ایچری قلعه سندن یکی چری اغامی عبدی اغانک ضیافته واردی. اوراده جمله اعیان، وان اغالری، کورد بکلری مشاوره ایدوب هپسی ده خاندن شکایت ایدرک «برواجب الازاله ماجد، فاسق، فاجر، لوطی، منجم، کذابدرکه قرق سنه دنبری قنلی کچمشدر» دیه بوقوم غدار خان بی خبرک

مقرر در. از جمله ماللی قیا چلبی باغی، شیرک باغی، سلیمان بك باغی و سائر بونك كبی برچوقلری مشهور در .

زیارتگاه کبار اولیا — (زیارت غازی خسر پاشا) کندی جامعی مساحت ۴۰ سنده آسوده در . (غازی سعید میر میران محمد ثالث تکلی پاشا) سراو سحر اسنده علی الغله شاه اسماعیل باصمق صد دنده ایکن بریزیدی کوردیچه بونك کمرندن قاورایاق شهید ایدر. فقط کندی سنده برابر پاره پاره ایدرلر ایسه ده پنجه سی پاشانك کمرنده قالیر. قبره برابر دفن ایدرلر. خادم جعفر اغا مشهوردی اولان بووقعه نی شویله نقل ایدر :

بوقاتن کوردك براوغلونی تکلی پاشا قتل ایدرکن کورد فریاد ایدوب دیرکه : ای غازی پاشا منم اوغلوم بی کناهدز . اولادم قتل ایدوب اوجانم سوندوزمه . حضور حقه برالم یقا کده ، برالم کمرکده اوله جتدر . حکمت خدا انی صوکی کوردك پنجه سی پاشانك کمرنده قالمشدر. رحمة اه علیه (قوربان بابا) یوقاری ایچ قلعه قپوسی ارده سنده مدفوندر . بو عزیز حضرت ابا بگری بو قپو آرالغنده آشکارا کوروب پنجه کلمات ایتمش و آخر قرق یدی سنه بو قپو آرالغنده ساکن اولوب « بنی مقام ابی بکره دفن ایدك » ديه وصیت ایلدیکندن بورایه دفن ایدلمشدر. (بالا برج سلطان) خورخور قپوسی قربنده مدفوندر. (جانبولاد زاده حسین پاشا) محمد خان ثالث وزیراسندن ایکن آمری جغاله زاده سنان پاشا تبریز ایلمده منهزم اوله رق وانه رجعتنده « بکایجون امداد ایتمك ؟ » ديه بوجانبولاد زاده نی شهید ایله مشدر .

صدده کله لم : افندمز ملک احمد پاشا وانه داخل اولدقده تیمور بینورک قاعه اوکنه ییغدیغی ترانی دریایه دوکدیرمکه بذل اهتمام ایدوب ایالت و انده کی بکارله سربست حاکمه اوامر شریفه دعوتیه کوندرمشدی . جمله سی سمعاً وطاعة ديه کلمکه کون بکون دریا مشال کوردستان عسکری ما کولات و مشروبات و خیمه و خرکاهلریله ، پاشایه بی قیاس هدایالریله کلوب جمله سی

زالال شیره‌سی بدن انسانه صافی قاندر. آب شله شرتی، دیباس شرتی، تفاحیه شرتی تنظیر قبول ایتمر مشروباندرلر.

عمارتلری — زمان قدیمده اولو جامعده سلطان جهان شاهک بر عمارتی وار ایتمش بوشهرک جمیع خاندانلری برر دارالضیافه مسافرین و مجاورین اولغله اول عمارته رغبت قالدیغندن حالا معطلدر. اما غازی خسرو پاشا مرحومک مدرسه عمارتنک جمله دانشمند، علما، فقرا، صالحا قسمنه ماه وسال بالغدو والا صا نعم کونا کونی مبدولدرکه ناظر نظاری والی ولایت واندر.

حیواناتی — بوروی ارضده روم ایننده سرهز جاموسی، اناطولیده آتنه جاموسی، کوردستانده بووان جاموسی قدر مفرت، مهیب جاموس خلق اولنمیشدر. حتی فیل میکروسیدن بیوک جاموسی اولور. بوجاموسلری کامل برسنه بسلدکارنده قبل کبی اولورلر. نوروز کونلری وانلیلر بوجاموسلری، کهیلان آتلی، دوهلری، قوجلری دوکوشدیرلرکه غریب تماشادر.

وانک مسیره‌لری — وانک ارده مید باغلی مسیره‌سندن ماعدا قریب وبعید یرلرده یکریمی عدد مسیره‌لری واردرکه واجب السیردر. اولا وانک شرفنده برطوب منزلی بعید (آق کیرپی طاشی)، (یالی کوی)، (اله ملک)، (صاری کل)، (چای باشی)، (قاره قاسم چایری)، (مراد خان صنه‌سی)، (ارده مید باغلی)، (میری بندی)، (ماهی بندی)، (خوشاب قویاغی)، (ورک طاشی)، (نکی بردیرخیابانی)، (انده روز کوک کدیکی دیری) الک مشهور تفرجگاهلدر.

باغلی — وان قلعه‌سنگ قبله طرفده خندق آشیری مزارستانی عبور ایدنجه ارده مید کندینه قدر امتداد ایدن طولاً و عرضاً سکزر ساعت اولان صحرای وان، باغ و باغچه وخیابان کلستاندرکه حاکم باغیان میرآبک دفتری موجبجه یکریمی آلتی بیک قدردر. میرآبه صوصالدیغی ایچون عشرماء ویرلر. بو باغلی ایچره انسان کیرسه غائب اولور. هر باغده بررعین جاری و حوضی شادروان پرتاب ایتمدهدر. وهر برنده برر قصر زیبا بولنق

مئلى يوقدر. حتى يدى درلو بندايى اولور. يدى كونه سياه ، ياغلى ، سهيز شعيرى اولور. فولى، نخودى سائر حبوباتك حسابى خدا بيلور .

صنایعك ممد وحائى — استاد مهندس بنالرى واردرکه مثلارى مكر ساقزده اوله ترزىلرى اوليه فرنكى تىكللى اثواب دىكرلرکه سوزن يرلى حريرك تلارندن فرق اولتماز . بربر دكانلرى پاك اولوب سراجلرى غايت استاد اولور .

اهالىسنك كار وكسى — وان اهالىسى آتى فرقه در . بر زمهرسى پاشا قوليدرکه خدمت قلعه يه مأمور اولوب هيچ بركىسى كسب صاحبي اولاماز ، مكر شهر ايچنده نجار اوله . برفرقهسى طشره ديارلره كيدوب مناع كتورن سودا كراندر . برقىسى اهل صنایع وحر قدر ؛ برقىسى ده دفترادر اقلامنى ضبط ايدر راغبان خدمتدر . برطائفهسى ايسه علما واهل جهت برزمهرسى باغبان وخداماندر .

ماكولات ، سبزه ، مشمرات ومشروبات — چورهك اوتى ، رازبانه صولى ، انيسونلى خاص ، بياض صومونى برديارده يوقدر . بياض كلپنه مثال يوفقه لواشهسى ، قنمر چورهكى ككلك بورهكى ، ماصطابا آشى ، قيرىلى آشى ، تفاحيهسى ، قرنفيلىسى پك لذىذ اولور. سبزه سندن وان لخنهسى ، اقاليم سبعةده مشهوردرکه هرايكيسى بردوه يوكى اولور هربرى كويا بطن فيل محموديدر ياپراقلى غايت رقيق اولور . معده نوازى ، كره فسى ، موزون صو قباغى ، طبخى غايت لذىذ اولوب چپرئش تعبير اولنسان برنوع اوتى ، ترهنسى ، صوغانى ، قارپوزى ممدوحددر . مشمراتندن اون ايكى درلو آل يناقلى تىكئانى ، جان كولى ، سيلانى ، زعفرانى ، شامى نام المالىرى غايت لذىذ وابدار اولور. حتى الماسى اوقدر چوق اولورکه اهل نفرج بربريه الما جنكى ايدرلر . آبدار اوزومى ، عباسى ومله چه آرمودلرى مشهوردر . مشروباتندن وروهك طاغى بالئك شربتى راحت جاندر . حتى دارچين ايله اوچ كون طورسه سهل كيف ويرر . سركل اوغلو ، شيرهك نام باغلىرىنك اوچ كون قالمش حلال ،

اولورلر . ماللی قیا ، رستم اغا ، برهان اغا ، طوغر اغا ، اسدبک ، غضنقر بک .
نام آدملری وار .

قادرین وقیز اسملری — عائشه ، فاطمه ، کلثوم ، اسمهان ، امهان آدلی
قاینلری اولدینی کبی سلیمه ، سالمه ، کلمه ، کامله ، اما خانم ، پری بوی خام ،
هما ، مسک بار ، دایه نام خانملری وار .

کوله‌لری — اوسف ، اورنک ، چلردی ، حق ویردی ، چومز ، زال
اسکندر ، قباد ، شفاد ، سرور ، خرم ، لوند ، الوند ، صیامی ، پرویز ، شکرالله
قاسم ، شاه قران نام کوله‌لری وار .

اسمای جواری — دلفکار ، مرده جان ، ختمه ، ورقه ، شا کره ، هینه ،
ماهیه ، دریه ، جوهر ، اوها ، سردی بوی ، جان بای ، دلارام ، پرچینه ،
پریشان ، جانثار ، رومیاه ، وسیمه ، خاصه ، زوزبان ، شاه خوبان اسملی
جواری واردر .

بوراسی علی قوشچی قولنجه اون سکرنجی اقلیم عرفیدندر . بقول خان
بتلیس اوچنجی اقلیم حقیقینک وسطنده اولوب غربه میالدر .
کنیسالر — اسکله کوینده کی کنیسا مشهوردر . وان دریسی ایچره
« عهدم وار » جزیره سنده کی کنیسا ، وانک جهت شرقی سنده کی (ورك
کنیساسی) غریب و عجیب کنیسالردندر .

لسانلری — بوقومک لساننده باشقه جه برلهجه مخصوصه لری وار که هیچ
بردیار لسانه بکزه من بهضیلری بیان اولنور :

پسیخ ، بخیری ، کون ، کپان ، کویندر مشم ، باجه برباش وارم ،
کدی او جاق دیکن چالی صار یلق باقشم قزقز نداشمه برگرده واریم
هله‌شی کاشی ایدیم ، حاراد ایدک ، کزمده چیدم ، وشاد تابم
کوله‌لم ، اوینایم نزهیه واردک حمامده بیقاندیم یعنی شنی ومالدارم
کوزه‌نی اپار کلن بس چاش چاغی اولوپدر
بارداغی کتیرسکه بل قوشلق طعامی وقتی اولمشدر
محصولاتی — واسعه الاقطار ، رخیصه الاسعار بردیار اولغله غنیمتده

دختر پاکیزه اختلری پدر و برادرلرندن غیري اریوزینی کورمه مشلردر .
 مشرف اولدیغمز دوستان : ولی نعمتمز مالی قیسا چایی ، برادری خادم
 جعفر اغا ، قول اغاسی حسین اغا و اوغللری و سائر درر . کرچه بوبلد طیه نك
 هواسی غایت لطیف اولدیغندن حکما و اطبایه احتیاجلری یوقدر . اما خاخی
 يك مستعد و لیاقتلی اولدقلرندن اطباسی ده یتشمشدر . علم نبضده مسعود چایی
 لانظیردر . شیخ بای چلی اویله طیب حاذقدرکه بلکه آتهدده بویله طیب
 یتشمه مشدر . جراحلری ده استاد کاملردر . مشایخندن اولو جامع شیخی افندی
 عزیز و مستجاب الدعوه برذاتدر .

مصنفین و شاعرلری — اولا زمانه نك سلطان الشعراسی (شانی افندی):
 جمیع علومده بحر معانیدر . حتی سلطان محمد خان رابعك مولودینی کوسترن
 بوتاریخ آنکدر: « نوردرد کلدی محمد صلب ابراهیمدن ». وانی چلی، میرسپهری
 دخی مشهور شاعرلردندر .

مجازیون و بدلاسی — سرچشمه بدلا (یوسف دده): پاشانك اوغرون
 قپوسی قله سنك ایچنده یاتار ، ملامیوندن برجاندرکه نیجه یوز کرامتی اشکار
 اولمشدر . « یوسف اکمک ایستر » دیمدهن باشقه برسوز دیمز ایکن برکون
 « فرخانی ، اولدور خانی بی » دیمکه باشلادی . آخر بتلیس خانیه جنک عظیم
 اولوب نیجه یوز عسکر قلیچدن کچدی .

وانلیلرک البسه و ایاق قابیلری — وان قومنك اکثریا کیدکلری چوقه
 سرحدی و چکماندر . سمور کورک کیرلر . کمرلرنده الاجه چاریک حریر قوشاق
 اوزرینه برر خنجر البته مقرردر . باشلرنده کی قطیفه قاووقلری غایت
 بیوکدر .

قادیلرینک البسه لری — جمله قادیلری صاری چزمه لی اولوب باشلرنده
 التون و کموش و دیبا سواره لری مستوره لردر .

ارککلرینک اسامیسی — پهلووان اوغلی ، چنده دان اوغلی ، دمیرجی اوغلی
 یشارت ارغلی ، علی شار اوغلی ، قلیچ اوغلی ، کرم الدین اوغلی نامرلیه موسوم

(صوقه‌سی) دیرلر . بونده قیالردن اشاغی اینر صویولی واردر . بالا برج و سلطان تره‌سندن اشاغی قیا ایچره اینیلیر . بویولره ناظر قله‌لرده قات قات بال‌ییز طوپلری واردر که صوقه‌سنی محافظه ایدر . بوقاینغک اشاغیسی سازلی و باتاقلی یرلردر . هرکز یاننه آدم و اراماز . زیرا وان طوپلری بومحلمره آدم دکل ، قوش بیله قوندورماز . وان قلعه‌سنک زیروبلاسنده جمله یدی یوز آلتش طوپ واردر . جمله سنک مفرتی آغزی کسک طوپ اولوب اللی اوقه دمیرکله آتار .

حاملری — مزکلی چارشی باشنده (سلطان‌حامی) غایت مصنع و شیرین اب و هوا و بناسی لطیف برحام دلکشادر . (چفته‌حام) ، (قشلی‌حام) ، تبریز قپوسی قربنده (چقور‌حام) مشهورلیدر . شهری کبارلرینک تقریری اوزره یدی یوز قدر او‌حاملری وارمش . وانلیلر غضوب ، لجوج ، صاحب عبرت ، صاحب ناموس آدملر اولدقلری ایچون خاتونلردن بریسی بیله طشره دیکونه ، درنکه ، دره‌یه ، فلان اصلا چیقماز . مکرکه مرحومه اولوب‌ده اوی قپوسندن شهادتله چیقہ ! اوجهتله اهل‌عرضلرینک اولرنده حاملری واردر . بعدالظہر عوام حاملرینه رجال کیرمیوب حاملری اولمان طائفه نسوان کیرر . اما او‌حاملره‌ده عورتلرک کیمه‌سی ایچون باشقه صوقاقلری وارکه او یوللردن بعدالظہر برفرد رجل کیمکه قادر دکل . بو عورتلریولنده شهرلیدن برآدم کورسه‌لر بلا امان شدتلی جزا ایدرلر . بو قوم تابو مرتبه قادیلرینی صاقیرلر .

اهالیسی ، رنگ رولری ، مشرف اولدیغمز دوستان — اکثریا رجال مقوله‌سی کمال مرتبه‌سنن و معمر اولمادقجه رنگ رولری کندم کون اولوب زال زمان اولدقجه غضوب ، شجیع ، لوند اولورلر . تازه‌لری جنکه ترغیب ایدرلر . جوان وفتلری کذا بوغدای بکزلی اولور . جوانلری اکثریا آبلق صوبلاق ، مرالی ، قزالی کوزلی ، شیرین سوزلی ، لوند اولورلر خدا عالم قادیلرینی کورمدم . اما تقه‌دن اولان یار غارلرینک تقریری اوزره جمله‌سی حسن جمال و لطف اعتدالده بیهمتا اولوب عابده ، زاهده ایملر . هله

تصویری تحریر ایلدم . حالا علامتمزدر . بودیوانخانه نك جانب غره بنده کی
 یخچرله سرای باغنه ناظر برباغ ارم ذات العماد واردر . دیوانخانه قپوسندن
 طشره سی سرای میدانیزکه بزم ملك احمد پاشا افندمز اول میدانده طبل
 وقدمن دوکرك هر کون جرید اوینادوب ایچ اغاری سلاحشورلق
 ایدرلردی . تابومرتبه بر میدان واسعدر بوقضانك جوانب اربعه سنده دائرآمدار
 تختانی وفوقانی ایکیشرفات آلتی یوز عدد متعدد حجرلردر . چارشیه
 ناظر بر قپوسی واردرکه شبوروز آنده پاسبانلق ایدرلر . بوندن اشاغیده
 (حسین اغا سرای) ، (قاضی افندی سرای) ، (دهیرجی اوغلی سرای) ،
 (ماللی قیا چای سرای) ، (جنده دان اوغلی سرای) ، (خادم جعفر اغا
 سرای) ، (دفتردار شانی سرای) . بوسر ایلردن ماعدا اشاغی قلعه ده جمله
 سکنز بیک سکنز یوز حجره عد اولنور . جمله خانهلری کیرج وجبس ایله
 مستور معمور خانهلردر . چونغی ایکیشرفات ، مصنع ، کارگیر بنا خاندانلردر .
 شاهراهلری پاك و پاکیزه قالدیرملیدر . اوچ عدد ارمنی محله سی واردرکه
 بونلرده قلعه خداملیدر . خراجلرینه بدل قلعه نك تعمیر و ترمیمنه مأمورلردر .
 بونلردن باشقه بوقلعه ده نصرانی یوقدر . ارمنیلری منم و بازرگاندر .
 خانهلری — کمروك خان ، کورد احمد اغا خان ، قبان خان مشهورلریدر .
 چارشیه وپازاری — بدستانی غایت معمور اولوب جمیع ذی قیمت اشیا
 بوراده قیمت بولنور . امامزکنتلی چارشیه ، خسرو پاشا چارشیه ، خفانخانه
 غایت معموردر .

بیکار و آقارصولری — وان قیاسی آلتدن بیکارلر چیقوب خورخور
 نام محله دکرمان یوریدیر صو اولور . تبریز قپوسنك ایچ یوزنده ینه بر بیوک
 براق بیکار چیقارکه آب زلالدن نمونه نمادر . بر قوزی بی تناول ایدن بوصول
 نوش ایتسه هضم ایدر . صولوق قلعه سنده بر قایناق واردرکه بوکا برجدن
 اشاغی قیلر ایچره نزول اولنور . بوصوله ناظر (بالابرج) نامیله برج
 قهقهها واردرکه بوصولی قورور . کرپی نوکی کی دیزباش بال بیز طوبلری
 واردر . وان قیاسنك شمالنده دخی بر قایناق واردرکه بونك اوزرینه ناظر قلعه

جگر گوشه‌لری غایت کوزل فارسی خوان اولورلر . تکیه‌لرندن (خواجکان رومیه تکیه‌سی) مشهوردر . چشمه‌لرینک اڭ مشهورلری خورخورچشمه‌سی درت کوزلی چشمه ، خسروپاشا چشمه‌سی .

اسلام محله‌لری — معروفلری : پاشا محله‌سی ، خورخور محله‌سی ، اولوجامع محله‌سی ، صولوق محله‌سی ، اسکله محله‌سی ، اورته قپو محله‌سی ، تبریز قپوسی محله‌سی .

اعیان سرایلری — قرق بش قدر معمور سرایلری وار . از جمله اورته قپونک ایچ یوزنده خسرو پاشا جامی قربنده (پاشا سرایی) : قرق عدد حجره‌لره آراسته ، قاعه و دیوانخانه تختانی ایله پیراسته اولمش ، قلعه دیواری طرفی باغچلی ، اوغرون قپوسی قله‌سی اوزره قصر عالی برجاملی برسرای عظیمدر . دیوانخانه اوطنسنگ اوزرنده یازیلی تاریخی شودر :

شانیال اولدی سال تاریخی طرح دیوانخانه عالی

سنه ۱۰۵۵

بوده قصر خورنقک تاریخیدر :

کوکل لوحنده یازدی کلک فکرشانی باراغت سلیمانی بنا و طرح زیبا قصر سلطانی سلیمان پاشانک بناسی اولمغله تاریخده بویله « سلیمانی بنا » دیشمدر . بوده پاشالرک خاص اوطنسنگ تاریخیدر :

شانی برای تاریخ سالش گفتا « مبارک این بیت رعنا »

سنه ۱۰۵۷

بوده کتنجی عمر پاشا زاده‌نک وانی مجدد تعمیر ایتدیردیکنده یاپدیردیغی برقله بالا دیننده کی قصر عالینک تاریخیدر :

کوروب آتامانی شانی دیدی آکا تاریخ ایلدی سعی ایدوب وانی مجدد تعمیر

سنه ۱۰۵۶

بوسرای عظیمک اندرون غلمان خاصه‌سی ایچون قرق اللی عدد تختانی حجره‌لری ، اورناسنده برمیدان عظیمی وار . حتی طشره دیوانخانه‌سی دخی تختانی بر واسع میداندر . بو حقیق اودیوانخانه دیوارینه برقالیون و قدرغه

وارکه عمق منجوقلرایله، بیاض، سیاه، قزل احجار ذی قیمت ایله صدفکارانه ایلامشدر. برمصنع مناره سی وار. حقیقه واجب السیردر. حاصلی بوجامعک مثل یوقدر بونده اولان زیبا، دلارا صنعتلر، بونده اولان کوز فاشدیریمی تصرقلر هیچ برجامعه کورلمه مشدر. طشره حرمنک اطرافنده دارالتدریس واردر. (خسرو پاشا جاهی) بانسی سلمان خان وزراسندن قوجه خسرو پاشادرکه بتلیسده بدستانی، کارگیر بنا چارشوسی، راه اووا سخراسنده معظم برخانی وار. وان حاکی ایکن بوجامع شیرینی بنا ایتمشدرکه جمیع قیاب و حیرلری رصاص نیکون ایله مستور برجامع پرورددر. اورته قبه سی غایت مصنعدر. ذهب خالص ایله طالائمش علملری آفتاب علمتباک تأثیرله برشعشه اولوب چشم انسانی خیره لندیریر. درون جامعه ذی قیمت، مصنع اویزه لری واردر. جانب اربعه سنده کی روزنلری، بلور، نجف موران جاملری غایت منقشدر. محراب و منبری، مؤذنان محفلی غایت صنعتلدر. استانبول طرزلی برمناره سرآمدی وار. حرمی اطرافنده جمله مدرسه حجره لری وار. بوجامع پر نور اورته قپونک ایچ یوزنده پاشا سرانی قریبنده اولمغله هر جمعه پاشالر بوجامعه کلیرلر. وان شهرنده بوندن باشقه قورشونلی عمارت یوقدر. (تبریز قپوسی جاهی) قدیم برمعبددر، اما بانسی معلوم دکل. بونک ده حرمنده مدرسه سی واردر. (اسکلیب قپوسی جاهی) عباس اغا نام برهامک بناسیدر.

مدرسه لری — اولو جامع مدرسه سی، خورخور مدرسه سی، خسرو پاشا مدرسه سی، تبریز قپوسی مدرسه سی، عباس اغا مدرسه سی، قیا چایی مدرسه سی.

دارالقراری — ایکی یرده دارالقرا وار، بری اولو جامعه ده، بری ده خسرو پاشا جامعه ده. فقط طالبانی آز اولمغله اویله قرائت اوقونماز. هر جامعه علم حدیث ایچون بردرس عامی وار. اما رومده کی کبی کارگیرنا دارالحدیثلری یوق. فقط مسلم و بخاری یی حفظ ایتمش علماسی چوقدر.

مکتب لری — یکریمی قدر مکتب صبیان ابجد خوانی وار. نجیب، رشید

ارجیش، بارگری، یازید، آچه قاعه، سوره کو، قره جه قاعه، اکرادما کو، ضیاء الدین، ابانابی، شطاق نام اون بش سنجاق بکلرینک عسکرلری یورورلر. اما قاعه نفرانک نصفی قاعه ده قابوب نصف دیکرینک سفره کیتمه سی ده قانوندر. نفس وان قاعه سنک الی بیک عسکرلی اولوب سائر قلاعک دخی الی بیک عسکرلی اولمغله بونلردن علی وجه التتصیف الی بیکینک سفره کیتمه سی مشروطدر. پاشانک جب، لولریله اوچ بیک عسکرلی اولور. سائر سنجاق عسکرلری ده منضم اولورسه قرق سکنز بیک قدر کزیده، سرفراز عسکرلی اولور. بونلر غایت شهباز کزیده، مسلح، بی امان عسکرلردر.

اوصاف جوامع قاعه وان — یوقاری قاعه ده (وانک جامی) ناحضرت داوود عصرنده بنا اولمش بر معبد قدیمدر. بعده حضرت ابا بکر ایلیجیلک ایله کلدکده مسجد اولدی. نیچه یوز ملوک الله دوشوب وینه جامع اوله ررق آخر ۹۴۰ تاریخنده سلطان سلیمان تعمیر وتوسیع ایتدیره رک اسمنی « سلیمان خان جامی » دیدر مشدر. بر قپولی خیلی واسع برجامعدر. بر منارسی وار حتی واند بر زلزله عظیمه اولدقده مناره منهدم اولوب قالمغله یکچیری اغاسی عمر اغا بر موضع مناره بنا ایتدیر مشدر که عالمی وقت ظهره قدر ابرکبود ایچنده قالیر. بواج قاعه ده بوندن غیری جامع یوقدر. جمله پنجره لری اشاغی شهره وارده میت حجر اسنده کی باغ وبعچه لره ناظردر. آندن صکره بنا اولنان اشاغی قاعه ده (اولو جامع) اذربایجان حکمدارلرندن آچه قیونلی شاه جهلمک بناسیدر. بوندن بیوک جامع یوقدر. درون جامعه ده جمله عملی عمودلر اوزرینه مبنی برقبه عالیسی وار که افلاکه قد چکمشدر. استادبنای مهندس سلف ودار مقدورینی بذل ایدوب انواع فصوص مقوم محکوک وکونا کون رخام عبرت نمون معکوک ایله معقود قلمشدر. قبه عالیسی، جمله در و دیواری روبنه قرمزی، سیاه طوغله لر ایله یازیلر یازمش و طوغله دن کونا کون خطلر دیزمشکه آیه من آیات الله در. بو خطلرک مثل حمص قاعه سنک روی دیوارنده دخی وارددر. غایت اولو و قدیم بر معید اولوب حلال، زلال مال ایله بنا اولندیغندن بر روحانیت معنویه سی وارددر. بر طرز قدیم محراب و منبری

اوزره جمله وانه تابع ایدیلر . فقط صوکره سلیمان خان وزیرلردن طواشی سلیمان پاشا تبریز شهرینی فتح ایدوب برقلعه عظیم انشا ایدنجه بوبش حکومت وان ایالتندن افزاز اولنوب تبریز ایاتنه الحاق اولمشدی . صوکره عجم تبریزی قبضه تصرفه ایدقه بش حکومتلر ثابت قدم اولوب آرده قالدیلر . مراد خانک رحلت ایتدیکی بیک قرق سکز سنه سنده عجم بنی قطور قلعه سنه عسکر قویوب صاحبه مغایر ایش ایتمکله بوبش حکومتلر دخی بالضروره عجمه تابع اولمشردی زیرا بونلرک حدودی عجم ایله باغباغه، ترلاترایه مجاوردر . فقط بکاری شاهدن کیامشردی ساده خوشدشین بوی بکلریدر .

وانده اولان سنجاق بکلرینسک خاص هایونلری جلد اولده [۱] سیان ایدلدیکندن بوراده تکرارینه لزوم یوقدر .

وان ایاتنده اولان زعامت، تیمار دخی جلد اولمزده سلیمان خان قانون نامه سی اوزره بیان اولمشدر . [۲]

عهد سلیمان خان اوزره عثمانی پادشاهی وان طرفندن دیار عجمه کیتسه وان بکلر بکیسی طلیعه عسکر اولور . اوکی صیره حکاری خانی چرخه جی اولور . آنک ایلروسننده محمودیلر باشی چرخه جی اولور . آندن ایلروده بنیانش بیکیتلری یتیم ویسارده اینجه قره غول اولوب ایلرودن باش ودیل المغه مأمور ایدیلرلر . وان پاشاسنک عقبینجه عثمانی وزراسی آندن صکره بالذات پادشاه، یاخود سردار معظم اولان کیدر . آندن صوکره جمله میر میرانلر کیدب جمله آنک عقیننده بتلیس خان جمله عسکر یله قازان دیی قاهره ق دمدمدار اولورکه کیری قالدیلری خسته لری . دونوب فرار ایدیلری قوروماغه مأموردر . بویله طویلانه جق جیوش موحدینک صاغنده کوردستانک اسپیرد، شروی زریقی، کارنی، هیرون، کارکار، اناکیس، کسان، مک، بردع، لادیک، اوزره جیک، داله کرر، چوبانلو، بنی قطور نام اونبش عدد سنجاق بکلرینک عسکرلری طبل دوکرک کیدرلر . صول طرفنده ایسه لاموس، عادلجواز

[۱] (۱۹۲) صحیفه ساده

[۲] جلد اولک (۲۰۰) نجی صحیفه سنده

محمودى حكومتى — بونلر وانك جانب شرفيسنده كى يالچين طاغرايچره ساكن اولوب ملك عجم ايله ارالرنده انجق شاه كديكى نام طاغ واردر : مشارنده عجمك قطور قلعهسى وار بونلر جمله اتى بيك عدد قاچ عسكرلردر كه كوردستانده بورانك سواريسى كى شجيع ونامدار سوارى يوق . كراته سلماس ، چورس ، روميه صحرالرنده شاه عسكرينه قارشى قويوب منصور ومظفر اولمشلردر . بكارى خوشاف قلعهسنده ساكن اولور (ابراهيم بك) نام برتوانا باباييكتدر كه كرات ايله جنك آشنه كيروب چيقمشدر بو محموديلر يوز يكرمى عشيرت بكاريني صايارلر كه جملهسى ابراهيم بكن يلق و دوناق آلورلر . بونلر ده خاكنده خاصى ، خراج ، تيمار وزعامت وار . بونلر كى جانب قبلهسى حكارى دياريدر . حكارى خانى (شيرزدان) خان حضر تليله اقربادورلر . انلر كى شماللرى وان قلعه سيدر .

پيدائش حكومتى — بونلر ده محمودى عد اولنور امايشقه حكومتدر . انك جاتب شرفيسنده آلتى قوناق بعيدر . بكارى حسن بكدر . تختى حسن قلعه سيدر كه بونلر كى ديارينك شرفيسى جنوب و شمالى اوچ قوناق ير عجم دياريدر كه عجمك روميه خانلرندن چولاق سلطان ايله مشاعرلر . شب و روز عجم ايله جنك ايدرلر . جملهسى اتى بيك عسكردر . فقط غايت بالا قد ، زير دست ، توانا مردلر اولوب نيجه كره لر روميه وتيريز خانلرينك اللى بيك عسكرينه قارشو قويوشلردر . بونلر كى طوپراغنده خراج خاص ، تيمار ، زعامت واردر . ديار عجمده بونلر غازى قيران ديلر . بوتسميه نك اصلى اولدر كه بوقومك چولاق مير عزيز نامنده بر بكارى وارمش سلطان مراد خان روان اوزره كلوركن عجملر روانه امداد كوندرمك قيدينه دوشمك ايله همان بوبك امداده كيدنلر كى سلماس صحراسنده اوكلرينى كسوب سكر بيبك آدميله اوتوز بيك شاه سونى دندان تيغدن كچروب طوب و جبخانه لريني وانه كوندرمش مال غنائميه ده مغتم اولمش و ايشته اوزماندنبرى بونلر غازى قيران ديشدر . اولكا و قلعه لرى انشااء محلنده تحرير اولنور . اندن جانب شرقده بنى قطور ، يره دوسى ، جولانى ، دومدى ، دنبولى ، نام بش حكومتلر قانون سليمان خان

بازید قلعه‌سی، بروغ، اره‌جک کورلادیك، چوبانلو، شورکر، داله‌کیرز، زریق، وان سنجاغی پاشا تختیدر لوالزنده‌کی خاص و خراج‌لر هپ وان قولنك اقلامیدر، اراضی‌سی عشر ویریر، زعامت و تیماره باغلامش یدی یوزپاره معمور و آبادان قریه‌لری وار.

وانك عزل قبول ایتمز حکومتلری — شبه حکومت حکاری، وانك جانب قبله‌سنده و سطان، و شطاق قلعه‌سی اشیر چلامه‌رك قلعه‌سنده ساکن اولو خانلقدرکه قرق یدی بیک عسکره مالکدر. جمله‌سی مطروش، چار ضرب، مهیب، بدچهره قوم شجیمدر ساده چکه‌لرنده فلمنکیلرکی ازه جتی صقاللری وار. براباش، پوتقالی، اخلیسخ قزاغی کبی النرنده سهل صاحب‌لری وار. باشلری قازان قدر وار، قولاق‌لری اکثریا خالخالیدر. هربری قرق، الیشدر درهم تفنك آثار، اولقدر تفنك اندازدرلرکه پیرینی اورورلر. آرقلرنده بررکورد قالدانی، النرنده کوبال دیدکلری چوکانروار. باشلرنده آلاجه سربندلر اوزری چفته تللر ایله زین اولمشدر. اما اکثریا قولاق‌لرینك یانلرینی بیجاق ایله دلوب قانلری آفرق طورنا، شاهین، خروس تللری سوقشلردر. جمله البسه‌لری الاجه شال و شایبکدرکه انکلری دیلیم دیلیمدر. شلوارلری ینه الاجه شال‌دندر. ایاق‌لرنده پوچکل، پانصدی، هزاری، صدی، کپ‌کپلی پابوچلری وارکه هر تکی ایکیشر اوقه کلیر. حتی جنك محلسده بوجلو قومنك قالدانلری اولماسه همان ایاغندن پابوچنی چیقاروب برالنه کیوب برالندهده خنچر و یا قاقچ ایله یومولوب کلدکدن سوکره هر برینك اون آدمدن دونمسی احتمالی یوقدر حتی وان قولی آراسنده بر آدم غضبه کلوب برخصمنه هجوم ایلسه «حکاری جلولوی کبی پابوچنی الله کیمش کلیر!» دیرلر ضرب مثلدر. ایشته حکارینك بومرتبه اون بیک تفنك اندازی وار. حین معرکه‌ده قرق الی بیک تفنک‌ایسی اولور، اما بو اون بیک علوفه خوار بهادرلریدر، مذهب‌لری معلوم دکل!

بتلیس حکومتی — خان عالیشانی عبدالخاندنر. بونلره روژه‌یکی دیرلر. اولجه کلدیکمزده تخریر ایتمک‌که حکاری قدر عسکره مالکدر.

کتبخدا یری یوقدر . یکچیری اغاسی یکچیریلره حاکمدر، سپاهیسنهده ع.غ
وصول قول اغالری حاکمدر .

وان قلعه‌سنگ سپاه و خدامانی — صاغ، صول، کوکلی، یرلی عزب،
حصار طویچی، جبهجی، دزدار بالا، دزدار کسک، دزدار اسفل، یشلی .
حسنی - حسینی، چاوشان اغاسی و سائره سیله وان ایکی طوغ و یکریمی درت
اغالق عد اولتور . صاغ قول عسکری غایت شجیع اولوب اغالری حسرو
پاشا یکنی سایان بکدر . صول قول اغاسی دمیرجی اوغلیدر طاشلی لریوقری
طاش قلعه‌ده ساکن اولاندردر . یاشیلرده اشاغی یاش حصارده اولاندردر .
عجب حکم‌تدرکه بوقلعه‌ده ساکنلریله بری برلرینه خصم قویلدردر . اما اوزر رینه
بردشمن کلسه یکدل و یکجهت اولوب هر بری علی کرار کبی کورینوردر .
چاوشلر ، مستحفظلر ، جبه‌جیلره — بونلر هر زمان سلاح سیلرلر — .
طویچیلر، عزبلر، حصار اری هب بهادر و سرور ارلردر . قانون اوزره
وان قلعه‌سنگ اتی بیک قولی واردر . آمیق، ارجیش، عادلجواز، اخلاص ،
تحت وان، وسطان قوللری ده اتی بیکدر جمله اون ایکی بیک قولک و ظلیفه
معینه لری و ان دفترداری کواش، کوار خاصلرندن، بند ماهی التزامندن
وانک خراج و کبروکنندن، مملحه لرندن و غیره باج بازار و قبائلرندن . موش
خراچندن بتلیسک عربی ارمنی سی خراچندن، بیره جک اوکننده کی مراد
کیدینک کی محصوللرندن، منبج ، یالیسی اراضیسی اموالندن، الحاصل اوج
یوز تمش عدد اقلامدن بهرسنه اتی یوز کیسه رومی حاصل ایدب ویزیر
مواجب برآی قدر تأخیر اولنسه دفتردارک، قرق قلم صاحبی کتلبک، یکریمی
درت اغوانک باشلرینه قیامت قویاروب باشایه غلو عام ایله دیوانه کوب
فریاد ایدرلر، اماغایت بهادرلردر .

وان یالتده کی سنجاق حاکملری — واندده قانون اوزره اوتوز یدی عدد
سنجاق حاکملری وار . اما آل عثمانک عزل و نصب قبول، ایدر سنجاقتری
جمله یکریمی عدددر . ارجیش . عادلجواز . موش، بارکیبری، کارکار، کسانلی .
هیزان، اسپعیرده اغاکیش، شروی یعنی شروان اکراد ، اکرادخی قصورده

نام براغای هم ایدی که آتی اوطه ده اوج بیک یکچری به حاکم ایدی . یاسین چاوش یکچری افندیسی، جبه باشی دخی وار، بوده اوج اوطه ده بیک عدد جبه جی به مالکدر. طوبجی باشیسی ایکی اوطه ده بیک عدد طوبجیلره حاکمدر، بونلر معظم شیلر اولوب جمعه کونی پاشایله برابر دیوانه کلیرلر. پاشا کتخداسی، پاشا مسلمی، پاشانک شهر صوباشیسی دخی حاکمدر. پادشاهک مال دفترداری شان افندی دخی حاکمدر که خاصی (۶۴۸۷) آقهدر، یوز الی عدد توابعیله یدی یوز حاکمدن مال پادشاهی تحصیل ایدوب یتیش عدد قلعہ قوللرینه وسائر ارباب وظائفه ووظیفه معینه لویروب اوست خفتانیله پاشادیوانه کنکه مآذوند. چاوشلر کتخداسی، چاوشلر امینی، چاوشلر کاتبی، تیمار دفترداری، دفتر امینی، روزناه چه جی، محاسبه جی، مقاطعه جی، موقوفاتیجی کبی طقوز عدد دیوان خلیفه لری طرف پادشاهیدن رؤس همایونه متصرف حاکمدر که قانون اوزره زعامت لری خاصی (۶۰۹۹۹) آقهدر، بونلرده پاشایله سفره کیدرلر زعامت کتخداسی، صاغ قول اغاسی، سلیمان بک، صول قول اغاسی، عرب اغاسی حصار اغاسی، دزدار بالا، دوه بونی دزداری، اشاغی قلعہ دزداری، کمرک امینی، خراجی اغا، محتسب اغا، شاه بندر اغا، صو اغاسی ده حاکمدر. بوضو اغاسی کنجی اغا طقوز بیک عدد بنده صوصالوب سقی ایدرک عشر الور، پاشا اغالرننددر، یوز عدد توابعیله حکومت ایدوب پاشایه الی کیسه وکندویه اوج کیسه حاصل اولور. چوپلک صوباشیسی دخی آیری حاکم اولوب شهرک یول وخذقلربی تطهیر ایدر. حاکم شرع مینی واردر، اوج یوز اچهلوق قضادر، لیکن پادشاه فتحی اولغله بروجه آره بالوق بش یوز اچهلوق منلایه صدقه اولنمشدر. ارده میت، وسطان، کوار کواش سورپ، آمیق کبی ناحیه لرنندن قاضیسنه سنوی بروجه عدالت اون کیسه حاصلی اولور. مذهب امام اعظمندن مفتیسی اولوب زیر دستنده شافعی، حنبلی، مالکی مفتیلری دخی اولغله هر دعوایه فتوا ویرمکه قادردر، هر فوادن اون اچهلوق عواندی وار. نقیب الاشرافی وار، شهر نایب دخی هر دیوانده پاشا حضورنده موجود اولوب بونائب بیله برکره قریه لری طولاشه رق عواند تحصیل ایدر. وانده یکچری سرداری، سپاه

اون بریك بیكیت آدیدر، دائراً مادر کامل درت بیك دندان بندرکه
 حین محاصره ده هرندان بدن مازغانده ایکیشر آدم بکار اما الی الان هرکیجه
 یتش اوج عدد قهده بش یوز عدد پر سلاح آدملر فی الصیف والشتاء کوشک
 بکله یوب نکاهبانلق ایدرلر بتون کیجه بکر می درت عدد اغالری وچاوشلری
 شب ردائی اثوابلریه قول طولاشوب رباط بکار برنوتجی بی خاموش بولسه
 ایکی یوز دکنک اوره رق پاشایه عرض ایدوب کدیکنی آخره توجیه ایتدیریر.
 زیرا علوفه معینلری واصل و معتبر دیریلکدر؛ درت بش بیك مقداری محمول
 بکار غریب الدیار معزولجی نام بیکیتر وارد؛ آنلرده حسبی نوبت بکارلر
 فقط برکدیک منحل اولورسه ویرلمک شرطدر. وفات ایدنک کنج اوغلی وارسه
 کدیکی اوغلنه ویریلیر. معصوملره رتبه و کدیک ویرلمک ممنوعدر. بودیده بانلر
 هر شب سلاحلریه نوبت بکله یوب قلعه نک دیوار و برج و بارولری اوزره حلوا
 شقالری وکونا کون صحبتلر ایدرلر. دشمندن برخبر کشسه قلعه دیوارلرندن
 اشانغی دمیر زنجیرلره صندوقلر ایچنده مشعللر آصوب شب مظلمی روز
 روشن کی جراغان ایدرلر. بعدالعا و قبل صلوة الشافی مهترخانلر چالنور،
 اماغایت بالا اولمغله اشانغی قلعه دن یوقاری قلعه مهترخانه سی کوچ ایشیدیلور.
 وان قلعه سنک حاکمری — قانوننامه سایمان خان اوزره بووان ایالتدر.

ابتدا سلیمان خان عصرنده مقبول ابراهیم پاشا فتحنده (اولامه پاشا) یه ایکی
 طوغ ایله ایالت احسان اولندی. بعده سنه ۹۵۳ نارینخنده عجملر استیلا
 ایتیکله بالذات سلیمان خان کلوب محاصره ایدرک صدر اعظم رستم پاشا ایله
 فتح ایدنجه اولا بروجه آرپهلق وزارت پایه سیله درسعادتده اورته دفتردار
 اولان چرکس اسکندر پاشا نام شجیع و بهادر براره احسان اولندی خاص
 همیونی اون برکره یوزبیک و اوتوز ایکی بیک اچیدر. خاصنه کوره اوج
 بیک جبهلی عسکر یله مأمور اولدینی سفره کیدر. بروجه عدالت جرم و جنایت
 دعواسیله هر سنه پاشایه قرق بیک غروش حاصل اولور. اما اقدمز ملک
 احمد پاشایه بیک کیسه دن زیاده مال حاصل اولدی. درگاه عالی یکچریلرینک
 خاصکی اغالرندن متعظم بریکچری اغاسی اولور، زمانمزه دلی عبدی اغا

چكرك كوپروني قلعه ديواينه داييوب سپر ايدرلر . بعده ايچ يوزندن ده .
قلعه يه زنجير لره بند ايدرلر ، تابومر تبه متين كوپريدر .

وان قلعه سنك قپولرى — درت دمير قپوسى وار ، جمله سنك . ياتى
جانب شرقه مفتوح تبريز قپوسيدر كه بش قات اكبرى ، بوكرى يوللى قپولردر .
حصار ارلرى شب وروز بوقپولر مابينده ديدنه باناق ايدرلر . بوقپونك ايچ
يوزنده دوه بويى وكسيك قلعه قياسى ديبندن دكوملر يوريدر آب حيات
قايناق صو چيقوب شهر ك ايچنده كى خان ، جامع ، عمارت و حماملر ك ونجه
خاندانلر ك باغچه لر يى سقى وار وا ايدر ك قلعه دن طشره كيدر . بونك
منبعنده بر معبد قديم واردر : آنده بوقپو ديدنه بانلر ي عبادت ايدوب آب
زلالندن نوش ايدرلر . ايكنجى اورته قپودر : جانب جنوبه و جانب قبله يه
ارده ميت باغلى طرفنه مكشوفدر كه اوچ قات دمير دندر . هان مصر ك باب
ناصرينه بگزر . بونك ده ارالغى الات سلاح ايله مالا مالدر . ايكى يوز قدر
برسلاح نكه بانلر ي وار . قپو خندق اوزره متين كوپروسى ده وار .
اوچنجيسى اوغرن قپودر پاشا سراينك باغچه سى كوتله سنده قبله يه ناظر
كوجك بر دمير قپودر . اما دائما مسدود اولوب مفتاحى باشاده طورور .
بر اولاق ويا كوردستان و عجم طرفدن كيجه ايله برآم كلسه كيجه ايله قپوي
آجوب اوكلن آدملردن پاشا بالذات خبر آور . بوقپونك خندق اوزره
براينجه تخته كوپرو واردر . ديدنه بانلر هر كيجه بوجسرى ده بكلر لر . دردنجيسى
يلى قپوسى در كه باطى طرفنه ناظر درت قات دمير قپولردر . هر قپوده
قات قات برسلاح بوابان واردر . زيرا بوقپو اسكله يه مكشوف اولمغله
نفراتى چوقدر ، حتى دفتر دار و كمرك امينى طرفندنه آدملر بكلر هر قپو
آرالغنده روى ديواره اول قدر سلاح ، جبه وجوشن واردر كه تعريف
اولمغاز . بوقپو اوكننده خندق اوزره تخته كوپرو وار .

وان قلعه سنك جرمى — جانب شرقه تبريز قپوسندن طرف غربه
يلى قپوسنه قدر بو آشاغى قلعه نك اوچ طرف ديوارى قله و بدنلر اوزره
كامل بش بيك آديمدر . اما ايچ قلعه قياسيله بيله حساب اولتورسه كامل

دوشورم شلردر . امانه درد سر چکرسه ابتدا اشانغی قلعه چکر حتی وان
 قولیه سائر قلعه قولاری آراسنده معارضه و مناقشه یوللی بر بحث جریان
 ایتش ووانلی شویله دیتشدر : « هرکش ! کل رستم خان چاغنده قلعه مزده
 قیحت و غلا اولوب بسک آی ، چومار ، طراش ، طوله کوبک اتی ییمیشیخ !
 شهیدلر مزدن باجیمز ، خالته مز و عممز و اولادمز اتلرینی بیوب وان قلعه سنک
 برطاشنه بیک برباش ویروب کل رستمه وانی ویرمه شیشخ ! » . بویله جه
 کسب تفاخر ایدرلر . حقا که عنود قولی واردر . یدی آی سوکره کل رستم
 خائب و خاسر جبخانه و باروتخانه واردوی و بازارین براقوب فرار ایدرکن
 وان قولی رستم خانک آردینه دوشسوب سلماس ورومیة صحرالرینه وارنجه
 عسکرینی قیرمرق نیجه بیک باش و دیل ایله نیجه درلو مال غنائمه نائل اوله رق
 وانه داخل اولوب شادماناق ایتشلردر . دیار عجمده افواه ناسده ضرب
 مثل اولمشدرکه : وان قلعه‌سی بزم رستم خان سهسالار ییزدن بری برالی
 مرالیمزدرلر . یعنی بزوانی محاصره ایدوب نیجه یرلرینی منهدم ایتشدردر : البته
 شکارلریمزی الورز دیرلر اما بامراه تعالی ممکن دکلدر . زیرا هرکان وزیر
 برکونا اثر ضمیمه بنا ایدوب یوماً فیوماً معموریتنه سعی ایدیورلر . حتی
 افندمز ملک احمد پاشا وانه سردار معظم ایکن یوقاری ایچ قلعه قوسوی
 قلعه‌سی یرینه مجدداً برقله انشا ایدوب مازغال دلیکلری ، دمیر قاقالی طوب
 دلیکلری ایله بزده درک جانب اربعه سنه سکز عدد بال ییز طوبلر قویدی .
 بوقله اوزرینه ده برقصر عالی بنا ایتدی که حقیرک سویلیدیکم تاریخ شودر .
 براکسیکلی کوروب قصری مورخ دیه : ای اولیا بو عشرت آباد

سنه ۱۰۶۵

بوقله لردن ماعدا تبریز قپوسنده بر دیرسکلی متین برطاییه بنا ایتشدرکه
 تبریز قپوسنک یمین ویساری خندق اوزره قوش اوچورماز . خندق اوزره
 تبریز قپوسنه آینده وروندکان ایچون منجینقلی ، برکونا مصنع مقره لی جسر
 انشا ایتشدرکه بویله مصنع برجسر خشب ، هیچ برقلعه ده کورلماشدر .
 هرشب قلعه خدام و دیده بانلری بوجسری مقره لرله ، ایپلرو بوجی ارغادرله

عمر پاشا زاده محمد پاشا قلهسى تاريخى : ايلدى سعى ايدوب وانى مجدد تعمير سنه ۱۰۵۵ ، اورته قپو قلهسى ، وان اغاسى احمد انا قاعهسى ، ابتدای فتحده والى اولان چركس اسكندر پاشا قلهسى ، اولامه پاشا قلهسى ، اتلى پاشا قلهسى ، ياضى قله ، نقشلى قله ، فلعت قلهسى ، ينه الماچى پاشا قلهسى تبريز قپوسى قلهسى ، بوتبريز قپوسى قلهسى طرفنده كى كسيك دوه بوخى قلعهسى آلتنده يالچين قيالر اوزرنده اوتوز سگيز عدد ريختيم شدادى بنا قله ، عظيملر واردركه ديبلرا يابه تعمير اولتماز . هر برندن برى برينه قيالر ايچره امداده كيده جك يوللر واردركه بونلرى انجق نفرات بيلور بو قپوده كى قلهده طوپ زياده در ، زيرا وان قلعه سنك قورقوسى بو طرفندىر . آنك ايچون اشانغى قلعه نك بوجانجى بش قات قالين ديواردر ، قات قات قرق عدد مغاره سى وار . بو قله لك اوكلرنده برقات دخى حصار يچه ديوارى واردركه غايت قالين وريختيم اولوب سراپا مازغال ديككري يابه اراسته وكوشه بندرله پيراسته اولمش ديوار يستدر . بوديوار اوزرنده اصلا طوپ يوق ، ديوارك ايچ يوزنده زير زمين ايچره كاراير بنا يوللر واردركه حين محاصره ده دشمن بو قلعه يه طوپراق سورسه مذكور يوللردن خندق ايچره سورولن ترابى قلعه ده محصور اولانلر اوغورله يوب قلعه يي غرق ترابدن خلاص ايدرلر . بوديوارلر ك اوج طرفنده دخى دائراً مادار يالى قپوسندن تا تبريز قپوسنه وارنجه قاعه يي خندق احاطه ايتمشدر . اللبشر ، التمشر آديم اينلى خندقدر اما آلچا قدر . زيرا محاصره سى مشكلدر . برذراع مقدارى قازيلسه صو چيقار . متريس يايىق مشكلدر . اما كل رستم خان ايران زمين عسكري يابه بو قلعه البته كلوب برخيلى مسافه دن طوپراق سوره ، سوره خندق كئارلرينه كلوب عملى تراب ايله متريسه كيرمشدر . تبريز قپوسى طرفلك خندق يوز ارشون عريض و قرق ارشون عميق خندق عظيمدر ؛ بورالرك عسكركلرى دشمندن ذره قدر قورقمازلر حتى كل رستم خان محاصره سنده يدى آيده ايچ قلعه دن يدى عدد طوپ آتمشلك « كسيك طوپ » ديرلر سليمان خاندن قلعه بر آغزى قريق طوپ وار انى بر كره قلعه قياسنده كى مغاره دن آتوب مشاوره ايدن يدى عجم خاننك يديسنى ده .

وارکہ منارہ سی زلزہ دن منہدم اولغلہ یکدیچری اغاسی عمر اغا مجدداً بنا
ایتدیرمشدر . قبہ سی وسائر سرایلرک تپہ سی تا وقت ظہر اولمینچہ ابرکبود
ایچندن چیقاماز . کیمسہ بوکا اوق ایرشدیرمز اما مراد خان رابع روان
فتحندن عودتندہ پہلوان صاری صولاغہ وحاجی سایانہ اوق آتدیرب وان
قلعہ سنی آشیرتمشدر . ایچندہ یدی مسجد، برتکیہ، اوچ مکتب صیان. اون
قدر کوچوک دکان وار. ہرخانہ سندنہ برر غسل خانہ وار، ہرکس قاطر
و آتلیہ اولربنہ آشاغیدن صو کتیر لرلر . صو صہرنجلیزینہ صوبریکیر .
مہمہ — بواجی قلعہ سنک شہرہ ناظر قبلہ طرفندہ کسینک طوپ مغارہ سی
اوزرہ اوجہ برقیانک سینہ سندنہ قیابی چارکوشہ مجلا ایدوب نیجہ سطر خط
عبرتمونلر یازمشلر کہ بونلر رمز و اشارات و صورندن عبارت اولغلہ حقیر
قرائت ایدہ مامشدر .

اشاغی قلعہ — بوقلعہ نک جانب قبلہ سی زیرندہ واسع برصخرادہ ایچ
قلعہ دن غیرہ حوالہ سی یوق، مثلث الشکل برقلعہ قویدر . باطی و شمال جانی
مذکور بالا قلعہ ایہہ مربع الشکل اولمشدر . بواشاغی قلعہ نک یوقاری قلعہ یہ
متصل اولان یرندہ اصلاً قلعہ دیواری یوقدر ہان ایچ قلعہ قیالیدر .
اشاغی قلعہ نک شرقندن جنوبندہ وغربندہ قلعہ دیوارلری واردر . بواجی
طرفدن غیرہ قلعہ دیواری یوقدر . برقائی غایت متین، شدادی، سنک
تراشیدہ ایہہ بنا ایدلمش اولوب تاج الدین شاہ بناسیدر . الجاقدر اما متیزدر .
دائراً مادار دیوارینک عرضی اون ایکیشر ذراع ملکی قدر قالین وریختیم
دیوارلردر . ولد قلسندن پاشا سرائی باغچہ سی نک کوشک قلعہ سنہ قدر قلعہ
دیواری یکرمی آرشون قالینلغندہ در . اما الماجی پاشا قلعہ سی طرفی نیجہ
محاصرہ لردن صوکرہ بنا ایدلمکلہ غایت متین اولوب اوتوز ایاق اینلی قالین
دیواردر کہ اوزرندہ جرید اویناساق ممکندر . قلعہ لری — دائراً مادار جہہ
یتمش قلعہ در . (سلطان ولد قلعہ سی) قلعہ دیوارلرینی محافظہ ایدر، کرپی کبی
طوپلر ایہہ آمادہ برقلعہ رعنادر . یالی قبوسندنہ شاہ قلعہ سی، پاشا قلعہ سی رستم
پاشا قلعہ سی، خسرو پاشا قلعہ سی، الماجی پاشا قلعہ سی، سایان پاشا قلعہ سی، کتسجی

مغارہ لری وارد رکہ تبریز قیوسنه حائل باشقہجه بی حائل برقاہہ جکدر . بوکا
یروجہ ایله ظفر ممکن دکادر .

یوکسک قلعہ نک جرمی — بونی بروجہله آدیلامق ممکن اولامادی .
زیرا هر جانی غیا ودرک اسفلدن نشان ویریر یرلدر . او اولدن ادوارنده
اصلا خندق یوقدر . انجق شرقدن غربه طولاینجہ واقع اولمش برقلعه عالی
بی مشالدر . ابتدا اشاغیدن بوقلعهیه عروج ایدرکن یوقوش یوقاری جانب
شرقه اوچ بیک آدیمه کوچ ایله یدی قله بی کجوب ایچ قلعہ سنه واریلیرکه
جانب غربه ناظر اوچ قات دمیر قبولدر . بووان قلعہ لری قبو ارالقلرنده
روز و شب ، صیف و شتا بهر یوم برکون پراوده یکیچری ، برکون عزبلر .
برکون حصارارلری اولق اوزره نکهبانلر واردر . برچوجق وقادینی بیله
ایچری براقازلر ، زیرا برکره نیجه یوز کردلر عورت لباسیله بوقلعهیه کیروب
فتیح ایتمشلدر . بعده احمد اغا نام برغازی بنام کندی مالندن اوچ بیک
عدد سردن کچدی دلاور یازوب قلعہیه هر طرفدن کیلر و نیجه مکر و حیل ایله
فرجه یاب دخول اولوب قلعہیه استیلا ایدن کوردلره اوله شمشر اورمشدرکه
نیجه نری کندیلری قلعہدن اشاغی آتوب پاره ، پاره اولمشلر ، نیجه نری ده
اولدییره رک جسدرلیله برج و باروسنی مزین ایله مشدر . بو حال مرادراغ زماننده
وعهد قریبده واقع اولغله چولوق چوجقندن کیمسه نی ایچری برامازلر . او
عصردن بری وانه اون اوطه یکیچری تعیین اولنمشدر . بو قبودن جانب
شرقه کسک قله باشنه قدر قلعہ نک طولی بیک قرق ادیمر . اشاغیدن ادیملانان
اوچ بیک التمش ادیم دخی حساب اولنورسه وان قلعہ سی اشاغیدن تا ایچ
قلعه نک کسک قلعہ سنه وارنجہ درت بیک یوز ادیم طولنده اولمش اولور .
اما عرضنده ایکی و اوچ یوز ادیم قدر یرلری ده واردر .

وانک ایچ قلعہ سنده کی عمارات — اوچ یوز قدر یکیچری ، طویچی ،
جیه جی خانہ لری وارکه جمله سی عزبلدر . بورالرده متأهل ادملر اولاماز .
اماشمال طرفنده کی صحرایه ناظر صولوق قلعہ سی اوزره بوله حصارلر ایچنده
متأهل ادملر ساکنلدر . بوراده اسکی دیردن دوندیرمه سلیمان خان جامعی

برر قات ایچنه آدم صیغار وطاش کولله آتار شایقه طوپلری دیزمش. آندن سوکره اشاغی واروش قلعه‌سنک درو دیوارلری، برج و بارولری اوزره یالی قپوسندن تا پاشا قله‌سنه، رستم پاشا خسرو پاشا قله‌لیله اورتی قپو، ولد، تبریز قپوسی قله‌لرینه وارنجه بررقات طوپ دخی دیزلمشدرکه بو حساب اوزره وان قلعه‌سنک برقالیون کبی یتیم ویسارنده درت قات طوپ اولمش اولور.

اشکال قلعه وان — بالاده تخریر اولنان مغاره‌لرک اوزرنده اوج سمایه سر چکمش برقلعه استواردرکه غرب طرفده یدی قات قپو قله‌لری واردر؛ برجلر بربرینه ناظر در. جانب شمالنه ناظر بولمه، بولمه قیالر اوزرنده اوج بولک قلعه دیوارلر بدرکه ایچنده عزب طائفه‌سی وسائر نفرات ساکن اولورلر. بو طرفده قیالر ایچره تا اشاغی سازلغه اینر صولوق یولی واردر که قله‌سی بال‌بیز طوپلریله مجهزدر. قبله‌سنده جنوبک اشاغی شهره ناظر محلنده اصلا قلعه دیوارلری یوقدر جمله یالچین قیالر اوزره سرای عالیلرک، یکیکچری اناسی، باش چاوش و کاتبک، دزدار و کتبخداسنک سرایلرینه سائر یکیکچری، طوپچی و جبهه‌جیلر اوطه‌لری نک دیوار و شاهنشینلری واردر. یوقسه بو طرفده کی قلعه دیوارندن اشاغی باقمه کیمسه جرأت ایده مز. بو محله اشاغی شهره حائل قیالر ایچره اویولمش صولوق قله‌سی یولی واردر یوقاری قلعه‌نک تاذروه اعلاسندن اشاغی خور خور صوی قیاسنه ایجه بیک قدمه طاش نردبان ایله اینیلوب صو آلتان یول ینه باشقه‌در؛ حین محاصره‌ده ازدحام اولماسون ایچون قاچ ارسلان بویه بنا ایتمشدر. وانک بو قلعه قیاسندن خور خور نام دکرمن یوریدیر صوی جریان ایدوب دباغخانه ایچندن طشرده اولان باغ و بوستانلری سقی ایدوب دریا به دو کیلور بر آب لطیفدر.

کسیک دوه بونی طرفی — بو قلعه‌دن ماعدا جانب شرقده مقدما دوه به بکزر دیدیکم محله «کسیک» دیرلر برقلعه صغیره دخی واردر که کویا دوه کله‌سی اوزره باشقه بر قلعه عظیمدر اما یوقاری یکیکچری قلعه‌سندن اشاغیجه واقع اولمشدر. بونک‌ده باشقه صو یولی، دزداری، نفرات و جبخانه‌سی

لبالب بال دوکشلر، صیغر وجاموس دریلکنندن علامت قالیوب برکونه کوزل رچل اولمشکه آدم بیمسندن طویه ماز . برمغاره ده طوزلانتش بالق، برمغاره ده طوزلانتش صغیر، جاموس قیون، کچی اتلری ، اوچ مغاره ده سرپا طوز، قرق عدد مغاره ده پیشمش داری اکمکی و بکسات ، اون، بولغور طولوکه حسابی اه بیلور. نیجه حوضلر ده سرکه ، بال، پینیر ، زیتون یاغی . حتی شراب بی حجاب واردرکه بوندن معالجه ایچون ویا محصور اولان خرسیتیانلره رعایت ایچون ویریرلر . حتی مغاره نك بزنده باسراه نفت یاغی معدنی وارکه قیادن جریان ایدرک برحوض عظیمک ایچینه ریزان اولور . حوض طولنیجه طرف میریدن وان دفترداری واسطه سیله نجا لرله فروخت اولنور. اما بوغاز شب وروز مسدوددر . بر طرفنه پشته پشته خاک ییغیلمشدر . اده کوستر مسون نفته بر آتش دوشرسه طوبراق دوکوب سوندریرلر .

حاصلی بووان قیاسنک ایچریسنده اتی یوز قدر مغاره واردرکه هیچ بریسی تهی دکلدر. جمله سی جبخانه مهمات، لوازم، اسلحه ایله مالا مالدر. حتی سلیمان خان علیه الرحمة والغفران برچوق فتح وفتوحانده بولنوب قلعه لر فتح ایتکله هر شینه وقوف حاصل ایدوب طشره دن قلعه یه وقلعه دن دشمنه نه وجهله طوب آتیلوب نیجه قلعه دوکیله جکئی وقلعه دن آتیلان طوپلر دشمنه نه یوزدن ضرر ایراث ایده جکئی بیلمله وان قلعه سنک نا ذروءاعلاسنه یکر میشر، اوتوزر قرق قاریش بال ییز طوپلر قومش که تا درت ساعتک مسافه دن ارده میت باغلرندن دشمن کورونجه بو طوپلر وان سحر اسنده وقرق میل دریاسنده آدم کز دیرمز. بوکره دشمن بر لغب ایله قلعه ، البته کیرسه بوبالاده کی اوزون طوپلرک کولله لر مسافه بعیده یه کیدوب زیر قلعه ده اولان دشمنه اصابت ایتمز ملاحظه سیله قوجه سلیمان خان مذکور مغاره لرک نیجه سنه قالیون قارنی کبی طوب دلیکلری آچوب هر برغاره برکونه صعب و عسرت ایله طوپلر چیقار مشکه آدم کورنجه حیرتندن انکشت بردهن اولور . برصیره بویله بال ییز طوپلری کیرپی کبی دیزمش وجمله کولله ومهماتلرینی حاضر لایوب هر طوبک یانسه قومش . بولردن برقات اشاغیده مغاره لری دخی ده لوب

محدرد . — ده شهر یوقدر . برجانی سازلی بطاقلقدر . غرب طرفی تیمور
 طورانی اولوب ماوراسی صحرادر . بوقیا چوکمش بردویه بکزه دیایرسه
 باشی جانب شرقیسنده اصلا طوب ایرمز کله کبی قیالر واردر . دوه‌نک
 قیچ طرفی وان دریاسی طرفنه وجانب غربه ناظردر . بودوه قیچنه بکزه‌ین
 یردن اوچ بیک آلتش آدیم قیالر اوزوه خوف ایده ، ایده کامل بر ساعتده
 عروج ایذوب یدی قله ویدی قات قپو کذر ایذوب اشانی عرب جان قپوسنه
 وارایرکه قلعه‌نک اک پست دیواریدر . بوقلعه قیالری پک طرفه و تحف
 برشکلده کورینیر نیجه یرلرنده قیالر اثر درها کبی اشانی صارقش شهره حائل
 طورر : باشلری ، پنجه‌لری ، کردنلری آشکاردر امعان نظر ایلین بیلور .
 نیجه‌لری ارسلانه بکزر ، تمساحه بکزر ، کمی یه بکزر ، بعض قیالری عقاب
 قوش اوتورمش کبی طورر . بوقیالر اشاغیدن کامل اوچ ساعتده دوراوتنور .
 صخره‌نک ایچنده قات قات الی یوز عدد غار عظیم‌لر واردر که هر بری
 بری بر کاربانسرایدن نشان ویریر . بوغارلردن نیجه‌سنک ایچنده دوداه
 خانه‌لری واردر که چرخلر ایله استادلر ابریشیم ، ایلیک ، طوب اورغانلری
 بوکرلر . نیجه یوز مغاره‌لرده طوب‌کله‌سی بیغلمشدر که حسابی اه تعالی بیلور .
 نیجه‌سی‌ده باروت سیاه ایله مالا مالدر . نیجه‌سنده اوق ، یای ، زمبرک تفتک ،
 قیایچ ، قالدان ، بالطه تبر ، قازمه ، کولسک ، کوره‌ک ، قومیرا ، چرخ فلکلر
 ویاچارلر ، دوموز آیاقلری ، منجینقلر ، مدور طاشلر وسائر بی حساب لوازم
 وجبخانه وار . حتی مخصوص یوز عد مغاره‌لرده ارپه ، بغدای ، چاتکلی
 پرنج ، داری ، بقله ، مرجک ، نخود وسائر حبوبات وار . بره‌غاره‌ده ده بتون ،
 بتون حیوان کیمکلری بیغلمشدر . برنده‌ده بوقدر بیک بیلدن بری اسکلی
 بابوج ، چاریق ، سائر بونک کبی بی معنی دیریل ذیریل شیلر طولودر . برمغاره‌نک
 صهرنجلردن برنده بزیر یاغی ، برنده شیرلغن یاغی ، برنده طون یاغی ،
 برنده صاری یاغ ، برنده قطران ، برنده زفت وسائر کونا کونا دهنیات وار .
 یدی عدد حوض ایچره صیغیر دریسی‌نک یوکلرینی ، جاموس دریسی‌نک
 مویلرینی قازیوب دیایم ، دیایم ، کسیم ، کسیم ایذوب طولدیرمشلر ؛ اوزرینه

مسکه مالکدی. بوسوز يك مشهور دره، سويلر لر. فقط سايمان خان شهر تبريزی
 قورويوب نهب وغارت ايتديرمدی . رعایا و برابيه تعدی اولماسنه رضای
 هايونری اولمادی. ساده تبریز ایچره شاهه سرای و خیابان کبی شیلر علی العاده
 خاکله برابر ایدیلوب براقلمشدی. حتمیر ۱۰۵۸ ده تبریزه واردیمزده بونلرک
 خرابه نریخی توصیف و تحریر ایتشدم تبریزدن قالقوب غربه کیدرک بشنجی
 کونده وان محراسنه کلرک اولامه و پیری پاشالری وان متریسندیه بولوب
 صدر اعظم رستم پاشایی تمش عدد بکلر بکی ایله وان فتحنه مأمور ایدوب
 علی ملا الناس امان وزمان ویرمیوب متریسده فتوحاته متعاق رأی و تدبیرلری
 اختیارلر ایله مشورت ایدوب هر ایش یرلی پرندیه اولدقده عسکر دریا مثال
 ایله قلعه وانه آری کبی صاریلنجه محاصره کامل اون کیچه دوام ایدوب درون
 قلعهده متحصن عجملر امان دیلرک قحظ و غلادن بیتدکارینی بیلدیردیلر .
 اون برنجی کون درون قلعهده کی سه سالار عایجان معیتله کیچه کندلر آتوب
 قلعه دن اینه رک القاص میرزانک خیمه سنه واروب دخیل دوشره اوده سلیمان
 خاندن درون قلعهده کیلری رجا ایتسکه ۹۵۵ سنه سی رجب یکرمنجی کوننده
 سلیمان خان وزیر و سردار مکرم رستم پاشا ایله دفعه ثانیهده اوله رق وان
 قلعهده نی فتح ایدر . صوکره و انده قرق کون مکث ایدوب قلعه نی اویله
 معمور ایدرکه مثلی اولمایه . حالا دست عثمانیده متین بر حصن حصیندر .
 و بوقعه یه مورخین « قزل ارسلان » دیرلر . زیرا جمیع قباب و قبایلری سرخ
 اندام اولوب کیرودن قزل قانه مستغرق کبی کورینور .

ستایش صخره وان — خاک اذربایجانده اولوب جنوبی ، غرب و شمالی
 وان ذریاسی اولوب قبله و شرقی، و بیلدیز طرفی « ارم ذات العماد » مثال
 بر بخترانک اورتاسیدرکه قلعه بو اورتاده یوکی یوکلشمش چوکمش دوه کبی
 طوروز . ارقه سی اوچ آسمانه رسیده اولوب کونا کون نقوش بوفلمون ازانه
 ایدر . ایکی طرفنده دوه یوکی کبی قارنی واسع ، آتی کوه بیستون کبی بوش
 قیالردرکه قبله طرفنده کی قیالری آلتنده اشاغی شهری باشقه جه الحاق بر حصار
 بواروشیدر . شمال طرفنده کی التی بوش قیا — که تیمورک طورباق سوردیکی

سلطان سلیمان ۹۵۵ سنہ سی ماہ صفر ک یونجی کونی شہزادہ جہ ک کبر
ایہ برابر اسکندارہ چیتوب آندن دریا مثال عسکر ایہ قطع منازل ایدرک
سیدی غازی نام محلہ کلنجہ صاروخان والسی شہزادہ سایم خان اردوی
ہایونہ کلوب تقیل انامل پادشاهی ایہ شرفیاب اولوب روم ایلی دیرینک
حل وعقدینہ نامزد قانہرق دارالسلطنتہ الثانیہ اولان ادرنہ یہ کوندردی ۔
اندن سلیمان خان آق شہر التندہ مکث خیام ایدنجہ شہزادہ بایزید خان متصرف
اولدینی عسکر یہ کلوب ذوالجالحین سلامہ طورہرق علمرسول نمایان اونجہ
شہزادہ بایزید پیادہ جہ التنہ واروب پدرینک پای سمند عظمتہ یوزسوردی ۔
حضرت پادشاه غایت ممنون اولوب کویا عید بربالای عید ایلدی ۔ اندن
شہزادہ ی عسکر یہ معیتہ الوب ایالت وان دیہ کیتدی ۔ قطع منازل ایدیرک
سیواسہ کلندی ۔ بورادہ اماسیہ حاکمی شہزادہ مصطفی خان کلوب پی بوس
سایمانی ایہ شرفیاب اولنجہ سلطان سلیمان شادوخندان اولدی ۔ اوشہزادہ پی دہ
عسکر یہ آلب منزل بمنزل قطع مراحل ایدرک ارضروم قلعه سی التندہ
مکث ایلدی ۔ اورادہ اوج کون تقاعد ایدوب جمع عساگر ایدرک عادخواز
قلعه سی اوکنہ کلوب مکث ایلدکدہ عجملر قرار ایدہ میوب کیمی کبیرلہ
وان قلعہ سنہ ، کیمی وسطان ، تحت وان طرفلرینہ فرار ایدوب عدخواز
قلعه سی معطل براقدیلر ۔ بوقلعه نک التندہ پادشاه علمی وقار اولامہ باشی ۔
فرمان بکلر بکسی پیری باشی قرق بیک عسکرلہ وان قلعه سنک محاصرہ سنہ
کوندردی ۔ بونلر ذیل وانہ وارہرق متریسلمہ کیروب نیجہ بیک عسکر
اطراف واندن دیار عجیبی خراب ویباب ایتمک ایچون آلت ملاحظہ ونق
اوزرہ وان محاصرہ ایلدی ۔ پادشاه کشور کشا ایسہ اون کوندہ تبریز
نحر اسنہ واروب شاه طہماسبک برادر کھتری اولان القاص میرزانک
اغواسیایہ بنہ القاصی سردار ایدرک ہمدان ، درکزیر ، اردبیل ، نہاوند ، قم ۔
کاشان ، قزوین ، مراغہ ، اسدآباد ، شہر اوجان ، شہر اصفہان طرفلرینہ واروب
سراق واذربایجاندن قرق کوندہ یتمش التی پارہ شہر ضبط ایدرک القاص میرزا
ایہ شہر تبریز التنہ اول قدر غنائم ایہ کلدیلر کہ ہر حز بندہ برقطار دوہ یوکی

عنان ایدوب گلبنده ایکن بری طرفده قلعه وانه ابتدا حاکم اولان خسروپاشا
 وانی معمور اتمده ایدی . شاه آل عثمانك قلعه یی استیلا ایتدیکی خبرنی آنجه
 ایران وتوران عسکر یله وان اوزرینه گلبنکی قصده ایدر . همان سردار ابراهیم
 پاشا دریا مثال عسکر له شاه اوزرینه یورویوب واندن شرقه وشمال طرفه
 سلنامه طوغری کیتدیکه وان ایله سلماک اراسی یدی فرس خدر . شاه
 سردارک کله جکنی ایشیدوب جانب اصفهانه جان آتغله سردار ظفر شعار
 عساکر بیه تبریز قربنده (اسعدآباد) نام محلده چادر لر بیه مکت ایدوب جمله
 اعیان، علما، کبار سردار ابراهیم پاشایه هدالره کلوب مطیع اولدقدن شهر
 تبریز اصلا نهب وغارت اولنمازه . فقط عجملرک اک زیاده بریکدیکی بریر اولان
 ایدرک مأمور ایدوب آخر اولامه اوراده منهزم اولهرق آزر عسکر له تبریزده
 سرداره کلدی . دها زیاده عسکر قوشیوب تبریز قربنده اوجان یابلاسی،
 خسوی، حرنده، تسو، سلماس دیار لرینی نهب وغارت ایدوب انتقام الهرق
 بی حساب مال ایله تبریزده اردویه داخل اولدیله . آندن یینه یکر می کونده
 قطور دره لرندن، بنیانشی اکرادی ایچندن وانه داخل اولوب وان قلعه سنی
 تکرار معمور ایلدیله . بتلیس خانی شرف خان عجمه فرار ایتدیکندن ایالت
 یتلیسه اولامه پاشایه مکافاة احسان اولندی . بعده سردار مومی الیه بتلیس،
 حزو، مفارقین، دیار بکر اوزرندن بغداد الته واروب سلیمان خانی بغدادی
 محاصره ایتمش بولدی . سر پایة عالیسنه یوزسورمکه محاصره نک ۹۴۱ سنه
 قرقچی کونی بغدادی فتح ایدوب بعدالفتح عودتسنده دیار آمانده نیچه
 قرانک بلغراد اوزره حرکتی استماع ایدنجه علی العجابه در دولته واروب
 دیار آمانده اردود، صلانقمش دوکین، واردین، اوسک کبی یتمش التی
 پاره قلعه لر ی فتح ایدرک منصور ومظفر دارالسعاده سنه عودت ایدنجه وان
 وعاد جواز قلعه لرندن فریادجیلر کلوب شاه کراهک وان وعاد جوازی استیلا
 ایتدیکنی خبر ویرنجه همان سلطان سلیمان ایکنجی دفعه اولهرق عجم اوزرینه
 یورریکه مجبور اولمشدر .

ادخال ایله مشدر . مشارالیه مرحوم اولتجه یزد جرد نسلندن تاج‌الدین بورازه عالیشان حاکم اولوب قاعه وانی مجدداً اعمار ایدرک آشاغی قلعه‌ی بنا ایتمشدر . صوکره ۸۱۱ تاریخنده اذربایجان شاهلرندن قره قیونلی قره یوسف جلایری نك الیه کچوب اوده تیمور خوفندن بیلدیرم خانه فرار ایتدیینه اذربایجان شاهلرندن آق قیونلی اوزون حسن بایندری تیموره مطیع و منقاد اولوب تیموره رکابنده پیاده یورودیکچون اذربایجان و شهر اخلاط ایله قاعه وانی تیمور کندیسنه احسان ایدوب کیتمش فقط صوکره ۹۵۵ تاریخنده وان شاه طهماسبه دکمشدر . ۹۵۶ سنه‌سنده سلطان سلیمانک زمان سلطنتنده شاه طهماسبک قرداشی القاص میرزا فرار ایدوب سلیمان خانه کلدکه عجم دیارینی نهب و غارت ایتدیرمکه دلالت ایتمکه مقتول ابراهیم پاشا سردار معظم اولوب عموماً قبوقولی اناطولی، قرمان، مرعش، دیاربکر، شام، حلب، طرابلس، اورفه، آدنه ایالتلریله کافه کوردستان عسکریه و القاص میرزا اعانتیه حرکت ایدرک قطع منازل و طی مراحل ایدوب قاعه وانی صحراسنده عسکر فراوان خیمه و خرکاهلریله مکک و آرام ایتدکرلنده درون قلعده متحصن اولان قوم عجم صلابت آل عثمانه طاقت کتیره میوب قورقورلندن امان ایله قلعهنک مفتاحلرینی سردار معظمه تسلیم ایدوب درون قلعده کیلر قارنی یارق قاعه‌سنه کیتدیلر . حتی یوم مزبورده امیق، سباوان، و ساطان کپان نام درت قلعهنکده مفتاحلرینی محمودی بکی امین بک سرداره تسلیم ایتدیکندن حکومتی و قلعه‌لری کندویه احسان اولندی . آندن جرم، بیدکار، بارکیری، روسنی، حل، تنوزه نام متسین قلعه‌لرک حکامی ایله جمیع اکراد مطیع و منقاد اولمقله مفتاحلری سرداره تسلیم ایلدی . سردار معظم ایالت وانی شام وزیر قوجه خسرو پاشایه احسان ایلدوب قرار ایتدی . اما کوردستان خانلرینک چونغی — بتلیس خانی شرف خان کبی — شاه طهماسبدن تاج کیوب آبنده و رونده غزات مسلینی رنجیده خاطر ایدرک رهزنلک ایتدکرینی، وان قاعه‌سیله سائر قرق اوج پاره قلعه‌لرک فتیحی خبرینی سردار مستعجل اولاقرله حلب مشتاسندن سلیمان خانه بیلدیردی . سلیمان خان بوجانبه عطف

کلوب خدمت پادشاهیده بوانه رق بو طورراخی وان دریا سنه دو که یار دیم ایتسونلر . « جمله خاص وعام » اه آسان کتیره دولتلی وزیر « دیدی بسم اه الرحمن الرحیم دیوب ایلکنی کنزی یدی کره اتکیله طاشینجه جمله ایچ اغلاری ، وان اغلاری طوپراق طاشیمغه باشیمغه باشلادی شهرده دلالار ندا ایتدیلر . هرکس طوربه وسائرده سیله قاعه آتتده کی طورراخی طاشیمغه باشلایوب دریاه دوکرلردی . همان یاشانک سرا پرده سی ، جمله عسکری خیمه لر ی . وان عسکرینک بارخانه و بارگاهلری صحرای وانه قوریلور جمله وادی و ان ساحل بخره وارنجه خیمه و چادر لرله ملمع اولوب معمور و آبادان اولمشدی . در عقب پاشای دورین دسته کلک جواهر نثار آوب و انده نه قدر سنجاق بکلری وارسه جمله سنه طغرا چکوب یرلیغ باغ تحریر ایتدی « مکه مدینه پادشاهنه منقاد ایسه کنز البته خدمت پادشاهی یه کلوب وان قاعه سی درنکنه تیشمه سز ، دیو هر سنجاغه بر اغایی او امر پادشاهی ایله کوندروب جمیع اگراد امراسنی دعوت ایتده ایدی . بری طرفده بو حقیر دخی بورالر کورم دیکم دیار اولمغله وان قاعه سنک سیر و آتاشاسنه شروع ایلدم .

ستایش دارایمان یعنی قلعه وان — اولا بورالرده قوم عاد و ثمود ساکن اولورلردی . بو طاغلرده مغاره لر و کهنف عظیم لر یاپوب ساکن اولورلردی . بحکمت خدا انلره جمیع سنک خازالر مسخر ایش ! سوکره لر ی بووان قیاسی نیجه دولتله انتقال ایدوب ولادت رسالتدن ۱۶۰۰ سنه مقدم حضرت داود عصرنده ملک جالوت بووان قیاسی اوزره بر دیر عظیم انشا ایتمشدر ملک جالوتی داود علیه السلام قتل ایلدکن سوکره یوکنیسا دخی الدن اله کچوب آخر ولادت نبویه دن ۸۸۱ سنه مقدم اسکندر کیرک اله دوشمشدر اسکندر بودیره یرلیرک معبد معنانه قوللان دقلری (وانک) لفظنی آدقویمقله سوکره تخفیف ایدیلرک شهرکده آدی وان قالمشدر . اسکندرک و فاتندن ۸۸۲ سنه سوکره فخر عالم زماننده وان اکاسره عادلده دن نوشیروانه دکدی . بعده نشر اسلام صر مسنده بورایه ایاجیلکله صحابه کزیندن بری کلوب دیرک راهی ایله کوروشه رک اولتری ودها نیجه کسه لر ی دین مین اسلامه

قولی محمد امین پاشا قنایندینده عاصی اولشلردی . صوکره : « طاغیلک بیچاره لر چون قالدی دیوان ایرته یه » مصرعنک مضمونجه جمله خلق طاغیلوب پاشانک بتون عسکری وان قلعه‌سی ایچره ساکن اولدیلر . اوکیجه پاشایه مزبور مجرم ومتهم آدملرک خلاص وغیری ارباب خدمتک تجدید مناصیدجوز صباحه دکن سکز یوز کیسه کلدی . بعده علی الصباح بیت :

سحر چون کرم اولور بازاری مهرک آصار آلتون تراوسن سپهرک
آنک چون زهره کرم ایتشدی بازار که نقد حسنه قیزغین مشتری وار

دیو پاشای عاقبت اندیش سرکارده اولوق ایچون پس پرده‌دن برایش کورمه‌که قصد ایدوب جمله اعیان وکبار ، یکیچری اغاسی ، مفتی ، نقیب الاشراف ومنلا ای قوله یینوب وان قلعه‌سنک تعمیر وترمیمه محتاج اولان رخنه‌دار یرلرینی کشف ایدرکن کوردی‌که وانک جانب شمالیسنده وان قیاسنه متصل کوه‌بی ستون وار خاک بیغیلمش . « بو طوپراق بوقلعه‌یه نهدن بیقلمشدر . بوسبیلله اللهم عافنا دشمن بوقلعه‌یه ظفر بولور ؟ » دیو سؤوال ایدنجه وان اختیارلری دیدیلرکه « سلطانم ، بو طوپراغی اوچ ییلده وان قلعه‌سنه تیمور سوروب بیغمشدر ، آخرینه ظفر بوله‌مینجه بیقیلوب کیتمشدر ، صوکره کل رستم خان بوقلعه‌ینی یدی آی محاصره ایدوب اوزرینه ینه طوپراق بیغوب قلعه‌یه ظفر بوله‌سنه رمق قالمش ایکن آل عثمان طرفندن دمیر قازوق خلیل پاشا وقره مرتضی پاشا امداده یتشوب کلکله کل رستم متریساری براقوب کیدرکن بزده وانک قبولرینی آچوب علی السحر عجم عسکرینی باصه‌رق قیره ، قیره سکز بیک کله ، اوچ بیک دری ، یتش بیک کوله ، بیک شده باروت ، سکز یوز قطار ره‌وه بوقدر بیک قره چبوق آنلر وسائر خیمه وخرکاهلر ، اوچ یوز یکریمی عدد ضربزن طوپ ، یکریمی عدد بال نیز طوپ براقدیروب اکا کوره‌ده مال غنایم الله ایتدک . حالا اوزماندن بری بو طوپراق بیغیلی قالمشدر . » هان پاشای مدبر دیدی‌که: کتبخدا ! بنه جمله اوتاغلمر بومحله قور . جمله عسکرلرم بومحله خیمه‌لریه مکث ایله‌سونلر . جمیع ایالت واند اولان یکریمی یدی سنجاق بکلری وواجاقلی حاکم‌لری وانه

چکدی ، اویله بر ضیافت عظیم اولمشدرکه تعبیر اولمز . کوردستان عسکری ، اعیان وان بونعمت عظما ایله دفع جوع ایدوب بعدالطعام والدعا ، دیوان پادشاهیدر ، دیو طموز قات مهترخانلر چائوب ، بعده بیک بر آباق اوزره قات قات طورلدی . چاوشلر آلقیشلایوب « شکایتچی وارمی ؟ » دینجه یدی کیمسه نك کونا کون دعوالری دیکله نوب شرع ایله ادای حق اولنه رق یدی کیمسه نك قتلارینه فرمان شهریاری وار ایکن « آنلری قالدیر » دیوب قلعه یه فرمان اینجه همان دیوانده ال قاووشدیروب طورانلردن درت آدم فرار ایدوب اوچی ده دیوانده تپه سی اوزری مصروع دوشدیلر . مکر بونلر وفرار اینلر وان پاشاسی شمسی پاشازاده محمدامین پاشانك وانه قباوب عصیان ایتمه سینه باعث وبادی اولانلردن ایمشلر ! درعقب آنلری کشان برکشان کتیروب دیوان پادشاهیده جرملری بعدالثبوت حجت شرعیه ایله کله لری تنلرندن جدا اولدی . اویر سرنکون اولوب دوشن اختیارلری ده قلعه یه فرمان ایتمکدن صکره قوجی باشی خط شریفی دیوانده دیوان افندمز غنائی زاده علی افدینک الله ویردی ، اوده علی ملاءالناس قرائت ایدوب تیش عدد آدملرک دولتسز کله لری دارالسلطنة العلییه فرمان اولنغله بویتش آدمدن قرق بشی همان آنده موجود بولوب جمله سی حضور پاشایه دست بر قفا قید ویند ایله کلوب جمله سنک جرملری سؤال اولندی . اهالی شهرمزی خراب ویباب ایتمیروب طوب کله سیله خاندانلر مرکز رکنی برباد ایتمیرن ، بو قدر آدمک قاچیدن کچمه سینه سبب اولان بوزوربا اشقیالردر « دیو شهادت ایلدکلر نده پاشا دیدی که : « بوکونکی کون پادشاهمک وکیل مطاق و سردار معظمی م ، بویدی آدمی وکالم حسینله آزاد ایتمم . اما باواتوز سکزینک حقلرندن کایزم تیز جالدرلر قالدیرک ! » همان سکبان وصاریجه بو بجرملری قالدیروب قلعه یه کتور دیلر بری کیدرکن یوله جان ویردی . بعده وانلینک نفی بلد ، عزل ابد ایتمکازی خسرو پاشا یکنی سلیمان بکی جمله حضورینه کتیردوب ینه کندیلرینه اغالقرینی ابقا و تقریر ایتمدی . سائر اغالزه وارباب مناصبه جمله خامت فاخره لر کیدر بلوب هرکس یرلی یرینه بیجان کی کتیدیلر . زیرا جمله وان

« تيز جلاڊ » ديدى درحال سلامه طوران وان اعيانلرى ، خنكار قوجى باشيسى قبا قولاق مصطفى اغا پاشانك ركابنه صاريلوب رجا ايدرک مهردارى جلاڊ نامرد لندن کوچ ايله خلاص ايلديلر . پاشاينه وان عسكرينه سلام ويرهرك عبور ايدكن وانك جمله بياده عسكرى نمايان اولوب سلامه طورديلر . برطرفه حصار ارى ، صاغ جانبه عربستان ارى ، آندن وان قلعه سنك يكيچرى اغاسى عبدى ، يدى اوڤه يكيچرى يعنى جمله اللى بيك بياده و مسلح تفنك اندازلر ، صاغ طرفده بش يوز طوپچيلر ، بش يوز جبه جيلر ، صول طرفدهده پر سلاح تفنك اندازلر سلام الوب پاشانك اوكى صره يكيچريلر ، دنخى ايلرى جبه جيلر ، پاشانك سكبان و صاريجه دايليرى و بلوكباشيلرى جمله بياده كلبانك چكرك صف ، صف كيتديلر .

العظمة لله وان قلعه سنك زير و بالاسندن اوچ كره كلبانك محمدى صدامى كلوب درعقب برياليم تفنك و برياليم طوپ اتديلر . بويه جه اوچ كره طوپ و تفنك شادمانقلرى اولوب قلمه وان مرغ سمندر وار آتشستان ايچنده قالوب قارپوز قدر كله لرى وان دريايى اوزره سكهرك كيدردي . پاشا بو حالى كورنجه باروت كچي طوتوشوب ديدى كه : « هاى نامرد دزدار ، سلطان مراد خان افندمرله بو محله كلديكمزده بيايه بو قدر طوپ آتلمادى . شممدى وقف المهدن بو قدر باروت سياه اسراف ايديبور ؟ » بو وجهله دزداره غضبه كلكشكن همان وانك (اسكله باشى) كوينه يقين كلدكده وان قياسنك اوچ سمايه چيقيمش يرلرينك تااورته لر نده برياييم شايقه طوپلرينه آتش و يروب سبت صندوقسى قدر طاش كله ترك كيمي وان صحراسنه ، كيمي وان درياسنه دوشنجه پاشا بسبتون ديبه لك اولوب آتش محض كسيلىدى . بر آتلى مهتر دزداره آتاسك ديه تنبيه كيتدى اما نه فائده ! آتيلان كله وينان باروت كرى كلز . بو حال اوزره پاشا شهر خلقنك استقبالنه چيقان باي و كدالرينه سلام ويرهرك ۱۰۶۵ رجبى صوكننده اسكله قپوسندن ايجرى وانه داخل اولوب شهر ايچنده اهالى و اصاف شهراهدده پاى اندازلر ايدوب طريق عام اوزره نيجه يوز قربانلر كسيهرك پاشا سرايه داخل اولنجه مسلم ارغنه لى احمد اغا ديوانخانه ده بر سباط محمدى

بی قسطیر ، اسپرد ، کارنی ، هیرون ، زربقی ، موش ، عادجواز ، ارجیش ،
 بارگیری بکری ده کتخدالزینی بیکر عسکرله پشانک سلامنه کوندروملاردی .
 قرق یدی عشیرت بکری عسکرلریله کندیلری سلامه کلایلر . ساده جه
 محمودی بکلرندن اولیا بکک نه کندیمی ، نه کتخداسی ، نه ده هدایاسی گلدیکندن
 پاشا : « اولمایه الاخیر » دیوب یمین ویساره فوج ، فوج سلام ویره رک
 کلدی . درت ساعتده جای باشندن وانه کنجه کلتا کلت سکسان بیک عسکر
 اسلام واردی . پاشا اوشدت حاروازدحامدن ازرده حال اولوب سلام
 الانلری ایلری کیتسون دیو فرمان ایتدکلرنده عسکر بی پایان طرف وانه
 چکیلوب کیتیلر . پشاده آهسته آهسته کیدرکن « سلطانم ، استانه سعادت
 طرفدن اولاق کلدی » دیدیلر . درحال قیا سلطانک ییلدیرم قووجیسی
 ییلدیرم کبی کلوب پشایه آت اوزره مکتوبلر ویره رک ابشیر پشانک عاقبتی
 وقره مراد پشانک وزیر اعظم اولدیغی خبر ویرنجه حقیر ایتدم : « بتلیس
 خانک سلطانه کوندردیکی مکتوبده « ابشیر پشانک قتلی خبرن اسماء
 ایدرسبز » دیدیکی استخراج کلدی ، چیقدی . ان شاءالله برمال غائب دخی
 ظهور ایدر دیدیکی حاصل اولور » همان مهرداد عثمان اغا سوزره کلوب :
 « سلطانم ، ابشیر پشا بزى وانه سوردی که کندیمی مستقل وزیر اعظم اوله
 حمد خدا استانبولدن چیقوب وانه ایشه شمده داخل اولنجه شدت شتاده
 رنج ورعنا چکهرک کامل اوچ آیده قتلی خبری کلدی ، الحمدلله . همان سلطانم
 شمده تدارک اولدرکه چونکه ابشیر مرد اولدی وانه بو عسکر مزله کیره یوب
 وان طشره سنده مکک ایدوب یارضرومی ، یانغدادی عرض ایدلم » دیدی .
 همان پشای عاقبت اندیش دیدی که : « بره سفیه ! اولان سنک نه حد کدرکه
 آل عثمانک مهز صاحبی وزیرینه زباندرازلق ایدرسک ، مرد اولدی دیه حمد
 ایتک نه که لازمدر ؟ یا وان منصبنه بن ابشیر پاشا سوزله می کلدم ، یوقسه
 فرمان پادشاهی ایله می صورغرج طاقوب سردار معظماق ایله می کلدم ؟ سن
 نه بیایرسک ، طوتک شو نامردی ! » دیه مهرداره آت اوزره اول قدر
 مجوه طپوز اوردی که طپوز پاره ، پاره اولدیغی حالده ینه متسلی اوله یوب .

اولان دایلیری و جمله سکان عدد بلوکباشیلری چاوشلریله پرسلاح پیاده جه عبور ایتدی. آندن پاشانک شاطرلری انون طاسلری اوزره بیاض آبالقلری زراندر زره مستغرق اولوب اینجلی قتتوره و اتکلکلریله اللرنده تبرمسلمیلریله رچفته ، چفته طاوس و ارخرام ایلدیلر . آندن پاشا عنوان ، کیروداریله مجوزه سی اوزره سعادتلو پادشاهک سردار معظم مسک دییه و یردیکی مجوهر صورغوجی کچ قیلوب یمین یسارنده جواهر مطره ایله مطره جیلر ، مجوهر تفنکلرله تفنکجیلر عبور ایدوب پاشانک عقینجه سلاحدار و جوقه دار قرمز ی کیچه ، زر دوز اسکوفلرله عبور ایلدیلر . یکریمی ایکی مرتبه صاحبی ایچ اغالری ، غیر ی درت یوز عدد ایچ غلاملری — که بر قسیمی کورجی و اکثریسی آازه ایدی — باشلرنده کی سریتاه اوزره آل یشیل قرمز ی ، صاری ، الوان مقدملرینی صاروب ، طیلسان محمدیلرینی صارقیدوب اللرنده کموش صارقلی و صاغری قابلی خشتلری ، کهیلان آنلریله کچدیلر . آندن یوز عدد توانا طوقاق تفنکلی ایچ مهترلری ، آندن پاشا کتخداسی یوسف اغا ، خزینه دار جعفر اغا جمله یوز عدد پرسلاح مپاره ایچ اغالریله کچدیلر ، آندن سنجاق و یابراق یمین ویسارنده طقوز قات مهترخانه سگاه فصلنی ایدرک کچدیلر . آندن سقار ، بعض سراج علامتلی ، بعض سایسان عبور ایلدیلر . پاشانک بو الای عظیمنک یمین ویسارنده قات قات رزه کلاهی ، کوك دمیره مستغرق مهابت و صلابت صاحبی دلاورلر کهیلان آتلا اوزره ، اون یدیشر بوغوم قارغی صیریقی ، بللری چفته طبانجه تفنکلی ، اولوقلری خشتلی ، غداره و بوز طوغان طپوزلی ، فرهادی کولنکلی ، جمله پولاد یا تاجقلی آتلا اوزره چتاجت سلامه طور مشلردی . ابتدا صاغ قول ، صول قول ، باشلی ، طاشیلی ، حسنی ، حسینی نام قوللر یکریمی عدد اغالره سلامه طور مشلردی . آندن بتلیس خانی کتخداسی بیک عدد کزیده عسکرله ، حکاری خانی کتخداسی بش بیک عسکرله ، محمودی خانی ابراهیم بک بالذات سکز بیک عسکرله سلامه طور مشلردی . بیک قدر عسکرله شیروان بکی ، بیک قدر آدم (مکس) بکی کسان بکی ، بایزید بکی ، هیزان بکی ، پنیانش بکی ، پیره دوس ، کارکار ، اغاکیس

بیراقلی در . دلی بیراقلری قرمزلی ویشیل اولوب کوکالی بیراقلری صاری و آلدیر . نیجہ لری کؤک قتلایوی تیموره مستغرق اولوب پوطلوقلی ، دربندلی ، طوغولقالی وزره کلاه و سرپناھلی ، قاز کؤکیلی تیمه ریکه مشلر ، انجیق کوزلری کورینیر جمله حدیده مستغرق مخوف و مہیب آدملر در . ایاقلرنده کی چزمہ لرنده مهموزلری وار ، جمله آتلیری آل اولوب کردلرنده قورنلرنده خنالی قزل قانہ مستغرق اولمش طونا کچیدی وار . یانجہلی ، بحری خوطاسلی سینہ لری تیمور قالفانی ، آتلیری تیمور حربہ لی ، صاغر یلری قپلان و بپر پوستلی کھیلان آتلی اوزره آداب اوزره عبور ایتدیلر . بونلرک ارالرنده الہی عدد الای چاوشلری زراندر زرہه مستغرق اولوب بللرنده اوچر قیہ کوش کمرلر اوزره عقوہ خنچلر ، باشلرنده ساسواری تلر ، نیجہ سنک باشنده عنقائی جیفہ لر ، اللرنده ایکیشر او قہ کایر سیم خالصدن چوکانلر ، قرمزلی قطفیہ و رستمائی شلوارلر ، آتلیری کذلک آتیشر پاره آلای و یانجہه مستغرق اولوب اہ اہ دیہرک عسکر دوزوب آلای کزرک کذرا یلدیلر . صوکرہ بش یوز کیلار جیلر ، بش یوز عدد چاشنکیر جیلر ، بش یوز عدد سراجان غلامان خاصہ ، بش یوز عدد مہتران خیمہ ، بش یوز عد ساربان ، بش یوز خربندکان ، بش یوز عدد قرہ قوللو قچی عکام و مشعلہ جیان ، بش یوز سالیس و سائر خداملر کچدیلر . صوکرہ قرق بایراق سبکان ، قرق بایراق صاریجہ پر سلاح واسب سوارالرنده قرق ، الیشر درہم توفنکارلہ آت باشی برابر عبور ایتدیلر . صوکرہ بیک عدد متفرکان پر سلاح آت باشی برابر چفته کؤچکلرہ عبور ایتدیلر ، صوکرہ بش یوز قدر واجب الرعا یا اغالر بشر اوزر عدد محبوب ، مرغوب ، مابس ، مسلح کؤچکلرینک اللرنده بصرہ غارغی صریقلرہ عبور ایتدیلر . صوکرہ اوچ یوز عدد قپوجی باشیلری اکثریا سمور کورکلی مکلف ، محتشم ، مابس اولہرق عبور ایلدیلر . صوکرہ پاشانک طوغلری و باغراغی عبور ایدوب آردی صیرہ پاشانک اوچ عدد یورغہ یدکلری ، سکز عدد جواھر زینلی و آتون زنجیرلی یدکلری میر آخوز طائفہ سیلہ عبور ایلدیلر کہ وصفلرنده لسان قاصر در . آندن سکسان عدد سبکان و صاریجہ بیراقلرینک اشہجہ

واردی . بونلر منفی اولوب قپوجی باشی کندولرینی وانه قویمغه کتیریرکن وان قولی استماع ایدوب نیجه یوز وان اعیاننک قتلرینه فرمانلر صادر اولدیغنی آرتق هرکس استماع ایتمکله اعیان و اشراف قورقولرندن بوجای باشنه بر کیجه‌ده اول قدر هدایا کتورمشلردی . اغوات و توابع متمم اولدیلر . بوجای باشی محمده علی الصباح آلائی ایله وانه کیرمک فرمان اولندی .

اوصاف آلائی عساکر — علی الصباح که اولدی ۱۰۶۵ سنه‌سی ماه رجبک او اخرینده بازار ایرته‌سی کونی سعد ساعتده ووقت سحرده شای ذیشان اسب صبا سرعتنه بمه‌ماه ایله سوار اولدوقده وان چاوشلر کتخداسی اوچ یوز عدد باشلری اوطاغلی ، محوزه شاهیلی چاوشلر طائفه سیله بر آغزندن « یاشک اوزون اولسون تکری تعالی پادشاهه عمرلر و یرسون » دیو شای کامکاری آلفیشلادیلر . پاشا دخی عزیمت وان دینجه سکیز قات مهترخانه رعد وار صدالر و یروب صاغ طرفزده کی وان درباسی ده تموجه کلدی . بوحال اوزره قانوننامه وزیر اوزره اولا بیک بش یوز عدد چتال قوش آتلی کوبه‌لی تانار عسکری که جمله‌سی صدفلی و صواتلی واللری شیداق قچجلی ، باشلری شپرطمه و بورکلکی ، چلمالی ، نوغای ، شیرینی منصورلی ، اولانی طرزی قالباقلی روز آزما بیکیکتلر عبور ایتدیلر . صوکره کامل بیک عدد دلی عسکری ، آندن بیک عدد کوکلی کچدیلر ، بونلرک باشلرنده سمور ، صالحلی ، قورونای ، یلکن ، ارانوس ، غازی پورچاوی ، کرسی الیاسی ، بهلولی ، غازی میخالی ، هرومی ، قاسمی بالیلی ، محیالی یشیل قولاقلی چوقه ، عربی ، مانلفسکه ، بکتاش تاجلر اولوب تاجلری اوزره سیممرغ اوتاغعلری ، بالقجیل تللری ، طورنه ، آبلق دوه قوشی ، شاهین ، زغنوس تللریله مزین تویلیری واردی . بش ، اتی یوز قدری سمور قپانجه‌لی ، کیمینک ارقه‌لرنده مسکی قرتال ، قره قوش ، دولینکج ، عقاب قنادلری باغلی اولوب اللرنده کی التون حلیله منتوش التون یالدیزیلی ، طویلی (قوصدانینچه) تعمیر ایتدکلی مزاراقلر وارکه هربری قول قالینلغنده وار . بو قوصدانینچه لردن نیجه سنک اوزرنده قورد وایو پوستی صاریلی اولوب اوچلی آلاجه حریر فلاندره

و یو واده لقدر. وان قاضیسی حکمنده نیابتدر. درزاری، اللی قدر نقراتی وار. اما اشاغیده کی واروشنده یوز عدد باغلی باغچه لی اولری، برجامع و خان و حمام ایله سوق مختصری واردر.

بوقلعه یی تماشادن سوکره جانب شرقه کیدرک (جانکدر) قریه سنک یاننده جانک صوینی کچوب، سوکره ده (صوراچلی) صوینی کچرک (آبلان) قریه سنه کلدک. بوراده پاشا ایله بولوشه رق آمیق قلعه سنی توصیف ایتدم پاشا کورمه دن انکشت برده ن اولدی، حضار مجلس ده ایوله شهادت ایلدیلر. بورادن ینه جانب شرقه (قره قاسم کوی) نه کلدک. چنزار برقصاده یوز خانه سی معمور کویدر. بو محله سلطان مراد خان رابعک برصفه سی وارکه حالا مسیره در. (منلا قاسم) نام ذات دخی بوراده برتکیه درویشان ایچنده اولوب صرعه علتنه مبتلا اولان بوراده یدی کون اقامت ایتسه شفایاب اولور. بورادن قبله یه کیدرک (چای باشی) نام محله منزل آلدق. برچنزار صحرا ده واقع اولوب چایدن اوزاقجه یوز خانه لی معمور قریه سی وار. بوچای چوماق لی طاغندن ووانک شرق طرفنده برطوب منزلی اولان (آق کرپی) طاغرنندن جمع اولوب بو محله وان در یاسنه قاریشور. پاشا بوراده سرا پرده سیله مکک ایدوب وان شهرینک جمیع اعیان و اشرافی ده بوراده پاشا ایله مشرف اولدیلر. اول قدر ذی قیمت هدایا کلدی که تعبیر و توصیف امکانسزدر. چونکه وانه شمده یه قدر ملک احمد پاشا کچی مهردن معزول، ایکی کره قائم مقام اولمش، داماد شهریاری بر وزیر کلامشدر. کوکب بخت و سعادت صاحبی، متعظم، صاحب دارات، بره کی صفات بروزیر عالیشان اوباغله تادیار بکرک ترجیل قلعه سی دیننده باطغرای غرای امر پلعه شی یازوب وان قلعه سنک تعمیر و ترمیمی ایچون برقبوچی باشی کوندرمشدی. او کونندن بری وان خلقنک اتکلری طوتوشوب جمله وان عسا کونندن تادیار بکر، جزو، بتلیس یانلرینه قدر استقباله کنلربیلله واردی. حتی پاشانک یانی صره سر بوابان درگاه عالیدن قبا قولاق مصطفی اغا نام بنام برقبوچی باشی ایله قرق قبوچیسی، وان اغالرندن خسرو پاشا، یکنی سایان بک و حسین اغا و اغلری

نيجه بيك قدمه طاش نردبان ايله بالاسنه چيقاركن يالچين برديوار كچي قيايه دايانان اغاج بر نردبان ايله چيقلير . آندن يوقاري تا قلعه نك ذروء اعلاسنه ينه طاش نردبان ايله عروج اولنور . حين محاصره ده مذكور اغاج نردباني كندلر ايله يوقاري قلعه يه چكوب طورورلر ، اصلا بر طرفدن عروج اولنمق امكاني قالماز . طبيعي بوقلعه نك جوانب اربعه سنده حواله سي يوقدر . قبله ، جنوب ، غرب ييلدیز طرفلری وان درياسيدر كه بودريا ايجره بر برون كي چيقمش سر آمد قيادر . غرابت بونده كه قيانك اك يوكسك ذروه سنده بر بيكار جغز آقيور ، ميزابلری ظاهر در . درون قلعه سنده بر جامع ، اللى قدر خانه ، ابارلرنده دارى وچلتكلی پرنج ، اللى مقدارى شاهى طويلرى وار ايش . حتما كه قلعه قلعه قهقهادر . قلعه نك دروننده ذخيره سي اولورسه صويى بول اولمغله انسان بر درلو ظفرياب اوله ماز . حقير بويله قلعه كوردمسه اوده آدنه ولايتنك سلفكه سنجاغنده كي لازنده يه قريب (ارمنك) قلعه سيدر كه اوده حقيقه واجب السيردر . فقط بو آميق قلعه سي آندن ده اعالى ودها حائل سر بر قلعه در . ۸۰۵ ده تيمور بوقلعه يي كلوب كورمشه ده « نيجه شاه شاهانك عسكريني بدنام ايتمشدر . بوني محاصره ايدوب بدنام اولمادن ايسه كچمك يكدر » ديه اصلا امعان نظر ايتمه رك كذر ايله مشدر . وان كولى بوقلعه او كنده اول قدر عميقدر كه نيجه يوز قولاج شاقوللى ايلرله عمقنه ايرمك ممكن اولاماديغندن قلعه سنده (عميق) ، ديمشدر . فقط بين الا كراد غلط مشهورى « آميق » در . « آموك » ده ديرلر . چوره سنده نيجه بيك شاهين ، قره قوش ، قارتال قوشلرينك يووالرى واردر . حتى بر كره آشاغنده قصابلر بروان جاموسى بوغازليوب كله سنى بر طرفه قومشدر ، همان يوقارودن بر قره قوش سوزولوب بوج موس كله سنى آشاينه چيقارمق پچه لرينه غذا ايله مشدر . حالا اوكله او مرغ زيركك يوواسنده بياض صندوقه كچي طورور . دوشونملى قره قوشلرنده كي قوت وشدتى كه يوز اوقه اتق جاموس كله سنى آشيرمشدر . قلعه سليمان خان دورنده ۹۴۰ تاريخنده رستم پاشا ايله ضبط ايدلمشدر . حالا وان ايلتنده پاشا خاصى

بکیسی، چری باشیسی وار، حین غزاده اوج بیک عسکری اولوب سفره کیدرلر. یوز اللی اچهلوق قضای نا کھانی آسمانیدر! باجدار وصو باشیسی وار. بوقلعه یه (بارکیری) دینه سنک سبی بانیدی اولان قلیچ آرسلان شاهک بوراده تجار یوکری طوتوب باج الماسیدر. کوردلر بوکا «بارکیر قلعه سی» دیرلر. اھالیسی جمله کورد شہازی وغازی محمودی قومیندرکه بونلرده اولان کھیلان، طاش درکن، قیصه بللی، اوکوز بیلکلی، دیک قرینلی، صومناق یومرنلی، الما کوز، سمین وجسیم، کسیمی کوزل اتلر بتون کوردستانده بولنماز. شرف خان سرایی، حامی، برخانی، باغ و بوستانی، کفایه مقداری دکانی وار. اب وھواسی، انکوری ممدو حدر. بوقلعه اذر یباندن عد اولنور ۹۵۵ سنه سنده سلطان سلیمان درون قلعه ده متحصن کوردلر اطاعت ایدوب بلاجدال قلعه یی تسایم ایتدکنرندہ حکومتلری ینہ کندیلرینہ احسان اولتمشدر، بکی محمودی بکلرندن عد اولنور.

بوقلعه التندن قالقوب بوکره جانب قبله یه کیدرک صول طرفزده (حسن طابدی) یایلاستی براقنق. جمله محمودی کوردلری بو طاعنه یایلانیرلر. ذرو عالیسنه چیقوبده تماشا ایتدم. اما اوج آسمانه سرچکمش بریایلادر. بونک طانندن عبور ایدرکن یول ایکی چتال اولور، صول طرفده کی طریق عام وان قلعه سنه کیدر، صاغ طرفده کی شہراه ایسه آمیق قلعه سنه کیدر. بومحلده چوماغلی طانغی اتکنده (پاس) قریه سنده مهمان اولدق. وان نواحیسندن یوز خانہ لی، باغ و بانچہ لی معمور کوبدر. بورادن پاشادن اذن الوب (آمیق قلعه سی) نہ کیتدم، جانب قبله دن معمور ابادان کویلری کچهرک کاه سنکستان، کاه ساحل دریای وان طریقہ (۴) ساعتہ واردم.

اوصاف قلعه عمیق - آمیق - بقول مورخین بونی قوم عاد بنا ایتمشدر. زیرا عقیه یمنی کبی سرخکون قیالری ایچره عاد قومی غارلری وارکه مدخنه لسان قاصردر. قلعه سی وان دریاسی کنارنده اوج سہایه سرچکمش، یدقدرت ایله مبنی، بش سلیمانیه منارہ سی قدندہ بر سیوری قیا اوزره بنا ایدلش کوچوجک بر حصدر. الله علیم چیقوب تماشا ایتمکه جرأت ایدہ مدم. زیرا

خاشلار لر . غریب حکمت خدادر که بوقدر احی صودن اوج آدیم قدر ایلروده بر قیا دلیکندن او یله صغوق بر صو چیقار که روز نوروزده انسان النی ایچنه صوقه ماز . بوراسی اقا بوم عرقه نیک اون سکزنجی سنده بولمش اولوب هواسی لطیفدر . زیارتلردن (سلطان قره یوسف بای) زیارتی روحانیتلیدر .

بوران ینه پاشا ایله قالقوب لب دریا ایله کیدرکن (قره کوپری) نام محله منزل آلم . کرچه مصنع بر جسر ایسه ده بانسی معلوم اوله مدی . آلتندن (آق صو) جریان ایدر . بو آلا طاغدن ، سبجان طاغندن جمع اولوب وان دریا سنه ریزان اولور . بوضو کنارلرینه بوردیاده « یازلق » دیرلر که صافی سازلقدر که لطیف حصیری اولور . بو کوپری یه یاقین (بازار کوی) وارد ، اوچوز خاهلی یعتوبی کویدر که رعایاسی هپ حصیرجیدر ، کوی وان قولنک خاصیدر . بورادن ینه شرقه ینه سازلق وبتاقلق ، مخوف یرلر ایله کیدوب دوندیرمه صونی یعنی نهر (بندماهی) یه کلدک . بارکیری طاغلرندن کلوب ینه بارکیری قلعه‌سی آلتندن عبور ایدر کیدر . ییلده بر کره بالی چیقدیغنی بالاده سویلمشک . بو ائنده کیروندن (بارکیری) قلعه‌سی نمایان اولدی . قلعه قوللرله سنجاقل حاکمی اولان شرف خان محمودی بش بیک جبه وجوشنه ، آلات وسلاحه مستغرق عسکر ایله پاشانک استقباله کلوب پاشانک رکاب سمندینه رومال اوله رق خیلی رکابنده پیاده یورودکن صکره پاشانک فرمانیله بالارکاب آتیه بینوب الای عظیم ایله بارکیری قلعه‌سی آلتیه واردق . قلعه دن قرق ، الی مقداری طوپلر ونیجه بیک تفکر آتیلوب شادمانلق ایدلدی . پاشا سرا پرده سنه نزول ایتدکه بارکیری بکینک ضیافتی بیتوب هدایاسی آلتدی ، دیوان عظیم اولدی .

اشکال قلعه بارکیری — بر کور فرمسی اوزون دره نیک نهایتنده درکه اودره یه بندماهی دیرلر . بوضونک شرقنده کی یالچین قره قیالر اوزره خیلی عالی صحرا ده شکل شمس ، بیوک طاشلرله بنا ایدلش بر قلعه در . بوقلعه محمودی کوردلرینک النده در . نفراتی هپ کورددر . بکینک طرف پادشاهیدن خاصی (۲۰۰۰۰۰) آچهدر . (۹۷) تیماری (۷) زعامتی وار ؛ الای

بعید اولان (آلاطاع) اوزرنده صافی باغچهلر واردر . تموزده هواسی غایت اصی اولمغه اها ایسی اکثریه آلاطاع باغلرینه کچوب آلتی آی قدر ذوق وصفایدرلر .

قلعه‌نک حاکمیری — سنجاق بکی ، آلائی بکی بیوک حاکمیردر . یوزاللی اچقه‌نک قضا در ؛ صوباشیسی ، باجداری شهر کتخداسی وار . اما درون قلعه‌ده درگاه عالی یکچیریلرندن دزداری ، اوچ بوز عدد ، درت بلوک نفراتی وار که جمله‌سی موجوددر ؛ زیرا سرحد عجمدر . حتی دزداری قلعه‌نک غریبنده برطوب منزلی ارجیش چانی کوروسندن اوته طرفه کچسه حاکمی وان پاشاسنه دزداری « ترک قلعه » دیو عرض ایدوب عزل ایتدیریر ؛ برطرفدن جزیره‌در ، اسکله‌سندنه لطیف برلیانی واردر که وان کیمیلری بازرگانلر کتوریر کتیردکلی مالی ارضرومه قدر کتوررلر . قلعه‌نک جمله اها ایسی سلیمان عصرنده بوشناق و آرناووت تورهمه‌سی اولوب هپ مؤمن وموحد درلر . جا بجا علماسی وار . قلعه‌یه بیلمدکلی دونوک ، منوک کورد طائفه‌سنی قومازلر جمله بررینک اقربا ومحب صادقدرلر .

اوصاف کرما ب قلعه ارجیش — شمال طرفنده ارضروم یولی جانبنده برخیلی مسافده برایلجه واردر که هر سنه قبا ق موسمنده وانندن ، بتلیس ، آخلاق و کوردستاندن نیجه بیک آدملر چادرلری ، ما کولات ومشروباتلریله کلوب اوچ ای کامل ذوق ایدرلر ؛ کرما بدن کسب طراوت ایدرلر . بوکرما بده بنای عظیملرله قدیم اثرلر واردر که اکثر بسنه بنای اسکندر ، دیرلر . اما کرما بنگ صوبی برادرکمنی دوران ایتدر . ینه بو محله قریب (عین خانان) نامیله بر بیکار واردر . قیادن شادروان کبی کندویی پرتاب ایدوب آشاغیده کی عشر آ فی عشر حوض کیره ریزان اولور . غایت براق برصودر ؛ اما او قدر سخونت اوزره دکلدر ، زیرا اوزرنده قبلری یوقدر . آرسلان پیکاری بو قیانی سلف استادلری آرسلان کبی تصویر ایدوب آغزندن صوبی کورله ده‌رک بر حوضه جریان ایتدر مشلر . اما العیاذ بالله اول قدر اسیدرکه حوض ایچنده صو قزغانده آش قاینار کبی قاینار . بوراده قیون وکچی کله وپاچه لرینی

اولدقلری سفره کیدرلر . ملک احمد پاشا افندمز ایله ارجیش قلعه‌سنه کیدرکن بکلری « فرهاد بك » ایدی . قلعه قولى ولواسی سپاهیله یله آلتی بیک مقداری کزیده و مسلح عسکر کوندرمشدرکه بونلرک آلات و سلاحلری شعله‌سندن کوزیمز خیره‌لندی . قلعه‌یه یقین کلدی کمزده درون قلعه‌ده برصدای کلبانک « الله ، انّه » اوجه پیوسته اونوی . بو آراق قلعه‌نک برج و بارولرندن بیکلرجه توفنگلر آتیلدی ، بونلر رعدوار کورولتیدی . بیتمه‌دن بریایم بالیمز طوپلر آتیلدیکه ارجیش قلعه‌سی مرغ‌سمندر وار آتش نرود ایچنده قالدی . پاشا قلعه‌یه قریب کلدکده طویجیلر عرص مهارت ایچون بالیمز طویلرندن وان دریاسی اوزره سگدیرمه‌کلر آتیلر ، هرکلهری دریاده کله کبی سگردی . بو حال اوزره نیچه شادمانلقلر کوستردیلر پاشا سربرده‌سنده مکث ایتدی ، بعدالضیافه دیوان ایدیلوب اوج کون نقاعد ایدلک فرمان اولندی . حقیر قلعه‌نک سیروتماشاسنه شروع ایلیم .

اشکال قلعه ارجیش — وان دریاسی کنارنده برالحاق قیالی پست زمین اوزرنده مربع‌الشکل شدادی بنا برقلعه قویدرکه هرطاشی جسامتمده فیل قدر وار ، دریکتا کبی بیاض و منور برقلعه بیضادر . چاررکننده اولان قله‌ر غایت متیندر ، فقط حواله‌سز برقلعه اولمغله دیواری اول قدر عالی دکدر اما او قدر عریضدرکه اوزرنده آتلی جرید اویناسه ممکندر .

اطرافنده خذقدن نشان یوق . بعض سنه‌لر وان دریاسی ایام بهارده جوش و خروشه کلرب یدی سکز آی بوقعه دریا ایچره قالور ؛ ساده‌جه عادجواز طرفنده براینجه جک یولی قالور . ایکی قپوسی وار : بری غریبه نظر عادجواز قپوسی که اصل بیوک قپودر . قلعه ایچنده بیک عدد طوپراقله مستور خنهلر واردر . قلعه ایچنده بره (سلیمان خان جامی) وار که اسکی یوسف شاه جامنک تعمیرندن وجوده کیشدر . کافی کارگیر طونوز بنا ایله مبنی طرز قدیم برجامع اولوب برده مناره‌سی وار . ایکی یوز قدر دکار، وار . جبهه خانه‌سی چوق اولوب حتی یوز اون پاره صغیر ، کبیر طوپلری بارکه عادجواز قلعه‌سی طویلرندن کوزل . قلعه‌نک جنب شاهنده برطوب متیندی

وار ، نیجه بنالره آندن طاش کتیررلر . بعض معمارلر مرادلری اوزره
تخته صندوقلر یاپوب ایچننده مذکور صودن قویوب اول صو ایچره سهلهجه
طوز ادخال ایتسeler بامرالله اول صو طاش اولورکه سنک خارادن نشان
ویرر اما غایت ضعیف طاش اولور . حتی قپو کمرلری ، اوجاق پشماقلری ،
زردبان ایاقلری ونیجه کونه اشیالره لازم اولدیغنه کوره تختهدن یاخودچاموردن
قالبلر یاپوب اکا کوره صودو کدیروب طاش ایدرلر . غرب تماشادر .
انالله علی کل شیء قدیر .

عادلجوازی بویلهجه سیروتماشا ایلدکن صکره لب دریا ایله (۹) ساعت
کیدوب (دلیکللی طاش) قریهسنه کلدک . لب دریا یه قریب ایکوز خانهل
کویدر . آندن (دمیرجی) کوینه کلدک . وان دریاسندن بعید ارجیش
قلعهسی خاکنده ارجیوز خانهل معمور یعقوبی کویدرکه اهالیسی هپ
دمیرجیدر . آندن کیدرک (کیزک) قریهسنه کلدک . بوده ساحلدن بعید
ارجیش خاکنده ایکی یوز خانهل کویدر ؛ معمور زعامتدر بونده پاشانک
سرپردهسی اوکنده یدی عدد حرامی کوریلهرک کلهلری کسیلدی . آندن
ینه جانب شرقه کیدرک (ارجیش) قلعهسنه کلدک .

اوصاف قلعهٔ ارجیش — بو محل بر چوق زمان اونک ، بونک التده
قالهرق نهایت ۵۲۱ سنهسنده قلیسج آرسالن شاهه کچمکه بر قلعه بنا ایدوب
معمور ایلدی . صکره ینه ملوکن ملوکه دکوب قره قیونلی شاهلرندن قره
یوسف شاه دخی زیاده معمور ایلدیهده تیمور کلدکده خرابنه سعی ایلدی .
فقط موفق اوله میوب ساده شهر موشی خراب ویباب ایلمشدر . بعده ۹۵۵
ناریخنده سلیمان خان دیار عجمدن کلوب بو ارجیش قلعهسنی دست عجمدن امان
ایله فتح ایلهرک تنظیم ایتدی . حالا وان ایالتنده سنجاق بکی مرکزیدر . بکینک
خاصی (۳۰۰۰۰۰) آقهدر . بکینک سنوی اون کیسه حاصلی اولوب بیک
عدد عسکرله حکومت ایدر . ۸۶ تیماری ، ۱۴ زعامتی وار . الای بکی ،
چری باشیسی ، یوز باشیسی وار ، قانون اوزره جبهولرله بیک عدد کزیده ،
مساح ومرتب جنگ آور ارجیش عسکرلری اولورکه بکلری ایله مأمور

اولمق اوزرہ» زال باشانک سلیمان خانہ بویلہ جہ عرض ایتدیکی ۹۴۳ تاریخلہ
 سجدلہ مسطور اولدیغنی کوردک ... مقدا بوضعیفہ یدینسی بر بطندن تولد
 ایتدیردکلرنده اینانمامشکن شمعدی قرق دانہسنہ اینانمہ بیه مجبور اولدم .
 سبجان طاغنک بویلہ بر خاصہ سی اولدیغنی آرتق سبجلارده بیلہ مسطور
 کورلدی ، انالله علی کل شیء قدیر . بوسبجان طاغندہ قورت ، صرتلان ،
 آندیق، تلکی ، چقال ، قبلان والحاصل جملہ یرتیجی جانوارلر وار . بو طاغندہ
 چقتلہ شیرلر ، اما اصلا وقطا بالالری حاصل اولماز . قورت ایلہ قویون بو طاغندہ
 بر یرده کزدکاری حالده قویونک توکنہ بیلہ ضرراصابت ایتیز . آنک ایچون
 بو طاغندہ چوانلر اعتبارسزدرلر . سبع بغدادہ بکز (معلم کوبکلی وار .
 یرتیجی قوشلر بو طاغندہ چقتلہ شوب پیچہ حاصل ایدہ مدکلریچون چیناقلیلر
 اصلا طورامازلر ؛ معمرده اولمازلر . اما کرکس قوشلری غایت چوقدر .
 ایچلرنده بیک سنہ عمر سورنلری بیلہ وارمش . بیت : « یاشار کرکس کمازار
 اولدغنجہ ، طوغان طورماز زبانکار اولدغنجہ » بورانک طاووقلری اکثریا
 کوندہ ایکیشریمورطہ یمورطلارلر . اخلاط ایلہ بوسبجان طغانی ارالغندہ بر
 تماشاکاه مخوف واردرکہ آدینہ (عین چمن) دیرلر . قیلارندن طلوع ایدوب
 سنک خارالردن اشاغی پرتاب ایتدکده صاعقه سندن آدمک قولانغی اصم اولور .
 صداسی ایکی فرسخ مسافہ دن ایشیدیلور . بوییکار بر خلیجہ افارق غائب
 اولور . بوسم هلاهلدن نشان ویرر زهرناک برصودر . ایچن حیوان ویانسان
 اول آن اولور . حتی بزملہ برابرکلن حاجی جارالله نام بر صاحب خیرات
 حیواناتی منع ایچون اطرافنه برسسد سدید یایدرمش . بوییکارک اطرافندہ
 اوتدن نشان یوقدر . بو طاغنک شمال شرقیسندہ طاغلر ایجرہ عظیم برقابلیجہ
 وار یابلا یہ کیدنلر کلوب غسل ایدرلر . صوبی غایت اصیدر ؛ حوضی واسع
 اولوب صوبی زریخلیدر . ایچنہ کیرن آدملرک صاچ وصقاللری دوکیلور .
 اما ناسطائتہ سنہ غایت نافعدر . چامورندن اویوز اولان آدم وجودینہ سورسہ
 بامرالله خلاص اولور . عادلجواز قلعه سنک شمانہ قریب محلہ ینہ سبجان طغانی
 دامنندن کلیر یرعین مالح جریان ایدر غایت براقدر . طرفیندہ بیوک طاشلر

برغازی شربت شهادتی نوش ایدر . بونلرکده هر یری بر زیارتکاهدر .
 بوبیت اووقعه حقنده سوبلنمشدر : « سکنر بیک کافرک آردندن التمش مرد
 ایله یتش » عجب رستمک ایتدی دیرلر اوغلو زال پاشانک » صوکره عجملر
 ینه شیخون ایدرک زال پاشا زاده نی شهید ایتشلردر . قبری مذکور شهیدانک
 جنینده در .

قرق قرداشلر زیارتی — بر بطنده قرق اولاد بر ساعتده طوغدقلردن
 قرققلر زیارتی دیرلر .

سبحان طاغی

(عادل جواز) قلعه سنک شمالنده اوج سهایه سر چکمش طاغدرکه
 (المجلسی) صاحبی بطلمیموس الحکیمک قولنجه روی ارضده یوز قرق سکنر
 جبال عظیمک بری ده بودر . بو طاغک ذروء اعلاسنه هر سنه ترکان خانطی ،
 چکوانی ، ظاظا ، لولو ، ظیباری ، پسانی ، کارکاری کوردلری نجه یوز بیک
 حیوانلریله چیقوب یابلا فصلی ایدر . بوکوه بلند اوزره قوم یهود عروج ایتسه
 بامرالله زهره لری چاک اولور . بو طاغده اوتلایان حیواناتک اکثریسی ایکی
 قوزولار . غربی شوکه عادلجواز اختیارلری عهد قریبده بر بطنده یدی
 اولاد طوغدیغنی کوردک دیه شهادت ایتدیلر . حقیر اعتماد ایتیه رک عادة الله
 بویله جاری دکدر ، دیه معارضه ایتدم . همان صاووری اوغلی ، دزدار اوغلی ،
 میمندی اوغلی نام اختیارلره محکمه یه واروب قاضی حامد افندی یه برغروش
 ویردرک « جانم افندی ، سلطان سلیمان خان عصرنده زال پاشا سجلاتنه نظر
 ایدک » دیه رجا ایتدک . درحال عادلجواز قلعه سی خزینه سنندن زال پاشا
 سجلاتی چیقاروب بولدیلرکه : « اول عصرده سبحان طاغی یابلاسنده
 (موول سبحاه) نام بر آدمک قاریسی طقوز آی اون کونده بر بطنده ،
 بر ساعتده قرق دانه اولاد وجوده کتیروب یکر میسی قز ، یکر میسی اوغلان

طرفی وان دریا سیدر ، صغیر ، کبیر سرا یلری ، رعایا خانہ لری و باغ اولری ایله بیک یوز عدد بیوت رعنا لر در .

جمله سکز محله ، یدی محرابدر . (زال پاشا جامعی) معمور و مشهور در . قلعه دن طشره زال پاشا جامعی اول قدر مفرح دکادر ، برحمام دخی خرابدر . یتش عدد آغاواته مخصوص حاملر واردر . قلعه ده برخانن وار اما بدستانی یوقدر . چارشوسی وار سه ده آذر ، لکن اوزدر . جمله ذی قیمت موجوددر . یدی بیک عدد باغ لری وار . شهرک جانب شرقیسی آب حیاتیلی حوض و شادروانلی باغچه لرله مزین مسیره در . از جمله (زال پاشا باغچه سی مسیره سی) مشهوردر .

قلعه نك حاکم لری — اولا وان ایالتنده سنجا ق بیکی مرکز یدر . بکینک خاصی قانون سلیمان خان اوزره (۱۵۴۰۳۶) آچقہ در . بروجہ عدالت سنوی سکز بیک غروش حاصل اولوب بیکی آئی بوز آدم ایله سفره اثار لر . الای بکیسی ، چرنی باشیسی وار . جبه لولریله بیک عدد کزیده عسکر اووب بکینک لواسی آلتنده سفره کیدر لر . یوز الی اچقہ پابه سیله شریف قضادر . قاضیسنه سنوی بیک غروش حاصلی اولور . مفتی و نقیبی ، نایب و محتسی ، صوباشی و شاه بندری ، کمروک امینی واردر . اما قلعه دزداری حاکمدر . قلعه نك کزیده نفراتی واردر که شب و روز آماده طور لر . سپاه کتبخدا یری ، یکچری سرداری یوقدر . وان یقین اولمغله یکچری اغاسی طرفندن هر بار برچاوش کلوب مجرم یکچریلرک حقلرندن کلیر . (۱۰۳۱) تاریخندن بوقعه ده الی اوطه قو قولی یکچریسی ، ایکی اوطه طویچی ، براوطه جبه جی مستحفظان وار ایدی . الان بوقعه ده بال یمز طوپلری و بی حساب جبه خانه اولمغله عجملرک داغ درونیدر .

(زیارتگاه عادل جواز) — زال پاشا زاده بونده حاکم ایکن برکیجه علی الغله سکز بیک عجم شاهی نسکری باغرا ایچنده بوصوه یتار لر . زال پاشا زاده حاله وقوف کسب ایدنجه التمش نفر کیسه ایله کیدرک عجملری اوله قیرارکه سکز بیکندن الی عددنی آنجق قورتولور . بری طرفندن ده

اراسندن قلعہ نك ذروء اعلاسى كورنمز . ايج قاعه سنك اطرافده خندق
يوقدر . ، ممكن ده دكلدر . زيرا دائراً مادار اطرافى شاهين يوالى يالچين
يالامه قايلردر كه برطرقا ايريشديره جك ىرى يوقدر . اوتوزسكز عدد متين قله لرى
وار . بر دمير قپوسى اولوب بربرى ايجره اوچ قاتلى باب قويدر . بوقلعه ده تيمش عدد
باغسز ، باغچه سز داراجق خانه لر واردر ؛ جمله سى تراب ايله مستوردر .
درون قلعده سليمان خانك برجامى وجبه خانه مخزن لرى ، غلال انبار لرى ،
صو صهرنج لرى مهترخانه قله سى ، دزدار خانه سى واردر . عظيم بال يمز
طوبلرى واردر . غيرى عمارتدن آثار يوق . دائراً مادار جرمى درت بيك
آديمر . شكل مدوردن جانب شماله طولانيجه واقع اولمشدر . بوقلعه نك
طرف شمالنده برطوب منزلى بعيد بر كوه بالا حواله سى اولمغله اول حواله ي
منع و دفع ايجون قلعه يى اوطرفه طولانيجه انشا ايتمشلر . اما اول حواله دن
بوقلعه يه اصلا ضرر اصابت ايتك احتمالى يوقدر . زيرا دشمنك طوپى
كله سى آشيرى كيدوب دريايه دوشر . آندن اشاغيده رباطى واردر .
بوده يالچين قيا اوزره در ؛ اما آلىق پشته اوزره واقع اولمشدر . برطرفى
لب دريا ده كى قيا اوزره در كه اوچ عدد قپوسى وار . اخلاط قپوسى جانب
جنوبه مكشوف ، بر قپوسى طرف شرقه ارچش جانبنه متوحدرد . بوشاغى قلعه
دخى غايت متانت اوزره سنك عظيم لر ايله بنا اولمشدر . شكل مربعة
اولوب شمال جانبى قبالر اوزره على اولمغله اول طرفده بر (اورغون قپوسى)
واردر كه دائماً مسدوددر . بور باطك جرمى آلتى بيك آديمر . ليانه ناظر
قله لرنده عظيم شايه طوبلرى وار كه ايجلرينه آدم صيفار جمله تيمش آلتى پاره
شاهانه بال يمز طوبلرى واردر . بوقلعه ده جمله باغسز ، باغچه سز اوچ يوز
عدد خانه قديم لر وار كه جمله سى كار كير بنادر . عجملر نيجه كره بوقلعه يى
محاصره ايندوب خائب وخاسر كيتمشلردر . اونك ايجون اولرى جمله كار كير
بنادر . مغاره لرى قبالر ايجره كمين خانه لر در . بوقلعه نك باطى طرفى طاغلردر .
اوزر لرى سراپا باغلردر . هوا سى لطيف اولمغله اهالى سى صاغلاندر . قبله

طاغرده حاصل اولور . قویو طوپراغی کبی نفیل برکونه صاری زرنیخدرکه روم و عرب و عجمه ، حتی فرنگستانه کیدر . اهل کیمیا بونی نحاس خاصه قویوب نیجه اجزا دخی قارشیدیره رق زرخالص ایدرلرמש . بوندن بر آدم نیم مثال قدری برفنجانده ازوب آبدن یاتاجنی وقت نوش ایتسه جمیع وجودنده کی موی بی معینلری دوکیلوب وجودی بیاض آسا اولور . فقط افراطدن حذر کرک .

بورای بعدالزیاره قلعه دزداری وسائرلیله ودااعلاشوب ینه ساحل دریا ایله جانب شرقه کیدرک (عادالجواز) قلعه سنه کلدک . بوراده مالک احمد پاشا اقدمزی بولوب دستنی پوس ایله بتایس خانی عبدال خانک مکتوب محبت اسلوبلرینی ویردم ، قرأت ایتدیلر . « بیانہ سویلر ، لایعلم الغیب الاالله » دیدیلر . مکر مکتوبده خان « بنم اقدم ، انشالله سداسلام اولان وان قلعه سنه کیررکن سلطانه در دولت طرفدن برخبر مسرت کلوب مسرور اولورسنز . الله اعلم ورسوله ، ابشیر پاشانک طالعی غایت الغایه نحوستدر . البته یقینده قتبی خبری کلمه سی مقرردر . وانه داخل اولدقندن صوکره دست شریفکزه برعظیم مال ومنال کیرمه سی مقرردر . همان بوعبد داعی عبدال بنده کزی دعادن اونومیه سنز » دیمش . پاشا مکتوبی حفظ ایلیوب حقیردن خان اولادلرینک حالنی علی التفصیل صوردی . معلومز اولدینی مرتبه جواب ویردم . آدن عادالجوازه احباب تدارک ایدرک شهرک تماشاسنه شروع ایلدم .

اوصاف قلعه عادالجواز — بانسی اذریایجان شاهلرندن تاج الدین عالیشان شاه ایراندر . صوکره نیجه ملوکه دکوب آخر (۹۴۰) تاریخده درون قلعه ده متحصن اولان عجم صلابت عثمانی یه طاقت کتوره میوب قلعه نک مفتاحلرینی بالذات سلیمان خانہ تسلیم ایتمشدر . ایلك حاکمی زال پاشادر . اشکال قلعه عادالجواز — وان دریاسی کنسارنده آسمانه سرچکمش برقا اوزرنده واقع وسنک تراشیده ایله بنا ایدلمش بر حصن حصیندر . تاذروه سنه پیاده آدم یارم ساعتده عروج ایتدکده شرق وجنوبنی احاطه ایدن وان دریاسی برخایسج صغیرکی نمایان اولور . وقت چاشت اولمانیجه ابرکبود

خورشید حورمه ، دوندی حورمه ، صفیه حورمه . آل دانشمندیان : ملك كوندوز ، ملك قبله ، ملك صفا ، ملك مقدس ، ملك عمران . اجداد لری سیواس قربنده نیکسارده یاتارلر . ال چوانده اخلاطه ملك اولمشلردی . جمله اون ایکنی نفر کیمسه لردر . بونلره افواه ناسده (امیر) دیرلر . اصللری یینه ماهاندن اولوب هجرتک ۱۲۳ سنهسی ملك هشام اموی زماننده بونلر وداغستانلیر اسلام ایله مشرف اولمشلردر . بوراده یاتانلر شونلردر : امیر زیاد ، امیر یادس ، امیر قوردومان ، امیر عیدبار ، امیر قیاق ، امیر ساریبان ، امیر سلطان ولی شمس الدین . اشته بوتابس خانلرینک جد اعظمیدر . قره قیونلیردن یاتانلرده شونلردر : قره جلایر خان ، قره یوسف خان ، قره طورمش خان ، قره بورخان ، قره شیخی خان . بونلرک خواتینی شهر ایچره زیر زمینلرده و سریرلر اوزرنده یاتارلر . تاریخلری بیله اوزرنده محردر . بودیدیکمز مصطبلر اوزره قیالر ایچره سربرلره نیجهسی قطیفه اثوابلریله ، بیاض کفنلریله ، صاچلری صقاللریله یاتارلر . نیجهسی قدید و قورومش قالمشدر . حتی برزنجی چهره غلام انده عصاسیله ایاق اوزره دیدهبان کبی دیواره دایانوب طوریر . اماغایت مخوف چهره در . تره دارلری یوق ، قبولری فاتخروان مرادخان زیارت ایده لیدنبری مستوردر . حقیر نیجه دیکلردن ایبلر ایله زیرزمینه اینوب زیارت ایتم و شوییتی تحریر ایلدم :

اجل سوهانی حک ایلر حدیدی جهان ایچره قویار نیجه قیدی

عرب و عجمده اخلاط قدیدلری مشهوردر . واقعاً سائر یرلرده وار . اما بونلر صاچ و صقاللریله تروتازه طورورلر .

ستایش کلیات شهر اخلاط — بوشهرک طاغلرنده نیجه کونه معادن وارددر : از جمله مرغوب (زرنیخ احمر معدنی) : صابون ایله خلط اولسه ده وجود بشره دورتلسه اصلا برقیل قویمیوب بدن بی آدمی اولیه پاک و نرم ایدرکه کویا پنه اولور . جذام مرضنه مبتلا اولان برسياه اوزومله برداق مقداری تناول ایسه امراض برصدن ، فرنکیدن ، جذامدن ، داء الثعلبدن خلاص اولور . (زرنیخ اصفر معدنی) بومعدن اخلاطک شمالسنده کی

بونلر کبی نیجه لریله کوریشوب دعالرینی آلهرق تازه جان بولدق، بونلردن دهانیجه خلقتدن قطع علائق ایتمش جانلر وار. بوشهر خرابی زیاده مدح و توصیف ایتمه فائده عأده اولماسه كرك. بو خرابه لرك مدحنده كلال وار. كاردنیا بویله در. (كل شی هالك الاوجهه) بونلردن سیاحتتمده تصادف ایتدیكم خرابه شونلردر: عراق عجمده كوفه، اسکی بغداد، اسکی موصل، میافارقین، عراق عربده انطاکیه، مصرده اسکندریه، عسقلان، طبرستان، بصرای حوران، طرسوس، اناتولیده بلاط، ملاخی، آیانلوق، آیدنجق. روم ایلیده آتیه، قواله، قریمده اسکی قریم، شهر ابن کرمان، کوه آلبرز دامتنده عراق داریان وسأره در.

ایشته بونلر کبی نیجه یوز سنه لردن بری خرابه یاتان شهر لردن بری ده آخلاطدر. کیفیت عالمه واقف اولانلر بوقیل و قالدن واز کچر. لکن دیلدر طوره ماز بوشهر لر برچوق همتله میدانه کلمش معموره لر اولدقلرندن انسانك باقارده یازینی کلیر. حیف، دریغ! دیر. یوقسه همیشه دنیاك حالی بویله در. برجانجی عمار اولسه دیکر جانجی خراب اولور. مرحوم و مغفورله ویسی اقدینك واقعه سنده تحریر ایتدیکی کبی: قنئی زمان بدرستی جهان معمور و آبادان اولمشدر؟! «

زیارتکاه اجداد سلاطین آل عثمان در شهر آخلاط — (قویا آلب بای زیارتی) اردوغرول بایك دده سیدر. عظیم الشان، شجیع، بهادر برار ایش. جنبنده (حسن بایندر خان) قویا آلب بایك برادریدر. ماهان شاهنك اذنیله اخلاطه خان اولمش، شهر ایچره اثر بناسی چوقدر.

دیگر لری: سلطان عبدالله، عزالدین خان، سلطان حسن، سلطان میمندی سلطان بوغهبای، سلطان طوخته بای، قورقودخان، سلطان علی خان، سلطان کاظم، سلطان بندی خان، زوربای خان، اسماعیل خان، بدربای خان، چیغلی خان، طوخته مش خان، سلچوق خان، اسرائیل خان، معصوم بای، قوتلی بای. خاتونلری باشقه یرده یاتارکه شونلردر: ماما خاتون، صرمه خاتون، جان خانم، نیلوفر خاتون، سرو بوی خانم، زیبا خانم، وصفیه خانم،

بو آدم دها بونك كجى برچوق خيالات قيل وقال يازمش . وشهرى پك زياده اعظام ايلمشدر . حقيقت حال مبالغه لى اولوب شهرك وسعت ومكنتدن كناهه در .
 بوشهر ايجره نيجه يوز آدم لر بوخراستانده ساكن اولورلر . معمور باغلى باغچه لى آب حيات صولى اولرى وار . امن وامان اولوب نيجه لر ينك مستمط راسلرى ارثا كنديلرينه انتقال ايتمش وبووجهله فراغت ايده ميوب هر برى ديكرندن يوزميل بعيد خانه لرده ساكن اولمشلر در . اما غايه لغايه صالح وحال صاحبي آدم لرى واردر . حتى مغاره لر نده قرق اللى سنه دن برو ساكن اولمش كنج محتده بر بوريا اوزره بيريا قالمش آدم لر وار كه قرق اللى سنه در آغز ينه ذى روح قسمندن طعام قويمه مشدر . از جمله (شيخ مصطفى اخلاطى) قرق برسنه در صائم الدهر در . حنفى المذهب مظه كرامدن برسوردر . حقير قاتنه واروب سلام ويردم . خداه عياندر كه « و عليك السلام ، اى حافظ اولياى سياح عالم » ديدى . حقير : خير دعا كزى رجا ايدرم ، ديدم « سزه اللى بش سنه در خير دعا اولنور . ار نلردن فيضياپ اولمش سين . بزه برعشر شريف تلاوت ايله ، بزه سزه بردعا ايده لم . آرامزده بويله بر بيع وشرا اولسون » بيورديلر . حقير همان برزانو كلوب سورة (ص) دن صوت اعلا ومقام دل فريب صبا ايله (ووهنا لداود) عشر شريفنى اوقويوب تمام ايتدم . انلرده بزه خير دعا ايتديلر . آنلرده بزدن دعا تمنا ايدوب حقيرده آنلره دعا ايلديكمده ال يوزه سوروب حقيرى دنيا و آخرت قرن داش ايلدى « يورى بو عالم سياحته جناب كبريا معين و ظهيرك اولوب سنى سعادت دارينه نائل ايله سين شمدن نيكبرى قومده اوبنا اما عوام وعوان اول » ديدى . وداع ايليه رك آيريلدق . آندن (شيخ على اخلاطه) بو عزيز دخى مغاره ده اوتوز بييلدر سا كندر كه صوم داودى ايله كچنير . سادات كرامدن كوزى ياشلى ، باغرى طاشلى ، جكرى پر خون ، عشق الهى ايله مجنون بر مرد حقيق و فاضلدر . خد خد ايله خير دعا لريله شريفاب اولدق . آندن (اخلاطى حسن دده) طربق خواجكانده تكميل فنون ايتمش ، خلق ايله كلمش بر ذاتدر . ينه يايلا اتكنده بر غار عايله (شيخ اتى دده) واردر .

کفایه مقداری انواع جبه‌خانه‌سی، بیوک، کچوک شاهی ضربن، قلوبورنه طوپلری وار. لب دریاده کی اسکله‌سند کمرک امینی اوتوروب جمیع کان کشیلرک عشر سلطانیسنی آله‌رق قلعه قوللرینه موجب ویریر. بدل التزامی یدی یوکر .

آخلاق خرابه‌لری — بوشهر خراب ایچره نیجه یوز عظیم قبدر ایله یابیلمش جامعلر وارکه پک قدیمدرلر. قبلری طاشدن اولوب اوزرلری کیرچ ایله مستور فقط جماعتدن محروم کبوتر، زاغ، بوم آشیانی اولمش خرابه‌لردر. از جمله (امیرخای) جامی بیکس و میدان محبتده قالمش، درو دیوارلری تاسطوخنه وارنجه ایله مجلادرکه کویا غذا کی کاغدیدر. صاحبی امیرقای بوشهر قدیمک محرری اولمغله جامتک جاب اربعه‌سند کی دیوارلرک یوزینه بوشهر ایچره نه قدر جامع، مسجد، مدرسه، خان و سائر عمارستان وارسه مهر خطی ایله یازمش. حقیر آنی قرأت ایدوب علی قدر الامکان یازدم، اکری محله زیاده صرف دقت ایدوب دورین ایله اوقودم. اولا بوشهرک لسانندن برنبد، چغتای و مغوله قریب برلهجه در. «اشون کتمش وزه کورومزه وارمش مزه بزه قای کیدر. بقز ایتدی دوکلی کلیر سرردر. منی سونجه مشدر. شادبای کشیدر. شول کشی منفارینه در. صاویلر صاویلام. (یعنی آغلایه قالدیم) بارمز اوروشی کشیسی یز (یعنی جمله مز جنک آدمی یز)» دها بوکونه نیجه الفاظلری وار.

محرر شهر دیوار جامعهده: شهر جمله اوتوز بش بیک محراب دیمش. حقا که مناره لرینک کترتی ووفرتی واردر. فقط بو قدری لاغ اولسه کرک. ایکی بیک مدرسه، بیک حمام، ایکی بیک خان، بیک دارالحدیث، التی بیک مکتب اطفال، سکز یوز تکیه، اون سکز بیک چشمه، سکز بیک سییل، اون بیک محله، ایکی یوز بیک او، تیش بیک سرای اعیان، اوچ بیک کاربا-نسرای، ایکی بیک خان غربا، التی یوز بیک دکان، یوزاللی محله قباب عالیله لی بدستان، یدی یوز عمارت قرق بیک مسیره، طقوز یوز بیک باغ و بنجه، تیش بیک زیارتگاه، التی یوز بیک اعیان و علما و بوکا کوره نیجه آدملری وارمش.

۹۵۵ سنه سنده فتح ایدیلوب جمله کردستان بکری مطیع و منقاد اولدیلر .
 صوکره وان دریایی کنارنده کی بو اخلاطه کلوب جمله اجدادینی زیارت ایدرک
 اخلاطک معمور اولسی ایچون قوجه زال پاشا ایله قوجه معمارسانی آلیقو -
 یوب برقلعه متین انشاسنی فرمان بیوردیلر . کندیلری بتایس اوزره دیاربکره
 آندن دالسلطه العلیه کلدیلر . بری طرفده زال پاشا اخلاط اهالیسی ایله
 مشورت ایدوب اخلاط خرابه سی جزوبنده لب دریاده بردوز زمینده قلعه
 بناسنه مباشرت ایدر ...

ستایش و اشکال قلعه آخلاق — ۹۶۵ تاریخده بالذات سلیمان خانک
 وزن طبع معمار یسیله بنا اولمشدر بدست زال پاشا . لب دریاده مرابی برقلعه دره .
 دائراً مدار جرمی اوچ بیگ آدیم ، جمله اون اوچ عدد قلعه دره . دیواری اول
 قدر عالی دکدر . خندق ده عمیق دکل . اما غایت متانت و رصانت اوزره
 پایلمشدر . غایت واسع دیوارلری وار . لب دریایه ناظر اوچ قات قوی حدید
 قیوسی واردرکه بو قوی اوزره قلعه نك اتمامنه جلی خط معقل ایله یازلمش تاریخک
 آخر مصرعی بودر :

« عجب مقام لطیف ، زهی بنای متین سنه ۹۶۳ »

بو قویونک دریا طرفی جانب قبله دره . بو قلعه ایچره خاکپاک ایله مستور
 اوچ یوزالی عدد خانه معمورلر وار . سلیمان خانک برجامی ، برحامی ،
 برخانی ، یکرمی قدر دکانی واردر . قلعه وان ایالتنده موش پاشاسنک محل اقامتدره .
 بکینک طرف پادشاهیدن خاصی (۴۱۰۰۰۰) ایچقه دره . قانون اوزره بروجه
 عدالت بکنه بهر سنه یکرمی کیسه حاصلی اولوب بش یوز آدمیله سننجاق
 قراسنی ضبط ایدر . ۴۴ زعماسی ۱۳۰ تیماری واردر . الای بکیسی ، چری
 باشیسی اولوب قانون اوزره جبهه لیلریله بیگ قدر عسکری اولوب بکلرینک
 لواسی آلتنده سفره کیدرلر . یوزالی ایچقه پایه سیله قضای آمانتدرکه سنوی
 قاضیسنه ایکی کیسه کلوری واردر . شیخ الاسلامی ، نقیب و کتخدایری ، سرداری
 یوق . شاه بندری ، باجداری ، محتسب و صو باشیسی استانه طرفدن کلیر
 قلعه دزداری ، یوز عدد نفراتی وار ؛ هر شب مهترخانه چالوب آماده طورلرله

غزا و غنیمت‌لری طویان اقربا و تعلقات‌لری بر بر هجرت ایدرلر ؛ دانشمندیلرده هجرت ایله اخلاطه کلوب قیصر زمین دیارلری یی ریر فتح ایدرک اطرافه و لوله سالارلر . بعده اوزرلرینه ینه تاتار عسکری کیکله، ثرمنده اولوب (۴۷۶) تاریخنده دانشمند بکی اولورلر . آندن شهر آخلاط (قره یوسف بن جلایر) ه قالیر . بوده ۸۰۵ سنه سنده تیمور خوفندن فرار ایدوب بیلیریم خانه دخیل دوشدی . بعده تیمور بیلیرمدن قره یوسفی ایستمکله ویرمدیکندن بیلیریم خان اوزره بروسه یه طوغری یوللانوب کلیرکن بو آخلاطی قره یوسفه رعماً یدی آیده خراب و یباب ایلمشدر . حالا خراب آباد برشهردر . بعده ۸۶۸ تاریخنده اوزون حسن شاهه دکر . فقط فاتح قسطنطینه سلطان محمد غازی دریا مشال عسکر ایله اوزون حسن اوزره کلوب ترجان ححراسنده جنک ایله حسنی مغلوب ایدوب اون بدی آتلی ایله اذربایجانده تبریزه دوشوب تسلیم روح ایدر . نعشنی آخلاطه کتوروب کومرلر . آخر بوراسی ایران زمیر شاهلری اله کیروب شاه اسماعیلک انده ایکن ۹۲۰ سنه‌سی سلیم اول شاهی مغلوب ایتدیکده آخلاط اهالیسی برجای مناصلری اولمدیغندن ارضروم آتنده سلطان سلیم خانک پای سمندلرینه یوز سوروب « پادشاهم ، اجداد عظامکک مدفون اولدقلری آخلاط شهرنده بزه برقلعه بنیاد ایله » دییه رجا ایلدکلرنده خلقنه وافر احسانلر ایدیلور . فقط سلیم اول قلعه بنیادی سوداسنده اولیوب عجمه امداد ایدن مصر سلطاننک بوی بکی مرعشر حاکمی آل ذوالقدردن سلطان علاءالدوله اوزره پاشا کوندروب کوکش ححراسنده آنی مغلوب ایدر ، صوکره مصر لیلر اوزرینه کیدر ، آخر کار سلیم خان استانبولده مرحوم اولور ، رینه ۹۲۶ تاریخنده سلطان سلیمان کچمکله شاه طهماسبک قرنداشی القاص میرزا برادرندن روگردان اولوب شروان و شماخی شاهلغنی ترک ایدرک دشت قچیاغ اوزره ولایت قریمه و اورادن ادرنده سلطان سلیمان خانه کلوب مرامنندن زیاده اعزاز واکراملر کوردی . سلیمان خان دریا مشال عسکرله عجمه کیروب روان ، کنجه ، نخشوان ، تبریز ، خوی ، مرند ، رومیه ، دومبولی مملکتلری فتح ایله عودت ایتدکده وان و توابی اولان تیش باره قلاع

دوام دولتمهدها ایتسون « دیوعفو نامه کوندیریر . حال بوکه بونلر طوپلادقلری
یمورطیه نشان قومامشلمش؛ هرکس بریمورطه آلیر کیمیسی بنکی بیوکدی،
کچوک آلدیم، کیمنی کچوکدی بیوک آلدیم، دیسه آرالرنده بر نزاع وهای
هویدر باشلار . عاقبت اندیشلری : « بز شمدنکیری بری بریمزک حق
صریحلرینی یدیک ، بوشپردن بت برکت قالفار بویضه لر شهرک خراب ویباب
اولمانه سبب اولور . باقلم بز نه کونه بلانازل اولور ؟ » دیسه خوفه دوشرلر .
آخر بومملکته طاعون مستولی اولور ، برکیجده اون ایکی بیک اوبه اوجک
قالقوب قطع منازل ایدرک شهر مصدره آل عباسدن الکیش قلعهسی صاحبی
(المستکفی بالله) کلوب بریورت ایستلر اوده بونلره مصرک چانب شرقیسنده
(قیتبای) یایلاسی نام محله مسکن ویریر ، برسنده طوبراقدن برشهر قوی
یپارلار ، اوزمانه دک مصر دیارنده کرپچدن دیوار وسطوح عمار کورلماش
ایمش . حالا قاهره نک شرقنده طوپخانه طرفنده « آخلاط محلهسی » دیرلر ؛
نیجه بیک خانه خراب زیر تراب اولوب یثار . آثار بنالری ظاهر و باهردر .
بری طرفدن ماهان شاهی اخلاطه ظلم ایدوب بر باد ایتدیکیچون الله کندوسنی
سملکان شاهی انده منهزم ایدر ، ماهانه کلدکده آخلاطدن اون ایکی بیک
او کوچدیکنی برسنه سوکره طویار .

سوکره ازربایجان شاهلرندن (سلطان جلایر) معمور ایتدکده عثمانیلرک
اجدادندن اردوغرول ددهسی (قویا آلبای) ، آنک قداشی (بایندر خان) ،
اردوغرولک باباسی سلیمان بای - که جعبه قلعهسی دبنده ونهر فراتده
مغروق اولمشدر - جنکیز تاتارلری دردندن دیار ماهانی ترک ایدوب اخلاطده
سلطان جلایره کلوب بوی بکی اوله رق ساکن اولورلر . بوقوم جلایرده ینه
تاتاران جنکیزیانک قرداش اولدلرندن بر آلائی شجیع ، دلیر ارلر ایدیلر .
سلطان جلایر آق قیونلی شاهی اولمغله ، بو طائفهیه « آچقه قیونلی » دیرلر .
اصللری ماورأالنهرده دیار ماهاندر . بو اخلاطدن نه طرفه سفر ایدرلرسه
منصور ومظفر اولدقلرندن سلطان جلایر بونلره شهر آخلاطی تملیک اوزره
احسان ایلیوب بورالری معمور ومسکون ایدر . بونلرک اخلاطده کی صفا ،

نیجه تاریخده کوردک « بیوردیلر . مقدیس دخی تاریخده بویه یازیور .
غرب سردرکه بوکیکلر ایکی بیک سنه‌لک برزماندنبری طور بیورلرده حالا
چورومه‌مشر . سبحان القادر الحلاق ..

بونی تماشایدرک ینه جانب شماله کیدوب وان دریاسی ساحلیله درت
ساعته (آزغاک) قریه‌سنه واردق . بوراسی اخلاط سنجانعی حدودنده ،
لب‌دیاده معمور کویدر . ینه جانب شماله اوج ساعت لب‌دیایایله عمارستانده
کیدوب (بندماهی) ده منزل آلدق . بالق دالیانیدر ، وان دفتردری
طرفدن ضبط اولنور ، میری امانیدر . ینه جانب شماله کیدرک صاع طرفزده
وان دریاسی کنار یله معمور قرالری تماشایتدک ، نهایت (اخلاط) شهر
قدیمه واردق .

اوصاف شهر قدیم آخلاط — بوبله‌یه عاد تباعیدر ، دیرلر . ریخ عقیم
خوفدن بوشهرک حائنده‌کی یوجه طاغلرک ، سبحان طاغنک بیوک مغاره‌لرینه
صیغنمشردرکه بومغاره‌لرک هربری اوج بیک آدمی رفاه رفاه آور . مؤرخین
بوشهره « داربله » دیمشر یعنی « اوغوز طائفه‌سی شهری » دیمکدر . بوشهر
ملوکلدن ملوکه قالب اول قدر اولدی‌که وان دریاسی کنار نیجه بر اوجی تا
آرچش قلعه‌سنه واریردی ؛ باغ و بغچه ، مشبک بوستانلری بری برینه
چتاچت اولوب یایلالریده سبحان طانغی ایدی .

سبب خراب شهر آخلاط — زمان قدیمده بوشهر ماهان پادشاهنک
حکمنده ایدی . او پادشادی تدبیر سمکنان پادشاهی اوزره سفر ایتمک مراد
ایدنکده بو اخلاطک اهاالیسنه کنجه « بدعتدر ، امانه چاره ؛ ویرلم » دییه
اوغوزلر یوزبیک یورطه بریکدیر لرلر . دیار ماهانه کتورمکه آدم خرجراه
لازم : بویضه‌لری یوکه‌مکه اشتر ایستر . بونلر حیرتده قالب مشاوره ایدرلر ،
بو حال پریشان ماهان شاهنک معلومی اولدقده « سزدن طاووق یورطه‌سی
ایسته‌مدم ، یوزبیک کموش یورطه ایسته‌دم . چونکه سز بر آلائی فقیر
آدملر سکر ، سزی بوتکلیفدن معاف ایتم . هرکس یورطه‌لرینی آلسون ،

اصابت ایتمه مش ؛ بونلری مساحه بعیده دن کورن ، برکار بان جانب وانه روان اولمش کیدیور ظن ایدر . جمله سی چاقاق طاشیدر . اما غرابت آنده که دوهرلرینک طاش اولدیغنی کورن ساربانلرده کچ کردان ، کچ در اولوب عظمت الهمیه قارشى ال قالدیروب تضرع ونالش ایدر برشکل مهییده طاش اولمشلر ، کیمی سجده ایتمش ، کیمی سرنکون یاتمش ، کیمی یان یانوب برکوز یاه آمانه نکران اولمش ! انسان بونلره امعان نظر ایاه نظر ایتمش کردر که آثار غضب الهی تماشایسون . حقیر بونلری کوردیکمه مبهوت اولوب غضب الهیدن ینه مولای متعاله التجا ایلدم . بورادن شماله طوغری کیدرکن رفیقلمز دیدیلرکه : سلطانم ، اگر قدم در بغ ایتمزه کز بوحله قریب برتاشاکاه واردر آنی ده سیرایده لم ؛ تا که عجایب کوره سز . « حقیر جوابا دیدم که : ای نور دیده لرم ؛ بوسیاخته افنای وجود ایتهدن مراد و مرام صنع طبیعی خدای لایزالى تماشایتمکدر . » اویار موافقلر دخی « بسروچشم » دیه حقیره وسیله اولدیلر . بر ساعت قدر شماله کیتدک ؛ موش سحر اسنه کیدر بر راه عظیمه کیتمیوب اول محله بایر یالچین قیا اوزره ربع ساعت یورودک . شو صنع بدیع المالی تماشایلدک :

مناره مثال اولان یالچین قیا اوزره بر آدمی زنجیر ایله صارمشلر ، حالا آنجق استخوانلری قالمش ، نه عضوی وار نه برشی سی ! . . زنجیرلرده چورومه مش ، ویا هنوز استاد لندن چیقمش ظن اولتور . کیمکری غایت بیاضدر . اینجکری ، قول کیمکری یدیشر ، سکزر آرشین کلیر قالین واوزوندلر باشی کوچک خلوت حاملری قبه سی قدر وار ، کوزلرینک دلیکلرینه بر آدم بی باک کیرر وچقار حتی بودلیکلرده مسکی قرنالر آشیان طوتمشلر . روایته نظراً بوکیمکلر حضرت ابراهیمه ایمان کتورن موحدیندن برینک جسدى ایتمش . نمرود بونی بوقیاه باغلابوب آلتنه آتش یاقش . الله بووجود نازنینی محافظه ایتمش وکیمکلرینک اکثر قسملری قیا ایله یکپاره ویکرنک اولمش آنجق اینجکری ، قولنک بری ، باشی قیادن طشره نمایاندر . یویولدن ایجه اوزا قدر شیخ مصطفی اخلاطی ده « بو آدم امت ابراهیمدنر ،

رعایا و خداملری ایله بالقلر صید ایدوب طوزلر . صوکره نیجه بیک عجمت بازرکانلری ، کوك دولاق ارمیلری بوبالقلری میریدن آلوب نیجه یوز دوم یوکلرله عجمستان ، خلیجان ، باکو ، اذربایجان دیارینه کوتوریرلر غایت لذیذ و سمیزدر . بونلردن میری به سنوی طقوز یوک اچقه حاصل اولورکه وان قولنه وسائر کول اطرافنده قلعهلر ککیلره علوفه یتشدیریر . بوبالقلر صید اولدقلری کون حال واحوالی تمامپله اکلارلرده انسانلردن بوشنه قاجازلر . تاریخ شرفنامه صاحبی شرف خان دیرکه : بوبند یوقار و سنده کی زیارت محملی اسکندر کبرک حکیمی ایش . (بارگری) نام محلك آب و هوا سندن حظ ایدرک آنده ساکن اولور . کندوسنه و خلقه کفاف ایچون وان کولی بالقلرینه طلسم ییار بومحله دفن ایدر . آنک ایچون بیلده برکه جه بالقلر اوزایه واروب تکرار مرورلنده صید اولورلر .

حکمت خدا کوله بوقدر صولر قاریشیرده نه برقطره تزیاید ایدر ؛ نه ده تناقص ! صوی سم هلاهلدن نمونه نما اوله جق قدر آجیدر ، آدم طهارت ایتسه استنجا یرینی یاقار ، دکه آدم زارینه تحمل ایده من غریب برسر درکه بوبحرک اطرافنده اسکان ایدن غربا بوراده اثوابلرینی غسل ایتدکلرنده اصلا صابون سورمه به محتاج اولمازلر . صوبنده او قدر صاف ، بیاض ، نظیف اوله رق اثواب بیقانیرکه بزلر کویا پنه اولور . جنوب و غرب یلری اسدکده کولک عظیم فورتنه سی اولور . ایچنده اللی پاره قدر کیسی واردرکه قلعه دن قلعه به بازرکانلری کوتوریر .

وان دریاسی کنارنده ایلك کوردیکمز (تحت وان) نام خانک قربنده «راه اووا» نهایتنده بروادیده غریب و پک عجیب بر صنع ازل مشاهده ایتدک : روایته نظراً اولجه نمرود بیغمه طاغ یایدیریرکن نمرودیلر کوه بالا به طاش طاشیرلر مش . بامر خالق قهار یتمش قطار دوملری یوکلری کبی طاش اولمشلر . شمعی قطار ، قطار ترتیب اوزره جمله سی یوکلریله دیزلمش طورلر . کیمی چوکمش ، کیمی برپا ، کیمی منهدم ! حالا جمله شکل و شمائل ، قدوقامتلیله آماده طوزیورلر . اوچ بیک یدی یوز سنه دنبری بزینسه بررخنه

بوجيره نك وسطنده عمقى تيمش قولاج قدر دريندر . هر طرفنده اعلا دمير
طوتار محللارى وار . بوجيره هر طرفدن بيوك ، كوچوك تيمش قدر صولر
روان اولور .

جنوبنده (كوزلدره) حكارى ولايتى طاغلرندن كلير . (عين كواش)
حكارينك جلومرك و (وسطان) قلعهلى طاغلرندن كلوب (قوصقون قيران)
قربنده قاريشير . ينه جنوبدن كان برنهر وسطان قلعهسى كبانى ديندمه قاريشير .
(نهر خوشاب) عوام (خوشاف صويي) ديرلر . نهر عظيمدر كه تموزده ايلك
بهارده هيچ كچيد ويرمز . بونهرده يدى عدد صولر قاريشير كه ان شاء الله
محلنده نحرير اولنور . بونهر غايت طانليدر . برقولنك طلوعى ينه حكارى
طاغلرندندر . برفرقهسى خوشاب قلعهسندن ، برقسى محمودى ديارينك اباغاي
قره قلعهسى طاغلرندن كلوب حكارينك وسطان قلعهسىيله وادرميد باغلىرى
ايچنده وان درياسنه ريزان اولور . شمال طرفندن : (كدكچاي) بهارده طيقان
ايدر . منبى شرقده آق كيرپي وچوماقلى طاغلرندندر . آق قلعهسى ديندمه
دريابه منصب اولور . التى ساعت شمالدن (قرهچاي) كلير . بوده بهارده طاشقين
آقار . «قاسم اوغلى چايري» نام سحرادن عبور ايدوب (قره شيشلر) قربنده
دريابه قاتيلير . شمالدن (جانيك نهري) اولو صودر . مطلى باركيري طاغلرند-
ندر . باركيري قلعهسى قربنده درياه ريزان اولور . ينه شمالدن (بندماهي نهري)
باركيري قلعهسى قربنده وان درياسنه كيرر . بر بوغاز ايچنده جريان ايدر .
آشاغنده شورجه در . اما يوقارولرده طانليدر . مطلى ينه بو طاغلردندر .
بونك منصبي محلنده (بندماهي) وار . اساساً وان درياسنده برقاريش قدر بالق
بيله ناپيدا ايكن بيلده بركون بامرالله اول محلده وان درياسنك بالقلى رايكان
اولوب بودرده دن يوقارويه كامل بر آي نيجه بيك بيوك كوچوك بالقلى كچوب
(بندماهي زيارتى) نام زيارتگاهده بالقلى بريكيير ، اورانك صواوتلرندن ، اكير
كوكلرندن اوتلايوب گويا اوداقى زيارت ايدرلر . بر آي صوكره كيري دونديكي
وقت بو بندماهي نام محلى وان دفتردارى طرفندن بر آغابند ايدر . جمله بالقلى يوقارى
درده محبوس قالير . اشاغى وان درياسنه كچه منزلر . دفتردار اغاسى نيجه يوز

وسائر عماراتدن برائرن بنا يوقدر . اما بوراده عمار اوله جق بندر لازمدر . زيرا بر لطيف ليماني واردر .

وان درياسنك توصيفي و آكا آقان نهر لر

بو تحت وان قلعه‌سنده يول ايكي فرقه اولور . وان درياسنك جانب جنو-بيسنده كي صاغ طرفه كيدن صارپ وسنكستان كوزل دره ، كيان و سلطان قلعه‌سى يوليدر كه حكارى ولايتي ايچنده وان درياسى كساريله وانه كيدر . اما بو تحت واندن ينه لب دريا ايله جانب شماله نيجه قلعه‌لرى عبور ايدوب اون كونده وانه كيدر . پاشا قندمرك بو طريق ايله وانه روان اولديغنى حقير خبر آلوب بزديخى ريقمزله تحت واندن قالقوب جانب شمالى لب دريا ايله كيدر كن كوردك كه راه اووا سحر اسنك نهايت شريفسى طرفى جمله دريادر .

وان كولنك اشكالى — بقول تاريخ مقديسى نمرود ربوبيت ايله عالمى كشت ايدر ك وان ديارينك ارتفاع ارضى آلوب جمله اراضيدن على بولوب آنده جميع بنا وكوهكنلرى جمع ايدر ك قرق ييلده برسد نمرود بنا ايتديردى كه اساسدن ذروه اعلاسنه يدى كونده عمالدر سنك خارا چيقار يرلرمش !! . صكره نمرود وقعه معلومه اورفه و ابراهيم عليه السلام ايله الله عاصى اولد . يغندن امر الهى ايله جبريل امين او جبل عالينك اساسنه برقناد اوروب برهوا ايلد كده اوزرنده كي عمال و جماليه سرنكون ايدوب بامر الله جبل قعر زمينه كچهرك يرنده بووان كولى حاصل و ظاهر اولمشدر ! . دائراً مادار جرمفى اون برقوناق احاطه ايدر . بر بحيره دركه اصلا بر بحيره اتصالى يوقدر سم هلاهلدن آجى اولوب شرقدن غربه طولى التمش سكر ميلدر . وقت شتاده غايت شدت اوزره توج ايدر . دورى جمله بش يوز ميلدر ... اطرافنده طقوز عدد قلعه ايچنده ايكي بيوك جزيره وار برينه (عهدم وار) اطه‌سى ديرلر كه بر قلعه متين و دير قديمى وار . بر يسنه ده (آخطمار) اطه‌سى ديرلر لطيف ليماني وار .

چیقوب جانب شرقه کیدرک بتلیس دره سندن چیقوب راه اووا سحراسی ایچره یورویه درت ساعتده (خسر و پاشا خان) ننده منزل آلدق .

خسر و پاشاخانی — بتلیس خانی کمنده برخان قدیمدر . یاننده اصلا عمارستان یوقدر . حتی مرحوم صاحب الخیرات خسر و پاشا بوخاندن تاوان دریا سنه وارنجه ، ینه بوخاندن تابتلیس شهرینه کنجه خانک یمین ویسارینه کامل اوچ ساعتک راه اووا سحراسی ایچره ایچی بوش کمرل انشا ایتمشکه وقت شتاده جمیع سیاح و تجار وزوار بو طاقلرک آلتدن عبور ایده لرکه بوراسی کندولرینه وقت تموزده سرداب ، وقت شتاده کرماب اوله . چونکه بو سحرایه دوشن قار و رحمت نه ارضروم ، نه موش نده سائر بللی سحرالره دوشمز . کامل سکر آی مناره قدی قار ایله بوراه اووا مالا مال اولوب بو طرفدن بتلیس یولی مسدود قالور . آنک ایچون پاشای مرحوم مال قارون خرج ایدوب بو سحرایه ایچره شوخانی انشا و یمین ویسارینه ده کمرلرینا ایتمش آینده ورون دکان هر زمان کذر ایدرلر مش فقط سرور ایام ایله اوقافی ضعیفه یوب اگراد قومنه کهنیکاه اولدینی ایچون نیجه یرلری ده نهدم اولمشدر . اما انار بنالری ظاهر و باهردر .

ینه بوراه اووا سحراسندن اوچ ساعت شرقه کیدوب (تحت وان) قلعه سنه کلدک . کوردلر بوقلعه یه «طاطوان» دیرلر . بو محل وان ایالتک حدودی اولوب وان دریاسی کنارنده وان پاشاسنک خاصی اولغله صوباشیسی حاکمدر . اسکیدن سلیمان خان زماننده زال پاشا بوراده مفید و مختصر بوقلعه بنا ایتدیروب در بند چالندر اولمشدی . بعده شاه طهماسب عصرنده عجملر عادلجواز ، آخلاق قلعه لرینی استیلا ایتدکلر نده بورادن کیلر ایله وانه امداد کیتمه سین دیه تحت وان قلعه سنی خراب ایدوب براقشدر . حالا لب دریاده لیان آغزنده قلعه مثال برخان قوبدر . وان پاشاسنک براغاسی ایکی یوز آدم ایله اول خانده حکومت ایدر . وان قوی طرفندن براغا کمر وکی ضبط ایدوب وان دریاسندن کیدوب کلن کیلردن باج و کمر وک عشر سلطانی آلور . بو خانک اطرافنده بعض کورد خانلری واردر . اما برجامه مدن غیر ی چارشی و بازار

الخطر اوله سز . بوکوردستاندر ، خاقي متمرّد قوم روزکیاندر . بر طرفکر ایسه قوم واندر آراکزه منافق کیروب آراده صلح وصلاحه مغایر ایش اولماسون دیبه پاشا قرداشکر خانمه محبه نیجه پندکونه کلات ایتمش . خاتم سز اوکلامدن محظوظ اولک . یوقسه پاشا غل وغشدن بری ، کین وکبر ، بغض وعداوتدن عاری وزراسروری برسخی وذکی کیمسه در « بووجهله پاشایی وافر مدح ایتم . خان بوکلامردن حظ ایدوب خاموش باش اولدی . نتیجه مرام اوچ کونده خان وسائر اعیان ایله جان محبتلری ایدوب هرکون ایتمدیکمز ذوقلری یازسه ق آروجه کتاب اولور . بتلیسه وصولزک اون دردنجی کونی خان عالیشان بو حقیری خاکدن رفع ایدوب بین الاقران ارتفاع قدرمزی طوتوب حقیره اولا برسمور قضاسی یشیل چوقه قاپلی کورک وسراویل وقیصه وارنجه سرتاپا برقات لباس فاخر کیدیزوب برکیسه غروش و براسب صبا سرعت ، بری قطفه اوزره بردم صرمه لی آکر ، رخت وغداره سیله ، شام وپیده کی ایله برکیلان آت ، برده یلکندر ساده چوللی آت احسان ایدوب برکوری غلامنی جمیع اثواب وسلاح و آتیه هبه ایلدی . اون درت خانک جکر کوشه لری ، خان کتخداسی چاکر اغا ، حیدر اغا ، عرب خلیل اغا الحاصل جمله اعیان و اشرف و عشیرت بکلری قلیچ ، غداره ، تفنگ ، زره ، قالقان ، چاریک قوشاق ، خنجر ، سربند ، پارچه حریر ، بوهنی ، جنقاوی ویردیلرکه اوچ سپت اثواب ، یدی کیلان آت پیدا ایتم . حرم محترمدن خانک اهلی زال پاشا قزی سلطان حضرتلری زردوز بر بونجه ایجره برقات پاک اثواب و اوچ یوز غروش کوندرمش . الحاصل هرشیدن مستغنی اولوب ، خانک یاننده فلکدن سهل کام آلوب جمله عشیرت بکلریله ، احبا و خان عالیشان ایله وداغلاشوب مکتوبلر آلهرق وانه روان اولدق .

بتلیسدن وانه روان اولدینمز

۱۶۰۵ سنه سی شهر شعبان المعظمک غره سنده بتلیسدن خداملریمزه

سنده نازه ایدك بزده حمد خدا ینه کوریشمک میسر اولوب بوقدر نان ونعمتیکی تناول ایلبهرك چوق احسانلریکی کوردم ، اما ای خان قرداشم ، سندن رجام اولدرکه بز عثمانلی وزیرلرندز خصوصاً داماد مراد خازننه کیم بن وان ایالته متصرفم ، سنده بنم تحت ایالتمده سربست حاکمکسک ومؤبدأ اوجاقلق اولمق اوزره بوایالته متصرفسک « پاشایی خانمه قوندروب بوقدر اعزاز واکرام ایتم » دیه یاننده اولان حقه باز مایمویحیلرک سوزلرینه اویوب کورد طمرلریکی دبره شدیروب ناشرعی وناهموار برایشده بولمیهسک هر طرفنده مشا اولان عشیرت بکلریه حسن زندکانی ایدوب مأمور اولدیغک پادشاه خدمتلیخی ادا ایدسک والا بوملک قرداشکده سوزی طوغریدر ، ذره قدر شریعت وطریقت ، حقیقت ومعرفتدن طاش قوپاریسک سندنده باش قوپار . لطف ایله بن وانده ایکن جمله خالق ایله یخشی کچک اکر دیرسککه « ابشیر پاشا ملک احمد پاشایی وانه سوردی ، نهوقع ووقاری اولسه کرک » بنده دیرمکه ، حالا خط شریف ایله سبردار معظم وطغراکش دستور مکررم » همان ایسم اولوب طریق حقدن آیرله ، ایشته سکا نصیحتم بودر . « پاشا سوزینی بترنجه خان دخی : « حقا که آنا ووده نصیحتیدر . الامر امرکم سلطاتم » دیدی . خان پاشا ایله اویوشوب وداغلاشوب کیدرکن خان پاشایه دیدی که : « سلطاتم اولیا چلبی قولکیز منده برقاچ کون طورسون عقیبکیزجه وانه اولاشدیررم » پاشا ایسه بکا اولیام خان قرداشمله برقاچ کون قالوب ینه تیزکل دیه اذن ویروب پاشا وانه روان اولدی ، بزده خان ایله بتلیسه عودت ایتدک . خان حقیره غلمان خاصه ایچره کندی حجره لرندن برصومعه ویروب شب وروز کندیلری ایله جان محبتلی وحسین بیقرا فصللری ایلدک . خان برکون اثنای کللامده دیدی که : « اولیام کوررسک سزک پاشا بزه دوه کینلی اولدیغنی بیلدیروب راه اووهده خیمه ایچره بزه صورت حقدن کورینهرك نصیحت یوزندن اوتوز بیللق ماده لری یوزمزه اوردی . بوسزک پاشادان احتراز اوزره اولمیدر اما اولمیه الاخیر » حقیر ایتدم والله خانم پاشاسزدن حجابده در . کثرت محبتدن خانمه براز نصیحت آمیز سوزلر سویلمشدر . اولمیه که سزاو کلاتدن مغیر

ایدیکز . امان اوزمان سن تازەلك حسبیلە ۱۰۴۸ سنەسی مراد خان رابع
 اقدمز بغدادی فتح ایدوب سعادتله عودت و دیار بکره مواصلت ایتدکده
 بتلیسدن کلوبده رکاڤنه یوز سورهرک « غزاک مبارک او » دیمدیکندن
 مراد خان غایت مغبر اولوب حقیره دیدی که : « احمد بنم انتقامی مزوری
 حاکی یوسف خاندن ، بتلیس خاکی عبدال خاندن البته آلهسک » کندیلری
 دارالسعاده لرینه روان اولوب بن دیار بکر والیسی قالدیم . باشمه عسکر جمع
 ایدرک حمد خدا عمادیده مزوری حاکی یوسف خانی اله کتیروب یدی
 یوز آدمی قتل ایدرک کله لرینی در دولته غلطان ایلدم . ینه یوسف خانی
 دیار بکر قلعه سنندن آزاد ایدوب حکومتی کندویه ابقا ومقرر ایتدکه
 بورلری سزکده معلومکز اولسنه کرک آندن سوکره فرمان مراد خان اوزره
 سنک اوزریکه عسکر جمعه میا فارقین قلعه سنه دک کلدیم ایسه ده آرامزه مصاحین
 کیروب سندن یتیش کیسه مال وبر چوق مال غنائم الهرق منم ایشم دیار بکر
 آلتنده دکل وان ایالتنده در ، دیو اغماض عین ایدرک سنک اوزریکه سفردن
 فراغت ایله اوجمیت کبرا عسکرایله سنجار طاغنده کی صاچلی یزیدی کوردلرینی
 فتح ایله اون بیک مقدارینی قتل و یوز دخی اسیر آلوب مال فراوان وعساکر
 غاتمان دیار بکره داخل اولدیغمی سن دخی بیلسهک کرک . جانم خان قرداشم ،
 بن ینه ارضروم والیسی ایکن سن اسپم طور میوب تازهلکک حسبیله ارضروم
 ایالتنده بیک کول یابلاغنه چیقان کوردلردن « باج عشری آیورم » دیه
 یتیش بیک قویون نهب وغارت ایتدیککده قیون صاحب لری ارضرومده بکا
 کلوب تقالم حال ایلدیلر . بنده سکا بر محبتنامه ایله قپوجیلر کتخدای کوندردیکده
 « بن آنک ایالتنده دکلم ، آروجه بر خان عالیشانم . بنده نه علاقسی وار
 ملک احمد پاشانک ؟ » دیه محبتنامه می پاره ، پاره ایدوب قپوجیلر کتخدای
 دخی قتل ایده یازدک . مودیککی علی اغا رجا ایدوب اووجهله قپوجیلر کتخدام
 کوج ایله خلاص اولهرق ارضرومه کلدکده اوستنه عسکر چکوب کلک
 صدندنه ایدم ، اوئاده سلطان ابراهیم خان بنی ایالت ارضرومدن معزول
 ایدوب سنده المدن خلاص اولدک . (مضی ماهضی) متناجه اول زمان

سرای بزم برمکیان اولدی . نتیجه ایکی بیک عسکرله پاشانک طوغلری (راه اووه) نام محله کیتدی . ایرتسی کون پاشا ایله خان وداع مخلنده اوپشوب کوروشدیلر . پاشا اسب صبا سرعته سوار اولوب خان ایله آت باشی برابر الای عظیم ایله وانه روان اوله رق بتلیس دره لرندن راه اووه نام صحرايه چیدیلر . بر چنزار کوشه ده قرق الهی عدد خیمه لر قوربولوب خان حضر تلی پاشایی اول خیمه لره ایندیروب بر ضیافت عالی ایتشدرکه ومن العجائبدر . بعد الطعام خان حضر تلی بر النسه حسن بکی ، بر النده حسین بک جکر کوشه سنی آلوب پاشانک حضورینه کلیرکن بوییتی ترنم ایلدی :

قرنجه لر بودین چکمش چکرکه نک سنایه سزه لایق نه منز واردر؟ قول ایلک فقیرانه

«السنخی من یعطی بما ملک» دیوب او ایکی کورپه خان زاده لرینک قولاقزینه یاشه رق «منم افندم ، بو اوغللرمی سلطانتک قولوغنه کتورمشم قبول ایله» دیدکده حسن وحسین اللرنده بر رشام عنبر خام ایله پاشانک النی او یوب قویونلرندن بر کلام عزت چیقاروب پاشایه ویردیلر . پاشا دخی حسن وحسینی باغربنه باصوب ، برخی یمینه دیکرینی یسارینه آلوب دیدی که : «ای جانم خان صاحب خاندان قرداشم ، بو ایکی شهزاده آزاده بنم دخی اولاد معنویلم اولسون . استغفرالله که بن بونلری خدمتکارلغه آلام . همان بونلر دایما سندن او قوسونلر و یازسونلر ، کمال معرفت تحصیل ایتسونلر . ان شاءالله بن بونلری برر چراغ ایدرم» دیوب حسن وحسینی ینه خانه تسایم ایلدی . خان ایله پاشا بر اوایه کیروب بر خیلی مشاوره ایلدیلر .

نصیحت ملک احمد پاشا بجان عالیشان — ای خان قرداشم ، ۱۰۴۵ سنه سنده فاتح روان سلطان مراد خان افندمزله بوسرایه کلوب مهمان اولدیغمزده بن مراد خانک سلجدار ومصاحبی ایدم . اول زمان دخی بی حد و بی حساب نعمتک پادشاهم مرحوم مراد خانله برابر ییوب کورشمش ایدک . افندمز مراد خان دخی سزک تعظیم وتکریمکردن حظ ایدوب موش خراجی خزینه سنی مؤبد احسان ایلمشدی دیمک چراغ افروخته می اولمش

بوجهله علی قدر الامکان نیجه حائزربنه واقف اولوب تحریر ایلدک . اوننجی کونده پاشا وانه کیتمهک آماده اولدوقده خان عایشانک ملک پاشایه ویردیکی هدیه لر شو نلردز : اوچ عدد بکرنا شکفته ، اوچ عدد غلام ، اون عدد معتبر آت که بری مرصع زینلی ، آلتون زنجیرلی کهیلان ایدی ، اوچ مجوهر مازنداران تفسکی ، تفسیر ، قاضی ، بغوی ، کشاف ، قاموس ، تقویم البلدان کبی ملوکه مخصوص یکریمی جلد کتب معتبره ، اوچ عدد ابریشیم وزردوز قالیجه اصفهان ، اوچ عدد کچه نخبجوان ، قرق عدد شمشیر الون ، اون قطار اشتر اون قطار استر و بردی . بوهدایادن سوکره خان درویشلک ایدوب « یوپیشکشلر مزنی قبول ایلک » دیه دست پوس ایلدی . خانینه پاشا حضورنده پاشا کتبخداسنه بر صرمه زینلی کهیلان آت ، بریلکنندز آت ، بر قطار قاطر ویردی . الحاصل پاشانک یکریمی بر عدد مرتبه صاحبی آدملرینه برر رأس کهیلان آت احسان ایتدکن سوکره تا ادنا مرتبه عکام باشی ، سسایس باشی کبیلرینه وارنجه جمله سنه یتمش رأس آت ویردی که هر بری برر کیسه دکرلی آتلا ایدی . پاشا دخی خانه اول کون سکز سمور کورک کیدروب بووداع محلی هدایاسنده دخی بر بیاض سمور کورک کیدردی که سرای پادشاهیدن چیقمه ایدی . کندی بلنده کی جواهر قوشاق بیغایله خنجربی خانک کمرینه بند ایلدی . خانک دوت عدد جکر گوشه سنه چاکر اغا نام کتخداسنه برر سمور کورکلر کیدردی که هر بری بیکر غروش دکردی . حرمده خان سلطاننه بر سمور ، بر مجوهر تاج ، یتمش قطعه اقمشه فاخره دیبای زیبا شیب وزرباف ، نیجه قطعه الماس ویاقوت وزبرجد ولوه لوه دانه دار هدایا ایدوب عنبر اغا واسطه سیله کوندردی . ابتدا خان نکرلرندن آشچی باشی به ، یتمش عدد مرتبه صاحبی عشیرت بکرینه کونا کون چوقهلر ، اعلا و اوسط قوشاقلق تعیر ایتدکلری خلعت فاخره لر کیدردی . خان غایت محظوظ اولوب بتلیس اهالیسی جمله مسرور و خندان اولدیلر . خلاصه بتلیسده اون کون تقاعد ایدیکمزده اهالی بلده ایله او قدر حسن الفت اولندی که تعیری ممکن دکل . پاشا ایله خان بری برلرینه اول قدر محبت ایدوب او یله اکرام ایتدیلر که کویا

عجیب تماشا و پهلو انقدر . اما نیجه آتلیک ایاغنه چوکان راست کلوب خورد ایدر . فقیر آت لئک اولور . آنلر اویله معلوم اولمشدر که کدی فاره نیجه کوزه دیرسه بوچوکان آتلیده طوپ اویله کوزه دیرلر . نیجه کره بو طوپ ایچون عظیم جنک اولوب قانلر دوکلسدر . آخرکار قول اویله اوینارلر . مثلا بش کره ، یاخود اون کره قنی طرف خلقی طوپنی کندی طرفلری قوللری اوزره میللره کتوررسه میدان آنلرده قلوب ضیافتی مغلوب اولانلر ایدرلر . بو اویون بتون کوردستان و عجمستانده عظیم سلاحشورلقدر .

بوچوکان میداننده اوج آسماه سرچکمش بر چام عمودی واردر . تازروء اعلاسنده برکوش طاسی وار ، جمیع سلاحشوران اکران بوعمودک ذیلنه یکن آتیه واروب شصت بر قبضه تیر بران ایدوب طاسی اورسه خاندن بوکوش طاسی آلور بوده بر تماشا کهدر .

قاعه آردنده عین اسکندر باشی ده بر تفرجکاهدکه بر چهار لاله زار زمینده خیابان مصطبه در . بو تماشا کهلردن بریده دیوان طاغیدر که ذروء اعلاسنده کی سدی اسکندر بتلیس قحی ایچون بنا ایشدر . مفید ، مختصر سبدر . مطلسمات ایله بنا اولندیغندن بودیوان طاغندن عالی کوه بالالک ماورالرنده کی کوزل دره طاغلی ، نمرود طاغلی ، مودکی طاغلی ، موش طاغلی ، کوار طاغلی جمله نمایان بر مسیره فرحستاندر .

زیارتگاه شهر بتلیس — ورسنگی مدرسه سی ایچنده قبله ولایت ، کعبه هدایت مجرد باطن و ظاهر (الشیخ حضرت ابو طاهر) نیجه بیک کراماتی ظاهر و باهر اولمشدر که بر قبه پر نور ایچنده آسوده مستجاب الدعوه بر سلطاندر که حالا زیارتگاه امامدر . (زیارت شیخ العرب) بوده اولو ساطندر ، (شیخ حسن القناخی) مفسرین و محدثین سلطان علمدار که خاتونیه کوپرسی باشنده بر زاویه ده مدفوندر . (الشیخ علمدار) اولو سلطاندر .

شهر بتلیس ایچره ملک احمد پاشا افندمزله طقوز کون طقوز کیجه ذوق و صفالر ایتدک که کیجه من قدر کوندوز من روز نوروز خورازم شاهی ایدی ،

کوکناوشرتی، نار شرتی، اوشیلہ شرتی، رواس شرتی، مثلث شرعیہ سی، قیسی جلالابی، بالدیوان شرتی مشہور و ممدو حذر .

عمارتری — اسکیدن شرفخان عمارتی، خاتونہ عمارتی معمور ایکن جملہ مسافرین و مجاورینہ نعمتری مبذول ایمش فقط شمدیلک اوقافلری خراب و بیاب اولملہ سادہ ماہ عاشورادہ ولیلہ رمضانہ چورباسی چیقر . اما بونلرہ احتیاج یوقدر . زیراجلہ خاندانک قاپولری آچیق اولوب اهلنک آیندہ ورونده یہ نعمتی مبذولدر .

مسیرہ لری — اونیدی درہ ایجرہ اون ایکی بیک باغلیر تعبیر ایتدکلری کاشانہ عبرتالری برر مسیره دلکشالردر . ازجملہ خان باغی، میردک باغی، باغدو باغی، اویخ باغی شہورددر . نزهتکده لرندن بری دہ تقوان محلہ سندنہ خان کولیدر . ایچندہ قایقلری وار . بری دہ شرفخان جامعی قربندہ چوکان ییدا . نیدرکہ ہرہفتہ جنبدی وساحشورلر وفارس الخیل روزیکیلر بومیدانہ واروب چوکان وجیریدہ اوبنارلر .

چوکان اویوننک تعریفی — بومیدانک باشندہ سنک خارادن برعمودوار دیگر برباشندہ ینہ برستون منتہا دیکلمش در . ہرطرفدہ بیکر آنلوجمع اولوب الارندہ قزیلجقدن اکری برکوبال وچوکان ایلہ امادہ اولورلر . میدانہ ام کلهسی قدر آغاچدن مدور برطوب قورلر . سکز قات مہترخانہ یہ طرفلر اورولوب اواز دہل اوجہ پیوستہ اولدقدہ برطرفدن برآدم ودیکر جانبدن ینہ برآدم آت براغوب میداندہ کی طوپہ بری برچوکان اوروب کندی طرفلر فلرندہ کی میلی کچیرمکہ چبالایوب بو طوپہ چوکانلر اورورلر . بری دخی آت ایلہ سکیردوب اوغلطان اولان طوپہ برچوکان اوروب کندی حدوندہ کی عمودہ کتورمک ایستر . بری دخی یتیشوب طوب ہوادہ طیران ایدرکن بر چوکان اوروب، بری دخی اوروب طورر . نتیجہ طرفینک عسکری بری برلینہ کیروب فقیر طوپہ اولہ چوبان کوبالار اورورلرکہ نیجہسی پارہ پارہ اولوب البتہ بو حال ایلہ برطرفی غالب کلوب طوپی کندی حدودلرینہ کوتوریر قارشی طرفدہ کیلر مغلوب، طوپی الانلر غالب اولوب مغلوبلر غالبلرہ بعدہ عظیم ضیافتلر ایدرلر .

پنجه‌لری شیرانه، بازولری مردانه، کهری اینجه طبانلری واسع هر حرکات وسکناقی ملایمت کارانه ایدی. بتلیس حدادلرینک شیخانی، مقرای زبورزین دنیلان قلیجلرنی هیچ بردیارده یاپه مزلر. درزیلری چوق وسائر اقمشه یه سوزان اورسه لر اصلادیکیش بری بللی اولماز، بویاخانه لری دباغلرینک صاری کل پنبه کل شفتالو، آسمانی، آبری، کلککونی، قرمزی، لعلی، یشیل ترنجی، بنفشه سخنیانلری اولورکه خطائی واحمدابادی کاغد کبی دانه دار و مجلا اولور. بوده بودیاره مخصوصدر. آینه و ورونده هدیه کتورلر. بوسختیانلر نا فرنگستانه کیدر. اوراده دوپسند ایدرلر. آنلر اکثری کودری، تلاتین سختیانلری ایشلرلر. بوبتلیس سختیاتی یاپه مزلر. اوق ویای دخی بتلیسده مشهور اولور.

اهالیسی — اون بیک آدمی خان عالیشان نکریدرکه شب و روز بلرندنه شیخانی و مقرای قلنجلری و چکنلرنده حلبی قالقانلری والرنده کوربال چوکانلری باشلری تللی والوجه سربندلی ماوی، صاری، سیاه، قرمزی، زیرینخی حنا ایله بویانمش آملردر. برفرقه سی دخی اعیان و اهل حرمت اولوب زعامت صاحب لریدر خاص و خراج تحویل ایدرلر. برقسیمی دخی نجار اولوب اکثریا دیار عجم و کورجستانه متاع کتوررب کالا کتیرلر. برقسیمی دخی اهل حرفدر.

محصولاتی — بوراسی یوکسک طاغلا آره سنده صعب وسنکستان یرده اولغله باغلری عملیدر زراعت اولنور وادیلری یوقدر. بغدادی وسائر حبوباتی (راه اووه) دن و موش سحر اسندن کلیر. طاغلرنده کی کورد رعایاسی قزلب داری اتمکی لرلر. میوه سندن اون بردرلو ارمودی مشهوردر.

مأکولات و مشروباتی — بیاض اتمکی، بیاض لواشه یوقه سی، بیاض کل پنبه مثال چاغیل اتمکی، کککه دنیلان حلقه چوره کی، قتمر چوره کی ماهیه سی، بقنواسی، کککک بوره کی ایشقی، ماسطابا چورباسی، چاجیخلی، قیقیل پینری، قایماغی، کومه ج بالی، کککک کبابی کککک پلاوی مشهوردر.

وجودی دیواره واره‌رق‌ننده کی ایله آصیلی قالدی . بربرنده ایله زمینه کلوب پاشا حضورنده خاک بوس ایدوب پاشاده باشنه ایکی آووج‌نون صاچدی .

منظره دیگر — بو آنا صنع عبرتمای تماشای ایدرکن پاشا اقدمزک یاننده زانو بزانو اوتورمش حکاری حاکمک اقرباسندن عالم وفاضل برچلی واردی . اسی منلا علی ایدی . اوزاتک کوردلیکی طوتوب پاشایه و خانه دیدیکه : بویله خرسز و حرامی مسمار باز کندباز سنک حرمک سطوخنه چیخار ایسه کیجه حرمکه کیدوب حرامزاده‌ک ایتمیزی ؟ مونی فکر ایتیموب اکننه لاجه و کندیسنه برکیسه غروش و یروب باشنه ززمسک‌نثار ایدرسز منده اجداد مدن کوردیکم معرفتم کوسترم منه نه ویرسیر کورم .

بونی دیدکدن سوکره قصردن اشانغی کندینی یاحی دیوب آتدی . اکنندن سمور کورکن چیقاروب میدان محبته سرسریانه کزدی « اول پهلوان دیوارلره مسمارله چیخار کور ایدی من ده نیجه چیقارم » دیوب همان قارشو دیوارک یوزینه‌ال اوردی . الی دیواره پاشدی اوبرالینی دخی دیواره آتدی اوده اویله یاشوب بو طریق ایله یاحی دیهرک یراسه قوشی کبی روی دیواره یاشوب اصیلی کزدی . برقاچ کره روی دیواری دور ایده‌رک پاشانک باشی اوجنده کی دیواردن گوشه‌تزلول ایدوب ینه زانو بزانو مک ایتدکده پاشایه وافر عذرلر دیدی . دیدیکه « بکم سزه چون وچرامز یوقدر . حتی الی اوچ تاریخنده حکاریدن دیار بکره کلدکده بویله بر معرفت کوسترمش ایدیکز . حمد خدا شمیدی ده بوراده مشرف اولدم » سوکره برکیسه غروش ، برقات خلعت فاخره و برآت احسان ایده‌رک نامه ایله حکاری خانه یوللادی .

صنایع شهر بتلیس — اولا خان عالیشانی یدی یوز یمش فنونده ید طولی صاحب فریدالعصر ، غریب‌الهیکل برکسه‌در . حلیه‌سی اولدرکه قصیرالقامه کردنی قیصه ، اسمراللون ، برونی سهل منقاریجه ، کوک‌الا کوزلو ، شیرین سوزلو ، منور یوزلی قولاق‌لری ایری ، بیقلری کور ، صقالی قیرغیل اول عصرده سنی یمش اولمغله برابر زنده وقوی البیه ایدی . صوتی بلند ، کتقلری واسع ،

دخی نیچہ کونا لعبدہ بازلق کوستردی . غرابت بوندہ کہ مسمارینک ایکسی دہ
 برریحق قاریش آنجق وار . اوچ پارمقدن زیادہ سی دیوارہ کیرنجہ بریدہ
 اجرای معرفت ایدہ جک نہ یر قالور نہدہ آلت ، یوقاردہ کی مسماردن میلان
 کی سوزولوب باش اشاغی اولہرق اشاغی دہ کی مسمارہ برک یاپشوب یوقاردہ
 قالان مسمارہ ایانک اوستنی مسح اولہجق یرلرینی وایاقلرینک پارمقلرینی
 چویروب چنکل ایدوب اشاغی مسماردن اللرینی بوش قویوب باش اشاغی
 ایانگی اوستدن آسیلوب سرنکون نیچہ فون کوسترکن بلندن چکیجی
 چیقاردی ، اشاغی مسماری اورہ، اررہ ینہ یوقاری مسمارہ سوزلدی . آندن
 دخی ایاق اوزرہ قالقوب ینہ الی یتشدیکی یرہ اومسماری قاقدی . اول قدر
 مصنع کارلر کوستردی کہ تعیر اولنماز . ینہ اشاغیدہ کی مسمارہ سرنکون
 سوزیلوب ، آسیلوب اشاغیدہ کی مسماری چیقاروب یوقارودہ کی اکسر اوزرہ
 ینہ ایانہ قالقوب قدنجہ دیوارہ مسماری قاقسی ، آندہ دخی نیچہ ہنرلر کو -
 ستردی . بومسمار محلی زمیندن طقوز آدم بویی اولدی . بومسمارده ایکن
 بلندن توتون کیسہ سنی چیقاروب مسمار اوزرہ کیسہ بی قودی ، تپہ سی اوزرہ
 طوروب ایانگری برہوا حرکت ایدردی . عجیب معرفتدرکہ وجود انسان
 براکسر اوزرہ بومرتبہ حرکت ایدہ . حاصلی قرق یدی کرہ مسمار قاقوب
 ہربرندہ آیری ، آیری معرفتسر اجرا ایدرک قرق یدی آدم بویی یوقاری
 تاسطوحہ چیقدی . پیرپرورلرینہ خیر دعا ایلدی . ایکی مسماری بریرہ قاقوب
 چکیجی آشاغی آتہرق « ای امت محمد ! بنم آلم چکیج وایکی مسمار ایدی .
 شمدی نہ چکیج قالدی نہ مسمار ! نیچہ بوسطوح اوزرندن آشاغی اینہ بیلمیرم .
 ایشم اللہہ قالدی . من اوزومی آشاغی آتارم . خدا شاهد اولسون قائم ، قلم
 سزہ حلالدر وبزی دعادن اونوتیکز » دیوب قوینندن برالدیون چیقارہرق
 اللرینہ کیدی بسم اللہ یا اللہ دیہ دامدن زمینہ کندینی اولہ آندی کہ کورنہ عاقلر
 « واہ ، قائل اولوق » دیمکہ باشلادیلر . مکر الہ کی دیکدی الیونلر جملہ خام
 ابریشمدن خیال فرنگی سجیم ایمش ؛ براوجی سطوحہ کی قاقدینی ایکی چیویدہ
 باغلی ایمش . همان زمینہ اینہ جکنہ قریب اللہہ کی الیون اپنی برک ضبط ایدوب

مکر پهلوان زن گذر عرض . مهارت ایده جگنی بیلوب اول قیالری قیردیره رق خاتک سرانی اوستنه برچوال فشتی ایله مملو تراب قومش ایمش . پهلوان دیدی : «ای ساطانم ملک پاشای وزیر دلیر! بوکتر داعینک بر تمانسانی دخی ایده سن . سرایک قیالر طرفه ناظر شاهنشینلرینه وارده سن تا که عبرت کوره سن .» همان پاشا و جمیع اهل تفرج اول طرفه واروب پهلوانک احباسبی دف و قدومه ال اوردیلر . پهلوان دام اوستنده دعا و ثنا ایدوب «ای عاشقان ، بو عرض معرفت دکدر . بوکا جانبازلق دیرلز . بزى دعادن فراموش ایتمه ییکز . الله اصهارلمشم سزى دخى منى سزى برروردکاره اصهارلاک . هرکیم محمدیدر محمدک کل جالنه صلوات الله اوکاره» دیدی . نیجه بیگ آدم دخی «الله اوکاره!» «نیجه همان ظالم پهلوان کوتی آلتنه مذکور فشتی و طوپراقلی چوالی آلوب برک یایشوب کندویی سرای دامندن ایکی مناره بویی یره آتجه عقاب قوش کبی طیران ایدرکن یاالله دیو فریاد ایدردی زمینه بر آدم قدی قالدی قالدقده همان کوتی آلتنده کی چوال اوزره بر پرندة طاوسی آنوب بامر خدا صحت و سلامته زمینده پارقرار اولدی . وینه خیر دعا ایدوب آنده حاضر باش اولان بر آته سوار اوله رق حضور پاشایه کلوب زمین بوس ایدنجه پاشا کندوسنه برکسه غروش احسان ایلدی . یینه پاشا تماشاسی ایچون سرایک میدان گوشکنه کلدی .

دیگر بر معرفت پهلوانی — یینه خداملری دف و قدومه ال اوروب پهلوان میدان محبته دوران ایله لعبده بازلق ایدرکن جیندندن برچکیج و ایکی منمار اکسیری چیقاروب ایدر : خانم ، اگر اذن شریفک اولورسه بوسکمان ارشین قدر یوکسک اولان دیوارک یوزندن ناسطوحه چیقایم « خان ایسه » دستور خدا آسان کتیره « دیوب پهلوان دیوارک دینه واردی . خیر دعادن صکره الینک یتشدیکی رده دیواره اکسرینک برینی قاقوب چکیجی یینه بلینه صوقه رق یاالله ، دیوب پرنده ایله اکسرینک اوستنه چیقدی ، اوتوردی . خلی معرفتقر اجرا ایتدی . آندن بومسهار اوستندن دیواره یایشه رق آیق اوزره قاقوب بلندن چکیجی و مسهاری دخی چیقاروب ایکی طاش مایننه قاقدی . یینه چکیجی بلنه صوقوب عنکوت وار اول مسهار اوزره قرار ایدوب آنده

یوقدر . کیجه قائم کوندوز صائمدرکه دائما صوم داودی ایله کچینیر . عمرنده بیجا ایله بوغازلامش ، قانی آقش ، جانی چیقمش ذی روح قسمنی بیهمشدر ؛ بروقت نمازینی قضایه قومامشدر . آنجق دیار مغرب زمینده مرانکوش شهرنده بو علم سیمیایی تحصیل ایدوب سلطانه تماشای ایتدیرمک ایچون بئم ابرامله برشمه معرفت کوستردی . یوقسه بو برخواب وخیالدر ، بوندن خلقه برضرر اصابت ایتمز» پاشا ایتدی : « یا بو حیوان دریلربی ، ذی روح حیواناتی محبوس ایدوب نیلر ؟ » خان ایتدی « بلی سلطانم ، یخشی سؤال بیوردیکز . آنک ایشلادیکی جمیع کار وسیمانک اصلی ینه جناب بارینک ید قدرتیاه خلق ایدلمش اولان اشیا وموجوداتدر ؛ یاخود منظور شریفکنز اولان بوشیلدرکه اقتضاسنه کوره اظهار معرفت ایچون صرف اولنور . مثلا وجودینه حقه سندن بریاغ برافسون سوروندی کندوسنی بلا آلت تناسل کوستردی . قراغی وچیک یاغی سوروندی ، کندویی برهوا کوستردی . قومقومه ، ابریق ایله خلق اوزره صودوکردی ، خلق آنی اوزریمزه ایشر ظن ایدرلردی . زمینه افسونلی صوی دوکدجه خلق کندولربی غرق آب کوروب فریاد ایدر وعریان اولورلردی . بوییلانک برینی چوالدن چیقاروب برافسون ایله اژدرها صورتنده کوستردی . سلطانمک خوفندن اژدریله فرار ایدرک چوالنی بوراده براقدی . بو چوال ایچره نه قدر حیوان پوستلری وارسه انلری ذی روح کوسترمکه قادردره ازلی صنع خدادر . ایشه آنک ایچون چوالنده هر بندن برر جزئی جانی ، باشی کبی حفظ ایدردی . « دیه مثلا محمدی حسن مدحله ایتدی . پاشا ایتدی : « شو سحر بازک چوالنی قالدیرک . بن پرندباز پهلوآن شهبازدن حظ ایتدم » . بونک اوزرینه ینه پهلوآن زن گذر میدانه کلوب دف وقدومنی چالدی .

تماشای دیگر — خانک باغچه سراینک داعی جانب شرقده جمله داملردن عالیدر باخصوص آندن آشانغی یالچین قیالدرکه کیمسه باقغه جرأت ایده مز . ایکی سلیمانیه مناره سی بوینده وار . برایکی کون مقدم اول غیا دره سنی نیجه یوز فرهاد کوهکنلر قیالربی قیروب دوز میدان ایدرک قوم دوشه مشلردی .

دوران ايدوب ازدريله پاشا قصرينك آلتدن كلوب « اى پاشا! سنى ايزد بزدا نه
اصار لادم . ياهو دعالر سنى » ديوب ينه ازدرينه سوار اوله رق خانك باغ
قپوسندن طشره چيقوب على ملا اناس طاغله كيدر ك غائب اولدى . جمله
خلق ينه ميدان معركه به جمع اولوب هر كس متعجبانه قيل وقاله باشلاديلر .
عجايب عمان كرامه علم سيميا — بعده منلا محمدك چوالى ميدان محبته كلدى .
خان ايتدى : « كتورك شو چوالى ، منلا محمدك جهاز فقرينى تماشا ايدلم »
پاشا « هى خان! كيدر شوملعونك شيلرني ! » خان « چينى چينى پاشا ، هله بر
تماشا ايدلم » ديجه چوالك اغزني آچديلر ، ايچندن شونلر چيقدى : قوپون
ودوه يوكندن آلاجه اينجه ايلر ، كندير تخملىرى ، قوطولر ايچره كونا كونا
ادويه ، قره چالى ديكنلىرى ، كافورى ، عسلبنده ، قره كونك ، عود ، عنبر ، زفت ،
قطران ، پليان ، زقوم وسائر كونا كونا كافورى موم مالا مال . اسكى بزلر ،
آلاجه بزلر ، كشان قظيفه‌سى ، شام قطنيسى پاره‌لى كه اصلا بر منقر ايتمز .
حقه‌لر ايچره كونا كونا دهنيات ، معاجن ، حلويات ، قاوون ، قارپوز ، خيار ،
قباق چكر دكاري ، بونك كچي نيجه كونه ما كولات تخملىرى . قالاي قومقومه‌لر
ايچره مركب ، عرق ، سركه ، شراب ، نفت ، صاندالوز ، فيون وكچي كله‌لىرى
وپاچله‌لى توكلرى طوز لانتش ، بر آرسالن كله‌سى ، يىساب بيلان وصقانقور ،
كرتنگله ، عقرب ، چيان مرده‌لى ، اشك ، آت ، قاطر ، دوه ، خنزير اياقلىرى
وديشلىرى ، نيجه حقه‌لرده حيانده قره ، سوموكلى بوجكلر ، وان درياسنده
حاصل اولور كونا كونا بوجك حشراتى ، حتى بر قورومش آدم قفساسى ،
قپلان ، ارسلان ، پلنك قفساسى ، الحاصل بر چوق حيوانات دريلرى ، تاسمور ،
زردووا ، قاقوم ، وشاق دريسنه وارنجه جمله پوست كونا كونا موجود ايدى ،
اما جمله‌سى بر نقره ايتمز . حاصللى بوچوال عماسنده جميع موجوداتدن بزر
نبنده وار ايدى . بونده اولان ادويه وخشباتك اسپنجياري دكالرنده ، سوق
فحامينده بولمق احتمالى يوقدر . پانسا ايتدى : « جانم خان ، بو قدر بي معنا
شيليرى بو كيدى نيلر ؟ شرابى ، راقيسى ، سركه‌سى وار ؟ » خان ايتدى :
« سلطانم ، بالله اوچ بيلدر بزده در . عمرنده شراب ، توتون ، قهوه ايچديكى

برشی یوقدر « پاشا کوردی که خاک بونده طبیعتی اول تماشا طرفه میال ، اغماض عین ایدوب « هله برمعقوله معرفت کوستره » دیدی .

عجیبه عبرتمای آخر — منلا محمد ، کرارچوالک یانه کلوب ایچندن بر آلاجه منقش اوچقور چیقارهرق پشتمالی آلتنده براز پنهان ایدوب سهل اوستنه او طور دقدن سوکره اوچقوری ینه پشتمالی آلتندن چیقاروب بر افسون او قودی ، اوچقوری ینه چواله قویدی . آنی کوردک که چوالده بر کورواتی ، برصاعقه ، بزحرکت ظاهر اولوب آغزندن طشره برعظیم منقرت بیلان باشی کوروندی ، طشره سوزولوب رمال اوزره شدت خارده آفنا به قارشی یاتوب چوریک ، چوریک اولدی . اما صولودجه بویومهده ، کوزلری مشعل کبی شعبه ویرمهده ، دیشلری فیل دیشی قدر اولمهده ، حیوان توکی کبی توکاری آپ آشکار کورونمهده . اوران بو حال اوزره میدانده یارم ساعت دوروب وجودی فیل جهته سی قدر اولدی . بده صیجاقندن اوزانوب وجود درازی کوستره کزیندی ، سوروندی ؛ براز جولاندن سوکره ینه منلا محمدک یانه کلدی . منلا محمد بو اورانه سوار اولام دیدکده اوران کندوسنه اوله بر قویروق اوردی که منلا تپه سی اوزره دوشوب میدان محبتده بی مجال قالدی . بوکره تماشا جیلره تلاش ال ویردی که « بو زدر منلایه بویله ایدنجه یا بزم حالمز نهیه منجر اولور ؟ » دییه هرکس فراره باشلا دیلر . خواه ناخواه سرائیک طاغ قپوسنی قیروب قاچدیلر . هان منلا محمد یردن قالقوب چوانندن بر قمرزی طبل چیونخی چیقاروب اژدره بر چبوق اورونجه درحال صرتنه سوار اولوب سرودمنی برهوا ایدرک سرای میداننده غز غروب کزر ، آغزندن آتشلر صاچه رق قویروغیله زمینده کی رمال وترانی ده شوب کرد و غبار سیاه اوجه عروج ایدردی . اوران ایسه بویله جولان و دوران ایدرک خالق بری برینه قاناردی . بر نیجه آدم بوندن غشی اولوب حتی فقیر آتمکچی باشینک ضرعه سی طوتوب مبهوت قالدی . پاشا بو حال پرملالی کوروب « بیره ملهون منلا محمد ! بیره ها ، سن بونی اونومه ها ! » دییه برندا ایتمدی . منلا محمد بیلادی که پاشا الم زده اولمشدر . هان اژدرها ایله بر کره

بر آغزندن : « قدولری آچسونلر ، بزی غرقابدن خلاص ایتسونلر » دیه باغرمغه باشلادیلر . پاشا : « بونه حالدیر ؟ هی خان ! سنک خاندانکده خلق غرقابمی اولسونلر ؟ » دیدکده خان پاشانک الی اوپوب « سلطانم معرفتدر . بونده هلاک اولمز ، سهل صبر ایله » دیدی . همان خلق کوردیلرکه خاندن ، پاشادن امداد یوق . یوزمک بیلنلر جمله آنادن طوغمه عربان اولوب دریاده یوزر کبی سرای میداننده شناورلک ایدوب کیمی بری برندن استمداد اتمهده ، کیمی بری برینی قوجاقلامش ، کیمی زردبان قدمه لرنده قات قات اولمش . کیمسی دیوارلره طیرماشمش ، کیمی بری اوزره چیقمش ، کیمی آلتنده قالمش کله شهادت کتیریور ، غرغر ایدیوردی ؛ خلاصه بوسرای میداننده بر جزع و فزع ، بر اوویلا و فریاد اولدی که کویا اشراط ساعتدن نشانه در !! اما حقیر ایله پاشا بو حالی قسردن تاماشا ایدردک . منلا محمدک صوبی آنجق اوطنک زمیننه چیقاردی . اما اشاغیده کیلر غرق اوله یازدیلر . همان منلا محمد چوالندن بر تختاب طاس چیقاروب طاسه دیکر بر طاس اوردقده طاسدن ساعت جانی کبی بر صدا ایشیدلدی ، بومیدانده نه بر قطره صوقالیدی نده منلا محمد آلت و سائردهن نشان !! .. میدانده کی اوقدر بیک آدملر شلاق ، ماللاق عربان طوروب کیمی یاراسه قوشی کبی سرایک پنجره لرینه صارلمشلر ، کیمی سرایک دیوارینه چیقمشلر ، بویله جه عربان و بریان قالانلره پاشا و خان ، سائر اعیان کولمه دن مبهوث اولدیلر . فقیر حریفلرک کیمی حجابندن یره چوکر ، کیمی خلق آره سنده پنهان اولوب « بیره اثوابم ، بیره بیچاق و خنجر ! » دیه فریاد ایدرلر . بو حال پرملالرنده بر شقا اولمشدرکه بیک سنه سیاحت ایدن بیله بوتماشای عبرتمانی کورهمز . منلا محمد ینه خان و پاشا حضورنده زمین بوس ایدنجه خان : « پاشا باشیچون اولسون برشمه معرفت دخی کوسترکن آندن غیری سکا تکلیف مالایطاقدر برشی ایسته مه نر » دیدکده ملک پاشا دیدی که : « هی خان ! کیدر شوسجار ملعون کیدی بی ؛ جمله توابعمکز زهره لرینی چاک ایلدی » خان ایتدی که « سلطانم

حاله واقف اولان کوردلر بوبولدن نوش ایدرلردی . منلا محمد بویه جه برهوا ایشیه ریک خان ایله پاشانک اوزرلرینه کلدکده اولان خان اوغلاری قاچدیله ؛ پاشاده لاحول کتان ایکن طوره میوب قاعه یه کیردی . منلا پاشانک اوتوردیغی زر اندوز مفروش قصرک ایچنه اول قدر ایشه دی که کویا سیل بول روانه کلدی . خان کوله ریک : « بره قورشون ایله اورک شو ملعونی » دیر ، اما کوله دن حیران اولوردی . بوحا اوزره بر ساعت مرور ایدنجه منلا محمد زمینه نزول ایدوب طوردی . بلنده پشمال نه آلت وار ، نه بول وار ، نه ده اوزری ایصلانمش آدملر ! ینه خلق کالاول بیوست اوزره اولان اثوابلر یله میدان محبته جمع اولوب طور دیله . پاشا سبحان الله ! دهرک انکشت بردهن حیرت اولدی . او اناده خان آرقه سندن سمور کورکنی چیقاروب منلا محمد احسان ایدوب دیدی که : « ای منلا ! منی سورسک عجیب ، مخوف و مخاطره کارلر کین » منلا دخی « بسر و چشم » دیدی .

تماشای عبرت‌مای دیگر — منلا محمد « خاتم ، سرای میدانی قبولرینی ، یوقاری نردبان قبولرینی قپاسونلر . تا که سز و اشاغیده کی تماشاجیلر سیر کورسونلر » دیدی . خان دخی تنبیه ایدنجه جمله قبولرینی سد ایلدیله که جوانب اربعه سی قامه دیواری کپی اولدی . منلا محمد چوالی ایچندن راز چابوت [۱] پنبه و شرموط باره لری آلوب خداملرله قبولرک منقر دلکیرینی جمله طیقادی . ینه میدان محبته کلوب چوالندن بر بارداق چیقاره رق صویندن بر پاره نوش ایتدی ؛ بارداغی ینه چوالده پنهان ایلدی . ینه آلتی انه آلوب بو خلق عالمه قارشو اول قدر ایشه دی که سلس البوله مبتلا اولانلر بیله اول قدر تشلشل ایده مز . همان اول سرای میدانی منلانک بولی استیلا ایدنجه اوراسی بر بحیره اولغنه باشلا یوب اوقدر بنی آدم خوف و تلاشه دوشه ریک برهای وهوی و اوایلدر قوبدی ، فریاد و فغانک حدو پایانی یوق ، بر جنبه فرار ایچون بر جای مناصی ده مفقود . همان منلا چوالنک اوزرینه سوار اولوب بوبحیره ایچره شناورلک ایتمک باشلا نجه خالق کوردیلر که غرق اولورلر ؛ جمله سی

[۱] پجواره دیمکدر .

قدومه ال اوردی ، همان النی قالدیروب ایتدی که : « ای حضار و یاران ! بیلیک ، آکاه اولک ، اکر قاتی یورکلی مرد خدا کشیلر ایسه کز بنم تماشامه ثابت قدم اولک . والا بر قدم ، مقدم چخمنغه تقدم ایدک . » و آنادن طوغمه عریان اولوب شلاق و ملاق بومیدانده بر خیلی دوران ایتدی . بعده مذکور چوالتک یانه کلوب دیدی که : « جانم خانم ، ملک احمد به جانانم ! حضوریکزده کیم بویله چلباخ کز مه مز ترک ادبدر . اما منی صاحب ذکر و دبرمی سانورسز ، یوق کشیلر ، اویله دکلم جمله یاران صفا نظر ایتسون . » بوسوزلرله میدانده دور و حضارک حضورینه واردی . بونه آت تناسلدن هیچ برشی یوق ایدی . اوکی ، آردی بر تحتہ مثل دری یازہ لری اولوب نه اتی ، نده طواشی ، دبرندن ده نشان یوق . بودورانندن صوکره ینه چوالتک یانہ کلهرک چوالدن بر پشمال چیقارہ رق بلنه قوشاندی . اما بوپشمال ین دیارینک عدن حصرندن اولوب اویله مصنع اورولمشدی که کویا سحر اعجاز ایدی . بوپشمالی کهرینه بند ایدنجه همان منلا محمد میدانده سکرتمکه باشلادی . ذوالجناح آغر قوشلر بیله اولا بر مقدار سکوب صوکره برهوا اولورلر . بومنلا محمدک ایسه سکر دیرکن آیاقلری بردن یردن کتوریلوب برهوا اولمغه باشلادی . هواده طیران ایدرکن تماشاجیلردن : « ای عاقلان ، ای غافلان ، ای فلان بن فلان » دیو کورمدیکی ، بیلمدیکی پاشا آدملرینی ابا عن جد اسملریله چاغروب سلام و یره رک برهوا دوران ایدردی . جمله خلق ایسه حیران قالب حظ و صفا ایدیورلردی . آنی کوردک بومنلا محمد هوادن زمینه ایزکن درت بش آدیم قاله رق دوران ایتدی ؛ بعضاً ایاقلری طوقونیردی او اثناده منلا محمد برهوا بلندن پشمالنی چیقاروب اوموزینه قویدقده محل مخصوصنده مهیب ، صالاق بر آلت تناسل پیدا اولدی . منلاینه بونی الله الهرق هواده طیران ایدرکن میدان ایجره مالا مال اولان تماشاجیلرک اوزرلرینه سرپه ، سرپه اول قدر ایشدی که هرکس صیر صیقلام اولدی ، نیجه لری فرارایله تخلص ایتدی . « بره خانم دهمین باقدق منلاده آلت ، فلان یوقدی . شمدی بومهراز آبکیر ، بوباران لغت ندر ؟ » دیدیلر . اما حقیقت

اون اتی ارشوناق دستاری برباشدن او بر باشه حرکتله کچکدکه تولبندده ذره قدر حرکت کورولمه مشدر. حقا که برچابک سوارلقدر.

بوپهلوان میدان محبته ایکی یرده اوچردانه صراخی شیشه باده لری بری بری اوزرینه قویوب قارشنی طرفدن یا الله دیو سکیرده رک بربرنده آتوب بی باک و بی پروا بو صراحی لک اوزرنده قرار ایلدی. نه کندیسنده بر حرکت، نه ده شیشه قیریلحق و اثر شکست کورلدی. صوکره شیشه لک اوستندن پرتاب ایدوب زمینه قدم باصرق تکرار مذکور شیشه ل اوزره اوچر شیشه دها قویدی که جمله سی اون ایکی شیشه اولدی. حتی بو شیشه لری اصابت رورکار بیله حرکت ایتدیر یور ایدی. ایچلری بوش خیالکار جنویز شیشه لری ایدی. برده بونلرک آلتیسی بری بری اوزرینه طور دقدده بر آدم بوی قدر و دها یوکسک اولیوردی. همان قرق الی انیم مقداری کیرویه کیدوب آت کبی اشینه رک بر شهیل اوروب بیلیریم کبی شاقلا یه رق، قاتی یایدن اوق چیقار کبی سکر دوب شیشه لک دینه کلدکده (یا حی) دیه پرتاب ایدوب مکس وار هر ایاغنی بر طرفه قویه رق او ایکی صره آتی شیشه لک اوزرنده مکث ایتدی. خدا عالمدر که نه کندیسنده، نه ده شیشه لرده حرکتدن اثر کورونم یوب هیچ بری منکسر اولدی. اول حال ایله باشایه دعا ایدوب یینه پرتاب ایله زمین پوس ایدرک بر طرفه طور دی.

منظره عجیبه دیگر — مقدا بتلیسه الای عظیم ایله کیدرکن اسب لاغره سوار اولان منلا محمد میدان محبته یینه او کیرلی، پیرلی، پلاس و پلاش دستاری و خرقة نمدا پاره پشمینیه کلدی. حضور پاشاده براز دعادن صوکره کورد لهجه سیله « منی بوسیاست میداننه نه چاغر مشسز. ضیافت میداننه چاغر ماسر کم » پلاس و پلاش ائوابی واردر » دیرسز. شمدی ده مندن معرفت ایستر سز » دیه غضبه کلوب نیجه درلو کلمات وزبانداز لقلر ایتدی. صوکره « حی علی الصلا. خان اوجاغنی دائم اوله، ملک احمد پاشا قائم اوله، روح فیثاغورث توحیدی، روح ابوعلی سینا و برادری ابی الحارث روحی شاد اوله ! » دیو میدان محبته بر چوال قویوب پهلوان زن کذرک دو کدیکی دائرة

کوره لم « ديه ميدان معرکه يه ناظر مقصوره يه اوتوردی . ميدانک چوره سنده قات قات آدملر جمع اولوب تماشا يه منتظر اولديلر ،

عجایب و غرائب کار پهلوانان

اولا خان عجمدن « پهلوان زن کذر » نام مردنم میدان محبتہ سیاہ کوده ری کسبتله [کسوة] کلوب پاشانک حضورنده زمین بوس ایدرک اثنای دعاده حضرت رسالت و چاریار کزین حضراتی ، دوازده اماملری ، ملوک عظام عثمانیه ایله ملک احمد پاشایی ، خانی ، جمله اولادلرینی یادایدوب بعدالذوال یوزه سوروب « دستور ، ای وزیر فلاطون تدبیر ! » ديه شویتی ترنم ایلدی .

کرخود همه عیبا درین بنده دراست هرعیب که سلطان بپسند و هنراست بردخی زمین بوس ایدرک میدان معرکه ده اوپله پشت وپا اوروب دوران و سیران ایتدیکه حسان صافناجالجاد آتله کندویه ایره مزلردی . تابومرتبه جست وچابک ، زنده وجودلق اوزنده ؛ ابوالمال والکلاملق وارسوزنده . بودوراندن صوکره سکیرده رک پاشانک حضورینه کلوب یاالله ديه برپرندۀ طاوسی آتدیکه برهوا اوچ کره دونوب ینه زمینه پابرقرار اولدی اول آن یاحی دیوب ینه برپرندۀ کبوتری آتدی که برهوا درت کره دور ایتدی . وجودینک برعضوی کورونمیور ، همان برطوب مدور کبی دونیوردی . ینه زمینه قدم باضنجه طرفعالین ایچره آردینه برکونه ناقله آتوب برهوا اوچ کره اوپله دوندی که مقدور بشر دکل ایدی !.. آندن چرخ فلک کبی او میدانده باش ، ال ، آیق ایله آراهه تکرلکی کبی دوران ایتدکه انسان کندوسنی فرلداق ظن ایدردی .

بومیدانده اون النی آرشون اوزونلغنده برکوشه دستاری کشادطوتوب همان اول چابک سوار برق خاطر کبی سکیرده رک توبند ارزره پرتاب ایدوب

قاشتقلىك، شربت كاسهسى وسائر اوانى نك وصفنده لسان قاصردر . نتيجه
 كلام خان ايله پاشا و خانك جكر گوشلرندن ضياء الدين ، بدرالدين ، نورالدين ،
 شرف الدين نام خازندهلر پاشانك يمين ويسارنده زانو بزانو اولوب طعام مسكه
 بسماله ال اورديلر . اويله ييديلر كه اويله دندان چكديلر كه مثلى اولميه ، برى
 طرفده كي قسمدهده پاشانك اغواتى ايله خانك اغلرى اوتورمشاردى . بعد .
 الطعام التون لكن و ابريق ، مسك صابون ايله المر غسل ايدلوب على الفورينه
 ميدان محبته بردسته خالى ، براوزون زردوز پيشكير ، قوقنوس ، يغا ، صدف
 جوز ، دهر ، سيلان ، عقيق خوشاب قاشتقلىرى كلدى كه هر برى برر خزينه
 ذكر . سائر اللى عدد مېپاره كولهلر دخى اللزنده كي اللى عدد كاسه ايجرمه
 شامك قندهموى نباتيه طابخ اولتمش كامل اللى كونه خوشاب كتيرديلر كه
 وصفندن عاجزم . بونى دخى خوره كچيردكن صوكره ديكر لكن و ابريقلر
 كلديكه بونلر زرنشالى مجوهر فغفوريدن ايديلر . آندن جواهرلى فجانلر
 ايله مسك ، معتبر يمن قهوهسى ، سحلب ، محلب ، چاى باديان ، اسى آوشله ،
 سكرى شربت ، اسى پالوذه وسودلر كلوب نوش اولدى . هر كون بر كرم
 على الصباح فطورى كه نجه ، يوز درلو حلويات ، سكرى رچلار ، مربالر سائر
 معاجين و ريباس و كباد املاح ، شقاقير ، بواء مرهامى ، خيار شنبه ، مرباى فح
 ناملريه بنام رچلار وسائره كليردى . وقت ظهرده ايسه يوقريده توصيف
 ايتديكمز سماط كبير كليردى . قبل الغروب هكندا اون كون اون كيجهده
 خان عاليشان ملك احمد پاشايه اويه ضيافت عظيملر ايلمشدر كه ديل ايله تعبير
 اولتماز . اوج بيك التمش عدد اغوات و سكبان ، صاريجهلر ك ادنا مشله جيلر
 وسائر سايسلر ك ييله تعيبناتى خان كندى كيسه سندن ويروب برآت ايجون
 چول و طوبره يه محتاج ايمدهدى . قهودلرى ، ييله خان كيسه سندن ايدى .
 بعدالطام پاشايه ديدى كه : خدمت زده بر قاچ استاد كامل پهلو انلر مز و ار .
 مراد شريفكز اولورسه ميدانه ناظر قنصر تختانى يه تشريف بيوروب تماشا
 ايدسكيز كه بونلر ك هر برى علم سيمياده ، علم طى مكان و قرطاسده ، صفت
 پهلو انيده بك فريد بر استاد در . « بورجا اوزرينه پاشاي كرمكار » نوله

تارمار ایتدکارندہ انسانک عقلی باشندن کیدر . کونا کون جمرہ و بنخوردانلر ایله عود و عنبر یاقوب درون حمامی عطریات ایله دولدر لرلر الحاصل بو حمام و سرای عظیمک ، باغ ارمنک و سفندہ لسان بحق قاصردر . زیرا بو عالی بنالردہ کی خردہ کارلق تصرفلرینک ظرافت و لطافتجہ برہنلاری دہا یوقدر بو حقیر قرق برسنه سیاحتمدہ بر نظیرینی کورمامشدر . استاد مهندس ہر کارندہ وار قوتن صرف ایدوب او یلہ صنعتلر اجرا ایتمشلردر کہ فلک اطلسدہ بر مثل دہا بولنہ مار . اما بو خاندان عبرتنامہ کیدن مضار فی خدا بیلور . حتی فاتح بغداد سلطان مراد بو حمامہ کیروب بیقاندقدہ صوق صولری کلاب ، صیجاق صولری آب بنخور جریان ایتش ! برخلو تودہ بش عدد چشم سیاہ کیسودار غلام دلا کبر ، دیگر برخلو تودہ بش عدد پری پیکر و ملک منظر ، حسن و جمالہ بی مثال بکر ناشکفتہ دختر پاکیزہ اختر لرسطان مراد خانہ خدمت ایتشلر . مراد خان بوندن محظوظ اولوب بیورمشلر کہ :

« نہ اولیدی ، بو حمام بنم دارالسعادتمدہ اولیدی ! » حقا کہ اولہ در . حتی ملک احمد پاشا افندمز لہ بو حمامہ کیردیکمز دہ « بویلہ بر حمام ربیع مسکونندہ کورلمہ مشدر » دیدیلر .

خانک ملک احمد پاشایہ ضیافتی — پاشا افندمز بو حمامدن چیقوب طور -
 دقدہ قانون وقاعدہ خان عالیشان اوزرہ پاشایہ مخصوص سماط محمدی میدان
 محبتہ کلوب کامل ایکی یوز کوش لنگری ایلہ نعمت نفیسہ مسکہ ایلہ اورتلوق
 دونادلی . اما اکثری طعاملری کرکو پلاو ، مضعفر پلاو ، چلاو پلاو ،
 دوزدہ بریان پلاو ، دور پلاو ، شلہ پلاو ، درمان پلاو ، عود پلاو ، عنبر پلاو ،
 آب شلہ پلاو ، کوفتہ پلاو ، فیصتیق پلاو ، قیرمہ بادم پلاو ، کشمش پلاو ،
 ماصطیا چوبرہ ، قرتی چوبرہ ، لاکشہ چوبرہ و سائر بونک کبی چوبرہ لر در .
 اما ککلیک پلاولرینہ ، نار پلاولرینہ و کونا کون کبابلرینہ دیبہ جک یوقدر .
 خانک زروز یورہ مستغرق اولمش نورسیدہ غلاملر بلارندہ صرمہ لی پشتالمر
 ایلہ ہربری بر مرتبانی کتیروب قانونلری اوزرہ باشانک حضورینہ
 یرو یلرینہ دیزوب دیوان ظور دیلر . بوسماطدہ کی پیشکی و مجوہر صابلی

ایچری کیردکه « صووقلق » تعبیر ایتدکلری دیگر برقبه عظیم واردر. بونک اورتیه سنده کی حوض وشادروانلرک صولری جمله اسیدر. چوره دیواری هپ کاشی چینیدندر، بوده رخام خرده ایله مفروش، نیجه بیک اویزدلرله مزین برقبه متیندر. آندن ایچری حمام کرمادرکه آدم داخل اولنجه کویا نور ایچره کیرمش اولور. زیرا افلاکه سرچکمش قبه عالیسنک اطرافنده اصلادرو دیواردن اثر یوقدر، همان جمله عمود منتهالر اوزره وضع اولنشددر. عمودلرینک آرلری تخته، تخته عبرتتمه بللور، نجف موران، براق و بجلا جاملردرکه بوجاملره نور آذناپ اوردقده حمامک ایچی نور علی نور اولور. بوجاملردن طشره جمله باغ ارمدرکه نیجه بیک هزارک فریاد وناله لری استماع اولنوب درخت شکوفه دارلری اوزره مرغان خوش الحانک آشیانلری تماشای اولنور. بوحمامک اورتیه سنده برحوض عظیمی وار، لعل کون کل ورقلری، قرفیل برکلری غاسلک وجودینه یایشوب رایحه طیه سندن دماغی معطرایدر. هرخلوتنده دخی قلتین مقرردر. بونده اویله مصنع رخام دوشمشدرکه آدمک کوزی خیره نیر، زیرا قوش کوزی مثال یشم و پیروزه و بلغمی، کهربا، عین السمک، عقیق یمنی، سیلان مقوله سی طاشلرله رخام اولنمش عبرتتون برحامدر. جاملر اراسنده کی عمود متصل بلغمیدن، سهاقیدن، سنک برقاندن اولوب فرح، فغفور چیندن قورنالر واردرکه هراستاد مرمر بررکونه تیشه کارلق ایشم حالا حکاکلر اکا براجنه اورمه دن عاجزلردر. استاد بو قورنالره مرمر عمودلردن برکونا صوجریان ایتدیرمشکه انسان حیران اولور. جمله لوله لری التون وکوشدر. طاسلر کندک. قواره لر دخی سیم خالصدندر. آب وهواسی اول قدر لطیفدرکه انسان ایچنده اولدقجه حیات جاودانی بولیور ظن ایدر. کونا کون اویزله وچرخلره تحتاب مصلوب وطاس سرنکونلره ساز ردوانلر اصابت ایتدکجه اودولاب مصنعلر دونه ده در. بوده برتماشاکهدر. قبه نک دامنلرنده نیجه کونه حسن خط کتابه لره حمامه متعلق بیتلر تحریر اولنشددر. ابریشم و نیلکون فوطه لره بدن عربان صارمش آفتاب مثال مملوکار قوننی کیسه و ممسک صابونلرله خدمت ایدوب کیسولرینی

ایدر . خان بوبحیره ایچره منقش مصنع قایق‌لر انشا ایدوب بالذات کندیسی . کورک چکهرک خلوت ایدوب اهل ، اولاد وعیانی قایق‌لره کزدیروب دریا اروزونی بویوزدن دفع ایدردی . حکمت‌خدا برکون قایق‌لره عورت‌لردر ست اوتوره میوب دوربلدکده برقاچ جاریه‌لر غرقاب اولدقده بوفکردن فارغ اولوب کاهیجه یالکیزجه کیدوب ماهی صید ایدردی اماغایت عمیق بحیره در . برکوه یوقاریدن زیاده سیله طغیان کلوب سدک برطرفنه رخنه ویروب دریا مثال صورها بولمغه تلبان محله سنک نیجه خانلرینی خراب ایتمش ، کوردلر خانه بد دعا ایتمه باشلادقلرنده جمله سنک اولری طرف خانیدن کالاول معمور ایدلشدر .

دروصف حمام باغ — بوخان سرائینک خزینه اوطله سن جامکانه کیریلیور برحمام مفرحدر . جانب ثلاثی باغ ارمدر جامه کانک جمله روزنلری باغچه یه ناظر ، فخری اویمه‌سی کبی تونج و حدید شیبیکه‌لی نیجره لردر . عربی اویما نیجره قیاقلری وارکه تبریزدن عجم خانلری هدایا کوندرمش . جمله قیاقلرینک اویملری ایچره سیاه عنبرخام طولمشدر . طشره دن بادصبا اوردقجه جامکانده اولان آدمک دماغی معطر اولور . بوجامکانک جوانباربعه‌سی سراپا کاشی چین و فغفور کونا کوندر . قبه عالیسنک ادوارنده و جمله روندنلرینک عتبه عالیسی اوزرنده کاشی چین اوزره محمد رضای تبریزینک خطیله فضولینک حمام قصیده‌سی اسحر اعجاز مرتبه‌سنده تحریر اولمشدر .

بوجامکانک تاوسطده آب حیات ایله مملو شادروانلری اوچ یوزیردن قبه پر تاب ایتده در . فرشی مصر طرزلی سراپا الوان رخام خامدرکه نقش بوقلموندر . بوحوضک اورته‌سنده کی فواره تاقه‌نک ذروه‌سنده کی جام طاسه اوروب آندن اشاغی دوکیلور . بوجامکانده کی جمیع خداملر نیچه اقتاب چرکس ، کورجی غلاملر بدرکه هر برینک کمرلرنده لباسلرنده بیکر غروشلق مجوهر قوشاق و خنجر و بیجاقلر واردر . جمله صدفکاری نعلینلر ایله رفتار ایتدکلرنده کویاها بری برکونه مرغ طاوس باغ ارمدر . بوخداملر غاسلرله ابریشیم فوطلر ایله صدفکاری نعلینلر ویروب حرمت ایدرلر . بوجامکاندن

سرو یوقدر، یوقسه کیری قالان جمیع اشجار کونا کون عبرتیا قصر عالیله وارکه هربری بر خزینه مال اولماز. ملوکانه قصر خورنقلر اولوب حتی بر قصرک طرز و طوری دیکرنده یوقدر. بونده اولان فواره و سلسیلار دیار رومده بریده یوق. هر حوضک اطرافده ذی قیمت خورده طاشلردن اویله رخام کونا کون دوشنمشدرکه کویا هندک صدفکاری و پسوس کارپسیدر. حوضله کونا کون دیو چهره، شیرینکردن، اژدر کلهلرندن آب حیاتلر آدم کردنی قالینلغنده جریان ایدوب اشاغیده مشک بوستانلره ریزان اولور. نیجه فسقیلردن بر آب پرتاب ایدر، اما نیجه فوارهلرک دلیکی بر ایکن اولدلیکن قرق، الی عدد آب زلال کیسوی دلبران کبی تارمار اولور. نیجه شیرین مقصورهلرک قبهلری ایچره مصلوب جام و تختاب کاسه لر واردر. شادروانلر اوجام طاسلره اصابت ایتدکده بر صدای حزین استماع اولتور. نیجه بیوک طاسلردن شادروانلرک صولری سر نکون اوله رق باران رحمت کبی نزول ایدر. نیجه فواره لر اوزره مصلوب چرخلر واردرکه آب فواره اوچرخه اصابت ایتدکجه چرخ دوران ایدر. او فواره لر اوزره قارپوز کبی اجوف طویل بر هوا دونوب زیروبالایی سیران ایتده در. الحاصل هر دیارک استادلری بو باغده بر کونا مصنع و عبرتماشیلر ایتشلردرکه دیلر ایه تعبیر اولماز. بو باغده اولان ترلاکل، سنبل، ریحان، بنفشه، ارغوان، زین و نباتی، دوه یونی، کافوری، شقائق، مسک رومی، قرنفیل، فول، زنبق، سوسن، نرکس، بخور مریم، یاسمن، لاله، کل ختمی و بونک کبی نیجه شکوفه لر واردرکه رایجهلرندن انسانک دماغی معطر اولور. مشمرات کونا کون، اصفهان، تبریز، نخشوان طرفلرندن کله باغبان خداملری واردر. بو باغ ارمک انشاسی قریب العهد اولغله فاتح روان سلطان مرادخان کوردکده انکشت بردهن تعجب اولمشدر.

منظرهٔ بحیرهٔ بنای خان — بو باغک شمال طرفده و آردنده عین نقلبان نامیله بر عین جاریه وار ایدی. خان اول دره نک اشاغیسنه بر سد رصیف بنا ایدوب دریا مثال بر بحیره ایه مشدر. ایچنده درلو، درلو بالقلر شناورلک

اولغله خان زمین رمالستان اوزره شدتله دوشوب بریاغی قیرلمشدر . بوججهله جمله عسکر وحرمنده برغریرو و فریاد قوبوب کویا محشردن نشانه اولمشدر حرمه واردقده کندی کندنی تداوی ایدوب اوچنجی کون دیوانه چیقهرق جمله دوستان ایله مشرف اولوب نیجه بیک عدد قربانلر ذبح اولنوب فقرايه بذل اولنور . بوسرگذشتی حقیره ، و بزیم ملک احمد پاشایه علی طریق التقلید نقل ایتدیکنده انسان کوله دن واله اولیوردی . حالا اول زماندن بری قیچنک بری لکجه ایدی . خلاصه خان هر فنده تکمیل باب و کتاب ایتش برجان ایدی .

پاشا اقدمزله سراینده اون کون او طوروب هر کون علی التوالی صباحدن اقسامه قدو مطرب، قشمر، باز باز و سائر لری کلوب عرض معرفت ایلیه ریک خان و پاشادن احسان آیرلردی . خانک جمیع ارباب معارف و علمایه اعتباری مزید اولدیغندن جمیع دیاردن تکمیل فون ایتش آدم لر بتلیسه کلوب اگر هر جانی معبور کسه ایسه اکا باغ و بانچه لی سرایلر و جواری بیشمار و بویه خانلر و یروب بتایس دره سی ایچره او هزار فی احسان ایله قید و بند ایدرک اندن جمیع معرفتی اخذ ایدر . ایشته بوندن طولای خان بویه مزید عصر اولمش و برچوق زمان سلیقه سی معرفت تحصیل طرفه دوشمشدر . آنک ایچون بتایس شهری حالا ارباب معارفه بردر . خانک مهترخانه سنده اولان استاد کامل زورنازن ، بوریزن ، قدوم زن ، ذیل زن کبی اهل صنعت و معرفت هیچ بریرده یوقدر . زیرا کندلیسی پیشرو صاحب ، علم موسقیده فرید عصر و کلیات صاحب اولوب زنجیر یکر می درت اصولی ، شکر فزار ، صبا ضرب فتحلری چالار . پیشرو صاحب استاد مهتر لری وارکه وقت عشاده ، وقت شافعیده عالم اغیاردن خالی ایکن فصل ایتدکرنده انسان حیات نازه بولور . ستایش خیابان خان عالیشان — بوباغ خانک سراینک حر می طرفنده برتیرکش اوق منزلی محله و صفنده هر صاحب ده ا عجز کوسترر . جمیع میوه دار اغاجلری ترتیب اوزره دیکلمش اولوب جمله سی میان بسته دلبر کبی بادصبا تأثیرندن خرامانه کلوب حرکت ایدر لر . هان خرما ، جبیز ، موز ،

ایله تقسیم ایدوب یکریمی درت اصولک دقیقهله نطق ضرب اوزره دف بازلق ایدوب بر کار صوت وزجل او قود قدده استماع ایدن آدم کاردن قالبوب بیکان وحیران اولور . جلاله قده پک ماهر اولوب ملک احمد پاشایه کندی دست کاری بر منقش سجاده هدیه ویرمشدرکه مثلی یامصرده ، یا اصفهانده آنجق بوتور . خراطجیا قدده پک ماهر ایدی . حتی مرکبه صوقاجق مدور قاشیققر ، مقطعلر ، زهکیرسه پازی ، ککل صفاهان میاچه لری یاپوب دیار ، دیار هدایا کوندرردی . کونا کون پونه ، آزمایش ، هکو ، پیشرو او قیلر یپاردی که سحر مثال ایدی . حتی یوز اللی دیایم قامشدن خدنک یپارکه سوفارندن تا بیکانه کلنجه ایچی بوشدر . ضرب بازلقده سام اقراندرکه بریای چکیشده بر جیلدن ایکی ضرب اوکنده ، ایکی ضرب آزدنده سلطان مراد رابع حضورنده اوردیغندن موش خراجی کندویه بروجه تأیید احسان اولنشدر . بونک کبی نیجه کونه ضرب بازلق وادردر .

خلاصه جناب باری یاری قیلوب بوخانه بر ذکاکوت وعتل وادراک ویرمشدرکه نیجه یوز بیک صنعت و معرفت اجراسنده ید طولاسنی عیان ایلمشدر . ظن اولنورکه حمشید ثابتدر . بتون معارفی اصل و فصلیله تحریر ایلسه ک آیرجه بر کتاب مستطاب اولور .

اون درت عدد نوردیده خان زاده لری وادرکه ضیاء الدین ، بدرالدین ، نورالدهر ، شرف ، اسماعیل ، شمس الدین ، حسن ، حسین وسائر اولادی هپ هزار فن ، پر معرفت ارباب هنر و ذکاکوتندرلر .

حتی (طورنا) نام بر جانباز رسنباز کلوب خانک حضورنده اجرای معرفت ایدرکن همان خان آنک کسبتن کیوب ، طبان دوکدیروب دسته ترازوسنی آلوب الله ، الله دبه عنکبوت وار رسن اوزره عروج ایدوب اجل بشیکی نام صالقی ایپ اوزره نیجه عرض معرفت ایدوب یان پرتابلری ، دیز پرتابلری ایدرکن قضارا چارمیخک بری آتیلوب خانی دخی ابابیل قوشی کبی هوایه آترق هوادن نزول ایدرکن « علیندن کلیمورم ، هی ! » دیوشقا ایتمشده زمینه دوشدکده الدهه کی صیریغنی یره دایامش ، صیریق ایکی پاره

صوکرہ دوغانک فاسد قانلری دیرسکی اوزره چبان کبی جمع اولور . صوکرہ اوسطره ایله اوچبانلری ایکی دنه یاردقده طوغان شفایاب اولور ، بوخانک بحر باتنددر . کالاقده ایله مهارتی واردی که قرق ییلدن بری کوزینه قره صو اینوب علیل اولمش آدملرک کوزلرینک پیکاری طرفدن برا کریمجه کوزینک آردینه واردقده خان بری طرفدن اومیلی اموب بخاردن حاصل اوله قره صوبی جمله چیقاروب حریف علیلک کوزین بینا ایدردی . آق نازل اولان کوزلره دهنج هندی ، شیاف ذکوری ، غبار بیضه ایلکی میل ایله چکوب صوغان زاری کبی پرده سنی آلدیغی بو حقیر کوزمبه کوردم . علم معماریدنده صاحب بهره اولوب بوسرای عظیمک هر بر طرفی کندیسنک تعلیم وشکلیله بنا اولمش ایدی . مجلدک ، رساملق ، خطاطلق فلرندن دخی علی العاده بهره دار ایدی . قصیده پردازلقده ، گویا (عزیمی زاده حالی) ایدی . ایله بحر معانی ایدی که بر عربی العبارة کتابی الیه آلوب جمله ترکیلرینی فارسی تلاوت ایدوب فصاحت اوزره آب وتاب ویرردی . ترکی وفارسیدنده بهره دار ایدی . یابدی قلیجک آغزی دونمک احتمالسز ایدی . اعلا صرمه دن آت خوطاسی ایشلر وهر برینی ایکی بیک غروشه صاندرردی ، هر سنه ایکی دانه سنی پادشاه زمانه اهدا ایلردی . استاد کامل ساعتچی ایدی آبی ، کونلی برجلی ، زردوز امامه لی ، منبلی ساعتلر بیاردی که (چان پتروکشیر) بیله بر ساعت ایچره بو قدر معرفت اجراسنه مقتدر دکلدی . حتی مرحوم ومغفور له پدرمزک اگری فاتحی محمد خانک یوزوکی خاتمه ساعت قوندوردیغی بودخی کندی انکشتده کی خاتمه برنکین ساعت قوندرمش ایدی که حقیقه سحر آناز ایدی . بویله برخاتم دخی خانک دامادی ، محمودی خانی اولیا بکک پارمغنده واردی که اوده خانک ایشی ایدی . استاد مهارتکستر حکاک نقاش ایدی . فن موسیقی وخوانند کیدن علم ادوارک راست مقامی کبی آنه سی ، دوکاه دردانه سی ایدی . بونده اولان نقش ، صوت ، زجل ، ذکر ، تصنیفات قوللر ، مرابعات ، وارسقی ، شرقی ، قیاباشی ، مغنیاتدن استاد خواننده لرده یوقدی . صداسیده غایت بلند اولمغه دست بر آویزه اوله رق ابیات حافظ

دكل . چونكه اونلر كندى زمانلرى آدملرينه كوره حكيم ايمشدر . اماخان
عصرک ضعیف ، نحیف آدملرینك طبیعتنه كوره نبض شناس ، حاذق
وفساد كاملدر .. حتی سگسان بیلاق بر ضعیف ونحیف ، یادس کیمکنه دونمش
یر افیون اسیری حریفه مقلالر ویروب حمامه قویهرق بوکا بر علاج ایتمشدرکه
وصفنده لسان قاصردر . حریف تازه جان بولوب اوچ کونده تر و تازه ،
لملکون الما یناقلی بر آدم اولمشدر . دها بونک کبی نیجه لرینه مسیحلمک
ایلمشدر . جراحلقده خودلانظیردر . آتدن تکرلنان ، دام وبامدن دوشن ،
اوچان آدملری صاروب صارمالایوب یدی کونده انی ایدرک ایانغه قالدیرر .
اویله سلاحشوردرکه آنته بنوب جرید وچوکان لبعده بازلفی ایلسه کویا
رستم زمان یاخود شفات ایرانستان ظن اولنور . بیطرنامه کتایله عمل
ایدوب آتلرک علل وامراضنی پک اعلا بیلور . اویله آویجدرکه خانه سنده
نیجه بوزدوغان ، چاقر ، بلان ، زغنوس ، شاهین ، سینی ، صونقور ، طویغورک
قرقل ، قیرچیغا ، کوچوکزود ، اینکج ، قره قوش ، آتماجه ، قره کوک نام
آو قوشلرینی کندویه رام ایدوب بتلیس درملرنده سنهده بر کره اولان
ککلک کوچ کونی اثناسنده بر کونده تمش بیک ککلک اولادینی سجده
مسطوردر . اما بوشکار خانک فرمانیله اولوب ییاده بر کره جمله عشیرتی
کوردلری اوچ کون طاغلری سوزوب بتایس دردسنی وخوش ، طیور ،
کونا کون حیوانلر ایله مالا مال ایدنجه نیجه یوز بیک ککلک شکار اولنور .
بواننده اوچ آی بتلیسده ککلک فروخت اولتوب هرکس قوزو ، قویون
اتندن مستغنی اولورلر . خان بودوغانلرک خسته لکن بیلیمده دخی کویامنوچهر
ایدی . کیمینک قارتی یاروب ایچندن کیرجنی چیقارر . کیمینک قورصاغنی
یاروب ینه دیکر وبامرالله تعالی بونلر هپ شفایاب اولوب ینه شکاره
باشلارلر . کیمینک بورنی اوستنی کسر ، کیمینک قنادلرینه چانک اکلر ، کیمینه
طیرنق آسیلار . قارنجبه اولمش دوغانک قنادلرینی ایکی کره سرکه ایله پاک
ییتایوب سوکره قیوچمی پوته سیله صو قباغنک تخمنی یموشاق سحق ایدوب
بعده صیغیر اودیله خمیر ایدر ، اول قارنجبه شیشه لرک ایچنه قویار ، آندن

کیمی خدای واقع اولمش بر صحرای عظیمدر . بو صحرائک ایکی طرفی قلعه دیوارلری کیمی سوردر ، ساده برج ، بازو وبدنلری یوقدر . شرقی ، جنوبی اوجه سرچکمش یالچین قیالر اولغله بو ایکی طرفده متین و مستحکم دیوار اوزرنده خانک سرای عظیمی وقاعه‌لری ، متعدد یوانخانه‌لرله آراسته ، نیجه یوز شاهنشین و روزنلرله پیراسته اولوب شرق طرفی دکرمن دره‌سنه ناظردر . بوراسی خان عسکرینک یدی یوز عدد حجره‌لرله اعمار اولنمش اولوب حجره‌لرک آلتی هپ آخوردر . درت قپوسی وار . برندن شرقه دکرمن دره‌سنه اینلوب شهره کیدیلین ، یوقوش اشاغی صارپدر ، بری غربه آچیلیر کفندر قپوسی ، دیگرکی ینه غربه آچیلیر طماغ قپوسی ، بری شماله حرم طرفدن تقیلان محله‌سی دره‌سنه آچیلیر قپودر . بو طشره سرائک تا وسطنده بر میدان عظیم واردرکه ایچنده بر حبه طاش یوق سراپا ساعت قومی دوشنمشدرکه جندیلر بومیدانده سلاحشورلق ایدرلر . جمیع حراخ باز ، حقه باز ، آتش یاز ، زورباز ، شیشه‌باز ، چنرباز ... وسائره عرض معرفت ایدوب خابدن احسان آلورلر . بومیدانک چوره‌سنده قات قات کارگیر بنا عسا کر خان او طه‌لری وارکه جمله روزنلری میدانه ناظردر . بو حجره‌لرکده فوقنده قات قات کاشی چینیلی حرمرسرای واردرکه سد اسکندر وار بر حرم محترمدر . بر دیمیر قپوسی وار ، شب وروز قرق‌اللی عدد طواشی حرم اغالری باب حرمدہ پر سلاح آماده اولوب نگاهبانلق ایدرلر . درون حرم منظورم اولدینی جهتله معلوم دکل . مسموعمز اولدینی اوزره آندہ دخی بر میدان وجوانب اربعه‌سی اوچیوز عدد خانداندر . درون حرمدہ خانه مخصوص قرق ، اللی دکان اولوب خان بونلرک هپسنده ایشلر وبر دکانده‌کی بساطک دیکرینه وارمق احتمالی یوقدر .

عبدال خانک هزار فلکی — اولا فلسفیات وعلوم غربیه و عجبیه ، کیمیا و سیمیا علملرینه مالک اولدقدن بشقه (العلم علمان الاول علم الابدان والثانی علم الادیان) حدیث صحیحی اوزره اوله طیب حاذقدرکه جالینوس ، بقراط ، سقراط فیلسوف ، فیلوس کبی حکیملر بونک یاننده هیچ بر شی

طبقه لوزم ، لبنك ، چطیر ، لاران ، جلالور ،
 کوچوچکم جانم کتورکو اووالتمش چوملکه باغلانان ایپ کوچک چوملک
 لپوک ، سیل کون ، لولو چوچان کوخک ، شپوری ،
 بیرام حمالی قرمزی بويا کلین دووانی صاحبسز شی
 خرنیکوطلی ، طغریک ، کوکسنکی ،
 بورنی سومکللی اولادطوغدیغنده اولان دوکون
 دوکونه کلن صاحی
 کوچرکان .
 دوکون اوقیوجیسی

بتلیسک باغلیرى — خانک میرآب اغاسنک نحریری اوزره جمله اون بیک
 باغدر . اهالی مملکتک اعیان و اشراف ، صغیر و کبیر هپسی یازین بو باغله
 کچوب کامل سکیز آی باغ فصلی ایدرلر . هر باغ کونا کون مصنع خوض
 وشادروانلرله آراسته و عالی بنالرله پیراسته اولوب کویا برسواد معظمدر ،
 اما غایت پراکندهدر . اما غایه الغایه مقبول اولان یرلری یعقوبی خرسیتیانلری
 الندهدر که هریری قاعه مثال کارکیر دیوارلی و قلهلی باغلدر . بعض باغ ایکی
 بیک غروش محصول و یرر . شیرک باغی ، باغدد باغی ، عربلی باغی ، حیدر
 باغی ، قره مراد باغی اک مشهورلریدر . بعض زمان خانک کندیسی بالذات
 واروب بو باغلرده ذوق و صفا ایدر . هر باغده (یاز اوی) دیرلر بر
 خانهلری واردر که ایچنه بر آدم کیرسه واله اولور . کویا هریری بر نکارخانه
 چندر که عطریاتدن ونجه بیک درلو ازهارک رواج طیبه سندن آدمک دماغی
 معطر اولور . بو باغلرک جمیع اغاجلری شطرنج اوزره طرح ایدیلوب
 دیکلمشدر . « خیابان زر » دیدکاری اوزوم آصمه لری قامشدن اورولمش
 قفسلر اوزره یول ، یول اولمشدر که انسان سایه سنده سیران و دوران ایتدیکه
 صفای خاطر بولور .

ستایش باغ خان عالیشان — بو باغ ارم بتلیسک غرب طرفده نقلبان
 طاعنی نام یالچین قیا اوزره واقع اولمش برغیطاندر . شرقی ، جنوبی اوچوروم
 قیالدر که اشاغیدن نهر جریان ایدر . قیانک تاذروه اعلاسی کیمی عملی ،

باشنده کوخك شنبوری اوخر نیکوطلی مردارک
مکر طفریک ایدوبدر کوکسکی واری اغیارک
کوچرکان صورتنده یعنی کم اسراره کلشدر
تم خمس

بوخمسک بعض لغتیرینک ترجمه سی :

وزد ، شارانیار ، خوبان ، کاندر ، یرمیشر ،
رجات سمع ایتمک بوستان بوزونتوسی فناخیار مجمرد اولوق
خاصک پولان ، پش ، خاراک ، خوبان ، چانک ، حسن خیرخیر ،
مراض اولوب شیشمش کسه در یانمش ویران پنجه کالن بولمش میوه
برجابه ، چیچی خیر ، قلاب ، پچکیر ، سن چالارسن چاپ ، عجب ،
برشنگ یووارلانمش کمند بولنمش ال اله چارپمق قویروقسز
پطلوره پتره پوخ ، پالیزوک ، کریچک چهره ،
ایکن توکی گلش طاووق بی معنی سوزی صارف آگری چهره
جلا کوزلق ، چخظورلق ، لاکوت هم لاک ، خانی خاب ،
طعام اوزره صبرسز ناپاکلک قوجه کلب صاقصیسی قاشق دیکشدریمک
کوکیزک ، شیخیک ، پوریتور ،
پوته لب او طورمق صاپسز چاقی جان آجیندن کندوی یره اورمش
دیکده خاطیک ، طقایز ، پچک ، صاریک حرم ،
چوملکده قاینان بولغور آشی طاعون کولمک برشیده لازم اولمیان دری یاره سی
متی شطیک ، چلاز ، چندرله ، پلاس پوخ ، کنان ،
چیان چیقارمش ضعیف اسکی پاره پاره اولمش اثواب خامور
کنار کوغه کورکوت وار ، روبار چیط ، چطلوس ،
تنور کنارنده اوفق اودون کبی یوز یوزه دیشی پلایچ ارکک خروس
خلورک ، هیت ، بوشکاله ، خورسیک ، عجیلوس ،
قره قونجولوس صفت بوشکل ایله صابون اوفاقی شکل عجیب
قومه شورتیک وش خنکال ایله چنچیل ، شاران ،
ایک اوزره صاریلان پنجه والده طولانان ایبلکدر صالحنچاق تسبیح کبی دولمش شی

تخمیس عبدالخان بلسان کورد روژکیان

کوکل شوق رخک وژدبله شار انیاره کلشدر
 خویان کاندیردن کوکروز اولوب بازاره کلشدر
 غمکه ترمیئر اولوق دل پیاره کلشدر
 اولوب خاصاک پولان پش ایچون تباره کلشدر
 جانا ناربله خاراک اولدن بیزاره کلشدر
 بودل خوباتی لطف ایلدوب چانکی کرمان یاب
 اکر احسان ایدرسه کبزه حسنک خیرخیرین برجاب
 عجمی چنچمیز اولسه م که زلفک ایتدی برقلاب
 منی پچکیر ایدوبدر چانکی هجران سن چالارسن چاپ
 عجب بطلوره پتره بوخ اولوب کازاره کلشدر
 باشینه مدعی صاردی پالیزوک دوندی اسراکه
 کیرپچک چهره سن پاک ایتکیچون قویدی خاراکه
 جلاکوزلک وچنظوراتی ایدر باق شمدی ناپاکه
 رقیب روسیه جانا اولوب لاکوت هم لاکه
 آنکه خاپ ایدردی دون بوکون انکاره کلشدر
 کوکیزک ایلدوب یار اول رقیبه اوردی برشیمک
 عجار پوریتور اولوب مثال دیکده خاطیک
 بانوب طقازینه یوزن چوردی دیدی ایدوب پچک
 محمد لله چقارمش صاریک اوزلی متعی شطیک
 جلاز اولسه عجمی هر بلا اغیاره کلشدر
 کیوب ایننه چندرله پلاس بوخنی اول سنچار
 کنار کوغه کورکوت کبی کلشم که اول روبر
 چیط وچیطلی سکیشلی خاورک هیئتلی اول مدار
 بوشکالبله یاره سورونور خورسیک کبی اغیار
 باق اشکال عجبلو سنه کم مکاره کلشدر
 کوکل طاپکیننه چنچیل باغله رشته زلفک
 قومه شورشیک وش خانکه ایله دشته زلفک
 ایدوب بونومه شاران طقمه لوزم بسته زلفک
 بکا ایلک ایله چطیر ایته رشته زلفک
 کوکل لارائشی جورک بازاره کلشدر
 لوک ایدوب یوزینه سیاگون سوردی یوزک او بی عارک
 لولو چوچان نه لازمدر لوله اکانده اول خارک

ریزان اولور . عین البروت : عین اسکندره منصب اولور . نہر حصول : برآب زلادر . بوندہ عین اسکندره قاتیلیر . اما قیالقدن کلدیکندن شدتله جریان ایدر . عین نقلبان : عبدال خانک بحیرہ یابدینی آب نابدر . نقشوط درہ سی : کوزل برصودر . قرہ درہ : سہل شورجہ ایسہدہ غایت نافعدر . دکرمن درہ سی : بین الحکما غایت نافع صودر . قرق کون نوش ایدہ نک صفرا ، بلغم وسائرہ سی جملہ محو اولور . سریع المضم برآب رواندر . بونہرلر بتایدک چورہ سندہ کی طاغلردن چیقوب شہرک باغ وباغچہ ومشبک بوستانلریخی ، جمیع خاندان ، جامع ، خان ، حمام کچی عمارتی سقی واروا ایتدکن صوکرہ شہر ایچندن جریان ایدرک دباغخانہ اوکندن عبور وغیرہ جریان ایدر . بوصولردن نوش ایدن اولہ تپرو اولورکہ صورمہ !... آتری وسائر حیواناتی موقع وصو اقتضاسنجہ غایت جشدار وسیمیز اولورلر . بونہرلری بوسستانلری ، فلانلری ری ایتدکن صوکرہ جانب غربدہ برلشوب قیالر ایچرہ رعدوار کورلیہرک کیدرلر ، کفندرقلعہ سنہ وارمزدن مقدم جانب جنوبدہ برعظیم درہ ایچرہ صاپوب جریان ایدرک ایکی کوندہ حسن کیفا قلعہ سی زیرندہ بطمان کویرسی جوارندہ بطمان نہرینہ ملاقی اولور . ان شاءاللہ پالیامونطہ نک ہیئت ارض کتابی ترجمہ ایتدیکنزدہ بویہ یازمہ من مقرردر .

روژکی دینلن بتلیس کوردلرینک لهجہ می — کرچہ بونلردہ اسکی کوردلردندر . اما آرالرندہ فصاحت و بلاغت اوزرہ نازکانہ تکلم اولنور ، عندیات الفاظ واردرکہ آنی سائر دیار کوردلری آکلایہ مازلر . اما بونلر دیکر اون ایکی کورد لسانلریخی فصیح و بلیغ اولہرق سویلرلر . بتلیس خانی اولان ولی نعمتمز عبدال خان شاعر ، فصیح ، مصنف ، مؤلف ، هزارفن برهنور سرور اولمغلہ روژیکی قومک لهجہ مخصوصہ لری اوزرہ نیجہ الفاظ درربالری جمع ایدوب برکونہ مصنع برشمس سویلہ مشدر . آنی دہ بورایہ یازمہ من مقرردر ، مقام سکاھدہ سماعی اصولندہ اوقنور :

اولدینه مطلع اوله مامشدر . بوغار، متمدیمی تاریخنک دیدیکی اوزره، انشای محاصرهده اسکندر عسکرینی بوزان آرینک چیقیدینی غاردر. الی هذا لآن قپوسی کشاده در . حتی مهمان قولی وسیف علی نام یارانلر منزله بوغاری تماشایدرکن خان ایچره زغر کوبک لاشهسی واردی . سینی علی رفیقمزک برسیفه غلامی بویر معطل غاردر دیو کوبک لاشهسنی آلوب غارک ایچنه نیجه آتدیسه اول آنده لاشه دیلیم ، دیلیم پاره ، پاره تکرار طشرهیه آتیدی . همان حقیرک زهرهه چاک اوله یازدی . خاندن طشرهیه فرار ایتدم .

عبرتمای دیگر — بوخان عظیمی واوکنده کی جسر قدیمی بنا ایدن هاخاتون سلطانک — که اوحدالله سلطانک دختر پا کیزه سیدر — شهر بتلیسده نیجه یوز خیراتی واردر . اول خاتون کر مکارک بر خیراتی ده بودر که شهر بتلیسدن جنوب غربی یه دره اشاغی کیدرکن کفندر قلعهسی قربنده دلیکلکی قیا نام برسنگ خاراده برقیو واردر . جمیع تجار و سیاحلر بو قودن کچمینجه شهر بتلیسه کله مز و حزو قلعهسنه و ارامازلر . اما اولدیکلی قیا محلی اوج آسمانه سرچکمش چقماق طاشندن نشان ویریر برسنگ حدیددر . مذکور هاخاتون نیجه یوز خزینه و پاره لر صرف ایدوب بوسنگ خارانی استاد کوهکنلره ثقب ایتدیره رک ممرناس و طریق عام و خاص ایلمشدر که کوره نک عقلی پریشان اولور . مقدور بشر دکل بلکه برکار عفاریتدر دینیر . حتی بو قوبو محلنده بر آدم هو دیو نعره آتسه جمیع طاغلردن برصاعقه مهیب استماع اولنور که آدم غشی و بهوت اولور . آدم بودلیکلکی قیا قپوسندن اشاغی باقغه جرأت ایده مز کویا غیای درک اسفلدر !..

بتلیسک پیکار و چایلری — قبالی دره و اوزلر ایچره آقار یکرمی قدر عیون جاریهسی وار . بونلردن ماعدا هر دره متعدد قاینقلر براق، براق آقارلر . قیناقلر غایت کوچک پیکارلر درر . بز چایلری بیان ایدم . عین اسکندر قلعه نک جانب شرقیسنه سهل قریب برمسیره بری اولان قیادن چیقار . عین آوخ : دیوان طاغندن چیقوب ذیل قلعه ده کی قانونیه کوپرسنده عین اسکندر

قادینلرینک اسمنی صورمه‌یه قادر اوله‌مدم . خانک اهلی سلیمان خان وزیر
زال پاشانک کریمه‌سی خانم سلطان ایدی‌که یوز جاریه‌سی وارایدی . کوله‌لرینک
اسملری : اکثریسی کورجیدر . زیرا کورجستان شمال طرفنده ویاقیندر .
سیاوش ، رستم ، کاظم ، چاکر ، خندان ، قینان ، اولان آپاردی ، سلمان ،
دولت ، خان ویردی ، سهراب ، شمسوار ... جاریه‌لرینک‌ده بازاره ، فلان
چیقمالری غیر محتملدر . فقط آدلری : دلدار ، تابنده ، اکلنجه ، چشم‌سیاه ،
کوهر ، شماسه ، دلارام ، ثریا ، کللی ، کوبان ، نوربان ، باغ‌جنان . کرچه
بتلیس طاشلق یردر . فقط هواسی غایت کوزل وهرسحرده صباسی
مقرردر .

حاملری — قلعه‌ایچنده خان‌سرای حامی ، بذاق‌بک حامی ، شرف‌خان
حامی ، دباغلق‌قربنده‌زردبانلی حام ، اشانغی قلعه‌ده خسرو پاشا حامی چفته‌در .
آب‌وهواسی حوض وبناسی غایت لطیفدر . بشارت انا قرداشمزک تحریری
اوزره جمله‌التی یوز او حاملری واردر . زیرا بوشهر خلقی عیالنی حمامه
براقیوب او حاملرنده غسل ایتدی‌ررلر ؛ برعورتی چارشوده کورسه‌لر
تعذیر ایدرلر .

در بیان عبرت نمای آبادان — قلعه‌نک حائنده (دیوان‌طانغی) نامیله‌مشهور
برطاغ واردر . حالا اومرتفع‌محلده بر مصطبه‌اساسی وار . اورادن وان
دریاسی ، وان قلعه‌سی ، راهولی‌صحراسی ، موش‌ارواسی ، دلیکلی قیادرسه‌سی ،
والحاصل اول قدر افلاکه سرچکمش کوه‌بالا دکل‌ایکن اکا حائل‌اولان کوه
بلندک ماوراسنده اولان سحرا ، قراوقصبات جمله‌نمایاندر . بوکوه بلنداوزره
مدفون مطلقسماتک الی هذا لآن تأثیری عیاندر . اماخلق بوندن بی‌خبرلردر .
عبرتمای ثانی — نقلبان محله‌سی طرفنده عبدال خانک حرمی باغی آردنده
برطاغدن برطاغه سدشدادی مثال برصیف چکیلوب دریا اولمشدرکه حقیقه
عبرتمادر . شهر ایچنده قلعه‌دیننده خاتونیه کورپرسی باشنده‌کی خان‌عظیمک
ایچنده‌کی بریاچین قیاده برغار عبرت‌ما واردر . قپوسی اوچ آدم بونی قدر
یوکسکدر . ایچندن بر کوررواتی استماع اولنور . اما کیمسه بوکورلتینک نه

عاماسی -- فریدالمصر علماسی وار . معلومز اولان کبار شونلردر :
 يك چشم منلا حسن افندی ، منلا زین الدین ، منلا زاده ، منلا ابوبکر ،
 شرقیه امامی ، منلا محراب زاده علی افندی ، منلا جبرائیل ، منلا موسی
 حکاری ، منلا اسرافیل ، منلا بهتانی ، حکما واطباسندن منلا میسی ، منلا
 رمضان ، قره سجاه ، کنجی علی ، صاریلی زاده بی بدل استادلردر . بوراسی
 کوردستانق اولمغله نزاع وجدالاری اکسیک اولمدیغندن اکثریسی جراح
 ایسهلرده اوسته حیدر ، بشارت اوغلی ، صفی قولی ، سیف علی جهاندار
 استادلردر . ایکی بیکی متجاوزمتقی ، متورع ، زاهد ، حرامه ال سورمامش ،
 ساز ، سوز نه در بیلمز آدمیری واردر که شیخ حسبی زاده مشهورلریدر .
 حقیر بوشهرده ایکن یدی عدد دیوان صاحبی شاعرلری واردی . خانک دیوان
 افندیسی کاتب چلبی ، منلا رمضان چلبی ، جتتی چلبی ، کنجی چلبی مشهور .
 لریدر . فقط بویت آنکندر .

دل دردینه ام چکدی طبیی سینه صاری

چیقدی حسد ایلندی رقیبی سینه صاری

خمسۀ نظامی قدر دیوانی واردر . بوراده کورشدیکمز یاران شونلردر .
 عرب خلیل اغا ، چا کر اغا ، شرف خان خطیبی ، مقتول حیدر کتخدانک
 برادری ، اسلام اغا ، صالمان وممش اغالر ... خسروپاشا پازاندده دیوانه بشو ،
 کاخانی مو ، منلا عروض کراماتی کورولمش ذاتلردندر .

البسهلری ، ارکک ، قادین ، کوله کییلرک اسملری -- کرچه کوردستاندر .
 اماسمور کورکلی خان نوکری واعیانی چوقدر . وسطالحال اولانلری شروان
 قربنده معدن قصبه سننده چیقان شیاقی کیرلر . الوان چوقه دن سرحدی
 وقطوش کیرلر . فقیرلر بوغاصی کیر . بعض ارقداشلر مزدن ایشندی کمزه کوره
 جمله قادینلری بیاض چاره بورینوب یوزلرنده برقع ، سرلرنده التون وکوش
 تاقیه بولنور . لباسی جمله حریردن ایمش . ارکبکلرینت اسملری : حیدر اغا ،
 بشارت اغا ، چنده دان اغا ، صاحبان اغا ، زجری اغا ، سبفی اغا ، شرف بک ،
 ضیاء الدین و بدر بک ، شمس الدین بک ، عالمشاه بک ، کرار قولی بک ، یشار بک .

کوپریلی — بتلیس ایچره اون یدی دره لر اوزره اون بر عدد کارگیر بنا کوپرلی واردر . از جمله قلعه دینده (خاتونیه) کوپریسی که آلتندن مرور ایدن نهرین زلالین عین اسکندر، عین اوخدره لریدر . حصول نهری کوپریسی ، عین البروت کوپریسی ، دخال باغی کوپریسی ، قره دره محله‌سی کوپریسی ، مسکینلر قرینده عرب کوپریسی ، دکرمان محله‌سی کوپریسی . ایشته معلومز اولان دره لک یمین ویسارنده باغلی ، باغچلی قات اندرقات سرای عالیلر وارکه جمله‌سی کارگیر بنادر .

عمارات و خاندان — ایچ قلعه ، اشانغی واروش قلعه‌سی ایچره جمله اون یدی محله‌ده یدی دره کنارنده بش بیک عدد معمور وزیریا خانلر واردر ؛ جمله‌سی خاک عنبر پاک ایله مستورددر . نیجه‌سی بری برینه حواله اولردر که اکثریسی مرتفع وهوادار زمین عالیده واقع اولمش هوادار سرای رعنا لردر . اما اشانغی واروش خانلرینی اشانغی قلعه احاطه ایده مامشدر . اشانغی قلعه‌ده انجق چارشو بازار و بدستان و نیجه یوز خاندان واردر . اولری باغ و بغچه - سیله مزین و جمله دره و تپه لر اوزره نمایشلی بر شهر معموردر که کوردستان دیارینک آبروی و باغ ارمیدر . اشانغی قاعه‌سی اول قدر متین دکلدردر . الله اعلم عباسیلردن برینک بناسیدر که دیواری یالین قاندر . جنوب طرف دیواری نهر دوکر ، کویا اول دره قلعه‌یه خندق اولمشدر . قپولرینک بری شرقه ، بری غربه آچیلیر .

اهالیسی — بوشهرک رجال مقوله‌سی کال مرتبه مسن و معمر و زال زمان اولور که نطقه مجالی قالماش ظن اولنور . ینه بویله ایکن آته ینوب ، قنچ قوشانوب صیدوشکاره و کونا کون تجارتیه کیدرلر . عمرطیعیلری التمشه ویتشه بیتمش اولوب عمر کرانمایه درازلری یوز سنه‌یه بالغ اولوب رنک رولری دایما حمرت اوزره درر . تن درست آدملردر و السلام . کوردقومی پرموی اولغله نارسیده جکر گوشه لری اون سنه بالغ ایکن صقالی چیقار و بیکیک اولور . اما نسا طائفه‌سی چارشوی و بازارده کزمدکارندن معلومز دکل . رابعه عدویه مرتبه‌سند اهل برده ، زاهده ، صاحب جمال خاتونلری پک مستوره لردر .

درس عاملری وار . خلقی غایه الغایه ذکی الطبع اولوب بومدرسه لرده علم قرائت حدیث و تفسیر ایله مشغول اولورلر .

مکتبلی — شرف خان ، خسرو پاشا ، خانونیه ، چارشو ، بشارت اغا مکتبلی ائک کوزل و منتظملری اولوب عددی یمشدر . یمش قرر چشمه ، قرق برسبلی وار . خسرو پاشا ، سراجخانه ، بدستان سیبیلاری مشهوردر . یکریمی قدر نقش بندی ، کلشنی ، بکتاشی تکیه لری واردر .

محله لری — خسرو پاشا ، شام ، زندان ، چوروم ، چینهدار ، قزل مسجد ، شیخ حسن ، جیرک ، کچور ، کوک ، میدان ، کوموص ، تقابان ، نقشود ، عرب کوپریمی ، اول میدان ، قره دره ، آویخ ، دکرمن ، خان باغی محله لری . اون بر قدر عربی و یعقوبی محله لری وار . شهرده اصلا یهودی ، فرنک ، روم یوقدر . یعقوبیلری عنقا بازار کالردر .

سرایلری — خان ، بشارت اغا ، لالا مصطفی اغا ، قره محمد اغا ، الای بکی ، حیدر کتخدا ، چا کر اغا ، عرب خلیل اغا سرایلریدر .

خانلری — طقوز عدددر . مطافلر خان ، شا خان ، خانونیه خان ، خسرو پاشا خان ، شرف خان خان ، کوپری باشنده بیوک خان .

چارشو و بازاری و بدستانی — جمله بیک ایکوز دکاندر . جمله سنک مکلف و مکملی اشاغی واروشده خسرو پاشا چارشوسیدر . ایکی باشی دهیر قپولی سراپا کار کیر یا بولی معمور بر چارشودر که کورن بروسه نک کلیجه ک بازاری صانیر . بوندن بشقه اعلا کار کیر بنا بر بدستانی وار . ایکی یرده دباغخانه سی وار . بو بتلیسده ایشلنن اوان سختیان و کونا کون صاغری ربع مسکونده یوقدر . بو باغخانه سنده استاد صباغلر واردر . اسپرک نقشی بویاسی بودیاره مخصوصدر . بو باغخانه لری هپ خانقدر . کیمسه مداخله ایده مز .

در بیان بازار قبان — میری قپانی بر یرده در . جمیع حریر واقشه فاخره و ما کولات و مشروبات هپ بو قپانه کلوب قنطاردن کچرک عشر سلطانیسی آلوب اندن بیع من یرید اولوب نرخ معیندن زیاده فروخت امکانسزدر .

وطاقلری متانت اوزره در. موزون برمناره سی واردرکه دکل بتایسده بتون کوردستانده بیله مثل یوقدر. یوقاری قلعه ده (بدایس) جامعی - قلعه یی بنا ایدن اسکندر کبرک خزینه داری بدلیسک بنا سیدر - اسکیدن دیرایمش. صوکره (سلطان اوحدا لله) جامع ایتمش. برمناره لی حرمنز طرز قدیم برجامعدر. (سراج خانه جامعی) اشاغی واروشده اولغله جماعت کثیره مالکدر. بودخی برمناره لی وحرمنزیوک جامعدر. (دباغلی جامعی) بوده بیو کدر. ایچنده نفر. او قونور.

دیگر (شرف خان جامعی) - چوکان میدانده نوبنا برمعبد زیاددر. مشهور و مدوح اولان جاغلری بونلدر. شوراسی غریبدرکه بوجامعلرک جهه سی عجم خالیبری، اصفهان کچلریله دوشه لی اولدینی حاده جامعک بر طرفده ده عظیم برصوباسی وار. جانب وقمدن متولیلری ایصیدرلر. جامعک قبو روزنلری کچلیوب حمام مثال ایدرک جماعت مباحث علمیه طاهر ق تکمیل قون ایدرلر. ابدست صولری یه ایصیدر. بیجهری درس قرائندن فارغ اولوب جامعک برکوشه سنده شطرنج اوینارلر. مذهب شافعیده مباح ایتمش. فقط بوشطرنج بعضا صدرنج اولوب طرفنی آره سنده باعث نزاع و صداع اولورایتمش. برکره ایکی منازع بر برینی قتل ایتمش. اوزمان منع ایتمشلر. اما حالاینه اوینارلر. کوردلرک عالملری بیله خنجرله کترلر.

مسجدلری: قریشی مسجدی، علمدار مسجدی، ممی دده مسجدی، شیخ العرب مسجدی، شیخ ابراهیم مسجدی، عین البرود مسجدی، افسل اوغلو مسجدی، حصول نهری کنارنده در. شیخ حسن مسجدی، عمر کتخدا مسجدی، خسرو پاشا مسجدی، مغاره مسجدی، زیدان مسجدی، ملا قاسم مسجدی، بونلرده حمام کبی صوبالی وایعی صولی مسجدلردر.

مدرسه لری - سلطان شرف، کدک میدان، ورسنگی حاجی بک، خطیبیه مدرسه لریدر. جامع و مسجدلرک هر برنده ده بر مدرس برر ایکیشر حسی

اوزاقلقده (زرتی) بکیله حدوددر. غربی اوج قوناقدہ دیار بکر ایالتک حزو بکیله، شمالی اوج منزله ترجیل بکیله، ینه شمالی درت منزله چاچخور بکیله هم خاکدر. بیلیز طرفی موش ححراسی آشیری ارضروم خاکنده نامروان بکی اراضیسیدر. ینه شمالی اوج کونده ارضرومک (ملازکرد) بکی اراضیسیدر شمال شرقیسی وان دریاسی کنارنده وان سنجاغنک (اخلاط) بکی حدودیدر. فقط شرقی وان دریاسیدرکه آندن اوتدهه علاقہسی یوق .

حاکم زیر امرنده یتمش عدد عشائر و قبائل وار. الک کزیدهسی (مودیکی بکی علی بک) درکه یدیوز تفنک انداز عسکره مالکدر. خان مراد ایدرسه بونلردن یتمش بیک عسکر آله بیلیر. شهر بتلیسده قرق بیک آدم واردرکه بونلره (روزیکی قومی) درلر .

سائر اکراد بکی شجیع و بهادر دکلدردر. ساده ال وصاللری قینهلی، کوزلری سورمهلی، پاک و پاکیزه اهل معرفت و خوش صحبت آدملدردر. بتلیس ایالتنده خانک تحریری اوزره قرق اوج بیک یعقوبی رعایاسی وار. جزیه ننگ نصفی وان قولنک و نصفی ده عبدال خانکدر. ایالت ۱۳ زعامت ۲۱۴ تیماردر. الای بکیسی، چری باشیسی، یوز باشیسی واردر. قانون اوزره جبه لولریله اوج بیک عسکری اولوب خاک لواسی التنده وان پاشاسی اردوسنده سفره کیدرلر. بتلیس یوزاللی آقچه پایه سیله شریف قضادر. تحت قضاسنده اونیدی ناحیه اولوب باشلوجه لری مودیکی، سورپ کوار، کواش، زرده خان ناحیه لریدر. قاضیسنه سنوی بروجہ عدالت سکسان کیسه حاصلی اولور. هله خانلرله حسن الفت ایدرسه دها زیاده اولور. مذهب شافعیدن مفتیسی، نقیب الاشرافی، دزدار، باجداری، شهنذری اولوب بونلر خان طرفندن تعیین اولنور. اما خراج اناسی، یکی چری سرداری پادشاه طرفندن تعیین اولنور. محتسبی، قپانذاری، بويا امینی واردر .

بتلیسک جامعلری — یوز اون محرابدر. جماعت کثیره به مالک جامع قدیمی سلطان شرف الدین جامعیدر. بوجامع قلعه اردنده جریان ایدن عین اسکندرک کنارنده، کوپری باشنده واقع اولوب غایت مصنع و محبوبدر. قبه

طقوز یوز آدیمدر . اما سرای طرفی حرم اولغله آدیلاماق ممکن اوله مادی .
 الله اعلم اوراسی ده بیک آدیمن زیاده در . او حالده دوری درت بیک آدیم
 اولمش اولور . دیوارینک قدی سکسان و عرضی اون ذراعدر . درون
 قلعهده اوچبوزخانه وار . نصفی خان سرایی قابلامشدر که قات اندرقات طرز
 عجم و رومده زیبا حجره لری ، رعنا قاعه لری وار . هر خان کلدبجه معمور ایتمش .
 خصوصاً (عبدالخان) نیجه خزائن صرف ایدوب بوسرایی عظیمی مثال
 سرای (فیداقا) ایلمشدر . جمیع روزن و شاهنشینلری قلعه نیک برج و بارولری
 اوزره اولغله بتلیس شهرندن (ده دیوان) طاعنی نمایاندر . قیانک ایچی جمله
 مغاره لر اولوب حیوانات و لوازمات ایله مملودر . بومغاره لر آره سندن اشاعی
 دره لره ایندیلیر صویوللری واردر . برجاع و مدرسه و غلال انبارلرندن بشقه
 عمارتی یوقدر .

ایالت و حکومت بتلیس — وان ایالتنده بشقه جه حکومتدر . ابواب
 محصولاتی طرف پادشاهیدن بکینه خاص ویرلشدر . هر کون ایالتندن خانه
 برکیله آچمه حاصل اولور . پایه ده وان ایالتی پایه سیدر . ایکی بیک عسکرله
 حکم و حکومت ایدوب برسفر اقتضا ایدرسه یا خودوان قلعه سی درنکی تعمیر
 و ترمیمنه دعوت اولنورسه وان سردار یله برابر کلیر . شهر ایچره کلن کاربانلرک
 باج بازاری خانه عانددر . شهرک ایچنده کی یعقوبیلرک و عرب رعایاسنک جزیه سی
 وان قولنک اقلامیدر . سنه باشنده واندن براغا کلوب خراجلری تحصیل
 ایدرک قوله علوفه ویرر . اماموش صحراسی خراجی قید حیات طریقله فاتح
 روان سلطان مرادخان طرفندن خانه احسان اولمشدر . خان او خراجدن
 قلعه دزدارینک و ایکویز عدد قلعه نفراتنک و طیفه معینه سنی ویرر . قلعه
 مفتاحلری دخی شب و روز کندنده طورر . تابودرجه سربست حکومت
 وخیلی واسع ایالتدر .

حدود ایالت بتلیس — جانب شرقیسنده وان دریاسی کنارنده (تحت
 وان) نام صوباشلیق ایله مشادر . شرقنده حکارینک و سلطان قلعه سی وار .
 جنوبی (شیروان) ، قبله سی (هیزان) بکلریله حدوددر . ینه قبله ده برمتزل

ایتمش بر قلعه‌در . اما اکثریا اذربایجان حکمدار لرندن قره قیونلی یوسف جلالی ، آق قیونلی اوزون حسنلر متصرف اوله کیشلر در . بورا خرسیتیا- نلرندن ایلکن فتح ایدن آل عباسدن سلطان اوحد اللهدر . آنک زمان دولتلی سهل بز کشته ارمغله اذربایجان شاهی اوزون حسن بتلیسه مالک اولمشدر . صوکره سکز یوزیتمش سکزده حسن شاه ترجان صحرا سنده مضمحل اولنجه جمله سی یه اسکی حالته انتقال ایلمش . صوکره طقوز یوز یکریمی تاریخنده بتلیس خانی سلیم خان اوله مطیع و منقاد اولمغله حکومت یایه سیله حالا اولاد اولاده خانلر در که امر پادشاهیلر نده القاب اولاروق (خان عالیشان) یازیلیر .

اشکال وزمین قلعه بتلیس — (دیوان) طاغیله (اویخ) طاغی آره سنده واسع و سنکستان براوز ایچنده اویخ دره سنک صولنده اسکندر دره سنک صاغنده ایکی نهرک بر برینه قاریشدیغی محله اوجه سر چکمش یالچین بر قیا اوزره هر سنک خاراسی بر قیل منکروس جئهمی قدر بر قلعه رعنادر . تاذروه سنه التیوز آدیمده عروج اولنور . یولی غایت صعبدر . شرقدن غربه شکل مر بعدن طولانیجه واقع اولمشدر . اما شرق طرفنده غایت عالی بر بورجی اولوب اشاغی دره سی ایسه درک اسفلدن نشان ویرر بر چاه غیا اولدیغندن بورادن بعض واجب - الازاله لری اشاغی انداخت ایدرک پاره پاره ایدرلر . اونک ایچون بو قلعه یه قانلی قله دیرلر . بر قلعه غربده خان سرای کوشه سنده واردر که ایچنده کونا کون جبه خانه سی وار . جمله التیوز یتیش عدد دندان و بدندر . هر برنده برر مازغال دلیکی وار آندن اشاغی برقات مازغال دلیکلری ده وار . اما صکره دن دملشر . جمله دیوار لری کوشه کوشه چیقمش اولوب دیرسه ک قله لری بر برندن کوریلور . هر قلعه دیده بان خانه لروار . جنوب طرفندن اشاغی شهره نزول اولنور اوج قات دمیر قپوسی وار که قپو آرانغی انواع آلات و اسلحه ایله مزیندر . دیده بانلری شب و روز حراست ایدوب هیچ بر مردوزنی قلعه یه بر اقرزلر . جانب اربعه سی چاه بابل کبی اولمغله اطرافنده خندق یوق . زیرا هر جانبی اوجه سر چکمش بجلا یالاما یالچین قیالدر . دائراً مادارجرمی ایکیبیک

ایتمشدر . قلعه بیتتجه بدلیس ایچنه کچر ، صوکره اسکندر چاپوردن عودتند . کلوب قلعه‌ینی محاصره ایدرسه‌ده بر درلو ظفره موفق اوله‌ماز . « بره کافر غلام بکا عاصی اولدی » دیو دریا مثال عسکر ایله جوانب اربعه‌سندن هجوملر ویوروویوشلر ، کونا کون شبخونلرایتدیروب یدی کونده‌ینه فتح ایده‌میوب عاجز قالور . درون قلعه‌ده متحصن اولان بدلیسه اسکندر « اماندر ، جرملی عفو ایتدم ، کل طشره چیق ای غلام ! » دیو عفو‌نامه‌لرله ایاجیلر کوندرسه‌ده بدلیس ایلیچیلری رد ایدوب قلعه‌دن اول قدر منجیق وزمبک طاشی اتارکه اسکندرک بر چوق عسکری هلاک اولور . نتیجه قرق کون بویه‌جه جنک اولوب نهایت قرق برنجی قاعه‌نک قیلاری دیننده بر غار دلیکندن بر گروه زنبور ظاهر اولورکه هر بری سرچه صنایق قدر صاری آریلر بو عسکر اسکندرک ایچنه مستولی اولوب جمله حیوانات وانسانلری فراره مجبور ایدر . اسکندره قارننه درمان آرارکن بورون وقولاقدن اوله یازار . آخر کار اسکندر دخی جانندن بزوب صحرای موشه طوغری کذر ایدر . هان او آن خزینه‌دار بدلیس مال فراوان ایله قلعه‌دن چیقوب قلعه‌نک مفتاحلری مجوه ظرف ایچنه قویه‌رق طوغری اسکندرک پای سمندینه یوز سوروب حضورنده زمین پوس ایدرک ظرفی تقدیم ایدر اسکندر ایدرکه : « بره ملعون ! نیچون عاصی اولوب‌ده بو قدر عسکر می هلاک ایتدک . » همان بدلیس : « اقدم ، چآنکه بکا بر قاعه‌متین انشا‌ایت که عظمتله بن بیاه محاصره ایتسم فتحنده عسرت چکه‌یم ، بیوردیکز . بن‌ده امریکز موجبجه ایشته بویه برسد اسکندر بنا ایلدم » دیر . اسکندر ایشه انصاف ایدوب قلعه‌نک حاکمکلی بدلیسه احسان ایدر . انکچون بو قلعه‌یه بدلیس‌دن غلط اولمق اوزره بتلیس (دیورلر . بناسی تعلیم وامر اسکندر ایله اولدینی ایچون بوشهر تواریخ مجمده) تختگاه اسکندر (نامیله یاد اولتور . ینوان تاریخنده بوشهر ایچون (بزغار مغال آلکساندیره) دیورکه « بیوک اسکندر قلعه‌سی » دیمکدر . حقا که اسکی برقلعه‌در . حالانجه یرلرنده روم بناسنک علامتی ظاهر و باهردر . ان شاء الله محنده یازارز . کردستان ولایتده نیجه ملوکدن ملو که انتقال

پاشانك ندیم و جلیسیدر « دیدکده وافر حظ ایدوب بزمه یاران اولدی .
ان شاء الله مخلده . دخی نیچو . عبرتیا معرفتلینی بیان ایدرز .

ملك احمد پاشا اقدمز برالای عظیم شهر بتلیسی کررکن یمین ویسارده
استقباله چیقان اهالی سلام ویریور ، اول قدر بنی آدمه او قدر آلتون وچیل
آقچه بذل ایدیوردی که تعبیر اولتماز . بوکره وافر عظمت ودارات ایله خان
عالیشان باغنه مهمان اولدق . اون کون تقاعد اولماز فرمان اولندی .
بتلیسی تماشا ایتدک .

اوصاف شهر قدیم بتلیس — مؤرخان روم و عجمدن مقدیمی ، شرفنامه
تاریخی صاحبی سلطان شرف الدین قولنجه بیوک اسکندره آلتنده ایکی ات
پاره سندن بوینوزی اولدیغندن (اسکندر ذوالقرنین) دیدیلر . دیگر
بر قوله کوره اوتوز ایکی بیله بر قرن دیرلر . افلاکده اوتوز ایکی بیله بر
دوندیکندن ، اسکندر ایسه ایکی کره دور فلک قرنی کچریدیکندن و حکومت
سوردیکندن (ذوالقرنین) دیدیلر . اسکندرک بورالری ضبط ایدوب ساحل
شطه کلهرک آب نابدن نوش ایدنجه مرضنه نغنی مشاهده ایدوب آندن
دیار بکره کلیر . آندن ساحل بطمان ایله کیدوب کفندر قلعه سی آلتنه
واردقده بتلیسدن بری کلن عیوندن نوش ایدنجه عین اسکندر منور اولور .
بتلیسه کلنجه نهر ایچی فرقه اولور . او یخ دره سندن کلن عیوندن نوش ایدر ،
نغنی مشاهده ایدمز اما بتلیس قلعه سی قیاسنک صاغ طرفندن جریان ایدن
عیوندن نوش ایدنجه همان اوراده خواب راحت و اریر ، یدی کون بوکا دوام
ایدنجه هر بر مرضدن آزاده اولور . « بره بدلیس نام خدمتکاری چاغرک »
دیدکده بدلیس کلیر ، اسکندر اکا دیرکه : « ای غلام خاص ، خاص الخاص
اولق دیلرسه ک بنم مالمدن نیچه بیک کیسه مال فراوان خرج ایدوب بو محله
بکا بر قلعه انشا ایله که بن چاپور مملکتندن کلنجه یه قدر تمام . لسون . بن بیله
او قلعه یی محاصره ایتسم فتحده عسرت چکم » بو فرمان صادر اولنجه همان
بتون استاد حکما و مهندسین مشهوره یی چاغروب سعد بر ساعتده بنای
قلعه یه مباشرت ایدر . اسکندر حضرت پیغمبردن ۸۸۲ سنه مقدم وفات

اولوب ایشته آکا سوار اولاراق بو محله بویله عرض معرفتله هرزه کارلانی ایتدی . اما خان پک مغبر الحاطر اولدی . زیراسزک پاشا بو آنک سیما ایله حاصل اولدیغنی استماع ایدرسه خانک سیمیا جیلری و کیمیا جیلری ، سحر بازلری وار ایش دیر ، بوجهناله خان عاقبت اندیش غایت متالم اولمشدر . « بونی ایشیدنجه عقم کیدوب « بره جانم چاشنیکیک باشی ، حضرت رسالتی سورسک سن نهدیرسک » دیدم . چاشنیکیک باشی : « حضرت سلطان اوحد اللهمک پاک روحیچون بویله در . اومنلا یارانندن اهل مذاق وقشمر کیمسدر . کاه عمود پاره سنه ، کاه تکنه یه ، کاه کویه ، کاه پوسته ، کاه بویله براغاج پاره سنه بینوب برافسون ایدر . اول آن سوار اولوب نه جانبه کیدرسه کیدر . کدی ، قویون ، کویک و سائر ذی روح قسمندن بریسنه سوار اولسه دلدن عی وار رقص ایتدیروب جرید اویناتر » دیه یمین ایتدی . « حقیر بوکامنکریم البته بواسراره واقف اولمقلم کرک » دیه چاشنیکیک باشی به رجا وجد اهتمام ایتدم . چاشنیکیک : « نوله ، دوش یانمه » دیوب بومنلا محمدک عقیبنجه خان باغنه واردق . هان منلای مرقوم اول آت ایله باغک آرد قپوسندن ایچری کیروب عالم اغیاردن بی خبر ظن ایدرک کاخنه طوغری کیربجه حقیر پیاده اولوب اوج غلام ایله آنی کوردک که آتدن اشاغی اینوب انده کی میلانی چاقشری ایچنه قویوب چومه لرک یره اوپوردی . بر آنده ینه چاقشردن بر اوچقور چیقاروب اسب لاغرک بوغازینه باغلادی وبر نعره حایقردی . او محل سهلهجه مظلم شکل اولوب حقیرک کوزلری قراردی . آنی کوردم میدان کلخنده بر داللی ، بوداقلی کتوک ظاهر اولدی . درحال چاشنیکیک باشی دیدی که : « ای منلا ، اسب صبا سرعتی کاخنه باغلادک » اوده دیدی که : « خان دیدکلری پیس بر آت ویرمدی . بن دخی اویله ایتدم . والله ، بالله سرای فراشی (باغدر) یه بنسم کرک ایدی . اما عثمانلی الایی کلدی ، منی لاغرلر ، دیوبو طور موغه بنشم » دیه اصلا انکار ایتدی ، مونلر کیمدر ، دیه سؤال ایتدی . اودخی بزمله هنوز النت ایتشدی ، « حافظ کلام الله اولوب

بر اديم آثار ، اما اور اديمنی آخرته آتماق ایسته یور ، آغزینک صالیالی ری چشمه سار کبی آثار ، کوزینک اصلاً و قطعاً فری قالماش ، چارپانی کویا نغنج چونی کبی اولمش ، جمیع استخوانلری برر ، برر صایلیر . صاغنه ، صولنه سراسیمه اولمش کبی سرخوشواری یورر . الماچق تعبیر ایتدکلری کیمکلرینه ایکیشر طوربه آصمش ، اوفقییر آت ایسه آخرته قدم باصمش . ینه بویله ایکن اواسب لاغریک قارننه قاججی اورر ، کاه اینر ، کاه بینر ، کویا بوحریرف ناظریرف کونا کون له بده بازلق ایدر . آنک ایچون جمله خلقدنه بوکا خنده ایدر . خابک قربان علی نام بر غلامی حریره بر آلتون و یروب « جانم منلا محمد ، کهیلانه بر مشوار جق ایله » دیدی . حقیر : « هی عاشق ، بره اول مشوار بی شماری ایده ، ایده بر باش مشوار آخری آخرتده آله جق » دیدم . همان بر بچک بیلابدن قاججی ایله فقیر آته چارپوب دیزکن دوشیروب اول صرپ سنکستان ایچره یالچین قیلارم چیقوب خان ایله پاشا یانندن برق هاتف کبی اول اسب لاغری ایله اویله کچدی که جمله پاشار حیرتده قالبو تعجب ایتدیله . خان عسکری ایسه تعجب دکل ، خنده ایلیدیله . ینه اوته باشند بری باشه طولو دیزکن قیادن قیایه آتی چوکرده رک رعد کبی کذر ایدوب کری خان عسکری ایچنه کیردی . همان حریرفک یاننه واردم . « آتی صولیورمی ؟ » دیه آتنک یوزینه ، کوزینه باقدم نه کوزنده نور وار ، نه صولور ، نه طورر . بونده اویله بر علامت یوق . سبحان الخلاق بونه سردر ؟ دیرکن همان اسب سوار حقیره خطاب ایله تبسم ایدرک « کشی ، نه چوخ باقمشک . صاتونمی آلیرسک ؟ مومنم اجداد عظامدن بری قالمش آتدر . پاشاک دخی استه سه من مونی ویرنم و جهان خلقتی بوکه بها یتیشدیرمه لر » دیو وافر لاف آندی . خانک چاشنکیر باشیسی مصطفی دیدی که : « اولیا چلی ، سن بواسب لاغری نه صانارسک ؟ بوخانک کلخنده بیغلمش بر طومروق کوتوک پاره سی ایدی . خان بومنلایه الایه بینمک ایچون بر آت ویرمیدی کبی ملک احمد پاشا الاینه قارشی هم الایمی تزییف ایدرسک آلایه کیتمه دیه تنبیه ایتشدی . همان بومنلا دار چیقوب کلخنده بو طومروغه بر افسون ایدوب بوشکل نیچفده بر اسب لاغری

اول چنزار خیمہ و خرگاہ سراپردہ لرلہ لالہ زار اولمش .. پاشا اول جای مفرحہ واروب سراپردہ خانہ دہ قرار ایدوب آن واحدہ جملہ آتون و کوش لنگریلر ایلہ فغفوری و بلغمی و مرتبانی کاسہ لرلہ برسماط محمدی چکلمشدر . ملک احمد شنا افدمزک اوچ بیک عسکرینہ ، اوچ بیک خان نوکرینہ واستقبالہ کلن شہر اعیانہ و اطرافدہ اولان کورد حشرانہ کفایت ایتدیکندن ماعدا چن اوزرہ نیجہ بیک سخن طعام کونا کونی دوکوب آندہ حرکت اولتورکن همان خان عالیشان پاشا حضورندہ سر برزمین ایدوب اون ایکی جگر گوشہ لری ، یمش عدد خانہ تابع عشیرت بکلری جملہ عرض عبودیت ایدوب سر برزمین اولدیلر . خان دیدی کہ : « افدم ، بو مکث ایتدیکنز دیدی عدد اوطاغ و سراپردہ لر سلطانتک صفا نظریدر قبول بیورک . حضور کزہ کلن الہی عدد کوش سخنلر ویوز عدد فغفوری مرتبانیلر ، جملہ بساط و اوایلریلہ سلطانتکدر . درت چرکس ، درت آبازہ ، درت کورجی غلاملر دخی سلطانتک عبد مملوکلریدر » سوکرہ دست بوس ایتدی . پاشا دخی کمرندن سلطان مراد خان خنجر لرندن برخنجر سرتیز ایدی ، کندی ایلہ خانک بلنہ بند ایلدی . برسمور خانہ ، اوچ کورک دخی اولادلرینہ ویوز یمش عدد قوشاقلق زر اندوزہ مستغرق خلعت فاخرہ لری خانک جملہ توابع ولوا حقارینہ کیدروب اسب صبار فتارینہ بینہرک ، مہترخانہ سنی دوکہرک اول درہ وتپہ لر اوزرہ عزم شہر بتلیس دیو کیدرکن خانک جملہ مصاحبلری بر آدمک باشنہ اوشوب کرلوشہرک شقا و مسخریات ایدرک کیدرلر . حقیر :

« آیا بوہای و ہوی و شقای بی معنی و شتر کرہ بی مزاق مالایعنی نہ اولہ » دیو ایلری واردم .

منظرۂ عبرتنامی غریب — بر غریب الہیہ و کرہ المنظر کورد آدمی ، باشندہ عصفور آشیانی اولہ جق مرتبہ دور و دراز بر دستاری وار ، آنجق مشعلہ طوپنی اولغہ لایق صاری ، قرمزی ، بیاض ، یشیل صقالی وار ، تا کمرینہ اینمش ، کندیسبی بر اسب لاغرہ بینمش ، الہ برمفرت ییلان آلمش . ائدہ کی فقیر اسب شاہ و کدایہ ییلان ایلہ تازیانہ ایدوب اورر . فقیر بارکی

حکومت احسان ایتمشدر. شمعی بتلیس حاکی حکمنده صوباشیاقدر . بتلیس ناحیه سننددر . قلعه بردره ایچنده چای کنارنده صرب برصخره سبزکون اوزره حواله لی حاجز باش ، طاش برقلعه در . خندق یوق و کوچو- کدر . برقبوسی وار ، ایچنده برجامی ، یمش ، سکسان قدر خانه لری وار ، غیری عمارتدن اثر یوق . دزدار ونقراتی بتلیس خانی طرفدندر . اما بورایی دخی وان ایالتدن عد اولتور . قلعه دن طشرده یمش ، سکسان قدر ینه خاکپاک ایله مستور معمور اولر واردر . سائر عماراتی چارشی وپازاری یوق .

بوقلعه کفندرک جنوبنده جبال بالالر اوزره (زریق) قلعه سی نمایان ایدی . بکی پاشا افندمره عظیم هدایا ایله کلوب برخلعت فاخره کیوب عودت ایتدی . آندن ینه پاشا افندمرله قلقوب جانب شرقه صعب وچالندر سنکستانلق ایچره بتلیس نهری کنارنجه کیدوب چندر بایری نام محل که ، زریق طاغری طرفیدر ، آنده بر اولو دره ایچره باش آشاغی نهر بتلیس جریان ایدوب قلعه کیفا آلتنده نهر شطه محلو ط اولور .

ملاقات ملک احمد پاشا بخان عالیشان بتلیس و ضیافت فراوان

اول صرب محله بتلیس خانی عبدال خان عسکری نمایان اولدی . آنی کوردک که عبدال خان آندن نزول ایدوب پرتاب ایدرک پاشایه کلوب رکابک پوس ایده چکی آئنده پاشا دخی اسب صبا سرعتدن نزول ایدوب بری برینی در اغوش ایدرک ، اوپوشه رک ، کوروشه رک خیلی مصاحتدن صوکره خان دیدی که : « سلطانم ، سهیل آته سوار اولوب ایلریده بر فطور تناول ایده سکرز . » دیدکه پاشا آته سوار اولوب ینه الای عظیم ایله سکرز قات مهترخانه سی دوکرک کیدیوردی . آنی کوردک که برچنزار دره ایچره طرز عجمانه و ترکانه و کوردانه درم اوباری و عجم ترکترلی و عثمانی سایه بانلریله

وشافى المذهب، مؤمن و موحد راجل صالح لرى وار . كچه يايالار نده خاتى و چكواتى، زيبارى، كوردلرى وار اما آنلر ايله بيع و شرا ايله منزل .
 بورايى زيارت ايدوب كزدكدن سوكره مراتضى بك بزه آدم قوشوب
 جانب شرقه سنكستان يرلره كيدوب كزدك . بونلر هپ جزو بكي حكمنده .
 حمد خدا بومنزله ملك احمد پاشا افدمزله بولوشوب دست بوسى ايله
 ديار بكر واليسى فرارى مصطفى پاشا مكتوبلرني و يروب مكتوبده تحرير
 اولندينى اوزره جمله امانت لرني تسليم ايتدك . وافر حظ ايدوب جمله خيمه لرى
 توابع و لواحقه بذل ايله رك اوساعت اوتوز يدى كيسه ايله عسا كرينه علوفه
 و يردى . الشكر لله كه بوعبد حقير دخى قيددن برى اولوب خداملر يوزه واصل
 اولدق . ايرتسى عسكر بى پايان ايله جانب شرقه صرپ سنكستان يرلرى
 كچرك (استانه؛ حضرت سلطان اويس) ده منزل آلدق . جزو خا كنده دردى ،
 تپلى برسنگستان ايجره كوچك بيكارلر كنارنده براستانه عظيمده مدفوندر .
 بو اويس ويس القرنى دكل، آنك قبر شريفى ديار يمنده (قرز) شهرنده در .
 بو اويس حضرت لرى ايسه آل عباسدن بو سلطان ايكن قطييه قدم باصوب
 آخرت سلطانى اولمشدر . برعبد حقير محب اوليا اولديغمزدن قبه پارانوارينه
 داخل اولوب رضاء رحمن ايجون بريسن شريف تلاوت ايدوب ثوابنى روحنه
 هبه ايتدم و ووح شريف لرندن اعانه ايلدم . زيرا حديثده (اذا تحيرتم فى الامور
 فاستعينوا من اهل القبور) بيورلمشدر . حكمت خدا بوقبر منورده دل و پرامن
 معمور و مسرور اولوب خاطرده شويت لاج اولمغله روى ديوارينه تحرير
 ايتدك .

جميع قطب الاقطابك رئيسى زيرت ايلدك سلطان اويى

قدسنا لله بسره العزيز . بورادن ينه صر يلق ايله جانب شرقه كيدوب
 (كقندر) قلعسهنه كلك .

اوصاف بلدة جالندر يعنى قلعه كقندر — بوراسى ده خاك كوردستادر .
 سوكره ۹۲۰ ده حاكمى اولان سرچشمه مورخان (شرف خان) سليم اوله
 اطاعت ايتديكندن سايم زور آور شرف خان كچى برسورده بوقلعه يى بروجه

اولمش، ینه حکومتی سلیم خان خطیله و حکومت قیدیله ایالت احسان اولوب
حاکمه ویرلمشدر. سلیمان خان تحریرندن بری دیار بکر ایالتنده کی بش حکومتک
بری اولوب مفروز القلم، مقطوع القدم حکومت اولوب بکنه طرف پادشاهیدن
القاب اوله رق (جناب) یازیلور. الای بکی و جری باشیسی واردر. یوزاللی
اچهلوق یئیشی قضادر. اما بعض زمان پک یمان فضای آسمانی اولور. زیرا
کوردستاندر. سپاه کتخدا یری، یکیکجری سرداری، مفتی و نقیبی، فلان
یوقدر. هررشی حاکمنک الندهدر. حتی قلعه سی، جبه خانه سی دزدار
و نقراتی ده هپ حاکمی طرفندنر.

اشکال قلعه جزو — زوداغی دامننده بر صرپ قیا اوزره بر کوچک قلعهدر.
دائراً مدار جرمی بیک التی یوز آدیمر. مشرق طرفی حواله لی یالچین قیالی
طاغلردر، قبله طرفی سحرالردر. بو طرفه ناظر بر تیمور قپوسی وار. یولی
غایت صرپدر. اشاغی واروشنه عسرت ایله نزول اولنور. درون قلعهده
باغسز، بغچه سز جمله خاک کاک ایله مستور یوزاللی عدد خانلر واردر. اما
قلعه نك نصفی حاکمی اولان (مرآضی بك) ك سرایی طوتمشدر که قات اندرقات
حجراتدر. بو حاکم مرآضی بك بتلیس خانی عبدال خانك دامادی بر خاتزاده
آزاده، حاتم و جعفر مشرب، حسین بیقرا طبیعت بر ذات مکرم اولوب
خلوق، حلیم، ساجم مردمیدان ایدی. سراینده بر کیجه مهمان اولوب شرف
حجبتلریله مشرف اولدق. سراینده صوصهرنجلری وار. درون قلعهده جامعی
وار. دیگر عماراتی هپ آشاغیدهدر.

ستایش رباط جزو — قلعه نك قبله جانی دامننده برواسهجه زمینده بیک
عدد خانه لی اولوب هنوز معمور اولمهده، جمله اولری تراب ایله مستور،
چارشو ایچنده جامعی و شرف خان مشهوردر. بر کوچوک کتشف حامی، اوج
مختصر دکانلری وار. حالا حاکمی اولان مرآضی بك بر کارگیر خان انشا
ایتمشدر که کویا بر حصن حصیندر. سنکستان یرا اولغله باغ و بچه لری ممدوح
دکل. خلقی شجیع و فنا آدملر اولوب پیاده و سوارسی مشهوردر. شیخانی،
مقراوی، زیوزیک قلنج اورمهده، ارق آتمهده بی بدل قومدر. غایت مصلی

دە بوبىطمان كوپرىسى كېي يېقىملىق ئىستەمىشلىرى. امانە مەنسەبەت! .. حەققا كە ئاستاد مەھنەس وارى قەدرەتەي سەرف ايدوب بوجسەردە اويلا تەسەرفلەر اجرا ايتەمىشەردە بوجا كىرەلەي بىرە مەمار سەلف ايتەمىشەردە. زىر وبلا سەندەن ذرەۋە اعلاسنە وارىجە ديار بىر قەلئە سەنكە طائەندەن دوشەمىشەردە چاقاق طائەي آنەك يەندە هەيچ بىر شەيدەر. يدەي يوز سەنەدەن بىرە بوجسەر اوزرەندەكەي قالدەيرەم اصلا فنا بولەيوب كويلا بنا استاد ئەندەن هەنوز چەقىمەش كېي كورەينەر. بوجەقەر آتەيلا عبور ايتەمەكە خەف ايدوب يەيدەجە كەركە سەلامتە قارشەي طرفە واصل اولەم. حەاصل كلام بوجا كورەينەك مەدەتتە لسان قەصر و قەلم كەسەردەر. جەناب حەي وقومەي ائەلەي خەلەل دوران مەينەم سەتەمەتەمەكەي ائەلەيە. آمەين يەمەين .

آندەن نەھر بىطمان سەھلەيە جەنەب شەرقە كەيدوب (خەس چاير) نام مەھلە مەنەل آلدەق . بوجەھلە جەھە رەقىقەلە مەنەك خەيمە و خەكەھلە مەنەي قوروب پاشانەك چەركە و سائەر خەيمەنەي بىرە يەنەرق دۋەلەري، قەطرلەري هەپ بىرە جەمە ايتەك . دەرەت يەنە قەرا ووللەر تەيەين ايدوب سەھە جە قەدر بىدەر و بىزار اولدەق . زىرا بوجەھلە خەرسەنەي تەرجەيلە ، آناق ، مەھرانەي و قەولەيدەن بىرە سەوكون ايدوب كەلەكە اللەھم عافا كوزدەن سورەمەينەي، آغزەدەن سوزەي چالارلەر ، غەيت جەنكەور ، دلەور ، حەرامبەلەكە هەنوز لەردەر . دىوارلەري حەزو طوپراغەي سەيياور . بورادەن ايلەر كەيدوب (حەزو) قەلئە سەنە و اردەق .

اوصاف قەلئە حەزو — بوجەھلە نەك شەلەندەكەي كۋە مەظىلەرە (جەل زو) دەرلەر . قەلئە بنا اولتەزدەن اول قەرە قەوونلەيدەن (قەرە يوسەف خەن) كە (قەرە زو) قەبەلەسەي اوطاغلەردە سەكەن اولدەينەي ائەچۈن بۋاسەم و يەلەشەردەر . سەكرە آنلەك بىرەكە سەي حەسەبەلە بوز مەينەدە بىر شەھەر و جۋودە كەلۋب آدەينەدە شەھەر زو يەخود « حەزو قەلئە سەي » دەيمەشەردەر . سەكرە اذرىا بىجان حەكەمى اوزون حەسەن شەھەر بوجەھلە يە ماللە و مەتەسەرف اولدەي . سەكرە تەيمۋر بى نور مەيافارقەين قەلئە سەنە مەھنەم ايتەمەكە كەلەر كەن بوجەزۋيە دەخە بئەلەس خەنەي عبەدەل خەنەكە اجەدادەندەن بىرەيە عەمار ايدوب مەتەسەرف اولەشەردەر . سەكرە سەلەم خەنە چەلدەر غەزاسەندەن عودەت ايدەر كەن ۹۲۰ سەنە سەندە بئەلەس حەكەمى اكا اطەعت ايتەمەكە بوجەھلە دەخە تەسەيم

بشقه برعلاج یوقدر « دیو بوجسرله طرفینه اولقدر متانت اوزره، واسع ریختم واصقره اساسر برافوب برطرفدن طاق کسرادن نشان ویرر برگر انشا ایتشدرکه مسافه بیده دن گویا راهگرکی نمایاندر. جسرك برچکه سندن او بر چکه سنه وارنجه کامل یوز یتش اوچ آدیمر. واقعا دیار هر سکنده موستار کوپریسی ده برکوزدر. اما بوکوپری هندسه سنده کی ظرافت ونظام تام هیچ برجسر بنامده یوقدر. ایتمدی ای اخوان وفا خدا عالمدر بو عمر کرانمایی سیاحتده افنا ایتمده ایم، بویه مخوف، مهیب قنطره کورمدم. هیئت وحکمت اوقویان احتمالی یارانلرک بوجسردن کچمه لری احتمالی یوقدر. نیجه سی طولوملر ایله کلک و بو طیا پدیروب عبور ایدرلر. زیرا تاذروه اعلاسنه چیققد قجه جسرك کندیری بار ثقیل اولماسون ایچون استاد بنا کوپریسی ایچگلتش، انسان اومحمدن آشاغی باقغه جرأت ایده مز. اما اشاغیلری غایت واسعدر. ایکی طرفنده قلعه قپولری کبی دمیر قپولری واردر. بو قپولردن ایچری یمین و یسارده جسرك تملی برابرلکنده جسرك آلتنده خانلر واردرکه آینه و روندکان یمین و یساردن کلنکارنده مهمان اولورلر. جسرك کبری آلتنده متعدد حجره لر واردر، دمیر پنجره لی شاهنشینلرنده مسافرین مکک ایدوب کهرک قارشی طرفنده کی آدملر ایله کیمی مصاحب ایدر، کیمی شیکه و اولطه زله بالق اولارلر. بوجسرك یمین و یسارنده دخی نیجه پنجره لی حجره لر واردر. استاد شیربنکار قصد ایدوب بنا ایلمش. بوجسرك یمین و یسارنده کی جمله قورقولقلر پولاد نخچوانیدندر. اما استاد حداد دخی وار مقدورینی صرف ایدوب برکونه مصنع شیکه قورقولقلر یامش وحقاید طولاسنی ده عیان ایتشدر. بوجسربنی همتانک حزو طرفنده کی خانه حزو بکی آدملری اولوب او طرفلردن کلنلردن باج آلورلر. مفارقین طرفدن مفارقین بکی آدملری باج آلور. بوخان دیدیکمز بنالردن بشقه اوته سنده، بروسنده آثار بنا یوقدر. کرچه ارضرومده حسن قلعه سی صحراسنده عرض نهری اوزرنده کی چوبان کوپریسی ده بیوکدر اما بوکا مانند اوله ماز. حتی بروسه شهری ایچره جبل رهبانن کلن ایرغاندی نهری اوزرنده کی ایرغاندی کوپریسی.

رادېم سریتسه چار تانکم ، بسر خاتسه ، وره رونی کرمانج ،
 قالقارم باشکی درت بردن یارارم خان باشیچون کل اوظور کورد
 بسر میرتیه ، وره ، هره ، رابه ، زانم ، زنم ، نان ، آو ، گوشت ،
 بک باشیچون کل کیت قالیق بیلیم بیلیم اکمک صوات
 رهینکوی ، دبس ، تراماله ، زیشی ، هزیر ، بض ، بز ، سو ، اسکرک ،
 بال بکمز اوزوم قارپوز انجیر قویون کچی الما آرمود
 موز ، کوز ، شاپک هیه ، هیسه ، فروشی ، فروشم ، به چند فروشک
 قره اوزوم جویر شالک وارمی واردر سانارسک ساتارم نه چیه سانارسک
 چاریک کوبال ، لسان ، تاخوک ، خیوت ، جزما جزیری ،
 قوشاق چوکان پابوج قارقیزاغی چادرلر جزره شهرینه واردم
 کلک بردانی ، پوچی کلندر تاخوره ، ایرود دوروزه ، مکان دوره -
 کیلری قویور مشلر نیچون بوبله ایتدک بکا بوکون ایکی کوندر که اوندن
 خان عالیشاننه ، ای شوچه شوه ، شوکه داری باراند باری ،
 او قدر خان الودلیدر بوکیجه نه کیجه درکه بوبله قراکلقدر وباغور یاغار
 شوک حاجیان ، بئرنیک ذراوه خال خالته کوهرده کوهان .
 حاجیلر کیجه سنده ایجه بوینده بکلری قولاغنده ایکی کوبه
 بو قدر اکتفا ایدلمشدر .

میافارقین قلعه سندن شماله طوغر و کیدوب واجب السیر بظمان کورپرسی
 کچوب طور دق . بوکورپرنک آلتنده عبور ایدرکن اوبله ضرب وحدتله آتیلرکه
 صاعقه سندن انسانک قولاغی اصم اولور . چونکه بو محله بی ستون یاره لردن
 نشان ویرر قیالر اوزرندن عبور ایدر . بوراسی دیار بکر ، مفارقیدن جزویه ،
 بتلیس ووانه وغیری دیار کوردستانه ممر اولدیغندن نسل آل عباسدن برذات
 محترم کندی حلال مالندن اوچ بیک کیده صرف ایله برچوق معمار و بنا لر
 بریکدیروب برعظیم کورپری بنا ایتدرمشدرکه طرز بناسی ، وضع اساسی ،
 قد وفامت وماتتی جهتیه اناطولی دیارنده کی بتون کورپریله فائقدر . نهرک
 برطرفی قیا ، برطرفی قومدر . استاد بنا « بونه اوزره برکوز جسر یا مقدر

ترجمان ایله آکلار لر . براوجی جانب شمالدن دیار ارضروم وواندن حکاری ، جزره ، عمادیه ، موصل ، شهر زور ، حریر ، آردلان ، بغداد ، درنه ، درتنک ویا بصره یه وارنجه یتمش قوناق یر کوردستان وسنکستان عد اولنورکه عراق عرب ایله دیار غمانی آره سنده کوه وبلد لر ایچره « اتی بیک عشائر و قبائل اکراد » در . ان شاء الله محلا رنده بو عشیرت لر میر عشائر یله مفصلاً تحریر اولنه جقلردر . اما بو کوردستانک عرضی طولی کچی واسع دکلدر . جانب شرقی سنده عجم حدودنده حریر وار دلان دن خاک شام و حلبه قدر یکرمی ویکرمی بش قوناق ، ادناسی اون بش قوناق یرلردر . اما بو قدر اولکلر ایچره بش پوز بیک تفنک انداز اولوب هپسی شافعی درلر . جمله یدییوز یتمش اتی پاره قلعه عد اولنورکه جمله سی معموردر .

بوراده السنه مختلفه اولمغله لسان زازه ، لسان لولو ، لسان حکاری ، لسان عونیک ، لسان محمودی و شروانی ، جزیره وی ، پسانی ، سنجاری ، حریری واردلانی ، صورانی ، خاتی ، جکوانی و عمادی ، لسان روزیکی واردر . بونلرک اک فصیحی آشانغی به تحریر اولنور .

لسان اکراد صورت :

یک ، دو ، سه ، چار ، پنج ، شش ، هفت ، هشت ، نه ، ده ، پا کزده ،
 ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱
 دازده ، لوکرمانچی وره رونخی ، سلامت هانه ، حالته چیه ، جوش قلاوی ،
 ۱۲ سن کوردکل ، او طور صاغ کلدک ندر حالک ؟ ای خوشتم
 هره شوغلی خو ، حسی سواریه ، وره رونه ، وره خوار ، هره زور ،
 کیت کندی ایشیکه آته بن کل او طور کل اشانغی کیت یوقاری
 هره بن ، هیه تان ، هیه ، چه هیه بن ، فرشک هیه بین
 کیت کتیر اکک وارمی وار آرپه وارسه کتیر طاووق وارسه کتیر
 نغانم فرشک ، تر درودکه ، هیه چندک ، نه زانم هره بن ،
 بیلمم طاوونغی سن یلان سویلرسک وار ستارسک بیلمم کیت کتیر

چارشی وپازاری آذر . بوقلعه نك درت جانندن كوچك پيكارلر جريان ايدوب اك اولوجه عينه « عين حوض » ديرلر . اسكندر كير نوش ايدوب برحوض عظيم بنا ايتديكي ايجون بواسمي ويرلر . حقا كه آب حياتدن نشان ويرر بلور مثال ماء زلالدر . باغ و باغچه لری وحدائق ری ايدرك اينر، نهر شطه داخل اولور . بوقلعه خا كنده (باسنفا) ناميله برنهر وار ، كرچه قلعه يه بعيددر . اما بوخا كدن طلوع ايدن نيجه قرا وقصات مزروعاتي سقي ايدرك ابن عمر جزيره سي اوستنده وجانب شرق سينده بش فرسخ مسافه بعیده ده نهر دجله يه واصل اولور . بوميافارقين طاغلرندن نيجه كوزلر جمع اولوب حسن كيفا قلعه سنده ، جزيره وموصلده بری برلربنه واصل اولورلر . بوقلعه نك آب وهوا سی لطيف اولوب كورد كوزلری مشهوردر . اوزومی دخی ممدوح اولوب قلعه نك جانب شمالي طاغلر و طاغلر اوزره باغلردر . آنك ايجون خلقی قوی البنيه اولوب صاغلردر . قلعه نك قبله طرفی صحرالردر كه تا حسن كيفه قدر جانب شرق سينده جسر بطماني عبور ايدوب بركونده خسرويه قلعه سنه واریر . جانب قبله سنده بركونده سرعت ايله جزيره واریر .

زيارتكاهلری — درون قلعه ده (الشيخ نجم الدين حورانی) ، آندن (زيارة الملك سيف الدوله بن حمدانی) كه بوقلعه ني معمور ايدندر . سنك مزارى ايله معلوم بر زيارتكاهدر .

مورخ متديسي قولى ارزره بعد الطوفان النوح عمار اولان شهر جويددر . آندن قلعه سنجار و آندن بوقلعه ميفارقيندر . اما شهر جودی صاحبی حضرت نوح امتدن (ملك كوردوم) التي يوز سنه معمور اولاررق كوردستان ديارلريني كشت وكذار ايدوب بومفارقينه كلوب آب وهواسندن حظ ايدرك بوزمينده ساكن اولوب اولاد وانسابي غايت چوق اولوب لسان عبري ومجميدن عنديات برغبري لسان پيدا ايتديلر كه نه عبري ، نه عربي ، نه پارسي ونه ده دريدر . اكا حالا (لسان كوردی) ديرلر كه بوديارلرده استعمال اولنور . فقط كوردجه ده اون ايكي درلو اولوب اكثر المفاظ ولهجه لری بری برينه بکزه مز وحتى يكدیکرينك سوزلريني آنجوق

قلعه دزداری وار. نقراتی، جبه خانهرلی یوقدر. ایچ ایل اولمغله اویله شیلره احتیاجدن وارسته در. لکن میرلواسی طرفندن قلعه ده برقاچ طوبلری وارد. روز عیدده، هلال رمضان نمایان اولدقده انداخت ایدوب قراده کی مسلمینی آگاه ایدرلر .

اشکال قلعه میافارقین — مؤرخان روم بوقلعه حقنده « جزیره شط ونهر فرات آره سنده کی جزیره عظیم ایچره در» دییه یازمشلر، او یاکلشدر . حقیر بو محله اون سنه مقداری تک و بو ایتمشدر که سلیقمه بوفنه دوشمکه قیراط بقیراط دقیقله معلومدر. نهر فرات و مراد ملاطیه قربنده کومورخانی جنبنده جریان ایدوب قرق منزله قلعه قورنه قربنده نهر شطه منصب اولوب شط - العرب اولور ونهر شط دیار بکرك قریاسی دیندن کچوب اینر، حسن کیفه ، جزره ، موصل ، بغداد، قورنا دیندن ینه نهر فراته ریزان اولور . بو کره دیار بکردن جسری کچوب شماله ایکی کون کیدوب بومفارقین قلعه سنه کلیر . بوتقدیرجه بوقلعه نیجه شط ایله فرات آره سنده کی جزیره ده اولمش اولور ؟ بو حقیر امعان نظر ایله تدقیق ایدوب بویله کوردم . بوقلعه ایچق نهر شط ایله نهر بظمان آره سنده واقع جزیره ده مبنی اولوب بونهر لر آره سنی فارقدره . بوقلعه نك اساس بناسی ینه مفارقین طاغتك دامتنده برطوب منزلی بعید جانب شرقده دوز وواسع، سهل مرتفع برچنزار زمینده اولوب مربع الشكل ، شدادی بنا ، سنک تراشیده ایله مبنی برقلعه زیبا در. بنای قدیم اولمغله هرطاشی حمام قبه سی وفیل محمودی جئه سی قدر وار . اما دیوار لر نك قوی یکر می ذراع دن عالی دکدر . اون بش ذراع اینده عریض و متین دیوار لر در . حتی تیمور هدمنده عسرت چکوب حالی اوزره براقشدر . دائراً مادر جرمی اون بر بیک آدیمر . خندق لر ی تراب ورمال ایله مالا مال اولمشدر . شکل مربع دن شمال جنوبی به طولانیجه واقع اولمشدر . قلعه کبیر اولمغله ایچنده عمارتی غایت آذر . ایچق بیک قدر خاک ایله مستور باغلی ، باغچه لی تحتانی و فوقانی معمور خانهرلی واردر . بک سرانی ، سجاه بک سرانی مشهور بنالرن دندر .

غلط اولہرق میافارقین دینیلور۔ بوکا عجملر «قلعہ میان فرق» دیرلرکہ بلی اینجہ قلعہ دیمکدر۔ اسکیدن برشہر عظیم وقلعہ قدیم ایدی۔ ایملک بانسیسی موصل قلعہ سی ایچندہ مدفون اولان حضرت چرچیس نبی ایتلرندن (حاندیک) نام ملدکدرکہ تعلیم چرچیس ایلہ بنا ایتمشدر۔ صوکرہ بوشہر قومی چرچیسہ ایمان کتیرمدکدرندن ماعدا حضرت چرچیس بوقلعہ مفارقین جبلی اوزرنده قرق کرہ آتشیہ یاقوب خاکستری باده صاوورمشلردر۔ جناب عزت ریجہ امر ایدوب غبار چرچیس جمع ایتدیرمکلہ ینہ چرچیس نبی حیات بولوردی۔ بووقعہ نیجہ تقاسیر وکتب معتبرہده مسطوردر۔ حالا قلعہ اکسہسندہ اولان کورہ بالا اوزرہ غبار چرچیسک دوشدیککی خاکدہ اصلا نیات ویکاهدن برشی حاصل اولمز۔ بعدہ بوقلعہ اہالیسنہ چرچیس نبی بد دعا ایتکلہ واندریاسی کنارندہ جبل سنجانده براژدر ظاہر اولوب بوشہر خلقتی جملہ حوزہ کچیردیکندن قلعہ سی معطل قالدی۔ بعدہ بخت النصر صاحب خروج قلعہ سنی منہدم ایتمشدر۔ صوکرہ آل عباسہ کچوب آنلر اندہ ایکن ہلاکو بوقلعہ قومی ہلاک وقلعہ سنی دہ خاک ایلدی۔ صوکرہ سیف الدولہ ابن صمدانی بو قلعہ یی عمار ایدوب کوردستان ولایتارینہ شعشہہ صالدی۔ اولہ عمار اولدی کہ ہان یتش بیک آلاچہ جبار آتلی عسکری واردی۔ غیر ی جیوشنک حسابی خدا بیلیردی۔ عسا کر بی پایاننک وقرتی شوندن قیاس اولنہ کہ روزمرہ مطبخ کی کاوسندہ قرق عدد بار اشتر طوز صرف اولنوردی!.. حالا سیف الدولہ سرایلرینک اساسلری نمایاندر۔ صوکرہ قلعہ یی تیمور بی نور صاحب خروج خراب ایتمشدر۔ حالا قلعہ سنک جابجا رخنہ دار یرلری ظاہر وباہر در۔ بعدہ (۹۲۰) تاریخندہ سلیم خان اول چلدیغز اسندن عودتندہ دیار بکر فتحہ بیقلی محمد باشایی سردار ایدوب دیار بکری فتح ایتدکدہ بوقلعہ یی دخی باصلاح تسلیم آلمشدر۔ سایمان خان تحریری اوزرہ قرہ آمد خاکندہ سنجاق بکی تختیدر۔ بکنہ سنوی بروجہ عدالت اون کیسہ حاصلی اولور۔ یوزاللی اچقہاق قضادر۔ قاضیسنہ سنوی اوچ کیسہ حاصلی اولور۔ الای بکی وچری باشیسی وحتسبی واردر۔ اماہفتی وبقی، سپاہ کتخدا یری، یکچیری سرداری،

اولدی . « البته بن آنلرک اوسننه کیدرم » دیوجله ایالت دیار بکره امرلر یازلمه سی فرمان اولندی .

دیار بگردن وانه روان اولدیغمن

اولا دیار بکر نهر شط اوزره جسری طولومدن کلکلر ایله کچدک . کلک بوجسر لر دینده بنا اولنور طولومدن کیلردرکه اوزر لر ی تخته دوشه لی اولغله آت وسائر بساط ایله حتی نیجه بیک قنطار بار نقیلار له بونلره سوار اولوب جوانب اربمه سنده کی قورقو لقلرینه دایانوب طاوله و شطرنج اوینایه رق ، یمن ویساری تماشا ایدرک و بعضاً معمور کویله یناشه رق و مطبخده یشن طعامدن یشه رک انسان بغداد و بصره یه وار نیجه سماع و صفا ایدرک سلامت کیدر . بویله برطور فه کیلردر که کندیلرینه مخصوص استاد کلک ملاحلری وار . دیار بکر ده بوجسر دینده نیجه کلک آماده طور ور لر . حقیر بوجسری کچوب شمال ایله شرق آره سنده بر ساعتده کیدرک (-عدی) قربه سنده منزل آلدق . بر صحرای لاله زار ده باغلی ، باغچلی ، معمور خرستیان کویدر . اما خر سزی چوقدر . اول ککیجه بردنک چادر اوغور لادوب حمد خدا ینه بر اقدیر دق وایکی خر سز قتل ایتدک . آندن ینه جانب شرقه میللی فر حفر ا یرلردن کیدرک (چول تپه) منزله کلدک . بر صحرا ده عملی بیغمه بر تپه در . قور بنده معمور قربه لر وار . دیار بکر والیرینک آتلی بوجسر لرده چاییر لر . ترفیل ، یونجه ، آیریق اولتلیله مشهور بر چنزار معمور در . بونده ده قره خر سزی چوقدر . زیرا کوردلک اولوب خالیتی ، چکوانی ، زنادی کوردلرینک کانیدر . خافل یا تامق کرک . آندن ینه شماله کیدرک (میافارقین) قلعه سنه کلدک . [۱] اوصاف قلعه میافارقین — بو قلعه شط ایله نهر بطمان آره سنده واقع اولوب مابین نهرینی فارق اولغله اسمنه « قلعه ماء فارقین » دینشدر که بوندن [۱] شمیدیکی حالده دیار بکر سنجاغی داخلنده سیلوان قزاسنک مرکز اداره سیدر .

مسكونده يوقدر . قورو اوزوملرى بغداد ، بصره ، حسه تجارنى غنيمت يدر . دوت اغاجلرى كثرت اوزره اولمغله حربرى جهانى طومتشدر . حتى ماردین قلعه سنده ايشله نيان كالاي ذى قيمت بوسنجاز حريرندن حاصل اولور . زيرا بوكوه سنجارك آب وهواسنى خوب ، اراضى مزروعسى بين الحلق مرغوبدر . اما صحرالرى كيسى عربانى النده در .

ايرتسى كون على الصباح مصطفى پاشانك اوطاغنده صاحلى قومى ايجون مشاوره عظيم اولوب نامه ده « پادشاهه مطيع اوله سز . باغ ، عدد اغنام وسائر تكاليف عرفيه ني ادا ايدم سز » ديه نامه لر يازيلوب ماردین اعيانندن وسنجار قلعه سى بكي طرفلرندن مناسب آدملرله بو حقير دخى فرارى مصطفى پاشا طرفندن مأمور اوله رقى يوله روان اولوب كوه بالانك تا ذروه اعلا سنده (باير كوي) نام محله كلدك . اوچيوز آدمله واروب باير ديتلن حاكملرينك خانه سنه اينوب پاشانك نامه سنى ويردك . اصلا اعتنا ايتمه رك حلواجى كاغدى يرينه بيله قومايوب جمله ايش ارلرى حضورنده او قودوب ماردینلر ترجمانلق ايدرك مألئى آنره اعلام ايتديلر . بونك اوزرينه اونلر ديديلر كه : « بزى ملك احمد پاشا ايتديكيله قورقوتيه سك . اويله برمدبر وزير نه كلدى ونه كله جك ! شمى استماع ايتدك ، ملك پاشا وانه كيدرمش . اكر ملك يته ديار بكر واليسى اولور سه جمله سز اهل وعيالمزله خاكپايه يوزومز سوره رز ، جامزى بولنه فدا ايدرز . اما بومصطفى پاشايه اون قول قاطر يوكى ايبك ويررز غيرى برشى ويرمىز . » اون عدد قاطر يوكى حرير كوندرديلر . بزمله واران آدملك اشهرلرینه بشرقيه حرير ويرديلر . اما نجه لرى بو حقيرى بيلوب برقيزيل قاطر يوكى حرير ، بر قاطر يوكى قورو اوزوم وايخير ونجه شيلر ويرديلر . او كچه آنده مهمان اولوب وقت ظهردن غروب هك سىروتماش ايتدم . ملك احمد پاشا افدمز خراب ايدملى اون بش سنه اولمشدى . اول قدر معمور اولمش و اويله فتاييكتلر پيدا اولمشدى كه تعبير اولونماز . على الصباح آتلميزه سوار اولوب هدايالرله فرارى پاشايه كله رك حريرنى تسليم ايتديكمزده وافر كورليوب فيرلايوب غضب آلود

زیرا بیوک، کوچک هپسنگ ده اولرنده بشر، اوزر کلبلی وار، اوکجه طعامی کلبه ویررلر. آنی طیوردقدن سوکره کندیلری یرلر، کلبلی ده کندیلر بیله یاتارلر. بیک غروشه، اون قاطره سیاه برکلب ساتون آلرلر. صوغان و جاججیلی پینری بوکوردلر دایمسا قویونلرنده کزدیررلر. بر آدم بونلرک یاننده بر صوغانک باشنه یومروق اوروب ازسه او آدمک ده آنلر باشنی ازوب قتل ایدرلر. غریبی بوکه بونلردن بر منع مالدادر کیمسه اولسه او آدمی صوغان صویله غسل ایدوب قبرینه ده صوغان دیکرلر. هر اولولرینک کفنه مطلقا کوپک یوکی قاتمق عادتلریدر. نیجه کره بوحوالی اسپرلندن سؤال ایتدم، صحتی اوزره خبر ویرمیوب «پیواز خوش است» دیدیلر، یعنی «صوغان ایدر» دیمکدر. حقیقت حال بویله بر ضرب مثل وار: «برکوردده سؤال ایتشلر حکمدار اولسه که نه یرسک... دیمشلر» جوابنده: «صوغان چوچوکی یرم» دیمش. حقا که کوردلر صوغانی سوب «خوب، خوب!» دیرلر. شوده غریبدرکه بوکوردلرک چوره سنه بر چیزکی چیزسک خارجه چیمه لری احتمالسزدر، مکر بر آدم کلوب اومدور چیزکینک بر طرفی بوزده آندن طشره چیه! یوقسه او چیزکیدن ایچریده مرد اوله جغنی بیلسه طشره چیه ماز. بودیارده برکلب طوغورسه شادمانلق ایدرلر. بر سیاه کوپک اولسه صوغان صویله غسل ایدوب و کفنیلوب و اوایلرله کوپک مزارستانه کتوردلر. اولن کلبک جانی ایچون حیاتده کی کلبره قویون کبابی ویررلر. حقا که آرسالانه بکزر کلبلی واردر، برده بودیارده اصلا قورت یوقدر. غریبدرکه بوجبل سنجار ارض مقدسدن ایکن طاغلرنده بویله بی مذهبلر وار، شام دخی ارض مقدس ایکن آنکده طاغلرنده اقلی، قزبلی، مروانی، شیانی، نصیری اقوامی کی دین و مذهب دو شکونلری بولنیور.

بوصاچلی قومنک محصولاتی چوقدر، طاغلرینه قدرت حلواسی یاغاره سهیل و کوزل بر حلوادر. طاغلرینه ینه سلوی نام بر قوش کلبکه شکار ایدوب قوت ایدینرلر. بالاری، اوزوملری غایت کوزل اولوب مثلی ربع

حرب دوام ايدوب شب مظلم اولدوقده طرف طرف طبل اسايش چالوب
 هرکس جنك ايتديكى محللرده برسلاح آماده طورديلر . مترسلره کيروب ،
 قردهغولار تعيين اولور .

صاچلى کوردلرينك توصيفى — سنجارك بر جانبه (صاچلى طاغى)
 دینه سنك سبى جمله خلقنك عورت کي قتيه ، قتيه صاچلى اولميسدر . غايت
 پيس ويديتى قوملردر . باشلرنده بيت و پيره يووا طوتمشدر . اثوابلرى جابه
 آلاجه صوف ، شال و شاپکنددر . قوشاقلىرى حريردن اولوب دستارلىرى
 دخى آلاجه سربند و حريردر . اياقلىرىنه پوچکلى ، پالضدى ، صديسى ،
 هزارى ، کپکپلى ، قويروقلى پابوچلر کيرلر ؛ چونکه بوراسى غايت طاشاق
 يردر . سلاحلىرى قليج ، خنجر ، تفنگ ، جابدر . جاب اول شيدرکه عينتاب
 کدلجى اوق و ياي قنور و کمرينه بند اولور . قورشون آمده اول قدر
 هنورلردر که پيره نى کوزندن ، دوه نى ديزندن اورورلر . اما نفکلىرى
 کورسهک بر پاره يه آلازاسک ، ماليتلى دکلدر ، اما يخشى نشان اورر . خلقى
 اکثرىا قصير القامه ، بائى گلسر ، کردنى يوق ، همان بائى کوبا اوموزندن
 يتمشدر ، اما اوموزلى واسع ، سينه پرکينه لرى عريض ، کمرلى قالين ،
 بازولرى و بالديرلى بوغون ، اياقلىرى واسعدر ، کرچه زير دست و فرهاد
 وارلردر ، اما خارس اخيل دکلردر ، کوزلى سياه و مدور ، قاشلىرى غايت
 کورددر . بونلره بشقه کوردلر « سکنز بيقلى » ديرلر . زيرا ايکيسى بينى ،
 ايکيسى قاشى ، ايکيسى بورنى دليکندن چيقان و ديگر ايکيسى قولاقلىرى
 دليکندن چيقانلردر . وجودلى قره قيون پوسته کيسى کيدر ، آغزلرينه
 پابوچ صيغار آت ديشلى آدملردر . غلاملى اون باشنه بالغ اولتجه يه قدر
 نابالغ و کوربه در . اما اون ياشندن کذر ايدنجه يکر ميسنده گذشته له مش
 بيکيت کي توکلى برچهره باغلازلر ، کنديلرى طبعاً غايت قاللردر . قادينلرينك
 کيسولرى طوقلرينه اينر ، کامل برسنه قرنلرنده کتور مينجه چوجنى وضع
 ايتزلر . اولادلرينه ابتدا سياه کلب سودى ويرلر . بونلرک ديارلرنده بر
 کوپکه بر طاش آتسهک او آنان آدمه امان ، زمان ويرميوب قتل ايدرلر .

دیار بکر او کندن کیدن محمد امین پاشا دخی صاچلی بی چوپروب کوردلرله قورشونلاشمده همان پاشا کلان عسکری سنجار قبالرینک التنه مترده سلمه سوقدی . باش بلوک باشمزیر بلوک باشی علی ملا الناس قرق بایراق عسکرله صاری آری کبی صاچلی طاغنه قورشون صاچدی . اوچ کونه دکین عسکرک کیریمی کلوب سنجار صحراسی سیرا پرده لرله مزین اولمغله عسکر دخی کوردلرک اوزربنه مسلط اولمغه باشلادی .

فراری مصطفی پاشا بوبسط مقدمه بی ایشدنجه حیرتده قالب « جانم اولیا ائندی نیجه کیردیکیز نیجه جنک ایتدیکیز . بو کوردلردن نیجه انتقام آلوب منصور ومظفر اولدیکیز . بنم بونلردن حکرم خون اولمشدر . پادشاهدن نیجه کره طعن آمیز امر شریفلر آلام . کسه یه کشف راز ایتیموب بتلیس خانی بهانه ایدرک اولجانبه متوجه اولدم . ایشته بورایه عطف عنان ایدرک محاصره ایتدک . اما جام اولیا افندی ملک احمد پاشا پدرمزله نیجه فتح ایتدیکیز بکا مفصلاً بیان ایله » دیه رجا ایتدی .

حقیر ایتدم : « شویله معلوم سعادتکیز اوله که او عصرده پاشا پدرکزک کامل یتیمش بایراق سکبان وصاریجه لری واون بیک قدر اغوات وخدامی واردی . هپسی ابازه ، چرکس ، کورجی شهبازلری ایدی . بربرلردن حجاب ایدوب جنکده اصلاً زمام کشیده لک ایتمز وناموس وحیت نه ایدوکنی بیلیردی . جمله سی درون دلدن صاریجه طاغنی صاردیلر وصاریجه عسکرلری « انشاءالله صاریجه عسکرینی ایجاد ایدن پیرمز سلطان احمدخان وزیر ی نصوح پاشانک بورادکی انهزامنک انتقامنی آلیرز واونجنکده شهید اولان یدی بیک شهبازمزک قانی چقاریرز » دیورلردی .

ملک احمد پاشانک اهتمامیله غزات طاغک ذروه اعلاسنه چیقدی و طرف طرف آهنک جنک ایدیلوب کامل یدی ساعت اولیه جنک اولدیکه سواده کی کروییان بیله دهشتدن انکشت بردهان اولدی . اول عربده ده یدی یوز بیکیت خاکه دوشوب جام مماتی نوش ایتدیلر و اوچ بیک آلتمش عدد صاچلیلر مرد اولوب بی مرید اولدیلر . اول کون وقت غروببه دکین

جملہ اہالیء بلاد پاشای دریدلہ کلوب نظم ایلدیلر . پاشا بوشا کیلری دیوان دیار بکرده علی ملاالناس رد ایلدی . آنلرده بددعا ایدهرک خائب وخاسر کیتدیلر . بری طرفدن ایسه صاحبلی کوردلرندن انتقام آلمق صدندنه اولدی . اما بوایشی سر ایدوب المعنی فی بطن الشاعر دیر ایدی . برکون بتلیس خانہ طعن آمیز بر مکتوب کوندردی . خانک مکتوبدن جانی صیقلوب جواب رد ویردی . ملک پاشا آتشر پاره کسیلوب بتلیس خانی اوزرینه سفرم واردر دیوب سر ابرده سیله طوغلرینی شط قارشوسنده سعدی نام محلہ قوردوردی واغواتخی وان وکوردستان ایالتلرینه کوندروب کوندن کونه دریا مثل عسکر کلکده ایدی . بو ائناده ملک پاشا دیار بکرده تیش بایراق سکیان و صاریجه عسکری جمع ایتدیکه صاریجه نیک پیاده، سکیانک سواری اولسی وهر بایراقده یوز عدد بیکیت بولمق شرط قانون ایدی . اردو مفارقین قلعه سی اوزرینه کیتدیکه بتلیس خانی عبدالخان طرفدن خنکاری ملا محمد، زربقی ملا جبرائیل مودیکی علی اغا، قوناخ درملی علی اغا و سائر تیش عدد بنام کسه لر اصلاح بینہ کلوب پاشایه سکسان کیسه خر جراه ، اون قطار قاطر اتی طاوله معتبر آت واوز عدد غلمان وجاریه ویردیلر . سائر سرکارده اولان اغالره ندیم حاصلرده اولقندرهدیه ویرلدیکه هبسی بای و مسرور اولوب حمد خدا سفردن قورتلدق دیدیلر . اوکیجه پاشا قوناخ قبی به بتلیس خانی اوزره کتسکدن فراغت خبرینی کوندروب اول آن بیک عسکرله شمسی پاشا زاده محمد امین پاشایی سردار ایدرک قولاغنه کیزلی برشیلر سویلیوب شط دیار بکر طرفه روان ایتدی . او ائناده غنایی افندی دخی بتلیس خانہ محبت نامه واستمالتر یازوب ارغنه لی احمد اغا و سائر مصلحین ایله بتلیسه کوندردی . طوغلر کیریدن عودت ایدنجه نفیر حلت چانوب پاشا تیش بیک عسکرله شط دیار بکر جانبنه کچوب آغیرلق اوزره قده محمد کتخدا ورجب اغایی سردار ایدهرک کندیسسی ایلغار ایله اوکیجه زرریوان بوغازینی کچوب ایرتسی وقت ظهرده ماردین قلعه سی التده مفید و مختصریم کسیدردی . ینه ایلغار ایدوب وقت شافعیده یوکرک آتلو وایلرو کلان قرق بیک عسکرله صاحبلی طاغنی چویردی . آنی کوردلکه

عجم مورخ لری سنجاریک وجہ تسمیہ سندہ شویلہ روایت ایدرلر :
 دارا شاہک بر جاریہ مغنیہ سی حاملہ ایتمش . منجمین « بوجاریہ یارینکی
 سعد کونندہ وضع حمل ایدر سہ طوغہ جق شہزادہ کندی باشنہ آرادہ اولوب
 جہانگیر حکمدار جم جناب اولور » دیرلر . همان ملک دارانک امریلہ
 جاریہ یی او کون وضع حمل ایتمکہ براقازلر . ایرتسی کون غایت کوزل بر
 معصوم پاک دنیاہ کلیر . بومعصوم رحم مادرده اوچیوز اون درت کون
 قالدیغندن اسمنہ سنجاری دیدیلر . دارا انقالدن صوکرہ بوسنجاری مستقل
 حکمدار اولوب پدرینک رومار اندہ زبون وخر جکندار اولدیغنک انقمانی
 آلہرق ایران وتورانده بر چوق جنکلیر ایتمشدر . بعدہ مسقط رأسدر دیہ
 بوجیل سنجاری غایت معمور و آبادان ایلمشدر صوکرہ تیور دریا مثال
 عسکرلہ بوقلعه اوزرینہ یورویوب یدی آی محاصرہ دن صوکرہ فتح ایدرک
 بر چوق آثار عبرتمانی خراب ویباب ایلمش و آنجق اسکی قلعه سی
 قالمشدر .

اشکال قلعه سنجاری — بوقلعه نیک بانسی اولان استاد مهندس حلبک
 معرۃ النعمان قلعه سی جرمنده انشا ایتمشدر . غایت صوب بر کوه بلند اوزرہ
 سنکین بنا بر قلعه اولوب چوردسنده خندق یوقدر . بر قوسی وار .
 شمس الشکل اولوب دائراً مدار جرمی یدی بیک آدم اولوب درون قلعه ده
 آنجق اوچیوز قدر مفید و مختصر ، تراب ایله مستور خانہ جنکلی و ارکہ
 اہالیسی ہپ کرد و عرباندر . حالا دیار بکر ایالتندہ سنجاری بکی تختیدر .
 الای بکی ، چری باشیسی ، یکچی سرداری ، قلعه دزداری ، یوز قدر
 نقراتی واردر . وظیفہ معینلرینی مار دین بکندن آلیرلر . کفایہ مقداری
 جبہ خانہ سی ، خوردہ شاہی طوپار وار . بر جامع ، بر مدرسہ سندن بشقہ
 عمارتی یوقدر . او سنکستان ایچرہ اولیلہ باغلری و ارکہ کویا عیتاب دیارینک
 باغلری کبی لذیذ و محصولدار ، آبدار اوزومی اولور . بوقلعه دچلہ جزیرہ سنک
 تاوسطندہ بر صحرای عظیمہ واقع اولمشدر کہ ایلینہ ، ولایتیہ « بلادربیع »
 دیرلر ، اولیلہ ، برہاموندر کہ ایچندہ کیسی ، طای قیہلری ساکن اولور ؛

حضرت نوح طوفانن سوکره جو دیدن ینہ جبل سنجاره کلوب معمور اولماسیچون دعا ایتشد .

استطراد — سبب خلقت پیره وکھله و عقرب و چیان ،

هره وفاره

روایت ارنورکه بو ائنده کشتی نوحی قورتاران ییلان کلوب ایدر :
 « یانجی الله بنی آدم اتنه طویورمغه تعهد ایتشدک که (الکریم اذا عهد وفا) »
 حضرت نوح حیرتده قالیر . همان اول آن جبرائیل علیه السلام قبل حقندن
 کلوب ایدر : « یانوح ! ربک سکا سلام ایتدی . کمی یی طوفانن خلاص ایدن
 بن ایدم . نوح قومی اولمیرینی ییلادن بیایدیر . اتنه قارشی ییلانی
 آتسه کویوندرسون که عجایباتدن نیجه سر خفیمی کوره ، نوحک عهدی
 اوزرینه بزده ییلانی آدم اتنه طویورهلم . » حضرت نوح بو خبری آالجسه
 دیدی که : « یاقرنداشم جبرائیل ! بن بوئعبانه نیجه یاپیشام و نیجه آتسه
 کویوندرم ؟ » همان جبرائیل امین « یانوح نجی ! شو (سلام علی نوح
 فی العالمین) آیتی سویله » دیدی . حضرت نوح دخی « بسم الله سلام علی
 نوح فی العالمین » دیوب ئبانه دست اورنجبه ئباندز ، مست اولوب آتسه
 آتیلدی . ینه جبرائیلک تعریفیله نوح نبی ییلانک کولنی هوایه صاورودی .
 روزکار ایسه ییلان کولنی نینک اتملری اوزرینه دوشوردی . دریسندن
 حاصل اولان کول پیره اولدی . اتندن حاصل اولان کھله . الی هذا لان
 عهد و میثاق نوح نجی اوزره ییلان کولندن حاصل اولان پیره وکھله بنی
 آدمی متأذی ایتدهدر . کیمیکلرینک کولی ایسه زمینه دوشوب چیان اولدی .
 جیفه سندن حاصل اولان کول عقرب اولدی . باغرضقلری غبار زمینده
 صوولجان اولدی . جگری ، خاکستری بوزانجی دیشی اولدی . یوره کنک
 کولی زمینه دوشوب کرتسکه ودها سائر نیجه حشرات اولدی . ان الله علی
 کل شیء قدير .

حلقه حلقه ایدرک یانار . حکمت خدا گمی به برقطره صو کیرمز . جمله خلق مسرور وشادان اولوب مقدمجه کھی به کیرن صوی ینه دریا به دو کرلر . بو حال اوزره کشتی نوح سلامته روی دریا به یوزه رکز مذکور سنجار طاغنگ کندویه رخنه ویردیکی محله کلوب (هذا جبل سین جور) یعنی « بوقیای سین بزه جور ایتدی » دیرلر . آنک ایچون سین جور دن غلط اولارق (سنجار) دیرلر . حقیقت الحال سنجار قیالری دیش ، دیش ، سیوری ، سیوری اولدقلرندن (جبل سن) دیرلر . (جاری ده اکا مضاف ایدنجه (سنجار) اولور . کشتی نوحه رخنه ویرن محله (سن قیاسی) دیرلر که بر دیش کبی قیا اولوب سنجار قلعه سنک جانب شمالنده ونصیبین قلعه سی طرفنده در . کشتی نوحک بوسنجار طاغنده قرار ایلمش اولدینی محققدر که مقدیمی نارینخنده بوراسی مفصل تحریر اولمشدر . کھی روی دریا به دوران ایدرک سنجارک ایکی منزل قدر جانب شمالنده موصل ونصیبین قلعه لری آراسنده (جبل جودی) نام برکوه بلندک ذروه اعلاسی اوزرنده قرار کیر اولمشدر . صو کره کمیده بولنانلر طشره چیقوب خاک عنبر پا که یوز سوردرک جناب حقه سجده شکر ایتدیلر وشکرانه اوله رق یانلرنده نه بولندیسه بر قزغانه قویوب آش پیشیردرک تناول ایتدیلر . اول طعامه « عاشور آشی » دیرلر . بوده محرمک اونجی کوننه تصادف ایتمش و اوجهتله (عاشورا) دینمشدر . طوفاندن ولادت سرور کائاته کلنجه - محمد ابن اسحقک قولنجه - (۴۹۰) سنه وحضرت آدمین ینه ولادت مقخر موجوداته کلنجه (۶۷۵۰) سنه کچمش اولوب بونک اوزرینه جمله مورخین اتفاق ایتمشلردر . بعدالطوفان بودنیامک ابتدای عمارتی ولادت رسولدن (۴۹۰) سنه اول اولمش اولور .

حضرت نوح زماننده بوراسی شهر معظم اولوب غایت عمار اولدی . حاکی امت نوحدن (کوردم) نام ملک ایدی . بوجبل جودی اوزرنده کوردم ملک اوزون مدت معمر اولوب اولاد و اخنصادی منتشر اولمش و برلسان عندی تألیف ایلمشدر که نه فارسی ، نه ده عربیدر . او اسکی اقوامدن قالمشدر .

بوقلعه‌یه خانونیه قلعه‌سی دیرلر . شرفنامه صاحبک قولنججه بونی ملک سنجارجک والده‌سی بنا ایتمکه (سورخانونیه) دیرلر . ماردین خاکنده و قضاسی ناحیه - سنده برپشته بلند اوزره شکل مربعدن طولانیجه برسور صغیردر . جانب جنوبه برقبوسی وار . جمله سنک تراشیده ایله منبی بوقلعه خوشبازدر . ایچنده برجامی و یتمش قدر خاک پاک ایله مستور مفید و مختصر خانه‌لری وار . چارشی و بازارلی سائر عماراتی یوقدر . یتمش عدد نفراتی ، کیفایه مقداری جبه‌خانیه‌سی وار . قلعه‌نک جرمی معلوم دکل .

آندن ینه جنوبه کیده‌رک (کندیلی) نام محله کلدک . ماردین حدودی بوبلده نه‌نهایت بولور . مخوف و مخاطره‌لی یردر . آشدی و شقانی کوردلری آدمک یوانی کسرلر . بوکوه بالاده کلنمکسزین جنوبه طوغری چول ایچنده کیده‌رک (شاه سنجارج قلعه‌سنه) کلدک . بوقلعه آلتنده (١٠٦٥) رجبک غره‌سنده دیار بکر والیسی فراری مصطفی پاشا ایله مشرف اولوب ملک احمد پاشا اقدمزک مکتوب مودت اسلوبلرینی تسلیم ایلم . قرائت ایتدکده مسرور اولوب « ان شاء الله ملک احمد پاشا اقدمز اولان اوتوز یدی کیسه دینیزی ادا ایدوب یوز مقداری چادیر و چرک‌لر پیدا ایدوب جنا بکزله ارسال ایدرز » دییه وافر تواضعلر کوستره‌رک حقیقه سراپرده‌سی جنبنده مکلف برچرکه دوشه‌یوب کندیلرینه مهمان ایلدی . سنجارج قلعه‌سنک سیر و تماشاسنه شروع ایدوب بعض ارباب معارفیله حسن الفت ایلدک .

اشکال قلعه سنجارج - حضرت نوح نجی طوفاننده ظلمات یم اوزره شناورلک ایدرکن کشتی نوح تلاطم دریا ایله بوکوه سنجارج برکوشه‌سنه اصابت ایلمش و کشتی سهل رخنه‌دار اولمش ، بونک اوزرینه نوح علیه السلام غایت متالم اولوب درون زورقده اولان یتمش یدی نفر کیسه‌لر فریاد و فغانه باشلادیلر . آخر کار بریبلان کلوب دیرکه « یا نبی الله ، بنی آدم ایتله طویورورسه‌نک بامرحی قدير بوحیه حقیق سنک کشتی بی کردا بدن خلاص ایدر . » حضرت نوح دحی « پائعبان ! نوله سنی آدم ایتله طویوروریم » دیو عقده‌شیاق ایدر . همان مذکور نعبان کینک رخنه‌دار اولان دلکینه قویروغنی صوقوب وجودینی

مثال نمایاندر . برتقریب ایله بوقلعه نك فتحی مقدور بشر دكلدر . بلکه شدتی محاصره ونهانیجه سرقه ایله اوله بیلور . یوقسه بشقه بروجهله قبضه تصرفه کلسی امکانسزدره . درون قلعه ده برچوق مغاره لر ومظلم کینه کاهلر ، اون سنه محاصره یه طیانه جق صوصهرنجاری واردر .

جمیع پشتلرینک یالچین قیالری اوزره باران رحمت نزول ایدنجه برقطره سی هیاه کتمه یوب قیا یوللریله صوصهرنجلرینه کیدر . یوزلرجه مغاره لر نده بدی سکز یوز بیلدزبری درانبار ایدلمش قزیل داری ، قره صورت دارسی ، چلتکلی پرنج مالاماندرکه کورن حرماندن یکی قالدیرلمش ظن ایدر . سائر متعدد مغاره ، مخزن وحصیرلرده دانه وار بعدای ، شعیر وسائر حبوبات درمخزن اولوب آماده طورر . هر سه بوبغدا لیر طرف حکومتدن رعایا و برایاه توزیع ایدیلرکه یرینه جدید غلال وحظه آنوب درانبار ایدیلیر . بوقلعه ده اولان مهمات ولوازمک وکونا کون جبه خانه نك حساسی فیاض مطلق بیلور . اولقدر بارود سیاه ، کله ، خمیره ، طوب قلعه کوپ وارکه توصیفنه کیریشسه ک آیرجه بر مجلد اولور . قلعه نك اوج آسمانه سر چکن تپه سنده نیجه اثار واردر . اصلا خندق اولمیوب جمله اطرافی درک اسفلدن نشان ویرر مجلا ومصیقل قیالدرر . بوقلعه ماردینی سیر و تماشای ایتدکن صوکره دیار بکر والیسی فراری مصطفی پاشانک قلعه سنجار آلتده اولدیغنی خبر الهرق رفیقلر مزله سنجاره یوللاندرق . اولا ماردیندن جانب جنوبه (۳) ساعت کیدرک چواستان ایچره (کوللی) قلعه سنه کلدک . ماردین حکمنده بش یوز خانلی کورد کوییدر . بو محلدن قلعه ماردین نمایاندر . داراشاه بو محله روملرله جنک عظیم ایدوب منهنزماً نصیبین قربنده تخت قدیمی اولان قره دارا نام محله فرار ایتشدر . اما حالا بوکوللی صحرا سنده دارانک عجم عسکرندن هلاک اولانلرک کیمکلیری پشته ، پشته نمایاندر . روملرکده کیمکلیری باشقه ، باشقه کومه لردر . بورادن ینه چول ایله (قزل تپه) نام قریه یه کلدک . ماردین حکمنده در . بورادن (خاتونیه) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه خاتونیه — بانسی هارون الرشیدک خاتونی زبیده خانم اولمغله

خرم اباد غزاسنه کیدرکن بوماردین قلعه-نی تمهیر ایدوب دیار بکر ایالنده سنجاق بکی تختی ایلدی . قانون اوزره بیک خاص هایونی ایکوز بیک اچهدر . پاشاسی بیک قدر آدم ایله حکم و حکومت ایدوب بروجه عدالت کندی یه یکر می بیک غروش حاصل اولور . اماشجیع ، نامدار ، یازار ، کامکار پاشا کاریدر . دکمه آدم ایش کوره من چونکه بر طرفنده صاحلی طانغک کوردلری وار . بر طرفنده آسدی ، دیگر طرفنده شقناغی عشیرتی کوردلری وهامونلرنده کوچبو ترکانلر ساکنلردر . چولستانده (نای) قبیله سی عربانی قونار کوچر . بو ، سیار قوملردن عشر ، عدد اغنام ، اوتلاق حتی کبی محصولاتی بالنام آلتق دکمه پاشای هام کاری دکلدر . آنک ایچون ماردینه جری ، شدید ، ذوالقوه بر پاشای هنور ایستر . زعماسی اوتوز الی وارباب تیاری (۶۵۰) در . الی بکیسی ، چری باشیسی وار . قانون اوزره جبه لیلری ایله جمله بیک التمش عدد مسلح عسکری اولور بیکله سفره کیدر لر . اوچیوز پایه سیله مکلف قضا در . نوا حیسندن قاضیسنه اوچ بیک غروش حاصل اولور . مفتیسی ، نقیبی ، کتخدایری یکچیری سرداری ، محتسی ، شهر ناچی ، شاه بندری ، صو باشیسی قبان امینی ، قلعه دزداری ونفرائی واردر .

اشکال قلعه عبرت نامی ماردین : جزیره دجله ایچنده شطه ایکی منزل قریب برچولستانده اوچ آسمانه سرچکلمش بلوط رنگی سر آمد بر قیا اوزره او یله بر قلعه در . وصفنده لسان قاصر وقلملر کاسر در . اما حقیر کونشدن ذره ودریادن قطره مدخه جرأت ایدرم بو قلعه سر بلند اودرجه بالادر که ذروه اعلاسنده اولان عمارستاننک برج وبارولری که کیشان آسا ابرکبوده پیوسته در . تاوقت ظهر اولوبده ابر نیلکون زائل اولمدن قلعه نک مافوقنده کی مناره وسائر یوکسک بنالر ظاهر وباهر اوله ماز . حقیر سیاحین عالمجه مشهور اولان یک چوق قلعه لری کورمک نصیب اولمشدر . اما بو قلعه ماردینه هیچ بریسی مشابه دکلدر . زیرا ماردین قلعه سنک ذروه اعلاسنه کامل ایکی فرسخده چیقیلور وقلعه جوانب اربعه سنده اوچ درت منزلک یرلردن نمایان اولور . بو قلعه دن نصیبین و سنجا ق قلعه لری ، سنجا ق طانغی ، دشت هامون بی پایان آینه

چیتوب بوماردین طاغنده کسب طراوت و عبادت ایدردی . حالا ماردین طاغنده کی برغار عظیمه صومعه یونس نبی دیرلر . اول عصرده بوجبله کوه شاهقه دیرلردی و بومغاره لرده بر اژدر پیدا اولوب حضرت یونسه ایمان کتورلردن نیجه بیک امتی تناول ایتمشدی . صوکره نیجه منکرین حضرت یونسدن معجزه ایسته یوب بوطاغنده کی اژدری قتل ایدرسه ک سا ایمان ایدرز دیدیلر . هان حضرت یونس علیه السلام نبوت قوتیله اول اژدره بر طاش اوروب اولدردی . اوچ بیک عبید منکرین اسلام ایله مشرف اولوب طاغنده ساکن حضرت یونسه همجوار اولدیلر و کوندن کونه زنکین وبای اولغه باشلادیلر . ایسته بوطاغنده اژدر حاصل اولدینی ایچون طاغنه (کوه مار) وبلده سنه (ماردین) دیدیلر . بوقلعه عبرتنامه نیجه ملوکن ملوکه دکوب نهایت بر زمان دارا شاهه تختکاهلق ایتدی . دارا بونک صید وشکارندن حظ ایدوب وقت تموزده بوراده ، وقت شتاده نصیدین قربنده قره (دارا) نام شهرده قرار قیلاردی . بعده اسکندر یونانی دارانی منہزم ایدوب جمله ازربایجان ، ایران وتورانہ مالک اوله رق بوماردین قلعه سنده ده متعظم البناء دیرلر انشا ایتدیلر . زیرا حضرت یحیی عصر تنده ماردین ایچنده بخت النصر صاحب خروک بر بتکده سی وار ایدی . بخت النصر خون یحیی طلیچون بوماردیندن خروجه حلب ، شم ، بیت المقدس ، صفد ، طبرستان ، عتقلان ، ارض حسان و اراضی مصری عموماً خراب و بیاب ایدوب یته ماردین قلعه سنه کیشدی . آنک ایچون خرسیتیانلر بوماردینه زیاده سیله رغبت ایدرلر . بعده (۷۹۵) سنه سنده تیمور بورانی اوچ سنه محاصره ایتمش ایسه ده آخر مضطرب الحال و بی حضور دیار رومه عازم اولمشدی . (۹۲۰) تاریخنده چیلدیر ققنندن صوکره بوقلعه اوزرینه سام خان (بینالی محمد پاشا) ایله (ولادریس عمادی) نی یوز بیک عسکرله برابر کوندروب سردار معظم ذیل قلعه ده مکث ایدنیجه اون یدنجی کوننده ایچندکی کوردلر باصاح وصلاح قلعه یی بیقلی محمد پاشا تسایم ایدوب کندیلری سنجار قلعه سنه کتدیلر . بعده سایمان خان (فتحنا العراق) لفظک اشعار ایتدوکی (۹۴۱) تاریخنده بغداد

دیار بکر ، اکیل ، ارغنی ، خرپوط ، پرتک ، صاغمان ، چشکزک ، چپاچقور ، کنج ، اتاق ، قصبهٔ جسقه ، قولپ ، ترجیل ، مهرانیه ، موش قلعه لری جزیره نک شمال طرفه دوشر . پالو قلعه سی مراد نهرینک خارجنده در ؛ ملاطیه دخی خارج جزیره صاییلیر . چرمیک ، عیدهر ، چونکوش ، سمیاط ، سن روحه ، رحیه ، سیوه ریک ، حدثیه ، خذه ، دیر ، عانه ، سلمه ، مرقیسا ، رصافه ، رقه ، حران ، حصاد ، روحا ، روم قلعه ، بیره جک قلعه لری ده هپ ارض مقدس طوپراغنده واقع اولمشلردر . ماردین ، حصین ، کیفا ، خاص تپه ، سنجار ، تل حواری ، موصل ، نصیین ، جزره ، عمادیه ، عقره قلعه لری ده شطک جانب شرقده ودجله جزیره سنک خارجنده درلر . اما حضرت علی ایله حضرت عایشه نک (صنفین) جنکی ایتدکلری صحرا ده فرات کنارنده اولان جعبر قلعه سی نهر فراتک جانب شرقیسنده اولمغله برابرینه جزیره ده واقع صاییلیر ، هیزان ، ماکسین وتل جزیره ، کفر ثونا ، بلد الحطیب ، شهر خضر قلعه لری ایله حدیثه ، دجله جزیره سنک تا وسطنده واقع اولمشلردر . تکریث قلعه سی جزیره دن صایلماز . قوشلر قلعه سیده اولیه .

حلاصه بز مکث ایتدی کمز کویدن قالدقمرق جانب قبله یه سنکستان ایچره شدت خارده کیدوب (زرزیوان بوغازی) نده منزل آلدق . بوراسی مخوف ، مخاطره لی تنک وطار ، بی امان بر بوغازدر . نعوذ بالله . جنوب و قبله طرفلری ماردین و سنجار چوللریدر . آندن (مالعون) قریه سنه ، آندن جانب جنوبه کیدرک (۷) ساعتده (الشیخ حضرت زولی) زیارتگاهنه کلدک ، بورادنده (ماردین) قلعهٔ عبرتنامه کیتدک .

اوصاف تحت دارا یعنی قلعهٔ ماردین — بوقلعه حقنده روم و یونان مورخلری کندی زعم نصرانیلرینه کوره بر چوق اوصاف و خیالات تحریر ایتشلر . اما تاریخ شناس مقدیسی قولنجه بوقلعه نک عمارتنه سبب بالذات حضرت یونس علیه السلامدر . زیرا یونس نبی وقت شتاده موصل قربنده کی (بلد الحطیب) نام شهرده ساکن اولوردی . یاز کونلرنده یابلایه

ایتدیکی خدمتمز وجوده کلوب نیجه کون خیمه وچرکه لر وسائر لزومی چارلر اله مدیغمزدن ایشمز اولیه معطل قالدی . زیرا والی ولایت فراری مصطفی پاشا ، ماردین ، سنجار چولارنده جنک ایدن شام شیخی علی فارسی ایله بنی طای قبیلہ سنی بری برندن آیرمق و آره لرینی بولمق اوزره ایالتک قرق یدی بیک عسکریله سفره کیتمشدی ، کیتدیگمز وقت دیار بکرده یوقدی . حقیرک ایستدیگم سیاحت اولغله بوہانہ ایله پاشا افندمزک مکتوبلریله برابر مسلمدن ده مکتوبلر آلوب ایکی یوز عدد رفیق وخداملرمزله دیار بکردن جانب قبلہ یه ماردین ، سنجار قلعہ لرینه کیتدک .

دیار بکردن ماردین و سنجار قلعہ لرینه کیتدیگمز

اولا دیار بکردن قالحه رق شطی جانب شرقده براقوب بزینہ رفیقلمزله الجزیره یه یوللانارق (کوکسو) قریسنه کلدک . معمور کویدر . دیار بکر نواچسنددر .

استطراد - بیان الجزیره عظیمه

جناب عزت بوروی ارضی خلق ایدیلدن بری بوجزیره معمور اولوب فرات ایله شط العربک آره سننده برارض بهشت واردر . ابتداسی جانب شهالده خرپود ، پرتک قلعہ لری قربنده ایزولی کوردلری ایچنده در . براوجی جانب قبلہ یه بغداد ، کوفه ، کربلا چوللری ایچره کیدوب تا قورنه قلعہ سنه واریر ، بووجهله طولانی بر جزیره عظیمدرکه طولی قرق التی قوناق ، عرضی ایسه اوچدن اون بش منزله قدر واریر ، اما بوجزیره ایچره یوز یتش التی پاره معمور ، مکلف قلعہ لری واردر ؛ اولجه یتش التیسی دخی هلاکوتیمور بی نورعصرلرنده خراب ویباب اولمشدر . شمذیلک بوجزیره ده معمور اولان قلعہ لر شونلدر :

آفاق میردرزینک بر فر توتۀ جهان قزی وار ایش . حضور پادشاهی به کلوب زمین بوس ایدرک نیجه کلام درازدن سوکره اومکاره باباسی معان اوغلندن کوردیکی کبی آتش یاقوب برقطار نحاس خاصه بردافق اکسیر اعظم ویروب اول آن صورت زر بولارق بر زر خالص اولورکه شمع اصفر کبی ! عزیز آندن برقاچ حبه ایدوب کندوسی تناول ایدر . اوچ حبه دخی مراد خان اکل ایدوب اول کون اول کیجه اصلا طعام دیله میوب پرشکم طورورلر . همان مراد خان سر پرده سنه کلوب غمازلرک جوابلری صادق چیقدیغنه تعجب ایدرک اول آن براغانسی شیخک خلوت خانه سنه کوندره رک شیخی ومعان اوغلی قیزی مؤنوقاً اولدیرتدیرر . اشته اوزمان شیخی روم قپوسندن طشرده دفن ایدرلر . بعده مراد خان استانبوله واروب چوق معمر اولیه رق وفات ایدر . بومناقبی حتیر ملک احمد پاشا اقدمزدن استماع ایدوب تحریر ایتدم . زیرا اول عصرده ملک احمد پاشا مراد خانک ساجداری وبعداالفتح بغداد و دیار بکر والیسی اولوب عزیزک معتقدی اولماغیله هربار قبرینی زیارت ایدردی . عزیز ، روم قپودن طشره مقابر مسلمین ایچره بی قباب و بنا مدفوندر . قدسنا الله بصره العزیز . بو حقیق سنک مزارینه شویتمی یازدم :

کلوب ایتدک زیارت بومقادی [طریقت پشوای شیخ رومی]

(زیارتگاه منلا عزیز مساح الدین لاری) هندستانده کی لار شهرنده دنیا به کش بر سیاح عالم وفاضل نعمان توأم ایتدی . رومه کلدکده مصاحب شهر یاری اولوب خیلی شهرت و اعتبار بولمش و ابوالسعود مرتبه سنده بر ذات اولنجه دیار بکرده کی خسرویه مدرسه سنده سجاده نشین اولمشدر . بوراده سجده تمام ایدرک داربقایه رحلت ایلدکده شیخ رومی جوارنده آسوده حال قلنمشدر .

بونلردن بشقه دیار بکرک اندرون و بیروننده نیجه زیارتلر ایتدک ؛ اما مشهورلری بونلردر . هربار فراری مصطفی پاشا حضر تلرینک مسامی وکله پیر حسین اغاسی ایله ، اعیان دیار بکر ایله ذوق و صفا و صحبت خاص ایدرک کاه تفرج ، کاه شکاره کیدرک آخر اقدمز ملک احمد پاشاک مأمور

استقبال مرادخانه واریرلر . عزیز دخی محشمناه اوج بیک ملتبسی درویشانیله حضور مراد خانه بی باک و بی پروا واروب «السلام علیک خونکارم» دیوخون لفظنی کشیده لیجه ایدر . مرادخان «عزیزم ، خون لفظنی مدلیجه ایتدیکز» بیورر . عزیز «بلی ، افندم ! چونکه بغداده کیدوب فتح ایله دشمندن انتقام الهرق قان دوکه جکسکز .» دیر . سلطان مراد عزیزک بغداد فتیحی تبشیرینی ایشیدوب مسرور اولور . دیرکه «یافندی ، بالفتح سخته استانه سعادتیه واصل اولورمیم !» عزیز — بلی یابو دیار بکره کلوب غماز وهمازلر اغواسیله ناحق یره برقان دخی دوکوب استانبوله واریرسکز «دیر . ودها سائر نیجه رموز ایله کلمات ایدوب دیار بکره کلهزک عزیزه وافر احسان ایدر سه ده برشی قبول ایتیوب ساده جه دیار بکرک خانه عوارضندن ، جزیه سنندن تنزیل رجا ایدرلر . رجالی حیز قبولده واقع اولور . مراد خان عزیزک دعای خیرینی آلوب بغداده وارهرق فتحه چبالار . نهایت طیار محمد پاشانک شهید اولدینی کون بغداد صلح ایله فتح ایدیلوب عسکر بی پایان درون قاعه یه کیر . بعدالفتح مرادخان ینه دیار بکره کلوب عزیز حضر تدرینه بلغا ماباغ احسانلر ایتدیکجه عزیز برجه قبول ایتیوب دعا ایدردی . غمازلر «پادشاهم ، عزیز شیخ علم کیه یاه مالکدرکه اون بیک کیسه اتونی وار . مراد ایدنسه جمیع مریدلرینک باقر اوانیلرخی جله اتون ایتکه قادردر . قورقیله جق شی درکه تیمور کبی بوشیخ دخی خروج ایده» دیرلر . سلطان مراد خان ینه اغماض عین ایدر . برکون شیخ ایله قونوشیرکن دیرکه : عزیزم ، عجبا علم کیمیانک اصلی وارمیدر؟» عزیز — بلی خونکارم ، کار مشایخاندنر . کفاف نفس ایچون زرخالصدن حبه جکلر پیدا ایدوب تناول ایدرلر . اهل سلوک اولانلر آنکه دفع جوع ایدر ، یوقسه مال قارونه مالک اوله لم دیه تحصیل کیمیا ایتزلر . «مراد خان آه افندی ! شوکا مالک اولانلری کورسه م ، بو علمه غایت منکرم» دیر . همان عزیز دیرکه — بکم ، اگر عفو ایله معامله ایدر سه کز حضور کزده ایله سونلر ، ناکه عجائب کورسه ک «مراد خان عزیزک خانه سنه کیدوب خلوت ایدرلر . حکمت خدا اواننده عزیزک حرمنده ایالت شامده معان اوغلی نامیله مشهور

صاحبۀ ادب و متعبد اولورلر . قاديئلري وحتي كوچوك قزلري بيله چارشى به چيقلازلر . چيقلان اولورسه قيز و پدري تآديب اولنور . تابودرجه اهل عرض و اخلاقللى آدملر در .

ديار بكر ك زيار نكاهلري — ايچ قلعه ده پاشا سرائى قريبنده حضرت خالد جامعنده پير اصحاب ذوق ، شيخ ارباب شوق غازى (شهيد بن خالد بن وليد) حضرت خالد نچه سيلاه ديار بكرى قياصره الندى المقى ايچون چبالايوب نهايت آلهرق مستقل حاكميكن بو مخدوم مرحوم اولوب بواج قلعه ده كي جامعده دفن اولمشدر . حالا زيار تكاه انامدر . حقير استانه سعادتنه يوز سورده رك شوپيتى روى ديوارينه تحرير ايلدم :

لنامقه :

اجل سوهانى حك ايلر حديدى دخى خالد وليد بن وليدى

قلعه دن طيشاريده (زيارت حمزه بابا)

ينه روم قپوسندن طشرده حارس عقل و شرع ، عارف اصل و فرع ، شيخ ملى ، قطب دولت ، معدان اسرار الهى ، مشاهدانوار نامتاهى (حضرت شيخ رومى) اسم شريفلىرى ، رومى ، مسقط رأسلىرى ديارادز باباجانده كي روميه شهريدر . حالا اجدادنن قوچقه سلطان ، شورى سلطان ، روميه ده مدفو . تدولر . ان شاء الله اورايه سياحتمزده آنلى ده تحرير ايدرز . اما بو عزيزه روميه شيخى دينه سنه سبب وطن اصليلرينك روميه شهري اولميدر . بو حضرت عزيزغايت مالدار اولغله قرق بيكي متجاوز معتقد فقرا سى كندولرينه حلقه بكوش اولمشردى و كثر فقرا ايله طريق خواجكانه شهرت ويرمشردى . سبب شهادت شيخ رومى — حتى سلطان مرادخان غمازلر روان قلعه سى آلتنده « پادشاهم ، ديار بكرده روميه شيخى الله اعلم مهدي كچى صاحب خروج اوله جق . زيرا قرق بيك قدر عريان ، پريان ، كويا عشق المهى ايله كريان مریدوزير دستلى واردر . » ديرلر . مرادخان « اوليه الاخير » ديوب خاموش اولور . اوچ سنه دن مرادخان بغداد فتحنه . متعازم اولوب قطع منازل و طى مر اهل ايدر ك ديار بكره قريب كلد كده جمله اعيان ديار بكر نهر مراد ساحلنده

فصل المرنده صنعتلریله مشغول اولوب بوراده كافة مشروبات و ما کولات موجوددر . نیجه بیک آدم شهره چیقوب کونا کون کار ایدرک بعدالصربینه کروه ، کروه کنار شطده کی باغلیزیه کایر ، ذوق وصفایه طالارلر . اما بودیاز بکرك قاوونی غایت ایری اولور ، غایت آبدار و خوشکوار اولوب مسک کبی رایحه سی وار ، بونلرک قرقر ، الیشر اوقه کلیرلری ده واردر ، جمله سی سبز کوندر . دیار ، دیار ایردیکی محله قدر هدایا کتوررلر . نیجه کیمسه بوقاووندن دارچین وقرنفل وپرنج ایله زرده یاپارلرکه دیار رومده آتیه بالدن بیله اویله زرده یایله ماز . تا بومرتبه مسک قاوون زرده سی اولور اما قاریوزی اوقدر ممدوح دکلددر . ریحانی اول قدر ایری واوزون اولورکه یدی ، سکز آیده چادرلره دیره ک و قازقلق خدمتی کوررلر . آتشدیه یاقسه لر مسک ختن کبی قوقار . اهالی هرشب ساحل شطده قنادیل و فانوس وشمع ریج ، و مشعلر ایله چراغان اولوب شط اوزره نیجه بیک صنعتلره شمع روغن وشمع عملری تختلر اوزره زین ایدوب بر طرفدن بر طرفه چراغلر جریان ایتدیررلر ، بووجهله شب مضالمری کویا روزروشن اولوردی . حاصلی تابصباح عقله ، قلمه کلین ذوق وصفالری ایدوب دوام دولنه دعا ایدرلر . (قوس باغی مسیره سی) بودخی شهره شهر اولمش باغ ارمک بریدر . حتی فاتح بغداد غازی دردنجی سلطان مراد بغدادی بعدالفتح بوباغه کلوب اجرای عدل و داد ایله عیش و عشرت ایتشددر . بوتفرجکاه شطک قارشو طرفنده روضه رضواندن نشان ویریر برخطه جناندرکه توصیفنده لسان قاصردر .

تتمه کایات دیار بکر — بوشهر حوالیسینده اجناس مخلوقات بولور . اهالیسی کورد ، ترکان ، عرب و عجمدر . رعایاسی ارمیدر . قلعه سی شط کنارنده اولمغله جزیره دجله دن عد اوئور . زیرا فرات ایله شط آراسنه (الجزیره) دیرلر . هواسنک لطافتدن خلقی غایت نازک ، صبیانی نجیب ورشید اولور . خلقی ترکیجه ، کوردجه ، عربجه ، ارمیجه تکلم ایدرلر . غایت غریب دوست ، محب ، فقرا ، شوخ ، شکل ، شقراق ، ندیم جان آملردر . نکته شناس و تیز قلملری واردر . ارککلری خوش ، پاک اعتقاد ، موحد ، قادینلری

نوگو ، مسکینه ، ستاره ، حاضه کی ، هزه بلام صیچم ، اوز اوزیمه ، قوسه کتمشم
 اوقه توتون یلدیز دایاق شمدی بیلدیم صوچی بن بکا باغه کیتدم
 کچی باجم ، اولو باجم ، لوغ طاشی ، آردچی
 کوچک قز قرداشم بیوک قز قرداشم دام طاشی آت کفی
 نان موز آشی ، کندیمه آشی ، کزنکه وی ، بوطوم ، مرچته صقاللی
 اتمک آشی بوغدای آشی قدرت حلواسی فصدق قیویرجق صقاللی
 پوخ رنگ ، حبه نه ، هزه ، عجارلی دوتق ، هی کئی بیسیک کمی ماومه کان
 صویولی شمدی یکی دوداق هی آدم کدی کچی چاغرمه دیورم
 بسکه کوزه بی صندرمش سن ، آناک کوریچون اولسون
 ظاهر باردانچی قیرمش سن بابا ک مزاری ایچون اولسون .

دیار بکرک مسیره لرلی — شط ساحلنده ریحان باغی و مشبک بوستانک
 روم و عجمده نظیری یوقدر . چتیکه اول بهار فصلنده شطک طغیانی کچوب
 ماء زلالی برقرار اوزره جریان ایتیکه باشلار ، دیار بکر اهالیسنک بای
 و کداسی جمله اهل و عیالریله ساحل شط رحلت ایدوب کنار بجرده آبا
 واجدالرندن ارث ایله انتقال ایتیش حدودلرنده خیمه و خر کاهلریله مک
 ایدوب بوستانلرینه قاوون ، قارپوز و سائر کونا کون سبزله و شکوفه لر
 اکرلر . اما بوراده هر کسک کندی حدودنده بر کونا ریحان اولورکه بر
 آیده بونلر کویا اورمان اولوب مرزاق قدینه چیتار . اول ریحاندن ایچریسی
 کورونمک احتمالی یوقدر . شط العرب کنارنده جمله کلبه احزانلرینک درت
 دیوارلری ، قپو وسطو حلری ریحاندندر . جمله ریحانک ینه کولکلی زمینده
 اولوب جمیع برک و باللری سبز کون اوله رق طور مقده بولور و دائماً زمیندن
 طراوت بولوب بیور و هر کلبه نك حوض شادروانی اولوب صولری شطندندر .
 باغ و بوستانلر آره سنده شطی ترعه ، ترعه فرقه ، فرقه ایدوب مشبک
 بوستانلرینه جریان ایتدیرمشلردر . کامل یدی آی بوشط کنارنده کیچه
 و کوندوز برهای وهوی ایله ساز و سوز اولوب هر کلبه ده هر کس یازان
 واحباسیله حسین بیقرا ذوقلری ایدرلر وینه جمیع اهل صنایع بو بوستان

فرنك ، مسكو قرامري طرفلرندن برايچي كاسه مذكور قهوه جي زاده
مقلد اواياچينك قيافت مايسنه كيروب فصاحت اوزره ترجمانلق ايدردى .
مراد خان مذكور قهوه جي زاده يي هر كلن اياچيلرك قيافته قويوب ديوان
پادشاهيده ترجمانلق ايتديره رك سوز آلوب سوز ويرردى . او قهوه جي زاده
سلطان مراد خانه اكلنجه اولوق ايچون ديار بكر لهجه سييله شو شعري
يازمشدى :

كفته قهوه جي زاده بلهجه اهل ديار بكر

مغرب چاغى قوس باغندن كلشدم	شيخ مطردن بن پورچوخلى آلمشدم
كور محرم كيبي مفلس اولمشدم	منلا محمود قچيم ديرم محقولى ؟
زىي دبر حجى كل كل بويله ايمه	قره كوريسده نيلاه پوسين كل كيتمه
او حورمه يي اسيد پدر اوستمه	ياندر پدر ايچم ديرم محقولى ؟
سكيز نوكي مسكنه يي آلمشدم	دام اوستنده بشارنى كورمشدم
حصه كيله خاطرينه دمكشدم	هزه بيلدم صوچم ديرم محقولى ؟
اوز الله شطه ريحان ديكديكم	ييشم يوخ ، هيجه امك چكديكم
هي دور بره يي امه سن مكديكم	چاغر مشم باچم ديرم محقولى ؟
صر ابداره لوغ طاشنى دوشورتدم	آنك آرد قيچنى خيلى طشرتم
نانه موزله من كدنيمه پشترتم	حلقوم چيقدى ايچم ديرم محقولى ؟
ديار بكرك بقله ايله چانلى	هستار كزنكوى بوطوم طوت بالى
زىي اوغلك او مرچته صفالى	بتر بتر قرقم ديرم محقولى ؟
اواسى آجارلى كوكلكن كير	صباحدن سركله كونيغه يابر
آه كوره مم ، كورسه م يوره كى دوير	قودوش اولدم كچم ديرم محقولى ؟

بوكونه نيچه بيتلري قهوه جي زاده ديار بكر لهجه سييله سويلدكجه مراد
خان صفا سندن مست اولوب بالذات كنديلرى ده بيتلري او قوردى .
« محقولى ؟ » لفظلري « معقولى ؟ » يرينه اولسه كرك .

سائر اصطلاحلري شونلردر :

مغرب چاغى ، مطرب ، پورچخال ، پورچكلى ، منم كى ، بس من تمشم ،
آقشام وقتى سازنده ، حاووج ، بنم كى يابن نيلدم ؟
كورپى ، قورغوشوم ، ايردى ، حورمه ، ميني ياندرمشدر ، حلقوم چخيدر
كوپرى قورشون ايلرى عورت بنى يزار ايتمشدر جانم چيقممشدر

صهارلری اون اقبه یه صاتیلور . زیرا ولایتی واسع ومعمور، مزرعه لری وافر، محصولاتی متکثردر .

صنایعی — دیاربکرده ایشان قلیچ، غداری، خنجر، بیچاق، قیوچی ایشلری، قرمزی بز، کل شفتالو سختیان، پابوج، مست، چزمه بی قیمت وفر او اندر .

ما کولاتی بیاض چاقل آتمکی، قنمرکاحیسی، بیاض چوردکی، نان موز طعیمی، دوت بالی، کونکووس یعنی قدرت حلواسی — کوکدن میشه اغاجی یاپراقلری اوزرینه یا غار غایت لطیف ومسهل برحوادر — کندمه آشی، ماصطبه آشی، علبه یوغوردی مشهوردر .

شمزاتی — شط کنارنده حاصل اولان جای قاوونی کبی آبداروخوش خوار، لذیذ قاوون بر دیارده یوقدر، مکرکه وان دیارنده کی بهتان قاوونی اوله .

مشروباتی — حمزه صویی غایت سهل الهضمدر . شط صویی ده برماء بلور مثال اولوب بدن انسانده اولان صفرا، سودا، بلغم وغیری اخلاطی محو ایدر . شتاده یخ بند اولدقده بلور مثال بوزی اولور .

کار وکسبی — خاکی اکثریا تجاردرکه عنقا بارزکانلری وار . برزمهره ی ارباب خدمتدر . ماردین وقره طماغ حاکمی وروزنامه جی وغیری دیوان خدمتته مأموردلر . برصنفی دخی شهر ایچنده کی ارباب صنایع که هرکونه کرفدن اکلارلر . علی الخصوص قیوچیسبی، وحدادلری چوقدر .

دیاربکر اهالیسنگ لهجه واصطلاحات مخصوصه لری — فاتح بغدادسلطان مرادخان رابع غایت لطیفه پرور بر پادشاه جم جناب اولغله هرذم طبیعت شریفلری جانب شرقه میسال اولوب اهل عراقک وشهر دیاربکرک عجمانه ولوندانه کلماتندن حظ ایدوب بالذات کندولری « من شویله دمش، من هزه بویله دیمه مشم » دیوشرق لسانی اوزره تکلم ایدرلردی . ندیم خاصلرندن قهوه جی زاده نام برمه اواردی . یکرمی عدد لسانه واقف اولوب فصاحت و بلاغت اوزره کبات اتمده یدطولاسنی عیان ایتشدی . حتی نمسه، له، چه،

ایتدکده نہر معقل ایله نہر ابلہ نك جریان ایتدکری آشکار اولور. بونهر
 عظیم لمرده دائمًا مد وجزر اولور. بویکی نہر عراق عربده نصف دائره
 کیدر لر. نہر معقل عاداتا قطب دائره در. دجیله ایله ابلہ معقلی احاطه ایتدکری
 اوتوز منزل قدر اراضی عراق دن دوران ایتدکری یره (جزائر عظیمه) دیر لر.
 او ولایتده جزیره یا خود جزیره عمر در. التجیسی (یهود نہری) در که
 مطالی ایله آلتند ودرت فرسخ مسافه ده در. بونهر ک جریان ایتدیکی وادیلرک
 اکثریسی هلا کو عصر نندن بری حراب و بیابدر. یدنجیسی (ابوالخلیب نہری)
 بونهر یهود قربنده بر منزلک بر یردن طلوع ایدر طغیان شطده یهود و ابو-
 الخلیب نہر لری برله شیر لر. بونهر اکثریا خرابستاندن جریان ایدوب ساحلند
 عربان مکک ایدر. بصره دن مکه و مدینه یه کیدن حجاجی بو عربلر متأدی
 ایدوب نہر و غارت ایدر لر. سکرنجیسی (امین نہری) در. بونهر بصره یه بر
 فرسخ قدر قریبدر. طقوزنجیسی (قندیل نہری) در ایشو طقوز نہرک جمله سی
 شط العرب دن متفرق اولوب کیمی چولده غائب اولور، کیمی تکرار بصره یه
 منصب اولور. ایچیلرنده غلال کیم لری شناورلک ایر لر. اما بونلر بیوک
 اولوب بونلردن ماعدا هابیکی متجاوز ترعهلر شطدن آیریلر لر. بونلرک
 جمله سنی عراق، مداین، کوفه، بصره، قورته، دست کربلا، بغداد چوللری
 معمور و آبادان اولسون ایچون آل عباس دن المتوکل المظفر، المستنصر، المقتدر،
 المستعصم بالله، هارون الرشید، اوغلی مأمون خلیفه کبی صاحب همت پادشاهلر
 قول، قول خشبه کبی آیروب ارض عراقی سقی ایله عمارستان ایلمش لردر.
 اما مرور ایام ایله اکثریسنک مخرجلری رمال و غبار ایله طولوب معطل
 قالمشدر. حالا حفره لرینک سازلغنده و چنککستانلرنده ارسلان، ببر، پلنک
 کبی وحوش یاشار. والسلام. بوقدر تفصیلات دیار بکر شهری دجله منبعنده
 اولغله استطراداً تحریر قنددی.

دیار بکرک حبوبات و محصولات — نفس دیار بکر بر سنکستان ایچره در.
 اما نواچیلرنده یدی درلو دانه دار بغدادی، شعیر و فول پی اعتباری کلیر که

ارض عراقدهده شطدن طقوز عدد نهرلر متفرق اولورلر : برنجیسی (مره نهری) در . شطدن چیقوب جانب غربه کیدرک شطالعربک شماله یوروپوب بصره خاکنی ری ایدرک نهر دیره منصب اولور . غایت لذیدر . ایکنجیسی (دیرنهری) شطک جانب غربه سندن چیقوب ارض عراقی سقی ایدرک چولده غائب اولور . « محمدالحنی » حضر تلرینک قبرمنوری زیارتکاهی بودیر نهرینک شطدن آیریلدینی محله و ساحلنده در . اوراسی بیک خانلی برقصه معموره درکه اکثری اهالیسی تبرائی ، رافضی و شیعیلر در . بو طائفه دن بریسی اولسه اقرباسی جسدینی بو تره جوارینه کوموب مائی ده تره آستانه سنه وقف ایدرلر . دیر ایله مره صولرینک آراسی درت منزلدر . اوچنجیسی (ثبق شیرین نهری) در . بونلر نهر دیردن التی فرسخ آشاغیده واقع اولمشدر . بودخی شطدن متفرق اولوب نیجه بلده لری سیران ایدرک چولده غائب اولور . درنجیسی (معقل نهری) در . بونهر ثبق شیرین نهرندن ایکی فرسخ آشاغی جریان ایدوب جانب غربه کی بلادی ریان ایدر . ونهایت جانب جنوبه کیدوب شهر مینای خرابه سنده (اپله نهری) ایله بر اولوب بونلره (صفرای دیک نهری) دیرلر . حضرت عمر خلافتنده بصره فتح ایدلدیکی زمان معقل بن بشاره امر ایدوب بصره حوالدینی ونواحیدینی ری ایتمک ایچون بونهر صفرای دیککی دها زیاده توسیع و تطهیر ایتدیردیککیچون اکا نسبتله (مهر معقل) دیرلر . بشنجیسی (اپله نهری) در . بوده شطدن نهر معقلاک آیریلدینی محلدن درت فرسخ آشاغی قلعه بصره نی کچدکدن سوکره ابله قصبه سی آغزنده آیلریلیر . وجانب غربه مکه چولنه جاری اولور . سوکره جانب شماله جریان ایدرک بعده بصره جوارنده نهر معقل ایله بر اولوب بصره نك مدوجذر کزدابنده ینه شطالعربه منصب اولور . مدوجذره بیله دخول و طلوع ایدر و هر بار مرتین رجوع قهقری ایله مرجوع ایدر . بحر هزدن ، بحر قلزمند ، هندستان ، پورتقالستان یمین ومدن و صفا کیمیلری بو محله کلوب نهر شطده و عبادانده یاناشوب یاتارلر . بونهر ایله شهر بصره یه صعود ایدرلر ، آندن نهر معقله صعود ایدر ، بعده نهر معقل دخی شطالعربه قاریشیر . بو بحر بصره ده جزر زمانی مانه شط رجوع

سندی عشرتی طاغلرندن کلیر . امالذیدر . زاخو صویی : زاخویہ طاغلرندن کلیر . کوواشی صویی نہر دکلدر ، اماغایت لذیدر . زارب اعلی (ضرب اعلی) نہری : دیار عجمک آذربایجانندن کلوب ابریل قلعه سی ایله موصل قلعه سی آراسنده سنده قصبہ سی قربنده شطہ منصب اولور . حقا کہ ضربلی بر نہر عظیمدر ... زارب اسفل نہری : شہرزور ایالتندہ اربیل قلعه سیلہ رقوقا قلعه سی آراسندن کچوب نہر شطہ مخلوط اولور . بونہر لر ہب خدای جریان ایدر لر .

شطن متفرع نہر لر ی بیان ایدر : قاطول نہری : دجلہ دن آریلوب قصر جعفریدن اشاغی کیدر . بوقصرہ قصر جعفری دیرلر سده بانسی عباسیلردن المولک علی اللہدر . بونہر قاطول یوزلر جہ قصبہ لر ی ایدرک کیدر ، سوکرہ بوکا (نہروان) اسمنی ویریر لر . بعدہ جرجرایا قریہ سندن آشاغیدہ دجلہ یہ قاریشیر .

دجلہ نہری : زمان قدیمہ بونہری خایفہ آچوب چولستانی معمور ایشددر . کرچہ نہر شطنددر اما عربلر بوکا مصغر اولہرق (دجلہ) دیورلر . بین العوام اسمی دجیلانددر . ایلیکین بغداد طرفندن چیقوب بیگ یارہ قرا وقصبائی ری ایدردی . بعدہ مرور ایام ایلہ تطہیر ایدیلہ میہرک رمال وتراب ایلہ ملو اولوب خراب اولمشدی . فقط ۱۰۶۵ سنہ سنده سلحدار قرہ مرتضی پاشا کندی مالندن بیگ کیسہ مصروف ایدوب منارہ قدی قدر خندقلر قازدیروب عمار ایش و طرفینہ اوچ یوزبارہ معدود قرا مک ایتدیروب ایکی یوز کیسہ التزام ایلہ آبروجہ دجیلہ حاکی نامیلہ برپاشا اغانی ضابط براقشدر . بودجلہ نک شرق وغربندہ کی نہر لک کوچی بودجلہ یہ ریزان اولوب بعدہ چولہ غائب اولور . اما جانب شرقی سندن (اھوان) سویندن غیریسی دجلہ یہ مخلوط اولاماز . حاصلی بودجلہ یہ ہر طرفندن بیگ عدد نہر لر مخلوط اولور دیو کلک کمی جیسی حاجی باغدووزنکہ محمد حکایہ ایتدی لر . بو آدم لر یتش ، سکسان سنہ در فرات و شط العرب نہر لر - ندہ طرعدن طرعیہ کوچہ ، پوچہ یوزوب ، کزوب ملاحلق ایشلردر .

کوتی صوبی — نهر ملك قربنده فراتدن آیریلوب بودخی بریته عراقده
 نیجه بلده لرك خاكنی ری ایدوب ملك نه‌رینه قریب دجله‌یه آقار .
 بواون بر عدد نه‌رلری هپ ال عباس وسائر ملوك سساف فراتدن
 آیروب عراق چـولئی بونلرله ری ایتمك ایچون احداث ایتمشلدردر . ایلك
 احداث ایدن (الملك عیسی بن علی بن عبدالله بن عباس) دركه عم منصوردر .
 بونلرك عهدلرنده ساحل شط و فرانده وتوابعلرینك یمین و یسارنده
 مزروعاندن خالی برخطوه لوق زمین یوق ایدی . بونهرلر ایچره کیلمر تابیره جگه ،
 دیار بکر ، بغداد ، مداین ، کوفه ، بصره شهرلرینه کلیر ، کیدرلردی . اما
 شم‌دیگی عصرده طغیان فرات وشطده بعض زمان ایشله‌یه بیایر . اما هر بار
 بیره جگدن بغداده ، دیار بکردن شط ایله ینه بغداده قیون وصغر دریلرندن
 (كلك) تعیر اولنان کیلمر الی ماشاء الله ایشله‌مه‌ده در . قلعه عمادیه ایچندن
 « قوب خان کورپرسی » آلتندن ایکی بیكار سهل جریان ایدر . بری (سر
 کهنان مزركان) در ، دیکری (کهنیا خاتون پیکاری) در . پشیش طاغلرندن
 کلوب شطه دو کیلورلر .

خابور نه‌ری — زاخو قلعه‌سی طاغلرندن نیجه یوز بیكارلر بری بریته
 قاریشوب بیوك نهر اولورلر . حتی اکراد طائفه‌سی بونهر حقدنه شومربی
 شوره‌کر مقامنده اوقورلر :

کوردی چومه جیزیری كلك بردانی چومه خابوری خیوت ودنی
 آیا یا یا او یو یو یو یو ، او یو یو یو آمان مهرت عزیزم بوچی کاندو

نهر خابوره بر منزل قریب (خیزل) صوبی ینه خیزل طاغلرندن نمایان
 اولوب نهر خابوره خابورده شطه ریزان اولور . اما قلعه کواشی طاغلرندن
 كان یتمش عدد کوچك صولری برر برر تعریف وتوصیف ایتسه‌ك بشقه‌جه
 بر (عیون نامه) یازمق اقتضا ایدر . ساده‌جه بونلردن نهر دینکه لایق
 اولانلزی (کواشی) صوبی ، (آرمشت) صوبی ، ارمش طاغلرندن کلیر .
 (کلایی پیکاری) قلعه‌کله یر طاغلرندن کلیر . (عقری صوبی) عقرد قلعه‌سی
 طاغلرندن کلیر . (سلوانه) صوبی : ینه او طاغلرندن کلیر . سنندی صوبی :

قالون ، آطلاس پادره ایله سائر کشتیانلرخرطه لرنده بونهرلره آقان وقاریشان جزئی ، کلی صولر بربرر بیان وترقیم اولنمشدر . اما بوکتر داعینک سلیقه‌سی جانب سیاحته دوشمکله انشاءالله آنلری هر تصادف ایتدیکمز یرده تلی قدرالامکان تحریر ایدرز .

نهر شطه منصب اولان صولر — بطمان نهری میافارقین ، حزو ، آتاق ، ترجیل طاغلرندن جمع اولوب بتلیس وکفندر قلعه‌لی صولرینی ، زرقی قلعه‌سی صوینی ، خابورک بر فرقه‌سی آلوب حزو قلعه‌سی قربنده کی عبرتتا بطمان کوپریسندن عبور ایدوب نجه یوز قرا و بلدانه اوغرایوب حسن کیف قلعه‌سی قربنده شط نهرینه ریزان اولور .

هرماس صوینی — نصیبین قلعه‌سی طاغلرندن چیقوب برنجه منزل جریان ایدوب نهر ثناره قاریشیر . ثنار صوینی ده عمادیه طاغلرندن چیقوب خطیب صوینه قاریشیر ، بونهرده کوردستان طاغلرندن اینوب جبل سنجار چولندن جریان ایدرک تکریت قدیم قلعه‌سی قربنده دجله‌یه قاریشیر . اما بو ثنار بر فرقه منشعب اولوب هرماس صوینه قریب جریان ایدرک خابور نهری قزقیا صوینه دوکزدن اول هرماس خابوره مخلوط اولور . ثنار فرقه‌سیله برابر بو اوچ صو جسم واحد اولوب قزقیا صوینی قربنده فراته داخل اولورلر . شطه اقانلرک بری ده (نهر عیسی) در . کوفه دیاری ایچنده (وهمه) نام محله بونهر عیسی نهر فراتدن آریلامشدرکه « المملک عیسی طرع‌سی » دیرلر نهر عظیمدر ، شطه واصل اولور .

صرصر صوینی — بودخی نهر فراتدن نهر عیسی قربنده آریبیر . الله‌اعلم بودخی فراتدن عملی آردیلوب چولی سقی ایتمک ایچون یورودلمشدر . بغداد ایله کوفه آراسنده جریان ایدرک صرصر قلعه‌سنه واصل اولوب آندن ینه چولستانی سقی ایدرک بغداد ایله مداین آره‌سنده شطه قاریشیر .

ملک نهری — بودخی فراتدن صرصر صوینه قریب آریلوب چولستانی ری ایدرک جریان ایله وادی عراقی کذر ایدوب شهر مداین آلتنده شط نهرینه قاریشیر .

كلوب بونلری بولور . اما بونهر طاغدن كلكه آروجه شط صاييلاماز .
 زيرا خلاف سمتدن كليور . آدن جمله سى بر اولوب جريان ايدر ك ديار بكر ك
 شرقنده قز قياسي ديندن عبور ايدر ك چاي پوستانغنى و ريحانستانغنى رى
 ايدر . آندن ديار بكر ك شط اوزره بغداد و بصره يه كيدن « كلك جسرى »
 اسكله سندن اشانغى حسن كيفه و جزيره يه طوغرى يوز تمش پاره قلاع
 و قصبه و مدينى و موصل شهرى بندر ينى سقى ايدر ك تا بغداده وارنجه يوز
 اللى عدد نهر لرى آلور . بغداددن اشانغى رياله ، چرقه ، حزب على و سائر
 نهر لرده قار يشوب بعده بصره دن يوقارى قورنه قاعه سى يوزنده نهر فرات
 ايله شط بر برادر اولوب يكدل و يكجهت جريان ايدر ك بصره اوكنه
 وارد قلنده دريا مثال اولوب هندستان ، پورتقال ، لرستان ، مولتان ، انگليز
 و قلنك . عمان ، يمن ، عدن ، جدّه ، حبش كيملى كلوب بصره يه يناشه رق
 متاع ذى قيمت كتيروب كالالى بى منت آلور لر . اما بوبصره يه اكثر ثيا عجم
 ديار ينك هور موز كيملى ايغى كتير لر ، كان لؤ لؤ بصره در . هر تجارك
 مخزننده و روى دكانچه سنده بى حد ويحصر در يقيم و دريكتا ، در بيضه حصير
 كبي يانار ، ينه بصره يه لحسه ، صنعا ، عدن ، موهه ، احمد آباد ، فرح آباد ،
 ديو آباد ، ميمون مصطفى آباد ، دانيول ، پيكوار بندر لر نندن و سائر نيجه
 اسكله لر دن قره قا ، فيلبوط ، دونقار قزه ، دانيارقه پارچه لرى و قاليونلرى
 و يمن جلبه كيملى كلير كه دالر ايله توصيف اولنه ماز . ايسته بوشط العرب
 بويله بر دريائى آب حياندر . بصره اوكنده نهر شطده مد و جزر واردر .
 صباحدن وقت ظهره دك صولر قباير ، صوكره اقشامه قدر اينر ، تدار كسز
 كميلر آچيقده قالير . بوشط العربك بحر عمانه قار يشد ينى يره (مرج البحرين)
 دير لر . حقيرك منظورى اولد ينى اوزره بوشط العربك ديار بكر طاغلزنده
 باشى درت يردن طلوع ايدوب جانب جنوبه آقار . نيجه مورخلر بوشط
 ايله فرات و مرادك محل طلوع لر نندن بحر عمانه قار يشد قلرى محله قدر صغير ،
 كيير ايكي نيك آلتمش عدد انهار قار يشير ديمش لر در . هيئت كتابلرينك
 آطلاس لر نده ، پيامونطه ، آطلاس مينوز ، آطلاس جوغراف ، آطلاس

نهر فراتك منبجی و كندیسنه منصب اولان انهار علی قدر الاستطاعه یازلمش ایدی . شمدی بوفراتك قونداشی اولان شطی بیان ایدهلم :

شط العرب — دیار بکر طاغلرندن طلوع ایدر ، ابتدا باشی درت محلدن چیقار ودردینهده شط دیرلر ، کرچه جمیع انهاره شط دینلور . جمیع انهارك دکره منصب اولدینی محله مرج البحرین دیرلر . دیمك اولیورکه نهر شط درت منبعدن نبعان ایدر . اوپله ایسه منبعلرینك برر برر ذکرئی لازمدر . شطك برنجی منبجی — اولا دیار بکردن جانب شماله برکونده واریایر قلعه پالو اکسبهسنده (باغنی) نام بر باغ ارم مثال برکویدرکه کردستانده مشهور آفاق بر مسیره در . جمله (پالو) بکلری وسائر دیارك بیوکلری بورایه تفرج ایچون کلور عیش وعشرت ایدرلر . بوقریه ارم پالو بکنك خاصیدر . اول جبال سنکستان ایچره بریاچین قیادن عیون زلال طلوع ایدرکه ماه تموزده برقتا ایچندن اوچ طاشی چیقارمغه قادر دکلدر . نابومرتبه بارد بر ماء براقدر . کویا بللور ونجف موراندر . حقا که آب حیاتدن نشان ویرر برعین الحیاتدر . ادم ارضده نظیری یوقدر . برقوزی تناول ایدن اوزرینه بوصودن ایچمش اولسه درحال جیعان اولور .

شطك ایکنجی منبجی — ینه بو محله قریب ارغنی حائلنده (تحت ماشا) نام برکوه بنام غارندن رعد وصاعقه وصیحه ویرهرك خروج ایدر . طورنا کوزی کبی بر براق ورفیق آب ظاهرکه اراضی دهرده لانظیردر .

شطك اوچنجی منبجی — شط باشی ارغنی ایله دمیر قوماینده (چنارلی دره) نام محلده بر جبل عالیده بر غارندن خروج ایدر . اما بوده بر آب صافیدرکه کویا آب نیلدر . بو محلهده مسیره لر واردرکه دیار بکر اهالیسنك ارباب صفاسنه معلومدر . بالاده ترقیم اولنان اوچ عدد اقسام شط بردیج نام افلاکه سرچکمش برجسر بنام آلتنده برلشوب خیلی بیوک نهر اولورلر . بعده مذکور کوپریدن کپهرك صوکره ترجیل صوییده کلوب بونلره قاویشورکه اکا «شط ترجیل» دیرلر . باغن ، ماشا ، دمیر قپو ، ترجیل دردی بریره جمع اولوب جریان ایدرک قوه کوپری آلتنده بشقه نهر دخی

مثلی مکر شامده دفتردار حمای اوله ویاخود مصرده منخلوط شهرنده عثمان بک حمای اوله . (چارداقلی حمام) بانسی معلوم دکدر . اما بک پاکیزه حمام روشنادر . یکی قپو حمای ، ایچ قلعه حمای مشهورلرندندر .

بوحماملرک جملهسی شهرک زبیلله اسی اولور . اما غایت صیجاقل اولورلر . دکمه آدم بر ساعتدن زیاده بوحمامده طورمغه طاقت کتوره مزلر . رومده اودون ایله بومرتبه حمای قیزدیرمق قابل دکل . حمامده زبیل یا قهنگ بر فائدهلی دهها وارکه شهر ایچنده ذره قدر خارو خاشاک وسوپروندی بر اقیوب زبیل زبیل حمامه طاشیرلر جملهسی ینار محوا اولور . شهر آره لرنده وخار جنده مزخر فائدن اثر قالمیوب کرک درون بلده و کرک خارجی نظافت اوزره بولنور . بوده یالکیز دیار بکره مخصوص اولیوب عربستان حاملرینک هپسی بویوله زبیل ایله ایصیدیلیر .

شط العرب نهری — روی ارضده بولنان انهارک عظیملری حقنده نیجه قیل وقال ایتمشلر . ابن عباس حضرتلری بدن انسانده کی عروق نصل ایسه ادیم ارضده جریان ایدن صغیر وکیر انهار دخی او یله در دیمش . بطلمیوس حکیمک قولنججه یر یوزنده (۲۴۰) عدد انهار عظیمه و قرق درت بیک عیون صغیره واردر . ایکوز قرق درت نهر عظیمک طولاً ماینلری اللی فرسخدن بیک فرسخه وارنجه درکه هر بیوک نهرک ارهسی بیکدن زائد واللی فرسخدن ناقص دکدر . حقا که بوشط العرب ایله نهر فرانک ارهلری اللی فرسخدر . زیرا فرات نهری ایله بوشط یقین قرداشلردر . آخر قورنه قاعهسی آلتنده بر اولورلر . نهر فراته نیجه یوز نهر داخل اولور ، اک عظیمی شط العرب آب زلالیدر . رک شط و کرک فرات نهرلری ممدوح عالم اولوب صولرینک لطافت ولذتی اول زماندنبری مشهور آفاقدر . حضرت فخر کائنات علیه اکمل التحیات افدمز حضرتلری طرفندن بونهر فرات مدح وتوصیف بیورلشدر . حضرت علی کرم الله وجهه افدمز شط ایله فراتی غایت ثنا ایتمش و ماء زلالنک وجوده نافع اولدیغنی بیان بیورمش اولدیغنی کی نیجه اعظم وکبرا اشبو نهرلرک صولرینی مدح وستایشده بولمشدر .

اعیانلری تقریری اوزره شهرلرنده یوز قرق قدر سرای وغیری خاندان
حاملری واردر . زیراختونلری اهل پرده ومستوره واهل عرض اولدقلرندن
چارشو وبازاره چیقمیوب او حاملرینه کیرلر .

وقتیه دیار بکرك یدی عدد دار الضیافه وعمارتلری وار ایکن
اوقاقلری ظلمدن خراب اولوب شمدی یالکز جامع کیر عمارتی قالمشدر .
اما رومیه شیخی تکیه سی نعمتی عمارتدن زیاده فقرايه مبذولدر وسائر
تکیه لرینه بویلهدر .

دیار بکرك حاملری — اولاب وهواسی وبناسی لطیف ونظیف سنک
بازارنده (ایپاریه حامی) . آندن (اشریک حامی) بو دخی برحام خوب
هوادر . هله بو شهر ایچره بویلهحام یوقدر . اما السنه ناسده غلط اولهرق
اشک حامی دیرلر . اسم صحیحی اشبک نخامی در . (اسکندر پاشا حامی)
جمیع بساطلری ودلا کلری پاک برحام خوش بنادر . روم قپوسنده (حام
عتیق) حاملرک اک بیوکی بودر . معلق مناره قربنده کی حام فرشنده رخاملری
وقابلرنده بلور جاملری غایت مصعدر . ملک پاشا حامی دلکشا لطیف بر
حام روشنادر . طاغ قپوسی قربنده زبیلچی حامی غایت کشادهدر .

ماردین قربنده کی حمام ده مشهور اولوب قلتینلی صفتینلی برحام عبرتتادر .
چارشوی حسن ایچره (اسکندر پاشا حامی) صاحبی طبع بروزردانا ایتمش
علم معماریده کامل مهندس اولمغله کندی زاده طبعندن بر طرح رعناوبره صنع
زیبا حام عبرتتا انشا ایتدیرمشکم دیار بکرك شهرینک آبروی اولمشدر . (بیقلی
محمد پاشا حامی) که فاتح دیار بکرك در طرز قدیم اوزره مؤسس حمام عتیقدر .
اما روی دیوارلرندن وقبه وسرنکونلرندن بر چکیده عرق طاملامق احتمالی
یوقدر . روی دیوارلرینی شم ایتسهک مشک عنبر رایحه سی حس اولتور .
(بهرام پاشا حامی) بونک بانسی اولان پاشای ذیشان عن اصل غزه لی اولمغله
عربستانده کوردیکی کبی برحام مصنع بنا ایتدیرمک ایچون غزه وقدهسدن
استاد کامل بنالر ورخامکارلر کتیردوب ونیجه یوز دوه یوکی کونا کون مرمرلر
وزنبوری سنک ابریلر کتیردوب بوحامه دوشه مش حتما که برحام عبرتتادر .

بو دیارده چیقان قیلیج و غداره و کولونک، بالطه، تبر، خنجر، مزراق یلمانی، اوق پیکانی مشهور آفاقدر. دمیرجیلری چکیجی و خلاچلری طوقمانغی و خصوصیه قازانچیلر چکیجی اوردیغنده فن موسیقی اوزره مقام سکاوده، حسینی ده اوروب ودها نیجه نیجه مقاملر اجرا ایدوب کندیلری ده نغماته باشلرلر. بو صدالری، نوالری ایشیدن اهل معارف واله حیران اولور قویوچیلری سیم اوانی یایمده وزرکرانلری التون و مجوهر اوانی یایمده بی مثالدر و قلم کارلری نقش بو قلمون ایشلمده مانی و بهزادی کچمشلردر.

اهالیسنت رنگ رولری — دیار بکرک هواسی غایت لطافت اوزره اولوب حمروات صوینی ده نوش ایتدکرنندن خلقنک رنگ رولری حمت اوزره در. اکثریا وسط القامه و قوی البینه وجیه و مشکل آدلری اولور. ادنا مرتبه عمر کرانمایه لری یتیم و سکسانه بالغ ایکن کار و کسبدن خالی اولمازلر. و هر بار جماعتدن قالمیوب یوزسنهیه بالغ اولورلر. بی حساب محبوب و مطلوب القلوب پسرانی واردر که حسن جمالده و لطافت و اعتدالده عدی الامثال اولوب خوب منظر و پری پیکر، مه پاره جوانلردر. شرق دیاری ارملغه کلات عریفه ده فصاحت و بلاغت اوزره تکلم ایتدکرنده عشاق دلفکار حیات بولور. هر جنبش و حرکاتلری و رفتار و سکنا تلری آدمی واله ایدر جمله سی ظریف و نکته دان پسراندر.

بو دیار بکرده نیجه یوز فصیح و بلیغ شعرای کاملر واردر که هر بری فضولی و روحی مثالدر بر چونغیله هم انیس و جایس اولدق حقا که امثاللری ناموجود بر ذات فضائل نمودلردر.

قبای رجلان — بی قیاس سمور لباچه وزردوا و سمور پارچه سی کورک کیرلر. اطلاس و کیزا و غیره اطلاس کیرلر. وسط الحال اولانلری پراقتونه و سایه چوقه و قونطوش کیرلر. و ادنالری لوندوره چوقه کیرلر.

قبای نسوان — جمله سی بیاض چارشفه بورونوب یوزلرنده قیل نقاب و باشلرنده سیوری التون و کوموش تاقیه کیرلر. پایلرنده البته چیزمه کیرلر. پاک یا کیزه محساب ناموس زروزیوره مالک قادینلری واردر. دیار بکر

شق العجوز نامیله مشهوردر . غایت مدوح و مقبول آب نابی وارددر . بوده روم قپوسی طرفندهدر . قاعه دیار بکر بویه آب جاریله من طرف الله ترین اولنمشدر . اصلا صو ایچون صیقندی چکلمز .

دیار بکرده بر چوق ابنیه عالیه و مرتفعه بولنوب از جمله یتش بش قدر علما و مشایخ ووزرا ووکلا سرایلری وارددرکه وصفنده لسان عاجزدر . کاربان سرایلرندن ملک پاشا خانی روم قپوسنک ایچ یوزنده اولوب شدادی کارکیر بر بنای رعنادرکه کویا هنوز استاد الندن چیقمشدر . جمله قبایی قورشون ایله مستور آرامگاه معمور بر خاندنر . اما حیفسا که دیار بکر والیرینک دلیلری بوراده ساکندر . اکر اوصلو آدملر ساکن اولایدی بو مهمان سرای بی منت بر کوشه جنت اولوردی .

کاربانسرائی آت بازاری — بونکنده جمله قبایی رصاص خاص نیلگون ایله مستور اولوب وصفنده لسان قاصدردر . بوندهده پاشانک سبکان و صاریحلری ساکندرلر . کندیلرندن ماعدا بر آدم یا کلوب بوکاربان سرایه کیرسه سکیاندرسک کبی اول آدمک اوزرینه اوشوشوب پاره پاره ایدرلر . صاریحلر کورسه صاری آری کبی صاریلوب آدمی صوقارلر .

خانلری — متعدد و معمور خانلری اولوب ایچلرنده قلعه مثال حسنی پاشا خانی غایت متین و مستحکم اولدیفی کبی بانسی عاجزلرنجه غیر معلوم اولان ماردین قپوسی قربندهکی (بازرکان خانی) معمور اولوب خانلر ایچنده بر کلدر . بکار اوطه لری ده لزومندن زیادهدر .

چارشیلری — اولاحسن پاشا بازاری، سپاه بازاری، عطاران بازاری — آینده ورونده نک دماغی معطرایدر . قویو بچیلر بازاری . چارشوی آهنکران، بازار چلنکران، بازار جواهر جیان بازار زرکران، بازار خفافان، بازار پلان دوزان، اسواق غزازان، بازار بزازان الحاصل التمش التی اصنافک دکانلری موجوددر . اما سپاه بازارنده بزازستانی غایت معموردر ایکی طرفی دمیر قپولی کارکیر بسا اولوب عتقا بازارکنلر ایله مالا مالدر . جمله بلدان کالای کرانهاری و ذی قیمت جواهر مقوله لری هب بو بازاردهدر .

زالال استانبوله داخل اولديغي كون جلوس همايون واقع اولديغدن بو آب حمروات سلطان محمد ابن ابراهيم خانه نصيب اولمشدر . بيك اللي رجبنك اون سكرنجي سبت (جمعه ايرتسي) كوني بعد العصر تخت نشين اولدقده ابتدا آب حمروات نوش ايتدى . خلاصه كلام بو آب حمروات ديار بكر آب روييدر . (فتح العراق) لفظى اوزره يعنى (۹۴۱) تاريخنده سلطان سليمان عليه الرحمة والغفران يوللرين تطهير ايدوب قره طاغدن كتيرمشدر . عين على بيكارى — بونك دخى لطيف ومعتدل وسريع الهضم صوي واردر . (عين بالقى) درون شهرده بر عظيم قيناسقدر . بر حوض كبيره ريزان اولوب ايچنده نيجه بيك ماهيلر شناورلك ايدرلر . اما كيمسه سيد وشكار ايدوب تناول ايمكه قادر دكلدر زيرا اختيارلربنك بر قاجى مفلوج اولوب آغزلى و برونلى ا كيلمشدر . بو عين بالقلينك دخى صوي غايت كوزل اولوب غلل وامراضى دافع اولديغدن آنده غسل ايمكده وجوده نافعدر . بو حوضك اياغى جريان ايدرك على باينا جامعنه كيدر . آندن بالقى كول صوي ماردن قپوسنده كي حمامه كيدر .

ايچ قلعه قايناغى صوي — عين حمروات صوي كبي لذيد دكلدر . ايچنده اون عدد نسياب ديققلى دقت اوزره دونديرير . بر ديارك ايچ قلعه سنده بويله عين جاريه يوقور . الا ارض رومده (جنت چشمه سي بيكارى) وتلمه وانده (قرق چشمه بيكارى) وبردخى بودن سرحدنده اوستورغون قلعه سي ايچنده قيادن چيقوب نهر طونه ريزان اولان عين حياتدر .

عين اربعه طاش — غايت صغوق اولوب شدت برودتدن بر فرد درونندن درت طاشى بر برى آرقسندن چيقارمغه قادر اوله مديغدن اربعه طاش نامى ويرلمشدر . بو آب صاف نصوح پاشا ميدانى سمتده اي قلعه ديوارينه متصلدر .

عين شق العجوز — بر عين حياتدر . اما زمان قديمده بو قلعه يي هلاكو محاصره ايتدكده بر عجوزه قارى سحريله قيادن چيقاردى ديرلر . بونك ايچون

حفظ ایتشد که اوایل یله یدی بیک حدیث خاطر نشانیدر. بالاده کی جا، ملرک هر برنده برتد مکتب مقرر در .

تکیه‌لری — طریق خواجکانیده (شیخ رومی تکیه‌سی) بونده اولان توحید سیحانی بر دباره مخصوص دکدر . فترا آینه و رونده به نعمت‌لری مبذول اولوب شیخی خلقدن منزوی بر خلق، حایم، سلیم ذات شریفدر . (بالقلی تکیه‌سی) واجب السیر بر تکیه درویشاندر . (ایساره تکیه‌سی) درویشانی یاران قدیمدر .

چشمه سارلری — جمله سنک ممدوحی (عین حمزه) و آدن کلن چشمه جانپور لر در . منبجی دیار بکرک غریبسنده قره طاغ یا بلاغدن زیر زمینده ایکی منزل یردن پورکنکلر ایله قلعه آمده داخل اولوب ابتدا جامع کبیره، آندن سائر جامعاره، خان و عمارت و حمامره تقسیم اولنور. حکمای قدما بو آب حمروات ایچره پنه براغوب بعده ینه قوریدوب وزن ایتشدر در . معره شهری صوی پنه‌سندن خفیف کلوب استانبولده اسکی سرای قپوسی اوکنده کی چشمه یکتا صویندن ایصلانوب قورویان پنه ایله بو دیار بکرک حمروات عینی پنه‌سی برابر وزن اولمشدر . نا بومرتبه خفیف عین حمرواتدر. اگر پنه‌سی قفیل اولسه شور اولوب بی فضع اولمسنه دلالت ایدردی بو حمروات صوینک صفرا و سودا و بلغمی محو ایلدیکی باتجربه معلومدر . حتی آل عناندن سلطان ابراهیم خان بوصویک اوصافن استماع ایتدکه البته بکا دیار بکردن ماء حمروات کلسون دیه خط شریف ایله درکاه عالی قپوجی باشیسی مأموراً دیار بکره کلشدر . اوزمان اقدمز ملک احمد پاشا قره آمد والیسی ایدی . پاشای مشار ایله خط شریفی کوردکه سمعاً و طاعة دیوب اوزن وقیه صوآیر آلتی عدد کوشدن و آلتی قورشوندن و آلتی عدد روج تونیادن و آلتی عدد سنک تعبیر ایتدکری چام بردوجلرندن جمعا یکرمی درت عدد کوکوملره صولر طولدیروب و آغزلرینی مهر ایوب کان قپوجی باشی به اون کیسه‌ده احسان و یروب تسلیم ایلدی و اون آلتی کیسه دخی کوکوملرک مصارفی چکوب الفار ایله بوماء حمرواتی ابراهیم خانه کوندردی . حکمت خدا بوماء

بين العلماء پايه‌سی وارد ر . مدرسی آندہ مولويتہ قدم باعار . مدرسی و طلبہ لری وار ، اوقافی قوی اولغله حجره لرینک وظیفه معینہ لری ، لمحیه ، شمعیه لری داندرد . آندن ینہ جامع کیرده شافعی محرابی خارچنده (شافعی مدرسه‌سی) بو دخی معمور و آباداندر (پیغمبر جاهمی مدرسه‌سی) طلبه‌سی چوقدر . بونده بر کره بدأ ایدن البته والبته محروم قالماشدر . (ایساریه مدرسه‌سی) مشهور مدرسه‌درکه بونده علم بیان کور یایر . انکچون طلبه لری یاقین زمانده هر شیء عیان و بیان ایدر ، صاحب صدر اولور . آندن ماردین قپوسنده (خسرویه مدرسه‌سی) بودار علومده علم کلام قرائت اولتور . آنکچون تلمیذ لری فصاحت و بلاغت اوزره متکلملردر . (صارولی زاده مدرسه‌سی) بونده علم فقه تلاوت اولندیغندن خلیفه لری غایت فقیه لردر . (مدرسه شیخ رومی) اولو آستانه‌در . بونک مرید مزید لری علم نصوص و توحید ایله مشغولدر ، (مدرسه تفسیر) بونده علم تفسیردن تفسیر جریری ، طبری ، تفسیر ابن مسعود ، تفسیر ابواللیث ، تفسیر بغوی ، تفسیر قاضی ، تفسیر دیلمی تفسیر فیض الله هندی ، تفسیر ابی السعود کوریلوب مفسر و مدقق علمای و فضالای مصنفینی وارد ر . مشهور مدرسه لر بونلردر .

جوامعک هر برنده برر شیخ القرا واردرکه علم حفظ کوسه تری لر . اما بوراسی کوردستان اولغله عربستان کبی حافظ قرآنی چوق دکلدرد . زیرا علم حفظه مقید اولانلر فاضل اولاماز دیو علم حفظه تقید ایتمزلر . علم تجوید کوه ریلوب حافظ قرآنی اوزره وقرآت ابی عمر اوزره روایلرله مخارج حروفه رعایت ایدرلر ، بعضی لری تکمیل فنون ایتمکچون قرآنتان کثیر وقرآنت سبه وقرآنت عشره تلاوت ایدرلر .

بوراده کرچه استانبولده کی کبی قبه لی دارالحدیث لری یوقدر اما البته هر جامعه برر محدث درس معلم لری وارد ر . باخصوص جامع کبیر امامی (دلی امام) نامیله شهرت بولش امام ، فاضل ، غایبه الغایه محدثدر . علم حدیثی مصرده جامع ازهر بده تحصیل ایتمشدر . محدث رمضان افندی مسلم و بخاری بی جمله

انتقال ایتمش . اهالی محله دن اهلنك قبرینی صورتی صوروب « بزغزایه متوجه اولدیغمزده اهلنك قارنده کی اولادی اعتقاد تام ایله اول قادر قیومه امانت ویرمشدك البته اول اولاد امانت سماویه وارضیه دن مصون و محفوظدر » دیو مزارستانه واروب اهلنك قبرینه سلام ویریر . همان قبر ایچریسندن بر صدای معصومانه « وعلیکم السلام یاجاهدنی سیداه انی » دیر . بوندن حضار مبهوت و متحیر اولوب مشهدك قپوسنی کشاده ایدرلر ، کوریرلرکه اوچ سنه بالغ یوزی بدر واربارلاق برغلام نعلشک صاغ طرفنده یاتور ، والده سنك صاغ طرفی نهمسی اصلا چورومیوب اول معصوم پاك والده سنك ممه جکنی شیر شیر امیور . پروردکار رب العزه قادردر ، قارا کاق کیجهده قره طاش اوزرنده کی قره قارنجیه قدر رزق و نفقه ایر کورر ، اولادینی درون دلدن رب العزه امانت ویره نك امانتی فنا بولورمی؟ ان الله علی کل شیء قدير . بعده پدری سینه کروب اولادینی در اغوش ایدرک مذکور قبری ستر ایدر . اول معصوم غایت کوزل اولغایه اسمنه (شمسی) دیرلر افواه ناسده قبردن چیقیدیغیچون « سین اوغلی » دیرلر . بعده بو شمسی افندی دیار بکر ایچنده قطیته قدم باصوب نیجه درلو کشف و کرامت اظهار ایدر . مال حالیه بوجامع پر نوری بنا ایتمکه جامعده « سین اوغلی جامعی » دیرلر . روحایتلی بر معبد لطیفدر . (بیقلی محمد پاشا جامعی) نظیف پاشا میداننده در . سلیم خان اول وزیر اسندن بیقلی محمد پاشا ک خیر ایتدر . پاشای مشارالیه دخی بوجامع روشن آبادک ساحه سنده آسوده در . قورشونلی ، مصنع بر جامع روشندر . (خالد بن ولید جامعی) بعد هجرة النبویه خلافت حضرت ابابکرده بو قلعه یی فتح ایدن خالد حضرت تری یاپدیر مشدر . ایچ قلعهده اولوب ولد پاکری جامع جیبنده یاتار . اما حضرت خالد خمس شهرنده مدفوندر « ایشته خطبه او قونان بیوک جامعلر بونلردن عبارتدر . محله مسجدلری ده واردر که مشهورلری : بالقلی زاویه سی ، صارولی محله سی مسجدی .

مدرسه لری — بالاده یازدیغمز جامعلرک هر برینسک بر مدرسی اولوب ایکیشرده مدرسه لری واردر . مشهورلری : جامع کیرده (مرجانیه مدرسه سی)

دکل ایتمش ، برملک احمد پاشا ایتمش . بوجامع پر نورروم قپوسی قربنده در .
 (قره جامع) بانسی معلوم دکل ، شب وروز جماعتلیدر . (ایپاریه جامه)
 برعنا چین بازرکانی بنا ایدوب درت دیوارک کر جنسه یتش یوک مسک
 ختن قارشیدر مشدر . آلمک ایچون (ایپاریه) یعنی « مسکلی جامع » دیرلر .
 حقا که نمناک هواده درت دیواریتی شم ایتسهک مسک رایحهسی انسانک
 دماغنی معطر ایدر . قورشونلی دکل ، جماعتی چوقدر . (خسرو پاشا
 جامی) ماردین قپوسی سمتمده اولوب غایت مصنع وشیرین برجامعدر .
 شهرک ازدحاملی زمیننده واقع اولمغله جماعتی چوقدر . (علی پاشا جامی)
 صارولی محله سنده در . (حصیر جامی) بانسی معلوم دکل . پلانچیلر قربنده
 اولوب قورشونلی ومعمور برجامعدر . (معلق جامی) بانسی معلوم دکل ،
 اما تیمورلنک نصفی منهدم ایتمشدر . معلق جامی نامیله شهرت بولماسنک سببی
 اولدرکه بر چار کوشه مناره عالیسی وار ، استاد بنا بومناره سر آمدی بش
 عمود منتها اوزره ایدوب منارهنک چار کوشه تمنا درت ستون اوزره
 صنعت سحر آثار ایله اولیه بنا ایتمشکه عقل حیران قالور . بشنچی عمودی
 منارهنک تمنا اورتسه سنه اینوب منارهنک هپ آغرلنی بوعمود اوزره در .
 سائر عمودلر آلت ملاحظه در . ایشته بوکا مبنی جامعه (معلق جامی)
 دیشلر . بومنارهنک اساسنده کی بش عمود بر دمیرجی دکانی ایچنده
 اولمغله هرکسک منظوری اوله ماز . تقید تام وبذل اهتام ایله مشاهده
 ایدیلور عبرتتا بر مناره رعنادر . (رومیه شیخی عزیز افندی جامی)
 نوبنا بر جامع رعنادر . بهرامیه جامی قربنده در . بو عزیزک جامعهنده اولان
 توحید وتذکیر خواجکان استماع ایدن یاران واخوانی مست وحیران ،
 واله وسرکردان ایدر . (شمسی افندی جامی) ، « سین اوغلی جامی »
 نامیله مشهوردر . بونام ایله مشهور اولماسنک سببی اولدرکه بو جامی
 بنا ایدن شمسی افندی مرحوم رحم مادرده ایکن پدر بذرکواری غزایه
 کیدر . اهلی حامله اولمغله « الهی بواهلیمک قارننده کی اولادمی سکامانت
 ایلدم » دیهرک غزایه متوجه اولور . بعد الفتح کایر کورورکه اهلی آخرته

كون اوچ قات عمودلر بىرى بىرى اوزرىنە وضع اولمشلردر . دروز جامعدە (شافى جامى) بشقەدر . جملە شافى المذەب اولانلر بوندى عبادت ايدرلر . بوجامعك درت قپوسى وار ، شب وروز جماعتدن خالى اوليوب تيمش ، سكران يرندە كونا كون علوم كوربولور . نيچە يرندە صاحب سلوك اولانلر اربىنە كيروب توحيد وتذكير ايله مشغوللردر . طشرە حرمى بياض مرمر خام ايله مفروش اولوب تاوسط حرمدە بر آبدست حوضى وار . جملە موصلقلرندن مصايلر تجديد وضو ايدرك عبادت ايدرلر . بوچشمە سارلرك جمەسى عين حرووات ونهر على بيكارندن كلير . حرمك جانب اربىسى - استانبولدىكى سليمانىە جامى كى - يان صفهلر يدر . بو صفهلر اوزرە كونا كون مرمر ، صهاقى ، زنبورى ، برە قانى عمودلر واردر . اك بالالرنده اولان ضعيف ونحيف عمودجكلردر . آنك آلتندە كيلر قاليدر ، آندن اشاغىكيلر ستون عظيملردر . بوعمودلر اوزرە عبرتسا ، سر نكون قبلر واردر . بو حرمك جوانب ثلاثه سنده اوچ قپو وار ، يكيدين چار كوشە برمنارە بنا اولندى . نتيجه كلام ديار بكرده بو قدر بيوك بر جامع يوقدر ، ايچى اون بيك آدم آير ، جملە آثار بناسى ، قباب سر نكونلرى سراپا رصاص خاص ايله مستوردر . جمە خطبە سنده خطيبى فاطمى سلطان سليم خانى دخى ياد ايدر .

(پيغمبر جامى) طاغ قپوسى قربندە بر جامع عتيقدر . غايت روحانيتلى اولوب قبلرى كار كيردر ، سراپا قورشونليدر . چار كوشە بر منارەسى وار . بر طرفدە ينە جامع شافىسى وار . محراب ومنبرى ، مؤذنان محفلى غايت مصنعدر . حرمدە حوضى وفوارهسى مكلندر . بو دخى جماعت كتيه صاحيدر . بانيسى حضرت پيغمبرى رۇ سنده كوروب آنك تعليملە بنا ايتدىكى ايچون (پيغمبر جامى) ديرلر . (اسكندر پاشا جامى) لطيف ، مصنع ، قورشونلى ، بر منارەلى اوقاقى قوى ، مرتزقسى فراوان بر جامع آباداندر . (بهرام پاشا جامى) قورشونلى جامعدر ، (ملك احمد پاشا جامى) كرددر . صاحب خير بر وزير دابر ايمش . اما بزم ملك احمد پاشا كى ناملى

درستایش ایچ قلعه — کامل درت بیک آیدمدر . ایچنده یوز اللی عدد حجره لی ، متعدد دیوانخانه لی برسرای عظیم وار . هرکان وزرا ووکلا بورایه برر حجره و حمام ، حوض شادروان انشا ایتمهکله قات قات مزین برسرای اولمشدر . جمله روزنلری ، شاهنشینلری شط العربه و شطی کروی سحرانسه و (قره تپه) نام وادیلره ناظر اولوب منظره لی وجه انمادر . سرایک بر دیوانخانه عتیقی وار ، سلاطین سالف بناسیدر . بونده اولان طرز قدیم نقوش بو قلمون مکر مصر قاهره ده کی قاعه سلطان قلاوونده اوله . قلعه ایچر بسنده اوطورملری شرطدر . بوسرایک بانسی سابع اول وزیر ی بیقلی محمد پاشادر ، خیلی واسع برسرای عظیمدر . ایچ قلعه متیندر . شهر ایچنده جانب قبله یه ناظر بر دمیر قپوسی وار ، دائما دیده بانلری آماده اولوب نکهبانلق ایدر لر . بواج قلعه ده کی دکرمانلرک صوینی قدرت الهیه آتارندن اوله رق ینه بواج قلعه ایچنده کی قیادن طلوع ایدوب آسیابلری دوندیره رک پاشا سرایندن کچوب قلعه دیوارنده بر دمیر قفس پنجره دن چیقوب قر قیاسی دینندن آشاغی ریزان اولور ، طائندن طائشه کندوینی اولوب سلسبیل آب جریان ایدرک نهر شطه دوکیلور . حقا که آب نابدن نشان ویرر برصودر .

دیار بکرک جامع لری — وسط شهرده معبد قدیم ، جامع عظیم ، آب روی دیار بکر یعنی (جامع کبر) . مورخین روم متفقلدر که بو عبادتگاه عتیق تا حضرت موسی علیه السلام زماننده بنا ایدلمشدر . حرم عمودلرینک صاغ طرفنده بر بیاض عمود اوزرنده عبرانیجه تاریخی واردر . قلعه هرکیمک الله کیرمشه ینه بومعبد معبد اولمقدن کبری قالمشدر . ایچنده اوله روحانیت وار که بر مصلی ایکی رکعت نماز قیلسه قبول اولندیغه قلبی شهادت ایدر .

کویا حلبک اولو جامی ، یاخود شامک جامع امویسه ، یاخود قدسک مسجد اقصایی ، مصرک جامع ازهریه سی ، استانبولک ایاصوفیه سیدر . کلیدسان تبدیل ایدلدیکنه آثار بناسنده نیجه بیک علامات و اشارات واردر . زیرا مناره سی چار گوشه درکه دیر قدیم ایکن نافوسخانه ایمش . محراب و منبری طرز قدیمدر . درون جامع آریزه و قنادیل ایله مزیندر . صنیر و کیر کونا

یابایدیغندن آدینہ (قرہ آمد) دیرلر . استاد صاحب هندسه قلعه بی شکل
 مربعدن شمال جانبہ طولانیجه بنا ایدوب جمله قله و دندان بدنلری بری برینه
 ناظر در . حین محاصره ده بری بری قورور . سنک خارادن انشا اولندیقی
 کبی زمینی دخی یالچین قیا اوزره بنا اولندیغندن دشمن محاصره ایتسه بر
 طرفندن لغ و متریس سوروب ظفر بولماسی امکانسزدر . مکر برسنه محاصره
 اولنهرق درون قلعه ده قحظ و غلا اولوب ده قلعه ده کیلر قلعه بی تسلیم ایدلر .
 شکل مربع سنک شرقی درک اسفل اولغله خندق لازم دکلدر . اما شمال ،
 جنوب ، غرب طرفرنده خندق و مربع الشكل رکلمرنده سد یا جوج مثال
 بر جلری وار که کویا هر بری برر قله افاندر . اما سائر قلعه لر کبی اوچر ،
 دردر قات دکلدر ، آنجق برقات حصار استواردر . درت عدد دمیر قپوسی
 وار : شمال جانبہ آچیلور (طاع قپوسی) وار شربتین ، اکیل ، ارغنی
 وچرمیکه ، خر بود و بالویه کیدنلر بو قپودن کیدر . جانب غربه مفتوح
 (روم قپوسی) وار مزارستانه وقره طاغله کیدنلر . هپ بورادن کچرلر .
 قباہ سمتنه کشاده (ماردین قپوسی) ، شرقه ناظر (یکی قپو) وار . بوندن
 اشاغی شط نہری کناریسه جسر دن عبور ایدوب آندن مفارقین قلعه سنه
 بطمان کورپسینی کچوب بر منزله جزو قلعه سنه واریلیر . بر قپو دخی پاشانک
 اولدیقی ایچ قلعه سراینده اولوب جانب شرقه شط نہرینه آچیلور « اوغرون
 قپو » در ، شاهراه دکل . بودمیر قپولرله مستور سورومتینک جرمی دائراً
 مدار - بو حقیرک آدیله - کامل اون بر بیک کره آیدر . اما شرق طرف
 گوشه سی پاشا سرانی اولوب چاه غیا ، مخالف اوچوروم اولغله آدیلامق
 ممکن اولمادی . آنجق طاع قپوسندن ماردین قپوسنه وارنجه بو قلعه نیک
 ایچی ایکی بیک آیدر . بوتقدیرجه یالچین قیا اوزره آدیلامدیغمز دیوارک
 طولی ایکی بیک آدیم حساب ایدوب قلعه قره آمد دائراً مدار اون درت
 بیک آیدر دیدک . بو قلعه نیک شطه ناظر طرفنده شماله متوجه گوشه ده کی
 سنک خاراسی بر کونه سنک سیاهدزکه آکاسکه حدید تاثیر ایتمز : اصلا
 تاثیر آتش ایله کرج اولماز غرب ، عجیب بر معدندرکه وصفنده لسان قاصر .

(۷۲) نجی یکچیری سرداری، (۷۳) نجی قلعه دزداری، (۷۴) نجی روز نامچه جی حسین افندی، (۷۵) نجی یت المالجیسی، (۷۶) نجی شهر وویو اداسی، (۷۷) نجی محتسب اغاسی، (۷۸) نجی کومروک باجداری، (۷۹) نجی محصل خراج اغادر (۸۰) نجی خانه عوارض جیسیدر، (۸۱) نجی شاه بندر در. الحاصل اوج بوز قدر بوی بکلریله برابر ایالت دیار بکرده درت یوز قدر حاکم چقیور. بونلر حاکم عرفلدر. آمدشهری بش بوز آقچهلق مولویتدر. رؤس هایون ایله طرف پادشاهیدن ودرگاه عالی قیوچیلرندن کیچهلی محضر باشیسی، کیچهلی یکچیری چوقه داری واردر. اسباب احتشام ایچون آتیه سچاقلی آبی اورور. تحت حکومتده ناحیه نابلری واردر. بو نواحیسندن مناسنه سنوی بروجه عدالت قرق کیسه رومی حاعلی اولور. شاسنده بوواع ایاتندن یوزیک غروش اولور. بورالری کوردستان اولمغله شافعی مذهبی اشتهارده در، هر مذهبندن مفتیسی آروجه و تقیب الاشرافی اردر.

دیار بکر قلعه سنک اشکالی — شط العرب کنارنده اوج سمایه سر چکش (ز قیاسی) نامیله مشهور پشته بلند اوزرینه سنک سیاه ایله انشا ایداش بر قلعه قویدر که غایت سر بلنددر. کرچه یالچین قیا اوزره در اما اوکوه عظیمک ذروه بالاسی واسع و لاله زاردر. قلعه نك جانب شرقیسی شمال طرفه میال سمعی اوج آسمانه قد چکش قیالر اوزره در که قز مغاره لری بو قلعه بالانک آلتنده در. مقام یونس (ع. م) دخی آنده در، آنده طور و بده آشاغی نظر ایتمکه انسان جرأت ایده من، کویا بر درک اسفلدر. نهر عظیم جریان ایتمکه طرفینی کستان و مشبکلی بوستان و ریحانستان اولوب هر سنه اهالی ولایتک آلتی آی دیار بکرک شط العرب فصللرینی ایده جک مسیره لیدر. بو قلعه نك برج و بارولری اوزرندن اشاعیده جریان ایدن نهر عظیمه نظر اولندقدمه مذکور نهر بر طرعه جق کبی نمایان اولور. ایشته قلعه نك بو طرفی تابو مرتبه قلعه فلكه قدکشان اولمشدر. اما بیایدز طرفی، غرب و جنوب و قبله سی دوز زمیندر دیوارینک قدی قرق ذراع مذکیدر. اوزر آرشون اینده اسامی وار. بو قلعه مزین سیاه طاش ایله

اوزرہ جبہ لولریلہ ایکی بیک پر سلاح عسکری اولور . اما جبہ لوسنز انجق یدی یوزہ واریر . بتون دیار بکر ایالتنک حین سفردہ اوتوز بیک پر سلاح عسکری اولوب پاشاسنک دخی خاصنہ کورہ اوچ بیک کزیدہ عسکری اولور .

دیار بکر ایالندہ کی اوجاق بکارسنک و حاکمرینک خاصلرنی بیان ایدر .
 خاص میرلوی حزمہ (۲۱۹۹۹۹) خاص میرلوا ارغنی (۲۰۰۵۱۵) ،
 خاص میرسیودرک (۴۰۳۰۴۳) ، خاص میر آتاق (۴۴۷۲۰۰) ، خاص میر
 ترجیل (۴۴۵۳۰۰) ، خاص میرچرمیک (۲۱۴۰۰۰) ، خاص میر حسن
 کیف (۲۰۳۹۵۵) ، خاص اکیل اوجاقلق (۲۹۶۷۵۰) ، خاص میر چپاقچور
 (۳۷۰۰۰۰) ، خاص میر چمشکزک (۳۳۴۲۲۳) ، خاص میر صغمان
 (۳۴۹۰۰۷) خاص میر سمررد (۲۲۳۷۷۲) ، خاص آویچہ قلعه (۲۰۰۰۰۰) ،
 خاص میر شهر (۱۹۱۵۱۷) ، خاص میر پسان و پوزان (۱۰۰۰۰۰) ، خاص
 میر قلب اوجاقلق (۱۶۶۶۶۸) ، خاص میر خانجوک (۴۲۷۸۰۰) ، خاص میر
 پرتک (۳۸۰۰۰۰) ، خاص میر کنج (۲۷۸۳۰۰) ، خاص دفتر دار خزینہ
 قرہ آمد (۱۴۰۳۹۵) ، خاص کتخدای دفتر دار دیار بکر (۱۰۰۹۲۴) ،
 زعامت دفتر دارینک خاصی (۸۰۰۰۰) .

دیار بکر ایالتنک عسکری حاکمری بیان اولور : (۱) نجی جملہ یہ ضابط
 و رابط ، سردار معظم دیار بکر وزیر بدر . (۲) نجی کتخداسیدر (۳) نجی
 جزیرہ حاکی ، (۴) نجی اکیل حاکی ، (۵) نجی کنج حاکی ، (۶)
 نجی پلو حاکی ، (۷) نجی حزو حاکی . بالادہ یازیلان حاصلی اون سکنز
 عدد امرادہ بوکاضم اولور سه یکر می بش حاکم اولور . (۲۶) نجی مال
 دفتر داری ، (۲۷) نجی چاوشلر کتخداسی ، (۲۸) نجی زعامت
 دفتر داری ، (۲۹) نجی دفتر امینی ، (۳۰) نجی چاوشلر امینی ، (۳۱)
 نجی چاوشلر کانی ، (۳۲) نجی آلائی بکی ، (۳۳) نجی چری باشیدر . هر
 سنجاقدہ بر آلائی بکیلہ بر چری باشی اولمغله اوتوز سکنز عدد ضابط اولمش
 اولونجه (۷۰) ایدر . (۷۱) نجی سپاہ کتخدایری ،

مشير منمخ « اصطلاحی يازيلار قانون اوزره وزيرينك خاصى اوزاينكى كره يوزبيك والتى يوز التمش (۱۳۰۶۶۰) آقچه در . جمله اوزالتى سنجاق اولوب بش سنجاغى ده حكومتدر . اوز طقوز سنجاغك اوزاينكى سائر مملكتك اياتنده كيدر كچي اولوب تيمار وزعامتلودر ، بكي دولت طرفدن عزل ونصب اولنور . اما سكر سنجاغى كورد بكارينكدر . حين فتحده بيغلي محمد پاشانك عرضيله اول بكاره خط شر يفارله يوردلق واوجافاق ناميله مؤبد ويرلمشدر . اصلا عزل ونصب قبول ايتزلر بكاردن بريسي اولدكده سنجاغى اوغللرينه ويا اقر باسنه توجيه اولنور . ابواب محصولاتي محرر اولوب اينجده زعامت وتجار وارددر . بر سفر واقع اولسه زعما وتجار اربابي الاي بكي وچرى باشيلريله ديار بكر وزيرلرينك قولنده سفره اترلر . فرمان اولان خدمته كلزلر سه سنجاقلري باشقه سنه ويريرلر بو سنجاقلردن ماعدا بش سنجاق دخي مفروز القلم ومقطوع القدم حكومتلر تحرير اولمشدر . بوزرك اينجده كي تجار وزعامت حاكملري ملكيت اوزره تصرف ايدرلر . ابواب محصولاتي هر نه ايسه حاكملرينه عاندر . يونلره يازيله جق اوامر پادشاهيده (جناب....) القاني قوللانيلور ديار بكر عثمانلي سنجاقلري بونلردر : خريوت ، ارغني ، سيوهرك ، نصيين ، حسن كيف چمشكرك ، سهرد ، مفارقين ، اقچه قلعه در قرب نصيين ، خابور ، سنجار . ديار بكر سنجاغى پاشا تختيدر . بوسنجاقلرك حاكمي جمله عثمانلي بكاريدر . يوردلق واوجاقلق سنجاقلري شونلردر : صغمان ، قوالب ، مهرانيه ، ترجيل ، اناق ، پرتك چپاقچور ، چرميك ، بونلر قانون اوزره اوچاقاق ايكن بكارى بلا ولد فوت ارمغله عثمانلي سنجاغى اولمشدر ، آمد اياتنده كي حكومتلر شونلردر : جزيره ، اكيل ، كنج ، پالو ، حزو ، بو بش حكومت سربست مير ميرانلق پايه سييله حاكملرينه ويرباير . اما ينه وزير ايله سفره اشمكه مأمورلردر . مير شهرى ، مير پسان ، مير بوزان ، مير قانچوك كي اوچيوز قدر بوي بيكتلري وارددر . تجار دفتردارى ، دفتر كتخداسى ، مال دفتردارى وارددر . خاصى (۴۰۳۹۹) اقچه در . ياشاتخي اولان لوا آمده (۹) زعامت ، (۱۶۸) تيمار وارددر . بو سنجاغك قانون

اولوب قطع منازل ایدرک دیار بکر قلعه‌سی محاصره ایتدی . یتیش نبرد عظیم ایدوب طاغ قپوسی وماردین قپوسی جابلرنده طوب ضربه لرنندن روی دیوار نیجه یردن رخنه دار اولوب غزات یوروش صدندنه ایکن کوردیلرکه ماردین طرفدن بر عظیم عسکر کلیور . یکی کان عسکرک طلیعه‌سندن بر قاج آدم ایلری واروب اردویه کیره رک سردار بیقلی محمد پاشایه مکتوبلر کتیردی . قرأت اولندقده سردار صفاسندن رقص ایتدی ، دیدی که : « ای غازیان ، چلدر جنکننده بزه امداده کان عمادیه حاکی منلا ادریس حضرتلری قرق بیگ عسکرله ینه امداده کلیورمش . اول نمایان اولان عسکر اودر . » همان کلوب اردوی هایونک بر طرفده مک ایتسونلر « دیو فرمان اولندی . و اول آن منلا ادریسک عسکری دخی کلوب امان ویرمیه رک متریزه کیرلر . بو حالی درون قلعه‌ده کی کوردلر کوروب « الامان ، ای کزیده ، آل عثمان ! » دیو قلعه دیار بکری صالح ایله وزیر روشنضمیر بیقلی محمد پاشایه ویردیلر ، باعات منلا ادریس عمادی . بعده درون قلعه دن جمله اکراد عربان و پریان چیقوب حا کملریله برابر ماردینه واردیلر ؛ آنده دخی طوره مدیلر . بوخبر مسرت ترجان سحرسانده سایم خان اوله واصل اولوب سردار مشار الیه دیار بکری ، منلا ادریس‌ده عمادی‌ینی مؤبد و یروب عهدنامه لر تحریر ایلدی . آنکچون مورخان روم فتحنامه‌سی « فتح سایم خان بدست ابو الشوارب محمد پاشا باعات منلا ادریس » دیو یازارلر . بعده سلطان سلیمان خان بن سلطان سایم خان بغداد بهشت آباد فتحه کیدرکن بو دیار بکرک آب وهواسندن حظ ایدرک « عمار اوله بنم قره آمد » دیو مشتا و یروب ایچنده اوچ آیده اون بیگ کیسه ایچه کسیدردی . سکه‌سنده (سلطان سلیمان بن سلیم خان عز نصره ضرب فی قره آمد) یازیلیدر . حالازمین وترالرده او سکه دن چوق بولنور . سیم خالص آقچه در . بعده بو ولایت دیار بکری آروجه تحریر ایدوب وزارت ایله ایالت ایله مشدر .

حکم قانوننامه سلطان سلیمان بایالت دیار بکر — دیار بکر اوچ طوغلی وزارتدر . طرف پادشاهیدن والیرینه کیدن اوامر شریفده دستور مکرم .

فتح اولندیسه نه مؤخرآ کفار الله دوشدی. آخر کردستانده عباسی منسوبلرندن سلطان اوحد الله ك اوغلو دیار بکر اوزره دریا مثال عسکرله کاوب یدی آی محاصره ابتدی. درون قلعهده متحصن اولانلر قحط و غلا قورقوسندن امان دیلیوب قلعهی سلطانه یدی شرط اوزرینه تسلیم ایتدیلر.

برنجی شرط عهد عمر اوزره بر آتون جزیه ویره لر. ایکنجی شرط درون قلعهده کی دیرلری منهدم اولیه. اوچنجی شرط پاپاسی، بطریق قیسی ورهبانلری خراج ویره لر. دردنجی شرط تجارلری مسلمانلر کی کمرک عشری ویره لر. بشنجی شرط درون قلعهده کی خانلرنده ساکن اوله لر. آلتنجی شرط اسکی مشاطلرنده اولولرینی کومبوب کورستانلری باغ و باغچه اولیه. یدنجی شرط آلاجه دستارلرینه بر کیمسسه مانع اولیه. بویدی شرط حیز قبولده واقع اولغله قلعهی تسلیم ایدوب حالا درون قلعهده کیلرینک بو شرطلر اوزره ساف سلطانلرندن یرلیغ ینلری واردر. بوسلطان اولاددن اولاده دیار بکره مالک اولوب تاسلطان سلیم ارل عصرنده دیار بکر حاکی (الملك المظفر سلطان) ایدی. سابع خان چلدر غزاسنه کیدرکن بودیار بکر آدماری رهزنلک ایدوب جیوش مسلمینه کاخ، ترجان، بایبورد، خایجه قلعه لری یوللرنده خیلی رخنه ویرلر. بو احوال برمالال سلیم خانه منعکس اولدوقده فی الحال دیار بکر حاکنه بر محبتنامه ایله درگاه عالی قپوچی باشینسی کوندروب « بنم رداشم، لطف ایدوب تحت حکومتکزده اولان اکراد اشرا کزی دفع وضبط وربط ایده سنز » دیه رجا ایدر. حاکم نامه یی قرائت ایدوب مفهومی معلومی اولنجه بر نامه ایله آدم کوندروب « اکر شاه اسماعیلدن انتقام آله بیلسن بنم دخی دیار بکریمک ایکی کره یوزبیک تفنک انداز کردمدن انتقام آله سن » سلطان سلیم « لسان الخلق اقلام الحق دیرلر. دیار بکر حاکی بزه اجازت ویرمشدی و دیار بکریمک کردلرندن انتقام الهسن دیمش اولیه الاخیر » دیوب چلدر غزاسنه عازم اولوراستعانت جناب باری یاری قیلوب (شاه عجم منهزم اولنجه عثمانلی عسکری منصور و مظفر ارضرومه داخل اولور. ببقلی محمد پاشا یوزبیک عسکره سردار

بر آرامکاه قدیم اولوب جملہ سی مرحوم سعید و شہد قچار بک خیر اتیدر .
 اھالیسی ہپ مسلماندر . قلعہ سی غایت یاقیندر .

آندن ینہ قبلہ یہ کیدرک (قرہ کوپری) یہ کلدک . مصنع و مزین ہر
 کوپریدر . آلتندن (دوکچدی) صوی آقار . ابتدا طلوعی یوقاریلردن
 اولوب نہر شطہ آقار . بوجسری عبور ایدوب قرہ طاشلق نام قالدیرملی
 یولہ باصدیغمزده العظمه لله باران آسمان نزول ایدوب بزى اویاہ ایتدی کہ
 نہ آتمزده مجال قالدی نہ بزده ! نیجہ بیکرنج و عنا ایہ بر جای مناص بولہ میوب
 آخری (دیر بکر) داخل اولدق .

اوصاف قلعہ قرہ آمد یعنی بلدہ دیار بکر — سبب تسمیہ سی ایچون
 نیجہ کونا قیل وقال یازمشلر . حضرت یونس بی علیہ السلام موصل عتیقده
 ساکن اولوب اول دیارک خلقتی دینہ دعوت ایلدیسده بر فرد آفریده
 ایمانہ کلدیکندن غایت متالم ولوب موصل خلقنه بدعا ایتمکله خراب
 اولدی . آندن دیار بکرہ کلدکده اھالی بلا معجزہ ایمان ایتدکلرندن یونس
 نبی محظوظ اولوب « ایلکیز و یتکیز معمور و ابادان و خالقکز دائما مسرور
 و شادان اولوب جملہ اولاد و عیالکیز نجیب و رشید اولہنر » دیہ دعای خیر
 ایدوب نفس قیاسی نام محلده بر مغزہ ایچنده یدی ییل ساکن اولدی .
 او عصرده بر دختر پاکیزہ اختر ملکہ وار ایدی کہ عملاق قزلرندن ایدی ،
 یونس نبی یہ ایمان کتوروب اسلام اولدی . غایت زنکین اولدیغندن حضرت
 یونسک تلمیمیلہ بودیار بکری سیاه سنک خارادن بنا ایتدیکی ایچون اوقزک
 نامہ نسبتلہ مسمی اولوب مورخین عجم اکا کورہ (دیار بکر) دیمشلر ،
 (قز شہری) دیمکدر . اما مورخان روم ذوی المفہوم جملہ درت دیواری
 سنک خارادن اولمغله (قرہ آمد) دیرلر . دفترخانہ پادشاھیدہ دخی اولہدرہ
 نتیجہ مرام (دیار بکر) دونتدن دولہ کچوب نوشیرواندن سوکرہ حضرت
 ابا بکر الصدیق خلافتندہ حضرت خالد یتمش بیک عسکرہ سردار معظم
 اولوب بودیار بکری قیاصرہ دن ضربہ تیغ ایلہ فتح ایدرکن جیوش کفار
 قورقورلرندن کندولرینی ایچ قلمہ دن اشاغی آتوب پارہ پارہ اولدیلر وقلعہ ده

ارغنی بکنه پاشا اقدمزك مکتوبلرینی ویروب پاشایه ایکی یوز دوه یوکی ذخیره ، بش آت ، بش شیخانی قایدج ، بر قطار قزیل قاطر هدیه ویروب حقیره ده بر آت ، اللی غروش ، بر معروی سیف آتشتاب ویردی . ارغنی بکنک اوچ بیک کردستان عسکرله پاشانک استقبالنه روان اولدق . جانب شمالدن (باش خان) . کلدک دیار بکر خاکنده زیبا بر خادر . ارغنی بکی پاشایه هدایالربله مشرف اولدقده بر سمور کورک کیوب پاشانک دائره سنده قوندی . کوندن کونه پاشانک عسکری افزون اولوب ابشیر پاشا خوفندن بری اولدی . ایرتسی کون پاشا اقدمز مکتوبلرله دیار بکر والیسی فراری مصطفی پاشا ذمتمنده اولان اوتوز یدی کیسه قرض حسن مالنک تحصیلدچون بو حقیقی دیار بکره کوندردی .

باش خاندن دیار بکره کیتدیگمز

بو محله پاشا اقدمزله ودااعلاشوب پاشا ترجیل ومغارقین سنجاقلری اوزره متوجه اولدقده بهار ایامنه قریب اولغله چهار اوزره خیمه وخرکاهلرایله مکث ایتمک اقتضا ایدوب دیار بکرده قالان اوطاقلری وقراریده مالیه چرکهلر وچاندرلر آلمق فرمانی ودعای خیریه دست بوس ایدوب آنلر جانب ترجیله بو حقیق دیار بکره روان اولدق . ابتدا باش خاندن قالدقوب چرمک قلمه سی یولیه بر خرابه (صغر دیکن خان) صاغ طرفزده قالدی . حقیر اون عدد خداملرمله جانب قبله یه کیدوب (اورته خان) ده منزل آلدق .

آندن بنه قبله یه کیدرک خراب اولان (شربتین) قصبه سنده منزل آلدق . دیار بکر خاکنده اولوب اولاری غایت معور ایتمش . حالا ایکی یوز خانلی ، بر جاملی ، بر خان عظیملی ، بر قاق مختصر دکابلی قصبه جقدر . عتیق بر تکیه سی وار اکیل بکنک پدری قچار بک آنده مدفوندر . عمارتنک طامی آئنده ورونده یه مبدولدر . عایه الغایه محلنده بنسا ایدلمش

کلان امرلک القابنده (جناب) ديه ياز يايير . حاكمی بلاولاد فوت اولسه حكومتی آخره توجیه اولنور .

بوشهری تماشا ايدوب آنلر مزله شطی قارشى به كچه مرك (حینی) قصبه سنه كلدك . دیار بكر خاكننده شط ساحلنده باغلی باغچه‌لی معمور و آبادان قات قات خاندانلر ایله مزین برربطه زیبادر . آندن بین الشرق والغرب باغلیر ایچره كیدرك ارغنی قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه ارغنی — بوقاعه یه بردنج کوپریسی ، دمیر قپو طقوز اون ساعتلك یردر . بانسی آل عباسدن سلطان وحدالله زاده (ارغنی سلطان) در . اهالیسی غلط اوله رق (آرغینی) دیرلر . نیجه ملوك ایینه ککیروب ۹۲۱ سنه سنده کورد منلا ادريسك اغاتیله بیقلی محمد پاشایه اهالیسی مطیع اولوب قلعه نك مفتاح لرینی تسلیم ایتدیلر . بعده سلیمان خان تحریری اوزره دیار بكر ایالتنده سنجاق بکی تختیدر . طرف پادشاهیدن بكنك خاصی (۲۰۰۵۱۵) آچهدر . (۱۰) زعامت (۱۲۳) تیماردر . چری باشیسی ، آلاى بکیسی واردر . قابون اوزره جبه لولریله جمله ایکی بيك عسکر اولوب بكنك لواسی آلتنده سفره كیدرلر . یوز اللی آچهلوق شریف قصادر . قلعه دزداری ، قلعه نفراتی ، سپاه كته خدایری ، یكیچری سرداری ، محتسی ، شهر صوباشیسی واردر . شیخ الاسلام ونقیب الاشرافی دیار بكرده در . قلعه سنك زمینی شط العرب کنارنده اولوب سنك تراشیده ایله یاییلمش بر قلعه زیبادر . جبه خانه وطوپلری بكنك طرفدندر . ایچ ایل اولوب منتهای سرحدده اولغله مهماتلری طرف دولندن دكلدر . ارغنی انكوری وباده‌سی غایت مشهوردر . شط نهرینك برباشی بوقلعه حائنده کی تحت مشاد طاغلرندن چیقوب قره آمد آلتندن عبور ایدر .

بوارغیندن جانب غربه سازاق یول ایله چرميك قلعه‌سی بره بزلدر . عیدی هر ، سیوهرك ، رهبه ، سن روحا ، قره قایق ، کرکر وجونكوش ، صغراز ، سوره ، کاخته ، حسن منصور ، بهسنی ، صدربار ، مرعش قلعه وقصبه لریده بوحوالیده در .

ارغنی واکیل بکینه کیتدی کمز — ایلکین هابوس قریه سنده منزل آلدق .
 دیار بکر ایالتنده خرپوط سنجاغنده خرپوط بحیره سی کنارنده اوچیوز خانلی
 برکوی اولوب زعامتدر . آندن صاری قامش قریه سنه کلدک . باغلی ، باغچلی
 زعامتدر . آندن ینه جانب شرقه برکون کیدوب مراد نه ریخی کچه رک پاشـ
 افندمزک مکتوب محبت اسلوبل ریخی یالو بکی مرتضی بکه ویروب پاشا افندمز
 یوز اللی دوه یوکی ذخیره کوندردی . کندیلری دخی استقبالنه متوجه اولوب
 حقیقه اوچیوز غروش ، برآت برزردوا کورک احسان ایتدی . بویالو قلعه سی
 مراد نه ری کنارنده اوج آسمانه سرچکمش برقلعه اولمغله دیندن نه ری سهولتله
 کچوب دمیر قپو قریه سنه کلدک . دیار بکر خاکنده کورد وارمنی کوی اولوب
 زعامتدر . بو محله دیار بکرک ربجان بوشانلغینه اوغرادق . شط نه ری نیک ایلک
 منبعلرینک برفرقه سی دخی بودمیر قپو قربنده چنارلی دره نام بجلدن دیریلوب
 دیار بکره کیدر . زمان قدیمده بوراده نوش روان عادل بر دمیر قلعه اشـ
 انشا ایتدی کندن دمیر قپو نامنی آلمشدر . بورالرده کاه شماه ، کاه جنوبه سرسری
 ار کزوب نهایت (ترخی) قریه سنده منزل آلدق . دیار بکر حکمنده اولوب
 اهالیسی کورددر . کنار شطده جامعلی وزعامت بریده در . بورالرده (بردنسیج)
 قریه سنده شط اوزرنده عجیب ، غریب برکوز کوپری واردر . بورادن شطی
 عبور ایدرک کیل قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه کبل — بو قلعه یی چلدیر فاتحی سلیم خان اول وزراسندن
 ملا ادریس ایله بیقلی محمد پاشا کوردستان حاکمی (اولو قچور خان) دن فتح
 ایتمشلدر . حالا دیار بکر ایالتنده سنجاق بکی حکمنده در . قلعه سنک زمینی
 شط کنارنده یلچین قیالر اوزره واقع اولمش هوا دار ، باغچلی ، باغلی طوپراق
 اورتولی رعنا خانلردر . از جمله حاکمی مجار بک اوغلو عبد المؤمن بکک خانه سی
 معمورددر . کندیلی غایت مسن امور دیده بر بکدر . الای بکی وچری باشیسی
 واردر . اما بکی عثمانلی بکی اولیوب عزل نصب قبول ایتمز . بکی فوت اولسه
 سنجاخی اوغلو نه توجیه اولوزر . زیرا حکومتدر . طرف پادشاهیدن بونلره

خدمت مقابلہ سندنہ پاشانک راہی اوزرہ عریان بریان شارلاق مارلاق صیرہ ایلہ سلامہ دیزلدیلر . نیجہلری القاووشدیرمدقلرندن بہض عن زاختیارلری « ملک پاشا حضورندہ ادب خوشدرا القاووشدیر » دیہ تعالیم ایدرلردی . عجیب نصیحت خامدرکہ کندیلری اوست باش آچیق ایکن کوچککرہ تعالیم ادب ایتمک ایسترلر . یاشای حلیم بونلرہ نظر ایتیوب سکمان عدد آلتون احسان ایدرک کذر ایتدی . فرات نہرینہ قریب ایزولی قریہ سندنہ منزل آلدق . خرپوط خاکندہ ایکی یوز خانہلی برجامعلی معمور زعامتدر . جملہ اہالیسی خرسز وقطاع طریق ایزولی کوردلر بدر . بو محمدن اشاغیجہ ینہ نہر فراتہ قریب کمورخانہ واردرکہ بیامان یردر . آندن اشاغیدہ فرات نہری ایکی قیا آره سندن حدتہ جریان ایلدیکندن صاعقہ وار صدا سندن آدمہ دہشت حاصل اولور . حتی فاح بغانہ سلطان مراد رابع بو محله برکوزل، یوکسک کوپری یایدیرمق مراد ایدیندی . تمل یرلری هموار ایدوب مباشرت اولنہسہ کرک ایدی . حکمت خدا بعد فتح البغداد جناب سلطان مراد استانبولہ واردقده روح برفتوحی (ارجی الی ربک) امرینہ امثالاً دار باقیہ کیدوب دارفانیدہ کی جبری نامام قالدی . بونہر فرات اوزرہ کومور نہری قریبندہ بیوک برکوپری نظیرسز بر خیرات عظیم اولوردی . اما بو کوپری پی یامق ایچون غایت استاد بنا کرک . زیرا بر طرفدن بر طرفہ (۱۱۰) ذراع ملکیدرکہ ایاصوفیہ طاقلرندن عریضدر . فقط ہمت بشرہ اندازہ اولہ میہ جغندن غایت سہل کاردر . بورادن قاقوب مالقوج قریہ سنی کچدک . بوکا قریب خرپوط قلعه سی صول طرفزده قالدی . آندن ینہ جانب شرقہ کیدرک ملا افندی قریہ سندنہ منزل آلدق . خرپوط نواحی سندن یوز خانہلی ، برجامعلی معمور زعامت مسلمان قریہ سیدر . ملا افندی حضر تلری دہ جامی جنبنده مدفوندر . بورادن پاشانک اغلری خرپوط کویلرینہ ، باش خان، اورتہ خان، شربتین، اکیل ، ارغنی ، چیرمیک ، جنی ، یالو کویلرینہ کیدوب یافته ایلہ قوناقلر ویردیلر . پاشا افندمزده بوکویدہ اون کون او طور مغلہ قرار و یروب سائر نواحیدن ذخیرہ لر کلمکہ باشلدی . بورادن حقیری ارغنی و اکیل بکینہ کوندردی .

شرقنه میال اولوب بش منزلدر . اورفه ، عینساب ، قیصریه قلعه لری دخی ملاطیه نك جنوبنده بشر کونلك یولده درلر . ملاطیه بوسکنزپاره شهر عظیمك اورته سننده واقع اولمش بریندر آباددر . قومی ترك و کورددر . ایزولی کوردی و ترکائی چوقدر . لوند رنجبر شجیع و بهادر قومی واردر . جمله سی مؤمن ، موحد ، تام الاعقاد آدملردر . هدی عریب دوست اولوب نعمتلری مبدولدر . هر غریب ایدیار بر آدمك دارینه طوغریلوب وارسه البته آکا اکرام ایدرلر . جمیع علما ، منبع فضلاء ، مسکن شعرا در .

زیارتگاهلری — اصبوزو یولی اوزرنده صاع طرفده (قره بابا) صول طرفده (علی بابا) دار اغاجی قربنده (سید کاخلی ساسطان) بولر هپ هارون الرشید ایله استابول محاصره سنده بولنشردر . اصبوزو باغلیری ایچنده خانه سید بطل غازی حراسانی برمفید و منتصر خانه ایدی . روحانیت بطل ایله یدی یوز ییلدنبری بناسنه ذره قدر رخنه کلامشدر . ملاک احمد پاشا محب خاندان اولمغله بو آستانه نی جوانب اربعه سندن توسیع ایدوب مجدداً برفه عالی و کونا کون مقصوره لر و اهل تفریح ایچون مطبخلر انشا ایدوب نجه یوز عدد باقر اوانیلری وقف ایدوب تر به دارینه تسام ایله اهالی و لایقی ناظر نظار تعیین ایدرک سجلا نده ترقیم و تسطیر اولندی . حالا تکیه و زیارتگاه ارباب دلاندر . فقراسی اکسک دکل بعد العمار برقچ کره دخی اوغریوب زیارت ایتدک . کویا هنوز استاد بنا الندن رها بولمش بر نیازگاه ایدی . جمیع اهل بلد استسقا دعاسنه بونده جمع اولورلر . مستجاب الدعوه بر عبادتگاه قدیمدر . بو مقام شریف قربنده سید احمد درانی ، قرقلر مقاسی ، حضرت شیخ شافعی زیارتگاهلری واردر . ملاطیه علی قدر الامکان سیر ایدلدکن صوکره ینه جانب شرقه اوزر ساعت کیدرک نهر فرات کنارنده منزل آلدق . بو محله ساحل فراتده خیمه و خرگاهلر منزله مکث ایدوب هوا معتدل اولمغله بش التي سعديه کیسی ، صال ، و پوطلر پیدا ایدرک اوچ کونده فراتی قارشویه کچوب دیار بکر ولایتده ایزولی کورد عشیرتی ایچروسنه داخل اولدق .

انخوکه غریبه اولدرکه ایزول اکرادى کورکچی و کشتیانلری ادای

خواندگان و سازندگان و مطربانک سگاہ دوکاه نو او بوسهک فصللری
 ایشیدنلر مست باده غرام اولوب. سلف صاحب خیراتلری بو چنستانده کونا
 کون چمنزار مصطبه و کونا کون صفه لر و مطبخلر نده صوایله دونز کباب
 دگیرمانلری یا مشلردرکه نجه یوز سیخلره ات سانجوب چرخلره قویوب
 دولابلری مءجازیلرله دوران ایتدیره رک اعلا لطیف ترونازه کباب پیشیرلر.
 بو مسیره نك هر گوشه سنده کونا کون صحتلر اولور. کیمی مباحثه علم ایدر،
 کیمی ایات و اشعار او قور، کیمی مداح و قصه خوانلری دکلر، کیمی مقلد
 و مضحکار ایله اکلہ نور، کیمی ساز و کیمی سوز ایله طرف طرف حسین
 بیقرا فصللری ایدرلرکه وصفنده لسان قاصردر. اصپوزونک جوانب
 اربعه سنده باغ و باغچهلری بربرینه مشاور اون بش عدد باغ ارم، مثل معمور
 و آبادان، خان، جامع و حمامی، سوق مختصرلی کویلر واردرکه هربری بر
 کونا ارد بهشت نشانه ییدر. و هر برندن برر پیکار آقوب یمین ویسارنده کی
 مشکلی باغچهلری صولار.

ملاطیه یه درت طرفدن اوچ کونلک یول یقین اولان بلده لر — غرب
 طرفنده اولاش و قنقال یولیه سیواس شهری اوچ کونلک یولدر. شرق
 جنوبیسنده البستان قصبه سی واردر. شمالنده دیوریک قلعہ سی اولوب دیوریکدن
 کیلان کوپریسنی کهرک آلاجه خان قریه سنندن کلان صولر کیلیر. آندن
 صاری چیچکده کی کوپری دخی کیلوب عین قلعہ سنه واریایرکه فرات کنا
 رنده در. ملاطیه یه کامل اوچ قوناقدر. جنوبیسنده حسن منصور قلعہ سی
 اوچ قوناق اولوب آره لر نده کومورلی طانچی واردر. قبله سنده جزیره دجله
 وار، شمالیه شرقی آره سنده فرات نهری آشیری خرپوت قلعہ سی واردرکه اوچ
 کونلکدر. اما حقیر ایکی کونده مستوفی واردم. زیرا بومنز لر یوریمکه باغلیدر.
 طرف جنوبیسنده درنده قلعہ سی وار، روم قلعہ جنوبیسنده درت منزدر. بیره جک
 قلعہ سی دخی جنوبیسنده در بوذکر اولنان سکنز یاره بلده لر هپ اوچ کونلک
 یولده در. اما آق سرا ی شهری بهید اولوب بش کونده واریایر. حلب بندری
 دخی ملاطیه نك جنوبیسنده بش منزدر. مرعش، دیار بکر قلعهلری جانب

استانبول کیرازی تکرر داعی ویشنه سی کبی دانه دار وابداری دکلدراحی صلی بو با
ارمک مدحتنده لسان قاصرو قلم کاسردر. بو باغ ازم ملاطیه نک جانب قبله سنده
وربع ساعت مسافه ده در. اماینه باغ وبعچه لری مشبکلی بوستانلری بربرینه
مشاور بهار فصلی اولدقده ملاطیه شهرینک صغیر کبیر، اعیان و فقیر جمله خاکی
شهردن اصپوز باغ لرینه کوچر لر شهرده آنجق غرب الدیار آدم لرله تجار لر
وبعض نسا را ایله اوچیوز ودر سپانلر قایر. بونلر هر شب فانوسلرین چراغان
ایده رک شهر ایچره نکهبانلق ایدر لر. و طبل لرینی دوکه رک قول قول اولوب
شهر ایچره دوران و سیران ایدرکن مجرم آدم طوتسه لر امان زمان ویرمیوب
قتل ایدر لر. زیرا اللرنده سلاطین سلفدن مطلق یرایغ بلایغ خطلری
واردر.

ایشته بو منوال اوزره اهالی بو اصپوز باغ لرنده کامل سکز آی اهل عیال
واخوان بی و فالر یله شب وروز عیش ونوش ایدوب دوام دولت بادشاهی به خیر
دعا ایدر لر. اک ادنا غرببک بوراده بر فرسخ یرک باغی اولسی مقرر در. جمله
یدی بیگ سکز یوز باغدر. میر آب بو باغره صوصال دیغندن هپسی دفترنده
مسطوردر. هر باغده بر باغ خانه سی وار. اوچیوز قدر فسقیه، حوض
وفواره لی، حاملی اعیان و کبار خانلری واردر. پاشا، مسلم، ملا، جمله ضابط
ورابطلر بونده در. جامع لری مسجدلری مدرسه و مکتب صیبا نلری تکیه
و حمام لری، التیوز (۶۰۰) قدر دکانلری وار. الحاصل شهرده نه قدر
عمارستان و ارسه بو اصپوز ووده آندن معمور ابنیه عالیه وار.

بیکار باشی مسیره سی — دیر مسیح نه ری کنارنده بر تفرج گاه بی مثالدر که
سائر مسیره لر بونک یاننده هیچ قالیر. اوله بر خیابان شکوفه ستاندر که کویا
چار باغ اصفهاندر. کل سنبل، زرین ترکس، بنفشه و توتیایسی انسانک زیر یاننده
پامال ورومال اولمده در اغاچ لرینک قدو قامتی آسمانه سر چکدیکندن ظل
حمایه لرینه صیتینانلره آفتاب عاتابک اصلا تئیری اولماز. هر گوشه سنده هزار
عندیاب و هر کل دالنده بر هزار دلفریب نوا خونلق ایتدکده انسان عالم
اروا حده ایمش کبی ساکت و اصم اولور.

در دین: باب ۲ - نوره ۲ - اقدام مطبوعه سی

مسطوردر. (كوك صولى آرمودی) مشهور اولوب هر بری بر قی کلیر. بوندن طوروشی یایازلر، صوینی کویا آب جلابدر. بلکه کثرت ارزره شایده نه برکیفت و کرمی جک ویریر. تقویه ایچون غایت نافعدر، متأهل اولانرتناول ایدرلر. بک آرمودی دخی لذیذ و آبداردر. حتی استانبولک اعیان و کباری بوملاطیه دن الغار ایله آرمود فایزلی کتیردوب استانبول فاندلیسه آشیلازلر، ملائیه آرمودی اولور.

ملاطیه نك یدی دزلو الماسی اولور. ازمید شهر نك مسکک و فربک الماسدن لذیذ و آبدار خدایي ممك المادز. اما کفه دیار نك سوداق الماسی قدر ایری دکل آنجق اوتوز قرق درهم کلیر لکن جناب پروردگار بوملاطیه المالیینه بر کونه رنگ ویرمشدر که آلی، آل، قیرمزیه قیرمزی و سائر و نکلری هپ علامت صنع خدادر. هیچ بر رنگه مشابهلری یوق حتی برخانده بش اون عدد الما اولسه رایحه طیه سندن انسکک دماغی معطر اولور کویا (وراح - حراح مثل تفاح و بالله اعتمضم عما یضم) عباره سی بومالار حقنده سویلنمشدر. حتی ملاطیه ظرفاسی و نازنین خاتونلری بومالارله اغاچنده ایکن شمع غسل ایله ایات و اشعار نحریر ایدرلر و نیچهلری کانغه ایات مناسبی مقرر اص ایله او یوب المالر اوزره یاشسدر. اول المالر اغاچنده ایکن کسب هوادن طراوت بولوب و قمرک تأثیرندن رنگ و فر حاصل ایدرک کالنج بولدقده مذکور کاغد و شمع غسللرک آلتندن بیاض و صاری حسن خطلی بیتلر حاصل اولور که هر بری کویا بر سحر میندر. بو المالی قوپاردقندن صوکره ولایت بولایت اعیان و کباره وبالذات پادشاهلره هدیه کوتوررلر. بوده بو دیاره مخصوصدر. یدی کونا ایواسی اولور که دانه سی بررقیه کلیر. اما پایاظ ایواسی، آتمک ایواسی غایت آبدار و لذیذ اولور. مسکک و عنبر فامدن زیاده رایحه طیه ویرر. خصوصاً بو باغ ارم ایچره سید بطل جعفر غازینک رحم مادر دن مشتق اولدینی بیت الحزن واردر. بو بیت الحزنک اطرافنده اولان اوزوم بشقه بر دیارده بولنه ماز. طور بالقی اوزوم صارمسی، کوفتر بادم قیرمسی، اوزوم شیرمه سی و بصدینی اوزوملی تارخانه سی ینه بو دیاره مخصوصدر. کیرازی و ویشنه سی واریسه ده.

توخه صویی — بو نهر رقبه طاغلرندن کلوب کندوسنه اصپوزان باغلرنده
اوج عدد عیون صغیره منصب اولور. دها اشاغیده (پیکارباشی) صویی
قاریشیر. آندن آشاغیده دخی دیر مسیح صویی قاووشوب اصپوزان باغلربی
سقی ایدرک و ملاطیه قلعهسی دیوارینک اساسنی دوکهرک عبور ایدر. دها
اشاغیده (دوال درهسی) نام محله تل صویله برله شیر.

تل صویی — ملاطیه شهرندن بش میل آشانغی مسافهده توخه صویندن
بر فرقه دخی کلوب جملهسی بر اولو چای اوله رق روم طرفندن و دیوریکی
طرفلرندن کلن تجار وسائر آینده و روندکان بو نهرلر اوزره سلطان حسن
منصورک عبرتتا قرق کوز جسر عظیمندن عبور ایدرک ملاطیه یه وصول
بولورلر. دیار کوردستانده مشهور آفاق اولان بیوک کوپرولرک بری ده بودر.
اما بطمان و حسن کیف کوپرولری قدر و عالی دکلدر.

اصپوزان باغ و یا یلاغنک توصیفی — سیاحلرجه اک مشهور اولان باغلر
شونلدر. بودین سرحدلرنده (پچوی سرم) قلعه سنک آردنده بارودخانه در
سیروز شهرینک قلعه آردی، کفه ولایتک سوداق باغی، استانبولک کاغذ
خانه و کوکسو سجاه باغلری و پادشاهان عثمانینک یوز یمش عدد مسیره باغلری،
ازمید شهرینک طوپ یری، قونیه نک مرام باغی، آدالیه نک اصطفان باغی،
دارنده قصبه سنک دارنده باغی، دیار بکرک شط ساحلنده کی ریحان باغی،
مصرده کی فیومه شهری باغی وسائر و سائره... در.

اما بو ملاطیه نک اصپوزان باغلری آب و هوا سنک لطافتی، بی حد بی غایه
میوه سنک بولنی جهتلیله سائرلرینه ترجیح اولنور باشلیجه میوه لری
شونلدر:

آل حمری، صاری حمری، مشمش حمری، بیاض حمری، بک حمری،
صولو حمری، اتلی حمری ناملریله یدی درلو آبدار قایصیبی اولورکه باغدن
شهره شهلر ایله کوچ حال کتیریلیر. سهل اینجینسه صویی قالمز. هر بر قایصیبی
قرق، الیشردرهم کلیر. زرد الو سنک حسابنی خدا بیلور. غایت کثرتدن بشیل
یایوب تجارلری دیار، دیار یوکلرله طاشورلر. سکسان درلو آبدار آرمودی سجلنده

كايسالرى — يىدى عدد كليسالرى واردر . اك بيوكى اىپوزوسى
قربنده (دير ميسخ) اولوب بر كوه بلندك زيرنده واقع اولوب جبلدن اينن
بر ايرماق ياندىن كچر . يمين ويسارى هب اىپوزو باغلىدر .

حبوبات و محصولات — يىدى درلو دانه وار بىغداي اولور . مثلى مكر
حورانده اولسه . شعيرى ، پنبه سى ، چوپى ، صحرالزنده كى علفزارلى
مرغوبدر . فول و حماسى غايت مشهوردر . صنايعدن بياض پنبه اىپلىكى ،
بياض پنبه بىرى پك مشهوردر .

مأكولات و منمرات — طاغلىرندە (كرنكوو) نام قدرت حلواسى اولور .
بامرالله آسماندىن ياغوب ميشه و پليد اغاچلىرى ياپراقلىرندە اولور بر حلواى
مسهلدر . طاغلىرندە مازى ، دشتلىرندە پاضى واسپناق و لخنه سى و سائز سبزه لرى
مىدولدر . يىدى درلو قىيصىسى و زردالوسى و سكسان درلو آبدار آرمودى
سجالاتده مسطور اولوب ، يىدى كونه ايواسى و يكرمى درلو الماسى و دوربىلى
اوزومى ، كيرازى مشهور آفاق اولوب آشاغىده تخرير اولنور .

مشروبآتى — بو شهرده بر كونه بياض بال اولور كه ربع مسكونده نظيرى
بولونه ماز ، مكر آيدوس بالى اوله . قرمزى صره لره استانبول اعياننه نيجه
يوز بيك قوانوز عسل مصفى هدايا كوتورورلر . بونك شرتى و ملاطيه ايوا
پرورده سى شرتى پك طاتلى اولور .

كار و كسب رجال — خلقنك اكرتيسى باغلىرندە نيجه كونه محصولاتى
ايله كفافلىرلر . بر قسمىده پنبه اىپلىكى اكيرلر . بر زمراه سى جلاح اولوب
بياض پنبه بىرى طوقورلر حاصلى جمله سى اصناف و اهل كسب و كار آدملىدر .
باغلىرى — ملاطيه ده يىدى بيك سكرى يوز باغ و التى يوز مشبك بستان
اولوب هبى مىراب دفتزنده و سجالاتده مسطوردر .

ملاطيه نك جانب اربعه سندن جريان ايدن نهرلر — نواحي سندن و حوا -
لي سندن بيوك كوچوك اون يىدى عدد عيون جاريه جريان ايدر . (سمياط)
صويى : ملاطيه نك سمياط قلعه سى طاغلىرندە چيقوب حرينه ، اندن ملاطيه
شهرى خارچنده (توخه) صوينه قارىشير .

جوم حامی ، واروشده برده بہرام پاشا حامی واردر . بوزلردن بشقہ
اوج یوز قدر خاندان حاملریدہ وار .

رجالہ مخصوص ارلان اسملری — بکتاش اغا ، حاش اغا ، قوتلو اغا ،
عطا بک ، رضا بک ، سنان بک ، شادی بک ، وامثالیدن عبارتدر . علمایی
نسبی ایلہ توسم ایدرلر . مثلا منلا بردیچی ، منلا خویریدی ، منلا شقاقی ،
منلا صور اغا ، منلا خلیبی ، منلا جیبی .

اسماء نسوانی — حوا ، ہما ، تنزیلہ ، انزلہ ، کلیمہ ، علمہ ، رقیہ ، امینہ ،
کذابان ، کلثومہ ، فاتمہ (فاطمہ) ، خاتمہ ، مریم ، امہان ، نسا قادین ،
ذوالیخہ ، مشکورہ ، عاتکہ ، زخر فہ ، سذیہ ، ہانمہ ، خرچیجہ ، خام کچی .

اسماء چا کران — مثلا دلاور ، سرور ، ہنرور ، بشیر ، نذیر ، ایواز ،
رستم ، فیکرلی ، سلیمان ، کرار ، سیاوش ، ذلغجام ، ذوالفقار ، مراد ، زلزن
خدا ویردی ، اللہ ویردی ، چالاب ویردی ، جان ویردی ، جان بزدی ،
جوان مرد .

اسماء جواری — مثلا تابندہ ، حاکمہ ، ثابتہ ، ترفیل ، غنچہ بوی ،
ترکس ، کاشخہ ، سنبالہ ، حوارہ ، فدایہ ، وردیہ ، مالکہ ، ہری ، فخری ،
یاسن ، کلستان ، افناد ، شاخہ ، بانویہ ، دمرخان ، بدخشان ، کلکون ،
جان فدایہ .

بکار اوطہلری — ہر برندہ بیکر آدم یاتار الی عدد بکار اوطہلری
واردر . بونلردہ اکثریا پابوجبی بکارلری وطربزونک بزاز لازلری ساکن
اونورلر . ہر کیجہ بعد العشا طاوول چالنبوب قپولر اورتیلور . حاکمی
بواییدر . عمارتلرندن ماتقدمہ اسکی جامع عمارتی معمور ایش اما شمدی
معطلدر .

کوپریلری — ملاطیہ دن بش میل اشاعی عبرتتا قرق کوز بر جسر
عظیم وار . بانسی سلطان حسندر . اصپوزو باغلرندن جربان ایدن دیرہ سیح
صوینک (ل) قسمی ملاطیہ ایچندن کچوب بیکاروتوخہ نہرلریلہ بر اولوب
بوکوپری التندن کچر .

کندی بی قایجه دوش ووروب هلاک اولدی . کرچه ترکان وکورد شهریدر
اماب وجدلرندن ایشدککری ادویه مجربه بی قوللانیر حاذق علمای ابدانی
واردرکه دیار المان وقرمانده اولبه استاد بولنه مز . یدی دکان جراحی وار .
بشارت اوسته کورد آدملی اولوب غایت کاملردر . کوردستان اولمغله ابه
یعنی اوغوز آدملی چوقدر . کیجه قائم کوندوز صائم خلقدن منزوی
کیمسه لیده چوق بولنور . اعیان و اشرافی سمور کورک والوان صوفلر
کیرلر . ادنلری ایسه شال و شاپاک کیرلر . وسط الحال اولانلری چوقه
وکونا کون ملاطیه بزى و حفتان نیا کون کیرلر . زنکین قادینلری محیر فراجہ
ویاصی باشی ایله کز لرلر . اما اکثری فترا خانولری بیاض جار ، ازار برقع
بورونوب سیوری تاقیه کیرلر . ایاقلرینه صاری وقرمزى چیزمه کیمهلری
مقرردر ،

لهجه مخصوصه لری — کورد و ترکان لسانی اوزره تکلم ایدرلر . اما
بعض اصطلاحلرنده نیجه کونا کلاملری واردر . مثلاً « هله مت صفای کتیر »
یعنی دیرلرکه البته باردانچی کتیر دیمکدر و « همسه سی پوزانده در » دیرلر .
جمله سی باغده در دیمک ایسترلر .

آب وهواسی — آب وهواسی غایت لطیف واعدال اوزره در . سیاحان
بروبجراک بیانلری اوزره تبریز دلاویزک هواسنه مشابه وبلکه دها فائدر .
حقا که هواسنک کمال اعدالدن خلقی زنده وتن پرورلردر .

قویو صولری — ایکی بیک مقدارى قویولری بولنوب آب زلالیله باغ
وبوستانلری سقى ایتدکلرندن ماعدا هرکس خانه لرنده وقت حاجتده قویو
صونی استعمال ایدرلر . کرچه ماء چاهه احتیاجلری یوقدر ، اما هرخانه ده
برر قویو مقرردر .

حاملری — یدی عدد خوش هوا ، خوب بنا حاملری واردر . الجه
حمام ، سلحدار مصطفی پاشا حمامی غایت مفرحدر . یکی حمام ، بک حمامی ،
قوماجق حمامی ایکنجی درجه ده بولنورلر . علی مصرى حمامی بر اولیاء الله
بنا ایتش اولمغله نظرکاه و زیارتگاهدر .

درون قلعهده امير عمر مسجدى ، قره خان مسجدى ، سراى مسجدى ،
 قزلر مسجدى ، خاقاه مسجدى ، طوب طائى مسجدى ، چرمك مسجدى ،
 الاجه قيو مسجدى ، بوستانجى مسجدى ، بكتاش اغا ، كوچك محله ،
 كوردلر مسجدلرى . مکتبلرندن (سجا، امام) ، (عوض امام) مکتبلرى
 مشهوردر . تكيه لرينك اڭ مشهورى اصپوزان باغى ايچنده (سيد بطل
 غازى تكيه سى) اولوب بالذات بطال غازى بوراده متولد اولوب ملك احمد
 پاشا تعمير وترميم ايلمشدر . چشمه لرينك صوبى آب زلال مثال اولوب باغ
 كوه اخكردن يعنى كور طاغندن ودير مسيح عينندن نجان ايله شهرى بيراب
 ايدر . سيللرندن سواد مەظم سلسبللرى كچي تكلغلى يدى عدد سيلخانه
 واردركه بريسى سلحدار مصطفى پاشانكدر .

سرايلرى — اون بر عدد خاندان اعيان و كبار واردر . جهاه سنك مكلفى
 پاشا سرايى ، امين سراييدر .

كاربانسرايلرى — اڭ مكلفى سلطان مراد خان مقبولى سلحدار مصطفى
 پاشا خانى اولوب يوز يتمش حجره لى و تيمور قپولى ، قبه لره آراسته اولمش
 بر خاڭه بى مندر . قپوسى اوزرنده تاريخك آخر مصراعى : « اولدى بوخان
 جديد آرامگاه بى بدل »

چارشى و بازارى — معمور و آبادان سوق سلطانيسى وار . لکن شام
 و حلب كچي كاركير قورشونلى دكانلر دكلدر . اما جميع ذقيمت كالاي والاي
 بى مند بولنور .

برنك روى بير وجوان — هواسنك لطافتندن اكثرثا ارككلرى قوى
 البنيه اولوب مدت عمرلرى التمش و تمشه يتمش اولدينى خالد ديشلرى
 درمكنون كچي دانه دار قاير . كال مرتبه مسن اولمش ايكن رنكولرى قرمزى
 اولور ، پك زنده آدملردر . آب وهواسنك لطافتندن اهائيسى صاحب جمال
 و آن ولطيف الاعتدال اولور . اما كوهستان و كوردستان اولمغله دلبرلى
 مشهور دكلدر . كورد نسلى اولدقلرندن اون سنهيه بلغ اولدقلرنده چاغلرى
 كچر . كبار واعيانندن ملك پاشالى بكتاش اغا اون صاحبي ايكن حكمت خدا

ساحلرنده توطن ایدوب او اوتلاق ویا بلاقلرده حیوانلری اویله وفرت اوزره اولدی که حد و حساب بیلمز لردی . بونلرک بود رده کی رفاهیت خاطر لری ماهان دیارنده کی سائر قیلرلر ایشیدوب آدن نیجه بیک آدم کله رک بوجبر قلعه سیله غنه ، سلمه ، بالیس ، بومبوج (منبج) ، رقه ، اورفه ، بیره جک قلعلری اطرافنده ساکن اوله رق تناسل بولوب اوره دیلر ، بای اولدیلر . آخر کندیلرینه برجای مناص اولمق ایچون ۵۸۳ ناریخده (محمد بن دانشمند) بوملاطیه قلعه سنی مجدداً بنا ایتدی . حالا برکهنه آباد اولوب سنک تراشیده لری غایت بیو کدر . دیوارینک قدی یکریمی ال آرشوندلر . آله قپو ، سوسورکم قپوسی ، مشاق قپوسی ، بازار قپوسی بونلر شاهراه قپولردلر . شمالی وسائر طرفی خندق سزدر . دائراً مادار جرمی کامل ۵۱۰۰ آدیملر . اول قدر واسع دکدر ، درون قلعده جامع ومسجدلری ، جبه خانه سی ، غلات انبارلری ، اوچیوز قدر خانه لری ، دزداری ، ایچ ایل اولغله ساده جه یتیش قدر شرلری واردلر . سوق سلطانیسی قلعه دن طیشاروده در

ملاطیه نك خانه و خاندانلری — ۵۲۶۵ عدد تختانی ؛ فوقانی کارکیر اعیان و اشراف خانه و عمارستانی واردلر . جمله سی باغلی و بانچه لی اولوب سراپا خاک باک ایله مستور کونا کونا معمور بیوت قدیمه درکه بر واروش عظیمی مزین ایتمشلردلر . بورباطک اطرافنده قلعه دیواری یوهدر . اما مدربه قپولری واردلر . کیجه او قپولر قپانور .

ملاطیه نك محله لری — ۳۲ محله سی واردلر . مشهورلری : اسکی جمعه محله سی ، جامع کبیر محله سی ، امیر عمر محله سی ، سرای محله سی ، قزلر محله سی ، خانقاه محله سی ، ضوب طاش محله سی ، قره خان محله سی ، چرمک محله سی ، الچه قپو محله سی ، بوستانخیلر محله سی ، کوچکم محله سی ، اغاراز محله سی ، کوردلر محله سی . یدی محله ارمنیلری واردلر ، یهودیلری یوقدر .

جامعلری — ۳۲ محرابی واردلر . اون ایکیدی جامه در . اک مشهوری (اولو جامع) دز . یکریمی عدد محله مسجدلری واردلر ، اک قدیملری :

چونکه دحمه افراسیاب بوراده بولندیغدن افراسیابه (مال آتیه) یعنی مال کلیور دیمشدر . اما دفتر پادشاهیده ملاطیه یازیلیدر . اشکال قلعه ملاطیه — بوشهرک جوانب اربعه سنی طاغیر احاطه ایتمشدر . قیاه سی اصپوزان طاغیریدر . بورادن نیجه یوز آب زالار جریان ایدر . بو طاغیرک آره سنده سهل دره لری تپه لری اولوب واسع بروادی ایچره دیر مسیح نهرینک کوپریسی ساحانده شمس الشکل سنک تراشیده ایله مبنی بر قلعه قویدر . بو عیون جاریه قلعه دیوارینی دوکهرک شمال جانبندن مرور ایدوب بش ساعت اشانغی فرات نهرینه منصب اولور . اما مبدأ اصپوزان طاغیرندن چیقان بریکار جقدر . درون قلعه دن نهره قیالر ایچره نزول اولنور صویولی واردر . حین محاصره ده متحصن اولانلر بورادن دفع عطش ایدرلر . لکن قلعه سی بر زمین بسته واقعدر .

ملاطیه نك سبب بناسی — ایلك بانسی ۵۸۳ سنه سنده (الملك الكبير محمد بن دانشمند) در . بوآل دانشمندیك ایلك ظهورلری ماوراءالهردن اولوب جد پاك عثمانیان سلیمان شاه ایله ماوراءالنهرده کی دیار ماهادن ترك تركان خواجه احمد یسوی حضر تلرینك اذنیله وییک یدی یوز عدد تعلقانلری ایله دیار رومه قدم باصوب نهر فراتده بیقازکن مذکور سلیمان بك غرق آب اولوب مرانیه واصل اولمش واوغلی [ارطغرول] باباسنی مراد کنارنده کی جعبه قلعه سی دیننده دفن ایتمشدر . بحمد الله بو حقیره زیارت ایتمک میسر اولمغه تاریخیه برابر مضبوطم اولوب محل مخصوصنده مرقومدر . بعده جمیع عشیرت مرحوم سلیمان شاهک بکلکنی اوغلی ارطغروله طوغرولوب « بویورت بزه اوغور سزدر ، بکمز بونده غرق اولدی » دیه ارطغروله برابر طوغری سلطان ساچوقیان علاءالدینه کلوب بوی بکی اولدیله . بحمد خدا ۶۰۰ سنه سنده سلطت ساچوقیه مضمحل اولوب ارطغرولی اصل بوی بکی بایدیلر . آندن عثمانجق بك اولوب سکه صاحی اولهرق [عثمانلیلر] نام و شانیه شهرت بولهرق بر دولت ابدی الدوام اولدی . الله مؤبد ایده . ایسته سلیمان شاهک غرق اولدینی کون معینده کی بودانشمندیله مراد نهری

چندر « دہ مجادلہ ایتدکاری اثنادہ دیار بکر کوردلری دہ عصیان و طغاندہ اولوب عثمانلی دیارلرنده امامیہ و سیواس طرفلری نہب و غارتہ باشلدیلر آخر حال بواحوال دیگرکون بروسودہ ییلدیرم خانہ منعکس اولوب ییلدیرم، ییلدیرم مثال یرندن شاقیبوب اوتوز بیک عسکرلہ ملاطیہنی محاصرہ ایدہرک بلا امان سکز یوز تاریخنده فتح و ضبط ایلمشدر . بعدہ امامیہدن بلافتح عودت ایدن تیمور . بو ملاطیہنی استیلا ایدہرک مشتا و یرمشدر . خلاصہ دنیا بروققدر الدن اله قالمش برعجوزہدر . ملک ، آنجق مالک الملک اولان واحد قہارکدر . فقیر انسان ایسہ آرہدہ اندیشہ خامہ دوشمش بر بنددر .

صوکرہ شہر ، ینہ عثمانیلرک الہ کجوب سالیمان خان تحریر ایتمشدر . حالا مرعش ایالندہ سنجاق بکی تختیدر . قانون اوزرہ بکینک خاص ہایونی بشیوز بیک آچہدر . بشیوز عسکرلہ حکومت ایدر و ہر سنہ سکسان کیسہ حاصلی اولور . یدی زعامتی ۲۷۶ تیماری واردر . زعماسی جبہ لیلریلہ ۸۰۰ عسکر اولوب پاشاسی سنجاقی آلتدہ سفرہ کیدرلر . الای بکسی ، چری باشیدی ، یوز باشیسی واردر . اوچوز آچہ پایہ سیلہ شریف و عتیق قضادر . نواحیسی کورد و ترکان قرایدر . بوقرادن بہر سنہ قاضیسنہ بروجہ عدالت یکرمی کیسہ حاصلی اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی شہر ناہی ، شہر مفتیسی ، شہر وویواداسی ، خرج اغاسی ، ملاطیہ محصلی واردر . بو محصل بیک قدر عسکر ایلہ صلب ، سیاست ایدوب ماہ پادشاہی نی تحصیل ایدر . امین اغامی شہندری سپاہ کتخداری ، یکچیری سرداری ، قلعہ دازداری عوارض اغاسی واردر .

سبب تسمیہ سی — بوشہرہ عجملر « اصپوزان » دیرلر ، ترکمانلر (مال آتہ) ، عربلر (ملاطیہ) دیرلر ، (لسان یونانیدہ (رقبہ) ، بین المورخین دار رقبہ دیرلر . چونکہ بوشہرک ایلک بانسی یونس نبی امتدن (رقبہ) نام قیصر اولوب بعدہ (اصپوز) نام قزی معمور ایتمشدر . بوقز باباسیلہ برابر باغ مرآمدہ برغار ایچندہ مدفوندر . شہر اعیانی شہر مزک اسمی « مال آتہ »

المؤمنون حسناً فهو عبدالله حسن» قول شریفی یازدم . آندن جانب شرقه
کیده رک ملاطیه قله سنه کلدک . ؟

اوصاف قلعه رقبه یعنی قلعه ملاطیه — دیار رومدن اولوب اسمنه لسان
رومیده رقبه دیر لر . ابتدا حضرت یونس علیه السلام شهر (موصل) ده
ایکن آنلرک تعلیمیه ایمانه کان رقبه نام قیصر بوملاطیه زمینک آب وهواسنی
بکه نوب بر قبعه انشا ایتدی و بوراسی بندر بر شهر عظیم اولدی . سوکره ملو کدن
ملوکه انتقال ایدرک حضرت رسالتناه عصرنده نوشیروان عادلک حکمنده
ایدی . هارون الرشید نیجه کره ملاطیه نی محاصره ایتمش ایسه ده بی فتح
عودت ایلمشدر . هجرتک (۲۰۰) سنه سنده حضرت عمر اولادندن
(میر زیاده) و آنک اوغلو (امیر لقمان) و آنک اوغلو (امیر عمر)
ایکیوز بیک عسکر ایله کلوب بو قلعه نی محاصره ایتدیلر . قرق یدنجی کون
سید بطل غازی پدیری حضرت حسین غازی طرفدن فتح ایلدکده امیر
عمر ملکیت اوزره فتحه سبب اولان حسین غازی به ویرمشدر . سوکره
سید بطل جعفر غازی بو شهرده وجوده کلشدر . هجرت نبویه تک ایکیوز
اوتوز طقوز سنه سنده الینا تکنموری ملاطیه نی استیلا ایتمش ینه او سنده
عباسیلردن یحیی بن علی وحسین غازی و اوغلو بطل غازی الی بیک عسکرله
ملاطیه نی فتح ایدرک قلعه نی اساسدن هدم ایتدیلر . بو جنک وجدالدن
اون اتی سنه سوکره یعنی هجرت نبویه تک (۲۴۴) سنه سنده هارون الرشید
خلیفه بغداد اولدوقده اولجه بی فتح عودت ایتدیکندن محبتی قالمغه بوملاطیه به
اوغرایه رق نیجه خزان صرف ایدوب بر سور استوار انشا ایتدی و آندن
استانبول محاصره سنه کیتدی . نتیجه کلام مرور ایا ایله ملاطیه اوزره نیجه
بیک جنک وجدال ایدرک ارض رومه قدم باصان سلطان علاءالدین (۶۷۶) تاریخنده
ملاطیه نی فتح ایدوب قلعه نی خاک ایله برابر ایتدی . بعده امرای دانشمندین
امیر محمد بن دانشمند بن ملک غازی بورانک آب وهواسندن حظ ایدوب
(۵۸۳) تاریخنده بر قلعه معظم بنا ایتدی که حالا معموردن آخر نیجه لرینک
اینه کیروب دیار بکر حاکی ایله مرعش حاکی ذوالقدر « ملاطیه سنکدر ،

خان (قلعہ سنہ کلدک، مصر دیارندہ حاکم بامر الہی حصن منصورہ نفی
ایتدکرندہ بو محلہ ممرناس، امن وامان اولسون ایچون حاکم بامر اللہ بوخان
بنا ایتمکله حا خانندن غلط اولارق حکم خان دیرلر۔ سیواس خاکندہ
ترکان یابلاغی ایچندہ تتیق بر خاندنر۔ اما دربند چالینور محلیدر۔ اطرافندہ
آبادان یر اولدیغندن یوز، ایکیوز آدم قونمغه خوف ایدردی۔ اما بعدہ سلطان
محمدخان رابعک وزیر آصف تدیری بو محلہ بر قلعہ متین بنا ایدوب ایچہ
جیبہ خانہ، اوچیوز نفر و دزدار قویوب دمیر قابولرینی سد ایدرک ایدہ
وروندہ بی ملاطیہ واولاش قصبہ سنہ اولاشدیرمغه مأمور ایتش و اوچیوز
خانہ بنا ایدوب جمیع اہالیسنی تکالیف شاقہ دن معاف قیلمشدرکہ بو شاہراہلر
امن وامان اولہ۔ برجامی بر خان تتیق بر حامی یوز قدر دکان انشا ایلہ
معمور ایدوب اوزر لرینہ متولی و حا نصب ایلمشدر۔ کوندن کونہ معمور
اولدہ اولوب آب و ہوا سی لطیف بر قلعہ جدیددر۔

یئہ شرق طرفہ یدی ساعت کیدوب (حسن بادرُق) قریہ سنہ کلدک۔
ملاطیہ حدودندہ انکیوز خانہ لی، برجامہ لی، برخانلی معمور قریہ در۔ اما شدت
شتا اولمغہ عسکرک تکالیف نہ تحمل ایدہ میہ جکرلین بیہ اہل بلد اولرینی
برافوب طاغلرہ فرار ایتشدردی۔ جملہ عسکر بوندہ خیلی زحمت چکدی۔ آنلر
صباحہ قدر آج قالدی۔ حقیر جامک منارہ سنہ چیقایم دیرکن بر چوال
آرپہ و بر چوال صمان بولدم۔ آنلرم عید اضحی ایتدی۔ بو قریہ خاقی
دخی (شاہ سونلر) در۔

قرینک جامی سلطان حسنک اولمغہ قریہ یدہ حسن بادرُق دیرلر۔
ابو الفتح جنکندہ فرار ایتدیکی ایچون ترکرلر سلطان حسنہ (بادرُق) بیٹی
فراری دیمشدر۔ ترکان بغولی لغاتیدر۔ قریم خلقنہ نوغای تانارلری بادرُق دیرلر۔
زبرا توختہ مش خان ای تیمور قریم جزیرہ سنندہ جنک عظیم ایتدیکندہ قریم
خلقی یان و یروب فرار ایتشدردر۔ بو حسن بادرُق قریہ سی اوزون حسن
وقتندہ غایت معمور ایتش۔ جامی الیوم جماعتدن غریب بر منارہ لی و بر قبہ
مینالی بر جامع معموردر۔ حقیر قبہ قبوسنک یسارینہ جلی خط ایلہ « مارا»

بر تکیه بزمایی معمور قریادر. بوتکیده مدفون شیخ خلیلی زیارت ایدرکن
خاطره شوییت خطور ایتدی :

کل زیارت ایتکه بو بر خوشجه مهمانکاهدر صدقاه مالیده رواول شیخ خلیل اللهدر
آندن مرزا چاوش قریه سنه ، یکی شهر قصبه سنه اوغرایه رق سیواس شهر
شهرینه کلدک. بو شهرده پاشا اوچ کون مکث ایدوب یکریمی بایراق سکبان ،
صاریجه ، ایکی بیک اغوات ایله درت بیک آلتمش بنی آدم خرجی ، اوچیوز
دوه ، آت ، قاطر خرجی جمع ایلدی . دردنجی کون سیواسدن چیقوب جانب
شرقه اگری کوپریدن عبور ایدرک یدی ساعتده اولاش قصبه سنه کلدک .
بو قصبه دن ینه جانب شرقه شدت شتا چکه رک قار ایچنده نیجه کچیلان انر
براقه رق کیدوب سلطان حسن بایلاغنه کلدک. آذربایجان شاهلرندن اوزون
حسنک بایلاغنی ایتمش . بو محله طاعلر ایچره طاش دیرکلر ، چام سمودلر وار .
اینده ورونده اول چام عمودلری کورده دوب عبور ایدرلر . اوستونلری
کوزتمیوب کیدرلر سه مناره بونی قار ایچنده غرق وهلاک اولورلر . انک ایچون
ترکان اغالری بو عمودلری ره راست اوزره دیکوب علامت ایتمش لردر . بو
محلدن یوز بیک رنج و عنا ایله کچوب یدی ساعتده (ننگال) قصبه سنه کلدک.
سیواس خاکنده ترکان اغاسی حکمنده حکومتدر . برخان و جامی ، بر قاچ
دکانی وار . ترکان یتاغی مخوف و مخاطره لی یردر . آندن ینه طرف شرقه
کیدوب آلاجه خان منزله کلدک . بوده سیواس خاکنده و ترکان اغاسی حکمنده
ترکان یتاغنده کوچک برخادر . دیوارلری منقش اولدیغدن آلاجه خان دیرلر .
ره راستده الزم لوازمندن برخان اولوب بانسی اوزون حسنک ازغلو یعقوب
خاندر . بورادن ینه جانب شرقه کیده رک حسن چایی قریه سنه کلدک . سیواس
خاکنده اوچیوز خانلی جامع و خانلی ترکان یتاغی بر قریه در . خلقی هپ شاه
سونلر دندر . آندن جانب قبله ده طاعلر ایچنده (چوکچ) قریه سنه کیده رک شدت
شتادن کیده میوب بوراده چوکک ، قللق . یوز خانلی معمور کوی اولوب
خاص هامیوندر . خاخی (شاه سونلر) دندر . بونجه عسکر بوراده بارینه مدقلرندن
خالقی پریشان اولدیلر . آندن ینه طرف شرقه کیده رک بش ساعتده (حکم

ابلی سنجاغنده استانبولک بوغاز حصاری قوللرینک ایکوز خانه لی باغلی و بغه چلی
 و برجامعلی زعامت کوییدرکه جمله خلقی مسلمدر . بورادن جانب شرقه نصف-
 اللیلده عالم اغیاردن بی خبر ایکن اون اوچ ساعت کیدوب از مید شهرینه کلدک .
 بو شهرده یکی چری سواری ابازه احمد چلی خانه سنده سهل استراحت ایدوب
 طعام تناول ایتدک . بر آتی یدکه آلوب ینه جانب شرقه کیده رک وقت شافیده
 صابانجه قصبه - نی کچوب اغاچ و چامور دریاسی ایچنده غواصلق ایدرکن آلتی آتوبه
 راست کلدک . بزم اوزرمزه حمله ایتکلرنده بونله طرفه العین ایچره بریابیم
 اوق سر یدک . برینک آتی تپه سی اوزره بیقلدی . اصلا آنله باقیوب (سقاریه)
 کنارانجه کیده رک سلطان بایزید ولینک سقاریه اوزرنده کی (۱۴) کوز عبرتیا
 کورینی کچوب سقاریه کنارنده کیوه قصبه سنه کلدک . بورادن ینه جانب
 شرقه کیده رک طاغیر ایچنده طراقلی ، تره لی ، کوینک قصبه لرله نظیف پاشا
 خانی کچدک . ینه جانب شرقه کیده رک عمارستان ایچروسننده کی دره لری عبور
 ایدوب کوسته بک خانه ، آندن قرا ایچره کیدوب صاریلر قریه سنه آندن بک
 یازاری قریه سنه قلعه سنه کلدک . هان پاشا اون عدد اغالرینی بشر کیسه مال ایله
 انکوری ، کنغری ، آماسیه ، چوروم ، مرزیفون شهرلرینه کوندروب سکیان
 و صاریجه جمعه باشدی . سائر ولایتلرده اولان چراغلرینه دخی آدم کونوردی
 حقیره . ایکیوزغروش و برقیلیج و برکورجی غلامی و یروب جمله ملوکلر مزله
 صاغ آسان بولوشه رق ینه خیمه مز اوکنده آنلر مزلی بند ایلدک . شتا بک
 شدید ایدی .

بک یازاری شهرندن جانب قبله یه کیدرکن (آیش بلی) نام بلالی بلی
 قار و بورا ایله آشنجه یه قدر نیجه آدملرک بللری بوزولدی . آندن آیش ،
 استیوز ، انکوری قلعه سی ، فنه نکلر ، قره باغلی ، قاعه جک ، شیخ شامی ، قوچو
 بابا ، آقچه قیونلی ، صونقرور اوغلو ، بک باصدی ، سنجاولی ، اینلی صورغون ،
 آقچه اصمه ، قیدلی ، شیخ ذلیل تکیه سی قریه لرینه ارغرادق . اوته کیلرک
 اوصافی اولکی جلدلرده تخریر اولمش ایسه ده شیخ ذلیل قریه سنه هنوز
 کچماه شدره . سیواس ایالتنده کسکین سنجاغی خاکنده ایکیوز خانه لی برجامعلی ،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله ولی التوفیق وهو نعم الرفیق

الحمد لله الذى شرفنا بشرف السياحات على العباد والقينا بتوفيق ربنا
صاحب الجواد واهدنا ان محمداً عبده ورسوله افضل من نطق بالضاد وصى الله
عليه وعلى آله وصحبه الى يوم الميعاد .

اما بعد بو عبدك مكثر احقر العباد سياح عالم وندیم آدم اولیای نبی ریا کشت
جهان و تحریر بلدان ایتکه باشدی . اولاً بسم الله ايله (۱۰۶۵) سنه سی ماه
جمادى الاولى نك غره سنده شهر اسکدار دن چیقوب ملک احمد پاشانک عقینجه
وان ایالتنه کتدی کمزى بیان ایدر :

اولاً اسکدار دن یدی نفر کسه ايله اسب سوار چیقوب جانب شرقه
کیدرک کیجه وقتى بیکرنج و مشقتله (صارى غازی) قریه سنه کلدک . اسکدار
مولوتی ناحیه سنده خیابان عجم مثال بر قورو ایچنده باغ و بقچه لی، بر معمور
جامعی ایکیوز خانه لی بر مکتب، بر تکیه، بر حمامی بر خانلی دکانسز بر معمور
و محصله از کویدرک یاز موسمنده جمله استانبول اهالیسی نیجه عرب و خیمه
خرکاهلریله بورایه کلوب مکث و آرام ایله ذوق و صفا ایدر لر . نیجه لری اولره
ویا صارى غازی سلطان تکیه سنه قونوب کسب طراوت ایدر لر . بورانک اوصافی
یرنجی جلده مسطور در . ینه معمور ، ابادان قرا ایچره جانب شرقه اون بش
ساعت کیدرک (طوشانی) قریه سنده منزل آلدق . اناطولی ایالتنه قوجه

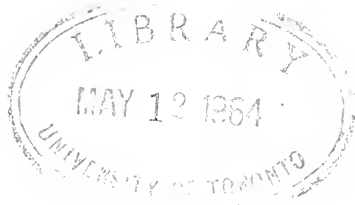
DR

432

E8

1896

v.4

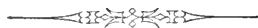
898542

اولياچىلىق كىتابى

shahramani

مۆلى :

اولياچىلىق محمد ظىلى ابن درويش

دردىجى جلد ۷۷

طابعى : احمد هورت

معارف نظارت جليله سنك رخصتيله

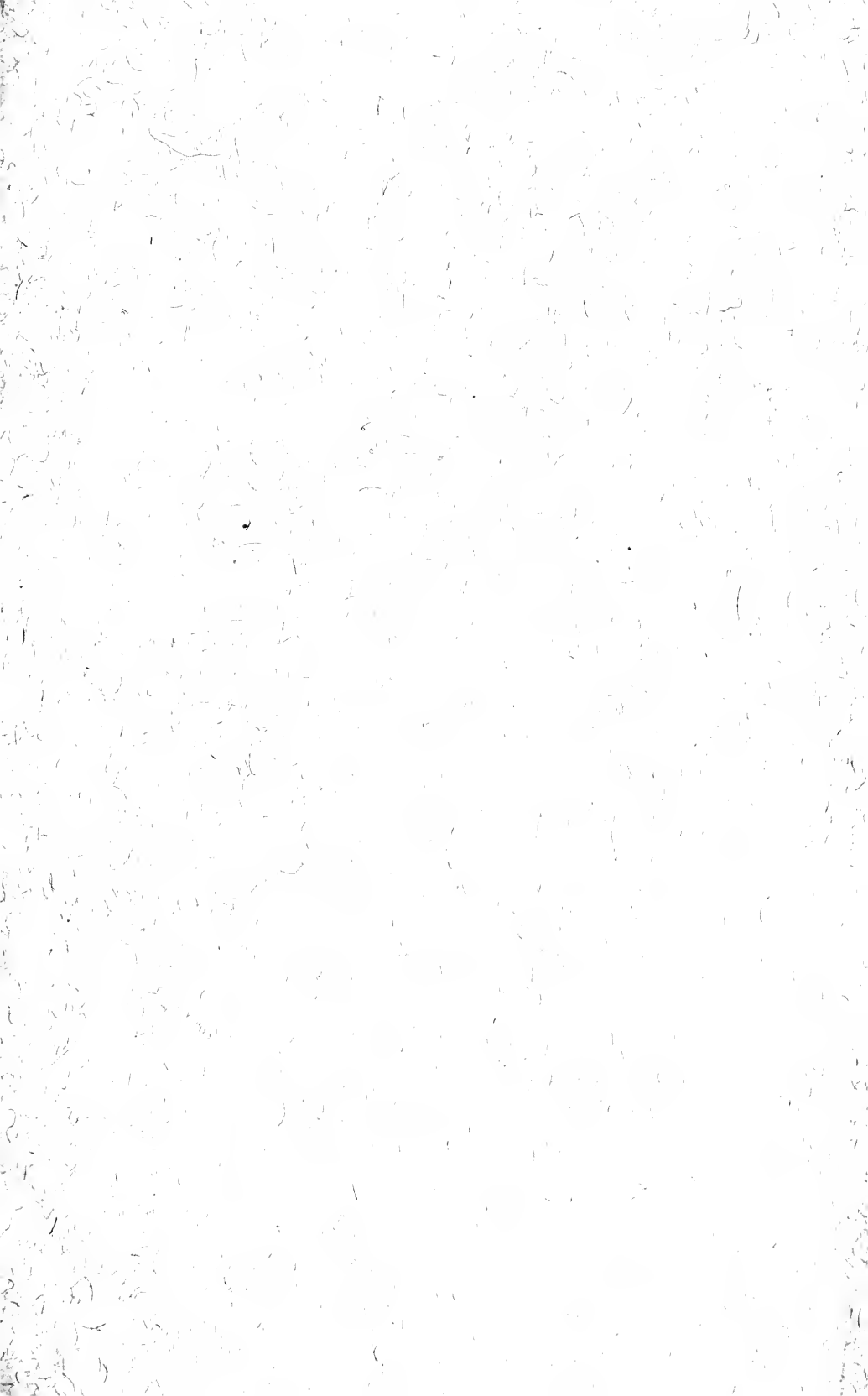
ايلىك طبعى

درسماتده « اقدام » مطبعهسى

۱۳۱۴

۱۰۳

Persia

Vam

Dinyr bekr

DR
432
E8
1896
v.4

Evliya, effendi
Evliya Çelebi seyahatnamesi

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

